

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

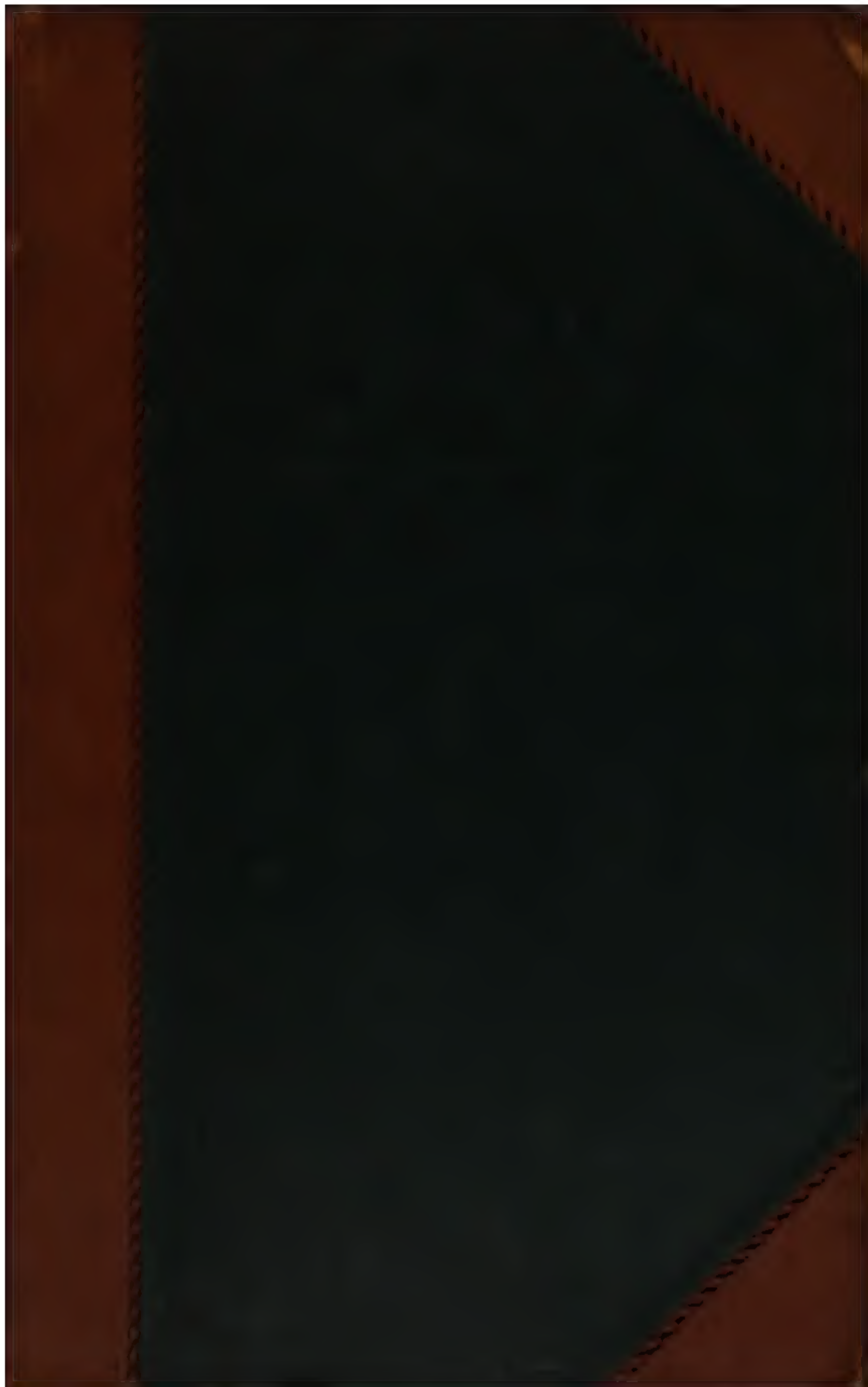
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

600096490Y

600096490Y

GRAMMATICA
GRAECITATIS NOVI TESTAMENTI

QUAM

AD GEORGII WINERI EJUSDEM ARGUMENTI LIBRUM ,
GERMANICO IDIOMATE CONSCRIPTUM ,

IN USUM SUORUM AUDITORUM

COMPOSUIT

JOANNES THEODORUS BEELEN,

SS. D. N. PII IX CUBICULARIUS AD HON., CAN. ECCL. CATHED. LEOD.,
S. THEOL. DOCT.,^m IN ACADEM. CATH. LOVAN. S. SCRIPT.
ET LINGG. ORIENTT. PROF. ORD.

LOVANII

APUD C. J. FONTEYN ET APUD VANLINTHOUT ET SOC.

M DCCC LVII.

L'auteur se réserve le droit de traduction et de reproduction à l'étranger.

101. h. 23.

DEPOSÉ.

Prostat quoque

BRUXELLIS apud GOEMAERE ; AMSTELODAMI apud LANGENDUIZEN ;
SYLVÆ DUCIS apud Fratres VBRROEVEN ; PARISIIS apud LB COFFRE ;
BONNAE apud MARCUS ; LONDINI apud BURNS and LAMBERT ;
DUBLINII apud JAMES DUFFY ; ROMAÆ apud SPITHOVER.

LOV. TYP. G. ROBYNS.

PRAEFATIO.

Jam aliquot abhinc annis injunctum mihi fuerat , ut in posterum ad exegeticas meas praelectiones adjicerem singulis hebdomadibus praelectionem unam de Graeco librorum Novi Testamenti idiomate. Cum autem deesset conscripta aliqua hujus idiomatis Grammatica , quam discipulis meis explicarem quaque commode ipsi uti possent , consilium cepi ad WINERI Grammaticam ¹⁾ conficiendi librum , quem recte possem ad praelectiones meas adhibere ; ipsum enim WINERI opus in scholis nostris academicis usui esse non poterat. Etenim , ~~ut taceam~~ , ab acatholico WINERO nonnulla ibi dicta esse quae Catholicorum aures offendunt , jam ipsa lingua , qua in Grammatica sua conscribenda usus erat WINERUS , librum ejus a scholis nostris arcebat ; nam qui ex Gallia , Anglia , Hibernia

(1) Grammatik des neutestamentliches Sprachidioms , bearbeitet von Dr Georg. Winer , königl. Kirchenrathe und ordentlichem Professor der Theologie an der Universität Leipzig , cet. edit. 8. Leipzig , 1844.

oriundi ad Lovaniensem Academiam conveniunt theologiae studiosi, ii, maximam certe partem, linguam Germanicam non didicerunt. Ad haec, animadverteram, WINERI exegesis non omni naevo carere, et ut erant in ejus libro nonnulla ad usus meorum discipulorum inutilia, sic quoque nonnulla ibi desiderari. Itaque in WINERI libro scholis meis accommodando ita versatus sum, ut quae ibi desiderari videbantur, supplerem, quae falso aut minus recte dicta, corrigerem, quae inutilia, resecarem. Superest ut moneam, in prioribus libri mei plagulis non fuisse Graecis vocabulis adscriptos accentus; quid verò causae sit cur ibi fuerint omissi, lectores meos scire nihil interest.

J. Th. BEELEN.

Scribebam Lovanii, ipsis Cal. Martiis 1857.

CONSPECTUS HUIUS OPERIS.

	Isagoge.	Pag. 1 .
SECTIO PRIMA.	De indole graecitatis N. T. praesertim quod ad grammaticam attinet.	
§. 1.	Variae de indole graecitatis N. T. sententiae.	5
§. 2.	Indoles graecitatis N. T. in quo potissimum cernatur.	12
§. 3.	Graecitatis N. T. color Hebraeo-aramaicus.	22
§. 4.	De indole grammatica Graecitatis N. T.	23
SECTIO SECUNDA.	De grammaticis vocabulorum formis.	
§. 5.	De orthographia.	28
§. 6.	De spiritibus et accentibus.	34
§. 7.	De interpunctione.	37
§. 8.	Primae et secundae declinationis flexurae rariores.	40
§. 9.	Tertiae declinationis flexurae rariores.	43
§. 10.	De declinatione exoticorum nominum propriorum et de nominibus indeclinatis.	45
§. 11.	De flexura nonnullorum adjectivorum, et de formis quibusdam gradûs comparativi in N. T. obviis.	47
§. 12.	De augmento temporali et syllabico in verbis regularibus.	48

§. 13.	Temporum et Personarum verbi regularis flexurae rariores.	51
§. 14.	Flexurae rariores Verborum in <i>μν</i> , et verborum irregularium.	57
§. 15.	De defectivorum flexuris rarioribus.	62
§. 16.	De ratione formandi vocabula.	77
SECTIO TERTIA. <i>Syntaxis</i> .		
Caput I. De usu Articuli.		
§. 17.	De Articulo juncto principalibus in sententia vocibus.	90
§. 18.	De Articulo principalibus in sententia vocibus non adjuncto.	113
§. 19.	De Articulo juncto vocibus nomen ulterius declarantibus.	128
§. 20.	De Articulo demonstrativi Pronominis vim habente.	133
Caput II. De usu Pronominum.		
§. 21.	De usu Pronominum in universum.	137
§. 22.	De usu Pronominum personalium et possessivorum.	140
§. 23.	De usu demonstrativi Pronominis.	151
§. 24.	De usu relativi Pronominis.	161
§. 25.	De usu interrogativi Pronominis, et infiniti Pronominis <i>τίς</i>	167
§. 26.	De usu nonnullorum Pronominum hebraizante.	170
Caput III. De usu Nominis.		
§. 27.	De Nominum Numero et Genere.	173
§. 28.	De Nominum Casuum usu generatim.	179
§. 29.	De usu Nominativi et Vocativi.	182
§. 30.	De usu Genitivi.	187

§. 31.	De usu Dativi.	208
§. 32.	De usu Accusativi.	223
§. 33.	De Objecto juncto suo Verbo per aliquam Praepositionem.	237
§. 34.	De usu Adjectivorum.	239
§. 35.	De Syntaxi Nominis epithetici , Adjectivi aut Participii.	243
§. 36.	De Comparativo.	248
§. 37.	De Superlativo.	254
§. 38.	De Nominibus numeralibus.	256
Caput IV. De usu Verbi.		
§. 39.	De Activo et Medio.	260
§. 40.	De Passivo.	272
§. 41.	De Temporibus.	278
§. 42.	De usu Indicativi , Conjunctivi , et Optativi.	301
§. 43.	De <i>ἄν</i> particula juncta cum Indicativo , Conjunctivo , et Optativo.	338
§. 44.	De usu Imperativi.	344
§. 45.	De usu Infinitivi.	350
§. 46.	De Participio.	369
§. 47.	De ratione qua Praedicatum jungitur cum suo Subjecto.	383
§. 48.	De Appositione.	387
§. 49.	Impersonalia.	389
Caput V. De usu Particularum.		
§. 50.	De Particulis in universum.	391
§. 51.	De Praepositionibus in genere, et in specie de iis, quae cum Genitivo construuntur.	392
§. 52.	Praepositiones Dativo junctae.	414
§. 53.	Praepositiones Accusativo junctae.	423
§. 54.	De Praepositionum permutatione, repe- titione et congerie.	441

§. 55. De usu Praepositionum periphrastico.	449
§. 56. De structura verborum cum Praepositionibus compositorum.	452
§. 57. De Conjunctionibus.	460
§. 58. De Adverbiis.	482
§. 59. De Particulis negantibus.	488
§. 60. De structura Particularum negantium.	502
§. 61. De Particulis interrogantibus.	508
§. 62. Appendix. De Paronomasia.	512
§. 63. De Attractione.	513
§. 64. De Parenthesi, Anacolutho, et oratione variata.	517
§. 65. De neglecto usitato vocabulorum ordine in sentiis exprimendis.	524
§. 66. De Ellipsi, Aposiopesi, Brachylogia, et Asyndeto.	527
§. 67. De Pleonasmo.	

INDEX TRIPLEX.

I. Index rerum praecipuarum.	549
II. Index aliquot vocum et formarum.	558
III. Index locorum S. Scripturae plus minusve explanatorum.	569

E r r a t a . P. 29 pro *nitatur* lege *nititur*. P. 49 lege *απεω-
σαμην*, et ibid. *ab eu* incipientia. P. 54. legas ita : *quae speciem
quidem Futuri conjunctivi..... tamen Aoristi conjunctivi sunt.*
P. 57 lege : *ceterum εσαν pro εισαν*. P. 164 corrige *مَقْدَح*? P. 233
lege *agat* aut *patiatur*. P. 262 *مَقْدَح* dele o. P. 377 lin. 1
lege *Perfecti*. P. 450 lin. ultima lege *ἐπ'*. P. 470 lege *ibi ἄρα*
est particula, cet.

ISAGOGE.

1. Libros sacros novi Testamenti explicaturo cum alia bene multa scienda sunt, tum imprimis opus est accuratâ cognitione linguæ qua libri illi sunt conscripti; nam cognitio hæc recte instituendæ interpretationis fundamentum est omninò necessarium; quod quum nemo facile in dubium vocaverit, argumentis probare nihil attinet.

Adnotatio. Fuère aliquando qui dicerent non licere S. Scripturæ interpreti ad textus primigenios recurrere, ex quo Tridentini Concilii decreto (Sess. IV) Vulgata declarata fuit *Authentica*. Quam erroneam sententiam alibi ¹⁾ refellimus, adductis testimoniis eorum qui illi synodo interfuère, quique adeò optime noverant quonam sensu

(1) Vide libellum nostrum, cui titulus: *Dissertatio Theologica, quâ sententiam vulgo receptam, esse S. Scripturæ multiplicem interdum sensum litteralem, nullo fundamento satis firmo niti demonstrare conatur* J. T. BEELEN. Lovanii, 1848. pag. 55—60.

Tridentini Patres Vulgatam declarassent *Authenticam*. Summa eorum quæ ibidem disputavimus huc redit, ut dicendum sit : 1° Tantùm abesse ut Tridentini Patres illo decreto textibus primigeniis Hebræo aut Græco auctoritatem, quam semper habuerant, ademerint, ut contra ne mentionem quidem de illis fecerint ¹⁾. 2° Nihil aliud sibi voluisse Patres, quam ut inter varias latinas Bibliorum versiones, quæ tunc temporis circumferebantur, unam seligerent, quam ceteris anteponerent. 3° Hanc autem eatenus voluisse *Authenticam* haberi, ut certum omnibus esset nullo eam fœdatam errore, ex quo perniciosum aliquod dogma in fide aut moribus colligi posset. 4° Patres nullo modo prohibuisse quominus interpretes ope contextûs primigenii, aut explanarent quæ in Vulgata versione dicta essent ambiguè, aut obscura elucidarent, aut denique corrigerent quæ minus recte ibi essent translata.

2. Ad accuratam autem hujus linguæ cognitionem duo requiruntur : nam tum vocabulorum, singulorum et junctorum, significatus tenendi sunt, tum etiam cognoscenda est eorumdem flexura atque structura. Illud ad Lexicographiam pertinet, hoc ad Grammaticam. Missâ autem Lexicographiâ, propositum nobis est hoc libro agere potissimum de Grammatica Græcitatibus, qua libri Novi Testamenti sunt conscripti.

(1) *Cujus aures ferre poterunt Hebraicam editionem... nunc explosam et damnatam esse! At multo minus Græcam Novi Testamenti editionem damnatam esse illos affirmantes æquo animo audire poterimus.... Dicimus itaque Tridentini Concilii canonem ceteris quidem omnibus Latinis Vulgatam veterem editionem anteponere, Græcarum autem et Hebraicarum nullam expressam mentionem facere.... Non damnavit igitur nec explosit Hebræas et Græcas editiones, quas omnia superiora Concilia amplexa fuisse, atque usu et testimonio commendasse certum est; sed nec eisdem Vulgatam Latinam editionem prætulit, quam solis Latinis omnibus anteponendam statuit. Hæc sub oculis GREGORII XIII. scripsit secretarius Apostolicus JULIUS RUGGERI in opere suo *De Scripturis Canonicis* Cap. 44. Romæ 1583.*

3. Græca oratio librorum Novi Testamenti universe quidem congruit cum eo sermone, quo præclarissimi quique Attici scriptores usi sunt; sed tamen adeò quoque ab hoc usu distat, sive spectes multarum vocum locutionumque usum singularem his libris proprium, sive attendas peculiarem vocabulorum flexuram atque structuram inibi obviam, ut Græcitas librorum Novi Testamenti pro distincta quadam Græcæ linguæ specie haberi, jureque specialem sibi vindicare possit et Grammaticam et Lexicographiam.

4. Græcitatem librorum Novi Testamenti tamquam specialem exegeseos disciplinam in aliquod corpus doctrinæ redactam tractarunt scriptores nonnulli acatholici.

Et ex antiquioribus quidem :

SAL. GLASS. (1556) *Philologia sacra, qua totius Sacrosanctæ veteris et Novi Testamenti scripturæ tum stylus et literatura, tum sensus et genuinæ interpretationis ratio expenditur*. Ejus operis libri sunt quinque, quorum tertio et quarto *Grammatica Sacra* comprehenditur. In editione Glasianæ Philologiæ a JO. AUG. DATHIO Lipsiæ (a. 1776) procurata, *Grammatica Sacra*, mutato librorum ordine, primum locum occupat. ¹⁾

(1) « Nostris his temporibus accommodatam Philologiam illam GLASSIÆ sacram editurus JO. AUG. DATHIUS, non nisi *Grammaticam et Rhetoricam* Tomo 1. (Voll. duobus) complexus est (Lips. 1776. 8.); Tomum verò alterum (duabus item sectionibus) postea (a. 1793 et 1797 ibidem) ita addidit GEO. LUD. BAUERS, ut, ipso fatente, in novi plane operis formam redacta sit Glassianæ Philologiæ pars illa, quæ Hermeneuticen et Criticen veteris Fœderis spectat. Quod ipsum (ne de BAUERI opinionibus aliquot minùs probandis dicamus) in causa quoque est cur pristinarum operis editionum aliqua ne nunc quidem tutò careant Theologi.» Hæc CLARISSE, vir acatholicus, in opere quod inscribitur: *Encyclopædiæ Theologicæ epitome. Futuris theologis scripsit JOANNES CLARISSE.... Theologiæ in Academia Lugduno-Batava Professor. Lugduni Batavorum, 1832. pag. 224.*

GEORGIUS PASOR. *Grammatica Græca Sacra N. T. in tres libros distributa.* Groningæ. 1655.

CASPARUS WYSS (1659). *Dialectologia sacra, in qua quidquid per universum N. F. contextum in Apostolica et voce et phrasi a communi Græcorum lingua et grammatica analogia discrepat, methodo congruo disponitur, accurate definitur et omnium sacri contextûs exemplorum inductione illustratur.* Tigur. 1650.

Ex recentioribus verò :

P. H. HAAB. *Hebräisch-griechische Grammatik zum Gebrauch für das Neue Testament, von Philipp Henrich Haab.* Tübingen. 1815.

JO. C. G. ALT. *Grammatica linguæ Græcæ, qua Novi Testamenti scriptores usi sunt, composita a Jo. C. G. Alt.* Halis Saxonum. 1829.

G. B. WINER. *Grammatik des Neutestamentlichen Sprachidioms als sichere Grundlage der neutestamentlichen Exegese, bearbeitet von Dr Georg Benedict Winer. (Ed. 5)* Leipzig. 1844.

W. TROLLOPE. *Greek Grammar of the new Testament.* London. 1842.

MOSES STUART. *A Grammar of the new Testament dialect.* Andover. 1841.

SECTIO PRIMA.

DE INDOLE GRÆCITATIS LIBRORUM NOVI TESTAMENTI, PRÆSERTIM QUOD
AD GRAMMATICAM ATTINET.

§ 1.

Variae de indole Græcitis Novi Testamenti sententiæ.

1. Sancti Ecclesiæ Patres de præsentī quæstione nū-
piam ex instituto egerunt. Quæ verò obiter notarunt huc
pertinentia, ea fere respiciunt illam quā antiqui Græciæ
scriptores eminuere styli elegantiam; quā quidem carere
Evangelistarum et Apostolorum scripta, Patres minimè negant;
de Grammaticā verò illorum in scribendo *ακριβεια* non
loquuntur, nisi quod fatentur *Solæcismos* quoque ab iisdem
fuisse commissos. ¹⁾ Subjicio hic nonnulla eorum hac de re
effata, quo simul doceatur quānam ratione ex incomtā sa-
crorum scriptorum oratione, quam Ethnici objicere solebant,
argumentum duxerint ad laudandam doctrinam Christianam.

S. ATHANASIUS (*De Incarnatione Verbi*): Τοσαυτα
γραφαντων, inquit, των παρ' Ἑλλησι σοφων, και μη δυνη-

(1) Colligitur inde, SS. Patres non sensisse *θεοπνευστικαν* sacrarum
Scripturarum agnoscendam esse etiam quod attinet *ad singula verba*.

θευτων πεισαι καὶ ελιγους εκ πλησιον τοπων περι αθανασιας και του κατ' αρετην βιου· μονος ὁ Χριστος δι' ευτελων ρηματων και δι' ανθρωπων ου κατα την γλωσσαν σοφων , κατα πασαν την οικουμενην παμπληθεις εκκλησιας επεισεν ανθρωπων καταφρονειν μεν θανατου , φρονειν δε αθανατα. h. e. *Quum tot editis a se scriptis sapientes , qui apud Græcos fuere , non tamen vel paucis , iisque ex vicinis locis , persuadere potuerint quæ de immortalitate animorum deque vita secundum virtutem agenda docebant solus Christus vilibus verbis , et per homines , quod linguam attinet , non disertos , in universo habitato orbe quam plurimis hominum cætibus persuasit , ut et mortem contemnerent et immortalia meditarentur.*

S. CHRYSOSTOMUS (*Hom. III. in Ep. I. ad Corinth.*) : ὅταν ειπωσιν εκεινοι , ὅτι αγροικοι ησαν οἱ αποστολοι , προσ-
 θωμεν και ἡμεις και ειπωμεν , ὅτι και αμαθεις και αγραμ-
 ματοι και πενητες και ευτελεις και ασυνετοι και αφανεις· ουκ
 εστι βλασφημια των αποστολων ταυτα αλλα και δοξα ,
 το τους τοιουτους της οικουμενης πασης λαμπροτερους φανη-
 ναι. Οὗτοι γαρ οἱ ιδιωται και αγροικοι και αμαθεις , τους
 σοφους και δυνατους και τους τυραννους και τους επι πλουτω
 και δοξη και τοις εξωθεν πασι κομπαζοντας , οὕτω κατη-
 γωνισαντο· ὅθεν δηλον ὅτι μεγαλη ἡ του σταυρου δυναμις ,
 και ουκ ανθρωπινη ισχυι ταυτα εγινετο. h. e. *Quando di-
 xerint illi , agrestes fuisse Apostolos ; addamus et nos et
 dicamus , eos fuisse et indoctos , et illiteratos , et paupe-
 res , talesque et abjectos , et insipientes et obscuros. Non
 sunt hæc adversus Apostolos blasphemia , sed eorum gloria ,
 quod cum essent hujusmodi , toto orbe terrarum fuerint
 clariores. Isti enim rudes et agrestes et indocti expugna-
 runt sapientes et potentes et tyrannos , et qui dititiis et
 gloria et omnibus externis sese efferebant. Unde est per-
 spicuum quod magna sit crucis potentia , et quod non
 humanis viribus hæc facta sint.*

THEODORETUS (*Serm. V. De natura hominis.*) . . .
 ὁρωντες βαρβαρωνους ανθρωπους την ἑλληνικην ευγλωτ-
 τιαν νενικηκοτας , και τους κεκομψευμενους μυθους παντελως

εξεληλαμενους , και τους ἀλιευτικους σολοικισμους τους Ατ-
τικους καταλελυκοτας ξυλλογισμους. h. e.... *cum viderent
barbare loquentes homines Græcam eloquentiam devicisse ,
et fucatos sermones penitus ejectos , ac piscatorios solœ-
cismos solvisse Atticos syllogismos.*

S. ISIDORUS PELUSIOTA (*Lib. IV. Epist. 28.*) : Λαν-
θανουσιν Ἑλλήνων παῖδες , δι' ὧν λεγουσιν , ἐαυτοὺς ανα-
τρεποντες. Εξευτελιζουσι γὰρ τὴν θείαν γραφὴν ὡς βαρ-
βαροφωνον , και ονομοτοποιαις ξεναις συντεταγμενην , συν-
δεσμων δὲ αναγκαιων ελλειπουσιν , και περιττων παρευθηκη
του νουν των λεγομενων εκταραττουσαν. Αλλ' απο τουτων
μυθανετωσαν της αληθειας την ισχυν. Πως γὰρ επεισεν ἡ
αγροικιζομενη την ευγλωττιαν ; ειπατωσαν οἱ σοφοι , πως
βαρβαριζουσα κατα κρατος και σολοικιζουσα νενικηκε την
αττικιζουσαν πλानην ; πως Πλατων μεν , των εξωθεν φιλο-
σοφων ὁ κορυφαιος , ουδενος περιεγενετο τυραννου , αὐτὴ δὲ
γην τε και θαλαττην επηγαχετο ; h. e. *Non animadver-
tunt Græci , se per ea quæ (contra Christianos) adfer-
runt semetipsos eretere. Nam pro nihilo habendam ajunt
Scripturam divinam , tamquam barbaris vocibus constantem ,
et peregrinis nominum fictionibus compositam , et necessariis
conjunctionibus ac veluti vinculis orationis destitutam , et
superfluum inculcatione sensum eorum quæ dicuntur per-
turbantem. Sed ab his discant vim veritatis. Quis enim
factum est , ut rustica illa scriptura persuaserit eloquen-
tiæ assensum ? Dicant sapientes , quomodo ipsa , tantis
laborans et barbarismis et soloecismis , tamen vincere po-
tuerit errorem et falsitatem tam Atticā instructam eloquen-
tiā ? Qui factum sit , ut Plato ille Gentilium Philoso-
phorum facile princeps , ne unum quidem vincere et in
suas partes traducere potuerit tyrannum ; hæc autem ter-
ram et mare sibi adjunxerit ?*

Præcedentibus similia antiquorum Patrum effata bene
multa leguntur in RHEINFERDII *Syntagmate dissertationum Phi-
lologico-theologicarum de Stylo novi Testamenti* , pag. 591
sqq. , et apud Jo. LAMI , in opere quod inscripsit *De Erudi-
tione Apostolorum. Cap. XII.*

2. Sæculo XVII inter A catholicos controversia fuit non levis de indole Græcitat^{is} librorum Novi Testamenti ¹⁾. Nam quum alii (*Puristæ*) acriter defenderent sermonem illorum librorum esse optimè Græcum, alii (*Hebraistæ*) contendebant eos libros scatere Hebraismis, Aramaismis, Latinismis, et a pura Græcitate quam longissime distare. ²⁾

(1) Quæ illius controversiæ causa exstiterit prima, enarratur in Præfatione ad lectorem præmissâ JAC. RHEINFERDII *Syntagmati dissertationum philologico-theologicarum de stylo Novi Testamenti*. Leovardii 1702. Vide infra pag. 9. in nota.

(2) Exstant de hoc argumento *Syntagmata dissertationum* duo, alterum a TACONE VAN DEN HONERT (Amstelod. 1702.), alterum a JACOBO RHEINFERDIO (Leovardiae. 1702.), eodem anno, sed dispari, ut videtur, consilio, in lucem edita. Nam ut priore *Syntagmate* non continentur nisi quæ *Puristis* favent, ita posteriore, si PFOCHENII *Diatriben* excipias, ea tantum exhibentur, quæ causam tuentur *Hebraistarum*. Priori, id est, HONERTII syntagmati insunt HENR. STEPHANI, THEOD. BEZÆ, et GEORG. PASORIS *Commentationes*, ut et Jo. GEO. STRAUBII *Disputatio de Emphasi Gr. Ling. N. T.*, nec non ipsius HONERTII *Epistola ad ABRAH. BODDENS, De stylo N. T. Græco*; quocum conferenda est ELIÆ BEKOIST *adversus Epistolam HONERTII amica expositulatio* (Delphis 1703). RHEINFERDII *Syntagmate* continentur *Dissertationes* JOH. OLKARII (*De stylo N. T.*) et JOH. HENR. BOECLERI (*De lingua N. T.*); SEBAST. PFOCHENII *Diatribæ de Ling. Gr. N. T. puritate*, ubi quam plurimis, qui vulgo finguntur, *Hebraismis larvæ* detrahitur et profanos auctores quoque το κρη λαξιν ita esse loquutos, ad oculum demonstratur. JOH. COCCEI *Stricturæ in SEBAST. PFOCHENII Diatriben*. BALTH. BEBELII *Exercitatio Philologica de Phrasi N. T. MOSES SOLANI Dissertatio de stylo N. T. contra SEB. PFOCHENIUM. — Græco-Barbara Novi Testamenti, quæ orienti originem debent, selegit, conguessit, notis illustravit MART. PETR. CHEITOMÆUS. — Dissertatio de usu scriptorum Hebraicorum in N. T., auctore JOH. HENR. HOTTINGERO. Dissertationes de dialectis et de Hebraismis N. T. auctore JOH. LEUSDENO. — De adagiis N. T. diatriba, auctore JOH. VORSTIO. Dissertatio de dictorum V. T. allegatione in N. T. auct. M. KESLERO. — De stylo S. Litt. tam veteris quam recentioris ævi scriptorum sententiæ, collectæ, ut ferunt a JOACH. JUNGIO.*

Recensitis libris addendi sunt tum THOMÆ GATAKERI *Londinatis de novi Instrumenti stylo dissertatio*, qua SEB. PFOCHENII *Diatribæ ad examen revocatur* (Londini Typis Harperi. 1648), tum etiam varia illa opuscula quæ edita fuere quo primùm tempore de præsent

Verùm, uti fit in istiusmodi controversiis, peccabatur utrinque. Hebraistæ universe quidem indolem dictionis Novi Testamenti æstimabant recte; haud rarò tamen a vero aberrabant, vel quòd inter Hebraismos referrent quæ neque Hebraismi neque Græcismi rectè dicerentur, vel quòd quæcumque ipsis viderentur a solito loquendi usu Græcorum

quæstione controversia orta est. Recenset ea MOLLERUS (in *Introductione in Historiam Ducatum Cimbricorum* (apud RHENFERDIUM, in *Præfatione ad Lectorem* suo *Syntagmati* præmissa) simulque exponit quid huic controversiæ occasionem dederit. Rem sic enarrat: «Anno 1537 inter Doctores gymnasii et scholæ Hamburgensis publicos amicè de auctore Græco publi scholasticæ proponendo est disceptatum; cum quidam Novi Testamenti codicem commendarent, alii verò Græcismum puriorem ex isto libro Hellenistarum linguâ conscripto addisci posse negarent. Ista dissensio occasionem dedit JOACHIMO JUNGIO, utriusque Rectori, *Disputationi* suæ *de Probationibus eminentibus* adjiciendi, auctarii loco, problema hoc: *Ad quam facultatem pertineat quæstio, an Novum Testamentum scateat Barbarismis?* Displicere sibi illud Ordo Ecclesiasticus publice significavit, monuitque ne in posterum juvenus scandalosis istiusmodi quæstionibus turbaretur. JUNGIUS adversus hunc cleri elenchum scripto se Germanico vehementi defendit, inque isto, affirmativam se quæstionis tueri negavit, Hellenisticum tamen esse stylum N. T. asseruit. Anno 1638 Ecclesiastæ Theologorum et Philosophorum Wittebergensium de controversia hac postularunt judicium, a quibus responsum ipsis est: Barbarismorum vitiosorum stylum N. T. absque blasphemia non posse accusari; litem autem Criticorum de Dialecto ejus Hellenistica nondum esse decisam. Anno sequenti (1639) JUNGIUS (quem collectorem ait esse auctor *Innocentiæ Hellenistarum*) ἀπορρυμῶς edidit *Sententias tam veteris quam recentioris ævi Scriptorum de stylo S. litterarum, et præsertim Novi Testamenti, nec non de Hellenistis, et dialecto Hellenistica*. Displicuit et ista Sylloge Presbyterio, quod (GROSSII verba recito) *ea, quæ de simplicitate styli Apostolici a veteribus et de Hellenismo a recentioribus sunt scripta, cum istis quæ in contemptum S. Scripturæ Gentiles effutierunt, per chaos quoddam confusum commisceret; et quid de criminationibus horum, stylum Apostolicum ceu βαρβαρίζοντα, σολυκίζοντα ac ἀλευτικόν, traducentium, sit statuendum, ne verbulo quidem ullo moneret*. Jussi proinde sunt tres Ecclesiastæ contraria ex Patrum et Recentiorum scriptis colligere testimonia, illi opponenda. In congruum isthæc ordinem a se digesta anno 1640 edidit JAC. GROSSIUS, . . . in *Triade*

aliquo modo recedere, ea continuo haberent tamquam aliena ab oratione bene Græcâ. *Puristæ* autem quum in dictione Græca Novi Testamenti nullos agnoscere vellent Hebraismos, undique ex scriptoribus Græciæ profanis corradebant voces phrasesque, quæ conferri posse viderentur cum iis vocibus phrasibusque, quæ tamquam totidem Hebraismi ipsis objiciebantur; verum, quod jure vitio illis vertitur, usi sunt in illis vocibus phrasibusque colligendis magnâ quidem diligentia, sed non acri pariter judicio; nam 1° hic illic *ex scriptoribus Byzantinis* voces phrasesque adduxerunt ad ostendendum dictionem aliquam, quæ pro Hebraismo objiciebatur, puræ Græcitati esse adnumerandam. Atqui facile fieri poterat ut illi scriptores istiusmodi voces

Propositionum Theologicarum styllum N. T. Græcum a Barbaris criminationibus vindicantium, et sententiam Criticorum, qui Hellenismum propugnant, nihil illius rectitudini derogare ostendentium, Jenæ 1640 excusa. Contendit in ista, styllum N. T. simplicem quidem esse et minime tumidum; vilipendi tamen aut Barbarismorum atque Solæcismorum insimulari sine blasphemie reatu haud posse; non incurrere autem illos qui, vel inter Antiquos simplicitatem ejus exaggerassent, vel inter Recentiores Hellenisticum esse ac Hebraismis refertum asseruissent. Primus hanc *Triadem* impugnavit DAN. WULFERUS, tam in *Innocentia Hellenistarum adversus illam vindicata*, et JUNGIO inscripta, quam in *Disputationis de præcipuis linguarum vitiis*, DILHERO præside, Jenæ A. 1640 propositæ thesi XXIII. Utrique scripto eodem anno GROSSIUS respondit; isti quidem in *Observationibus pro Triade apologeticis*,... huic autem in perbreve earundem *Appendice*. Post WULFERUM JOH. MRSÆUS *Triadi Grossianæ* anno 1641 opposuit peculiarem *de stylo N. T. Disquisitionem*, in qua JAC. GROSSII *Trias Propositionum et observationum Apologeticarum* *modeste examinatur*. Respondit huic GROSSIUS in *Tertia Triadis de stylo N. T. defensione*, eodem anno 1641 Hamburgi publicata.... Cui cum MRSÆUS anno 1642 *Vindicias suæ de stylo N. T. Disquisitionis* reposuisset, GROSSIUS in *quarta Triados suæ defensione* eodem anno excusa, sua contra illum *Meletemata* defendit.... Utriusque GROSSII pariter atque MRSÆI *de stylo N. T. doctrinam* JAC. BOLIVS in *Justa absentia ab exequiis Linguae Hellenisticæ excusatione*, sub examen anno 1647 vocavit. » Hactenus MOLLERUS.

phrasesque hebraizantes ex Græcitate novi Testamenti mutuati fuissent ^{a)}. 2° Dictiones non paucas attulerunt bene quidem græcas, sed tales quæ cum collatis dictionibus Novi Testamenti *aliquam tantum similitudinem habebant* ^{b)}. 3° Passim locutiones protulerunt a locutionibus novi Testamenti, si nuda verba spectes, nihil quidem diversas, sed quæ sensu longe alio a scriptoribus classicis fuerant adhibitæ ^{c)}. 4° Tandem vocabula multa phrasesque non paucas, quæ tamquam Hebraismi ipsis objiciebantur, silentio prætermisere, quum minimè haberent quæ ad objecta responderent ^{d)}.

a) Sic SCHWARZIUS (*Commentarii crit. et philolog. linguæ Gr. N. F.* Lipsiæ 1786. pag. 1245) dictionem *στηριζειν το προσωπον αυτου* (Luc. IX. 51. Cf. שׂוּם פָּנָיו 2. Reg. XII. 18) et vocem *ενωτιζεσθαι* (Act. II. 14. Cf. וְהִתְאַוּ Gen. IV. 23) pure græcas esse probare vult ex NICETA. Pariter PALAIRET vocem ἡ ξηρα de *continenti terra* dictam (Matth. XXIII. 15. 15. Cf. Jon. I. 9) puræ Græcitati ideo vindicat quia CINNAMUS (*Hist. Lib. IV. pag. 183*) dixit *επι την ξηραν εκβαντες*.

b) Sic GEORGIUS (*Vindiciæ N. T. ab Ebraismis. p. 116*) locutionem *εύρισκειν χαριν vel ελεος παρα Θεω vel ενωπιον του Θεου* (Luc. I. 30., Act VII. 46; Cf. Gen. VII. 8: וְהָיָה בְּיָמָיו יִתְּן אֶת הַיֶּשֶׁתְּ אֵלָיו hebraizare negat, quia DEMOSTHENES alicubi scripsit *εύρισκεσθαι την ειρηνην, την δωρεαν*. Quasi verò Hebraismus ibi sit in solo usu verbi *εύρισκειν* et non in integra phrasi *εύρισκειν χαριν παρα τινι*, nihilque intersit Media-ne Verbi forma adhibeatur an Activa! Idem alibi (*Vindic. p. 310*) dictionem *απο μικρου εως μεγαλου* (Act. VIII. 10. Cf. Esth. 1. 20: וְהָיָה לְכָל יְמֵי חַיָּיו קָטָן) puræ Græcitati convenire contendit, quum scilicet scriptores bene Græci scripserint *ουτε μεγα, ουτε σμικρον*!

c) Sic SCHWARZIUS ut probet vocem *αφειλημα*, quod *de peccato* dicitur Matth. VI. 12 (Cf. Aramaicum כּוּן)

benè Græcam esse , adducit locum ex PLATONE (Cratyl. pag. 264. C), ubi vox illa legitur quidem , sed eo sensu ut *debitum* significet.

d) Talia sunt v. g. *πρσωπον λαμβανειν* (Vulg. *personam accipere*), *σαρξ και αιμα* (Vulg. *caro et sanguis*) de homine ; *καρπος της σφυρας* (Vulg. *fructus lumbi*) ; *υιος ειρηνης* (Vulg. *filius pacis*) , *εξερχεσθαι εξ σφυρας τινος* (Vulg. *exire de lumbis alicujus*) ; *ποιειν ελεος* (χαριν) *μετα τινος* (Vulg. *facere misericordiam cum aliquo*) ; *απεκρινεσθαι* (Vulg. *respondere*) ubi nulla interrogatio præcessit ; *εξομολογεισθαι Θεω* (Vulg. *confiteri*) de laudando Deo ; cet. Cf. §. 3.

§. 2.

Indoles Græcitis Novi Testamenti in quo potissimum cernatur.

1. Indoles Græcitis Novi Testamenti in eo potissimum cernitur , quod universè convenit cum sermone illo græco seriore , qui per imperium Macedonicum inde a tempore Alexandri Magni , tam in ipsis Græciæ civitatibus quam in exteris Asiæ et Africæ regionibus imperio Macedonum subjectis , in usu vitæ communis exstitit. Quæ Græcitas serior (verbis utor SCHOTTII¹⁾) ab antiquiori eo maxime differebat , partim quod quæ olim diversis Græcorum dialectis²⁾ propria fuerant in orthographia , pronuntiatione ,

(1) Isagoge in libr. N. T. § 123.

(2) De notione vocis *διαλεκτος* . alià apud Philosophos quam apud Grammaticos , diximus ad Act. Cap. II. 6. Dialecti , præcipuæ quidem ,

flexione Nominum atque Verborum , genere Substantivorum , vocabulorum formis singulisque vocibus , promiscuè adhibebat ¹⁾ , partim haud pauca secundum analogiam recens formata usurpabat.

Adnotatio. Non lingua tantum vitæ communis hanc mutationem experta est , sed ii etiam , qui post ALEXANDRUM M. inter Græcos scribendo inclaruerunt , etsi dialectum Atticam , ceteris quippe cultiorem , sectarentur , haud pauca tamen sensim sensimque immiscuerunt ex illa Græcitate vulgari desumta ²⁾ . Græca autem lingua , quâ illi scriptores utebantur , deinceps dicta fuit *διαλεκτὸς κοινή* , nonnumquam etiam *Μακεδονικὴ διάλεκτος* , ipsique scriptores appellati fuere *οἱ κοῖνοι* sive *Ἕλληνες*. ³⁾

2. Igitur græcus ille sermo qui inde a tempore ALEXANDRI M. , permixtis dialectis , per imperium Macedonicum , pro variis provinciis nonnihil varius , *in usu vitæ communis*

enumerantur quatuor hæ : Æolica , Dorica , Jonica , et Attica. Harum autem singulæ pro varietate locorum quibus erant in usu , varium quoque quid habebant ; quas varietates *διαλεκτὸς τοπικὰς* *dialectos locales* vocant. Cf. MATTHIA *Gr. Gramm.* p. 8. seq. et FISHERUM ad Grammaticam WELLERI. Tom. 1. p. 28 sqq. De origine dialectorum videsis KÜHNER *Gr. Gramm. Einleitung.* p. 1—4.

(1) « Occurrunt in illa Græcitate vestigia omnium dialectorum , præter Æolicæ , quam tunc temporis non amplius in ore hominum superstitem fuisse satis probabile est. Doricam ceteris prævalere nemo mirabitur , qui Macedonum linguam ei proximam fuisse meminit. Jonicæ paucissima omnium vestigia reperiuntur , quippe quæ ante jam in vita ac consuetudine quotidiana paulatim desiisse , vel cum Atticorum sermone coaluisse videtur. » H. PLANCKII *De vera natura atque indole orationis Græcæ Novi Testamenti commentatio.* p. 129. Legitur in *Commentationibus Theologicis* editis a Rosenmuellero, Fuldnero et Maurero. T. I. p. 1.

(2) Vide SCHOTTIUM *ibid.* PLANCKIUM *ibid.* pag. 128.

(3) Vide TITTMANNUM. *De causis præcipuis contortarum interpretationum N. T.* Legitur in ejus libro *De Synonymis in N. T.* pag. 264.

exstitit, hic sermo veluti fundamentum est Græcitatæ librorum Novi Testamenti. Scilicet qui ex Judæis in Ægypto et Palæstina eo tempore fuere scriptores græci, plerique, ut Apostoli JESU CHRISTI, linguam Græcam addidicerant non tam ex lectione librorum, quam potius ex familiari vitæ consuetudine cum iis qui Græcè loquerentur; ut mirum videri non debeat, eos in scribendo adhibuisse non elegantiores illam Græcitatem quam Græcitatem librorum dixerim, sed eam quæ in usu erat vitæ communis.

3. Popularis autem illa Græcitas qualis fuerit, etsi non plenè absolutèque, satis tamen cognosci potest ex certis quibusdam Græcæ litteraturæ monumentis. Quorum quidem tria genera a PLANCKIO (*ibid.* pag. 130) hic constituuntur.

« Primum, inquit, τοὺς κοινούς auctores complectitur, hoc est, eos, qui post ALEXANDRI ætatem scripserunt, quorum ordinem primus ducit ARISTOTELES. Ex his pauca tantum proferri possunt ad serioris sermonis indolem vimque recte illustrandam, cum omnes propriè Atticâ dialecto libros suos conscripsisse censendi sint; nec tamen purâ illâ atque incorruptâ, sed eâ, in quam multa jam et quoad verba nova et quoad novos verborum significatus a vulgari consuetudine immigraverant. Hæc quidem sunt vitia æstimanda in dictione τῶν κοινῶν, nec tamen negligenda ei qui communem loquendi usum indagare atque cognoscere studet. ¹⁾ »

« Alterum genus monumentorum, e quibus communis serioris temporis oratio cognosci potest, constituunt scriptores ii qui de hac oratione disertè exposuerunt. Huc primò perti-

(1) Notat idem (*ibid.*), si quærat de fructu qui pro seriore illo loquendi usu capi possit ex scriptis τῶν κοινῶν, non omnes esse paris

nent Grammatici sive Atticistæ, ut PHRYNICHUS, MORRIS, HERODIANUS, THOMAS MAGISTER, alii, qui in libris suis, iis, quæ a senioribus scriptoribus ad Atticam elegantiam minus dicta erant, opposuerunt bene Atticas loquendi formulas atque nomina. Deinde *Scholiastæ*, quorum in Commentariis multa exstant, quæ ad seriore loquendi usum observandum faciunt. Denique Lexicographi, HESYCHUS, SEIDAS, ZONARAS, PHOTIUS, PHAVORINUS, qui multa Attica vocabula, per alia, novo sermoni propria, interpretati sunt. »

« Restat tertium genus, quod in scriptis iis continetur, quæ communi hoc sermone ipso exarata sunt, reliquis duobus multo gravius. Sunt illa versio Alexandrina Veteris Testamenti, et quæ aliæ ejusdem versiones græcæ exstant, Novum Testamentum, Apocrypha, Patres Apostolici, quibus addi possunt, quæ in inscriptionibus, nummis, decretisque magistratuum, et comicorum recentioris ætatis fragmentis sunt servata. »

3. Senioris illius Græcitatæ proprietates ad duo genera revocantur; nam sunt aut *Lexicales*, tales, inquam, quæ singula vocabula respiciunt, aut sunt *Grammaticæ*.

utilitatis. « Nam tantum abest, inquit, ut omnes eodem modo scripsisse putandi sint, ut potius alios dictionem suam ad exempla probatissima summo studio revocasse, alios e contrario bene Atticæ orationis præcepta prorsus neglexisse, stylumque multis novis loquendi formulis admissis corrupisse videamus. Hoc de ARTEMIDORO, APPIANO, aliis, illud de ARRIANO, LUCIANO, ÆLIANO. etc. intelligi debere, sciunt omnes rei periti. Ex editoribus recentioris temporis unum tantum novi, qui senioris sermonis vestigia, in scriptore suo obvia, eâ, qua fieri debuit, diligentia adnotavit, IRMISCHUM puto ad HERODIANUM. Quoad ceteros auctores, nemo adhuc operam dedit in notandis iis, quæ in eorum libris ad seriore loquendi consuetudinem referri debeant. »

4. Proprietates *Lexicales* ;

α) Comprehendebat illa Græcitas ¹⁾ voces ex omnibus Græcis dialectis mutuatas : IONICAS , v. g. *εκτρωμα* , quod legitur etiam I. Cor. XV. 8, pro quo Attici dicebant *εξαμβλωμα*.—*Γογγυζειν* , quod adhibuit Joh. VII. 32, et Matth. XX. 11 , et *γογγυσμος* (Joh. VII. 12) ; pro quibus Attici adhibebant *τονθρυζειν* et *τονθρυσμος*. Porro *ρησσω* , *πρηνης* , *σκορπιζειν* , *αρσην* , alia.—DORICAS : v. g. *πιάζειν* (Act. III. 7), pro quo Attici scribebant *πιέζειν* , quod legitur Luc. VI. 38; *καμμυειν* (Act. XXVII. 27) pro Attico *καταμυειν* , sic *κλιβανος* , pro quo Attici *κριβανος*. ATTICAS : v. g. *υαλος* (Apocal. XXI. 18) *φιαλη* (ibid. V. 8), in quibus vocibus Jones ac Dorienses vocalem ε habebant , *υελος* et *φιελη* ; porro *αληθω* (*molo*), *πρυμνα* , *ιλεως* , *ο η*. Pro vocibus Macedonicis Grammatici habent *παρεμβολη castrum* (Act. XXI. 34.) et *ρυμη platea* (Act. IX. 11) ; pro Cyrenaicâ *βουνος collis* (Luc. XXIII. 30) , pro Syracusanâ formam Imperativi *ειπον* (Act. XXVIII. 26). Ceterum , multæ voces in seriore illa Græcitate aliter quam in antiquiore scribebantur. Sic pro *γιγνομαι* et *γιγνωσκω* seriores scribebant *γινομαι* et *γινωσκω* , et *νοστος* , *νοσσιον* pro *νεστος* , *νεσσιον* , et *το διδραγμον* pro *το διδραχμον* , et *σαλπιστης* pro *σαλπικτης* , et *ευθεν* pro *ουθεν*.

β) Antiquioris Græcitis vocabulis novæ in recentiori illa Græcitate subjectæ fuere notiones. Sic ibi, exempli causâ, *παρακαλειν* valebat *rogare* , *παιδευειν* *castigare* , *ευχαριστηειν* *gratias agere* , *αμητωρ** *natus e matre obscura* (PHILO *De temul.* pag. 248) ; *ανακλινειν* , *αναπιπτειν* , *ανακεισθαι* *mensæ*

(1) Cf. STURZIUS. *De dialecto Macedonica et Alexandrina*. Legitur in HENR. STEPHANI *Thesouro Ling. Gr.* Tom. 1. Ed. Londin. 1816 PLANCKIUS. Ibid. pag. 132 sqq.; WINERUS *Gr. des Neutestamentlichen Sprachidioms*. FISHERUS *Prolusiones de vitiis lexicorum Novi Testamenti*. Prolus. 31.

* Voces quæ hoc stellulæ signo notantur , in nullo scriptore profano adhuc inventæ sunt; quare WINERUS existimat eas in sermone populari tantum fuisse adhibitæ.

accumbere, ἀποκριθῆναι *respondere*, ἀντιλεγειν, *renili*, ἀποτασσεσθαι *renuntiare*, *talere jubere*, συγκρινειν *comparare*, *conferre*, δαιμων, δαιμονιον* *spiritus nequam*, ξυλον *arbor vicens*, διαπονεισθαι* *indignari*, στεγειν *ferre*, *tolerare*, σεβαζεσθαι *tenerari*, *colere*, συνισταναι *probare*, *demonstrare*, χρηματιζειν *tocare*, *appellare*, φθκειν, *venire*, *pertingere ad*, αναστροφη *citæ ratio*, κεφαλις *tolumen*, ευσχημων *cir conspicuus*, ψωμιζειν *et χορταζειν** *cibare homines*, οψονιον *stipendium militare*, οψαριον *piscis*, ερευγεσθαι *eloqui*, περισπασθαι *negotîis distrahi*, πτωμα *cadaver*, γεννηματα *fruges*, σχωλη *schola*, θυρεος *scutum* *formâ majori atque oblongâ*, ρυμη *platea*, παρρησια *fiducia*, νυν *nunc* (Atticis erat ipso hoc momento), etc. Ad hæc, Verbis *Neutris* subiciebatur etiam notio causativa: Exempli gratiâ, verbis *μαθητευειν* (Matth. XXVIII. 19), *θριαμβειν* (2 Cor. II. 14), imo, in versione Septuagintavirali etiam Verbis ζῆν, βασιλευειν, aliisque bene multis; Cf. Deuteron. XXXII. 10. Ps. CXXIII. 40. Vide LYDIUM *De re militari* Lib. VI. 8, et imprimis LOVECKIUM ad *Sophocl. Ajacem*, pag. 382 sqq. Μεθυσος *vinolentus*, *ebrius*, apud Græcos antiquiores de feminis tantum? dicebatur, apud recentiores autem de viris æque ac de feminis.

γ) Voces vocumque formæ in antiquiore Græcitate raro, aut a Poëtis tantum idque in oratione sublimiori adhibitæ, jam in seriore illa Græcitate quam maxime fuere usitatæ, aut etiam ex ligatâ in prosam orationem transierunt. Exempla sunt: αυθεντειν (seq. Genit.) *imperare alicui*, μεσουκτιον, αλαλητες, θεοστυγης, εσθηςις, αλεκτωρ, βρεχειν, *irrigare*.

δ) Multa vocabula obtinuerunt in seriore illa Græcitate formam paululùm diversam, plerumque productionem. Exempla: μετοικεσια, pro quo apud PLATONEM μετοικησις exstat, apud Æschylum μετοικια. Porro αναθεμα (αναθημα) 1)

(1) Antiquioris Græcitis vocabula ea sunt quæ hoc loco intra duos uncinos () clauduntur.

γενεσια (γενεθλια), γλωσσοκομον (γλωσσοκομειον), εκπαλαι (παλαι), εχθες (χθες), εξαπινα (εξαπινης), αιτημα (αιτησις), ψευσμα (ψευδς), απαντησις (απαντημα), καυχησις (καυχημα), λυχνια (λυχνιον), οπτασια (οψις), μισθοποδσια (μισθοδοσια), καυχησις (καυχη), συγκυρια (συγκυρησις), δυσεντερειον (δυσεντερια), μελισσιος (μελισσειος), αποστασια (αποστασις), βασιλισσα (βασιλεια), εκχυνειν (εκχεειν), στηκω (et ἐστήκα εις), αργος, ή, ον (αργος, ον, οικοδομη (οικοδομησις, οικοδομημα), εξυπνιζειν (απυρνιζειν), ραντιζειν (ραινειν) δεκατουν (δεκατευειν), αροτριᾶν (αροῦν), βιβλαριδιον* (βιβλιδιον, βιβλιδαρion), ψιχιον (ψιξ), ταμειον (ταμειον), νικος (νικη), νουθεσια (νουθετησις), καταποντιζειν (καταποντοῦν), μοιχαλις (f. μοιχας), ψιθυριστης (f. ψιθυρος). Voces Alexandrinæ sunt ακροβυστος, et ακροβυστια pro quo antiquiores dicebant ή ακροποσθια, et το ακροποσθιον.—Pro Verbis in μι series adhibuere formas in ω *purum* desinentes, v. g. εμνυω pro ομνυμι. Sic quoque ξυραω dixere pro ξυρεω, et βαρειν pro βαρυειν, et σαροῦν pro σαιρειν, et χολᾶν pro χολουσθαι, et εξον ειναι pro εξειναι.—Ad hæc, pro Verbis Mediis aut Deponentibus ab antiquioribus usurpatis, series adhibuere eorundem Verborum formas Activas, v. g. φρυασσειν pro φρυασσομαι. — Nominum diminutivorum ad designanda humani corporis membra antiquitùs nonnumquam adhibitorum, jam in sermone populari promiscuè patebat usus; v. g. vocis ωτιον. Huc quoque pertinet quod formæ Nominum Propriorum decurtatæ, antea quidem, ut videtur, in populari tantum sermone usurpatæ jam a scriptoribus quoque adhibebantur; v. g. Σπανια pro Ἰσπανια. Tandem in seriore illa Græcitate Substantiva nomina non pauca alio genere, et partim mutatâ quoque terminatione genus vocabuli indicante, usurpabantur. Vide infra §. 8. *Annot.*, et §. 9. *Annotat.* 2.

ε) Efficta fuere in recentiore illo Græcismo vocabula plane nova, idque maximam partem conjunctione duarum vocum in unam. Exempla sunt: αλλοτριεπισκοπος*, ανθρωπαρεσκος, μονοφθαλμος, αγενεαλογητος*, αιματεκχυσια*,

δικαιοκρισια , σιτομετριον , καλοποιειν , αιχμαλωτιζειν (pro αιχμολοτον ποιειν), αντιλυτρον*, εκμυκτηριζειν*, αλεκτοροφωνια , αποκεφαλιζειν , ανταπσκρινεσθαι , εξουθενειν , εκκακειν* , ευδσκειν , εμοιαζειν* , αγαθουργειν , αγαθωσυνη , διασκορπιζειν , εγκρατευομαι* , οικοδεσποτης , οικοδεσποτειν , λιθβολειν , προσφαγιον , λογια , κραββατος , ραφισ , σπιλος , αγριελαιος , αγνοτης* , αγιοτης* , επενδυτης , εκτενεια , πελεκιζειν , απαραβατος. Porro abundabat serior illa Græcitas *Substantivis in μα exeuntibus* : v. g. καταλυμα , ανταποδομα , κᾱτορθωμα , γεννημα , εκτρωμα. *Substantivis cum Præpositione συν compositis* : v. g. συμμαθητης , συμπολιτης ; *Adjectivis in ινος desinentibus* : v. g. ορθρινος , οψινος , πρωϊνος , κᾱθημερινος , οστρακίνος (δερματινος) ; *Verbis in ω , ιζω exeuntibus* : v. g. ανακᾱνω , αφυπνω , δολιω , εξουθενω* , ορθριζω* , δειγματιζω* , θεατριζω , φυλακιζω* ; Huc addantur Adverbia , ut παντοτε (διαπαντος , εκαστοτε) παιδιοθεν (εκ παιδίου) , καθως , πανοικι (πανοικια).

Adnotatio. Vocabulorum, quæ modo recensuimus , alia leguntur apud scriptores illos seriores, alia adhuc inventa non sunt nisi in libris sacris Novi Testamenti. Fuisse eorum nonnulla conficta a Judæis Hellenistis , vel etiam a sacris librorum Novi Testamenti scriptoribus , haud improbabilis conjectura est. Certè , sicut Judæis Hellenistis auctoribus sine dubio tribuenda sunt vocabula illa aut subjectæ vocabulis notiones illæ , quibus res aut instituta Judæis omninò propria designantur , ita pariter nec dubitandum est quin Evangelistis aut Apostolis scriptoribus vel præconibus adscribendæ sint tamquam auctoribus voces illæ vel certe subjectæ vocibus notiones illæ , quibus in eorum scriptis res aut instituta Christianorum omninò propria exprimuntur.

In seriore illam Græcitatem transierunt etiam voces barbaræ , vocabula , inquam , aliarum linguarum ; quod

mirum videri non debet, si cogitemus Græcos maximè post tempora ALEXANDRI M., per varias easque dissonas sermone gentes diffusos iisdemque permixtos. Ex hoc igitur fonte derivanda sunt vocabula tum Persica, tum Ægyptiaca, quæ in seriore illa Græcitate hic illic occurrunt; Latinismi autem tribuendi sunt Romanis, quorum imperium deinceps in antiquo orbe prævaluit. Variarum autem istarum linguarum voces etiam in Græcitate Novi Testamenti inveniri eo facilius intelligitur quòd scimus, Judæos aliquamdiu Persarum paruisse imperio, post autem in Græcorum ditionem re-dactos in Ægypto magnam partem habitasse; et denique, expugnata a POMPEJO Hierosolymâ, Romanorum factos fuisse vectigales.

Subjicimus hic exempla vocum exoticarum quæ in libris Novi Testamenti leguntur. Ergo sunt ibi vocabula origine

α) PERSICA : αγγαρεύειν (Vulg. *angariare*) *cogere*, ¹⁾ γάζα (Act. VIII. 27) *thesaurus*, unde vox Persico-Græca γάζοφυλακίον (Marc. XII. 41) *gazophylacium*, h. e. *ærarium*; Μαγος (Matth. II. 1.), *Magus*, μαγεύειν, *artes magicas exercere* ²⁾, μαγείαι *præstigiæ* (Vulg. *magiæ*); μεγιστᾶνες ων, *ci*, quod Marc. VI. 21 de *proceribus* sive *magnatibus* dicitur; ³⁾ παραδεισος (Luc. XXIII. 43) *paradisus*.

(1) Persica vox est *angar*, quâ significabatur *tabellarius*. Scilicet solebant reges Persarum habere tabellarios certis stationibus dispositos, quorum alter alteri traderet mandata, ut ita celerius perferrentur. His *angaris* (αγγελιστοί) sive cursoribus (*des courriers*) fas erat homines, equos, naves obvias, quo celerius opus suum perficerent, ad suum usum arripere. Græcis hoc dicebatur αγγαρεύειν, et vicinâ notione adhibebatur quoque universè de *cogendo ad publicam aliquam operam præstandam*, eoque sensu ter occurrit in libris sacris Novi Testamenti. Matth. V. 41. XVII. 32. Marc. XV. 21.

(2) Confer quæ de hac voce diximus ad Act. Ap. Cap. VIII. 9.

(3) Videsis de hujus vocis origine disputantem STRUZIUM in suo libro *De dialecto Macedonica et Alexandrina*. p. 182. Invenitur in H. STEPHANI *Thesauro linguæ Græcæ*. edit. Londin. Tom. 1.

§. 2. INDOLES GRÆCITATIS N. T. IN QUO POTISSIMUM GERNATUR. 21

β) ÆGYPTIACA : βαῖον (Joh. XII. 13) *ramus palmæ* ¹⁾; οθονιον (?) (Joh. XIX. 40) ²⁾ *linteum* ; σινδων (Matth. XXVII. 59) *linteum tenue*. ³⁾

γ) LATINA : Ασσανιον (Matth. X. 29) *assarium*, formā diminutivā a Latina voce *as*, *assis* ; δηναριον (Luc. VI. 41) *denarius* ; κεντυριον (Marc. XV. 39) *centurio* ; κησος (Matth. XVII. 25) *census* ; κοδραντης (Matth. V. 26) *quadrans* seu *quarta* pars *assis* ; κολωνια (Act. XVI. 12) *colonia* ; κουστωδια (Matth. XXVII. 65) *custodia* ; λεγεων (Matth. XXVI. 53) *legio* ; λεντιον (Joh. XIII. 4) *linteum* ; μακελλον) I Cor. X. 25 (*macellum* ; pro eo Græci οψοπωλειον dicebant. Porro μεμβρανα (2 Tim. IV. 13) *membrana* ⁴⁾ ; μιλιον (Matth. V. 41) *miliare* a *mille* (*spatium mille passuum*) ξιστης (Marc. VII. 4.) *sextarius*, mensura quædam liquidorum ; πραιτωριον (Matth. XXVII. 27) *prætorium* ; σιμικιντιον (Act. XIX. 12) *semicinctium*, subligaculum, quod Græcis περιζωμα dicebatur ; σουδαριον (ibid.) *sudarium* ; σπεκουλατωρ (Marc. VI. 27) *spiculator*, a *spiculo* quod gestabat ; δορυφορον appellabant Græci ; τιτλος (Joh. XIX. 19) *titulus*, *inscriptio* ; φραγελλιον (Joh. II. 15) *flagellum* ; φραγελλειν (Matth. XXVII. 26) *flagellare*, *flagris cedere*. Phrases autem latinizantes sunt : συμβουλιον λαβειν (Matth. XII. 14) *consilium capere* ; ικανον ποιειν τω οχλω (Marc. XV. 15) *satis facere populo* ; εργασιαν δουναι (Luc. XII. 58) *operam dare* ; εχε με παρητημενον (Luc. XIV. 19) *habe me excusatum* ; ικανον λαμβανειν (Act. XVII. 9) *satisfactionem accipere* ⁵⁾.

(1) Cf. IABLONSKI opuscula. Tom. I. p. 48. edit. G. TE WATER.

(2) Cf. IABLONSKI ibid. p. 72 sqq.

(3) Cf. IABLONSKI ibid. p. 297 sqq.

(4) *Membrana* propriè est pellis exterior quæ *membra* tegit. Ovium *membrana*, derasis pilis, antiquis pro *charta* inserviebat, quæ *charta pergamena* dicta fuit a Pergamo urbe, ubi inventa esse dicitur. Apostolus 2 Tim. IV. 13 codices *membraneos* intelligit.

(5) Cf. quæ de hac locutione notavimus ad Act. XVII. 9.

7. *Proprietates Grammaticæ :*

Cernuntur grammaticæ illæ proprietates maximam partem in Nominum et Verborum flexuris aut plane novis, aut, quod ad certa quædam vocabula attinet, inusitatis, aut denique ab Atticis scriptoribus non adhibitis. Præterea rarior est in seriore illa Græcitate usus Numeri Dualis. Quod verò spectat ad vocabulorum Syntaxin, leguntur ibi Verba cum alio quam antehac Casu constructa; item Conjunctiones antea non nisi aut Optativum Modum aut Coniunctivum, nunc verò Indicativum post se habentes. Ad hæc, usus Optativi in oratione obliquâ sensim sensimque obsolescit; etc. etc. Sed quæ huc pertinent Paragrapho IV opportunius exponentur.

§. 3.

Græcitis Novi Testamenti color Hebraico-aramaicus.

Altera Hellenismi Judaici ¹⁾ nota in eo consistit, quod non tantum abundat vocabulis locutionibusque nunc hebraizantibus nunc aramaizantibus, verum etiam quod, ad Syntaxin quod attinet, pro græca Syntaxi aliquando eam habet verborum structuram, quæ in Hebraico aut Aramaico sermone usitatur. Itaque Hebraismi et Aramaismi sunt alii *grammatici*, alii *lexicales*. De prioribus dicetur infra §. 4; pos-

(1) Sic enim Græcitatem librorum Novi Testamenti vocare maluerim. Nam in re Grammatica recentior illa Græcitas *Hellenismi* nomine vocatur; hæc autem a Judæis adhibita peculiarem quemdam colorem contraxit; quare si linguam Novi Testamenti *Hellenismum Judaicum* nominaveris, rem, ut mihi quidem videtur, recte definieris, quum expresseris utrumque, et quid proprium illa lingua habeat, et quid commune.

teriorum verò nonnulla hic subjicimus exempla ; cumque Hebraismi illi et Aramaismi cernantur partim in vocabulis dictionibusque novatis , partim verò in novis antiquis vocabulis subjectis notionibus , in duo genera illos distribuimus.

α) Prioris generis exempla sunt : δεκαδυο (שְׁתַּיִם עָשָׂר) Act. XIX. 7 ; εγκαινια (חֲנֻכָּה) Joh. X. 22 ; εγκαινιζειν (חֲנֻכָּה) Hebr. IX. 18 ; προσωπον λαμβανειν (נָטָא פָּנִים) Luc. XX. 21 ; ζητειν την ψυχην τινος (בִּקֵּשׁ אֶת-נַפְשׁוֹ) Matth. II. 20 ; ποιειν ελεος (חַסְדִּים) μετα τινος (אַחֲרֵי) Luc. X. 37 ; πασα σαρξ (כָּל הַבָּשָׂר) Matth. XXIV. 22 ; γευεσθαι θανατου (אָכַל מָוֶת) Matth. XVI. 28. Huc quoque pertinent *Rabbinismi* nonnulli, hoc est formulæ quædam dicendi a Judæorum magistris legisque interpretibus adhibitæ ; tales sunt : σαρξ και αιμα (בָּשָׂר וְדָם) pro *homo* (Matth. XVI. 17) ; ερχεσθαι εις τον κοσμον (בֹּיָא לְעוֹלָם) pro *nasci* (Joh. 1. 9).

β) Posterioris generis exempla sunt : ανεμος de *plaga cæli* (Matth. XXIV. 31) ad Hebraicum רִיחַ ; αποκρινεσθαι de *eo qui loqui incipit* (Act. III. 12) ad Hebraicum שָׁאַר ; δυναμεις de *miraculis* (Act. VIII. 13) ad Hebraicum גְּבוּרָה ; εξομολογεισθαι de *Deo laudando , celebrando* (Matth. XI. 25) ad Hebraicum הִלָּלָה ; πορευεσθαι de *ratione vitæ instituendæ* (Act. IX. 31) ad Hebraicum הִלָּךְ.

Adnotatio. 1. Occurrunt in libris Novi Testamenti hic illic voces locutionesque , quæ , quamquam apud Græcos semel atque iterum consimiles leguntur , tamen pro Hebraismis aut Aramaismis habendæ sunt ; tum quòd minime verisimile sit scriptores sacros ex Græcorum libris istiusmodi voces locutionesque didicisse , tum etiam quòd quæ eisdem respondent in sermone Hebraico aut Aramaico , ibi quam frequentissimè adhibentur. Exempla : σπερμα (זֵרַע) *semen* de prole aut progenie (Cf. Euripid. Iphig. in Aulide γ. 524) ;

αναγκη (הַצִּוּקָה, מְצִוּוֹת; צָרָה, צָר) de *angustia* aut *pressura* (Cf. Diod. Sic. Lib. IV. 43); εις απαντησιν (לְקִרְיָהוּ) in *occursum* (Cf. Polyb. Lib. V. 26); περατα της γης (גְּרָמְסֵי אֶרֶץ) *fines terræ*, *terræ longinquæ* (Thucyd. Lib. I. 69); χειλος (חֵפֶץ) de *littore* (Cf. Herod. Lib. I. 191). De his vero vocibus locutionibusque quæ ejusmodi sunt ut æquè frequenter adhibeantur in sermone Græco ac in Hebraico, merito dubitari potest sint-ne nec-ne pro Hebraismis habendæ; tales sunt νομον φυλασσειν, αίμα de *cæde*, aliæ.

Adnotatio. 2. Inter Hebraismos aut Aramaismos computandæ non sunt voces illæ, quæ sunt propriè Hebraicæ aut Aramaicæ, quamquam Græcis litteris scriptæ; tales sunt: αββα (אָבָא), αμην (אָמֵן), αλληλούϊα (הַלְלֵיהוָה), γεεννα (גֵּיהֵנָה), μεσσίας (מָשִׁיחַ), μαραν αθα (מָרְנָא אֲתָא), πασχα (פֶּסַח), ρακα (רַקָּה), σαββατον (שַׁבָּת), ωσαννα (הוֹשַׁעֲנָה-הוֹשַׁעֲנָה); ακελδαμα (אֶקְלָדָמָה),

Adnotatio. 3. Græcitas librorum Novi Testamenti, multo purior est quam Græcitas versionis Septuaginta-viralis; nimirum hæc versio ad exemplar Hebraicum elaborata fuit; illi verò libri scripta sunt primigenia. Distant autem inter se, quod ad linguæ Græcæ puritatem attinet, scriptores sacri Novi Testamenti; nam Lucas a puriore Græcitate multo propius abest quam Matthæus; et Paulus hac in re præstat ceteris omnibus, si Lucam excipias.

§. 4.

De indole grammatica Græcitis Novi Testamenti.

Græcitas Novi Testamenti, etiam quod ad Grammaticam attinet, omninò refert serioris illius Græcitis indolem, quæ quidem potissimum cernitur in Nominum Verborumque flexura; ad hæc, subinde hebraizat illa quoque in conformatione orationis et in structura verborum; præ-

sertim amat Præpositiones adhibere ibi, ubi Græci absque Præpositione simpliciter jungunt Casum suo Verbo. Ceterum ea est LUCÆ et PAULI, et ceterorum quoque sacrorum Scriptorum grammatica ακριβεια, ut eorum oratio in universum dicenda sit exacta ad leges Græcæ Grammatices. Imò cernere est in eorum scriptis eas etiam vocum structuras, quæ Græcis omninò propriæ sunt, puta tales quæ per *Attractionem* fiunt; et ne ille quidem defuit ipsis subtilior sensus, quo negandi Particulas ου et μη in scribendo accuratè discernere.

Ad modum flectendi Nomina Verbaque quod spectat, permixtas habet recentior illa Græcitas flexuras variis dialectis proprias, et plures etiam planè novas.

Prioris generis exempla sunt: a) Atticæ flexuræ: τιθεισι (pro τιθεισιν), ηβουληθην, ημελλε (cum duplici Augmento, pro εβουληθην, εμελλε), βουλει (secundâ Præs. Indic. Verbi βουλομαι, pro βουλη), οφει (secundâ Fut. εφουμαι, pro εψη). b) Doricæ: ητω (pro εστω), αφιωνται (pro αφεινται). c) Ionicæ: γηρει (pro γηρα), σπειρης Genit. (pro σπειρας), ειπα Aor. 1. Indicat.)—

Posterioris generis exempla sunt: νεϊ (a νεος) in Dativo, quasi tertiæ sit Declinationis; Imperativus καθου (à καθημι) pro καθησο. Porro Perfecti formæ ut εγνωκαν pro εγνωκασι, Imperfecti ut εδολιουσιν pro εδολιουσιν, Aoristi 2 ut κατελιπσαν pro κατελιπον, et εφυγαν pro εφυγον. Imprius huc pertinent multa Tempora, formata illa quidem analogicè, sed quorum loco antiquior Græcitas alia adhibere solebat: v. g. ημαρτησα pro ημαρτεν, αυξω (in Præs.) pro αυξανω, et ηξα ab ηκω, et φαγομαι pro εδομαι, cet.; et omninò proprium hoc erat serioris Græcitis, ut Temporum Modorumque formas multiplicaret, et tales quoque adhiberet quas antiquior Græcitas euphoniæ causâ vitare solebat. Præterea in eo etiam novatum est a serioribus quod Substantivis non paucis novum Genus tribuebant. Vide §. 9. Adnot.

Jam ad vocabulorum *structuram* quod attinet, minus hac in re recentior illa Græcitas ab antiquiore distat; quæ verò sibi propria hic habet, ea maximam quidem partem cernuntur in negligentiore quodam usu Modorum post Particulas. Ex libris Novi Testamenti huc pertinet quod *ὅταν* ibi struitur cum Imperfecto Indicativi, *εἰ* cum Coniunctivo, *ἵνα* cum Præsente Indicativi; item quod Verba, quale est *γενεσθαι*, construuntur cum Accusativo, *προσκυνεῖν* et *προσφωνεῖν* cum Dativo *Personæ* (Vid. Lob. p. 463. *Ματθ.* II. 902); adde usum Particulæ *ἵνα* in dictionibus *θελω ἵνα*, *αξιός ἵνα*, et similibus; item usum Genitivi Infinitivi (*τοῦ ποιεῖν*) justo latius patentem, et usum Coniunctivi pro Optativo in oratione historica post Verba Temporis præteriti. Rarò omninò in his libris adhibetur Optativus; in lingua neo-græca hic Modus prorsus obsolevit. Cernitur quoque in seriore illa græcitate jam quædam in declinandis vocabulis negligentia, ut, v. g. in *εἰς καθέως*, *ἀνα εἰς*, *εἰς παρ' εἰς* (Leo. *Tactic.* VII. 83), *μετα τοῦ ἐν*, et similibus. Deinceps verò etiam Casuum et Temporum proprias notiones hic illic videre est neglectas, v. g. ubi *ὡς* construitur cum Genitivo, *ἀπο* cum Accusativo; aut ubi Participia Aoristi et Præsentis inter se permutantur. Denique Dualis Substantivorum sensim obsolescit, proque eo Pluralem adhibere in morem abit.

Hellenismus Judaicus, si sermo sit de servandis legibus Grammatices, rarò hebraizat. Nimirum vocabula construendi ratio, ut hæc in sermone vulgari illius ætatis obtinebat, regulis, inquam, non ita multis comprehensa, facile a Judæis addiscebatur, eoque facilius, quòd syntaxis patrii eorum sermonis a Græca syntaxi multum erat diversa. Ceterum LXX interpretibus præstant etiam hac in re scriptores sacri Novi Testamenti; cuius rei causam jam supra (§. 3. *Adn.* 3.) assignavimus. Ad syntaxin in Novo Testamento hebraizantem retuleris:

α) Usum Præpositionum in iis dictionibus ubi Græci simplicem Casum ponunt. Exempla: *κρυπτεῖν τι ἀπο τινος*

($\eta\gamma\epsilon\iota\gamma\epsilon\iota$, $\eta\gamma\epsilon\iota\gamma\epsilon\iota$) ; *εσθιεν απο τινος* ($\eta\gamma\epsilon\iota\gamma\epsilon\iota$) ; *αθως απο του αιματος* (Cf. 2 Sam. III. 28 : $\eta\gamma\epsilon\iota\gamma\epsilon\iota$)

β) Structuras tales , quales sunt , v. g. *ὁμολογειν εν τινι* ($\eta\gamma\epsilon\iota\gamma\epsilon\iota$) ; *βλεπειν απο* , *sibi cavere* & ($\eta\gamma\epsilon\iota\gamma\epsilon\iota$) ; *προσεθετο πεμψαι* ($\eta\gamma\epsilon\iota\gamma\epsilon\iota$) ; *ει* ($\eta\gamma\epsilon\iota\gamma\epsilon\iota$) *εισελευσονται* , *si ingredientur* , h. e. *non ingredientur* , in formulis juratoriis.

γ) Vocabulum bis continuò positum ad distributionem quamdam indicandam : v. g. *δυσ δυσ* ($\eta\gamma\epsilon\iota\gamma\epsilon\iota$) *bini* , pro *ανα δυσ*.

δ) Usum Substantivorum pro Adjectivis , v. g. *ονομας της αδικιας* pro *αδικος*. Cf. $\eta\gamma\epsilon\iota\gamma\epsilon\iota$ *lances iniquitatē* , i. e. *iniquos* , *dolosos*.

ε) Usum Infinitivi cum Præpositione in oratione narrativa ; v. g. *εν τω καθευδειν τους ανθρωπους*.

SECTIO SECUNDA.

DE GRAMMATICIS VOCABULORUM FORMIS.

§. 5.

De Orthographia.

1. Codices Novi Testamenti , etiam melioris notæ , in ratione scribendi vocabula inter se quam maximè differunt ; et fit non rarò ut in tanta discrepantia discernere nequeas , quænam tandem recta sit scriptura. Observasse tamen licuit sequentia :

α) ELISIO ad vitandum hiatum in codicibus Novi Testamenti et versionis Septuaginta-viralis multo rarius reperitur quam in Codicibus classicorum Græciæ scriptorum , maximè oratorum¹⁾. Vocularum ἅμα , ἄρα , ἄρα , γε , δε , εμε , επι , ὥστε ultima Vocalis in Codicibus N. T. numquam eliditur , ultima οὐδὲ rarissimò (Matth. XXIV. 21. Rom. IX. 7. — 1 Cor. XIV. 21) ; constanter autem non eliduntur nisi Præpositiones απο , δια , επι , παρα , et Conjunctio

(1) Cf. G. E. BENSELER. *De hiatu in scriptoribus Gr. P. 1. Freiberg. 1841.*

αλλα, quamquam hic quoque variant Codices, etiam melioris notæ, præsertim quod attinet ad Particulam *αλλα*. Notum est JONES negligentiores fuisse in vitando hiato; quæ res causa fuit cur neglecta in Novo Testamento elisio a LEUSDENIO ¹⁾ aliisque *Jonismi* nomine appellaretur; sed et ab Atticis scriptoribus, qui quidem prosâ oratione usi sunt, elisionem non rarò neglectam fuisse, certum est. ²⁾ In universum autem dici posse videtur, a Græcis scriptoribus serioribus non tantam in vitando hiato curam fuisse adhibitam, quantam cernere est in libris scriptorum Atticorum.

2. Adhuc non omninò convenit inter Philologos quandoque nam classici Græciæ scriptores in prosa oratione adhibuerint litteras paragógicas, *ς* in vocibus *οὕτω*, *μεχρι* et *αχρι*, et *ν εφελκυστικον*. Ceterum, ad orthographiam librorum Novi Testamenti quod attinet, eam sequamur scribendi rationem, quæ nitatur præstantissimorum codicum auctoritate. Ergo *οὕτως* scribamus ante Consonantem, quum, teste TISCHENDORFIO, scriptio hæc omnium codicum uncialium testimonio fere ubique firmetur, et frequenter occurrat quoque in Codicibus recentioris ætatis ³⁾. De *ν εφελκυστικῳ* TISCHENDORFIUS testatur, illud, quod ad Verba attinet, constanter legi in Codicibus uncialibus plerisque, nec rarò quoque obvium esse in reliquis; idemque testari videtur de adhibito *ν εφελκυστικῳ* in *Dativis Pluralibus* ⁴⁾. De descriptione vocum *μεχρι* et *αχρι* nihil a TISCHENDORFIO notatum est; vidi autem, instituto examine,

(1) JOH. LEUSDEN, *De dialectis N. T.* ed. FISCHERI. Cap. I. pag. 14.

(2) Vide KÜHNER §. 32. 3. MATTHIÄ §§. 42. 43.

(3) Vide TISCHENDORFII prolegomena (pag. 23) præmissa editioni N. T. Græci TISCHENDORFIANÆ secundæ. Lipsiæ. 1849.

(4) Puta in Personis tertiis *Sing.* et *Plural.* in *αι* (v. g. *τυπτουσιν* *εμε*, *τιθησιν* *εν*), et in Personis tertiis *Sing.* in *ε* (v. g. *ετυπτεν* *εμε*).

eum in recenti sua Græci Novi Testamenti editione (*Lipsiæ*. 1849) constanter habere *μεχρι* et *αχρι* ante Consonantem, sed *μεχρις ου̇* et *μεχρις αιματος*, et promiscuè *αχρις* et *αχρι* ante Vocale. Ex quo iudicium formari poterit de ratione scribendi illas voculas in Codicibus obvia. De scriptione *ειχοσι* idem notat, se observasse in antiquissimis Codicibus fere semper scribi *ειχοσι* etiam ante Vocale.

Adnotatio. Ex prolegomenis Tischekendorfii. « In orthographicis, inquit, bene distinguenda sunt ea quæ in uno alterove codice vel passim vel plerumque vel constanter obvia sunt, ab iis quæ cum constantia quadam in plerisque antiquissimis, qui ad nos pervenerunt, codicibus inveniuntur. Nos quidem in textum non recepimus nisi quæ constanter in pluribus posita vidimus. Tale est *μ* servatum ante *ψ* et *φ* in omnibus formis a Verbo *λαμβανειν* derivatis, ut *λημψεται*, *ααλημψθηαι*, *αντιλημψεις*, *προλημψθη*, etc.... Porro eadem ferè auctoritate scribuntur *σιν* *ζητειν*, *σιν* *ζητησις*, *σιν* *ζητητης*, *σιν* *ζητην*, *σιν* *ζυγος*, *σιν* *σταυρωθεντες*, *σιν* *στρατωτης*.... Non verò idonea auctoritate videbantur edi posse *σιν* *στοιχει*, *σιν* *στατικων*, *σιν* *στεναζει*, *σιν* *σχηματιζεσθαι*, *σιν* *στρεψαντος*, *σιν* *στροφη*.... Contra *σιν* et *εν* pro *σιν* et *εγ* sive *σιν* et *εμ* locis plerisque tantam a testibus auctoritatem habent, ut si cui constantiæ causâ recipienda videantur, vix contradicere queat; nec enim illa eodem loco quo *αι* et *ε*, *ει* et *ι*, innumeris locis confusa haberi possunt. Ita *σιν* *πνιγει* (Matth. XIII. 22) est in (B?) CDLXΔ..... Item *γλ* pro *λλ*, *ιν* pro *γγ*, *ιν* pro *σσ* in Compositis, ut *σιν* *λαλουντες*, *πλιν* *γενεσια*, *σιν* *σωμα*, *σιν* *σημεν*. Passim etiam legitur *εν* *προθεν* et similia. »

« Duplicatum *ν* in *εχιννομενον* ubique testatissimum est. ... *εν* *ατες* et *εν* *ημεντα* plenissimam ubique auctoritatem habent. Item *εκει*. Item *αραφες*. *Τεσσαρ* *ηκοντα* pro *τεσσαρ* *ηκοντα* ubique recipiendum iudicabam.... Item recipien-

dum erat τεσσαρα (Joh. XIX. 23), item τεσσαρα et τεσσαρας (non τεσσερες) ubique in Apocalypsi; contra Joh. XI. 17. Act. XXVII. 29 a nullo Codice τεσσαρας præbetur. Pro κραββατον ubique permagna cum auctoritate κράβαττον ponendum erat. Εσθων pro εσθων ut in Novo Testamento ita sæpe in Veteri graviter testatum est. Ολεθρευων pro ολοθρευων Hebr. XI. 28 edendum erat, item εξολεθρευσεταί Act. III. 23. Γυμνιτευομεν I Cor. IV. 11 omnino debebat edi. Ειδέα pro ιδέα Matth. XXVIII. 3 auctoritate codicum ABCDEM etc. edidi..... Εχθες auctoritate testium firmatum ubique pro χθες edidimus..... Πραύτης ubique pro πράότης edidimus.» Ceterum ad controversæ scriptionis vocabula quod attinet, quænam sit scriptio aut germana aut certe probabilior, id quidem satis colligi poterit ex editione Novi Testamenti TISCHENDORFIANA (Lipsiæ. 1849) et apparatu critico qui huic editioni subjectus est.

2. De eo verò utrum distinctis vocibus scribendum sit δια παντος, μη ποτε, etc, an verò conjunctis διαπαντος, μηποτε etc., TISCHENDORFIUS spondet (in Proleg. p. 36) se alibi expositurum esse quid hac de re in antiquis Codicibus ¹⁾ observaverit. Cui promissioni an jam satisfecerit, ignoro. Adnotavi autem in postremâ ejus Novi Testamenti editione legi εξαυτης (Adverb.) statim, illico, et εξ αυτης ex illâ; ὅτι quia, et ὅ τι αν quodcumque, δια παντος semper, assiduo. Optimum sit, quidquid codices antiqui hic præceperint, ubi de mente scriptoris certo constet, in edendo textu conjunctim exprimere voces quæ aliam notionem habeant si scribantur separatæ, et omnino adhibere distinctam scriptionem ubicumque hoc faciat ad juvan-

(1) Antiquissimi Codices, ut Alexandrinus (A) et Vaticanus (B) conscripti sunt junctis continuâ serie vocabulis; v. g. (Act. 1. 1.) ΤΟΝ ΜΕΝ ΠΡΩΤΟΝ ΑΘΩΓΟΝ ΕΠΟΙΗΣΑΜΕΝ.

dam orationis perspicuitatem ; sicubi verò non apertissime constet de mente scriptoris , ea sequenda sit scribendi ratio quam antiqui codices demonstrent.

3. **CRASIS** sive *concretio* fit ubi duæ voces in unam contrahuntur ad evitandum hiatum. Et *craseos* quidem usus frequens est in scriptis Poëtarum , maxime Atticorum ; utebantur eâ quoque qui prosâ oratione scribebant ¹⁾. Omnino autem in seriore Græcitate minor est *craseos* usus ; et ad græcitatem Novi Testamenti quod attinet, rarò ibi occurrit illa vocalium concretio , idque tantum in nonnullis dictionibus frequenter recurrentibus , v. g. καὶ ἐγὼ (καὶ γὰρ non καὶ γω), καὶ ἄν (καὶ ἄν), καὶ ἐκεῖ (καὶ κεῖ), καὶ ἐκεῖθεν (καὶ κεῖθεν), καὶ ἐκεῖνος (καὶ κεῖνος), καὶ ἐμοὶ (καὶ μοι), καὶ ἐμέ (καὶ μέ), τὸ ἐναντιον (τοῦναντίον). Ταῦτά pro τὰ αὐτά non adhibuerunt sacri scriptores ; nam 1 Thess. II. 14. Luc. VI. 23. XVII. 30 ex præstantissimorum codicum auctoritate legendum est τὰ αὐτά. Pro τὸ ὄνομα semel est τοῦνομα Matth. XXVII. 57 ; semel quoque ibi occurrit καθα pro καθ' ἃ (Matth. XXVII. 10) et frequenter καθαπερ pro καθ' ἅπερ , verùm hæc ad *crasin* propriè non pertinent , sed potius ad *elisionem*.

4. **CONTRACTIONE** sacri auctores fere utuntur ubicumque illa adhiberi solet a classicis Græciæ scriptoribus. Itaque scribunt ποιεῖτε pro ποιέετε , ποιῶν pro ποιέων , ἱερεῖ pro ἱερεῖ , ἀληθῇ pro ἀληθείᾳ , ἀγαπῶ pro ἀγαπάω , cet. Interdum tamen *contractionem* neglexerunt , scripseruntque ὅσ τεα , χειλέων , νοῖ , et similia. Vide infra §. 8 et 9.

(1) Cf. KÜHNERUM §. 27—29. Docet idem §. 27. Anmerk. 2. quid *Crasis* differat ab *Elisione*.

Atque ita quoque invenias apud LUCAM (Cap. VIII. 38) *ἐδέετο*, quæ lectio omninò retinenda est. *Καμνυειν* (Matth. XIII. 15 et Act. XXVIII. 27) pro *καταμνυειν* peculiaris quædam Contractio est, quæ, notante LOBECKIO ad PHRYNICHUM, pag. 340, nec Atticis familiaris fuit, neque a recentioribus, qui non pessimè locuti sunt, usu recepta.

5. Pro JOTA SUBSCRIPTO, quod sæculo XIII in usum venit¹, antiqui habebant JOTA *postscriptum*², quod tamen sæpissimè in scribendo negligebatur³; a quarto verò inde sæculo JOTA illud *postscriptum* prorsùs obsolevisse videtur; certè in codicibus Novi Testamenti *Uncialibus* nuspiam illud comparet⁴. Ex quo conficitur, JOTA quod in codicibus *Minusculis* cernitur subscriptum tribus vocalibus longis α , η , ω , non niti auctoritate antiquissimorum codicum, sed librariorum eruditione.

Adnotatio. In plerisque editionibus Novi Testamenti JOTA *subscriptum* hic illic adhibitum fuit ubi non debebat. Nam adhibendum non est Jota subscriptum:

α) Ubi fit *Crasis* vocalæ *καί* et vocula sequens non habet litteram *i* in prima sua syllaba⁵; itaque scribendum est *κᾱγῶ*, *κᾱμοί*, *κᾱκείνος*, *κᾱν*, *κᾱκεῖ*, *κᾱκεῖθεν*, etc; non verò scribendum est *κᾱγω*, *κᾱμοι* et sic porrò⁶.

(1) Vide KÜHNER §. 7. *Anm.* 2.

(2) Exempli gratiâ, dictionem hanc, *εδοξε τῷ δήμῳ* scribebant hoc modo: ΕΔΟΞΕ ΤΩΙ ΔΗΜΩΙ.

(3) Vide MONTFAUCON, *Palæographia Græca* pag. 33. 139.

(4) Cf. MARSCH *Anmerkungen zu MICHAELIS Einleitung in die Schriften des Neuen Bundes.*

(5) V. G. *κᾱτα* per *Crasin* ex *καί εἴτα*.

(6) Rem probat HERMANNUS ad VIGERUM p. 526. THIERSCHIUS, *Gramm.* §. 28. *Anm.* 1. ab eo dissentit; POPPO quoque in edendo THUCYDIDÆ JOTA *subscriptum* in istiusmodi *Crasibus* retinuit, quum præstantissimi codices illud exhiberent.

β) In Verbi αἶρω formis Temporis Præteriti et Aoristi I; ut adeò scribendum sit, exempli gratia: ἦρκεν (Coloss II. 14), ἦρθη (Act. XX. 9), ἦραν (Matth. XIV. 12), ἔρον (Matth. IX. 6), ἔραι (Matth. XXIV. 17), ἔρας (I. Cor. VI. 15.) cet.

γ) In Infinitivis Doricis: ζῆν (Cor. IX. 14), διψῆν, πεινῆν, χρῆσθαι¹.

δ) Porro absque JOTA subscripto scribendum est πρωτ, et παντη (semper, Act. XXIV. 3), et κρυψη (occultè, Ephes. V. 12), et ειχη (frustra, Rom. XIII. 4), et Matth. XI. 29. non πρᾶος mitis, sed πρᾶος vel potius πραῦς, ut TISCHENDORFIUS edidit.

§. 6.

De Spiritibus et Accentibus.

1. In epigraphe NOINTELICA² quæ referenda est ad Sæc. V. ante CHRISTUM natum, Spiritus asper expressus legitur per H tamquam signum adspirationis³; cujus tamen signi usus constans non fuit, ut ex eadem inscriptione patet; nam εν

(1) Etiam scriptores Attici Verba ζω, διψω, πεινω, χρᾶμαι solent per η contrahere. Vide MAITTAIRE. *Gr. Linguae Dialecti*, edit. REITZII Hagæ-comitis. 1738. pag. 43. Utrum vero scribendum sit sine Jota subscripto ὀρᾶν, τιμᾶν, et sic porro in Infinitivis Verborum contractorum in ω desinentium, adhuc disputatur.

(2) A Marchione DE NOINTEL, Regis in aula Constantinopolitana oratore, Athenis anno 1674 eruta.

(3) οἱ δὲ ibi scribitur sic: ΗΟΙΔΕ. Epigraphen illam exhibet MONTFAUCONIUS in *Palæographiâ græca*, pag. 138. JOTA postscriptum ibi nunc ponitur, nunc omittitur; nam legere ibi est EN TOI ΠΟΛΕΜΟΙ, et post pauca, EN TO AYTO ENIAYTO.—Littera O antiquitùs sumebatur pro O et pro Ω. Litteram Ω SIMONIDES, ÆSCHYLI coætaneus, reperit. Videsis KÜHNER. *Grammat.* §. 3.

Ἀλειψιν (in *Haliensibus*) ibi scribitur *ΕΝΑΛΙΕΥΣΙΝ*. Spiritus vero *lenis* nullum in antiquissimis monumentis vestigium apparet. Fertur *ARISTOPHANES Byzantius*, sæculo ante *CHRISTUM* natum secundo, Spiritus asperum et lenem expressisse per signum adspirationis *H* in duas partes divisum, ita ut sinistra pars *Ε* asperum Spiritum denotaret, dextera vero *Η* lenem. Sed hæc scribendi ratio deinde in solis Grammaticorum libris observata fuisse videtur. Certe in inscriptione quâdam quæ ad *TIBERII* ætatem pertinet, scribitur *ΙΕΡΕΥΣ* et *ΥΙΙΑΤΟΥ* absque ullo asperi Spiritus signo ² et *MONTFAUCONIUS* testatur³ se vidisse codices quinti sextivi sæculi, qui illis Spirituum signis carent. Cernuntur tamen *Aristophanea* illa signa in Codicibus Uncialibus, Vaticano, Claromontano, Sangermanensi, et nonnullis aliis⁴. Itaque certè dubitari potest utrum nec-ne appicta fuerint in autographis librorum Novi Testamenti illa Spirituum signa. Ea, quibus nunc utimur, signa Spirituum (' ') ex *Aristophaneis* illis (Ε Η) enata sunt, fuitque eorum in scribendo usus vulgaris inde a sæculo decimo⁵.

(1) Vide *MONTFAUCON*, *Palæogr. Gr.* p. 33.

(2) Apud *MONTFAUC.* *ibid.* p. 148.

(3) *Ibid.* pag. 33. et *MARSH.* *Zusätze zu MICHAËLIS Einleitung*, I Th. pag.-467.

(4) Vide *EICHHORN* *Einleitung in das N. T.* 4 Bd. p. 154. *TISCHENDORFIUS* quid hac de re observaverit, necdum, quod sciam, exposuit. « De *Accentibus* et *Spiritibus*, inquit, item de interpunctione uberius alibi exponam. In his quoque quis antiquissimorum codicum ejusmodi signis instructorum usus esset, accurate discere studebam, multaque in eam rem exscripta habeo. » *TISCHENDORFIUS*, *Prolegom.* in edit. *N. T. Gr.* Lipsiæ, 1849. p. 36.

(5) Vide specimina Codicum Sæc. X, apud *MONTFAUC.* *Palæogr. Gr.* p. 279. 291.

2. **ARISTOPHANES Byzantius**, docente **MONTFAUCONIO**¹, *προσῳδιαν* sive *Accentus* excogitavit. Non quod ad illam usque ætatem Græca lingua accentibus caruerit; nulla enim potest lingua sine accentu pronunciari; sed quod ille ea, quæ usus magister invenerat, ad certas normas et regulas deduxerit, signa et formas invenerit, quo loco essent constituendi accentus docuerit. « Verùm, inquit **MONTFAUCONIUS**, hæc (accentuum signa) ante septimum Sæculum a Librariis neglecta prorsus videntur; nam Codices vetustissimi quinti sextive Sæculi iis prorsus carent; quare ante septimum Sæculum in solis Grammaticorum libris observata fuisse videntur. Quæ verò dicimus, de visis tantum. » Hæc **MONTFAUCONIUS**. Dicendum autem est, usum accentuum vocabulis appictorum antiquiorem esse Sæculo septimo. Certè **S. EPIPHANIUS** (*De mensuris et ponderibus*, statim ab initio) refert fuisse qui libris sacris Veteris Testamenti accentus appinxissent; et **EUTHALIUM** qui quinto Sæculo floruit, in edendo textu Actuum Apostolorum et epistolarum Catholicarum vocabulis accentus apposuisse, certum est². Attamen usus adscribendi Accentus non prius quam Sæculo X ubique invaluit³. Codices Unciales bonam partem conscripti fuere non appositis accentibus.

Adnotatio 1. Editores Novi Testamenti Græci nonnumquam peccasse contra leges Accentuum, **WINERUS** observat⁴,

(1) *Palæographia Græca*. p. 33.

(2) Rem testatur ipse **EUTHALIUS**. Cfr. **ZACAGNI Collectanea Monumentorum veteris ecclesiæ Græcæ**. Romæ. 1698. T. 1. pag. 402 sqq. **GALLANDI Bibliotheca Patrum**, T. X. p. 199.

(3) cf. **ROGALL**. *De auctoritate et antiquitate interpunctionis in N. T. Regiom.* 1734.

(4) *Grammatik des Neutestamentliches Sprachidioms*. p. 59. sqq.

qui et plura affert vocabula , quorum accentuationem reprobat et corrigit.

Adnotatio 2. Sunt ibi quædam etiam vocabula , de quorum accentu sive tono inter Græcos Philologos adhuc disputatur. Optimum hic fuerit HERMANNI sequi consilium. « In hoc genere , inquit , illud in primis meminisse oportet , summi faciendam esse Grammaticorum auctoritatem. Hi enim quum fermè soli veterem pronunciationem notatione accentuum conservaverint, quò tandem confugiemus in re , quæ unice testimoniorum fide cognoscitur, nisi ad eos , a quibus solis petere ista testimonia licet? Id verò hoc facere poterimus confidentius , quo maiore cura hunc omnem locum a Grammaticis explicatum animadvertimus 1. »

Adnotatio 3. Quod autem attinet ad eas voces aut vocum formas , quarum pro variâ accentûs positione varia quoque est significatio , ea scriptio sequenda sit quam antiquarum versionum et Codicum auctoritas rationesque exegeticæ præcipiunt aut potissimum commendant. Sic v. g. 1 Cor. III. 14 edendum erat non μένει sed μενει.

§. 7.

De interpunctione.

1. Scriptio antiquissima ita comparata erat ut voces vocibus nullo intervallo jungerentur , et quivis adeò versus sive linea unius vocabuli formam referret ; nec magis sententiæ interpunctione aliqua distingui solebant. Refert qui-

(1) Cf. GODOFREDI HERMANNI, *De emendanda ratione Græcæ Grammaticæ*. Lipsiæ, 1801. p. 61.

dem DIONYSIUS *Thrax*¹, ARISTOPHANEM Grammaticum Byzantinum altero ante CHRISTUM natum sæculo ad regendam lectionem triplex punctum invenisse, et adhibuisse²; sed, quamquam in scholis Grammaticorum hæc *Aristophanea* interpunctio recepta fuit, Librarii tamen acquiscere solebant in scriptione continua signis diacriticis destituta³. Libros sacros Novi Testamenti absque interpunctione ab auctoribus suis fuisse conscriptos cum aliunde probatur, tum vel ex eo certum videtur, quòd Codex Novi Testamenti antiquissimus, Vaticanus (B) inquam⁴, nullam interpunctionem exhibet. Profectò si quam interpunctionem habuissent Evangelistarum et Apostolorum autographi, hanc Librarii minime neglexissent.

2. Quinto verò Sæculo EUTHALIUS, Alexandrinæ Eccle-

(1) *Τεχνη γραμματικη*. Legitur in FABRICII *Biblioth. Gr.* T. VII. p. 27.

(2) Idque ita, docente MONTFAUCONIO (*Palæogr. Gr.* p. 31), ut uno puncto omnes interpunctiones indicarentur, situs verò puncti maiorem interpunctionem a media, mediam ab infima distingueret. Siquidem ubi punctum in summo apice ultimæ litteræ ponebatur, hæc erat major interpunctio, sive ut Græci vocant, *τελεια στίγμα*, *perfectum punctum*; ubi ad imum litteræ locabatur, *ὑποστίγμα*, quasi dicas *subdistinctio*; ubi in medio, *μεση στίγμα*, sive *medium punctum*. *Τελεια στίγμα* sententia absolutum esse ostendebat; *ὑποστίγμα* clausulam nondum perfectam adnotabat; *μεση* verò *στίγμα* minimæ distinctioni denotandæ inserviebat.

(3) cf. MICHAËLIS *Einleitung in die Schriften des N. B.* § 110; item MONTFAUCONIUS *Palæogr. Gr.* p. 31.

(4) Vide HUG *Einleitung in die Schriften des N. T.* ed. IV. 1 Th. §. 43.

(5) « Die Interpunctionem (in codice Vaticano) sind von der zweiten Hand und auch von dieser äusserst selten. Man kann mehrere Hauptstücke der Evangelien und Briefe durchgehen, bis man auf einem Punkt stöszt; selbst da, wo nach einem Abschnitte der Raum in der Breite eines halben oder ganzen Buchstabens leer gelassen ist, ist kein Schluszpunkt eingetragen. » HUG. *ibid.* pag. 236.

siaë diaconus adhibuit scribendi rationem stichometricam; quæ talis erat, ut quæ in recitatione conjungendæ essent voces, eæ, nullo tamen spatio inter se distinctæ, unam lineolam (στιχον) efficerent¹ Deinceps vero Librarii, ut membranæ parcerent, στιχους illos continua serie scripserunt, sed, ut Euthalianam illam distinctionem observarent, post singulos στιχους colon ponentes². Hinc verò sensim sensimque prodiit illa interpungendi ratio, quæ jam a pluribus sæculis, nullâ ferè varietate, ubique obtinet.

Adnotatio. 1. Quum pro varia interpungendi ratione hic illic varius quoque sit Scripturæ sensus, consequitur, editorem Novi Testamenti hic illic unâ agere interpretem. Sic, ut hoc utar, si in priore ad Τιμοtheu (Cap. III. 15. 16) punctum posueris³ post vocem ζωντος, ita ut voces στυλος και ἐδραιωμα της αληθειας referantur ad sequentem sententiam (και ὁμολογουμενος), ipsa tua interpunctione negaveris Apostolum ibi Ecclesiam exhibere ut columnam et firmamentum veritatis.

(1) Exempli gratiâ (Act. I. 4):

TONMENIPΩTONΛΟΓΟΝΕΠΟΙΗΣΑΜΕΝ
ΠΕΡΙΠΙΑΝΤΩΝΩΘΕΟΦΙΛΕ etc.

(2) Exempli gratia (Matth. II. 20. Ex codice Cyprio, cujus specimen dat MONTFAUCONIUS. Palæogr. gr. pag. 231):

ΠΑΡΑΛΑΒΕΤΟΠΑΙΔΙΟΝ·ΚΑΙΤΗΝΜ̄ΡΑΑΥΤΟΥ·ΚΑΙΠΟΡ
ΕΥΟΤΕΙΣΓΗΝΗΛ·ΤΕΘΗΚΑΣΙΓΑΡΟΙΖΗΤΟΥΝΤΕΣΤΗΝ
ΨΥΧΗΝΤΟΥΠΑΙΔΙΟΥ. etc.

(3) Fecerunt hoc editores Novi Testamenti Græci VATER (Halæ Saxorum 1824) et GORSCHEN (Lipsiæ 1832), Acatholici.

Adnotatio. 2. Sicubi interpungendi ratio dubitationem habet, tollenda ea est subsidiis et rationibus exegeticis; quodsi agatur de loco qui ad fidem aut mores pertineat, sequenda quoque sit saluberrima illa regula quam Tridentini Patres¹ sacrorum librorum interpreti sapientissimè statuerunt.

§ 8.

Primæ et Secundæ Declinationis flexuræ rariores.

1. Nomina propria *primæ Declinationis* in *ᾱς* desinentia² in Genitivo Singulari terminantur in *ᾱ*.

Exempla : *Βορόᾱ*, Luc. XIII. 29. Apoc. XXI. 13., *Κλωπᾱ* Joh. XIX. 25., *Στεφανᾱ* 1 Cor. 1. 16., *Σκευᾱ* Act. XIX. 14., *Σατανᾱ* Apoc. III. 9., *Ἐπαφρᾱ* Col. I. 7. Sic quoque quæ in Nominativo habent *ας* absque accentu, in Genitivo habent *α* : v. g. *Καϊάφα* Joh. XVIII. 13. *Ἀρέτα* 2 Cor. XI. 32., *Βαρνάβα* Gal. II. 1. *Ἀγρίππα* Act. XXV. 23.

Istiusmodi Nominum Propriorum flexura sat frequenter occurrit etiam apud scriptores Atticos : v. g. *Μοσχᾱ* XENEPH. *Anab.* I. 5. 4., *Γωδρύα* XENEPH. *Cyrop.* V. 2. 14.

(1) Trident. Sess. IV.

(2) Sunt hæc maximam partem origine Hebraica, Aramaica aut Arabica, sed ad linguæ græcæ analogiam conformata.

§. 8. PRIMÆ ET SECUNDÆ DECLINATIONIS FLEXURÆ RARIORES. 41

Ea verò Nomina Propria, quæ ante terminationem *ας* habent Vocalem, in Genitivo flectuntur in *ου*, ut sit apud Scriptores Atticos. Exempla sunt *Ἀνδρέας*, *Ἀνδρέου* Marc. I. 29. *Ἡλίας*, *Ἡλίου*, Luc. I. 17. *Ἡσαΐας*, *Ἡσαΐου*, Matth. XIII. 14.

Adnotatio 1. Plura Nomina propria locorum, quæ ad normam 1^æ Declinationis flecti potuissent, habita fuere ut indeclinabilia; v. g. *Κανᾶ* (in *Dativo* Joh. II. 1. 11.; in *Accus.* IV. 46), *Βηθσαϊδᾶ*, *Βηθφαγή*, *Γολγοθᾶ*, *Ραμᾶ*.

Adnotatio 2. Nomina quæ apud Græcos antiquiores terminantur in *αρχος*, ea in Græcitate Novi Testamenti habent terminationem *αρχης*, ut *πατριαρχης* Act. VII. 8. 9., *τετραρχης* Matth. XIV. 1. Luc. III. 19. IX. 7. coll. *JOSEPH. Antiqq.* XVIII. 7. 1., *τετραρχαι* *EUSEB.* H. E. 1. 7., *εθναρχης* 2 Cor. XI. 32. coll. 1. Macc. XIV. 47., *ἐκατεντάρχης* Act. X. 1. 22. Occurrit tamen etiam *ἐκατονταρχης* Matth. VIII. 8. 8. Luc. VII. 6; sed *χιλιαρχος* scribitur ubicumque ea vox in Novo Testamento legitur, et legitur ibi sat frequenter.

Σπείρης quod legitur Act. X. 1. XXI. 31. XXVII. 1, est forma Genitivi Ionica a *σπεῖρα*, et *Αποκ.* XIII. 14. *TISCHENDORFIUS* *μαχαιρης* edidit.

2. Ad *secundam* Declinationem quod attinet, occurrunt formæ rariores hæ:

α) *Ἀπολλῶ* in *Accus. Sing.* pro *Ἀπολλών*, ab *Ἀπολλῶς* (Cf. Act. XVIII. 24.) Act. XIX. 1., 1 Cor. IV. 6. Genitivus regulariter est *Ἀπολλώ* 1 Cor. III. 4. XVI. 22. — Act. XXI. I Codices Mss. exhibent alii *την κῶ*, alii verò formam usitatiorē *την Κῶν*. Apud auctores classicos utraque forma occurrit.

β) *Νοῖ* ut *Dativus* (ad normam *tertiæ* Declinationis) a *νοῦς* 1 Cor. I. 10. XIV. 15., Rom. VII. 25; et *νοὸς* ut *Genitivus* pro *νοῦ* 1 Cor. XIV. 19. Græci pro *νοῖ* ferè

scribunt νόω, aut contractā formā νω. — Πλοὺς ut Genitivus loco πλοῦ legitur Act. XXVII. 9.

γ) Vocativus Θεε legitur Matth. XXVII. 46. Septuaginta ferè scribunt Θεος in Vocativo.

δ) Ab ὅστεον occurrit forma Pluralis Numeri, neglectā contractione, ὀστέα Luc. XXIV. 39, et (in Genit.) ὀστέων Matth. XXIII, 27., Hebr. XI. 22, quam formam adhibuerunt quoque, nec ita rarò, scriptores profani, qui quidem prosā oratione usi sunt. LUCIAN. *Necyom.* 15. PLAT. *Phæd.* pag. 73. D.

Adnotatio. Per Metaplasmm dicitur :

1) ὁ δεσμος, in Plur. τα δεσμά Luc. VIII. 29. Act. XVI. 26. XX. 23, et semel οἱ δεσμοί, Philipp. I. 13.

2) A voce σαββατον non occurrunt nisi formæ Genitivi Sing. et Plur. et Dativi Singularis. Forma Dativi Pluralis σαββασί ex sententia Passovii ducta est a Singulari forma σαββατ, ατος. In versione LXX occurrit in Dat. Plur. σαββατοίς a σαββατον, et σαββασί.

3) σίτος Masc., Plur. (σῖτοι et) σῖτα Act. VII. 12. Forma Singularis σῖτον numquam fuit in usu.

4) λιμός aliquando (Luc. IV. 23. XV. 14. Act. XI. 28) in Feminino genere adhibita legitur in nonnullis Codicibus. In Doricā dialecto ea vox Feminini generis est. ¹

5) βάτος Masculine adhibetur Marc. XII. 26, Femininè Luc. XX. 37. Act. 35.

(1) Auctor *Etymologici* M. apud VALCKENAE (Schol. in Act. Ap. ad Cap. XI. 28) 'Ο λιμός Αττικώς' ἢ λιμός Δωρικώς. PHRYNICHUS in *Ecl. Att.*: Τὴν λιμόν Δωρικῆς· σὺ δὲ ἀρσενικῶς τὸν λιμόν φάθι. E Dorica autem dialecto multa transiēre in Linguam communem.

§. 9.

Tertiæ Declinationis flexuræ rariores.

1. Ad Numerum Singularem quod attinet, pertinent huc :

α) *Genitivus* ἡμισους (Marc. VI. 23) a Neutro ἡμισυ, quod Substantivè adhibetur. Vide BUTTM. I. 194. Forma usitata est ἡμίσεος. Vide FISCHERI Prolus. pag. 667.

β) *Dativus* γήρει (Jonicè) a γῆρας *senectus* pro γήρει Luc. I. 36. Pro γήρει est in textu vulgò recepto γηρα. Cf. Ps. XCI. 14., Sir. VIII. 50., 1 Reg. XI. 4. Atticis solum γήρα et γήραι in usu erant. Cf. MATTHIA §. 84. Anm. 2. 3.

γ) *Accusativus* ὑγιῆ Joh. V. 11. 15. Tit. II. 8. Apud scriptores Atticos occurrit alia contractio ὑγιᾶ, sed et contractionem ὑγιῆ legere est apud PLATONEM aliosque. Act. XXVII. 40 legendum est αρτεμωνα non αρτεμονα, quamquam hæc forma usitata sit. Cf. γλήχωνι, HOMER. in CERER. 209.

2. Ad Numerum Pluralem quod attinet, leguntur :

α) *Accusativus* in εἷς (pro εας) a Nominibus in εως desinentibus : v. g. γονεῖς Matth. X. 21. Luc. II. 27., γραμματεῖς Matth. XXIII. 34. Forma hæc Atticis quoque scriptoribus non inusitata est ; Atticistæ tamen eam improbant.

β) *Dativus* δυσί (duobus) Matth. XXII. 40. Luc. XVI. 13. Act. XII. 16, ad normam flexuræ tertiæ Declinationis. Forma hæc nonnumquam adhibita fuit etiam a Scriptoribus bene Græcis pro usitatiorē δυοῖν.—Vox δύο in Genitivo

constanter habita est pro Indeclinabili, ut Matth. XX. 24. XI. 31. cet. ÆLIANUS tamen quoque scripsit (V. H. Lib. IV. 31) *δύο ἐτῶν*.

γ) Leguntur, omissâ contractione, Genitivi ὀρέων (Apoc. VI. 15) et χειλέων (Hebr. XIII. 15); cujusmodi Genitivos tamen cernere quoque est apud Græcos profanos. Cf. PORPO ad XENOPH. Cyrop. pag. 213.

δ) Τα ἡμίση (Luc. XIX. 8) Neutr. Plural. Substantive adhibitum, *dimidia pars*, formâ contractâ, rarissimum est. Vide LOBECK ad PHRYN. pag. 246. sq. Usitata forma sit ἡμισεα, absque Contractione.

ε) Genitivus πηχῶν, formâ contractâ, pro πηχέων legitur Joh. XXI. 8. Apoc. XXI. 17. Contracta illa forma πηχῶν senioris flexuræ est (LOBECK ad PHRYN. p. 246); occurrit tamen apud XENOPH. Anab. IV. 7. 16.

Adnotatio. 1. Pro vulgari forma Accusativi κλειδα, a κλεις, occurrit semel (Apoc. XX. 1) forma Attica (LOB. pag. 460) κλειν, et pro solita forma Accusativi Pluralis κλειδας semel (Apoc. I. 18) legere est τας κλεις. Atque ita quoque occurrit (2 Cor. XII. 20. Tit. III. 9.) ἔρεις (*lites*) pro εριδες et εριδας.

Adnotatio. 2. E Neutris 3^æ Declinationis in ας vocabulum κρέας in Plurali secundum vulgarem Contractionem habet κρέα (Rom. XIV. 21 et 1 Cor. VIII. 13); κερας autem et τερας in Novo Testamento non contrahuntur, ut adeo ibi legatur in Plurali κερατα et κερατων (Apoc. V. 6. XIII. 11. XVII. 12. IX. 13. XIII. 1), τερατα et τερατων (Marc. XIII. 22. Joh. IV. 48. Act. II. 43. V. 12. Rom. XV. 19), nuspiam autem contractè κέρα, κερῶν (BUTTM. I. 196), aut τέρα, τερῶν, quæ posterior flexura pro Atticâ habetur (BUTTM. *ibid.*).

Adnotatio 3. Pro ὠδὶς, ἰνός semel (1 Thess. V. 3) occurrit Nominativus ὠδίν. Sic δελφίν non rarò legitur apud Scriptores Byzantinos.

§. 10. DE DECLINAT. KON. PROPR. EXOTICORUM , ET DE INDECLINATIS. 45

Adnotatio 4. Præter ὁ πλεῖστος legitur in libris Novi Testamenti etiam in Neutro Genere το πλεῖστος (v. g. Ephes. II. 7). Σκοτος Masculinè legitur semel in Ep. ad Hebræos XII. 18 ; quamquam dubitari certe potest an pro σκότῳ non sit ibi legendum ζοφῳ , quam lectionem Codd. ACD* commendant. Pro Græcorum ὁ ελεος est in Novo Testamento το ελεος , variantibus tamen hic illic Codicibus , v. g. Hebr. IV. 16 , ubi nonnulli Codices pro ελεος (Acc.) habent ελεον.

Adnotatio 5. Occurrunt in nonnullis Codicibus hic illic Accusativi Nominum tertię Declinationis cum ν finali , v. g. αστεραν (Matth. II. 20) in Cod. C. , χειρα (Jo. XX. 25) in Cod. A , αρσεναν (Apoc. XII. 13) in Cod. A. De quibus TISCHENDORFIUS ita ¹ judicavit : *Testimonii varietas , inquit , et parvitas me nihil tale recipere suadebat.* Cf. STURZICH *De dial. Alexandr.* pag. 127.

§. 10.

De declinatione Nominum propriorum exoticorum , et de Nominibus indeclinatis.

1. Nominum propriorum exoticorum nonnulla in versione Septuaginta-virali et in libris Novi Testamenti ita flectuntur, ut Genitivus , Dativus , et Vocativus, plerumque non habeant nisi unam eandemque formam , Accusativus autem exprimitur per appositam litteram ν. Huc pertinent Nomina propria hæc : *Ἰησοῦς* , in Genit. Dativ. et Vocat. *Ἰησοῦ* , in Accusat. *Ἰησουν*. — *Λευὶς* in Acc. *Λευὶν*. *Ἰωσής* in Genitivo *Ἰωσῆ* (Matth. XXVII. 56),

(1) In *Prolegomenis* præmissis editioni N. T. Lipsiæ. 1849. p. XXIV.

Adnotatio 1. Μανασσῆς in Accusativo flectitur Μανασσῆ sine ulla lectionis in Codicibus varietate.

Adnotatio 2. Μωϋσης¹ flectitur in Genitivo constanter Μωϋσεως, in Dativo verò nunc Μωϋσεϊ nunc vero Μωϋσῇ, in Accusativo Μωϋσην, nisi quod semel (Luc. XVI. 19) occurrit Μωϋσεα, nullâ varietate lectionis. Quæ flexuræ inclinari possunt omnes a Nominativo Μωϋσῆς, nam et ab Αρης Genitivus nonnumquam sonat Αρεως. Cf. BUTTMANN. I. 198. 210. 221, et ELLENDT *Lexic. Sophocl.* I. 224.

Adnotatio 3. Σολομών ex consensu optimorum Codicum in Genitivo flectitur Σολομώνος, non Σολομώντος. Cf. TISCHENDORFII *Prolegom.* pag. XXIV.

2. Nomina propria, origine Hebraica, sat multa, quæ ad normam tertiæ Declinationis flecti potuissent, habita sunt in versione Septuaginta-virali et in libris Novi Testamenti tamque indeclinabilia. Exempla sunt: Ααρών in Genitivo (Hebr. VII. 11.), Dativo (Act. VII. 40.) et Accusativo (Exod. VII. 8). Συμεών in Genitivo (Luc. VII. 30), Σαλμών in Genitivo (Luc. III. 33), et multa istiusmodi exempla legere est Matth. 1. 1—17 et Luc. III. 23—38. Huc quoque pertinent Ἰεριχω in Genitivo et in Accusativo (Matth. XX. 29; Luc. X. 30.). Πασχα in Genitivo (Luc. II. 41); σικερα (Hebr. סִכְרָא) in Accusativo (Luc. I. 15.); ad eandem classem referenda sunt Βάαλ (Rom. XI. 4), Ισραηλ (Rom. IX. 6), Σιών (Rom. XI. 26. 33.).

Adnotatio 1. Legitur Ἱερουσαλημ in Dativo (Gal. IV. 25); sed et in forma Neutrius Pluralis Ἱερουσαλμ (Matth. XX. 17. Joh. XI. 55.).

Adnotatio 2. Forma Pluralis Hebraica non comparet nisi

(1) Μωϋσης scribendum esse, non verò Μωσης, præstantissimi Codices magno numero præcipiunt. Vide TISCHENDORFII *Prolegom.* pag. 34.

§. 11. FLEXURA NONNULLORUM ADJECTIVORUM ET COMPARATIVORUM. 47

tantum (Hebr. IX. 8) in voce *Χερουβιμ*, quæ tractatur tamquam vocabulum Neutrius Gen. Numeri Pluralis, puta per constructionem *ad sensum*, quod nempe *πνευματα* cogitantur.

Adnotatio 3. Apocalypseos Cap. I. 4 indeclinata legitur integra formula hæc : *απο ο ων και ο ην και ο ερχομενος*. Nec caret hoc exemplo ; vide Aristot. *Polit.* V. 8.

§. 11.

De flexura nonnullorum Adjectivorum, et formis quibusdam gradûs Comparativi in N. T. obviis.

1. Adjectiva triplicis terminationis, imprimis illa quæ in *ιος*, *μιος*, *ειος*, *αιος* desinunt, non raro, præsertim ab Atticis, ita usurpantur ac si duplicis tantum essent terminationis (Vide Poppo ad *Thucyd.* 1. 101). Ex libris Novi Testamenti huc pertinent *στρατια ουρανιος* (Luc. II. 13. Act. XXVI. 19), *ἴρις ὁμοιος* (Apoc. IV. 3.), *ὄσιους χειρας* (1 Tim. II. 8). E contra Adjectiva nonnulla duplicis terminationis tractata fuere in superiore Græcitate tamquam terminationis triplicis, v. g. *ἀργός* (Lob. p. 105), quod hoc modo constructum occurrit quoque in Ep. ad Titum, Cap. I. 12, ubi legere est *γαστέρες ἀργαί*, nullâ lectionis varietate.

Adnotatio 1. Luc. 1. 36 ex multorum et quidem præstantissimorum Codicum auctoritate legendum est *συγγενις*, quæ peculiaris quædam forma Feminina est a *συγγενής*, ἐς. Cf. Lob. ad *Purynich.* p. 451.

Adnotatio 2. Vox *αιωνιος* in Novo Testamento ita usurpari solet ac si duplicem tantum haberet terminationem.

Legitur tamen etiam *αποεν ληρωεν* (Hebr. IX. 12) et *αποεν ελπιδα* (2 Thers. II. 16), utrumque absque ulla varietate lectionis.—*Βεβαια* (Rom IV. 16, et alibi) quod THOMAS MACISTEN (p. 149) improbat, legitur apud ISOCR. DEMOSTH. LYSOPI. aliosque (Cf. DECKERT ad TERT. II. 48). *Ερμης* apud Atticos nunc duplicis, nunc triplicis terminationis (cf. ELLEBOT ad ARRIAN. Alex. I. p. 262), in libris Novi Testamenti constantur usurpatur tamquam vox duplicis terminationis.—

2. Fuere in superiore Gracitate novatae formae Comparativi non paucae¹. In libris autem Novi Testamenti notantur sequentes tantum : *Ταχιον* (Neutr. Comparativi a *ταχυς*) quod legitur Hebr. XIII. 19. 23 et alibi ; pro eo antiquitus scribi solebat *θασσον*, et *θαττον* apud Atticos. b) *Μειζοτερος* (3 Joh. γ. 4) quae forma Comparativi est ab alio Comparativo ducta ; et *ελαχιστοτερος* (Ephes. III. 8) quae Comparativi forma a Superlativo inclinata est². c) Comparativi *χατωτερος* (Ephes. XI. 9), *ανωτερος* (Luc. XIV. 10), et *εσωτερος* (Act. XVI. 24) ab Adverbis *χατω*, *ανω*, et *εσω* derivati. d) De forma Comparativa Adverbiorum, ut *περισσοτερος* 2 Cor. I. 12 et alibi obvia, Graecisque haud incognita, vide BUTTMANN II. 345. KÜHNEN §. 327.

§. 12.

De Augmento temporali et syllabico in verbis regularibus.

1. Augmentum, docente TISCHENDORFIO³, quod attinet ad Imperf. Verborum *μελλω*, *δυναμαι* et *βουλομαι*,

(1) Cf. WERTHEIM. ad Ephes. III. 8., et LONCK. pag. 93. 135. 136, qui plures earum annumerant.

(2) Cf. KÜHNEN §. 326. c.

(3) In Prolegom. supra cit. pag. 24., sq.

§. 12. DE AUGMENTO TEMPORALI ET SYLLABICO IN VERB. REGULARIBUS. 49

in N. T. promiscuè nunc *temporale*, nunc *syllabicum* adhibitum fuit; ut adèo ibi legantur *εμελλον* et *ημελλον*, *εδυναμην* et *ηδυναμην*, *εδυνηθην* (Aor.) et *ηδυνηθην*, *εβουληθην* (Aor.) et *ηβουληθην*¹.

2. Augmentum *Syllabicum* in Verbo incipiente a vocali *κατάγω*, *confringo*, cernitur Joh. XIX. 32 in Aor. *κατεαξαν*; et ibid. γ. 31 in Conjunct. Aor. 2 *κατεαγῶσιν*². E contra pro *εωνησαμην*, in quo Verbo augmentum *Syllabicum* usitatissimum est, legere est Act. VII. 16 *ωνησαμην*, et Act. VII. 27. pro *απεωσαμεν* (Aor. 1. Med. ab *απωθεομαι* ex *απο* et *ωθεω*) legitur *ἀπώσαμην*. —

3. Quæ hic sequuntur Verba ab *εν* incipientia nunc scripta cum Augmento, nunc absque eo scripta inveniuntur: *ευχομην* et *ηυχομην*, *ευδοκησα* et *ηυδοκησα*, *ευφρανθη* et *ηυφρανθη*, *εύρισκον* et *ηύρισκον*, *ευφορησεν* et *ηυφορησεν*, *ευκαιρουν* et *ηυκαιρουν*.

4. Augmentum Verbi *προφητευον* TISCHENDORFIUS ubique Præpositioni præposuit; unde colligere licet scriptiōnem hanc, variantibus licet Codicibus, præcipuam tamen habere auctoritatem.

5. Augmentum formæ *ειληφα* (pro insolito *λεληφα*) datum fuit etiam Aor. 1. *κατειληφθη* (pro *κατεληφθη*)

(1) Frequens est in Attica dialecto promiscuus ille Augmenti usus. Cf. KÜNNERUM §. 94. *Anm.* 1.

(2) Idem quoque fecere Attici in nonnullis Verbis a Vocali incipientibus. Cf. MATTHIÄ §. 161 et KÜNNERUM §. 100. 5.—Matth. XII. 20 legitur Futurum *κατεαξω* pro *καταξω*. Attici quoque scribebant *κατεαξω* in Futuro, ut hac ratione Futurum Verbi *καταγνυμι* facilius distingueretur a Futuro Verbi *καταγαν*. Cf. MATTHIÄ §. 161.

Joh. VIII. 4. Istiusmodi Augmenti in Verbis παραλαμ-
βανομαι et διαλεγομαι exempla inveniuntur apud Scrip-
tores Atticos. Vide MAITTAIRE *Dialect.* edit. REITZII,
pag. 58.

6. Augmentum duplicatur in his vocibus : απεκατεσ-
ταθη (Matth. XII. 14. Marc. III. 5. Luc. VI. 10), ανεωξεν
(Joh. IX. 14. 30), ανεωχθη (Luc. I. 64)¹, ηνεσχομην
(Act. XVIII. 14). Imo leguntur etiam, triplicato aug-
mento, ηνεωχθησαν (Matth. IX. 30.) et ηνεωγμενον
(Apoc. XIX. 11). De duplicato in nonnullis formis aug-
mento apud Græcos videsis BUTTMANNUM II. 189.

7. A κατεργαζομαι legitur κατειργασατο (Rom.
VII. 8. alibi) et κατηργασατο (Rom. XV. 18); et ab
ελκω occurrit Participium ειλκωμένος Luc. XVI. 20.

8. Augmentum passim negligitur in formis Temporis
Plusquamperfecti; sic Marc. XV. 7 legere est πεποιήκει-
σαν, Marc. XIV. 44 δεδωκει, 1 Joh. II. 19 μεμενή-
κεισαν. Etiam Scriptores Iones, ut HERODOTUS, et Attici
ut PLATO, Augmentum in his flexuris non rarò negligunt,
præsertim ibi ubi illud noceat vocabulorum euphoniæ.
Cf. BUTTMANN I. 318. MATTHIÄ §. 165.

9. Pro Participio Perf. Pass. μεμνηστευμενος (a
μνηστευω) legitur εμνηστευμενος Luc. I. 27. II. 5.

10. Ab επαισχυνομαι occurrit absque Augmento tem-
porali Aoristus επαισχυνη 2 Tim. I. 17.

(1) Occurrunt quoque ηνωξεν (Apoc. XII. 16), ηνωχθησαν (Apoc. XX.
12), ηνωγη (Apoc. XI. 19). Semel legitur Infinitivus Aoristi ανεωχθηναι
(Luc. III. 21.).

§. 13.

Temporum et Personarum verbi regularis flexuræ rariores.

1. α) Ut in versione Septuaginta-virali¹, ita et in libris Novi Testamenti occurrunt Aoristi II cum exitu Aoristi I. Exempla : Matth. XXV. 36 *ἦλθατε*, Joh. VI. 10 *ἀνεπεσαν*, 2 Thess. II. 13 *εἶλατο*, Gal. V. 4 *ἐξεπесаτε*, alia. Istiusmodi senioris Græcitatæ Aoristi, apud scriptores Byzantinos quoque passim obvii, non omnino sine exemplo sunt in libris classicorum Græciæ scriptorum. Vide BUTTMANN. I. 404, et KÜHNER. §. 176. *Ann.* 1.

β) Verborum nonnullorum ab ρ incipientium leguntur flexuræ, quæ post Augmentum non habent usitatam in his verbis reduplicationem litteræ ρ. Exempla sunt : *εραβδισθην* 2 Cor. XI. 25., *εραντισε* Hebr. IX. 19., *εραπισαν* Matth. XXVI. 67. Istiusmodi autem reduplicationis neglectio, Poëtis metri causâ frequens est. Cf. MATTHIÄ §. 162. *Ann.* 1. KÜHNER, §. 55. 2. *Ann.* In Epistola ad Hebræos Cap. X. 22 pro formâ vulgari *ερραντισμενοι* legitur *ρεραντισμενοι* in Codd. ACD*, quam formam TISCHENDORFIUS recipiendam existimavit. Non desunt istiusmodi formarum exempla apud Seniores. Cf. LOBECK *Paralip.* 13. Quin et apud Veteres flexuræ similes nonnumquam occurrunt. Cf. KÜHNER §. 98. 1.

γ) Futuræ Verborum in ιζω exeuntium flectuntur per

(1) V. g. *Εὐδαμεν* 1 Sam. X. 14 ; *Εφυγαν* 2 Sam. X. 14.

Contractionem in *ιω*. Exempla sunt: Act. VII. 43 *μετοιχιω*, Matth. XIII. 49 *αφοριοῦσιν*, Coloss. IV. 9 *γνωριοῦσι*, Matth. XXV. 32 *αφοριεῖ*. Flexura hæc proprie ad Atticismum pertinet, sed et a Ionibus nonnumquam adhibita legitur. Cf. MATTHIÄ §. 181. 2. c. MAITTAIRE *Dialecti*, pag. 46 sq. FISCHER ad WELLERI Gr. I. pag. 208. A *βαπτίζω* legitur tantum communis Futuri flexura *βαπτισει* Matth. III. 11, alibi. De formâ Futuri Verbi *στηρίζω* vide infra §. 15.

δ) Verborum in *αινω* exeuntium occurrit a *λευκαίνω* Infinitivus Aoristi *λευκᾶναι*, Marc. IX. 3 et in Ep. ad Galat. III. 9; a *βασκαίνω* Aor. 1. Indicat. *εβασκανα*, Act. XI. 28; et Apoc. I. 1 a *σημαίνω* Aoristus *εσημανα*; atque ita quoque 1 Cor. I. 20 *εμωρανα* a *μαραίνω*, et Jacob. I. 11 *εξηρανα* a *ξηραίνω*; quæ flexuræ ad Atticismum pertinent omnes. Vide MATTHIÄ §. 435. BUTTMANN I. 438 sq.

ε) Flexuræ Modi Conjunctivi Futuri Temporis, v. g. 1 Cor. XIII. 3 *καυθησώμαι*, 1 Petr. III. 1 *κερδηθησωνται*, aliæ, in nonnullis tantum Codicibus leguntur; quare istiusmodi flexuræ, præsertim quum Græciæ scriptoribus tam antiquioribus quam serioribus prorsus fuerint incognitæ, Librariis tribuendæ sunt, nec in contextum sacrum admitte-
tendæ.

Adnotatio. 1. LIPSIVS¹, recensitis quæ in Codd. N. T. occurrunt Futuri Conjunctivi exemplis, ita de re judicat: *Hæc omnia, inquit, non ab ipsius Novi Testamenti auctoribus, sed a Librariis profecta esse, mihi persuasissimum est. Nam quum ferè nulla in libris sacris reperiatur Ver-*

(1) Cf. G. H LIPSIVS. *De Modorum usu in N. T. Quæstionis Grammaticæ Pars prima, Indicativi usum explicans.* Lipsiæ (1827). p. 50 sq.)

§. 13. TEMPORUM ET PERSONARUM VERBI REG. FLEXURÆ RARIORES. 53

borum forma, quin pariter recentioribus Græcis fuerit usitata, propter id ipsum, quod a Græcis usurpatum esse negamus Futurum Coniunctivi, etiam sacris abjudicandum videtur scriptoribus. Deinde verò rationes criticæ, ut omnia huiusmodi exempla suspecta habeamus, vel maxime flagitant. Nam ne unum quidem exemplum est, quod omnium librorum firmetur consensu. Quæ Codicum discrepantia si cui ita videatur explicanda, ut a Librariis, qui in Futuro Coniunctivi offenderent, aliud quid ubique suppositum esse statuatur, vereor ne id contra acciderit. Multo enim veri similis est, eosdem illos Librarios, quum in insolentiori Indicativi usu (veluti si post ἵνα vel in exhortatione usurpatur) offenderent, Coniunctivum substituuisse. Mirum enim est, Futurum illud non nisi tum reperiri, cum de eo, quod reliqui habent libri, Librariis aliqua dubitatio esse poterat, Indicativi autem, quem diximus, usum etiam talibus inveniri locis, ubi ne exstat quidem scripturæ varietas. Accedit etiam illud, quod, quum tribus tantum quatuorve locis paulò major sit critica Coniunctivi illius auctoritas (si eam ex sola librorum fide aestimeris), reliquis omnibus pro nulla prorsus habenda est. Quare quod plurimis locis a Librariis demum profectum esse certissimum est, id etiam perpauca illis iisdem tribuendum esse, haud temerè conjicias¹. »

Adnotatio 2. Lectiones istæ, εὐρησῆς (Apoc. XVIII. 14), εὐρησῶσιν (Apoc. IX. 6), et γυνῶσται (Act. XXI. 24), nequaquam firmo nituntur Codicum testimonio. — Joh.

(1) In eadem sententiâ fuit quoque ABRESHIUS (apud FISCHERUM, in hujus Animadversionibus ad Gramm. Gr. WELLERI II. pag. 251), qui proinde pro καθήσθαι 1 Cor. XIII. 3 rescribendum esse censebat καθήσθαι, et κερδήθησονται pro κερδήθησονται 1 Petr. III. 1. Sed ne forte temerè ita statuere videretur, auctoritate multorum locorum idoneorum comprobare studuit, etiam Particulas ἵνα et ἕως conjungi solere sæpissimè cum Futuro Indicativi ab optimis scriptoribus, atque a N. T. auctoribus, v. g. Apoc. XXII. 14. 1 Cor. IX. 18. Cf. etiam KUHNERUM §. 776. 2.

XVII. 2 et Apoc. VIII. 3 pro *ἵνα δώσῃ* non dubitaverim edere *ἵνα δώσει*, atque ita quoque Act. XXI. 24 pro *ἵνα ξηρυσῶνται* reposuerim *ἵνα ξηρυσονται*.

Adnotatio 3. Reperiuntur in N. T. flexuræ quædam, quæ speciem quidem Coniunctivi præ se ferunt, reapse tamen Aoristi sunt. Sic, ut hoc utar, quæ Matth. XVIII. 15 legitur forma *ἁμαρτησῇ*, ea non pro Futuro Coniunctivi habenda est, sed pro Aoristo, ut patet ex hoc Paulino (Hebr. III. 17) : *Τισι δε προσωχθισε τεσσαράκοντα ετη ; ουχι τοις ἁμαρτησασιν ;* Est autem *ἡμαρτησα* forma Aoristi quæ ad seriórem Græcitatē pertinet ; et omninò, quod monet Lipsius (ibid.), benè multi Aoristi, antiquiori Græcitati ignoti (in his maxime Aoristi primi verborum authypotactorum) serióre ætate in usum fuère intro-missi. (Vide LOBECK ad PHRYNICH. *Parerg.* V). Cujusmodi Aoristos etiam in N. T. passim inveniri, nemo mirabitur.

2. Flexuræ Personarum rariores occurrunt sequentes :

α) Secunda Persona Præsentis et Futuri, Passivi et Medii, habens *ει* pro *η* : *βουλει* (Luc. XXII. 42), *οψει* (Joh. XI. 40), pro quo tamen in plerisque Codicibus est *οψη*. Scriptoribus Atticis flexura hæc sat usitata fuit in verbis *οπτεσθαι* et *βουλεσθαι*. In aliis verò verbis rarò hæc flexura legitur adhibita, idque ferè in scriptis Poëtarum tantum. Cf. FISCHERUM *ad Gramm.* WELLERI.

β) Personæ 2ª Præs. et Fut., Pass. et Med. forma primigenia in *ασαι* in libris Novi Testamenti occurrit non tantum in *δυνασαι* (Matth. V. 36, VIII. 2. Marc. I. 40), in quo verbo ne apud Classicos quidem illa forma obsolevit, verum etiam in Verbis contractis : *οδυνᾶσαι* (Luc. XVI. 25), *καυχᾶσαι* (Rom. II. 17 ; I Cor. IV. 7) et *κατακαυχᾶ-*

(1) Cf. MATTHIÄ §. 203.

§. 13. TEMPORUM ET PERSONARUM VERRI REG. FLEXURÆ RARIORES. 55

σαι (Rom. XI. 18). De formis φάγεσαι et πίεςαι (Luc. XVII. 8) vide infra §. 15. Forma δυνῆ (pro δυνά), quæ legitur Apoc. II. 2, ex Jonismo est. Cf. KÜHNER. §. 201. Anm. 1. BUTTMANN §. 114 ad voc. δυναμαι.

γ) Tertia Plural. Perf. Act. pro solito exitu in ασι habet αν¹ in his : εγνωκαν (Joh. XVII. 7), ειρηκαν (Apoc. XIX. 3), έωρακαν (Luc. IX. 36; Coloss. II. 1), τετηρηκαν (Joh. XVII. 6.), γεγοναν (Rom. XVI. 7). Flexura hæc, quæ in versione Septuaginta-virali occurrit non rarò, propria fuit dialecto Alexandrinæ, et Byzantinis frequentissima est. Cf. LOBECK pag. 349. STURZ *De dial. Alexandr.* pag. 60. KÜHNER §. 123. 9.

δ) Bis occurrit flexura Aoristi 1 Optativi pro vulgari exitu in αιμι habens exitum origine Æolicum in εια, ειας, ειε, videlicet Luc. VI. 11 ποιησειαν, et Act. XVII. 21 ψηλαφησειαν. Flexura hæc in 2^a et 3ª Sing. et 3ª Plur. apud scriptores Atticos frequentissime occurrit (Cf. BUTTMANN. §. 88. Anm. 5), et adhuc frequentius apud seriores Græciæ scriptores (Cf. ELLENDT ad ARRIAN. *Alex.* pag. 353).

ε) Flexura 3ª Plur. Imperativi in ετωσαν et ατωσαν in libris Novi Testamenti invenitur, nec ità rarò : sic v. g. 1 Cor. VII. 9 legere est γαμησατωσαν, 1 Tim. V. 4 μανθανετωσαν, Act. XXIV. 30 ειπατωσαν. Pro quo exitu Atticis usitator erat exitus in οντων et αντων. Vide BUTTMANN §. 198. 1.

η) Pro 3ª Pers. Plur. flexurà, quæ in Temporibus historicis exire solet in ον, occurrit hic illic flexura in οσαν.

(1) Natus est hic exitus ex Dorico αντι. Vide KÜHNER §. 123. 8.

v. g. Joh. XV. 22. 24 *ειχοσαν* pro *ειχον*, Joh. XIX. 3 *εδιδοσαν* pro *εδιδουν*, 2 Thessal. III. 6 *παρελαβοσαν*, Rom. III. 13 *εδολιούσαγ*. Flexura hæc in versione Septuaginta-virali et in libris Byzantinorum obvia est frequentissime.

3. Ad verba contracta quod attinet, notanda sunt hæc :

α) A verbo *εκχέειν* legitur Futurum *εκχεῶ* (Act. II. 17. 18) ad similitudinem verborum *λ μ ν ρ* efformatum. Quæ flexura videtur non plane incognita fuisse antiquis Cf. MATTHIÄ §. 182. *Anm.* 1.

β) Verba *διψαω* et *πειναω*, quorum apud Scriptores Atticos Infinitivus solet esse *διψῆν*, *πεινῆν*, et Præsens Indicativi *διψῆς*, *διψῆ*, etc., in libris Novi Testamenti habent Infinitivum *πεινᾶν* (Philipp. IV. 12); et Præsens Indicativi *διψᾶ* (Rom. XII. 20; Joh. VII. 37) et *πεινᾶ* (Rom. XII. 20; 1 Cor. XI. 21); atque ita quoque ibi leguntur Futurum *πεινασω* (Apoc. VII. 16) pro *πεινησω* et Aoristus *επεινασα* (Marc. II. 25). Quæ quidem formæ omnes ad seriore Græcitatem pertinent. Vide Loh. pag. 61 et 204.

γ) Ex classe verborum in *εω* exeuntium quæ in Futuro et in Aoristo s illud retinent, occurrunt in libris Novi Testamenti *καλέσω*, *εκαλεσα*; *ετελεσω*, *ετελεσα*; *φορεσω*, *εφορεσα*. Cf. BUTTMANN §. 95. 7. LOBECK *Paral.* p. 435. A *φορεω* tamen Græcis usitata erat forma *φορησω*, et sic Lucæ XII. 16 occurrit *ἡύφορησε*. De verbo *επαινεω* vide infra §. 15.

§. 14.

*Flexuræ rariores Verborum in *μι*, et verborum irregularium.*

1. Ex classe verborum in *μι* occurrunt flexuræ hæ :

α) Plusquam-perfectum Act. *ἐστήκεσαν* Matth. XII. 46 et Apoc. VII. 11 pro *ἐστηκείσαν*, si tamen ipsis Scripto-ribus sacris hæc forma tribuenda sit ; neque enim Codicum testimonio satis firmo hæc scriptura nititur. Ceterum *είσαν* pro *εσαν* dicere in Plusquam-perfecto ad dialectum Atticam pertinet. Vide MAITTAIRE pag. 65.

β) Indicativi Præsentis 3^a Plur. *τιθέασι* (pro *τιθεισι*) Matth. V. 15 ; *περιτιθέασι* Marc. XV. 17 ; *επιτιθέασι* Matth. XXIII. 4 ; *δίδοασι* (pro *διδούσι*) Apoc. XVII. 13. Flexuræ hæc ad Ionicam pertinent dialectum. Vide MAITTAIRE pag. 130.

γ) Indicativi Imperfecti 3^a Plur. *εδιδουν* (pro *εδιδοσαν*) legitur Act. IV. 33. XXVII. 1. Doriensium erat dicere *εδιδον* pro *εδιδοσαν*. Vide KÜHNER §. 206. I. 2.

δ) Infinitivus Perfecti Act. *ἐστάναί* (pro *ἐστηκέναί*) occurrit 1 Cor. X. 12. Forma hæc Atticorum fuit. Vide MAITTAIRE pag. 52.

ε) Flexuræ *ἰστώμεν* (Rom. III. 31) et *συνιστώντες* (2 Cor. VI. 4. X. 18), si scriptura genuina sit, derivandæ sint a verbo *ἰσταω*, quod frequenter inveniri apud Grammaticos Græcos docet VALCKENAE in Schol. ad 1 Cor. X. 12. Quod legitur Act. XIV. 17 *εμπιπλῶν* derivandum sit ab *εμπιπλάω*. Cf. *εμπιπρῶν* apud LEON. DIAC. II. 1.

ζ) Præsentis Optativi forma *δῶη* (pro *δοίη*) legitur Rom. XV. 5 et alibi, et sic *αποδῶη* 2 Tim. IV. 14; senioris Græcitatæ forma est. Cf. Lob. pag. 346.

η) A Verbo *βαίνω*, (in Aor. 2. *εβην*) leguntur Imperativi formæ *αναβα* (pro *αναβηθι*) Apoc. IV. 1, et *καταβα* (nisi legendum sit *καταβας*) Marc. XV. 30; contra Joh. IV. 49 est forma usitata *καταβηθι*, et ibid. VII. 3 *μεταβηθι*. Reperitur quoque similiter formatus Imperativus *αναστα* Act. XII. 7 et Eph. V. 14, et contra *αναστηθι* Act. IX. 6. 34, et *επιστηθι* 2 Tim. IV. 2.—Exitus *βα* pro *βηθι* in Compositis apud Poëtas occurrit non rarè (Cf. MATTHIÄ §. 226 Anm. 3); idem dicito de *στα* pro *στηθι* (Cf. MATTHIÄ §. 210. 5).

θ) Verbi *ἔστημι* Participium Perfecti in Neutr. Gen. legitur *ἑστος* (contractè pro *ἑστηκος*) Matth. XXIV. 15 et Marc. XIII. 14. Hujus Participii formæ quoque non contractæ passim in libris N. T. occurrunt: v. g. Matth. XXVII. 47 *ἑστηκότες*, Joh. III. 29 *ἑστηκως*; sed contractè *ἑστως* et *ἑστώτες* Joh. XII. 29, Act. V. 23, et alibi.

Adnotatio. Forma *δωση*, quæ Joh. XVII. 2 et Apoc. VIII. 3 in pluribus Codicibus legitur, Librariis tribuenda videtur. Pro *δωση* in his locis ediderim Indicativi Futurum *δωσει*. Formam *δωση* ÆMILIUS PORTO (in Lex. Dor. ad voc. *δωση*) pro Doricæ Dialecti Aoristo habuit, sed hoc aliis non persuasit. Vide FISCHERUM ad *Gramm. Gr.* WEL-LENI II. pag. 253; LOBECKIUM pag. 722; ASTIUM ad THEOPHR. *Char.* pag. 130 sq.; et confer quæ notavimus supra (§. 13. 1. ε.) de formis grammaticis quæ esse videantur Futura Coniunctivi.

2. Verbi *εἰμὶ* legitur :

α) Forma Imperativi Pers. 2^a Sing. *ἦτω* (pro *ἔστω*) 1 Cor. XVI. 22 et Jac. V. 12. Dorica est hæc flexura. Vide MAITTAIRE pag. 208. Altera Imperativi forma *ἴσθι* occurrit Matth. II. 13, et alibi.

β) Imperfecti persona 1^a *ἦμην* (pro *ἦν*) legitur Act. X. 30, XI. 5, et alibi passim. Forma hæc ad seriore Græcitatem pertinet. MORRIS (apud VACLKEN. *Schol. in Act. Ap. XI. 17*). *Ην*, inquit, *Αττικῶς ἦμην Ἑλληνικῶς*. — *Ημεθα* (pro *ἡμεν*) occurrit Matth. XIII. 30.

Adnotatio ex VALCKENARIO (loc. cit.): « Vulgò, inquit, illud *ἡμην* dicitur Imperfectum verbi *Εἰμὶ*, quod refertur inter *Αnomala*. Sed hujus quoque *Αnomalias* ad Analogiæ regulas reduxit HERACLIDES, ex cujus scriptis excerpta dedit EUSTATHIUS ad *Homerum*. Verbum vetus fuit *ἔω*. Hinc, instar aliorum, formata *ἐμὶ*, et *ἦμι*. Boeoti, mutantēs *η* in *ει* pronunciarunt *εἰμὶ*. Hoc, sedem fixit in lingua communi; hanc in rem diserta sunt verba HERACLIDÆ apud EUST. ad *Odyss. ι*, pag. 332, 38. : *Απο του ὦ, ηγουν, ὑπαρχω, Αιολικον ἦμι, και Βοιωτικη μεταβεσει του η εις την ει διφθογγου Εἰμὶ*. A forma veteri *ἐμὶ* secundum Analogiam Præsens Tempus Med. nascebatur *ἐμαί*, et hinc analogice nostrum Imperf. *ἦμην*. *Ἐμὶ* verò et *ἐμαί* quia nusquam inveniuntur apud recentiores Grammaticos, munienda sunt auctoritate HERACLIDÆ apud EUSTATH. ad *Odyss. ι*, pag. 332, 48. : *Απο του Ἐμὶ, Ἐμαί, γινεται το ἦμην*. Id Imperfectum pluribus tractat ad *Odyss. ξ*. pag. 558, 38. Ad eam rationem tolli poterunt pleræque Verborum, quæ Grammaticis sunt, *Αnomaliaς*. »

γ) Forma *ἦσθα* (pro *ἦς* Apoc. III. 15) legitur Marc. XIV. 67. Forma *ἦς*, propriè Dorica (MAITTAIRE p. 207), ad seriore Græcitatem pertinet. Vide KÜHNERUM §. 213. 3. LOBECKIUM pag. 149.

Adnotatio 1. Forma ἦν, quæ legitur Lucæ II. 38 (ἦν θαυμάζοντες) non est 3ª Plur. pro ἦσαν, sed 3ª Sing. cui jungitur Subjectum in Numero Plurali; de qua syntaxi vide MATTHIÆ §. 216. 4, et HERMANNUM ad SOPHOCLES *Trachin.* γ. 817.

Adnotatio 2. ἔνι quod legitur 1 Cor. VI. 5, Gal. III. 28, Coloss. III. 11 et Jac. I. 17, vulgò haberi solet tamquam forma contracta ex ἐνεστι, existimantibus aliis ἔνι pro Simplicī ἐστι esse positum; sed neutra sententia placet. Equidem senserim cum VALCKENARIO cui et WINERUS (*Gramm.* §. 14. et *Commentar.* in Ep. ad Cap. III. 28), KÜHNERUS (§. 93. *Ann.* 6. et §. 379. 2. a) alique consentiunt. « Suspicebatur BEZA, inquit VALCKENARIUS (*Schol.* in 1 Cor. VI. 5), per errorem a Librariis pro ἐστι scriptum ἔνι...; sed non solent Librarii notissima ignotis mutare, sed contra nota sibi eorum loco collocant; quæ minus intelligunt. » Deinde rem sic explicat: « Verborum παρειμι, inquit, επειμι, μεταμι et ενειμι tertiarum personarum tam Singulares quam Plurales, apud elegantiores scriptores Græcos nonnumquam designantur per solas *Præpositiones*, in quibus Accentus tum ex ultima retrahitur in penultimam. Sic παρά scribitur pro παρεστι, vel παρεισι, eademque ratio est in επι, μετα. Quia autem ἐν erat monosyllabicum, ad illud ε adjecerunt, ut scribi posset et pronunciari ἐνι, quod nostrum est *Paulinum* (οὐκ ἐνι εν ὑμιν. 1 Cor. VI. 5). Propter loca N. T. paulò propius spectandum est ἐνι. Eximiè illud ponitur pro ἐνεστι inest. Sed hoc Compositum quandoquidem ponitur sæpe pro Simplicī ἐστι, non mirum est ἐνι quoque in hunc sensum adhiberi. In PAULI locis citatis (Gal. III. 18, Coloss. III. 11) ἐνι ponitur pro ἐστι, est. Sed nostro loco (1 Cor. VI. 5) ponitur propria vi, et significat inest, uti etiam in Ep. JACOB. I. 17: παρ' ᾧ οὐκ ἐνι ἀπαλλαγῇ cui nulla inest mutatio. Pro Simplicī aliquoties adhibetur a simplicis quoque styli Scriptore PALÆPHATO de *Incredib.* Cap. XVIII.: τὸ δὲ ἀληθὲς ἐνι τοιοῦτον veritas autem hæc est.

§. 14. FLEXURÆ RARIORES VERBORUM IN *μι*, ET VERBORUM IRREGUL. 61

Cap. XXVIII. : *λίαν ἐνι γε ευηθες* perquam sane est ridiculum..... Fluxit autem is usus ab HOMERO, in cuius observari poterit *Iliad. ξ. γ. 216*. Præ ceteris frequentavit SOPHOCLES. Quoniam autem *ἐνι* pro *ἐνεστί* BEZÆ valde rarum videbatur, *ἐνι* autem pro *ἐστί* prorsus insolens, enotentur aliquot SOPHOCLES loca, in quibus utroque significato illud invenietur *οὐκ ἐνι*. In *Electra γ. 1037*. *Oedip. Tyr. 178*. *Oedip. Col. 1129*; in *Philoct. 630*. Nonnulla dedit STOLBERG ad *Ajac. SOPHOCLES. pag. 189*. » Hactenus VALCKENARIUS.

3. α) A verbo *ἀφίημι* derivata forma 3^a Plur. Perf. Passivi Indicat. *ἀφείωνται* (pro *ἀφείνται*) quæ legitur *Matth. IX. 2. 5*, *Luc. V. 20* et alibi, quum Dorienſium eſſet Perf. Act. *ἀφεωκα*, habenda videtur pro formâ Doricâ. Cf. MAITTAIRE pag. 51, et FISCHERI *Prolusiones de vitiis lexic. N. T. pag. 646. sqq.*

β) *Ἡφιε*, quod legitur *Marc. I. 34. XI. 16*, thematis *ἀφίω* est forma Imperfecti habens augmentum in producta prima vocali Præpositionis. Ab eodem themate derivatur 3^a Plur. Præs. Indicativi *ἀφίομεν*, quod (*Matth. VI. 12*) in nonnullis Codicibus reperitur. Thema *αφιω* legitur apud PHILONEM in *Legatione ad Cajum*, pag. 1021. Cf. MATTHIÄ §. 212. 7. Forma *ἀφειῖς* quæ habetur *Apoc. II. 20*, si tamen genuina lectio sit, ab *ἀφείω* ducta videtur. Cf. *Exod. XXXII. 32*.

γ) Aor. 1. Pass. verbi *ἀφίημι* legitur *Rom. IV. 7* in plerisque Codicibus *ἀφέθησαν* sine Augmento; in nonnullis tamen scribitur cum Augmento *ἀφειθησαν*; quam posteriorem formam Græci communiter adhibere solebant.

Adnotatio. Forma 3^a Plur. Præs. Indicat. *συμιοῦσι*, quæ, variantibus tamen Codicibus, *Matth. XIII. 13* et *2 Cor. X. 12* legitur, referenda est ad thema *συμιέω*, quod adhucdum superest in Infinitivo *συμιέν* apud THEOCN. 365,

Aoristi 1 ἡμαρτησα Matth. XVIII. 15, Luc. XVII. 4. Rom. V. 14. 16. Ad seriore[m] Græcitatem flexura hæc pertinet, ut et ejusdem Verbi Futurum ἁμαρτησω (Matth. XVIII. 21; Rom. VI. 15), pro quo Veteres, adhibitâ formâ Mediâ Futuri, dicebant ἁμαρτησομαι. Cf. KÜHNER §. 246. 2. Anm. 2.

* *Ανεχομαι* Pro Futuro *ανεξομαι*, quod Matth. XVII. 17 et alibi legitur, MORRIS vult adhibendam esse formam *ανασχησομαι*¹, cum tamen forma *ανεξομαι* apud Classicos frequentissimè legatur; v. g. SOPHOCLE. *Electr.* 1017. XENOPH. *Cyrop.* V. 1. 25. VII. 7. 47.

Ανοιγω. Forma Aoristi ἤνοιξα, quæ Joh. IX. 17 et alibi occurrit, serioris est Græcitat[is]; Veteres dicebant *ανεωξα*. Vide KÜHNER §. 224. 9. Idem dicito de forma Aor. 2 Pass. (Apoc. V. 5) ἠνοιγη. Vide BUTTMANN §. 114 ad voc. *οιγω*, et confer quæ de Verbo *ανοιγω* notavimus supra §. 12. 6.

Απανταω. Pro Futuro Medio *απαντησομαι*, Veteribus hic usitato, legitur Futurum formâ activâ *απαντησω* apud Marcum Cap. XIV. 13.

Αποκτεινω. Hujus verbi leguntur formæ Aor. 1. Pass. *απεκτανθη* et Infinitivus *αποκτανθηναι* Apoc. II. 13. IX. 18. 20. XI. 13. XIII. 10., et alibi. Quæ formæ, quamquam inveniuntur apud HOMERUM, tamen imprimis propriæ sunt Scriptoribus serioribus iis qui prosâ usi sunt oratione. Cf. BUTTMANN §. 114. ad voc. *κτεινω*. LOBECK ad *Phryn.* pag. 36 et 757.

(1) *Ανασχησεται*, inquit, *Αττικῶς* *ανεξεται*, *Ἑλληνικῶς*.

Adnotatio. Quæ in nonnullis Uncialibus leguntur formæ *αποκτεινῆσθαι* (Apoc. VI. 11) et *αποκτεινῶ* (2 Cor. III. 6) ; pro Æolicis habentur, quum solerent Æoles sonum *ει* ante λ, μ, ν, ρ, σ, mutare in *ε* et duplicare insequentem Consonantem, ut adeo pro *κτεινῶ* scriberent *κτεινῶ*, et *σπειρῶ* pro *σπειρῶ* ².

Απολλυμι. Veteribus usitata hujus Verbi Futuri forma erat *ἀπολῶ*, quæ legitur quoque 1 Cor. I. 19 ; sed pro eâ in seriore Græcitate adhibita fuit forma *απολεσω*, quæ occurrit Matth. XXI. 41. Marc. VIII. 35. Joh. VI. 39. XII. 25. Cf. KÜHNER §. 225. 5. Sed videas etiam quæ notavit LOBECK *Parerg.* C. VI. (pag. 745 sq.).

Ἀρπαζω. Forma Aoristi *ἤρπαγην*, quæ legitur 2 Cor. XII. 2. 4, ad usum recentioris Græcitatis pertinet ; pro ea Veteres adhibebant formam *ἤρπασθην*, quæ et Apoc. XII. 5. occurrit. THOM. MAG.: *ἤρπασθην*, inquit, *οὐχ ἤρπαγην*. Et MORRIS: *ἤρπασθην*, *Ἀττικῶς* *ἤρπαγην*, *Ἑλληνικῶς*. — Forma Fut. 2 Pass. *ἀρπαγησομαι* legitur 1 Thess. IV. 17.

Αυξανω. Primigenia hujus Verbi forma *αυξω* Poëtarum propria fere fuit ; occurrit tamen etiam apud PLATONEM et XENOPHONTEN. Vide MATTHIÄ §. 225. Futuri forma *αυξει* (pro *αυξησει*) legitur Ephes. II. 21 et Coloss. II. 19.

Βαρεω. Ex hujus Verbi Temporibus apud Veteres in usu tantum erant *βεβαρηώς*, et *βεβαρημενος* quod legitur quoque Matth. XXVI. 43 et Luc. IX. 32 ; reliqua Tempora Veteres sumebant a themate *βαρύνω*. Itaque

(1) Addantur Matth. X. 28. Luc. XII. 4; etiam XIII. 34 si tamen legendum ibi sit *αποκτεινουσα*, pro qua lectione TISCHENDORFIUS edidit *αποκτεινῶσα*.

(2) GREGORIUS CORINTHIUS. *De dialecto Æolica* §. XI. Τα ἀμεταβολά, inquit, διπλασιαζουσι καὶ τὸ σ, οἷον ἐγείρω ἐγερῶ, φθείρω φθερῶ, ἐγεινκτο ἐγεννατο, κτεινῶ κτεινῶ... τοσαυτὸν τοσαυτὸν.

ad usum senioris Græcitat̃s pertinent formæ βαρουμενος (2 Cor. V. 4), βαρεισθω (1 Tim. V. 16) et εβαρηθην (Luc. XXI. 34; 2 Cor. 1. 8).

Βιόω. Pro βιωναι, quæ Infinitivi Aor. 2 forma usitatior est, adhibita legitur I Petr. IV. 2 forma Infinitivi Aor. 1 βιωσαι, alias rarò usitata. Cf. BUTTMANN. §. 114. ad voc. βιωω.

Βλαστάνω. Pro εβλαστον (a βλαστω), quæ Aoristi forma apud Veteres in usu erat, Seriores adhibuerunt formam εβλαστησα, quæ legitur quoque Matth. XIII. 26 et Jac. V. 18. Cf. ΜΑΤΤΗΙΑ §. 227, ad voc. βλαστάνω.

* *Γαμέω.* Veteres in Aoristo ferè dicebant εγημα (a γαμω), quæ forma occurrit quoque Luc. XIV. 20 et 1 Cor. VII. 28.

Γελαώ. Pro Futuro Medio γελασσομαι, Veteribus hic plerumque adhibito, legitur Futurum formâ Activâ γελασω apud Lucam Cap. VI. 21. Cf. KÜHNER §. 246. Anm. 1.

Γιγνομαι. Pro formâ Aoristi II Med. εγενομην¹, quam Veteres adhibebant, Senioribus usitatissima fuit eadem notione forma Aor. 1. Pass. εγενηθην, quæ ad Doricam dialectum pertinet. In libris Novi Testamenti utraque forma occurrit, multo tamen frequentius forma εγενομην. Cf. LOB. pag. 108, sq. KÜHNER §. 188. 5. THOMAS M. ad voc. γεννηθεις².

(1) Γιγνομαι, pro quo Seriores dixere γινωμαι, per Syncopen dicebatur pro γιγένωμαι, quod per reduplicationem primæ consonantis additamque litteram ι ortum habebat a γενω. Hujus verò γενω forma Aor. 2 Med. est εγενομην Cf. KÜHNER §. 178. 3. a. et §. 188. 5.

(2) Hæc ibi scribit: Γεννηθεις αντι του γενομενος, οὐδεις των δοκιμων εγενομην ρητορες λεγουσιν. Εγενηθη δε και τους καθεξης απαντας χρονους παρ' ουδενι τουτων ευρησεις· ει μη Αριστειδης απαξ εν τω προς βασιλεια ειπε λογω· οπερ μοι δοκει αμαρτημα ειναι των γραφειων.

§. 15. DE VERBORUM DEFECTIVORUM FLEXURIS RARIORIBUS. 67

Διδωμι. Aor. I Indicativi *εδωκα* ab Atticis non adhibebatur in Personis 1^a et 2^a Numeri Pluralis, sed pro his, ut et in ceteris Modis et Participiis, usurpare solebant formas Aoristi II. At in N. T. leguntur *εδωκαμεν* I Thess. IV. 2; *εδωκατε* Matth. XXV. 35; Gal. IV. 15. Apud DEMOSTHENEM tamen occurrit (or. II. c. Apob.) *παρεδωκατε*. Cf. KÜHNER §. 203. 2. De forma *δωση* vide suprâ §. 14. 1. *Adnot.*

* *Διωχω.* Pro Futuri formâ Mediâ *διωξομαι*, Veteribus heic usitatâ, legitur forma Activa *διωξω* Matth. XXIII. 34 et Luc. XXI. 12. *Διωξω* tamen occurrit quoque apud XENOPH. *Anab.* 1. 4. 8. Cf. KÜHNER §. 246. *Anm.* 1.

Ειδω ubi habet notionem sciendi. Temporis Perfecti *οιδα* Personæ plurales heic apud Veteres fere in usu tantum erant hæ: *ισμεν*, *ιστε*, *ισασι*. In seriore autem Græcitate dicebant *οιδαμεν*, *οιδατε*, *οιδασι*; quæ formæ etiam in libris Novi Testamenti frequenter occurrunt; v. g. Marc. XI. 33; 1 Cor. IX. 13. Luc. XI. 44; leguntur tamen ibi quoque *ιστε* (Ephes. V. 5. Hebr. XII. 17) et *ισασι* (Act. XXVI. 4). Antiquiores formæ illæ *ισμεν*, *ιστε*, *ισασι*, olim Ionibus propriæ fuerant. Cf. MATTHIÄ §. 231. 2. KÜHNER §. 240. 1.

Ejusdem verbi Pers. 2^a Sing. *οιδας*, quæ legitur in 1^a Cor. VII. 16 et Joh. XXI. 15, apud Seriores frequenter occurrit. Cf. LOB. p. 236. sq. Pro *οιδας* Veteres fere dicebant *οισθα*. Hinc THOMAS M.: *οισθα*, inquit, *καλιν η οιδας*.

Plusquam-perf. 3^a Plur. Marc. I. 35; Joh. II. 9 et alibi scribitur *ηδειςαν* pro *ηδεσαν*.

Ειπειν. Pro formâ Aor. II. *ειπον*, Veteribus ferè sola

in usu, legitur adhibita in N. T. forma Aor. 1. *εἶπα*; ¹ in 2^a Pers. Sing. Indicativi *εἶπας* (Matth. XXVI. 25; Marc. XII. 33) et in 3^a Plur. *εἶπαν* (Marc. 7. 16, et alibi); in Imperativi 2^a Plur. *εἶπατε* (Matth. X. 27; XXI. 5; Coloss. IV. 17) ac in 3^a Plur. *εἶπατῶσαν* (Act. XXIV. 20), et denique in Participio *εἶπας* (Act. VII. 37. XXII. 24). Forma Personæ 1^a *εἶπα* occurrit Act. XXVI. 15 tantum; ceterum ubique constanter legitur *εἶπον*.

Pro forma Aor. 2. Imperativi habendum est *εἰπόν²*, quod legitur Act. XXVIII. 26, et forsitan legendum quoque sit Marc. XIII. 4 et Luc. X. 40; alibi in N. T. solita forma *εἶπε* fuit adhibita.

Ad hujus verbi Composita quod attinet, legitur forma Aor. 1. Act. *προσεπαμην* 1 Thess. IV. 6, et Aor. 1. Med. *απειπαμην* 2 Cor. IV. 2.

Adnotatio. Formæ Indicativi *εἶπα*, *εἶπας*, et Imperativi *εἶπατω*, *εἶπατων*, *εἶπατε*, apud Scriptores Atticos nonnumquam occurrunt, ut et forma Aor. 1. Med. *απειπαμην*, quam inde derivarunt. Imperativi quoque forma *εἶπον* non plane incognita fuit Veteribus. Cf. MATTHIÄ §. 232 ad voc. *εἶπεω*.

Εχχέω. Hujus Verbi forma Futuri Veteribus erat *εχχέω*, sed in N. T. Act. II. 17, 18 pro eâ est forma *εχχέω*, quæ ad senioris Græcitatæ usum pertinere videtur. Cf. MATTHIÄ §. 182. *Anm.* 1. — *Εχχυνω* senioris ævi

(1) Hæc Aoristi forma origine Ionica est. Cf. GREGOR. *Corinth.* ed. SCHÆFER. p. 481. sq.

(2) Forma hæc Imperativi pro Syracusanâ habetur. vide MAITTAIRE p. 221.

forma pro *εκχέω* legitur Matth. XXIII. 35 et alibi, Cf. Lob. pag. 726.

Ελεάω pro solitā *ελεέω* occurrit Rom. IX. 16. 18. Ep. Judæ γ. 22.

* *Επαινεω*, Forma Futuri 1 Cor. XI, 22 *επαινεσω* est pro forma Futuri Media *επαινεσομαι*, quæ hic a Veteribus adhiberi solebat; attamen forma quoque activa *επαινεσω* non rarò apud eosdem occurrit, maxime apud Tragicos. Cf. KÜHNER §. 246. Anm. 1. MATTHIÄ §. 184. Anm. 1, et auctores ibi citatos.

* *Επιорκew*. Futurum *επιорκησω* legitur Matth. V. 33. Etiam hic Veteres adhibere solebant formam Mediam *επιорκησομαι*. Cf. BUTTMANN §. 113. Anm. 9.

Ερχομαι. (eo) Forma Futuri *ελευσομαι* (ab *ελευ-θω*), tam verbi Simplicis quam Compositorum, frequentissime occurrit et apud Seriores et in libris Novi Testamenti. Veteres vero, quamquam identidem quoque formam *ελευσομαι* adhibebant, plerumque tamen dicebant ejus loco *εἶμι*, cui tum notionem Futuri tribuebant¹. Pro Imperfecto *ηρχομην* (Marc. I. 45, alibi) iidem usurpabant formam Imperfecti verbi *εἶμι*, atque ita quoque pro Imperativo *ερχου*, *ερχεσθε* (Joh. I. 40. 47) dicebant *ἴθι*, *ιτε*, pariter ab *ειμι*. Cf. KÜHNER §. 195. 2. MATTHIÄ §. 234.

Adnotatio. Forma *ηλθε*, quæ (pro classica *εληλυθε*) passim in N. T. occurrit, a THOMAS M. reprobatur: *Ηλθε*, inquit², *κοινων· εληλυθε δε, Αττικον*. Sed errasse THOMAS docet SALLIER ad hunc THOMAS locum, affirmans scripta Atticorum plena esse exemplis, in quibus forma *ηλθε* legatur.

(1) THOM. M. : *Απειν Αττικοι ; ουκ απελευσεται.*

(2) Ad voc. *ηλθε*.

Εύρισκω. Aoristi 1 Med. forma Alexandrina *εύραμην* legitur Hebr. IX. 12. Pro ea Veteres adhibebant formam Aor. II Med. *εύρομην*. Cf. KÜHNER §. 185. 16. coll. §. 175. MATTHIA §. 193. *Anm.* 7. Formas *εύρησασιν* (Apoc. IX. 6) et *εύρησης* (Apoc. XVIII. 14), si genuina sit scriptura, pro Aoristis Conjunctivi habuerim, quum in recentiore Græcitate non omninò desint vestigia formæ Aor. 1. *εύρησα*. Cf. LOB. pag. 721.

Ζαω. Futurum *ζησω* (Rom. VI. 2. 8, alibi) et *ζησομαι* (Matth. IV. 4, alibi), et Aor. 1. *εξησα* (Luc. XV. 24, alibi), formæ sunt quæ ad usum serioris Græcitatæ pertinent omnes, nec non nisi rarò occurrunt apud Veteres; hi nempe illa Tempora a verbo *βιωω* sumere solebant. Vide BUTTMANN §. 115. ad voc. *Ζαω*.

Ἡκω. Forma Aor. 1 *ἥξα*, quæ forsitan legenda sit Apoc. III. 9 (*ἵνα ἥξωσθε*) Luc. XIII 35 (*ἕως αν ἥξη*), serioris græcitatæ est. Veteres ab hoc Verbo non sumebant nisi Tempora Præsentis, Imperfecti et Futuri. Cf. BUTTMANN §. 114. ad voc *ἥκω*. Ad seriorema Græcitatem pertinet quoque forma Perfecti *ἥκα*, ad quam referenda est lectio *ἥκασιν* quæ Marc. VIII. 3. in Codd. AD. occurrit.

Θαλλω. Forma Aoristi II *ανεθαλετε* legitur in Ep. ad Philipp. IV. 20. Forma hæc in solutâ oratione non invenitur, in ligatâ autem admodum rarò. Cf. BUTTMANN §. 114 ad voc. *θαλλω*.

Ἰστημι. Formæ *ίστανω* (Rom. III. 31) et Compositi *συνιστανειν* (2 Cor. III. 1), *μεθιστανειν* (1 Cor. XIII, 2), *συνιστανω* (Gal. II. 18), *συνιστανομεν* (2 Cor. V. 12), *συνιστανων* (2 Cor. X. 18) et *συνιστανοντων* (2 Cor. X. 12), ad usum serioris Græ-

citatis pertinent. MOERIS ; *ίσταναι* , inquit , *Ἀττικῶς* *ίστανειν* , Ἑλληνικῶς . Et THOMAS M. : *ίσταναι* , inquit , *οὐχ* *ίστανειν* .

Κατακαίω . Fut. *κατακαησομαι* legitur 1 Cor. III. 15 et 2 Petr. III. 10 pro Atticā formā *κατακαυθησομαι* , quæ Apoc. XVIII. 8 occurrit. Forma *κατακαησομαι* ducta est a formā Aor. II. Pass. *κατεκαην* , quæ a Veteribus quidem rarò adhibita , apud Seriores verò in usu fuit. Cf. ΜΑΤΘΙΑ §. 240. ad voc. *καίω* , et THOMAS M. ad voc. *κατεκαυθη* .

Καταλείπω . Forma Aor. I *κατελειψα* , quam habet Lucas Act. VI. 2 (*καταλειψαντας*) a Senioribus frequenter adhibita , Veteribus non prorsus insolita fuit. Cf. LOB. pag. 715 , sqq.

Κεραννυμι Forma senior Perfecti Passivi *κεκερασμαι* pro antiquiori *κεκραμαι* , legitur Apoc. XIV. 10. Pertinet huc quoque Participium *συγκεκερασμενους* quod Hebr. IV. 2 exhibent optimæ notæ Codices. Cf. BUTTMANN §. 114 ad voc. *κεραννυμι* , et LOB. pag. 582.

Κερδαινω . Forma Aoristi *εκερδησα* (Matth. XVIII. 15 ; XXV. 20) , *κερδησαι* (Act. XXVII. 21) , *κερδησω* in Coniunctivo (1 Cor. IX. 19. 20 et alibi) , *κερδησαι* (Luc. IX. 25) , Ionibus aliquando propriæ , deinceps in usum communem senioris Græcitatæ transiēre. Vide KÜHNER §. 185. 13. LOB. pag. 740.

Κλαιο . Forma Futuri activa *κλαυσω* (pro Mediā *κλαυσομαι* Antiquis usitatā) legitur Luc. VI. 25 et alibi. Forma *κλαυσω* Doriensibus propria fuit. Vide BUTTMANN §. 114 ad voc. *κλαιο* .

Κλεπτω . Pro usitatā Veteribus Futuri formā Mediā

κλεψομαι est activa *κλεψω* Matth. XIX. 18 et Rom. XIII. 9. Vide KÜHNER §. 246. 2.

Κραζω. Pro Futuri formâ *κεκραξομαι*, hic a Græcis adhiberi solitâ, est *κραξω* Luc. XIX. 40 in optimæ notæ Codicibus. Aoristus *εκραξα* pro Veterum forma *εκραγον* legitur Matth. 29 et alibi.

Κρυπτω. Recentioris Græcitat̃is est forma Aor. II. Act. *εκρυβον*, quæ habetur Luc. I. 24. Pro eâ Veteres adhibebant formam Aoristi I *εκρυψα*, quæ et Matth. XXV. 25 et alibi legitur. Cf. BUTTMANN §. 114. ad voc. *κρυπτω*.

Κυω. Solita Græcis forma Futuri est *κυησω*, et Aoristi *εκυησα*, quam et legere est in Ep. Jacob. I. 18 (*απεκυησε*). Antiquior forma Præsentis erat *κυέω*. Hinc ambigi possit utrum Jacob. I. 15 scribendum sit *ἀποκυεῖ* an verò *ἀποκύει*. Cf. BUTTMANN §. 114 ad voc. *κυω*, et KÜHNER §. 192. 26.

Λασκω. Doriensibus *λακέω*, unde derivata vulgò censetur forma Aoristi I *ελακησα* (Act. I. 18); sed vide BUTTMANN §. 114. ad voc. *λασκω*.

Μιαινῶ. Pro solita Participii Perf, Pass. forma *μεμιασμένοι* legitur Tit. 1. 15 *μεμιαμμενοι* idque in optimæ notæ Codicibus. Cf. Lob. pag. 35.

Νιπτω. Pro formâ Præsentis *νιπτω* (Joh. XIII, 6.) veteres adhibebant *νιζω*. Vide BUTTMANN. §. 114. ad voc. *νιζω*.

Οικτειρω. Pro regulari Futuri formâ *οικτερω̃* est *οικτειρησω* Rom. IX. 15, quasi ab *οικτερεω*. Forma ista *οικτηρησω* occurrit quoque apud Scriptores Byzantinos, Exempla dabit Lob. pag. 741.

§. 15. DE VERBORUM DEFECTIVORUM FLEXURIS RARIORIBUS. 73

Ολλυμι. Participium *απολλυων* (pro *απολλυς*¹) ut Nomen proprium legitur Apoc. IX. 11.

Ομνυω pro usitatori *ομνυμι* legitur Matth. XXIII. 20 et alibi; sed apud Marc. XIV. 71 melioris notæ Codices *ομνύναι* habent.

* *Ὅραω*. Forma Imperfecti Med. *ὥρωμην* (Atticè *έωρωμην*) occurrit Act. II. 25. Ab *οπτεσθαι* legitur Aor. 1. Conj. *οψησθε* Luc. XIII. 28. Cf. Lob. pag. 734.

Παιζω. Aor. *ενεπαιξα* legitur Matth. XX. 19. XXVII. 31. Atticorum autem flexura hic erat *επαισα*. Vide BUTTMANN. §. 92. Anm. 5.

Πετομαι. Participium *πετώμενον* pro *πετομενον* legitur, variantibus tamen Codicibus, Apoc. IV. 7. VIII. 13. XIX. 7. Forma *πετομενον* sit a Verbo *πεταομαι*, quod in usu non fuit nisi apud Scriptores Iones et Seriores.

Πινω. A *πίομαι*², quæ forma est Futuri Media, legitur Pers. 2^a Sing. *πίεσαι* Luc. XVII. 8. Forma Infinitivi contracta *πῖν*, quam Joh. IV. 9 plures Unciales exhibent, a TISCHENDORFIO pro genuina scriptura habita fuit. Cf. BUTTMANN §. 114. ad voc. *πίνω*.

Πιπτω. Aor. *επεσα*. Vide supra §. XIII. 1.

Ῥεω. Pro usitatâ heic Veteribus formâ Futuri Mediâ *ῥευσομαι*³, legitur Activa forma *ῥευσω* Joh. VII. 38.

(1) THOMAS M.: *Απολλυς*, inquit, *Αττικοι*, ουκ *απολλυων*.

(2) *Πινω* est forma producta ex *πιω*. *Πίομαι* autem, quod BUTTMANN §. 248 habet pro forma Præsentis cui subsit notio Futuri, reverâ forma Futuri est, sed quæ caret litterâ *σ* hujus Temporis propriâ. Sic *εδω* Futurum Medium habet *εδομαι*. Cf. KÜHNER §. 174. 2.—Pro *πίομαι* inde a tempore ARISTOTELIS dixere *πιῶμαι*; hanc tamen formam jam adhibuerat quoque XENOPHON *Symp.* IV. 7.

(3) Attici pro *ρευσομαι* scribere solebant *ρησσομαι*. Vide Lob. pag. 739. BUTTM. §. 114 ad voc. *ῥέω*.

Usitata antiquis forma Aor. II. Pass. (cum notione activâ) *ερόυην* legitur in Composito *παράρῳ̃μεν* Hebr. II. 1. Fuere qui *ερούην* derivarent a themate *ῳ̃ημι* , quod BUTTMANN improbat. Cf. BUTTM. §. 114 ad voc. *ῳ̃έω*.

Σαλπίζω. Solita Veteribus forma Futuri heic erat *σαλπιγξω* , pro quâ Seniores dixere *σαλπισω* , quæ forma legitur quoque 1 Cor. XV. 52. THOMAS M. : *Σαλπίζω* , inquit , *σαλπιγξω* , ου *σαλπισω*.

Σημαινω. Forma Aor. 1. *εσημανα* occurrit Act. XI. 28. XXV. 27. Forma hæc Atticis non fuit inusitata ; usitatio tamen heic illis erat flexura in *ηνα*. Vide BUTTM. §. 101. *Anm.* 5.

Σκεπτομαι. Hujus Verbi formæ Præsentis (Hebr. II. 6. Jac. 1. 27) et Imperfecti apud Scriptores Atticos rarò occurruunt ; erat his ad illa Tempora exprimenda usitatum Verbum *σκοπῶ* vel *σκοποῦμαι*.

Σπουδαζω. Pro usitata hic Veteribus forma Futuri Media *σπουδαζομαι* , legitur forma Activa *σπουδασω* 2 Petr. I. 15. Cf. KÜHNER §. 246. 2.

Στηρίζω. Forma Imperativi Aoristi *στηρισον* legitur Luc. XXII. 32 et Apoc. III. 2 ; pro quâ formâ Græci malebant *στηριξον*.

Τυγχανω. Pro Perfecti formâ *τετυχηκε* , Atticis hic usitatâ , legitur Hebr. VIII. 6 forma *τετυχε* , de qua vides LOB. pag. 395.

Φαγειν. Futurum Medium, heic a Senioribus usitatum, legitur Jac. V. 3 et Apoc. XVII. 16 ; hinc verò ducta est Pers. 2^a *φαγεσαι* , quæ occurrit apud Lucam XVII. 8. Pro Futuro *φαγομαι* Veteres adhibebant *εδομαι* , quæ forma Futuri Media est ab *εδω*. Vide supra ad voc. *πινω*.

Φαίνω. Forma Aoristi *ἐπιφᾶναι* (pro Veterum *ἐπιφῆναι*), quæ legitur Luc. I. 79, ad usum serioris Græcitatatis pertinet. Cf. Lob. pag. 26.

Φανσκω. Futurum *ἐπιφανσκει* occurrit Ephes. V. 14. Quæ flexura in versione Septuaginta-virali quoque obvia, v. g. Gen. XLIV. 3, apud profanos quidem hætenus lecta non fuit, analogice tamen formata videtur. Cf. BUTTMANN §. 114. ad voc. *φανσκω*.

* **Φερω.** Pro forma Participii Aoristi II *ἐνεγκων*, *ἐνεγκοντες*, Græcis usitatori, occurrit forma Participii Aor. I *ἐνεγκας* (Act. V. 2. XIV. 13) et *ἐνεγκαντες* (Luc. XV. 23 in duobus Unciliabus); quæ tamen forma antiquis non prorsus inusitata fuit. Vide XENOPH. *Memorab.* I. 2. DEMOSTH. c. *Timoth.* §. 51. Forma Aor. 1. Indicativi *ἠνεγκα* apud Atticos sæpe obvia est; idem dicito de formis Imperativi cum *α*, qualis est *ἐνεγκατε* apud Joh. XXI. 10.

* **Φθανω.** Formam Aor. 1. *εφθασα*, quæ Matth. XII. 28 et alibi occurrit, Atticistæ¹ improbant, proque eâ malunt formam Aor. II. *εφθην*. Sed forma *εφθασα* etiam apud Atticos non rarò occurrit. Cf. BUTTMANN §. 114 ad voc. *φθανω*.

Φυω. Participium Passiv. Aor. II *φυεις*, quod legitur Luc. VIII. 6. 7. 8, ad usum serioris Græcitatatis pertinet; pro eâ formâ Veteres formâ activâ dixere *φυσ*. Cf. BUTTMANN. 114 ad vocem *φυω*. Forma *εκφυῆ* (Matth. XXII. 32. Marc. XIII. 28) est Conjunctiv. Aor. II Pass. ab *ἐξεφύην*. Quod si mavis ibi legere *εκφύη*, forma sit activa.

Χαιρώ. Veteribus hic in usu erat forma Futuri activa

(1) THOMAS M. (ad voc. *φθηναι*) *φθηναι*, inquit, *καλλιον η φθασαι*.

χαιρεσω, pro qua Lucae 1. 14 et alibi est forma Futuri Media *χαιρεσομαι*, quam Atticistae improbant¹.

* *Χαρίζομαι*. Rom. VIII. 32 legitur Futurum *χαρισομαι* pro forma Attica *χαριούμαι*.

Ωθεω. Forma Aoristi Med. *απωσατο* occurrit Act. VII. 27 et 39; pro eâ Attici adhibere solebant flexuram cum augmento syllabico, docente THOMA M.: *εωσαμην*, inquit, *και απεωσαμην*, *και διεωσαμην*· *το δε χωρις του ε λεγειν ταυτα, αναττικον*. (ad voc. *εωσαμην*). Huc quoque pertinet Aor. Activ. *εξωσεν* Act. VII. 45, ut ibi in plerisque codicibus legitur.

* *Ωνεομαι*. Aor. 1. Med. *ωνησαμην* legitur Act. VII. 16, quæ forma ad usum pertinet Græcitatæ senioris. Veteres huic verbo dabant augmentum syllabicum; hic illic tamen etiam apud Atticos flexuræ occurrunt absque illo Augmento. Ceterum pro Aoristo *εωνησαμην* et *ωνησασθαι*, Attici, malebant *επριαμην* et *πριασθαι*. Cf. BUTTM. §. 114 ad voc. *ωνεομαι* LOB. pag. 137 sq. POPPO ad THUC. III. 11. 407.

Adnotatio. Non semper seriores adhibitæ fuere flexuræ verborum in libris N. T. Sic v. g. Apoc. XIV. 10 legitur forma Futuri antiquior *πίσμαι* (a *πινω*), non senior illa *πιϋμαι*. Sic quoque ibi usurpantur formæ Fut. Med. *φειξομαι*, *θαυμασμαι*, non verò formæ activæ *φειξω*, *θαυμασω*, quæ ad usum senioris Græcitatæ pertinent. Vide KÜHNEN § 246.

(1) ΜΟΚΚΑΙΣ : *Χαιρεσεις*, inquit, *Αττικῶς*, *χαρηση*, *Ἑλληνικῶς*. Et THOM. M. : *Χαιρεσεις*, inquit, *ου χαρηση* (nec *χαιρεση*).

§. 16.

De ratione formandi vocabula.

Sunt in Græcitate Novi Testamenti vocabula, et derivata et composita, non pauca, aut ab ipsis sacris scriptoribus, præsertim a PAULO, recens efficta, aut talia, quæ a Græcitate librorum aliena, in usu tantum erant vitæ communis. De qua re supra (pag. 17. δ. ε.), cum de indole Græcitatæ Novi Testamenti in universum ageremus, jam quædam diximus; hic verò, pro instituti nostri ratione, paulò diligentius est dicendum. Et primo quidem loco sermo erit de vocabulis *derivatis*, deinde verò de *compositis*.

I. DE VOCABULIS DERIVATIS.

A) *De Verbis derivatis.*

1. Inter Verba derivata, quorum pleraque a Nominibus, imprimis frequenter occurrunt Verba in *οω* et *ιζω* exeuntia.

α) In *οω* quæ exeunt, ea fere locum occuparunt derivatorum in *ευω* vel *ιζω* exeuntium. Exempla sunt: *δεξατοω* (Hebr. VII. 6. 9.) pro *δεξατευω* (XENOPH. Anab. V. 3. 9.), *ανακαινωω* (2 Cor. IV. 16) pro *ανακαινιζω* (ISOCHR. Areop. c. 3), alia.

Adnotatio. Leguntur sic etiam *κραταιω* pro *κράτυω*, et *στενώω* pro *στενέω*, et *αναστατοῦν* pro *αναστατεν ποιῆν*. Et a *χαρις* itidem occurrit derivatum *χαριτώω*.

β) In *ιζω* verò quæ exeunt, derivata illa sunt ex fontibus admodum diversis: *ορθριζω* ab *ορθρος*, — *αιχ-*

μαλωτιζω¹ ab αιχμαλωτος, — δειγματιζω a δεῖγμα, — πελεκιζω a πελεκυς, et μυκτηριζω a μυκτηρ. Quibus adde σμυρνιζω, ανεμιζω, φυλακιζω, ιματιζω, αναθεματιζω, θεατριζω, quorum themata indicare nihil opus est.

Adnotatio 1. Verbum σκορπιζειν (Matth. XII. 30 et alibi) unde derivetur, adhuc nescitur. Cf. Lob. p. 218.

Adnotatio 2. Ex verbis in ιζω exeuntibus, quæ imitationem significant, occurrit Ιουδαίζειν (Gal. II. 14).

2. Leguntur ibi quoque nonnulla verba derivata in αζω exeuntia, alibi aut nusquam aut non nisi rarò obvia; Exempli gratiâ: νηπιαζω, et σινιαζω pro quo Antiqui σηθω; item nonnulla in ευω, v. g. μεσιτευω, μαγευω, γυμνητευω, εγκρατευομαι, παγιδευω, αιχμαλωτευω.

Adnotatio. Verbum παραβολευεσθαι (Philipp. II. 30), si tamen ita legendum sit et non παραβουλευεσθαι, eo modo formatum sit a παραβολος periclitator, ut Seniores ab επισκοπος finxerunt επισκοπειν, quod est επισκοπον ειναι.

3. Ex Verbis derivatis in υνω exeuntibus, quorum notio est in efficiendo id quod per thema significatur², notatur σκληρυνω, quod notione non differt a σκληρωω in libris N. T. nusquam adhibito.

4. Verborum in θω derivatio ex verbis in εω quamquam Veteribus non incognita, frequentior tamen fuisse videtur apud Seniores. Certe νηθω (Matth. VI. 28), κνηθω (2 Tim. IV. 3), αληθω (Matth. XXIV. 41)

(1) PHRYNICHUS ad voc. αιχμαλωτισθῆναι: Τοῦτο, inquit, οὕτως ἀδοκιμον, ὥς οὐδὲ Μενανδρὸν αὐτῷ χρητᾶσθαι. Διαλυὼν οὖν λέγει αιχμαλωτὸν γενεσθαι.

(2) v. g. ἰλαρυνω, h. c. ἰλαρὸν ποιεῖν.

apud Veteres non occurrunt. Cf. Lob. pag. 151, sed et pag. 254.

5. Verba in *σχω* exeuntia in seriore Græcitate ut et in libris N. T. rarò occurrunt, exceptis tamen *εύρισχω* et *διδασχω*. Ut *inchoativum* in *σχω* legitur *γηρασχω* Hebr. VIII. 13; ut *causativum* *μεθυσχω* Luc. XII. 45.

Adnotatio 1. *Γαμισχω* cum notione verbi *γαμεω*, *γαμιζω*, bis quidem occurrit (Marc. XII. 25 et Luc. XX. 34), sed incerta lectio est.

Adnotatio 2. Ab *εγειρω* Veteribus in usu fuit forma Perfect. 2 *εγρηγορα*, unde Seniores finxerunt verbum *εγρηγορεω*, pro quo in N. T. est *γρηγορεω*. Cf. Buttm. §. 114. ad voc. *εγείρω*. MATTHIÆ. §. 168. Anm. 2. Lob. 118.

Adnotatio 3. *Ελλογείν* in rationes referre, imputare (Rom. V. 18, et Philem. ψ. 18) derivatum est ab *ελλογος*. FRITSCHIIUS (ad Rom. V. 18): « Quemadmodum, inquit, ab *αλογος* (rei rationem non habens) factum est verbum *αλογειν* (i. q. *αλογον ειναι*) rei rationem non habere, sic ab *ελλογος* (computando occupatus, rationibus aliquid inferens) ductum est vocabulum *ελλογειν* rationibus inferre, imputare, quod Philem. ψ. 18 legitur, ubi imputare valere contexta oratio docet. »

B. De Substantivis derivatis.

1. A verbis.

α) Cum exitu in *μος* derivata a verbo in *αζω* notanda est vox *ἀγιάσμος*, quam Græci ignorant. Ergo ab *ἀγιαζω* est *ἀγιασμος* sicut a *πειραζω* est *πειρασμος*, et *ενταφιασμος* ab *ενταφιαζω*. Substantivæ voces duæ posteriores ad recentiorem Græcitatem pertinent. Derivata verò cum exitu in *μος* a verbis in *ιζω* notantur in libris N. T. sequentia hæc: *μακαρισμος*, *ονειδισμος*, *βασανισμος*, *παροργισμος* (exacerbatio, a *παροργιζω*), *ραντισμος* (a *ραντιζειν*), *σαββατισμος* (a

σαββατιζειν), σωφρονισμος, απελεγμος (*contemptus* Act. XIX. 27. ab απελεγχω).

β) Cum exitu in μα derivata occurrunt omnium frequentissimè, suntque eorum pleraque Græcitati Novi Testamenti propria, numquam tamen non secundum Græcæ linguæ analogiam formata; exempli gratiâ: βαπτισμα, ραπισμα, ψευσμα (a ψευδεσθαι), ιερατευμα, καταλυμα (a καταλυειν); sic quoque εξεραμα, ασθενημα, αντλημα, απανγασμα, ήττημα, αιτημα, καθορθωμα, στερεωμα, alia, quæ ducta sunt a verbis contractis; et posteriora hæc notionem fere habent abstractam, qualis est verborum in Infinitivo; αντλημα tamen (Joh. IV. 11) significat *instrumentum* (ad aquam hauriendam, sive *haustrium*) ut sæpè Substantiva in μος exeuntia; καταλυμα verò (Luc. II. 7) dicitur *de loco* ubi quis καταλυει, *de diversorio* inquam.

γ) Exeuntia in σις verbalia abstracta, Veteribus incognita, in N. T. leguntur non pauca, præsertim in Epistola ad Hebræos. Hæc autem ferè omnia ad Græcitatem librorum jam tum pertinebant.

Adnotatio 1. De παρασκευη α παρασκευαζω vide BUTTM. §. 119. *Ann.* 16. De διαθηκη ab εθηκα Aor. 1. Verbi τιθημι vide BUTTM. §. 119. *Ann.* 14. De οικοδομη vide Loh. pag. 490.

Adnotatio 2. Ad classem verbalium abstractorum pertinent etiam nonnulla in μωνη exeuntia. In libris N. T. occurrunt πλησμωνη et πεισμωνη a πληθειν et πειθειν, sed επιλησμωνη proxime ab επιλησμων derivatum est. Cf. BUTTM. §. 119. *Ann.* 17.

Adnotatio 3. Ad verbalia abstracta a verbis in ευω derivata pertinet ex N. T. ἀρεσκεια (non ἀρέσκεια) ab

αρισκεω. De derivatione verò vocis εριθεια vide quæ notavimus ad Rom. Cap. II. 8.

δ). Ad Substantiva notionem concretam habentia quod attinet, enotentur hæ a verbis in αζω, ιζω, υζω formationes: βιαστής, βαπτιστής, μεριστής, ευαγγελιστής, γογγυστής et έλληνιστής, quæ voces aut rarò aut omninò non leguntur alibi quam in libris N. T. Vox κολλυβιστής, quæ occurrit quoque apud Seriores (Lob. pag. 420), non habet verbum κολλυβιζειν a quo derivetur.

ε). A verbo τελειοῦν est τελειωτης (Cf. ζηλωτης et λυτρωτης), et a προσκυνειν ductum est προσκυνητης.

Adnotatio 1. De επενδύτης vide Buttm. §. 119. *Ann.* 19. Pro διώκτης Veteres malebant διωκτηρ. Cf. Buttm. *ibid.* *Ann.* 17. a.—Κατανύξις a κατανυσσειν derivatum est. Cf. FRITSCHII Excurs. ad Rom. XI. 8.

Adnotatio 2. Quod ταμείον pro ταμιείον scripserunt recentiores, et γλωσσόκομον pro γλωσσωκομείον,tribuendum id videtur neglectæ vocabula illa recte pronunciandi rationi.

2. Ab Adjectivis.

α) Pertinent huc partim abstracta quædam Substantiva in της et ότης exeuntia, ut άγιοτης, άγνοτης, αδελφότης (LEO *Grammat* pag. 464), άδροτης, άπλοτης, ικανοτης, αφελοτης (pro quo Veteres αφελεια), σκληροτης, τιμιοτης, τελειοτης, ματαιιοτης, γυμνοτης, μεγαλειοτης, κυριοτης, αισχροτης, πιοτης (Cf. Lob. pag. 350 sq.); partim in συνη exeuntia, ut ελεημοσυνη et ασχημοσυνη (ab ελεημων et ασχημων, ut σωφροσυνη a σωφρων), vel cum ω, ut άγιωσυνη, αγαθωσυνη, ιερωσυνη, μεγαλωσυνη, quæ quidem omnia serioris Græcitatís vocabula sunt.

β) Etiam ex iis quæ exeunt in *ια* ductaque sunt ab Abiectivis in *ος*, *ρος*, v. g. *ελαφρια*, pleraque serioris formationis sunt. Ad quam pertinent quoque *ευδαιμονια* ab *ευδαιμων*, et *παραφρονια* a *παραφρων*.

γ) Denique Neutra Adjectivorum in *ιος* exeuntium non pauca in seriore Græcitate pro Substantivis fuere adhibita. Talia sunt *ὑποζυγιον*, *μεθοριον*, *ὑποληνιον*, *σφαγιον*, *προσφαγιον*, cetera.

3. Ab aliis Substantivis :

Sunt hæc *ειδωλειον* ab *ειδωλον*, *ελαιων* ab *ελαια*, *μυλων* a *μυλος*, *μυλη*, et *βασιλισσα* a *βασιλευς*¹. Vox *αφεδρων*, quæ N. Testamento propria est, ab *εδρα* derivatur. A *Φοινιξ*, Gentilitio nomine, ductum est *Φοινισσα*, item Marc. VII. 26 *Συροφοινισσα*, nisi forte ibi legendum sit *Συροφοινικισσα*, vel, divisis vocabulis, *Συρα Φοινικισσα*, quod derivatum sit a nomine regionis *Φοινικη*, si ponas inde exstitisse formam Masculinam *Φοινικης*.

4. Ad formationes vocabulorum latinizantes pertinent *Ἡρωδιανος* (Matth. XXII. 16), et *Χριστιανος* (Act. XII. 26); confer *Καισαριανος* apud ARRIAN. *Epict.* I. 19; IV. 13. In antiquiore Græcitate exitus *ανος* non inservit nisi ad formanda Nomina Gentilitia ex nominibus urbium regionumve non Græcanicarum².

5. Ex Diminutivis notandum est *βιβλαριδιον* proximè derivatum a *βιβλαριον*, quod POLLUX affert. Veteres dicebant *βιβλιδιον* et *βιβλιδαριον*, ut *ιματιδαριον* ab *ιματιδιον*. Voces *γυναικαριον*, *ωταριον* et *κλι-*

(1) Cf. BUTTM. §. 119. *Anm.* 23. e.

(2) Cf. BUTTM. *ibid.* *Anm.* 26. b.

ναριον analogicè formata sunt. Ex diminutivis in *ιον* vox *ψυχιον* (Matth. XV. 27) ad seriores formationes pertinet.

Adnotatio. Substantiva in *ηριον* exeuntia propriè non sunt nisi Neutra Adjectivorum (Vide BUTTM. II. 412), ut *ἰλασθηριον*, *θυμιαθηριον*, *φυλκκθηριον*. Talia apud Byzantinos occurrunt frequenter; v. g. *ανακαλυπθηριον* (NICEPH. GREG. pag. 667), *δεηθηριον* (CEDREN. II. pag. 377), alia. Notionem istiusmodi vocabula habent *actitam*. De voce *ἰλασθηριον* diximus ad Rom. III. 25. Ejusdem formationis Substantivum Fem. Gen. est *ζευκτηρία*, quocum conferri potest *στυπτηρία*. — *Σωτηρία* proxime a *σωτηρ* derivatum est; *σωτήριον* verò Neutrum est Adjectivi *σωτηριος*, quod ad modum Substantivi adhibetur; tale quoque est *ὑπερώιον* (pro *ὑπερώιον*), ab *ὑπερώιος*, quod derivatum est a Præp. *ὑπερ* sicut *πατρῴος* a *πατηρ*. Vox *αναγαιον* ducta sic est ab Adverbio *ανα*. Apud veteres Scriptores legere est *καταγαιον*, et *ανωγειον* quod ab *ανω* Adverbio derivatum est. Cf. LOB. pag. 297.

C. De Adjectivis derivatis.

1. A Verbis.

α) *Exeuntia in os*. Ex N. T. notetur vox *πειθός* (1 Cor. II. 4), quæ ducta est a *πειθω*, ut *φανός* a *φαινω*, et *φειδός* a (*φειδω*) *φειδομαι*. Cf. SALMAS. *De lingua Hellenist.* pag. 86. Vox *πειθός* nuspiam alibi occurrit; fieri potuit ut in usu tantum esset vitæ communis. Usitata scriptoribus heic erat vox *πιθανός*.

β) *Exeuntia in tos*. Hæc significatione conveniunt partim cum Participiis Latinis in *tus*, ut *γνωστός*, *notus*, *αιτευτός*, *saginat*, *απαιδευτος* *ineptus*, *θεοπνευστος*, *divinitus inspiratus*; partim cum Adjectivis in *bilis*, ut *όρατος* *visibilis*, *δυσβαστακτος*, *ανεκτος*, *ακατασχετος*, *ακαταπαυστός*, atque etiam notione activâ,

ut *απταιστος* non *impringens* (metaphoricè non *peccans*; Ep. Judæ γ. 24); *απειραστος* autem et activè significat et passivè, q. d. *intentatus*, et *intentabilis*; pro *απειραστος* Veteres dixere *απειρατος*. Quod verò legitur Act. XXVI. 23 *παθητος*, de eo ibi dicitur *qui pati debeat*; confer *πενκτος*, *πρακτος* ARISTOT. *De anima*, III. 9. pag. 64. *Sylb.* CATTIER. *Gazophyl.* pag. 34. — Veteribus in usu erant vocabula *επηλυσ* et *μετηλυσ* (*advena*); hinc verò ulterius derivatum est *προσηλυτος*, cujusmodi formationis exempla in Græcitate librorum nuspiam occurrunt.

2. Ab aliis adjectivis.

Notanda heic est vox *πιστικός* (a *πιστός*), quæ legitur Marc. XIV. 3 et Joh. XII. 3. Apud Veteres scribebatur *πειστικός*, et valebat *ad persuadendum aptus*. Cf. XENOPH. *Cyr.* I. 6. 10. In recentiore verò Græcitate *πιστικός* dicebatur *fidus*, *fidelis* (ARTEM. II. 32 apud WAHLIUM in *Clavi* ad h. v.), inde verò metaphoricè dici etiam potuit de eo *quod sincerum*, *quod non adulteratum* est; quo sensu EUTHYMIUS et THEOPHYLACTUS vocem *πιστικός* ad Marc. XIV. 3 et Joh. XII. 3. explicarunt.

Ad vocem *επιουσιος* (Matth. VI. 11. Luc. XI. 3) quod attinet, derivanda hæc videtur a voce *ουσια*, *substantia*, *vita*; adeoque *επιουσιος* sit (panis) *ad substantiam*, *ad vitam pertinens*¹⁾, h. e. victus quotidianus. Linguae analogia huic interpretationi non obstat; nam et *ενουσιος* et *εξουσιος* sic ab *ουσια* derivata sunt; pariter nec obstat *hiatus*, quandoquidem simili hiatu dicuntur *επιεικής*, *επιουρος*, *περιουσιος*. Denique plurimorum veterum Scriptorum hæc

(1) Sic *επιλημιον* est quod ad torcular pertinet, et *επιταφιον* quod ad sepulturam pertinet.

interpretatio est. Cf. CHRYS. (*Hom. in Orat. Dom.*) BASIL. M. (*in Regul. brevior.* 252), THEOPHYL. (*in Cap. VI. Matth.*), SUIDAS (*ad h. v.*), alii (*apud SCHLEUSHNERUM in Lexic. ad h. v.*). Atque ita quoque Syrus, qui eum locum sic reddidit. *لَا تَحْتَاجُ الْيَوْمَ خُبْزًا* h. e. *Da nobis panem necessitatis nostræ hodie.*

3. A Substantivis.

α) Huc pertinent inter alia *σάρκινος* et *σαρκικός*. Quorum prius est *carneus*, *carne constans*, ad quem modum Adjectiva proparoxytona in *ινος* serè denotant *materiam ex qua* quid sit; v. g. *ξύλινος* *ligneus*, *πήλινος* *luteus*; posterius verò (*σαρκικός*) est *pertinens ad carnem* (*corpus*), *carni deditus*, *carnalis*.

β) Ex Adjectivis in *ινός* exeuntibus quibusque *temporis cuiuspiam* notatio exprimitur, memoranda sunt *καθημερινός*, *ορθρινός*, *πρωϊνός*, quæ ad seriórem Græcitatem pertinent. Idem dicito de Adjectivis in *εινος* his: *σκοτεινός* et *φωτεινός*, et de Adjectivo *κεραμικός* (*ακεραμος*), pro quâ formatione Veteribus erat *κεράμειος* et *κεράμιος*.

Adnotatio. A *φυλη* derivatum est *δωδεκαφυλος* (cf. *τετράφυλος* HEROD. V. 66), *cujus Neutrum δωδεκάφυλον substantive adhibitum legitur Act. XXVI. 7.*

II. DE VOCABULIS COMPOSITIS.

1. Occurrunt in libris N. T. vocabula composita (Substantiva et Adjectiva) non pauca, quorum *prior pars Nomen* est; eorum plura exemplum quidem non habent in Græcitate librorum, attamen ad linguæ Analogiam formata sunt omnia. Enotentur hæc: *δικαιοκρισια*, *ταπεινοφρων* (Cf. *ευσεβοφρων*, *κραταιοφρων* apud CONSTANTIN. *Porphy.* II. 33, et *ιουδαιοφρων*, *έλληνοφρων* apud CEDREN. I.

660 ; THEOPH. I. 149) et ταπεινοφροσυνη (cf. ματαίωφροσυνη CONSTANT. MAN. 657), σκληροκαρδια σκληροτραχηλος ¹, ακροβυστια, ακρογωνιαῖος, αλλοτριоеπισκοπος (cf. αλλοτριοπραγμων apud PLATONEM), ανθρωπαρεσκος (vide LOB. pag. 621), ποτάμοφορητος (cf. ύδατοφορητος CONSTANT. MAN. p. 409), καρδιογνωστης (cf. καρδιοπληκτος THEOPHAN. I. 736 καρδιοκολαπτης LEO Gramm. pag. 441), σητοβρωτος, οφθαλμοδουλεια, ειδωλολατρης², ειδωλοθυτον, (cf. CEDREN. I. 286), δεσμοφυλαξ (cf. νωτοφυλαξ THEOPHAN. I. 608), όρκωμοσια (cf. απωμοσια, κατωμοσια), πατροπαράδοτος (cf. θεοπαράδοτος THEOPHAN. I. 627) ισαγγελος (THEOPH. I. 16), ευπεριστατος, αίματαεκχυσια (cf. LEO Gramm. p. 287), χρεωφειλετης.

Adnotatio 1. De αυθάδης (contractâ formâ ex αυτσαδης) vide BUTTM. § 120. Ann. 6. in subjectâ ibi notâ.

Adnotatio 2. Cum voce composita δευτεροπρωτος (Luc. VI. 1) conferri potest vox δευτεροδεκατη, quam affert S. HIERONYMUS ad Ezech. Cap. XLV. Ceterum de notione vocis δευτεροπρωτος, quia proluxa sit disputatio, non est hic dicendi locus.

Adnotatio 3. Rarò fit ut prior Compositi pars sit Verbum, ut v. g. in voce εθελοθρησκεια, quâcum conferri potest εθελοδουλια.

Adnotatio 4. Ea Composita quorum prior pars α privativum est, analogice formata sunt, ut αμετανοητος, ανεξερευνητος, ανεξιχνιαστος, alia. Ανελεος (Jacob. II. 13) tamen Græci non dixerint, sed ανηλεης aut certe ανελεης. Cf. LOB. p. 710.

(1) Nomen abstractum σκληροτραχηλία, et Verbum σκληροτραχηλιάζω leguntur apud CONSTANT. MANASS.

(2) Cf. ανθρωπολατρης (EPHRAËM. p. 743.), πυρρολατρης (PACHYM. 134).

Adnotatio 5. Alpha quod intensivum vocant, in N. T. cernitur tantum in voce ατενίζειν. De α intensivo videsis BUTTM. § 120. Anm. 18, et DÜDERLEIN. De αλφα intensivo sermonis Græci. Erlangæ. 1880.

2. Ubi *posterior compositi pars* Verbum est, thema verbi nihil immutatum pure agglutinatur, si componitur cum aliquâ ex octodecim Præpositionibus¹, quas *Præpositiones antiquas* vocant; extra verò hunc casum thema Verbi paululum immutatum in composita voce apparet, ut, v. g. in αδυνατειν, ὁμολογειςθαι, νουθετειν, ευεργετειν, τροποφορειν, ορθοτομειν, αγαθουργειν (αγαθοεργειν), ceteris². Excipiuntur tamen ab hac componendi ratione ευδοκειν, καταδοκειν, et ὁμειρομαι (1 Thess. II. 8) si ab ὁμου et ειρω derivetur.

3. Compositio recentiori Græcitati propria cernitur in verbo προσωποληπτειν (προσωποληπτης, προσωποληψια, απροσωποληπτως). Vocabula autem composita ut προσωπολήπτης, ubi prior pars notat *objectum* agentis qui per alteram partem exprimitur³, in Novo Testamento plura leguntur Græcis incognita, v. g. δεξιολάβος, is qui *dextrum latus occupat*⁴. Ex his porrò derivata sunt: α) *Substantiva abstracta*, ut σκηνοπηγια (quasi ex σκηνοπηγος), κλινοπηγια, alia. β) *Verba*, ut λιθοβολειν a λιθοβολος

(1) Scil. αμφι, ανα, αντι, απο, δια, εις, εν, εξ, επι, κατα, μετα, παρ, προ, προς, συν, ὑπερ, ὑπο. Cf. BUTTM. §. 113. a. 2. §. 121. 2.

(2) BUTMANNUS (§ 121) Anm. 2. observat talia verba esse potius habenda pro derivatis ex nominibus compositis.

(3) Cf BUTTM. § 121. 8.

(4) Vox δεξιολάβος legitur Act. XXIII. 23; sed quanam propria si hujus vocis significatio, necdum, quod sciam, satis constat. Vide sis quæ in Commentario ad hunc locum adnotavimus.

(Cf. *ανθοβολειν θηροβολειν* , *ήλιοβολεισθαι* , etc.) ,
δεξιολαβειν , alia.

Adnotatio 1. In verbis *Decompositis* primum locum occupat *Præpositio* illa , quâ *Decompositum* efformatur ; v. g. *απεκδεχασθαι* , *συναντιλαμβανασθαι*.— *Διαπαρατριβαι* (nam sic legendum est 1 Tim. VI. 5 , non *παραδιατριβαι*) sunt , ut videtur , *continuæ* (*δια*) *attritiones* (*διατριβαι*) i. e. *offensiones*. Cf. HENR. STEPHAN. in Thes. ad voc. *παρατριβω*.— Legendum est 1 Tim. VI. 20 et 2 Tim. I. 12. 14 non *παρακαταβηκην* sed *παραβηκην*.

Adnotatio 2. Occurrunt in Græcitate biblicâ verba *Composita* et *Decomposita* non pauca , quæ apud scriptores profanos non inveniuntur. Eorum pleraque verba sunt ab antiquis ut *Simplicia* adhibita , quibus in Græcitate sacrâ præfixæ sunt *Præpositiones* ad actionis modum oculis veluti subjiciendum. Talia sunt *κατάλιθαζειν* (iemand *NEDER - (dood) - steenigen*) , *ἐξερκίζειν* (iemand *den eed afnemen*) , *λευκος ἐξαστραπτων* (*wit*) *λευκος* adverbialiter) *uitblinkende*) , *εκγαμιζειν* (*uithuwelyken*) , alia. In eundem finem fuere in seriore Græcitate efformata quoque *Adverbia* (*Præpositiones*) *Composita* et *Decomposita* , ut *επανω* , *κατενωπιον* , *κατεναντι* , imò et (apud CONSTANTIN. *Porphirogen.*) *κατεπάνω*.

Adnotatio 3. Nomina propria Personarum , præsertim *Composita* , in N. T. frequenter occurrunt formâ contractâ , quâ in usu vitæ communis tunc temporis usitata fuerint ; talia sunt *Αρτεμᾶς* pro *Αρτεμιδωρος* (Tit. III. 12) , *Νυμφᾶς* pro *Νυμφόδωρος* (Coloss. IV. 15) . *Ζηνᾶς* pro *Ζηνόδωρος* (Tit. III. 13) , *Παρμενᾶς* pro *Παρμενίδης* (Act. VI. 5) , *Δημᾶς* verisimiliter pro *Δημέτριος* vel *Δήμαρχος* (Coloss. IV. 14 ; 2 Tim. IV. 10) , *Επαφρᾶς* pro *Επαφρόδιτος* (Coloss. I. 7. IV. 12) , *Ἑρμᾶς* pro *Ἑρμογενής* (Rom. XVI. 14) , *Θευδᾶς* pro *Θεύδωρος* h. e. *Θεόδωρος* , et *Λευκᾶς* pro *Lucanus*. Confer Græcorum *Ἀλεξᾶς* pro *Αλεξανδρος* , *Μηνᾶς* pro *Μηνόδωρος*.

Occurrunt etiam in *εις* exeuntia Nomina propria decurtata nec ea circumflexa; ut *Αμπλιας* pro *Αμπλιατὺς* (Rom. XVI. 8), *Αντίπας* pro *Αντιπατρός* (Apoc. II. 13); forsitan quoque *Σίλας* est pro *SILVANUS*. *Σώπατρός* autem sit-ne ex *Σωσίπατρός* (Act. XX. 4) contractum, incertum est; certe potest *Σώπάτρός* primigenia esse forma.

Nomina Propria cum voce *λαος* composita, quæ a Græcis in *λας* contrahi solebant, in N. T. nullâ contractione leguntur: ut *Νικόλαος*, *Αρχέλαος*.

Adnotatio 4. Latina vocabula, quæ in Græcitatem Novi Testamenti admissa fuere, ad Grammaticam formam quod attinet Græcæ linguae analogiam sequuntur. Sunt ea Latina vocabula fere omnia Nomina substantiva, quibus Romanorum aut instituta judiciaria, aut nummi, aut vestimenta designantur. Vide supra, pag. 21. γ.

SECTIO TERTIA.

SYNTAXIS.

CAPUT PRIMUM.

De usu Articuli.

§. 17.

De Articulo juncto principalibus in sententia vocibus,

Notum est, Articulum¹ a Græcis apponi iis Nominibus quibus exprimenda sit certa definitaque quædam res aut

(1) Articulus origine Pronomen *demonstrativum* est; id quod ex HOMERO perspicuè probatur. Considerentur loca hæc: *Iliad.* α. ψ. 9: 'Ο γὰρ βασιλῆϊ χολωθεὶς νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὦρσε κακὴν. *Ibid.* ψ. 12. 'Ο γὰρ ἦλθε θεὸς ἐπὶ νῆας 'Αχαιῶν. *Ibid.* ψ. 29. Τὴν δ' ἐγὼ οὐ λύσω. *Ibid.* ψ. 43. 'Ως ἔφατ' εὐχόμενος τοῦ δ' ἐκλυε φόβος 'Απόλλων. *Odyss.* α. ψ. 9. Αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀφελαιτο νόστιμον ἡμᾶρ, alia. In quibus locis ὁ valet nunc οὗτος, nunc ἐκεῖνος, nunc αὐτός, ἰς. Occurrit ibi etiam suo Substantivo postpositum illud Pronomen, v. g. in hoc *Odyss.* κ. ψ. 74.

Οὐ γὰρ μοι θέμις ἐστὶ κομιζέμεν οὐδ' ἀποπέμπειν

* Ἀνδρα τόν, ὅς κε θεοῖσιν ἀπέχθεται μαχάρεσιν.

Sed et post HOMERI ætatem legitur ὁ ἡ τό tamquam Pronomen *Demonstrativum*, idque apud HERODOTUM et scriptores Dorienses, ut et apud Poëtas Atticos; imo et in Prosa Attica ὁ ἡ τό significationem illam *demonstrativam* in nonnullis dictionibus retinuit. Cf. KÜHNER §. 480.

§. 17. ARTICLES JUNCTUS PRINCIPALIBUS IN SENTENTIA VOCIBUS. 91

persona¹⁾; qui usus Articuli etiam in his libris latissime patet.

1. Nomen appellativum (*sive illud Substantivum sit, sive Adjectivum sed ad modum Substantivi adhibitum*) Articulum habet :

A. Ubi notat id quod in rerum natura aut ex sui conceptu non nisi *unicum* exstat ; nam hoc eo ipso est aliquid certum definitumque. Exempla sunt ὁ ἥλιος (*le soleil*), ἡ γῆ (*la terre*), τὸ ἀγαθόν (*le bien*).

B. Ubi ex universa aliqua multitudine sive rerum sive personarum quæ eodem nomine vocantur, una desumitur quæ *sola* cogitanda sit. Hæc verò tum aut α) in antegressa oratione jam designata esse debet, aut β) lectori aliunde esse nota, aut talis quam is facile cogitet, quòd nempe pro re, de qua agitur, aut unica cogitari possit aut κατ' ἐξοχὴν sic dicatur. Exempla rem elucidabunt.

Exempla ad α).

Matth. II. 7. Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους, *ayant appelé en secret LES mages*, eos puta, quorum in urbem adventus memoratus fuerat versiculo primo.

Luc. IV. 20 : Πτύξας τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ, ἐκάθισε. *Complicato libro (το βιβλίον, le livre, suprà γ. 17 designato) redditoque ministro (τῷ ὑπηρέτῃ au serviteur de la synagogue) consedit.*

(1) HERMANN (Præf. ad EURIPID. Iphigen. Aul. p. 15) : « Articulus, inquit, quoniam origine Pronomen *demonstrativum* est, definit infinita, idque duobus modis, aut designando certo de multis, aut quæ multa sunt cunctis in unum colligendis. »

Luc. IX. 16: λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους, *quum in manus sumsisset quinque (les cinq) panes*, illos nempe, de quibus mentio facta fuerat supra γ. 13.

Act. IX. 17.: 'Εισῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, *introiit in domum (dans la maison)*, quæ illi designata fuerat suprâ γ. 11.

Joh. IV. 43: Μετὰ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, *exiit inde post duos dies (après les deux jours)*, suprâ γ. 40 memoratos.

Marc. I. 7. "Ερχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, *venit post me fortior me (celui qui est plus puissant que moi)*, scilicet MESSIAS quem venturum expectatis.

Apoc. XX. 4. 'Εβασίλευσαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ τὰ χίλια ἔτη, *et regnaverunt cum CHRISTO mille annis (les mille ans)*; quod spatium temporis supra (γ. 2 et 3) fuerat indicatum.

Jacob. II. 3: 'Εὰν ἐπιβλέψητε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπράν, *si respexeritis in eum qui indutus sit splendido vestimento (qui porte l'habit magnifique)*, puta, tali, quale γ. 2 ad modum exempli dictum fuerat.

Exempla ad β).

Joh. XIII. 5. Βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, *mittit aquam in pelvim (εἰς τον νιπτηρα dans le bassin)*, quæ scilicet, pro more Judæorum, adesse solebat ibi ubi cœnabatur.

Jac. II. 25; 'Ρααβ ἡ πόρνη ὑποδεξαμένη τοὺς ἀγγέλους, *RAHAB meretrix suscipiens legatos (τοὺς ἀγγέλους les messagers)* eos nempe, quos lector, audito nomine RAHAB, ob notam ejus mulieris historiam statim recordatur.

§. 17. ARTICULUS JUNCTUS PRINCIPALIBUS IN SENTENTIA VOCIBUS. 93

Act. XXI. 38 : Ὁ ἀναστατώνσας καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων, qui suscitavit et eduxit in desertum quatuor millia sicariorum (τοὺς τετρακισχιλίους les quatre mille). Nimirum tot ibi seditiosos fuisse vulgò notum erat ob rem recentissimè gestam. Cf. Joh. IV. 45, et quæ notavi ad Act. XXI. 38.

Act. XVII. 1: Ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων, ubi erat Synagoga (ἡ συναγωγὴ la Synagogue) Judæorum; scilicet communis synagoga Judæorum recensitarum ibi civitatum. Sic loquens de nonnullis extra Lovanium pagis propriam sibi ecclesiam non habentibus dicam: *l'église est à Heverlee*. Cf. quæ notavi ad Act. XVII. 1.

Act. XXVII. 38.: Ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν, in mare ejicientes alimenta (τον σῖτον les vivres) scilicet viatica, quibus instructi esse solent navigaturi.

2 Thess. II. 3: Ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, nisi prius venerit defectio (la defection, l'apostasie) satis nota illa Thessalonicensibus, puta ex sermonibus quos ad illos Apostolus hac de re habuerit quum Thessalonicæ versaretur.

Jac. II. 14: Τί τὸ ὄφελος, εἰς τὴν πίστιν λέγει τις ἔχειν, quænam erit utilitas (l'utilité qu'il peut tirer de là) si fidem dicat aliquis se habere. Cf. γ. 16 et 1 Cor. XV. 32.

Joh. VII. 24: Τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε, exercete *judicium justum* (oordeelt het regtvaardig oordeel), illud, quod in præsentī casu justum erat *judicium*.

1. Cor. X. 9. 10: Ἀπωλοντο ὑπὸ τῶν ὄφρων, ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ, perierunt per serpentes, per

serpentes, per exterminatorem (par les serpents, par l'ange exterminateur), de quibus sermo est in tertio libro MOYSIS.

1 Cor. XV. 8 : Ὡς περ εἰς τὸ ἐκτρώματι, ὡς φθὴ καὶ μοί, apparuit etiam mihi veluti fœtui abortivo (comme à l'avorton parmi les Apôtres).

Hebr. XI. 28 : Ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα, is qui exterminabat primogenitos; scilicet notus ille ex tertio libro MOYSIS angelus exterminator.

Jacob. II. 20. 26 : Ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστὶ, mortua est fides sine operibus (sans les œuvres), quæ scilicet fides producere debet.

Joh. VI. 3 : Ἀνῆλθε εἰς τὸ ὄρος, adscendit in montem (sur la montagne), eum scilicet, qui situs erat prope littus maris Tiberiadis, ubi modò (ὧ, 1) appulerat.

Denique, ut alia exempla mittamus, pertinent huc : ὁ ἐρχόμενος (Matth. XI. 3) is qui venturus est (le Messie); ἡ κρίσις (Matth. XII. 41) iudicium (le jugement dernier); ἡ νομοθεσία (Rom. IX. 4) legislatio (la législation Sinaïtique); ἡ σωτηρία (Act. IV. 12) salus, illa nempe, a quâ JESUS CHRISTUS vocatur ὁ Σωτήρ humani generis Salvator. Porro ἡ γραφή, αἱ γράφαι (Rom. IV. 3. Joh. V. 39) Scripturæ (les Saintes Ecritures), ὁ πειράζων (Matth. IV. 3) tentator (le tentateur), ὁ διάβολος, ὁ πονηρός. — Ἡ ἔρημος intelligitur nunc quidem (Act. VII. 30) desertum illud Sinaïticum, ex sacra historia vulgò notum, nunc verò (Matth. IV. 1) desertum Judæ.

Adnotatio 1. Huc retulerim etiam loca illi, in quibus Articulus Possessivi Pronominis vim obtinet. Talia sunt Luc. XVIII. 15. προσέφερον αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη, affere-

bant illi etiam pueros (les enfants = leurs enfants). I Cor. IV. 8 : Τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἐκάστῳ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ , *tunc a Deo continget unicuique laus* (la louange = sa louange) quam promeruerit. Rom. IX. 22 : Θέλων ἐνδείξασθαι τὴν ὀργήν , *volens ostendere iram* (la colère = sa colère). Marc. VI. 55. : Ἦρξαντο ἐπὶ τοῖς κραββάτοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν , *cæperunt circumferre ægro-
tantes in lectulis* (les lits = leurs lits). 2 Cor. VII. 8. : Εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ , *etsi contristati
vos in epistola* (dans la lettre = ma lettre). Ibid X. 10 : Αἱ μὲν ἐπιστολαί , *litteræ quiden* (les lettres = ses lettres) ; *alia*.

Adnotatio 2. Οἱ πολλοὶ *absolutè* positum est *plerique* ; eoque sensu legitur Matth. XXIV. 12 ; sed 2 Cor. II. 17 ὡς οἱ πολλοὶ dicitur de *definita quadam multitudine* pseudo - apostolorum Corinthi degentium , quorum mores describuntur infra Cap. XI. Belgice ὡς οἱ πολλοὶ hic reddiderim : *gelyk die velen*. Ubi verò οἱ πολλοὶ opponuntur *uni* , ibi οἱ πολλοὶ sunt *omnes* , ut Rom. V. 18 19 , qui versus conferendi sunt cum versibus 12 et 18 , ubi οἱ πολλοὶ vocantur πάντες. Cf. etiam Rom. XII. 8 ; 1 Cor. X. 17.

Adnotatio 3. Quod Act. VII. 38 dicitur ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ , intelligitur ἐκκλησία sive *convocatio* Exod. Cap. XIX memorata , qua gens Israëlitica in deserto ad radices montis SINAI congregata fuit.

Adnotatio 4. Act. VIII. 26 recte se habet scriptio αὕτη ἐστὶν ἔρημος , nec scribendum erat ἡ ἔρημος. Vide quæ in commentario nostro ad hunc locum notavimus.

Adnotatio 5. Quod 2 Thess. III. 14 διὰ τῆς ἐπιστολῆς dicitur , ἡ ἐπιστολή intelligitur ipsa illa secunda ad Thessalonicensis epistola. Sensus ejus loci recte expressit Estius his verbis : *Si quis non obedit præcepto meo, quod per hanc epistolam vobis significo , eum notate , etc.*

C. Apponitur quoque Articulus nominibus *Appellativis* quando hæc *collectivè* significant ; ibi tum Articulus ex

pluribus entium generibus *certum ac definitum* aliquod entium *genus* demonstrat. Exempla sunt : Joh. X. 10 11 : 'Ο ποιμὴν ὁ καλὸς , *le bon pasteur* ; ὁ κλέπτης , *le larron* ; Matth. XII. 35 : 'Ο ἀγαθὸς ἄνθρωπος... καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος , *l'homme de bien* , (tout homme de bien)... *le méchant* . Matth. XXIV. 28 : οἱ ἀετοὶ , *les aigles* ; Luc. IX. 58 : αἱ ἀλώπεκες , *vulpes* (het vossengeslacht) ; ibid. τὰ πετεινά , *volucra* , (het gevogelte) ; alia.

Joh. II. 14. : 'Ευρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πολουῖ-
τας βόας καὶ πρόβατα , *mercatores animalium* (*les marchands de bestiaux*) quorum usus erat in sacrificiis. Nimirum horum mercatorum forum ibi erat , non tamen in templo sed prope illud.

Contrà , id quod Hebr. VI. 16 legitur ἄνθρωποι (sine Articulo) κατὰ τοῦ μείζονος ὁμνύουσι ver-
tendum sit *menschen* (non *de menschen*) *zuceren by den grooteren*.

Adnotatio. Pertinet huc etiam (Matth. XII. 29) ὁ ἰσχυρὸς *fortis* ; qui non est ibi Satan tamquam fortis *per excellentiam* , sed Articulus demonstrat *genus fortium*. Patet hoc ex loco parallelo Lucæ XI. 21. 22.

2, In his quæ adhuc adduximus locis , etiam Galli et Belgæ pariter Articulum adhiberent , non verò in talibus , qualia sunt quæ hic subjicimus , et in quibus Articulus abundare videatur : Act. XXVI. 24 : ὁ Φῆστος μεγάλη τῇ φωνῇ ἔφη , *Festus magnâ voce dixit*. — 1 Cor. XI. 5 : Προφητεύουσα ἀκαταλύπτῳ τῇ κεφαλῇ , *prophetans non velato capite*. Apoc. IV. 7 : Ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἄνθρωπος , *animal faciem habens velut homo*. — Hebr. VII. 24 : Ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην , *sacerdotio fungitur non transeunte*. — Marc. VIII. 17 : Ἐτι

πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν , num adhuc habetis cor vestrum obduratum. Matth. III. 4 : Εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου , habebat indumentum suum de pilis cameli.

Simili modo Articulum adhibuerunt etiam classici Græciæ scriptores ; sic ΧΕΝΟΦΩΝ (*Cyrop.* V. 1. 2) dixit : ὁμοίαν ταῖς δούλαις εἶχε τὴν ἐσθῆτα , vestimentum habebat simile vestimento ancillarum ; ΘΙΕΟΦΡΑΣΤΗΣ (*Char.* 12.) : τοὺς ὄνυχας μεγάλους ἔχων , ungues habens magnos ; alii.

3. Participia , ubi tamquam Substantiva de definita quadam re aut persona adhibentur , Articulum admittunt ; v. g. ὁ διώκων ἡμᾶς (*Gal.* I. 23) , is qui persequabatur nos ; οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες (*I Cor.* IX. 13) illi qui altari inserviunt ; nec habent istiusmodi loca quidquam difficultatis. Sunt tamen ex hoc genere difficiliora tria ista :

Joh. V. 32 : Ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ.

Gal. I. 7 : Τινές εἰσιν οἱ ταρασσόντες ὑμᾶς.

Coloss. II. 8 : Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συναγαγὼν.

Nam in his , propter additum ἄλλος aut τις , existimes sermonem esse de personis *infinitis* , adeoque non posse admitti Articulum. Verum res non sic habet ; nam qui apud Joannem dicitur ὁ μαρτυρῶν , is intelligitur *definitus* testis , scilicet Deus Pater , ut conficitur ex collatis versiculis 34 , 36 et 37. Belgice illa reddideris : *Een ander is hy , die van my getuigt*. In citato autem loco epistolæ ad Galatas Articulus οἱ demonstrat *τινὰς* illos ut tales ,

quorum hoc proprium est ut Galatas perturbent¹. Idem dicito de Articulo ὁ ante συλαγωγῶν. Postremum hunc locum reddiderim: *Videte, ne quis sit talis qui vos prædetur aut tamquam prædam abigat*². Conferri potest illud DEMOSTHENIS (de Cor. p. 330, apud BERNHARDY p. 318): ἦσαν τινες οἱ διασύροντες, tum et Vulgare illud εἰσὶν οἱ λέγοντες sunt qui dicant. XENOPHON (Cyr. VI. 2. 1) absque Articulo dixit: Ἦλθον δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ χρήματα ἄγοντες, quo exemplo doceri potest quid intersit adhibitum inter et neglectum Articulum in istiusmodi sententiis.

Ad eundem modum sumendus quoque est Articulus in hoc Lucæ (Cap. XVIII. 9): Εἶπε δὲ καὶ πρὸς τινὰς τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς, ubi vim Articuli expresseris si Latinè dixeris: *Dixit autem etiam ad quosdam qui tales essent ut in se ipsis confiderent.*

Adnotatio 1. In Lucæ (Act. II. 47) dicto illo: ὁ δὲ Κύριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ, vim Articuli sic explicaverim: *Dominus autem quotidie adponebat cætui Christianorum* die Pentecostes collecto TALES QUI (τοὺς) *salvi fierent*, h. e. qui viam salutis ingrederentur, Christianam religionem, relictâ Synagogâ, profitendo.

(1) MATTHIÄ (Gr. Gramm. § 268) rem sic explicat: « Beim Participio, inquit, steht der Artikel, wann eine Person oder Sache zwar nur im Allgemeinen erwähnt, aber doch die im Participio stehende Handlung als eine solche gedacht wird, die nur bestimmten Personen zukommt, und wodurch die Personen selbst bestimmt werden. » Videsis etiam KÜHNERUM § 486. 2, et BERNHARDY p. 318.

(2) Vulgata habet *decipiat*, quo verbo non satis redditur vis vocis συλαγωγειν, ut quæ ex σύλη et ἄγω composita propriè notat *prædam agere*. Ceterum συλαγωγεῖν, Veteribus ignotum vocabulum, ad seriórem Græcitatē pertinet. Vide EUSTATH. ad Iliad. ε. p. 393.

Adnotatio 2. In dictione ὁ ἐρχόμενος (2 Cor. XI. 4) Apostolus *definitè* cogitaverit *unum alterumve* pseudo-doctorem *nunc* ad Corinthios sermones habentem ; quare et usus ibi fuerit Verbis Præsentis Temporis , κηρύσσει et λαμβανέτε. Conferri potest illud epistolæ ad Galatas (Cap. V. 10) : ὁ δὲ ταρασσὼν ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρίμα , ἔστις ἄν. ἡ.

Adnotatio 3. In dictionibus (Rom. III. 11) ὁ συνικῶν et ὁ ἐκζητῶν Articulus demonstrat *definitum* hominum *genus* aliquod , ut Matth. XII. 35.

4. Interpretes antiquiores in ea fuere opinione ut crederent , Particulis ὁ , ἡ , τὸ non rarò tribuendam esse potestatem *indefiniti* Pronominis τις ; qua in re falsi sunt. Et verò quis sanus cum *indefinitè* loqui velit , eam suæ linguæ adhibuerit Particulam quæ propriè inservit ad *indefinitè* loquendum. Error autem inde natus esse videtur , quòd existimarent , in quibus sententiis enunciandis suæ linguæ homines Articulum *definitum* non adhibuissent , in his nec a Græcis potuisse adhiberi ; Articulum tamen *definitum* ibi adhibitum videntes , in eam , quam dixi , venerint opinionem ; non animadvertentes , unum idemque , nihil mutatâ sententiâ , pro vario rem concipiendi modo , et *definitè* et *indefinite* posse enunciari. Sic , ut hoc utar , Nostrates adhibito Articulo *indefinito* dicerent , een zaaijer ging uit om te zaaijen , et Galli , un semeur sortit pour semer ; Lucas verò (Cap. VIII. 5) *definito* ibi usus Articulo dixit , ἐξῆλθεν ὁ ἀπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον αὐτοῦ , *definitè* cogitans *hoc* hominum *genus* , quod per Articulum demonstratur. Alibi verò iidem interpretes Articulo *definito* notionem *indefinitam* tribuerunt , quia non satis recte assequebantur mentem loquentis. Sic quod apud Matthæum (Cap. V. 1) dicitur , Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους , ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος , existimarunt εἰς τὸ ὄρος valere

εἰς ὄρος τι, non intelligentes per τὸ ὄρος *definitè* indicari montem eum qui situs erat propè locum, ubi JESUS illas hominum turbas videbat.

Adnotatio 1. Qui defendebant Articulum ὁ, ἡ, τὸ subinde habere vim Pronominis indefiniti, iidem etiam affirmabant, Articulum Hebraicum ה hic illic similem obtinere potestatem; in quo iterum falsi sunt. GeseNIUS qui in eodem errore versatus est¹, quatuor² ex Scripturis Veteris Testamenti loca adduxit ad eam causam defendendam; sed ostendit FRITSCHIUS³, ex his locis nullum esse in quo Articulus ה suam non retineat definitæ rei aut personæ significationem. Operæ pretium fuerit ejus verba hic recitasse: «Verba ista, *inquit*, וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּזְבַּח אֶלְקָנָה (1 Sam. I. 4), explica: *fuit dies statutus* (quo ELKANÆ, qui ob rem divinam מִיָּמִים וּמִיָּמָה h. e. certis temporis intervallis SILUNTEM proficisci solebat, sacra facienda erant SILUNTE) et obtulit sacrificium ELKANAH. Non significare הַיּוֹם *aliquando*, tum liquidò intelligas, quum linguæ latinæ ingenio convenienter verba sic convertas: *quo die rem divinam fecit ELKANAH*. Notio *aliquando* non singulari verbo enuntiata est, sed hauriri eam oportet ex unius illius rei, quæ narratur, natura. Quippe illam non *quotiescumque Silunte ELKANAH versaretur*, sed quum *aliquando* ibi esset, contigisse quivis sponte videbat. — 1 Sam. XVII. 34 בָּא הָאֶרֶץ וְאֶת-הַדָּבָר Venit leo et ursus (der Löwe und der Bär), Articulus generi utriusque animalis declarando inservit. — Exod. II. וַיָּשֶׁב עַל-הַבְּאֵר non est *consedit super fontem*, nescio quem, sed *super fontem satis notum*, qui fuit in eo loco quem Midian obtinebat; LXX: ἐκάθισεν ἐπὶ τὸ ὕφρατος. — Denique Num. XI. 27. וַיָּרֶץ הַנַּעַר וַיַּגִּד לְמֹשֶׁה enarra: *puer, cujus famulitio uti MOYSES solebat, cucurrit et Moysi nuntiavit.* » Hæc FRITSCHIUS.

(1) *Lehrgebäude der Hebräischen Sprache.* p. 655

(2) 1 Sam I. 4. 1 Sam. XVII. 34. Exod. II 15. Num. XI. 27.

(3) Ad Matth. Cap. V. 1.

Adnotatio 2. Invenias passim in libris Novi Testamenti dicta talia , quæ et *definitè* et *indefinitè* proferri potuissent , nullâ ipsiusmet sententiæ mutatione . Sic , ut hoc utar , JACOBUS (Cap. II. 26) dixit : τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρὸν ἐστίν , *le corps sans âme est mort* , ubi ex æquo dici potuisset τὸ σῶμα χωρὶς τοῦ πνεύματος , *le corps sans l'âme* , quæ scilicet solet esse cum humano corpore conjuncta . Pariter pro illo (Coloss. I. 16) ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα (*toutes les choses*) ex æquo dici poterat πάντα (*tout*). Et sic quod apud ΜΑΤΤΗΑΙΟΝ (Cap. XXVI. 26) legimus λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον καὶ εὐλογήσας ἔκλασεν (*le pain* , qui était là sur table) non differt ab eo quod ΜΑΡΚΟΣ (Cap. XIV. 22) dixit : λαβὼν ἄρτον (*du pain*) εὐλογήσας ἔκλασεν . Confer etiam Matth. XII. 1 τίλλειν στάχους cum Marc. II. 23 τίλλοντες τοὺς στάχους , et Matth. XIX. 3 ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ cum Marc. X. 2. γυναῖκα ἀπολῦσαι . — Hinc verò factum est , ut in certis quibusdam sententiis parallelis Articulus adhibitus cernatur in uno membro , neglectus autem in altero . Exempli sunt hæc : Luc XVIII. 2 : Τὸν Θεὸν μὴ φοβούμενος , καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντροπόμενος . Ibid. ψ. 27 : Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις , δυνατὰ ἐστὶ παρὰ τῷ Θεῷ . Luc. XVII. 34 : Ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς , εἰς (*un*) παραληφθήσεται , καὶ ὁ ἕτερος (*l'autre*) ἀφεθήσεται ¹ . — I Joh. III. 18 : Μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ μὴδὲ τῇ γλώσσῃ . Alia exempla legere est I Cor. II. 14. 15. (ψυχικὸς ἄνθρωπος . . . ὁ δὲ πνευματικὸς) ; 2 Tim. I. 10 ; Hebr. IX. 4. , alibi .

Adnotatio 3. Ubi dicit Apostolus (Rom. V. 7) , Μάλιστα γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθνέσκειτο ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν , ibi δικαίος intelligitur *vir probus aliquis* , sed ὁ ἀγαθος is est qui erga te beneficium se præstiterit . Sensus ejus loci hic est : *Scilicet (γαρ) ægrè fiet ut quisquam pro viro aliquo probō mortem subire velit ; nam pro benefactore suo mori forsitan*

(1) Confer cum hoc illud Matthæi (Cap. VI. 24) ἡ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει , καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει .

quis denique sustineat. Videsis quæ in Commentario ad hunc locum adnotavimus.—

In loco Apostoli (ad Coloss. III. 5) illo : *νεκρώσατε . . . πορνείαν , ἀκαθαρσίαν , πάθος , ἐπιθυμίαν κακῆν , καὶ τὴν πλεονεξίαν* , recensitis ibi quatuor impudicitiae vitii *speci-ebus* adjicitur aliud *genus* vitii , nempe ἡ πλεονεξία. Articulus ibi *hoc* vitii *genus* demonstrat.

Matth. XXII. 28 vox *γυνή* orationis *Prædicatum* est , *Subjectum* autem supplendum est ex γ. 27. Puta ΜΑΤΤΑΙΟΥ scripsisse : *τίνας τῶν ἐπτὰ ἡ γυνή ἔσται γυνή ;*

In dictionibus (Joh. II. 25) *περὶ τοῦ ἀνθρώπου* et *ἐν τῷ ἀνθρώπῳ* , Articulus *totum* hominum *genus* demonstrat. Hoc ut ita statuamus suadet id quod ibi proximè (γ. 24) præcessit : *διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας .*

Quod legitur Joh. Cap. III. 10 σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραήλ , vertendum est *tu es le docteur d'Israël* , non verò *un docteur*. Additus ibi voci διδάσκαλος Articulus ΝΙΚΟΔΕΜΟΥ exhibet tamquam ex Israëlitis doctoribus *excellentibus unum*.

Adnotatio 4. Pro *indefinito* Pronomine *τις* nonnumquam adhibitum fuit Nomen numerale εἷς (Vulg. *unus* ¹) , ut in hoc Matth. VIII. 19 : *καὶ προσελθὼν εἷς γραμματεὺς* (Vulg. *et accedens unus scribe*) ; et Apoc. VIII. 13 : *καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἀετῶ* (Vulg. *et auditi vocem unius aquilæ*). Sed Jacob. IV. 13 in dictione *ἐνιαυτὸν ἓνα* Nomen Numera-rale propriam suam vim obtinet ; item Joh. VII. 21 et 2 Cor. XI. 2.

BRETSCHNEIDERUS falsò et inscitè huc retulit PAULI illud (I Tim. III. 2) *δεῖ τὸν ἐπίσκοπον εἶναι μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα* , ubi *μιᾶς γυναικὸς* dictum esse voluit pro *τινὸς γυναικος* , et Pauli mentem esse : *Oportet episcopum matrimonio*

(1) Græcorum *indefinitum* Pronomen *τις* Hebræi exprimunt cum aliis modis (Vide GESENI *Lehrgeb.* §. 166. 4. 3) , tum etiam per *numera-lem* *יָחִיד* . ut v. g. I Sam. I. 1. *יָחִיד שָׂרָא* *un (certain) homme* ; *יָחִיד אֶבְיָרָא* *un (certain) prophète*.

*junctum esse cum aliqua*¹. Ad quam interpretationem refellendam, ut alia argumenta deessent, vel hoc solum sufficeret, quod nemo sanus dixerit *oportet te circum esse mulieris cujuspiam*, quando vult *oportet te junctum esse matrimonio*.

Subinde quoque occurrit εἷς τις, ut in hoc Marci XIV. 51 : καὶ εἷς τις νεανίσκος ἠκουλεύθει αὐτῷ, et *part. tiré* Marci XIV. 47 : Εἷς δὲ τις τῶν παρεστηκότων (Vulg. *unus autem quidam de circumstantibus*).

5. Nomen illud, quod est enuntiationis *Prædicatum*, Articulo ferè caret; ratio est, quia per *Prædicatum* exprimi ferè solet non *definita* quadam *res* aut *persona*, sed abstracta cujuspiam *qualitatis* notio. Exemplo sint hæc : Joh. IV. 24 : Πνεῦμα ὁ Θεός, *Dieu est esprit*. Joh. 1. 1 : καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος, et *le Verbe était Dieu*. Rom. III. 13 : Τάφος ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, *leur gosier est un sépulcre ouvert*. I Cor. III. 19 : Ἡ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ Θεῷ ἐστὶ, *la sagesse de ce monde est folie devant Dieu*. 1 Joh. III. 15 : Πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφον αὐτοῦ ἀνθρωποκτόνος ἐστὶ, *quiconque hait son frère est un homicide*.

6. Attamen etiam *Prædicatum* enuntiationis esse potest *definita* quædam *res* aut *persona*, atque ita quoque recipere *Articulum*; et sunt in libris N. T. ejus rei exempla non pauca, quorum nonnulla hic indicamus : Marc. VI. 3. Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων; *Vulgata* : *Nonne hic est (nobis concivibus suis notus Cf. γ. 1.) faber?* *Nos- trates* : *Is deze niet de timmerman?* Ibid. VII. 15 : Ἐκεῖνα ἐστὶ τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. *Vulgata* :

(1) Præiverant hac interpretatione discipuli VIGILANTII Hæretici. Cf. S. HIERON. *adv. VIGILANT*.

illa sunt quæ hominem communicant, i. e. impurum reddunt. Matth. XXVI. 26 : *Τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμα μου.* 1 Cor. XI. 3 : *Παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστὸς ἐστὶ*, *le Christ est le chef de tout homme.* Ephes. II. 14 : *Αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν.* Videsis etiam Matth. V. 13. VI. 22. Philipp. III. 3. 19. Act. IV. 11. VII. 32. VIII. 10. Joh. I. 4 (*ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων*); ibid. γ. 19. 25. 33. 34. 50. — Locus unus est (Joh. VIII. 44), ubi ex duobus unius Subjecti prædicatis alterum Articulum habet, alterum vero non : *ὅτι (διάβολος) ψεύστης ἐστὶ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ*, *car il est menteur, et le père du mensonge*; *αὐτοῦ* scil. *ψεύδους*, quæ vox sumi debet ex antegressa *ψεύστης*, in qua veluti continetur¹. — De Articulo juncto Prædicato apud scriptores Classicos, videsis MATTHIA §. 264. Anm. KÜHNER §. 494.

Adnotatio 1. Articulus quoque adponitur *Prædicato* enuntiationis, si per hoc significetur quid nominis habeat *Subjectum*. Exempla : Apoc. VI. 8. : *Ὁ καθήμενος ἐπάνω αἵτοῦ*, *ἐνομα αἵτω ὁ θάνατος*, *celui qui était monté dessus, se nommait LA MORT.* Ibid. VIII. 11. : *Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται ὁ ἄψινθος*, *et le nom de l'étoile s'appelait l'Absinthe.* Ibid. XIX. 13. : *Καλεῖται τὸ ὄνομα αἵτοῦ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ*, *son nom s'appelle le Verbe de Dieu.* Nec aliter scriptores Classici : XENOPH. Anab. VI. 6. 7. : *Ἐπιχειροῦσι βαλλεῖν τὸν Δέξιππον, ἀνακαλοῦντες τὸν προδότην.* Confer KÜHNER §. 494.

Adnotatio 2. Ex præmissis consequitur, non satis certam esse regulam quâ statuitur *Subjectum* enuntiationis

(1) THEOPHYLACTUS (ad h. l.) : *Ὁ διάβολος κυρίως ψεύστης ἐστὶ, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, τουτέστι, τοῦ ψεύδους, Diabolus eximie mendax est, et pater ejus, hoc est, mendacii.*

ex præposito Articulo esse dignoscendum. Itaque ad hoc discernendum considerata est etiam contexta oratio.

7. Ad geographica nomina quod attinet, observatum fuit : 1° Ubi plura conjunguntur, ibi Articulo fere carere ea quæ postremo loco recensentur. Cf. Act. II. 9; XIX. 21; XXI. 3. I Thess. 1. 8.—2° Articulum frequentius apponi regionum et fluminum quam urbium nominibus. 3° Aut numquam aut non nisi rarissimò fieri ut absque Articulo scribantur *Ἰουδαία*, *Ἀχαΐα*, *Ἰορδάνης*, *Ἰταλία*, *Γαλιλαία*, *Βιθυνία*, *Μυσία*, *Γαλατία*, *Ἀσία*, *Σαμάρεια*, *Συρία*. Sed *Αἴγυπτος* absque Articulo scribitur ubique; *Μακεδονία* autem Articulum nunc habet, nunc non habet. 4° Urbium nomina cum omninò rarò habent Articulum, tum rarissimò id fieri ubi construuntur cum Præpositionibus, præsertim cum *ἐν*, *εἰς*, *ἐκ*. Inspicias *Concordantias* ad voces *Δάμασκος*, *Ἱερουσαλήμ*, *Τάρσος*, *Ἐφεσος*, *Ἀντιόχεια*, *Καπερναούμ*. Excipiuntur *Τύρος* et *Ρώμη*, in quibus usus ille nutat. 5° Nonnumquam fieri, ut geographicum quoddam Nomen, ubi primùm nominatur Articulum habeat, ubi iterum nominatur non habeat. Cf. XVI. 9. 10. 12. Act. XVII. 10. 13 et 15. 16. XX. 15. 17.

8. α) Nomina Propria personarum in Græcitate Novi Testamenti nunc cum Articulo scripta leguntur nunc absque eo; et frequentius quidem cum Articulo quam absque eo scripta reperiuntur; sed quamnam legem secuti auctores sacri Articulum nunc admiserint nunc omiserint, nemo, quod sciam, hactenùs certò docuit; et fieri potest ut hoc ne possit quidem doceri, quòd nempe scriptores sacri aut nullam hac in re certam legem habuerint, aut saltem eam non constanter observaverint. Nam, quod Grammatici non-

nulli docuere, in Græcitate Novi Testamenti Articulum non jungi Nominibus Propriis ubi hæc in aliquo sermone prima vice nominantur, quoties verò in eodem sermone iterum nominantur, ea Articulum admittere¹⁾, id quidem quamquam sæpissimè verum est, attamen non rarò quoque falsum reperietur²⁾. Vaga autem adeoque parvæ utilitatis illa quoque observatio est qua docetur, Nomina Propria, ubi in Casu recto ponuntur, fere scribi absque Articulo, contrà eadem sæpè admittere Articulum ubi ponuntur in Casibus obliquis.

β) Nomina Propria, ubi addito aliquo cognomento aut affinitatis aut officii cuiuspiam nomine definiuntur, absque Articulo scribi solent. Exempla: Gal. I. 19: Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου. Matth. X. 4: Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης. Matth. II. 1: Ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως. Ibid. III. 4: δια Ἡσαΐου τοῦ προφήτου. Rom. XVI. 6: Ἀσπάσασθε Ἀνδρόνικον καὶ Ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς μου.

γ) Nomina Propria indeclinabilia³ si quonam Casu ponerentur nec ex præposita Præpositione neque ex apposito aliquo Nomine dignosci poterat, scripta fuere cum Articulo, quòd perspicuitas orationis hoc postularet. Exempla: Matth. I. 18: Μνηστευθείσης Μαρίας τῷ Ἰωσηφ. Gal. III. 8: Προεπηγγέλισατο τῷ Ἀβραάμ. Quare si Apostolus (Rom. X. 19) vocem Ἰσραὴλ habuisset pro Objecto orationis, non scripsisset μὴ Ἰσραὴλ οὐκ ἔγνω, sed addito Articulo scripsisset μὴ τὸν Ἰσραὴλ οὐκ ἔγνω. Confer 1 Cor. X. 18. Luc. XXIV. 21.

(1) Ut v. g. Joan. Cap. XVIII. 15. 16. 17. 18.

(2) Ut v. g. ibid. ψ. 22 τῷ Ἰησοῦ, et mox ψ. 23. ἀπεκρίθη αὐτῷ Ἰησοῦς.

(3) Vide suprà. §. 10. 2.

§. 17. ARTICULUS JUNCTUS PRINCIPALIBUS IN SENTENTIA VOCIBUS. 107

9. Nomina, quæ cum Pronomine οὗτος aut ἐκεῖνος struuntur, Articulum constanter admittunt, ubicumque Demonstrativa illa *Adjectivè* adhibentur. Exempla : Luc. XII. 47 : Ἐκεῖνος δὲ ὁ δούλος. Marc. III. 25 : Οὐ δυνήσεται ἡ οἰκία ἐκείνη σπῆναι. Matth. XII. 1 : Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ. Matth. IV. 3 : Εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. Luc. IX. 28 : Μετὰ τοὺς λόγους τούτους. Abest autem Articulus ubi οὗτος aut ἐκεῖνος est orationis *Subjectum* de quo aliquid per adjectum Nomen *prædicatur* absque copula Verbi Substantivi. Exempla : Rom. IX. 8 : Ταῦτα τέκνα τοῦ Θεοῦ, quæ reddenda sunt, *hi sunt filii Dei*¹. Cf. Luc. I. 36. XXI. 22. Gal. III. 7., 1 Thess. IV. 3. Ταῦτα τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ reddendum sit *hi filii Dei*.

Adnotatio 1. Ubi οὗτος veluti digito demonstrat personam aut rem præsentem, Articulo carere potest Nomen ad quod Demonstrativum illud refertur²). Quare Lucæ Cap. VII. 44 grammaticè quidem ferri possit lectio βλέπεις τήν τὴν γυναῖκα, sed ex testimonio plerorumque et præcipuorum Codicum legendum est βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα.

Adnotatio 2. Ubi Pronomen demonstrativum ad modum Adjectivi struitur cum Proprio aliquo Nomine, hoc Articulum admittere solet. Exempla : Hebr. VII. 1 : Οὗτος ὁ Μελχισεδέκ. Act. I. 11 : Οὗτος ὁ Ἰησοῦς.

10. α) Πᾶς in *Singulari* Numero si *universitatem* denotat, Articulus additur Nomini quocum πᾶς construitur,

(1) Attamen dici nequit, omninò non posse in similibus dictionibus Articulum poni ante *Prædicatum*. Cf. STALLBAUM ad PLATON. *Phæd.* pag. 149.

(2) Cf. WOLF. ad DEMOSTH. *Lept.* pag. 263. ELLENDT *Lexic. Sophocl. II.* pag. 243.

ut Matth. VIII. 34 , *πᾶσα ἡ πόλις* , *de gansche stad* ; Matth. VI. 29 : *Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ* , *Salomon dans toute sa gloire* ; ubi verò *πας* significat *omnes singulatim* esse intelligendos , Articulus abest, ut Matth. III. 10. *πᾶν δένδρον* , *alle boom* , tout arbre ; Joh. II. 10 , *πᾶς ἄνθρωπος* , *iedereen* , tout homme. 2. Tim. III. 16 : *Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν* , *unaquæque scriptura (sacra veteris Testamenti) divinitus inspirata est atque utilis ad doctrinam* ¹ . Utrâque illa Syntaxi *πᾶς* legitur in hoc epistolæ ad Romanos (Cap. III. 19) : *Ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ Θεῷ* , *ut OMNE os obstruatur et TOTUS mundus* , etc. Belgicè : *op dat ALLE mond ver- stomme en de GANSCHÉ wereld* , etc.

Adnotatio 1. Non sunt ab hac regula excipienda , nec Matth. II. 3 , *καὶ πᾶσα Ἱερουσόλυμα* (*tout Jerusalem* , *geheel Jerusalem*) *μετ' αὐτοῦ* (*ἐταράχθη*) , nam vox *Ἱερουσόλυμα* , quum Nomen Proprium sit , Articulo carere poterat ; — nec Act. II. 36 , *πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ* , *toute la maison d'Israël* , nam *Ἰσραὴλ* ex more loquendi Veteris Testamenti ad modum Proprii Nominis habebatur ; sic Judith Cap. VIII legimus *χωρὶς ἐορτῶν οἴκου Ἰσραὴλ* , ubi *οἶκος Ἰσραὴλ* tamquam Nomen Proprium absque Articulo scribitur. Cf. §. 19. 1 ; nec Jacob. I. 2 , *πᾶσα χαρά* , quum *πᾶσα* ibi dicatur de eo quod in hoc genere *sum- num* est ; reddi possit *summum gaudium*. (Eodem sensu Act. XX. 19 legere est *μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης* , h. e. *cum summa animi modestiâ*. Cf. etiam 2 Cor. XXIII.

(1) Si PAULUS sibi voluisset *omnis scriptura divinitus inspirata etiam (καὶ) utilis est ad docendum* , scripsisset *πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος ἐστὶ πρὸς διδασκαλίαν*. Tunc enim *necessario* addendum erat *ἐστὶ* , ut sic *ὠφέλιμος* tamquam *Prædicatum* discerneret a *θεόπνευστος* tamquam *Adjectivo* vocis *γραφὴ*.

12. Act. XXIII. 1) ; — nec 1 Petr. 1. 15, ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ (Vulgata : *in omni conversatione*) quod valet *in quotis vitæ tuæ actu*. Belgicè dixeris *in al uwen wandel* ; — nec Coloss. IV. 12, ἐν παντὶ θελημάτι τοῦ Θεοῦ, quod est *in quavis re quam velit Deus* (*in alles wat God wil*).

Adnotatio 2. Quod attinet ad locum Ep. ad Ephes. Cap. II. 21, si legendum ibi sit πᾶσα ἡ οἰκοδομή, vertendum quoque sit *in quo tota ædificatio sive structura*, idque referendum ad *totam Ecclesiæ structuram* fundatam super illo summo angulari lapide, CHRISTO JESU. Si verò absque Articulo legatur πᾶσα οἰκοδομή, quæ quidem lectio ob numerum et præstantiam testium germana mihi videtur, vertendum sit *quævis ædificatio sive structura*, idque referendum ad singulas ecclesias sive cœtus Christianorum ; nam et singulæ ecclesiæ οἰκοδομαὶ ab Apostolo vocantur 1 Cor. III. 9. Illud quoque, quod statim ibi (Ephes II. 22) additur, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε, quum respiciat præcedens πᾶσα οἰκοδομή, itidem suadet ut putemus Apostolum in antegresso versiculo (ψ. 21) cogitasse non universam ecclesiæ structuram, sed singulorum cœtū Christianorum ædificationem ; id quod secundum leges Grammatices exprimendum erat non per πᾶσα ἡ οἰκοδομή sed per πᾶσα οἰκοδομή. Infra (Ephes. Cap. IV. 16) Apostolus quòd *totum* Ecclesiæ corpus cogitaret, addito Articulo, scripsit πᾶν τὸ σῶμα.

Adnotatio 3. Præsenti regulæ Grammaticæ opponi nequit syntaxis Participii cum πᾶς ὁ, quum ibi Participium per additum Articulum naturam Substantivi induat. Sic πᾶς ὁ ὀργιζόμενος (Matth. V. 22) valet πᾶς ὅστις ὀργίζεται, contra πᾶς ὀργιζόμενος vertendum sit *omnis iratus*. Cf. I. Cor. XI. 4.

Adnotatio 4. Si Lucæ XI. 4 sit legendum non παντὶ τῷ ἀφείλοντι, sed, demto Articulo, παντὶ ἀφείλοντι, reddendum hoc sit *cuius quando vobis debet*, puta admissæ culpæ causâ.

Adnotatio 4. Πᾶς ubi construitur cum Nomine Articulum habente ante hunc poni solet, ut πᾶν τὸ ἔθνος, πᾶς ὁ ἄνθρωπος. Legitur tamen πᾶς etiam post Articulum: ὁ πᾶς νόμος (Gal. V. 14); τὸν πάντα χρόνον (Act. V. 18); τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν (1 Tim. I. 16).

Adnotatio 1. Πᾶς ubi dicitur de re quæ ex sui notionem non pluralitatem sed gradus admittit, *intensivè* non *extensivè* significat, notatque id quod in hoc rerum genere eximium, plenum, summum, maximum sit; Nomen cum πᾶς constructum Articulum eo casu nunc habet nunc non habet; ubi habet, *eximia*, *plena*, *summa* illa res definitè cogitatur ut res hujus vel illius; ubi non habet, cogitatur universè. Exempla sunt: Jacob. 1, 2: πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε *summum gaudium existimate*. Philipp. I. 20: ἐν πάσῃ παρρησίᾳ *cum summa* dicendi agendive *libertate*. 1 Timoth. I. 16: ἵνα ἐνδείξῃται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν *non extrême patience*. 1 Thess. III. 7.: ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν. Ibid. ψ. 9.: ἐπὶ πᾶσιν τῇ χαρᾷ ἣ χαίρομεν δι' ὑμᾶς. Addantur Act. V. 28. XVII. 11. XXIII. 1. Rom. 1. 18. Philipp. II. 29.; 2 Cor. XII. 12. 1; Tim. 1. 15.

Adnotatio 2. Πᾶς interdum pro παντοδᾶπος, παντοῖος, usurpatur in Singulari, quo casu Articulus abest a Nomine quocum πᾶς construitur. Exempla habes Act. XIII. 10: πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ραδιουργίας. Addantur 2 Cor. IX. 8 et 2 Thess. II. 17. Quod legitur Act. X. 12 πάντα τὰ τετράποδα vertendum est *omnia quadrupedia*, quum addatur Articulus; sensus tamen loquentis est *omnigena quadrupedia*¹.

β) Πάντες in Plurali numero, ubi construitur cum Nomine aut Participio Articulum habentibus, certam defi-

(1) In commentario meo ad h. l. πάντα τὰ τετράποδα male reddidi per *omnia genera quadrupedum*.

§. 17. ARTICULUS JUNCTUS PRINCIPALIBUS IN SEKTEXTIA VOCIBUS. 111

nitamque quamdam multitudinem significat; ubi vero a Nominine aut Participio abest Articulus, πάντες indicat omnes in universum atque ita ut non cogitentur tamquam certa definitaque quædam multitudo. Exempla rem elucidabunt. Rom. V. 12 εἰς πάντας ἀνθρώπους significat in homines universè omnes (*tot alle menschen*)¹, sed Matth. XI. 13 πάντες οἱ προφῆται sunt Prophetæ omnes quos sacer Codex complectitur, (*alle de profeten*), quique adèo tamquam certa definitaque quædam multitudo cogitantur. Sic Matth. I. 17 πᾶσαι αἱ γενεαὶ sunt (*alle de geslachten*) generationes omnes istæ quæ in antegresso catalogo recensitæ fuerant; sed Hebr. I. 6. πάντες ἄγγελοι Θεοῦ sunt (*alle engelen Gods*) omnes angeli Dei, quidquid est angelorum Dei. Sic quoque Matth. IV. 24 πάντες οἱ κακῶς ἔχοντες intelliguntur ægroti omnes illi qui in eâ regione habitabant.

Adnotatio 1. Articulus in hac Syntaxi ut plurimum medium locum occupat inter πάντες et constructum cum eo Nomen aut Participium, ut v. g. in his, πάντες οἱ ἀρχιερεῖς, — πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ Αἴγυπτου. Nonnumquam tamen verborum ordo talis est ut scribatur v. g. οἱ ἅγιοι πάντες (2 Cor. XIII. 12), οἱ ἡγιασμένοι πάντες (Act. XX. 32). Ubi autem πάντες sic a fine ponitur, peculiarem emphasim habet. Cf. Matth. X. 30. — In loco Act. XXVII. 37 ἡμεν ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαί, illud αἱ πᾶσαι ψυχαί non est propriè Subjectum verbi ἡμεν, sed Appositio quædam est.

Adnotatio 2. Πάντες, πάντα, quamquam Nomen quocum constructur Articulum non habet, certam tamen definitamque quamdam multitudinem significat ubi no-

(1) Cf. etiam 1 Cor. VII. 7.; 1 Thess. II. 15. Tit. III. 2.; 1 Tim. II. 4.

men illud est Nomen Proprium, aut contexta oratio jam satis *definitè* docet *quoniam* sint illi πάντες aut illa πάντα. Exempla : Act. XXII. 21 : Ἀθηναῖοι πάντες. ibid. XIX. 17 : πᾶσιν Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσι. Luc. IV. 20 : πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοί. Cf. etiam Matth. VIII. 33. Luc. III. 19. Marc. I. 27. coll. γ. 21. Act. XVI. 26 coll. γ. 26.

11. ὁ αὐτός, ἡ αὐτή, τὸ αὐτὸ cum Articulo est *idem*, *eadem*, *idem*, ut v. g. in hoc Lucæ VI. 28. τῷ αὐτῷ μέτρῳ *eadem mensurâ*, neque uspiam in libris Novi Testamenti Articulus in similibus locutionibus abest ¹⁾; nam quod legitur Ephes. IV. 10, ὁ καταβὰς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς reddendum est *qui descendit*, *ipse est* (non *idem est*) *qui adscendit*, et Rom. VII. 25 αὐτὸς ἐγὼ valet *ipse ego*.

Αὐτός *ipse* ubi construitur cum Substantivo Nomine, huic, quum *definitè* cogitetur, Articulus in libris quidem Novi Testamenti constanter jungitur ²⁾. Exempla : Joh. XVI. 27 : αὐτός ὁ πατήρ, *ipse Pater*; Rom. VIII. 26 : αὐτὸ τὸ πνεῦμα, *ipse Spiritus*; 1 Thess. IV. 15 : αὐτὸς ὁ κύριος; Apoc. XXI. 3 : αὐτὸς ὁ Θεός. Legitur quidem absque Articulo Luc. XX. 42 αὐτὸς Δαβὶδ *ipse David*, et ibid. XXIV. 15 αὐτὸς Ἰησοῦς *ipse Jesus*, sed quum constructum ibi cum αὐτός Nomen sit Proprium Nomen, Articulus abesse poterat.

(1) Deest hic nonnumquam Articulus apud Græcos, præsertim apud Poetas epicos. (Cf. HERMANN *Opusc.* 1. pag. 332. sqq.), ut et apud seniores Byzantinos eos qui prosâ usi sunt oratione. Vide indicem ad AGATHON. ed. Bonn. pag. 411.

(2) In libris profanis Articulus in hac Syntaxi non rarò abest. Cf. KRÜGER ad DION. HAL. pag. 151. BORNEMANN ad XENOPH. *Anab.* pag. 61.

§.18. ARTICULUS PRINCIPALIBUS IN SENTENTIA VOCIBUS NON ADJUNCTUS. 113

Adnotatio 1. Pronomen ἕκαστος in libris Novi Testamenti rarò adhibetur ad modum Adjectivi; ubi vero sic adhibitum legitur, Articulus constanter abest a Nomine quocum constructur¹. Exempla: Luc. VI 45: ἕκαστον δένδρον; Joh. XIX. 23: ἐκάστῳ στρατιώτῃ; Hebr. III. 13: καθ' ἐκάστην ἡμέραν.

Adnotatio 2. Dicitur ὁ τοιοῦτος, talis, cum Articulo, ubi agitur de certa definitaque tali quâdam re aut persona. Ex. gr. 2 Cor. XII. 2. 5: οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ (h. e. Christianum quempiam) καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον ὅτι ἠρπάγη· ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχῆσομαι. Marc. IX. 37: τοιούτων τῶν παίδων talium puerorum, qualis erat puerulus ille quem (γ. 36) in eorum medio statuerat. Ubi verò dicendum erat id quod Gallicè dixeris *un tel, une telle*, Articulus abest. Exemplo sit illud Matth. IX.: Ἐδέξασαν τὸν Θεὸν τὸν δύντα ἐξουσίαν τοιαύτην (*un tel pouvoir*) τοῖς ἀνθρώποις. Cf. Act. XVI. 24. Hebr. XIII. 16.

§. 18.

De Articulo principalibus in sententia vocibus non adjuncto.

1. Nomina *appellativa*, quamquam certam definitamque rem aut personam indicant, nonnumquam absque Articulo scripta leguntur, idque non solùm apud scriptores librorum Novi Testamenti verum etiam apud Classicos optimos

(I) Apud Classicos verò Articulus ibi adest, nec ita raro. Cf. Poppo ad XEN. *Cyrop.* I. 2. 5. STALLBAUM ad *Phileb.* pag. 93.

quosque¹⁾. Fit autem hoc tantummodo ibi, ubi absentia Articuli orationem non facit ambiguam neque obscurum esse potest lectori sensu—ne finito an infinito Nomen sit sumendum. Igitur abest sic Articulus :

A) A vocibus quibus exprimuntur ea quæ in rerum universitate existunt *unica*. Hinc invenias ferè æque frequenter ὁ ἥλιος et ἡλιος absque Articulo, ἡ γῆ et γῆ. Hinc et absque Articulo scripta frequenter occurrunt etiam Nomina abstracta virtutum et vitiorum, ut et artium et scientiarum, v. g. ἀρετή, σωφροσύνη, κακία, ἐπιική; item Nomina quibus designantur membra corporis animalis. Imo et talia Appellativa qualia sunt πόλις, ἄστυ, ἀγρός aut etiam πατήρ, μήτηρ, ἀδελφός²⁾, quamquam certam definitamque rem aut personam designant, hic illic absque Articulo scripta inveniuntur, quando nempe ob contextam orationem obscurum esse nequit quænam res aut persona sit definitè cogitanda. Ceterum hæc Articuli omis-
sio frequentior est scriptoribus qui ligatâ quam iis qui solutâ usi sunt oratione³⁾. In libris autem Novi Testamenti omninò rarior illa omissio est quam in libris profanis⁴⁾. Referenda huc sunt, ad *Abstracta* Nomina quod attinet, loca hæc : 1 Tim. VI. 11 : Δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πραῦπά-

(1) Cf. SCHÄFER *Metet.* pag. 4.

(2) Cf. PORPO ad Thucid. III. 1. pag. 111. STALLBAUM ad PLAT. *Chris* pag. 134.

(3) Cf. SCHÄFER ad DEMOSTH. I. 329,

(4) Sic Græci scriptores dicere solent γένει *natione*, πλῆθει, etc.; in N. T. autem constanter legitur τῷ γένει Act. IV. 36. XVIII. 2. 24, et τῷ πλῆθει Hebr. XI. 12. Apud Græcos etiam in Nominativo legere est non rarò v. g. ἡλιος ἐδύετο (XENEPI. *Anab.* I. 10. 13); in N. T. autem dicitur ὅτι τοῦ ὁ ἥλιος (Marc. I. 32); ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδύετω (Ephes. IV. 26).

§. 18. ARTICULUS PRINCIPALIBUS IN SENTENTIA VOCIBUS NON ADJUNCTUS. 115

Θειαν, et Coloss. III. 8 : Ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θυμὸν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν, ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. Et sic porro absque Articulo legere est δικαιοσύνη (Act. X. 35 et sæpius), ἀγάπη (Gal. V. 6 et sæpius), πίστις (1 Thess. V. 8 et sæpius), κακία (1 Cor. V. 8 et sæpius), πλεονεξία (1 Thess. II. 5 et sæpius), σωτηρία (Rom. X. 10 et sæpius). Pertinent huc quoque ἀγαθόν (Rom. VIII. 28) et πονηρόν (1 Thess. V. 22). Præterea in N. T. scripta absque Articulo non rarò leguntur quoque ἥλιος, γῆ, Θεός, πρόσωπον, νόμος, aliaque benè multa, quæ alphabetico ordine hic subjicimus :

Ἀγορά. — Matth. XI. 16. Luc. VII. 32. Marc. VII. 4 : Καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς ἐὰν μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσιν. Atque ita quoque non rarò Scriptores profani, ut HEROD. VII. 223, alii, maximè in formula πληθούσης ἀγορᾶς. Vide XENOPH. Mem. I. 1. 10. Anab. I. 8. 1.

Ἀγρός. — Luc. XXIII. 26. Marc. XV. 21 : Ἀγγαρεύουσι τινα Σίμωνα ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, *rure redeuntem* in urbem. Et sic εἰς ἀγρόν (Marc. VVI. 12), ἐν ἀγρῷ (Luc. XV. 25). In his ubique *ager* intelligitur quo sensu *rus* opponitur *urbi*. Eodem sensu alibi ἀγρος legere est cum Articulo, v. g. Matth. XXIV. 18 : Ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ (scil. ὢν) μὴ ἐπιστρεψάτο ἐπίσω ἅραι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. LYSIAS Cæd. ERATOSTH. 11 : ἐν ἀγρῷ.

Ἀνὴρ (maritus). — I. Tim. II. 12 : Γυναικὶ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρὸς (auctoritate uti in maritum suum). Pertinet huc etiam illud Lucæ (Cap. XVI. 18) πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν *quisquis a viro suo dimissam* (mulierem) *ducit*. Dubitari potest utrum Ephes. V. 23 legendum sit ἀνὴρ, an verò, addito Articulo ὁ ἀνὴρ, sicut 1 Cor. XI. 3 in simili sententia certò legendum est ὁ ἀνὴρ.

'Αρχή. — Deest Articulus in dictionibus ἀπ' ἀρχῆς (ut Matth. XIX. 8. Act. XXVI. 4.—2 Thess. II. 13); ἐξ ἀρχῆς (ut Joh. VI 64. XVI. 4.), et ἐν ἀρχῇ (ut Joh. I. 1. 2. Act. XI. 15). In quibus formulis scriptores etiam profani Articulum ferè negligunt.

Γῆ (orbis terrarum) absque Articulo legitur 2 Petri III. 5. 10. Act. XVII. 24, et ἐπὶ γῆς Luc. II. 14; Hebr. VIII. 4; item apud profanos. Cf. JACOBS ad PHILOSTR. *Imag.* p. 266. ELLENDT ad ARRIAN. *Alex.* 1. p. 91. STAHLBAUM ad PLAT. *Gorg.* p. 257. Attamen ubi γῆ notat *terrarum orbem* cum Articulo scribi solet, ubi verò *regionem* quampiam significat ipsumque regionis nomen additur, Articulus constanter abest; ut v. g. Matth. XI. 24: γῆ Σαδούμων, Act. VII. 29: ἐν γῇ Μαδιάμ, Ibid. VII. 36: ἐν γῇ Αἰγύπτου, Ibid. XIII. 19: ἐν γῇ Χαναάν, sed tamen Marc. VI. 53 legere est ἐπὶ τὴν γῆν Γεννησαρέτ.

Δεῖπνον. — Joh. XIII. 2: δείπνου γενομένου *facta caena* (id est, *cum jam caena ageretur, inter caenandum*. Cf. JACOBS ad ACHILL. TAT. p. 490. SCHNEIDER ad XENOPH. *Cyrop.* II. 3. 21.

Διάβολος (Diabolus) cum Articulo scribi solet; excipiuntur tamen loca hæc: 1 Petri V. 8: ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, et Act. XIII. 10: ὑπὲρ διαβόλου.—1 Petr. V. 8 vox διάβολος *Appositio* est.

Ἐκκλησία.—3 Joh. 6: οἱ ἐμαρτύρησαν σοι τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας. Cf. Hebr. II. 12, et 1 Cor. XIV. 4. Ibid. ψ. 19: ἐν ἐκκλησίᾳ.

Ἡλιος.—Absque Articulo legitur v. g. Marc. IV. 6.: ἡλίου ἀνατείλαντος (ut apud ÆLIAN. V. H. IV. 1)¹⁾, præsertim ubi in Genitivo cum alio nomine constructum *unam* quamdam rem significat, ut Apoc. VII. 2. XVI. 12: ἀνατολὴ ἡλίου (*zonnengang*); Ibid. XXII. 5: φῶς ἡλίου (*sonnelicht*); 1 Cor. XV. 41: δέξα ἡλίου (*sonneglaus*);

(1) Luc. IV. 40 tamen cum Articulo: δύοντος τοῦ ἡλίου, ut LUCIAN. *Ver. Hist.* I. 17.

§. 18. ARTICULUS PRINCIPALIBUS IN SENTENTIA VOCIBUS NON ADJUNCTUS. 117

aut ubi cum sole enumerantur lunæ et stella, ut Luc. XXI. 25 : Ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις. *Er zullen teekenen zyn aan zon, en maan, en sterren.* Cf. Act. XXVII. 20. (*Æschin. dial.* III. 17.)

Θάλασσα. — Absque Articulo, v. g. Act. X. 6. 32 : παρὰ θάλασσαν; Luc. XXI. 25 : ἡχείσης θαλάσσης καὶ σάλου *resonante mari et aestu.* Nec aliter scriptores profani, v. g. Dion. Sic. I. 32.—Legitur et ἐν ἐρυθρᾷ θάλασσῃ Act. VII. 36. Communiter tamen vox θάλασσα cum Articulo scribitur, sive voci θάλασσῃ opponatur ἡ γῆ, sive non opponatur.

Θάνατος. — Absque Articulo frequentissime, v. g. Matth. XXVI. 38 : ἕως θανάτου; Philipp. II. 8. 30 : μέχρι θανάτου; Jac. V. 20 : ἐκ θανάτου; Rom. I. 32 : ἄξιοι θανάτου; 2 Cor. IV. 11 : εἰς θάνατον παραδιδόμεθα, *cet.* Atque ita quoque scriptores profani.

Θεός. — Vox Θεός absque Articulo scripta legitur frequenter, maxime in Epistolis, idque præsertim ibi ubi in Genitivo posita pendet ab alia voce quæ Articulo caret (ut Luc. III. 2 : ῥῆμα Θεοῦ), aut ubi adhibita est in formulis Θεὸς πατὴρ (1 Cor. I. 3), υἱοὶ vel τέκνα Θεοῦ (Rom. VIII. 14. Philipp. II. 15), aut juncta Præpositionibus, ut v. g. in ἀπὸ Θεοῦ, ἐν Θεῷ, ἐκ Θεοῦ, κατὰ Θεόν, παρὰ Θεῷ. Legitur etiam addito Adjectivo, Θεῷ ζῶντι καὶ ἀλλιθινῷ 1 Thess. I. 9. Confer etiam Rom. IX. 26.

ΣΙ JOANNES (Cap. I. 1.) voluisset dicere, Personam eam, quam significaverat in verbis (ψ. 1) πρὸς τὸν Θεόν, ipsum esse Verbum, scripsisset, addito Articulo, καὶ ὁ Θεός ἦν ὁ λόγος, ad vitandam sermonis ambiguitatem, quum vox θεός tam de persona dicatur quam de natura,

Θύρα. — In Plurali legere est ἐπὶ θύραις *ante fores* Matth. XXIV. 33; Marc. XIII. 29. (Cf. PLUTARCH. *Themist.* 29), contra in Singulari, addito Articulo, ἐπὶ τῇ θύρᾳ Act. V. 9. Cf. SINTENIS ad PLUTARCH. *Them.* p. 181.

Καῖρός.— Absque Articulo scripta legitur ea vox in formulis *πρὸ καιροῦ* (*ante tempus*) Matth. VIII. 29 ; 1 Cor. IV 3 ; *κατὰ καιρὸν* Rom. V. 6 (ut apud LUCIAN. Philops. 21.), et *ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ* Luc. XX. 10 (ut apud POLYB. II. 43), ut et in *καιρῷ ἐσχάτῳ* 1 Petr. I. 5, *ἐν ἐσχάταις ἡμέραις* 2 Tim III. 1. Jac. V. 3, et *ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ* Jud. γ. 18.

Κόσμος.— Vox hæc constanter legitur absque Articulo in formulis *ἀπὸ καταβολῆς κόσμου* Matth. XIII. 35. Hebr. IV. 3., *πρὸ καταβολῆς κόσμου* Joh. XVII. 24 ; 1 Petr. I. 20., *ἀπὸ ἀρχῆς κόσμου* Matth. XXIV. 21.; in Epistolis legitur *etiam ἐν κόσμῳ* Rom. V. 13., 1 Cor. VIII. 4. XIV. 10, Philipp. II. 15., 1 Tim. III. 16, 1 Petr. V. 9. Rarò fit ut *κόσμος* in Casu recto scribatur absque Articulo, ut Gal. VI. 14 : *ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται*. Atque ita quoque ex præstantissimorum Codicum auctoritate Rom. IV. 13 legendum est absque Articulo *κληρονόμῳ εἶναι κόσμου*.

Κτίσις.— Legitur absque Articulo in formula *ἀρχὴ κτίσεως*. Marc. X. 6. XIII. 19., 2 Petr. III. 4.

Κύριος.— Hæc vox, quâ et Deus et JESUS CHRISTUS denotatur ¹⁾ æquè frequenter ac vox Θεός absque Articulo scribitur, fitque hoc præsertim ubi jungitur alicui Præpositioni, aut etiam ubi post Κύριος sequitur Ἰησοῦς Χριστός. Semel (Act. XXV. 26) *κατ' ἐξοχὴν* dicitur ὁ Κύριος Romanus Imperator.

Μέσσω.— Abest Articululus in formula *ἔσθησεν ἐν μέσῳ* ²⁾ Matth. XVIII. 2., Joh. VIII. 3, et frequentius ubi sequitur

(1) Vox Κύριος in Evangeliiis ferè dicitur de *Iehovah* sive Deo, idque ad modum loquendi Septuaginta interpretum; in Epistolis autem, præsertim in Paulinis, vox Κύριος plerumque adhibetur de JESU CHRISTO, Domino nostro.

(2) Cf. SCHÖMANN ad PLUTARCH. *Agid.* pag. 126.

§. 18. ARTICULUS PRINCIPALIBUS IN SENTENTIA VOCIBUS NON ADJUNCTUS. 119

Genitivus μέσον illud definiens ut Marc. VI. 47 : ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης ; Luc. VIII. 7 : ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν ; Act. XXVII. 27 : κατὰ μέσον τῆς νυκτός. Legitur εἰς τὸ μέσον Luc. VI. 8 et Joh. XX. 19. 26 et sæpius ; alibi verò absque Articulo εἰς μέσον , ut Marc. XIV. 60.

Μεσημβρία. — Absque Articulo legitur in dictionibus κατὰ μεσημβρίαν (*versus Meridiem*) Act. VIII. 26 , περὶ μεσημβρίαν ibid. XXII. 6 (Cf. Χερρον. Anab. I. 7-6), πρὸς μεσημβρίαν. Atque ita ἀπ' ἀνατολῆς Apoc. XXI. 13. Similiter Diod. Sic. III. 27. 48 : πρὸς νότον ; STRABO frequenter πρὸς ἄρκτον. Legitur et βασιλίσσα νότου Matth. XII. 42 , sed ibi ad modum Proprii cujusdam Nominis adhibetur.

Νεκροί (*de dooden*). Absque Articulo scribitur constanter, si Ephes. V. 14 excipias ¹ , in dictionibus ἐγείρειν , ἐγείρεσθαι , ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν ; atque ita quoque apud Scriptores profanos. Cf. THUC. IV. 14. V. 10. LUCIAN. *ter. hist.* I. 34. Contrà , addito Articulo , ferè semper scriptum invenias ἐγείρεσθαι , ἀναστῆναι ἀπὸ τῶν νεκρῶν. Matth. XIV. 2. XXVII 64. XXVIII. 7.

Νόμος. — Absque Articulo de Mosaicâ lege dicitur in Epistolis frequentissimè , veluti Rom. II. 12. 23. 25. 27 , et semper ubi in Genitivo jungitur Nomini Articulum non habenti , ut v. g. ἔργα νόμου. In Evangeliiis autem constanter scribitur ὁ νόμος. Luc. II. 23. 24 lectio Codicum variat.

Οὐρανός , οὐρανοί. — Scribuntur absque Articulo ² , α) in Evangeliiis quidem tantum in dictionibus ἐν οὐρανῷ , ἐν οὐρανοῖς , ἐξ οὐρανῶν , ἐξ οὐρανοῦ , minimè tamen constanter. β) In epistolis Paulinis autem Articulus in dictionibus , quales sunt ἀπ' οὐρανοῦ , ἐξ οὐρανοῦ , constanter omittitur ; et 2 Cor. XII. 2 legere est ἕως τρίτου οὐρανοῦ 2 Petr. III.

(1) Coloss. II. 12 et 1 Thess. I. 10 lectio Codicum varians est.

(2) Cf. SCHÖMANN. ad PLUTARCH. Agid. pag. 135 ; POPPO ad THUC. VIII. 42.

5. 12 invenias *ὄραναι* in Nominativo, absque Articulo. γ) In Apocalypsi Articululus cum illis vocibus constanter jungitur; nisi quod uno loco (Cap. VI. 14) Codices variant.

Ὁφθαλμός. — Absque Articulo legitur in dictionibus, quales sunt *ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν* Matth. XXI. 42, *κατ' ὀφθαλμούς* Gal. III. 1, *ἀπὸ ὀφθαλμῶν* Luc. XIX. 42. Atque ita quoque profani: HERODOT. I. 120, POLYB. III. 108, alii.

Πατήρ. — Absque Articulo Hebr. XII. 7: *υἱὸς ἐν οὗ παιδεύει πατήρ*; Joh. I. 14: *μονογενοῦς παρὰ πατέρας*, et in formula Θεὸς πατήρ (*ἡμῶν*); vox *μητήρ* tantum in dictione *ἐκ κοιλίας μητέρας*, Matth. XIX. 12. Act. III. 2. XIV. 8. Gal. I. 15.

Πνεῦμα ἅγιον. — De Spiritu Sancto dicitur frequenter absque Articulo, ut v. g. Act. IV. 8; XIX. 2. Rom. V. 5; XIV. 17.

Πρόσωπον. — Absque Articulo, ut Luc. V. 12: *πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον*; Act. XXV. 16: *κατὰ πρόσωπον*. Atque ita quoque profani, ut HELIOD. Αἰθιοπ. VII. 8. alii.

Ὥρα. — Absque Articulo, ut 1 Joh. II. 18: *ἐσχάτη ὥρα ἐστί*; praesertim ubi construitur cum Numeralibus: Marc. XV. 25: *ἦν ὥρα τρίτη*; Act. XXIII. 23: *ἀπὸ τρίτης ὥρας*; Marc. XV. 33: *ἕως ὥρας ἐννάτης*; Matth. XXVII. 45. *ἀπὸ ἑκτης ὥρας*. Cf. DIOD. SIC. III. 14. HELD. ad PLUT. Αἰμ. Paul. pag. 229. Simili ratione scriptores profani dixerunt *ὥρα χειμέριος* (ÆLIAN. V. H. VII. 14), *ὥρα λούτρου* (POLYÆN. VI. 7).

2. β) Porro Articululus non raro quoque abest a Nomine quod significat rem quam Subjectum de quo agitur habet unicam tantum; eo tamen casu sequitur Genitivus,

§. 18. ARTICULUS PRINCIPALIBUS IN SENTENTIA VOCIBUS NON ADJUNCTUS. 121

per quem Nomen illud perfectè definitur ¹⁾. Exempla : Matth. XVII. 6 : ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν (contrà , Cap. XXVI. 67 : εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ) ; Luc. I. 51 : ἐν βραχίονι αὐτοῦ ²⁾. Porro Rom. I. 2 : εἰς εὐαγγέλιον Θεοῦ ; Ephes. I. 20 : ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ; Luc. XIX. 42 : ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου ; 1 Cor. II. 16 : τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου, etc. Pertinent huc quoque talia qualia sunt, v. g. Luc. II. 4. 11 : εἰς πόλιν Δαβίδ ; 2 Petr. II. 6 : πόλεις Σοδόμων καὶ Γομόρρας ; Act. VII. 29 : ἐν γῇ Μαδιάμ ; ibid. VII. 36 : ἐν γῇ Αἰγύπτου (vide supra p. 116 ad voc. γῇ) ; Rom. II. 5 : ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς ; 2 Thess. II. 2 : ἐν ἡμέρᾳ τοῦ Χριστοῦ. Atque ita quoque LXX frequentissimè ³⁾. Pariter abest nonnumquam Articulus, ubi Substantivum per additum Numerale Nomen aliquo modo definitur, ut, Act. XII. 10 : διελθόντες πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν ; Marc. XV. 25 : ἦν ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτον ; ibid. γ. 33 : ἕως ὥρας ἑννάτης ; Luc. III. 1 : ἐν ἔτει πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας, alia. Similiter et scriptores profani, atque etiam quamquam non sequitur Genitivus qui Nomen definiat, v. g. LYSIAS VII. 10 : τρίτῳ ἔτει.

Adnotatio. Quod legitur 1 Cor. IV. 14, τέκνα μου,

(1) Cf. ENGELHARDT ad PLATON. *Menex.* pag. 277. HERM. ad LUCIAN. *conscrib. hist.* pag. 290.

(2) Referri huc possit etiam illud 2 Petr. II. 14 : ὀφθαλμοῖς ἔχοντες μεσσοῖς μοιχαλίδος.

(3) Apud scriptores profanos latius in his patet omissio Articuli, ut videre est ex sequentibus exemplis. XENOPH. : *Cyrop.* VI. 1. 13 : περὶ κατὰ φύσιν τῆς στρατιᾶς. *Apol. Socr.* : ἐν κατὰ φύσιν τοῦ βίου. THUC. II. 38 : διὰ μέγεθος τῆς πόλεως. Cf. BORNEMANN ad XENOPH. *Cyrop.* pag. 219.

propiè valet non *mes enfants*, sed *des enfants de moi*. Et sic Luc. XV. 29 ἐντολήν σου non est *taotre commendement*, sed *un commendement de vous*. Quod verò dicitur Act. 1. 8 λήψαθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, vertendum est *accipietis virtutem*, quando adrenerit super vos Spiritus sanctus. Videsis quæ in Commentario ad hunc locum adnotavi.

3. γ) Ubi plura Nomina ejusdem Numeri et Casûs sed diversi Generis in eadem sententia per καὶ aut ἡ grammatice conjunguntur, Articulus singulis apponitur, idque sive sermo sit *de personis*, sive *de rebus*. Exempla. Act. XIII. 50 : Τὰς σεβόμενας γυναῖκας., καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως. — Coloss. IV. 1 : Τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε. — Rom. VIII. 2 : Ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου, — Apoc. XIII. 17 : Ὁ ἔχων τὸ χάραγμα, τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου, ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Nec aliter hic scriptores profani. Ubi verò plura illa conjuncta Nomina aut a) exprimunt res aut personas, quæ ad totum quoddam tamquam ejusdem *partes* aut *membra* referuntur, aut b) Nomen illud, quod primo loco ponitur, Adjectivum habet quod ad sequens Nomen pariter pertineat, — ibi Articulus primo Nomini appositus afficit quoque ea quæ insequuntur Nomina, nec repetitur. Exempla. Coloss. II. 22 : Τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων. Luc. XIV. 23 : Ἐξέλθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς. Luc. I. 6 : Ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ Κυρίου. Atque ita quoque profani.

Adnotatio. Ubi conjuncta illa Nomina diversi erant Numeri, Articulus singulis fuit appositus, ut v. g. Coloss. II. 13 : Ἐν τοῖς παραπτώμασι καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ. Ephes. II. 3 : Τὰ βελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν. Similiter Dionys.

§.18. ARTICULUS PRINCIPALIBUS IN SENTENTIA VOCIBUS NON ADJUNCTUS. 123

HAL. IV. 2238. 1 : Ὑπὸ τῆς παρθένου καὶ τῶν περὶ αὐτὴν γυναικῶν. Apud XENOPHONTEN tamen (*Anab.* II. 1. 7) legere est ἐπιστήμων τῶν περὶ τὰς τάξεις τε καὶ ὀπλομαχίαν. Non pertinet huc illud PAULI (1 Cor. IV. 9) : θέαθρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. Nimirum ibi duo illa Substantiva ἀγγελοι et ἀνθρωποι non adduntur τῷ κόσμῳ, sed hunc distinctè designant.

4. δ) Sed ubi plura Nomina, in eadem sententia per καὶ aut ἡ grammaticè conjuncta, non solum sunt ejusdem Numeri et Casûs, verùm etiam ejusdem Generis, ibi plerumque Articulum habet tantùm Nomen illud quod primo loco ponitur :

a) Quando conjuncta illa Nomina exprimunt *res* aut *personas*, quæ ad totum quoddam tamquam ejusdem *partes* aut *membra* referuntur, v. g. Marc. XV. 1. Συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων¹. Luc. XIX. 45 : Ἦρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας. Cf. Luc. XIV. 21. Rom. I. 20. Coloss. II. 19.

b) Ubi καὶ conjungit Prædicata duo quæ ad idem Subjectum pertinent, v. g. Ephes. VI. 22 : Ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος. Marc. VI. 3 : Ὁ τέκτων ὁ υἱὸς Μαρίας καὶ ἀδελφὸς Ἰακώβου. Coloss. III. 17 : Εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, Deo eidemque Patri.

Adnotatio. Pertinet huc celebris ille PAULI de CHRISTI divinitate locus (Tit. II. 13) : Προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτόν ὑπὲρ ἡμῶν. Nimirum Jesus

(1) Describitur ibi Syhedrium Hierosolymitanum per varia ejusdem membra. Vide quæ notavimus in Commentario ad Act. IV. 5.

CHRISTUS ibi a PAULO vocatur μέγας Θεός idemque σωτήρ. Nam voci σωτήρ Articulum non apposuit; noluit ergo significare personas distinctas duas, *magnum Deum*, inquam, et *salvatorem nostrum*, sed unum Jesum Christum nominat et *magnum Deum*, et *salvatorem nostrum*. Atque hunc scribendi usum Apostolus perpetuò observat. Sic ad Gal. I. 4. scripsit κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ubi idem vocatur *Deus* qui *pater*. Cf. porro Rom. XV. 6.; 1 Cor. XV. 24.; 2 Cor. I. 3. XI. 31. Ephes. I. 3. V. 5. 20. Philipp. IV. 20.; 1 Thess. I. 3. III. 11. 13. Nobile imprimis est illud Epistolæ prioris ad Thessalonicenses (Cap. III. 11): Αὐτὸς δὲ ὁ Θεὸς καὶ πατήρ ἡμῶν, καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός; nam quum ibi ὁ Θεός idem sit qui πατήρ, a voce πατήρ Articulus abest; apponitur verò voci κύριος, quum κύριος ἡμῶν hic a *Deo* et *patre nostro* distinguatur.

Itaque in recitato illo loco Paulino (Tit. II. 13) JESUS CHRISTUS vocatur *magnum Deum* idemque *salvator noster*; quam interpretationem et Grammatica docet illius loci ratio, et omninò quoque postulat contextus ibi oratio. Agitur enim de ἐπιφανείᾳ τῆς δόξης, h. e. de *apparitione* sive *adventu glorioso*; atqui ἐπιφανεία hæc in Scripturis nuspiam aut Deo Patri aut Spiritui sancto, sed soli Jesu Christo Dei Filio tribuitur, et quidem frequenter ut 1 Tim. VI. 14., 2 Tim. IV. 1. 8, et alibi.

Opponitur huic interpretationi id quod legitur 2 Thess. I. 12: κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Hic, inquiunt, Θεός distinguitur a κύριος Ἰησοῦς Χριστός, et tamen Articulus ante κύριον non legitur. Verum nihil hoc argumento efficitur; nam nec probant adversarii, Apostolum per verba Θεός et κύριος designare voluisse *Subjecta distincta duo*; nec si probassent, multum profecissent, quum vox κύριος, de Jesu Christo dicta, pertineat ad eam classem vocabulorum, quæ ad modum Propriorum Nominum habebantur atque ut talia absque Articulo scribi solebant, etsi de certa finitaque quapiam

re aut persona dicerentur. Vide supra pag. 118. Ad hæc , non prorsus simile est ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ cum illo quod opponunt : κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Nam illic utrumque , μεγάλου Θεοῦ et σωτῆρος , inter Articulum et ἡμῶν continetur ; hic verò inter Articulum et ἡμῶν unum tantum τοῦ Θεοῦ positum est . WINERUS fatetur nihil obstare quominus secundum leges Grammaticas Jesus Christus ibi dicatur *magnus Deus* idemque *Salvator noster* ; attamen negat Paulum hoc sibi per illa verba voluisse . Rationem quaeris ejus sententiæ ? Ratio WINERI est , quia opinatur , mirabile dictu , istiusmodi sententiam de persona Christi minime congruere cum toto systemate doctrinæ Paulinæ ; verum non explicat WINERUS quid tandem obstet quominus doctrina de Deo-homine componi possit cum reliquis Paulinæ doctrinæ capitibus. Fortasse non multum a vero aberraverimus si existimemus , ideò WINERO videri doctrinam de Deo-homine cum Paulinæ doctrinæ systemate non congruere , quia nempe non congruit hæc doctrina cum doctrina *Rationalistarum*. Sed velint nolint Rationalistæ , JESUM CHRISTUM PAULUS sæpè et apertè Deum prædicat ¹ ; hoc vero dogma cum reliquis ejus dogmatibus non convenirot , nemo exstitit qui sentiret , donec cœperunt superbi homunciones recusare de Deo

(1) *Grammatik des neutestamentlichen Sprachidioms* von J. B. WINER. Ed. 3. pag. 148. Sic ait : « Tit. II. 13. ἐπιφάνεια τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χρ. halte ich aus Gründen , welche in den Lehrsystem des Paulus liegen , σωτῆρος nicht für ein zweites Prädicat neben Θεοῦ , als ob Christus erst μέγας Θεός , und dann σωτήρ genannt wurde... » Et in subjecta nota dicit : « Dass σωτῆρος ἡμῶν als ein zweites von den Art. τοῦ mit abhängiges Prädicat Grammatisch betrachtet werden könne , sollte im Obigem nicht geleugnet werden ; nur die dogmatische aus den Schriften des Paulus abstrahirte Ueberzeugung , dass dieser Apostel Christum nicht habe den grossen Gott nennen können , bewog mich zu zeichnen , wie auch dem grammatisch nichts im wege stehe , καὶ σωτῆρος — Χριστοῦ als ein zweites Subject für sich zu nehmen. »

(2) Rom. IX. 5, Philipp. II. 6. Coloss. 1. 16. II. 9. , alibi.

doceri a Deo, parvoque suo ingenio metiri quid possit infinita Dei potentia. Ceterum, ut PAVLUS CHRISTUM in illa epistola non simpliciter *Deum*, ut alibi, sed *magnum Deum* appellaverit forsitan inde accidit, quod mittenda hæc epistola erat in insulam CASTAM, ubi ὁ μέγας Ζεὺς *magnus Jupiter* colebatur ¹.

c) Ubi inter primum Substantivum et ejusdem Articulum interponitur aliquid quod pariter pertineat ad secundum; ex. gr. 1 Thess. II. 12: *Εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν*. Ibid. III. 7: *Ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει καὶ ἀναγκῇ ἡμῶν*. Philipp. I. 19: *διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορηγίας*. Atque ita etiam ubi post alterum Substantivum Genitivus ponitur qui ad utrumque referendus sit; ut Philipp. I. 20: *Κατὰ τὴν ἀποκαταδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου*.

d) Ubi conjuncta illa Nomina sunt aut Adjectiva aut Participia, quæ de uno eodemque Subjecto prædicantur; ex. gr. Act. III. 14: *Ὑμεῖς τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον* (scil. CHRISTUM) *ἠρνήσασθε*. Marc. IX. 25: *τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφόν*. Act. II. 20: *Τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ*. Philipp. III. 3: *Ἡμεῖς ἐσμεν οἱ πνεύματι Θεῷ λατρεύοντες καὶ καυχώμενοι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες*. Joh. XI. 24: *Ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων καὶ γράψας*. Atque ita etiam ubi ἀλλά interponitur, ut Joh. X. 1: *ὁ μὴ εἰσερχόμενος. . . ἀλλὰ ἀναβαίνων*. Cf. 2 Thess. II. 12.

5. Contrà, apponi ferè solet Articulus tam primo quam secundo Nomini, ubi quæ per καὶ, aut τε-καὶ, aut καὶ-καὶ

(1) Cf. Odyss. XIX. 178.

conjunguntur Nomina talia sunt, ut eorum unumquodque respiciatur seorsim ab altero. Exempla : 1 Cor. III. 8 : Ὁ φυτεύων καὶ ὁ ποτίζων ἐν εἰσιν. Act. XXIII. 7 : Ἐγένετο στάσις τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων. Ibid. : Ἀνέστη τε ὁ βασιλεὺς καὶ ἡγεμῶν. Marc. II. 16 : Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύοντες. Act. V. 24 : Ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὃ τε ἱερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς. Confer etiam Luc. XI. 39. 1 Thess. 3. 11. Philipp. III. 10. Apponitur quoque Articulus utrique Nomini, ubi per disjunctivam aliquam Particulam separantur, v. g. Luc. XI. 51 : Μεταξὺ τοῦ Οὐσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου. 1 Cor. XIV. 7 : Πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον ἢ τὸ κιθαριζόμενον. Confer etiam Matth. XXIII. 35. Joh. III. 19. 1 Cor. XIV. 5. — Philipp. I. 19 (διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ Πνεύματος) Articulus ab ἐπιχορηγίας abesse poterat, idque ob adjectum Genitivum τοῦ πνεύματος, quo a τῆς ὑμῶν δεήσεως separatur.

Adnotatio 1. Sicubi fit enumeratio plurium quæ ad eamdem classem definitarum personarum aut rerum pertinet, Articulus semel aut bis positus integram earum seriem afficit; v. g. 1 Cor. V. 10 : Οὐ πάντως τοῖς ἔργοις τοῦ κόσμου τούτου ἢ τοῖς πλεονέκταις καὶ ἄρπαξιν ἢ εἰδωλολάτραις. Sic PLATO (*Eutyphr.* p. 7. C) dixit : Τὸ τε δίκαιον καὶ τὸ ἄδίκον καὶ καλὸν καὶ αἰσχρὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν, et HERODOTUS (IV. 71) : τὸν εἰνοχέον καὶ μάγειρον καὶ ἱπποκόμον καὶ διηκένον.

Adnotatio 2. Luc. X. 29 : τίς ἐστι μου πλησίον, et ibid. ψ. 36 : τίς τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστας, Adverbium πλησίον non fuit adhibitum ad modum Substantivi ut valeat ὁ πλησίον *proximus*, sed, servatâ nativâ sua vi, πλησίον

ibi significat *prope, proximè*, atque adeò proprie ibi (ψ. 29) dicitur *quis est mihi proximè*, quod tamen valeat *quis est meus proximus*. De Genitivo μου in hac syntaxi videsis MATTHIÄ §. 339.

Adnotatio 3. In ΤΙΟΜΑ Apostoli exclamatione (Joh. XX. 28 : ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου, Nominativi cum Articulo pro Vocativis sunt. Vide infra §. 29.

§. 19.

De articulo juncto vocibus nomen ulterius declarantibus.

1. Nomini Articulum habenti si quid additur, quo ulterius definitur, illud

α) aut locum occupat *medium* inter Articulum et Nomen, ut ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος (Matth. XII. 35); τὸ ἐμὸν ὄνομα (Matth. XVIII. 20); ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη (Rom. XI. 27); ἡ ἄνω κλήσις (Philipp. III. 14), ἡ κατ' οἶκον σου ἐκκλησία (Philem ψ. 2); οἱ ἄληθινοὶ προσκυνηταί (Joh. IV 23); ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις (Act. II. 11); ἡ τοῦ Θεοῦ μακροθυμία (1 Petr. III. 20); τὸ καινὸν αὐτοῦ μνημεῖον (Matth. XXVII. 60).

Adnotatio 1. Rarò fit ut illud *primum* in enunciatione locum occupet, ut in hoc Act. XXVI. 24 : Μεγάλη τῇ φωνῇ ἔφη.

Adnotatio 2. Inter Articulum et Nomen plura esse possunt Adjectiva, ut si dicas : ὁ ἅγιος καὶ ἁμώμενος ἄνθρωπος.

§. 19. ARTICULUS JUNCTUS VOCIBUS NOMEN ULTERIUS DECLARANTIBUS. 129

Tum verò Articulus repeti non solet, nisi in dictionibus quales sunt istæ: Luc. I. 70: διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν, aut I Petr. 14: τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα.

β) Aut Nomini *postponitur*; tum verò si id quod additur est Adjectivum ¹⁾, aut Nomen cum Præpositione quod Adjectivi locum teneat, Articulus *constanter* repetitur: Ex gr. Joh. X. 1: ὁ ποιμὴν ὁ καλός. Act. XII. 20: ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηραῖαν. Joh. VII. 6: ὁ καιρὸς ὁ ὑμέτερος. Matth. I. 25: τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον. et sic pariter ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν (Thess. I. 8.) et τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους; nec aliter Nomini jungitur Participium ad modum Substantivi adhibitum, ut I. Petr. V. 10: ὁ δὲ Θεὸς πάσης χάριτος, ὁ καλέσας (is qui) ἡμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν, et Ephes. I. 12: εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπικότας (nos qui ante speravimus) ἐν τῷ Χριστῷ.

Adnotatio 1. Plura sic conjungi possunt additamenta descriptiva, sed repetendus Articulus est nisi conjungantur per καὶ (§ 18. 4). Ex. gr. Hebr. XI. 12: Ἡ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, ἡ ἀναρίθμητος. Apoc. XXI. 9:

(1) Intelliguntur Adjectiva quæ vere sint Substantivorum in aliqua enunciatione Epitheta; quale non est v. g. μέσον in hoc Lucæ XXIII. 45: ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον, ubi μέσον ad Verbum pertinet; ibi τὸ μέσον καταπέτασμα sensum haberet longe diversum. Et sicut μέσον, ita quoque similia Adjectiva Spatii aut Numeri, ubi non sunt vera epitheta, absque Articulo construuntur, idque aut α) post Nomen, ut Matth. XVI. 26: εἰς τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ indien hy de wereld geheel won; ibid. XII. 4: εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις maar aan de priesters alleen; aux prêtres seuls; aut β) ante Nomen, ut Hebr. IX. 7: μέγας ὁ ἀρχιερεὺς alleen de hoogepriester.

ἦλθεν εἰς ἐκ τῶν ἐπτὰ ἀγγέλων τῶν ἔχόντων τὰς ἐπτὰ φιάλας τὰς γεμούσας τῶν ἐπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων.

Adnotatio 2. I Joh. V. 20 legendum est non ἡ ζωὴ αἰώνιος, sed absque Articulo ζωὴ αἰώνιος, et Luc. XII. 12 non τὸ γὰρ πνεῦμα ἅγιον, ut GRIESBACHIVS edidit, sed τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα, ut TISCHENDORFIUS. Quod 1 Cor. X. 3 legitur τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικόν, Substantivum βρῶμα et Adjectivum πνευματικόν unam conficiunt notionem, cujus Adjectivum est αὐτὸ. Idem dicito de loco Ep. I. 4: ἐκ τοῦ ἐνεστώτος αἰῶνος πονηροῦ. In illo ἐγὼ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μεῖζω τοῦ Ἰωάννου, quod legitur apud Johannem (Cap. V. 36), μεῖζω non est Adjectivum, sed Accusativus Prædicati. Confer illud ISOCRATIS (Philipp. Cap. 56.): Τὸ σῶμα θνητὸν ἅπαντες ἔχομεν.

Adnotatio 3. Non rarò tamen negligitur Articuli repetitio, ubi ea quæ Nomini additur *adjectiva* dictio, ex aliquo Nomine et Præpositione constat. Ex. gr. 2 Cor. X. 18: Βλέπετε τὸν Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα (*Israëlem carnalem*); 2 Cor. X. 18: Τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ; et sic frequenter α) ubi Nomini additur formula ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ aut ἐν Κυρίῳ, v. g. Coloss. I. 4: ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους. Ephes. I. 15: ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ Κυρίῳ Ἰησοῦ. b) aut ubi Nomen, nisi quid addatur, perspicuum sensum non habeat, ut Ephes. III. 4: δύνασθε νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ. Philipp. I. 26: διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς. 2 Cor. IX. 13: ἐπὶ τῇ.... ἀπλότητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας. Similiter POLYBIUS (III. 48. 11): Τὴν τῶν ὄχλων ἀλλοτριότητα πρὸς Ῥωμαίους, et alibi (V. 64. 6): Διὰ τὴν τοῦ πατρὸς δόξαν ἐκ τῆς ἀθλήσεως.— Rom. VI. 4 absque repetito Articulo scribi poterat συνετάφημεν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, quia præcesserat (ψ. 3) ἐβαπτίσθημεν εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ.

Adnotatio 4. Loca sunt non pauca quæ huc referenda

§. 19. ARTICULUS JUNCTUS VOCIBUS NOMEN ULTERIUS DECLARANTIBUS. 131

esse videantur , cum tamen non sint. Sic Coloss. 1. 6 in illo ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ , ἐν ἀληθείᾳ , dictio ἐν ἀληθείᾳ pertinet ad ἠκούσατε καὶ ἐπέγνωτε . Rom. III. 25 quod additur ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι jungendum est non cum proximo διὰ τῆς πίστεως sed cum antegresso προέθετο ἱλαστήριον 1). Rom. VIII. 2 voces ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ non pertinent ad præcedens τῆς ζωῆς , sed ad insequens ἡλευθέρωσέ με. Talia loca , inter alia , sunt quoque Philipp. I. 14²⁾ ; I Cor. II. 7. IX. 18. Philem. γ. 20. Jacob. III. 18 , alia.

Adnotatio 5. Participium , ubi non adhibetur ad modum Substantivi , absque Articulo construitur. Ex, gr. Act. XXIII. 27. Τὸν ἄνδρα τοῦτον συλληφθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων , *virum hunc , ubi comprehensus esset a Judæis , etc.* Act. XXI. 8 : Εἰς τὸν οἶκον Φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ , ὄντος ἐκ τῶν ἐπτὰ *quippe qui esset unus ex septem illis scil. diaconis olim Hierosolymæ institutis.* Vide infrà , §. 46 *de Participio.*

2) Si verò id quod additur est Genitivus Nominis substantivi³⁾ , *plerumque* repetitur solummodo ibi , ubi talis Genitivus peculiarem habet *emphasim*⁴⁾ , ut v. g. in hoc 1 Cor I. 18 : ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ , Joh. XIX. 25 : Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ . Luc. XXIV. 10 : ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου⁵⁾ ; aut etiam ubi Nomini additum

(1) Cf. quæ notavimus ad eum locum in Commentario.

(2) Vide nostra ad h. l.

(3) Genitivi Pronominum Personalium suo Nomini absque Articulo junguntur , ut ὁ πατὴρ μου.

(4) Scriptores profani multi Articulum ibi repetunt , quamquam nulla adest in addito illo Genitivo *emphasim*. Cf. SIEBELIS ad Pausan. I. p. 17.

(5) Sed absque Articulo Luc. VI. 16 : Ἰούδαν Ἰακώβου ; Act. I. 13 : Ἰάκωβος Ἀλφαίου , Ἰούδας Ἰακώβου.

est Pronomen in Genitivo, ut Matth. XXIV. 10 : τὸ αἷμα μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης.

2. Ubi *Proprio* alicui Nomini *apponitur* Nomen Appellativum, eoque scriptor velit accuratius definire quemnam inter plures eodem nomine vocatos intelligat, Appellativum illud Nomen Articulum habere solet; secus, abesse solet Articulus. Ex. gr. : Act. XXV. 13 : Ἀγρίππας ὁ βασιλεύς. Luc. IX. 19 : Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν. Cf. Act. XII. 1. 2. XXIII. 24. XXVI. 9. Contrà, Act. X. 32 : Σίμων βυρσεύς, Simon, corroyeur. Luc. II. 36 : Ἄννα προφῆτις, Anna, eene Profetesse. Act. VII. 10 : Ἐναντίον Φαραὼ βασιλέως Αἰγύπτου. Cf. Luc. VIII. 3. Act XX. 4.

3. Ubi Nomini Articulum non habenti additur aliquod epitheton aut epithetica aliqua dictio, hæc Articulum propriè non admittunt. Ex. gr. Matth. VII. 11 : Δόματα ἀγαθὰ. Joh. IX. 1 : Εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς. 1 Tim. IV. 3 : Ἄ ὁ Θεὸς ἐκτισεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας. Ibid I. 6 : Τέκνα ἔχων πιστά, μη ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας ἢ ανυπότακτα. Rom. XIV. 17 : Δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. Sed tamen sat frequenter quoque Articulus eo casu apponebatur, quando nempe illius epitheti aut epitheticæ locutionis ope *infinitum* Nomen aliquo modo erat *definiendum*. Exempli : Act. XXVI. 18 : Πίστει τῇ εἰς ἐμέ, par foi c. a. d. celle en moi, ut parum eleganter quis dixerit. 2. Tim. I. 73 : Ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Tit. III. 5 : Οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, non merito operum, bonorum inquam, quæ fecerimus nos, Rom. II. 14 : ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νό-

μον ἔχοντα , quando nempe Gentiles , homines , inquam , qui legem Mosaicam non habent. Confer etiam Act. X. 41. Philipp. I. 11. III. 6. Hebr. IX. 2. Jud. γ. 4. Jacob. IV. 14. Similiter profani : DION. HAL. IV. 2219 , 4 : εὐνοία τῇ πρὸς αὐτόν , et 2221. 5 : ὀπλισμὸς ὁ τοῖς τηλικούτοις πρέπων.

§. 20.

De Articulo Demonstrativi Pronominis vim habente.

1. Articulus tamquam Pronomen Demonstrativum adhibit¹⁾ , in libris quidem Novi Testamenti , legitur tantum :

a) in partitionis aut oppositionis formulis ὁ μὲν , ὁ δὲ , οἱ μὲν , οἱ δὲ , ut Matth. XXII. 5 : ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρὸν , ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ , alius quidem in agrum suum , alius verò ad mercaturam suam . Act. XXVIII. 24 : οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις , οἱ δὲ ἠπίστουν , dictis alii quidem assentiebantur , alii verò non credebant. Pro οἱ δὲ post οἱ μὲν legitur ἄλλοι δὲ — ἕτεροι δὲ apud Matth. XVI. 14.

Adnotatio 1. Matth. XXVI. 67 et XXXIII. 17 occurrit formula partitionis οἱ δὲ , quamquam non præcessit οἱ

(1) Quod Articulus origine Pronomen Demonstrativum sit , suprâ jam diximus. Vide p. 90.

μὲν. In quibus locis ¹⁾ partitio quidem fit sed talis ut ii qui dicantur οἱ δὲ cogitandi sint numero multo pauciores quam illi qui his opponuntur; quare et in similibus locis οἱ δὲ reddiderim non alii sed nonnulli. Sensit ita quoque Scholiastes ad LUCIANI *Tim.* (Cap. IV. ad verba: οἱ δὲ καὶ — ἐπιβεβλήκασι), ubi hæc habet: ὁμοίᾳ, inquit, ἢ σύνταξις αὐτῇ τῇ ἐν τῇ ἱερᾷ τοῦ Εὐαγγελίου Ματθαίου συγγραφῇ, τῇ οἱ δὲ ἐδίστασαν· ἀντὶ γὰρ τοῦ τινὲς τὸ οἱ δὲ κεῖται, similis est syntaxis hæc (scil. οἱ δὲ καὶ.... ἐπιβεβλήκασι) illi quæ in sacra historia Evangelii Matthæi legitur οἱ δὲ ἐδίστασαν, nam οἱ δὲ ibi positum est pro τινὲς. — Act. XVII. 18 legere est τινὲς ἐλεγον,... οἱ δὲ, ubi τινὲς valet οἱ μὲν. Ita ÆSCHINES (de falsa legatione): Ἐξ ὧν αὐτοῖς ἀνῆρηκασι τινὲς, οἱ δὲ καὶ δημοσίᾳ ἐτελεύτησαν, quorum aliquot sibi mortem consciverunt, alii publico supplicio perierunt.

Adnotatio 2. Frequentius tamen in istiusmodi dictionibus Pronomen Relativum adhibetur. Ex. gr. 1 Cor. XI. 21: ὅς μὲν πεινᾷ, ὅς δὲ μεθύει. Matth. XXI. 35: ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν. Nonnumquam occurrit etiam ὅς μὲν.... ἄλλος δὲ. Vide Matth. XIII. 4. 5 et 1 Cor. XII. 8. Post οὗς μὲν 1 Cor. XII. 28 anacoluthicè sequitur πρῶτον,... δεύτερον, cet. Idem dicito de loco Lucæ (Luc. VIII. 5): ὁ μὲν (Neutr.).... καὶ ἕτερον. In illo epistolæ ad Romanos (Cap. XIV. 2): ὅς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει, non est inter ὅς μὲν et ὁ δὲ Grammatica oppositio, nam Articulus ὁ ad Participium ἀσθενῶν pertinet; agnoscenda ibi est oratio variata.

2. b) Ad modum Pronominis Demonstrativi adhibentur ὁ δέ, οἱ δέ, etiam in narratione, quo casu referuntur ad personas modò nominatas, ut Matth. II. 5: οἱ δέ

(1) De similibus locis ait KLOTZ ad DEYANIAM Tom. 2. p. 388): in his primùm universa res ponitur, deinde partitio nascitur, quæ ostendit, priora quoque verba non de universa causa jam accipi posse.

εἶπον illi autem dixerunt. Ibid. II. 14 : ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε ille verò experreclus assumpsit.

Adnotatio 1. Τοῦ pro τοῦτου occurrit Act. XVII. 28 in citato ibi ex ΑΒΑΤΟ loco τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν nam hujus progenies quoque sumus. Fieri potest ut et τῷ, quod legitur in Ep. ad Rom. Cap. IV. 5 valeat τούτῳ vel ἐκεῖνῳ. Videsis quæ in Commentario ad hunc locum adnotavi. Confer etiam GEORGI Hierocrit. Lib. II. Cap. III. §. VI.

3. Huc denique pertinent dictiones illæ, in quibus ab Articulo pendet aut Nomen cum Præpositione, aut Adverbium aliquod, aut denique Genitivus aliquis; postrema hæc syntaxis inservit ad exprimendam cognationem quamdam, aut etiam ad indicandum, pertinere aliquid, quocumque tandem modo, ad rem sive personam quæ Genitivo illo exprimitur. Exempla : Hebr. XIII. 24 : οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας *die van Italië*. Rom. IV. 14 : οἱ ἐκ νόμου *ceux qui sont de la loi*. Joh. VIII. 23 : τὰ κάτω. Rom. I. 13 : τὸ δεῦρο. Joh. XXI. 2 : οἱ τοῦ Ζεβεδαίου. 1 Cor. I. 11 : οἱ Χλόης (Cf. §. 30, 3). Matth. XXI. 21 : τὸ τῆς συκῆς *dat van den vygeboom*. Rom. II. 14 : τὰ τοῦ νόμου. Ibid. VIII. 5 : τὰ τῆς σαρκός. Ibid. XIV. 19 τὰ τῆς εἰρήνης. Ellipsis in his dictionibus nulla est, neque etiam otiosæ circumlocutiones sunt, sed potius elegantes quædam de rebus finitis infinitè loquendi rationes.

Adnotatio 1. Neutrum τὸ ubi integræ cuiuspiam sententiæ præponitur, quod quidem in scriptis LUCÆ et PAULI fit frequenter, vim habet Articuli, qui tum integram illam sententiam ita afficit ac si tota esset una vox. Exempla : Luc. IX. 46 : εἰσῆλθε διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. Ibid. XXII. 2 : καὶ ἐζήτουν... τὸ πῶς ἂν

ἀνέλωσιν αὐτόν, ils cherchoient *le comment ils le feroient mourir*. Cf. etiam Rom. VIII. 26. Act. IV. 21. XXII. 30.

Adnotatio 2. Falsò quidam statuere, Articulum pro Demonstrativo Pronomine positum esse Matth. I. 25, Joh. VII. 17. 40, Act. XXV. 10, ibid. IX. 2, Coloss. IV. 16, Rom. V. 5., 2 Cor. V. 4 et similibus locis; nam, ut hoc exemplo utar, in dictione οἱ οντες ἐν τῷ σκήνῳ (2 Cor. V. 4), τῷ non est δεικτικῶς dictum pro τούτῳ, verùm simpliciter designat σκῆνος illud, quod versu primo fuerat nominatum.

Adnotatio 3. Scriptores Jones et Dorienses, et deinceps etiam Byzantini, pro Relativo Pronomine nonnumquam adhibere Articulum; in libris vero Novi Testamenti nullibi hoc factum est. Nam quod Act. XIII. 9 legitur Σαῦλος ὁ καὶ Παῦλος id quidem per breviloquentiam dictum est pro ὁ καὶ καλούμενος Παῦλος. Vide SCHAEFERUM ad Bosii *Ellips.* pag. 213.

CAPUT SECUNDUM.

De usu Pronominum.

§. 21.

De usu Pronominum in universum.

1 Pronomina tam *Personalia* quam *Demonstrativa* et *Relativa* non rarò occurrunt alio Genere adhibita quam postulet Nomen ad quod referuntur ; quo casu respectum fuit non id quod dicitur (τὸ ῥητὸν), sed id quod significatur (τὸ σημαινόμενον). Fit autem hoc imprimis ibi ubi Pronomina illa referuntur ad Nomina Neutrius Generis quibus *res animatae* significantur ; item ubi referuntur ad Nomina *abstracta* Feminini Generis , quæ dicantur de *animatis*. Exempli : Matth. XXVIII. 19 : Μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη , βαπτίζοντες αὐτοὺς . Rom. II. 14 : Ὅταν γὰρ τὰ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα , φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ , οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσι νόμος . Gal. IV. 19 : Τεχνία

μου, οὗς πάλιν ὠδίνω. Colos. II. 19 : Τὴν κεφαλὴν (Χριστὸν), ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα, etc. Ibid. II. 15 : Ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρόρησίᾳ θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ. Pertinet huc quoque Apoc. XVII. 16 : Καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες, καὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσι, etc., ubi κέρατα et θηριον certas quasdam personas significant. Istiusmodi *Synesis Generum*, ut vocant, apud scriptores quoque profanos frequenter occurrit. Vide KÜHNER §. 419. b. et BERNHARDY pag. 294.

Adnotatio. Ex his patet quam inscitè Anabaptistæ negent, in verbis CHRISTI (Matth. XXVIII. 19), Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη βαπτίζοντες, αὐτοὺς, Pronomen αὐτοὺς referri posse ad antecedens ἔθνη.

2. Pari modo occurrunt quoque Pluralis Numeri Pronomina constructa cum Nomine Singularis Numeri, si hoc aut collectivam habet notionem, aut abstractam quæ adhibita sit pro concreta. Exempla : Matth. I. 21 : Σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. Philipp. II. 15 : Ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ. 3 Joh. γ. 9 : Ἐγραψα τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν, κ. τ. λ. Ephes. V. γ. 11. 12 : Μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῦ σκότους· τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, κ. τ. λ. Marc. VI. 46 : Ἔως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον. Καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς.

Adnotatio 1. Huc non pertinet illud Philipp. III. 20. ἐν οὐρανοῖς, ἐξ οὗ. Ratio est, quia dictio ἐξ οὗ in usu loquendi vim Adverbii induit, ut simpliciter valeat unde.

Adnotatio 2. Act. XV. 38 in dictione κατὰ πᾶσαν πόλιν, ἐν αἷς notanda est syntaxis secundum sensum.

Scilicet *πάσα πόλις* grammaticè quidem dictum est in *Singulari*, sed logicè *pluralitatem* significat. In loco autem *Ῥεται* illo (2 Petr. III. 1), *Ταύτην ἤδη δευτέραν ὑμῶν γράφω ἐπιστολήν, ἐν αἷς*, Relativum *αἷς* refertur ad *binas* epistolas, quas vox *δευτέραν* designat.

Adnotatio 3. 2 Petr. III. 16 lectio Codicum variat; nam alii Codices ibi habent *λαλῶν ἐν αὐταῖς (ἐπιστολαῖς) περὶ τούτων, ἐν αἷς*, alii verò *ἐν οἷς*. Ambigi potest utra lectio præferenda sit. Si legeris *ἐν αἷς*, Relativum, ut patet, respicit præcedens *ἐν αὐταῖς ἐπιστολαῖς*. Si verò mavis legere *ἐν οἷς*, Relativum hoc referendum sit ad *τούτων*. Sunt autem *ταῦτα* hæc ea quæ pertinent ad *Christi adventum*; de his enim *Ῥετα* ibi locutus modò fuerat. Igitur si legas *ἐν οἷς* mens *Ῥετα* sit dicere, *Paulum* quoque scripsisse *de his (περὶ τούτων)*, de iis; inquam, quæ pertinent ad *Christi adventum*; esse autem quædam difficilia intellectu *in his (ἐν οἷς)*, h. e. inter ea quæ *Paulus* scripsit ad *Christi adventum* pertinentia.

Adnotatio 4. In verbis Apostoli (Rom. VI. 21) *ἰηίς, τίνα οὖν καρπὸν εἶχετε τότε ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε*, post *τότε* deficere vīdetur Demonstrativum *τούτων*, sicut deficit quoque v. g. Act. VIII. 24. Confer quæ ad eum locum epistolæ ad Romanos notavi in Commentario.

Adnotatio 5. Fuere interpretes qui dicerent, fieri nonnumquam in Græcitate sacra, ut Pronomen Demonstrativum per Prolepsin referatur ad Nomen adhuc non expressum sed in subsequenti demum oratione exprimendum. Verum, quæ afferuntur exempla rem minimè cōficiunt. Matth. XVII. 18¹ Demonstrativum *αὐτῷ* non necessariò referendum est ad *δαίμόνιον*, quum referri quoque possit ad præcedens (v. 17) *αὐτοῦ*, ad ipsum, inquam, dæmoniacum, id quod jam S. Hieronymo et Theophylacto pla-

(1) Matth. XVII. 18 : Καὶ ἐπετίμηκεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαίμόνιον.

cuisse video. In loco autem Lucæ Act. Ap. Cap. XII. 21¹ Pronomen αὐτούς non respicit ὁ δῆμος, sed demonstrat Tyrriorum et Sidoniorum legatos, de quibus præcedenti commate sermo fuerat. Confer quæ ad Act. XII. 20—23 notavimus in Commentario.

Adnotatio 6. Notandus est usus Pronominum in adverbialibus hisce locutionibus: Luc. XX. 23 τί με πειράζετε; *quid (cur) me tentatis?* 2 Petr. I. 5: Καὶ αὐτὸ τοῦτο σπουδὴν πᾶσαν παρενεύγκαντες *et ob id ipsum (propterea) omni studio collata.* Hebr. X. 33: τοῦτο μὲν.... τοῦτο δὲ *partim — partim.* In his Pronomina posita sunt in *Accusativo*, ut vocant, *Adverbiali*, de quo videsis HERNANNEN ad VIGERUM pag. 882. KÜHNENUM §. 5b7. BERNHARDY p. 130.

§. 22.

De usu Pronominum Personalium et Possessivorum.

1 In Græcitate Novi Testamenti Pronomina Personalia multo frequentius adhibita leguntur quam apud scriptores profanos; in quo frequentiore usu sacri scriptores hebraizant. Cernitur autem frequentior ille usus:

α) In Pronominibus αὐτοῦ, σου, ceteris, Substantivo junctis, ut Joh. II. 12: Αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐταῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Luc. XXIV. 50: Καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, εὐλόγησεν αὐτούς. Cf. etiam Matth. VI. 17. XV. 2. Marc. XII. 30.

(1) Act. XII. 21 : ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς· ὁ δὲ δῆμος ἐπερώνει, κτλ.

6) In Accusativo *subjecti* addito Infinitivis , ut Luc. X. 35 : 'Εγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαι με ἀποδώσω. Cf. etiam Joh. II. 24. Hebr. VII. 24.

γ) In Casu obliquo juncto in eadem enunciatione tam Participio quam Verbo Finito , ut Marc. X. 16 : 'Εναγκαλιζάμενος αὐτά (τὰ παιδία), τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτὰ ἠυλόγει αὐτά. Cf. etiam Marc. IX. 28. Act. VII. 21.

Rarò fit ut desit Pronomen ibi ubi illud videretur non fuisse omittendum ; ut , v. g. Act. XIII. 3 : καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἀπέλυσαν , cumque imposuissent illis manus , dimiserunt (illos). Conferri potest illud DEMOSTHENIS (adv. Conon. p. 728. B) : ἐμοὶ περιπεσόντες ἐξέδυσαν.

Adnotatio 1. Quo gravior esset oratio quater repetitum fuit Pronomen in hoc Apocalypseos (Cap. IX. 21) : Οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν , οὔτε ἐκ τῶν φαρμακείων αὐτῶν , οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν , οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.

Adnotatio 2. In illo Matthæi (Cap. XXI. 41) κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς minimè redundat Pronomen. Nimirum αὐτούς ibi *objectum* est , κακοὺς verò Prædicatum. Sensus est : tamquam malos malè perdet eos.

2. Loco Pronominum Personalium nonnumquam adhibita fuere ipsa Nomina , factumque hoc est aut incuriâ quâdam scriptoris , ut Marc. I. 34 : καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε , καὶ οὐκ ἤφριε λαλεῖν τὰ δαιμόνια , ὅτι ἤδεισαν αὐτόν , — aut perspicuitatis causâ , ut 2 Cor. III. 7 : ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωϋσέως , διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ — aut denique ad augendam

gravitatem orationis, ut Joh. IX. 5 : ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, φῶς εἰμὶ τοῦ κόσμου. Ibid. XII. 47 : οὐκ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον.

3. Fit non rarò ut Pronomen αὐτός legatur, quamquam nullum præcesserit Nomen ad quod Pronomen illud directò possit referri ; fit autem hoc quadrupliciter :

α) Αὐτός (in Plurali) respicit Nomen urbis aut regionis alicujus ubi illud *de incolis* dictum est, aut certe *incolas* simul designat. Exempla : Matth. IV. 23 : Περιῆγεν ὅλην τὴν Γαλιλαίαν ὁ Ἰησοῦς, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν scil. τῶν Γαλιλαίων, qui per ὅλην τὴν Γαλιλαίαν unà cum regione erant designati. 2 Cor. II. 12. 13 : Ἐλθὼν εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, scil. *Troadibus*. Græcis istiusmodi Syntaxis minime inusitata est.

β) Αὐτός respicit Nomen *abstractum* quod intelligendum est ex *concreto* aliquo Nomine antegresso, aut vice versà. Exempla : Joh. VIII. 44 : ὅτι (διάβολος) ψεύστης ἐστὶ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, scil. ψεύδους mendaciū, quod *Abstractum* Nomen sumendum est ex *Concreto* ψεύστης. Vide suprà §. 17. 6. — Rom. II. 26 : Ἐὰν ἡ ἀκρόβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσση, οὐχὶ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται ἡ ἀκρόβυστία αὐτοῦ, scil. istiusmodi ἀκρόβυστου, quod *Concretum* Nomen sumendum est ex *Abstracto* ἀκρόβυστία. Conferri potest illud THEODORETI (I. 914) : Τοῦτο τῆς ἀποστολικῆς χάριτος ἰδίον αὐτοῖς γὰρ scil. Ἀποστόλοις, cet. ; et hoc SALLUSTII (Cat. XVII. 7) : Si

mul confectum, si conjuratio valuisse, facile apud illos (scil. conjuratos) principem se fore.

3. *Αὐτός* respicit Nomen quod in antegressa oratione non quidem expressum sed tamen aliquo modo indicatum fuit, ut 1 Petr. III. 14 : *Τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε* scil. *τῶν κακούντων ὑμᾶς*, quod indicatum erat γ. 13 per verba *καὶ τίς ὁ καώσων ὑμᾶς*. Ephes. V. 12 : *Τὰ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν* scil. *τῶν τὰ ἔργα τοῦ σκοτους ποιούντων*, quod sumi poterat ex verbis γ. 11 : *μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάργοις τοῦ σκοτους*.

4. *Αὐτός* refertur ad Subjectum, quod, ut notissimum ideòque menti auditoris sive lectoris præsens, nullo modo indicatum fuit in antegressa oratione. Exempla. Luc. I. 17 : *αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ* scil. promissi MESSIÆ. 1 Joh. II. 12 : *Γράφω ὑμῖν, τεχνία, ὅτι ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ* scil. *Χριστοῦ*. Luc. V. 17 *αὐτοὺς* in εἰς τὸ ἰᾶσθαι *αὐτοὺς* cogita ægrotantes qui ibi simul adessent. Matth. XII. 9 : *ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν* scil. Galilæorum, inter quos JESUS eo tempore versabatur.

Adnotatio 1. Quod Lucæ XVIII. 34 legitur *αἰτεῖ* referendum hoc est ad τοὺς δώδεκα γ. 31., et *αἰτῆς* atque εἰς *αἰτὴν* ibidem Cap. XXI. 21 respiciunt Ἱερουσαλήμ γ. 20. Sic *αὐτῶν* 2 Cor. VI. 17 respicit *ἀπίστευς* γ. 14, et Rom. X. 18 *αὐτῶν* ex mente PAULI referendum est ad prædicatores Evangelii γ. 14. 15. Denique *αἰτῆς* Act. XXVII. 14 dictum est de insula *Creta* γ. 12. Videsis quæ ad γ. 14 in Commentario notavimus. *Αἰτεῖς* autem Act. IV. 7 respicit *αἰτεῖς* et *αὐτῶν* γ. 1 et 2., et 2 Cor. V. 2 ἐν τούτῳ rectè retuleris ad τοῦ σκήνους γ. 2. Cf. γ. 4.

Adnotatio 2. In eo quod legitur Matth. XII. 15. XIX. 2

ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς πάντας, Pronomen αὐτούς referas ad ὄχλοι, sed ita ut cogitandi sint *agrotantes* qui ibi aderant inter illos ὄχλους. Cf. Matth. XIV. 14 : εἶδε πολὺν ὄχλον.... καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν.

4. Pronomen αὐτός ut et cetera Personalia absque Grammatica necessitate adhibita leguntur :

α) Non ita rarò perspicuitatis causà, ut Marc. V. 2 : ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου εὐθέως ἀπήντησεν αὐτῷ. Confer etiam Marc. IX. 28. Matth. V. 40. VIII. 1. IX. 28. Coloss. II. 13. καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς παραπτώμασιν καὶ τῇ ακροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν συνεζωοποίησεν ὑμᾶς. Classici quoque Græciæ scriptores Pronomina sic adhibuerunt. Cf. ΞΕΝΟΦΩΝ. *Cyrop.* I. 3. 15.

β) Ast frequentius hoc fit in sententiis *relativis*, ut Marc. VII. 25 : γυνή, ἥς εἶχε τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον. Apoc. VII. 2. οἷς ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι τὴν γῆν, cet. Sed in his et similibus Græcitas Novi Testamenti hebraizat. Confer illud Deuteron. XXVIII. 49. יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לֹא יִשְׁמָח בָּנוּ q. d. *gens cujus non intelliges linguam ejus*. Quam ob rem frequentissima istiusmodi syntaxis est in versione Septuaginta-virali.

Adnotatio 1. Huc non pertinet Matthæi (III. 12) illud . οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ; nam sensus est : τοῦτου τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, sed pro τοῦτου scriptum est οὗ, ut per Relativum Pronomen hoc versiculus hic jungeretur antegresso. Itaque utrumque Pronomen suum ibi habet significatum : *cujus ventilabrum est in manu sua*, h. e. qui ventilabrum suum in manu sua tenet. Itaque non est ibi Hebraismus, quo dicatur οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ pro ἐν οὗ χειρὶ τὸ πτύον.

Adnotatio 2. Nec magis huc pertinet id quod dixit Petrus (1 Petr. II. 24) : ὅς τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνέ-
νεγκεν cet. , quum αὐτὸς ibi inserviat antithesi : *qui*
peccata nostra ipse sustulit in corpore suo in lignum.
Falsò quoque huc retuleris verba Pauli (Ep. ad Rom. Cap.
VII. 21) : εὐρίσκω ἄρα , cet. ; videsis quæ in Commentario
(pag. 222) ad hunc locum adnotavimus.

Adnotatio 3. In epistolæ ad Galatas (Cap. III. 1) loco
isto , οἷς κατ' ὀφθαλμοὺς Ἰησοῦς Χριστὸς προεγράφη ἐν
ὑμῖν ἐσταυρωμένος , jungendum non est οἷς cum ἐν ὑμῖν
per Hebraismum (עַל פְּנֵי הַיָּדָיִם) , sed οἷς pertinet ad προ-
εγράφη , et ἐν ὑμῖν ad ἐσταυρωμένος. Quod legitur Gal. II.
ῥ. 10 αὐτο τοῦτο est emphatica epexegetis antegressi ὁ. Apoc.
VII. 2 : οἷς ἐδόθη αὐτοῖς Hebraismus est עַל פְּנֵי הַיָּדָיִם
Idem dixerim de loco Apoc. XIII. 9 : ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται
ἐπ' αὐτῶν , ubi ὅπου.... ἐπ' αὐτῶν referre videtur Hebrai-
cam structuram : עַל פְּנֵי הַיָּדָיִם.

Adnotatio 4. Act. III. 18 , in hoc Petri : ἐν ὑμεῖς παρε-
δώκατε , καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸν , transitur a structurâ rela-
tivâ ad demonstrativam. Factum hoc quoque est in effato
isto (2 Petr. II. 3) : οἷς τὸ κρίμα ἔκπαλαι οὐκ ἄργεῖ,
καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει. Cf. etiam I. Cor. VIII. 6
et Apoc. XVII. 2. Istiusmodi structuræ variatio frequens
est Hebræis ; sed et Græcis quoque usitata est (Cf. Kühner
§. 799) , nec incognita Latinis ; nam certè transiit
Cicero a structurâ relativâ ad demonstrativam cum scri-
beret (de Orat. II. 74. apud Kühner. ibid.) : Themisto-
cles ad quem quidam doctus homo.... accessisse dicitur ,
eique artem memoriæ pollicitus esse se traditurum.

Adnotatio 5. Etiam¹ in Græcitate Novi Testamenti oc-

(1) Cf. HERMANNUM ad VIGERUM. p. 735.

currit ὁ αὐτός, ἡ αὐτή, τὸ αὐτὸ, *idem, eadem, idem*; ut, v. g. Matth. XXVI. 44: τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν, *eundem sermonem dicens*; Ibid. V. 46: οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιεῖσι; *nonne etiam publicani idem faciunt*¹? Ὁ αὐτός, sequente Dativo, similitudinem exprimit 1 Cor. XI. 8: ἓν ἐστὶ καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ, *unum est idemque ac si rasa esset*². Hoc sensu τὰ αὐτὰ ad modum Substantivi Nominis cum Genitivo constructum legitur 1 Petr. V. 19: τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων, *easdem perpassiones*. Cf. MATTHIÄ §. 442. 1.

Adnotatio 6. Pronomen αὐτός in Casa recto positum apud Græcos scriptores numquam simpliciter valet *ille*, sed constanter cum certa quadam emphasi sic adhiberi solet; idemque dici posse videtur, si sermo sit de Græcitate Novi Testamenti. Nam αὐτός ibi aut α) *oppositionem quamdam exprimit*, ut Marc. IV. 38, ubi Magister Christus tacitè opponitur suis discipulis; aut β) *inservit ad Subjectum orationis cum majori quadam vi exprimendum*, ut Matth. VI. 4; aut denique γ) *adhibetur ibi ubi oppositio quædam indicanda est*, ut Luc. V. 37: καὶ αὐτός (ὁ οἶνος) ἐκχυθήσεται καὶ οἱ ἄσχοι ἀπολοῦνται, *et ipsum (vinum) effundetur et utres peribunt*.

5. Pronomen ἑαυτοῦ (ἑαυτῶ, ἑαυτῶν cet.) quod, si originem ejus spectes, ad tertiam Personam propriè pertinet, non rarò etiam cum prima et secunda Persona construitur ubi hoc nocere nequeat perspicuitati orationis. Et α) in Plurali quidem Pronomen illud jungitur tam primæ

(1) Hebr. I. 12 et XIII. 8 ὁ αὐτός propter emphasin valet *semper idem, immutabilis*. Confer illud THUCYDIDIS (II. 61): Ἐγὼ μὲν ὁ αὐτός εἰμι καὶ ἐξιστάμαι, ὑμεῖς δὲ μεταβάλλετε (apud WAHL in Clavi ad h. v.).

(2) Cf. VIGORUM Cap. IV. Regul. 1. IX.

quam secundæ Personæ , at β) in Singulari , sed id multo rarius , secundæ tantum. Exempla : Rom. VIII. 23 : *ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν* , ipsi nos in nobismetipsis gemimus. Joh. XII. 8 : *τοὺς πτοχοὺς πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν* , pauperes semper vobiscum habetis. Philipp. II. 12 : *τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε* , vestram salutem operamini. Joh. XVIII. 35 : *ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις* ; num a te ipso tu hoc dicis ? Classici quoque Græciæ scriptores Pronomen ἑαυτοῦ ad primam aut secundam Personam passim referunt . Videatur VIGERUS, Cap. IV. Reg. 1. VII. Idem Pronomen et pro ἀλλήλων adhibitum occurrit, ex. gr. 1 Thess. V. 13 : *εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς*¹ , pacem colite inter vos , ubi ἐν ἑαυτοῖς valet ἐν ἀλλήλοις. Cf. etiam Epist. ad Rom. Cap. I. 24. 27. Similia legere est apud scriptores quoque profanos². Videatur KÜHNERUS §. 628. 3.

Adnotatio 1. Joh. Cap. I. 48 GRIESBACHIUS edidit εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, vidit Jesus Nathanaëlem venientem ad se; TISCHENDORFIUS verò pro Reciproco πρὸς αὐτὸν, ad se, ibi habet Demonstrativum πρὸς αὐτόν, ad ipsum. Nequit autem certò dici, utrum in istiusmodi locis Demonstrativum an Reciprocum scribendum sit. Nam cum jure dubitari possit , utrum in autographis Novi Testamenti libris appicta fuerint Spirituum asperi et lenis signa³; consequitur fieri potuisse ut librarii hæc signa vocibus deinceps pro suo arbitrio adscripserint.

(1) Auctor Vulgatæ videtur legisse ἐν αὐτοῖς.

(2) Quamquam in usu loquendi ἐν ἑαυτοῖς dicitur pro ἐν ἀλλήλοις, tamen est inter hæc aliquid discriminis. Videatur EUSTATHIUS ad Odyss. t. p. 240.

(3) Vide supra §. 6.

Sed et si demus, scriptores sacros solitos fuisse diacriticis illis signis uti, ne sic quidem, utrum in istiusmodi locis Demonstrativum Pronomen an Reciprocum adhibuerint, sat certò sciri posset, idque ob magnam, quæ in Codicibus hei cernitur, scriptionis varietatem. Imò ne in iis quidem locis, ubi Pronomen illud structum est cum una alterave ex Præpositionibus ἀπὸ, κατὰ, ἀντί, ἐπὶ, ὑπό, μετά, pro certo dici potest utrum αὐτοῦ an αὐτοῦ, cet., legendum sit, quum sciamus scriptores librorum Novi Testamenti in vitando hiatu¹ non magnam posuisse curam. Nihilominus tamen existimem non multum a vero me aberrare si dicam, auctores sacros ibi ubi Pronomen αὐτοῦ cet. referendum erat ad dictionis Subjectum, plerumque dicere voluisse αὐτοῦ, non verò plerumque αὐτοῦ. Ratio est, quia sexcenties et accuratissime adhibuerunt ἐαυτοῦ, cet. Nonnumquam tamen eos et αὐτοῦ voluisse ubi accuratior Grammatica αὐτοῦ postulasset, equidem non negaverim; nam et profani quoque Græciæ scriptores nonnumquam pro Reflexivo αὐτοῦ adhibuere Demonstrativum αὐτοῦ². Adde, Hebræorum quoque linguæ hanc proprietatem esse ut Reflexivum Pronomen ibi exprimatur per affixum tertiæ Personæ, ut v. g. in hoc Genescos Cap. XXII. 8 : אֶת-שְׁנֵי נַעֲרָיו אִתּוֹ cepit ABRAHAM *duos servos cum eo* (pro *secum*); aut in hoc Judic. XX. 40 : וַיִּפֶן בֶּנְיָמִן אַחֲרָיו et *respexit Benjamin post eum* (pro *post se*).

6. Pronomina Personalia ἐγώ, συ, et reliqua, in Nominativo posita, a Græcis nonnumquam adhibita fuere etiam ibi, ubi nulla erat *oppositio*. In libris quoque Novi Testamenti istiusmodi usûs nonnulla exempla occurrunt, ut v. g. Ephes. V. 32 : Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα

(1) Vide supra §. 5.

(2) Cf. ARNDT. *De Pronom. reflex. usu ap. Græc.* Neobrandenburg. 1836, HOFFMANN in *Jahrbuch, für Philol.* VII. p. 38 sqq.

ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ubi ἐγὼ nullam emphasin habet. Cf. 1 Cor. I. 12. Rom. XV. 8. Plerumque tamen istiusmodi Pronomina ob manifestam aut latentem aliquam *oppositionem*, emphasin habent, etiam in libris Novi Testamenti, veluti in hoc Lucæ XVII. 8 : Διακόνει μοι ἕως φάγω καὶ πίνω· καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι¹ καὶ πῖσαι² σὺ, ministra mihi donec edero ac bibero; et postea (quando EGO edero et bibero) edes ac bibes TU. Aliud exemplum est in hoc Matth. VI. 12 : Ἀφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν ὥς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν κτλ., et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus, etc. Confer etiam Joh. XXI. 22. Marc. VI. 37. Luc. XI. 19. Rom. IX. 20. 2 Tim. IV. 6. 2 Cor. XI. 29.

7. Possessivi Pronominis loco invenias hīc illic in libris Novi Testamenti adhibitum ἰδιος, *proprius*, absque ulla emphasi³, ut Matthæi Cap. XXII. 5 : ἀπῆλθεν εἰς τὸν ἰδιον ἀγρόν, et Cap. XXV. 14 ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δούλους⁴. In plerisque tamen locis ἰδιος emphatice rectèque ponitur ob latentem aut manifestam quæ præsentī sententiæ inest *oppositionem*, ut Matth. XXV. 15 : uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii verò unum, ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν. Hebr. IX. 12 : Οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, δια

(1) Vide suprā p. 73 ad voc. πίνω.

(2) Vide suprā p. 74 ad voc. φάγειν.

(3) Cum emphasi ἰδιος ponitur ubi tacitò aut expressè huic voci opponitur κοινός communis aut ἄλλότριος alienus. Ubi abest illa oppositio, ἰδιος vitiosè adhibetur.

(4) Scriptores Byzantini vitiosè sic adhibuerunt vocem οἰκεῖος, et Latini senioris ætatis scriptores vocem proprius pro suus aut ejus.

δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος κ. τ. λ., *neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem*, etc. Confer etiam Joh. V. 18 et Hebr. VII. 27 ubi αἱ ἰδίαί ἁμαρτίαι opponuntur peccatis populi tamquam alienis. Cf. Hebr. IV. 10.

Adnotatio 1. Possessivi Pronominis notio hic illic legitur expressa ope Præpositionis κατὰ cum Accusativo Personalis Pronominis, ut v. g. Ephes. I. 15 : ἡ καθ' ὑμᾶς πίστις *vestra fides*; Act. XVII. 28 : οἱ καθ' ὑμᾶς ποιηταί. ÆLIANUS (var. Hist. II. 42) sic dixit ἡ κατ' αὐτὸν ἀρετὴ. Periphrasticæ locutiones hæ sunt, uti patet; nam, ut hoc utar, ἡ καθ' ὑμᾶς πίστις scil. οἷσα, propriè valet *fides quæ ad vos pertinet, quæ apud vos (in vobis) est.*

Adnotatio 2. Personalium Pronominum Genitivi, frequentius μου et σου, rarius ὑμῶν, ἡμῶν, αὐτοῦ, hic illic positos¹, invenias ante Substantivum² a quo pendent, idque sine ulla emphasi. Ex. gr. Matth. XVII. 15 : Κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν. Joh. IX. 32 : ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας. Alibi tamen Genitivi illi Nomini, a quo pendent, præmissi sunt majoris emphaseos causâ; ut v. gr. Ephes. II. 10 : αὐτοῦ γὰρ ἔσμεν ποίημα. I Cor. IX. 11 : Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα, εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν; *si nos vobis spiritualia seminavimus, num magnum est si nos vestra carnalia metamus?* Confer etiam Joh. XI. 48, ubi Genitivus ἡμῶν ad duo Nomina pertinet; 2 Tim. III. 10. I Thess. II. 19.

Adnotatio 3. Οὗτος Plerumque ponitur ante suum Nomen, ἐκεῖνος verò plerumque post illud, ut οὗτος ὁ ἄν-

(1) Observandum tamen est, magnam esse in istiusmodi locis lectionis varietatem.

(2) Imò et ante hujus Articulum; nam rarò fit ut Personale Pronomen ponatur inter Substantivum et ejus Articulum, ut 2 Cor. XII. 19 : ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς.

ἄνθρωπος, et ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ; nam invenias quoque, exempli gratiā, ὁ λόγος αὐτός et ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, idque nihil ideò variante verborum sensu.

Adnotatio 4. Possessiva Pronomina nonnumquam *Objectivo* dicta sunt sensu, ut Luc. XXII. 19 : ἡ ἐμὴ ἀνάμνησις *memoria mei*. 1 Cor. XI. 24. Atque ita quoque apud Classicos, præsertim apud Poëtas ; ut Xenoph. *Cyrop.* III. 1. 16 : εὐνοία καὶ φιλία τῇ ἐμῇ h. e. εἰς ἐμέ. Sophocl. *Phil.* 1255 : τὸν σὸν φόνον. Latini quoque nonnumquam sic locuti sunt, ut Terentius (*Phorm.* V. 8. 27) : *Neque negligentia tua, neque id odio fecit tuo.*

Adnotatio 5. Hebræos pro Personali Pronomine nonnumquam periphrasticè dixisse *anima mea*, *anima tua*, cet., non videtur posse negari ; exemplo sit illud Psalmi III. 3. רַבִּים אֲמָרִים לִנְפְשִׁי, *multi dicunt de anima mea*, i. e. *de me*, aut illud Psalmi VII. 3 : פֶּרִיטָרוֹתָ קִיאָרֶיחַ נַפְשִׁי, *ne dilaceret sicut leo animam meam*, i. e. *me*. Utrum verò istiusmodi periphrasis occurrat etiam in Græcitate Novi Testamenti, nullo exemplo adhuc probatum est. Nam quæ ad hoc probandum facere videantur loca (Matth. XII. 18. Act. II. 27. Hebr. X. 38. 2 Cor. XII. 13. 1 Petr. II. 25, et similia), eam rem minime conficiunt.

§. 23.

De usu Demonstrativi Pronominis.

1. Demonstrativum οὗτος respicit Nomen proximè antegressum ; nonnumquam tamen fit ut referatur ad remotius, ut Act. IV. 11 : οὗτός ἐστιν ὁ λίθος, ubi οὗτός respicit non proximè (γ. 10) antegressum ὁ Θεός, sed remotius Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου ; et sic

ibidem (Cap. VIII. 19) οὗτος non refertur ad proximum (γ. 18) Ἰωσήφ , sed ad remotius βασιλεὺς ἕτερος. Idem dicito de οὗτος quod legitur in altera S. Johannis epistola , commate septimo.

Contra , Pronomen ἐκεῖνος respicit Nomen non proximè antegressum , sed remotius ; verùm etiam hic nonnumquam fit ut ad proximum sit referendum , ut Act. III. 13 , ubi ἐκείνου pertinet ad proximum Πιλάτου. Atque ita quoque Joh. VII. 45 , ubi ἐκεῖνοι respicit non remotius οἱ ὑπηρέται sed proximum τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους.

Adnotatio 1. Quod dicitur 1 Joh. V. 20 , οὗτος ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ἡ ζωὴ αἰώνιος , referendum hoc est non ad remotius τοῦ Θεοῦ sive ad Deum Patrem , ut volunt Sociniani, sed ad proximè antegressum Ἰησοῦ Χριστοῦ , ut adeò Jesus Christus ibi appellatur ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ἡ ζωὴ αἰώνιος , *verus Deus et vita æterna*. Nam 1° Demonstrativum οὗτος *regulariter* respicit Nomen proximè antegressum . 2° Is qui hic dicitur ὁ ἀληθινὸς Θεός , idem quoque ibi dicitur ἡ ζωὴ αἰώνιος ; atqui Epitheton hoc , ἡ ζωὴ αἰώνιος , in Scripturis nuspiam Deo Patri sed tantùm Jesu Christo tribuitur , idque a solo Johanne , et in præsentī solùm epistola , Cap. 1. γ. 2 : ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον , ἣτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα , καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν. 3° Si quod hic dicitur ὁ ἀληθινὸς Θεός ad Deum Patrem referatur , jam tautologicus erit sermo Johannis , quippe qui ipso hoc versiculo Deum Patrem jam dixerat esse τὸν ἀληθινόν scil. Θεόν. Ergo in præsentī loco et Pater et Filius , uterque a Joanne dicitur ὁ ἀληθινὸς Θεός. Opponit DEWETTIUS nuspiam JESUM CHRISTUM dici ὁ Θεός , sed falsum affirmat ; nam JESUS CHRISTUS a PAULO (Rom. IX. 5) dicitur ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός , et alibi (Tit. II. 13) ὁ μέγας Θεός καὶ σωτὴρ ἡμῶν¹. Ad-

(1) Vide *Adnotationem* supra §. 18. 4.

datur locus Act. Ap. Cap. XX. 28, ubi is qui suo sanguine Ecclesiam sibi acquisivit, hoc est, Jesus Christus, ab eodem PAULO vocatur ὁ Θεός. Sic enim ibi legitur: ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος¹⁾.

Adnotatio 2. Quod attinet ad locum Act. VIII. 26, αὕτη ἐστὶν ἔρημος, Pronomen αὕτη ibi referendum mihi videtur non ad remotius τὴν ὁδὸν, sed ad vicinius Γάζαν. Vide quæ ad hunc locum notavi in Commentario in Acta Apostolorum.

Adnotatio 3. Occurrunt apud classicos Græciæ scriptores loca nonnulla, in quibus Pronomen Relativum respicit Nomen non vicinum, ut fieri solet, sed remotius²⁾. Ex libris autem Novi Testamenti huc retulerim locum prioris epistolæ ad Corinthios (Cap. 1. ὧ. 8) istum: ὅς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς εἰς τέλος ἀνεγκλήτους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Nam, ut Estius observat (ad h. l.), quavis Pronomen ὅς recte referatur ad id quod proximè (ὧ. 7) præcedit, hoc est, ad Ἰησοῦ Χριστοῦ, tamen, si tota series orationis expendatur, potius referendum videbitur ad remotius (ὧ. 4) τῷ Θεῷ. Rectè; nam fiducia illa quæ exprimitur per verba ὅς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς, statim ibi (ὧ. 9) in τῷ Θεῷ reponitur; sequitur enim: πιστὸς ὁ Θεός. Confer et locum parallelum istum (2 Thess. III. 3): Πιστὸς δὲ ἐστὶν ὁ Κύριος, ὅς στηρίξει ὑμᾶς καὶ φυλάξει, κτλ.

Adnotatio 4. Libro III. Reg. Cap. VIII. 9 dicitur in arcâ, stante templo SALOMONIS, nihil fuisse præter duas tabulas Legis³⁾. A PAULO autem in epistola ad Hebræos

(1) Vide quæ ad hunc locum notavimus in Commentario in Act. Ap.

(2) Vide BERNHARDY. p. 297.

(3) אין בַּאֲרוֹן רַק שְׁנֵי לְחֹת הַאֲבֹנִים

(Cap. IX. 4) memoratur σκηνή , χρυσὸν ἔχουσα θυμιατήριον , καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης , ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ ἔχουσα τὸ μάννα , καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα , καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης , *tabernaculum, aureum habens thuribulum, et arcam testamenti, in qua urna aurea habens manna, et virga Aaron, quæ fronduerat, et tabulas testamenti.* Ergo fuere interpretes qui ad concilianda hæc Scripturæ loca dicerent, Relativum ἐν ᾗ respicere non ad vicinum Nomen τὴν κιβωτὸν , sed ad remotius σκηνή. Atqui huic interpretationi obstat quod statim (γ. 5) sequitur ὑπὲρ ἧς αὐτῆς, quod ut certè referendum est ad ἐν ᾗ, ita de τῇ κιβωτῷ dictum esse nemo sanus affirmaverit. Alii statuerunt Præpositionem ἐν in illo loco reddendam esse *coram* quatenus refertur ad *urnam* et *virgam* , sed contrà reddendam esse *in* quatenus refertur ad *tabulas testamenti*. Sed carere possumus et hac interpretatione sane quam violentâ. Alii tandem (apud Kuinoel ad h. l.) rectè monuerunt distinguenda heic esse tempora ; et SALOMONIS quidem tempore solas *tabulas testamenti* in arca fuisse, ætate autem MOYSIS, de qua PAULUS hic loquatur , præter *tabulas Testamenti, urnam* quoque et *virgam* Aaronis in arcam fuisse repositas. Hoc vero inde probant quod *urna mannæ* (Exod. XVI. 34) et *virga AARONIS* (Num. XVII. 25) dicuntur reposita fuisse non *coram arca* (לְפָנֵי הָאָרֶן), sed *coram tabulis testamenti* (לְפָנֵי הַיְּדִיּוֹת), adeoque in ipsa arca , in qua repositæ erant illæ tabulæ testamenti. Observant autem vocabulum יְדִיּוֹת de *tabulis testamenti* dictum reperiri Exod. XXV. 16. 21 , et arcam fœderis vocari אָרֶן הַיְּדִיּוֹת Exod. XXV. 22. XXVI. 33 sq. Addunt , interpretationem suam confirmari locis 1 Reg. VIII. 9 , et 2 Chron. V. 10 , ubi tamquam res notatu digna commemoratur, SALOMONIS temporibus in arcâ fœderis *tantum* (כִּלְיָהֶם) asservari *tabulas testamenti*.

Rabbi LEVI BEN GERSON verba libri Regum (loc. cit.) ista :

אין ארון רק שני לתורה האבנים ita interpretatur ut sensus sit, in arca asservatam fuisse non integram legem Mosaicam, sed *tantum* decalogum duabus tabulis lapideis inscriptum ¹⁾. Sed sive hoc sensu illa verba sumenda sint, sive eo sensu ut negetur præter duas tabulas fœderis omnino aliud quippiam sub Salomone in arca fuisse reconditum, non est cur Rationalistæ Apostolum arguant admissi erroris, cum et Scripturis sacris (Exod. XVI. 34. Numer. XVII. 25), et traditione ²⁾ constet, tempore Mosis, quod quidem tempus Paulus ibi respicit, præter *tabulas fœderis* etiam virgam Aaronis et urnam mannae in arcam fuisse repositas.

Adnotatio 3. Falsò quoque huc retuleris ἐφ' ᾧ quod legitur in epistola ad Romanos (Cap. V. 12), quum ἐφ' ᾧ ibi non respiciat ἐνὸς ἀνθρώπου, sed simpliciter valeat *dicti propterea quod*. Qua de re copiose diximus in Commentario ad hunc locum.

2. Pronomen Demonstrativum *is, ille*, emphasin non habens, si sequatur sententia *relativa*, in Pronomine Re-

(1) R. LEVI BEN GERSON ita ad h. l. scribit :

זה לא ישלול שלא היו שם הדברים שנזכרו בתורה שהם מונחים בו כמו מטה אהרן וצנצנת המן אך שלל בזה שלא היה שם מתחורה רק עשרת הדברים

h. e. Hic locus non negat quod ibi (in arca) fuerint res illæ quæ in Pentateucho memorantur in arcam fuisse repositæ, nempe virga AARONIS et urna mannae, sed negat quod ibi fuerit de Pentateucho aliud quam Decalogus.

(2) Rem testatur ABARBANEL (ad Reg. Cap. VIII. 9) :

כתבו המפרשים שלא אמר הכתוב בזה לשלול שלא היה בו צנצנת המן ומטה אהרן כמו שבא בקבלתם ז"ל כי דברים האלה ר"ל צנצנת המן ומטה אהרן היו בארון.

h. e. Notant interpretes, Scripturam hoc loco non negare in arca fuisse urnam mannae et virgam AARONIS, sicut in traditione patrum nostrorum, quorum memoria sit in benedictione, legitur quod in arca fuerint res illæ, videlicet urna mannae et virga AARONIS.

lativo ferè includitur ; idque fit α) non solùm ibi , ubi Demonstrativum , si exprimeretur , secundum regulas Syntaxeos aut Attractionis in eodem Casu poneretur ac Relativum , ut Act. 1. 24 : ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω , pro τοῦτον , ὃν. Joh. XVIII. 27 : συγγενῆς ὧν οὐκ ἀπέκοψεν Πέτρος τὸ ὠτίον , pro τούτου , οὗ. Act. VIII. 24 : ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ ὧν εἰρήκατε pro τούτων , ἃ εἰρήκατε¹⁾ ; verùm etiam β) ibi ubi Demonstrativum , si exprimeretur , in alio poneretur Casu quam Relativum , ut Joh. XIII. 29 : ἀγόρασον ὃν χρεῖαν ἔχομεν , pro ταῦτα , ὧν²⁾ , cerniturque in similibus locis omissa ipsa quoque Præpositio , a qua pendet Casus Demonstrativi , veluti in hoc epistolæ ad Romanos (Cap. X. 14) : πῶς πιστεύουσιν οὗ οὐκ ἤκουσαν , pro εἰς τούτον , οὗ cet. Quod si , deficiente Demonstrativo , ante Relativum est Præpositio quædam , hæc logicè pertinet aut α) ad sententiam relativam , ut Rom. X. 14 : πῶς ἐπικαλέσονται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν , et ibid. VI. 21 : τίνα καρπὸν εἶχετε τότε (scil. ἐκείνων) ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχυνεσθε³⁾ , aut β) ad Pronomen Demonstrativum mente supplendum , ut Joh. VI. 29 : ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος , pro εἰς τούτον , ὃν cet.⁴⁾ , aut denique γ) ad Pronomen tam

(1) Cf. etiam Luc. IX. 36. Act. XXI. 19. XXVI. 16. 22 Rom. VIII. 29. XV. 18. Ephes. III. 20.

(2) EURIPIDES *Med.* 753 sic dixit : ἐμμένειν ἃ σου κλύω , pro τούτοις ἃ , cet.

(3) Item Luc. V. 25. 2 Petr. II. 12. Confer illud SOPHOCLES (*Philoct.* 957) : θανῶν παρέξω δαίθ' ὑφ' ὧν ἐφερβομην.

(4) Confer etiam Joh. XVII. 9. XIX. 37. 2 Cor. V. 10. XII. 6. Rom. XIV. 22. Gal. I. 8. Hebr. V. 8. Huc non pertinet Hebr. II. 18 : ἐν ᾧ πέπονθεν αὐτός , cet. , quod reddendum est quia (ἐν ᾧ ut Rom. VIII. 3)

Demonstrativum quam Relativum, ut 2 Cor. II. 8 : ἵνα μὴ λύπην ἔχω ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν, pro ἀπὸ τούτων, ἀφ' ὧν cet. Confer illud ISOCRATIS (Evang. p. 470) : πλείους ἐν τούτοις τοῖς τόποις διατρέβεν, ἢ παρ' οἷς πρότερον εἰωθότες. Confer etiam 1 Cor. VII. 39. X. 30. Joh. XI. 6. Rom. XVI. 2. 1 Cor. VII. 1.

Eodem modo *definita* Adverbia inclusa sunt in Adverbiis *relativis*, ut Joh. XI. 32 : ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, h. e. ἐκεῖσε, ὅπου. Matth. XXV. 24 : συνάγων ὅθεν οὐ διεσκορπισας, pro ἐκεῖθεν, ὅπου. Latiore quam in antegressis exemplis structurâ legitur Joh. VI. 29 : τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταί, cet. Confer etiam Joh. VI. 62. 1 Cor. XVI. 6.

Adnotatio. Huc non pertinet 1 Tim. II. 10 ; nam quod ibi legitur sic sumendum est quasi Paulus scripsisset : (βούλομαι τὰς γυναῖκας) κοσμεῖν ἑαυτὰς δι' ἔργων ἀγαθῶν, ὃ πρέπει γυναῖξιν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν. Postrema verba ista, ὃ πρέπει cet., sunt Nominativus Appositionis ad principalem quæ insequitur sententiam hanc : βούλομαι τὰς γυναῖκας κοσμεῖν ἑαυτὰς δι' ἔργων ἀγαθῶν. Videsis quæ de istiusmodi Nominativo Appositionis diximus ad Rom. VIII. 8.

3. Pronomen Demonstrativum in conjunctis sententiis emphaseos causâ sæpius repetitum legitur Act. VII. 35. Τοῦτον τὸν Μωϋσῆν... τοῦτον ὁ Θεὸς ἀπέσ-

passus est ipse. Ἐν ᾧ resolvendum ibi est non in ἐν τούτῳ δ, sed in ἐν τούτῳ ὅτι, quemadmodum ἐφ' ᾧ Rom. V. 12 resolvendum est in ἐπὶ τούτῳ ὅτι. De verbis (Rom. VII. 6) ἐν ᾧ κατειχόμεθα videsis quæ in Commentario ad hunc locum notavimus.

ταλκεν... οὗτος ἐξήγαγεν... οὗτος ἐστὶν ὁ Μωϋσῆς ὁ εἶπας... οὗτος ἐστὶν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, cet. Confer illud CICERONIS (Verr. III. 9): » hunc in omnibus stupris, hunc in feneratorum expilationibus, hunc in impuris conviviis principem adhibebat (Verres) ». Simili Anaphora Apostolus scripsit ad Philipenses (Cap. IV. 8): ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφημα.

4. Multo autem frequentius fit ut Demonstrativa Pronomina οὗτος, ἐκεῖνος, et αὐτός, emphaseos causâ præmittantur Verbo, quamquam ipsum Verbi Subjectum aut Prædicatum quod his Pronominibus demonstratur in eadem sententiâ jam expressum est. Exempla sunt Matth. XXIV. 13: ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. Joh. 1. 18: ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο. Matth. VI. 4: ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων.... αὐτὸς ἀποδώσει σοι. Marc. VII. 15: τὰ ἐκπορευόμενα ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖν' ἄ ἐστι τὰ κοινούντα τὸν ἄνθρωπον. I Cor. VI. 4: τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε. Pertinent huc quoque structuræ, qualis est hæc Joh. IX. 31: Ἐὰν τις θεοσεβῆς ἢ καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει, si quis pius sit et voluntatem Dei faciat, hunc exaudit (Deus). Confer etiam Matth. V. 19. XII. 50. Philipp. IV. 9. 2 Tim. II. 2.

Adnotatio. Fit nonnumquam ut in sententiis longioribus antegressum Nomen Substantivum perspicuitatis causâ denuò assumatur ope demonstrativi Pronominis, veluti in hoc Paulino (2 Cor. XII. 2): Οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ.... πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων.... εἴτε ἐν σώματι.... ἀρπαγέντα τὸν τοιοῦτον, cet. Cf. etiam 1 Cor. V. 3—5.

5. Demonstrativum Pronomen frequenter, praesertim apud PAULUM et JOHANNEM, occurrit positum ante *ὅτι*, *ἵνα*, similesque Particulas, ubi hae inducunt sententiam quam loquens nunc vult praesertim inculcare auditori. Exempla sunt 1 Tim. I. 9 : *εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίω νόμος οὐ κεῖται*, cet. Act. XX. 22 : *Ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι*, cet. Joh. VI. 29 : *τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε*, cet. Et, cum Praepositione, Act. IX. 21 : *εἰς τοῦτο ἔλθει, ἵνα* cet. Joh. XV. 8 : *ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ Πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε*, cet. Confer etiam Rom. II. 3.

Emphaseos causâ pariter adhibitum est Pronomen Demonstrativum ibi, ubi ad modum Prædicati sequitur Infinitivus aut Nomen, veluti in his exemplis : 2 Cor. II. 1 : *ἔκρινά ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς εἰσελθεῖν*. 2 Cor. VII. 11 : *αὐτὸ τοῦτο τὸ κατὰ Θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσῃν κατειργάσατο ὑμῶν σπουδῇν*. 2 Cor. XIII. 6 : *τούτο καὶ εὐχομαι, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν*. Eodem modo adhibitum quoque fuit *εἰς τοῦτο* Act. XXVI. 16 : *εἰς τοῦτο γὰρ ὥφθην σοι προχειρίσασθαί σε ὑπέρ-την καὶ μάρτυρα*, cet. Eadem structurâ occurrunt οὕτως 1 Petr. II. 15, et ἐντεῦθεν Jacob. IV. 1. Denique *διὰ τοῦτο* sic legitur præmissum sententiæ per Participium enunciatae Marc. XII. 24 : *Οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφάς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ; Nonne ideo erratis, quia nec Scripturas intelligitis, neque potestatem Dei?* ubi *μὴ εἰδότες* valet *ὅτι μὴ ἵηδατε*. Confer istud ANTIPHON. VI. 46 : *οὐκ ἀπεγράφοντο τούτου αὐτοῦ ἕνεκα, οὐκ ἡγου-μενοί με ἀποκτεῖναι*, cet.

Adnotatio 1. Quod legitur Act. I. 5 : οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας interpretandum est *non post multos dies* hos , scilicet *ex illis diebus* , qui tunc currebant. Sensus est : *infra paucos dies*. Usus Demonstrativi ibi talis est qualis est in Latinorum hoc : *ante nos quinque dies*.

Adnotatio 2. Demonstrativum ὅδε eo quoque sensu adhibetur ut valeat Gallicum *tel ou tel*, veluti in hoc PLUTARCHI (Symp. I. 6. 1) : τήνδε τὴν ἡμέραν, *tel ou tel jour* ; atque ita illud JACOBI Cap. IV. 13 , πορευσώμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν , reddendum est *nous irons dans telle ou telle ville*.

Adnotatio 3. Græci scriptores Pronomen Demonstrativum Pluralis Numeri ταῦτα non rarò adhibent de unâ solâ re , ut adeò ταῦτα ibi dicatur pro τοῦτο. Exempla dat BERNHARDY p. 282¹). Ex libris Novi Testamenti huc pertinet 3 Joh. ψ. 4 : μειζότεραν τούτων οὐκ ἔχω χάριν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν τῇ ἀληθείᾳ περιπατοῦντα. Referri huc quoque possint formulæ μετὰ ταῦτα (Cf. Latinorum *postea*). Luc. XII. 4 καὶ ταῦτα 1 Cor. VI. 6 quod ibi valet *et quidem* , et καὶ ταῦτα Hebr. XI. 12 quod reddendum est *quavis*. Vide KÜHNERUM §. 667. Καὶ ταῦτα 1 Cor. VI. 11 dicitur *de personis* per contemptum. Vide BERNHARDY p. 281. Huc verò non pertinent neque Joh. XV. 17 (vide MALDONATUM ad h. l.), neque Joh. XIX. 36 , nam vox ταῦτα a JOANNE ibi scripta est ut rem confirmaret utramque versibus 33 et 34 a se propositam , id quod , notante VAN HENGELIO²), recte jam viderat S. AUGUSTINUS , in commentario ad hunc locum scribens : « Duo testimonia

(1) FRITZSCHIVS (Quæstion. Lucian. pag. 126) doctrinam hanc ita limitat ut dicat, *Pluralem numerum poni de una re tantummodo sic , si neque ulla emergat ambiguitas , et aut universè non definitè quis loquitur , aut una res plurium vi sit prædita*.

(2) Annotat. in loca nonnulla N. T. Amstelodami 1824. pag. 86.

de Scripturis reddidit singulis rebus, quas factas fuisse narravit. Nam quia dixerat : *Ad Jesum autem cum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregērunt ejus crura*, ad hoc pertinet testimonium : *Os non comminuetis ex eo.....* Item quia subjunxerat dicens : *Sed unus militum lanced latus ejus aperuit*, ad hoc pertinet alterum testimonium : *Videbunt in quem confixerunt.* »

§. 24.

De usu Relativi Pronominis.

1. *Attractio*, cujus plures sunt species ¹⁾, cernitur quoque in usu Pronominis Relativi; quā Attractione fit ut Relativum ponatur non in Casu quem postulet Verbum ad quod illud pertinet ²⁾, sed in Casu obliquo antegressi Nominis. Hujusmodi autem attractio ferè semper observatur in libris quoque Novi Testamenti. Exempla ubique obvia sunt, veluti Matth. XVIII. 19 : *περὶ πάντος πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται*. Luc. II. 20 : *ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον*. Joh. II. 22 : *ἐπίστευσαν τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν*. Tit. III. 6 : *Πνεύματος ἁγίου οὗ ἐξέχσεν*. Jac. II 5 : *κληρονόμους τῆς βασιλείας ἧς ἐπηγγείλατο*. Jud. γ. 14 : *περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας ᾧ ἠσέβησαν*.

(1) Vide infra § 63. De Attractione Pronominis Relativi agit quoque BERNHARDY pag. 299.

(2) Cf. KÜHNER § 787.

Matth. XXIV. 38 : ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν , pro ἄχρι τῆς ἡμέρας , ἧ εἰσῆλθεν.

Neglecta tamen fuit hæc attractio Hebr. VIII. 2 : τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς , ἣν ἐπηξεν ὁ Κύριος . Nec desunt loca in quibus lectio Codicum variat , veluti Joh. IV. 50 : ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς , ubi Codd. ABC. habent ὃν εἶπεν , cet.

Adnotatio 1. Eph. 1. 7 huc non pertinet ; neque enim legendum ibi est ἧς ἐχαρίτωσεν , sed ἐν ἧ ἐχαρίτωσεν . Confer TISCHENDORFII criticum , ut vocant , apparatus ad hunc locum. Ephes. IV. 1 dictum est τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε per Attractionem pro ἧ ἐκλήθητε (Cf. 1 Cor. VII. 20 et 2 Tim. I. 9) , non verò pro ἣν ἐκλήθητε , quum phrasis κλησιν καλεῖν nusquam occurrat. Atque ita pariter 2 Cor. I. 4 διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλούμεθα per Attractionem scriptum est pro ἧ παρακαλούμεθα (Cf. 2 Cor. VII. 7) , non verò pro ἣν παρακαλούμεθα , quum παράκλησιν παρακαλεῖν nullibi dicatur.

Adnotatio 2. Quum Act. XXIV. 21 vocabulum φωνή , sonitus , vox , per Metonymiam notet sermonem quempiam ore prolatum , φωνῆς ἧς ἔκραξα forsitan est pro ἣν ἔκραξα , nam et pro ἧ ἔκραξα esse potest.

2. Nonnumquam *inversa* hæc attractio est ¹⁾ , quando nempe non Relativum ponitur in Casu Nominis ad quod refertur , sed contra Nomen ponitur in Casu quem postulet Verbum ad quod Relativum pertinet. Fit autem

(1) De Relativi Pronominis *inversa* attractione agit KÜHNER § 789. Confer etiam BEAUMHARDY pag. 302.

hoc dupliciter ; scilicet α) aut ita , ut in ordine verborum Nomen stet ante *relativam* sententiam , ut v. g. 1 Cor. X. 16 : τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχι κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐστίν ; pro ὁ ἄρτος, ὃν, cet. Matth. XXI. 42 : λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας, pro λίθος (une pierre), ὃν cet.²⁾ Luc. XII. 48 : παντὶ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ. β) aut ita ut ipsi *relativæ* sententiæ Nomen inseratur ; ut Marc. VI. 16 : ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην, οὗτος ἠγέρθη, pro Ἰωάννης ὃν, cet. Rom. VI. 17. ὑπηκούσατε εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς, pro ὑπηκούσατε τῷ τύπῳ διδαχῆς, εἰς ὃν παρεδόθητε. Ibid. IV. 17 : κατέναντι οὗ ἐπίστέυσεν Θεοῦ, pro κατέναντι τοῦ Θεοῦ, ᾧ ἐπίστευσεν.

Adnotatio I. Huc quoque pertinet Lucæ locus ille (Luc. I. 72. 73) : μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ, ὅρκον ὃν ὤμασεν, cet., ubi ὅρκον neque regimen est antegressi μνησθῆναι, neque pendet a subaudita Præpositione κατα, quod Bosio placuit, sed est Appositio præmissi διαθήκης ἁγίας, ut adeò pro ὅρκου scriptum sit ὅρκον per Attractionem insequentis Relativi ἐν, ut Matth. XXI. 42. VITRINGA (Observat. sacr. I. 17) pro ὅρκον corrigendum censuit

(2) Attractionem hoc loco (non 1 Cor. X. 16) servavit Interpres noster ; vertit enim, *lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli*. Et occurrit istiusmodi structura nonnumquam etiam apud scriptores bene latinos, et apud Poëtas quidem non ita rarò. TERENTIUS (Eun. IV. 3. 11) scripsit : *Eunuchum quem dedisti nobis, quas turbas dedit!* VIRGILIUS (Æneid. I. 573) : *Urbem quam statuo vestra est*. Et CICERO (pro SULLA Cap. 33) : *Quæ prima est innocentis mihi defensio oblata, suscepi*. Et Tuscul. I. 15 : *Quam quisque novit artem, in hac se exerceat*.

ἔρχου. Sed quum nullus omnino Codex lectionem ἔρχου exhibeat, VITRINGÆ illa conjectura prorsus rejicienda est.

Adnotatio 2. Pariter huc pertinet 2 Cor. X. 13. : κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος, οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ Θεός, pro quo scribi poterat τοῦ μέτρου ὃ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ Θεός. Itaque μέτρου ibi est antegressi τοῦ κανόνος Appositio inserta Relativæ sententiæ per Attractionem. Sensus est : *Glorior secundum mensuram a regulâ descriptam* (τοῦ κανόνος in Genitivo subjecti), *secundum mensuram, aīo, quam nobis attribuit Deus.*

Adnotatio 3. Huc etiam retulerim Act. XXI. 16 : ἄγοντες παρ' ᾧ ξενισθῶμεν Μνάσωνι τινι Κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῇ, quod per inversam Attractionem dictum sit pro ἄγοντες Μνάσωνά τινα, ἀρχαῖον μαθητὴν, παρ' ᾧ ξενισθῶμεν, adducentes ΜΝΑΣΟΝΕΜ quemdam, antiquum discipulum, apud quem (Hierosolymis) hospitaremur ? Atque ita jam Syrus interpres præsentem locum intellexerat. Vertit enim¹⁾ : *ducentes secum fratrem (Christianum) quemdam ex discipulis primis, cujus nomen erat ΜΝΑΣΟΝ, et erat ex Cyp̄ro, ut exciperet nos in domum suam.* Arabs quoque Interpres (Polyglott. Walton.)²⁾ hoc modo At-

(1) قَدْ دَعَوْنِي خَصْمِي أَمَّا هُوَ قَدْ خَصَمَنِي
مَقَامًا. وَخَصَمَ هُوَ مَقَامِي. : هَذَا أَمْدَامٌ هُوَ هُوَ
مَقَامِي. : وَخَصَمَ خَصْمِي

(2) وَحَبَبْنَا التَّلَامِيذَ الَّذِينَ مِنْ قَيْسَارِيَّةٍ جَائِينَ
بَارَجِدَ الَّذِي أَضَافَنَا عِنْدَهُ مَنَاصِنَ الْقَبْرِصِيِّ التَّلَامِيذِ
الْقَدِيمِ *

tractionem solverat; sic enim locum illum reddidit : *Et comitati sunt nos discipuli qui erant ex Cæsarea , venientes cum viro (adducentes secum virum) qui hospitio recepit nos apud se , MNASONEM Cyprium , discipulum antiquum.*

GROTIUS¹, quem alii secuti sunt, existimavit contractam Lucæ locutionem hoc modo esse supplendam : ἄγοντες ἡμᾶς πρὸς Μνάσωνα τινα.... παρ' ᾧ ξενισθῶμεν , *agentes vel ducturi nos ad MNASONEM ,.... apud quem hospitaremur.* Sed violenta est hæc illius Attractionis resolutio, quia arbitrariò textui infertur Præpositio πρὸς. Tum, si hoc dicere voluisset LUCAS, *debuisset* scribere. ἄγοντες ἡμᾶς; atqui simpliciter scripsit ἄγοντες, nec addidit ἡμᾶς.

Adnotatio 4. Huc verò non pertinet Act. X. 36-39. Τὸν λόγον, ὃν ἀπέστειλεν. Quænam verò sit difficilioris istius loci syntaxis, alibi diximus. Vide Commentarium in Act. Ap. (ad h. l.).

Adnotatio 5. Nullâ casûs mutatione Nomen relativæ sententiæ simpliciter insertum est in his : Matth. XXIV. 44 : ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε, ὃ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. Matth. VII. 2 : ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρήσεται ὑμῖν. Joh. XI. 6 : τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας.

3. Pronomen Relativum nonnumquam habet Genus atque Numerum non antegressi ad quod refertur Nominis, sed sequentis, illius, inquam, quod Prædicatum est in sententia *relativa*; qua in re species quædam Attractionis est. Exempla sunt Marc. XV. 16 : τῆς αὐλῆς, ὃ ἐστὶ πραιτώριον. Gal. III. 16 : τῷ σπέρματί σου, ὃς ἐστὶ Χριστός. I Tim. III. 15 : ἐν οἴκῳ Θεοῦ, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία

(1) Apud VALCKENARIUM (Schol. in Act. ad h. l.), qui GROTII sententiam approbat.

Θεοῦ. Ephes. III. 13 : μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσί μου ὑπὲρ ἡμῶν, ἥτις ἐστὶ δόξα ὑμῶν, pro ὃ ἐστὶ cet. Cf. Phil. I. 25. Ephes. VI. 17. Contrà, Ephes. I. 23 : τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ.

Adnotatio 1. Huc non pertinet Coloss. III. 5 : ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία, quum ἥτις ibi non respiciat Nomina antegressa omnia ut ἥτις dictum sit pro ἅτινα, sed referatur tantum ad proximè antegressum τὴν πλεονεξίαν. Atque ita quoque Ephes. V. ψ. 5. Relativum ἧς refertur tantum ad proximum πλεονέκτης, non verò etiam ad πᾶς πόρνος et ἀκάθαρτος, ut nonnemo voluit, subiciens hic Relativo ἧς nescio quam collectivam notionem.

Adnotatio 2. In loco Epistolæ ad Colossenses (Cap. III. 14) isto, ἐπὶ πᾶσιν δὲ τοῦτοις (ἐνδύσασθε) τὴν ἀγάπην, ὃ ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος, Relativum ὃ grammaticè nec ad ἀγάπην refertur nec ad σύνδεσμος, sed ἡ ἀγάπη ibi tamquam πρᾶγμα τι cogitatur. Relativum ὃ Gallicè hic reddideris chose qui aut ce qui.

Adnotatio 3. Matth. XXVII. 33 legendum est καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον Γολγοθᾶ ὃ ἐστὶ κρανίου cet., et Relativum ὃ refertur non ad τόπος sed ad vocabulum Γόλγοθᾶ qua tale ῥῆμα. Confer Marc. XV. 22. : φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ Γολγοθᾶ πόπον, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον, Κρανίου τόπος.

4. Pronomen Relativum pro Interrogativo adhibitum fuisse videtur Matth. XXVI. 50, ubi dicitur ἑταῖρε, ἐφ' ὃ πάρει, quum contexta oratio omninò postulare videatur ἐπὶ τι. EUTHYMIUS existimat dictum ibi esse ἐφ' ὃ πάρει per Aposiopesin pro ἐφ' ὃ παρει, πράττε.

Adnotatio 1. ΠΑΥΛΟ proprio hoc est, ut nonnumquam duas aut plures sententias conjungat ope Prono-

§. 25. DE USU INTERROGATIVI PRONOMINIS ET INFINITI *τις*. 167

minis Relativi , idque etiam ibi , ubi Relativum ad diversa Subjecta referatur. Vide Coloss. I. 24 25. 27. 28. 29. Ephes. III. 11. 12.

Adnotatio 2. Relativum *ὃ* in hoc (Rom. VI. 10) : *ὃ γὰρ ἀπέθανε.....ὃ δὲ ζῇ* , non est *absolutè* positum , ut valeat *quod attinet ad id quod* , sed habendum est pro Accusativo *objecti* Verborum *ἀποθνήσκειν* et *ζῆν*. Idem dicito de loco Epistolæ ad Galatas Cap. II. 20 . Vide-
sis quæ notavi in Commentario in epistolam ad Romanos ad Cap. VI. 10. p. 184.

§. 25.

De usu interrogativi Pronominis et infiniti Prono- minis τις.

1. Pronomen Interrogativum quemadmodum apud clas-
sicos Græciæ scriptores ita et in libris Novi Testamenti
adhiberi solet in interrogatione tam *directa* quam *indirecta*
post verba *audiendi* , *cognoscendi* , *docendi* , *ostendendi* , *per-
scrutandi* , *sciendi* ¹ , ut Matth. III. 17 : *τίς ὑπέδειξεν*
ὑμῶν φυγεῖν ; Joh. XIV. 17 : *τί ἐστὶ τοῦτο ὃ λέγει*
ἡμῶν ; Matth. XX. 22 : *οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε*. Joh. X. 6 :
οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ὃ ἐλάλει αὐτοῖς. Act. XXI. 33 :
ἐπυνθάνετο τίς αὐτὸν εἶπεν , καὶ τί ἐστὶ πεποιηκώς. Sed

(1) ὅστις , ὃς,τι quod apud Classicos in indirecta interrogatione pariter
adhibetur (Vide KÜHNEN § 837. 2. Anm. 2) , in libris Novi Testamenti
nusquam sic legitur.

hoc Græcitati Novi Testamenti proprium est, quod ibi *τί* occurrit in locutionibus istiusmodi, in quibus Classici certo non nisi *ὅ,τι* dixissent, ut ex. gr. in hoc Matth. X. 19 : *δοθήσεται ὑμῖν... τί λαλήσετε*. Luc. XVII. 8 : *έτοιμάσον τί δειπνήσω*. Rom. VIII. 26 : *τί προσευξώμεθα καθὸ δεῖ, οὐκ οἶδαμεν*. Coniuncta leguntur Pronomina Relativum et Interrogativum in hoc epistolæ ad TIMOTHEUM (1 Tim. I. 7.) : *μὴ νοοῦντες μήτε ἅ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται, non intelligentes nec quod dicunt, nec quid asserant*.

Adnotatio 1. Falsò nonnulli docuère, *τις* pro *εἴ τις* dictum esse in locis qualia sunt ista : 1 Cor. VII. 18 : *περιτετμημένος τις ἐκλήθη, μὴ ἐπισπάσθω*, et Jac. V. 13 : *κακοπαθεῖ τις, προσευχέσθω*. Protases harum sententiarum enunciatae sunt in Indicativo hypothetico : *Fac* (pone casum), *aliquem ad fidem vocari qui jam circumciscus sit : is ne sibi attrahat*, scil. *præputium*. Confer illud ARSCH. (*Eum.* 883) : *καὶ δὴ δέδεγμαί· τίς δὲ μοι τιμὴ μένει ; fac, me accipere, quis mihi honor conceditur ?* Cf. KÜHNER §. 823. 8, BERNHARDY pag. 385. a. *Hypothetischer Indikativ*. JACOBI Capite 3. γ. 13 oratio sic interpungenda est : *τίς σοφός....ἐν ὑμῖν ; δεξάτω, cet., et Act. XIII. 25* hoc modo : *τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι ; οὐκ εἰμὶ ἐγώ*. Lege- sis quæ ad posteriorem hunc locum notavi in Commen- tario in Act. Ap. In loco Matth. VII. 9 isto : *Τίς ἐστίν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ ;* permistæ sunt interrogationes duæ, quarum prior abrupta fuit. Vide infra §. 61. 3.

Adnotatio 2. *Τίς* nonnumquam legitur ibi ubi quum sermo sit de duabus tantum rebus aut personis, scri- bendum erat *πότερος*. Sic Matth. IX. 5 : *τί γὰρ ἐστίν εὐκοπώτερον ;* Ibid. XXI. 31 : *τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησε ;* Cf. etiam Luc. VII. 42. XXII. 27. Phil. I. 22.

Adnotatio 3. In dictionibus qualis est Lucæ (XV. 26) :

hæc , *τί εἴη ταῦτα* , non est Singulare *τί* positum pro Plurali *τίνα* , sed rerum pluralitas in istiusmodi dictionibus tamquam ~~unum~~ aliquod rerum genus cogitatur.

Adnotatio 4. In libris Novi Testamenti frequenter occurrit interrogativa dictio *ἵνα τί* , *ad quid* , *quare* ; exempli gratiâ Matth. IX. 4 : *ἵνα τί ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρά* ; Est autem in his *ἵνα τί* ellipticè dictum pro *ἵνα τί γένηται* , aut , post Verbum Præteriti Temporis , *γένετο* . Confer HERMANNUM ad VIGERUM pag. 847. Dictio *ἵνα τί* sic legitur non rarò apud scriptores Græcos , præsertim recentioris ætatis.

2. Pronomen infinitum *τις* , *τι* , interdum additur :

α) *Substantivis Nominibus* , ad extenuandam eorumdem notionem ¹ , ut in hoc XENOPHONTIS (Cyrop. VII. 1. 16) : *τούτους ἡγεῖτο ἢ ἀκρατεία τινὲ ἢ ἀδικία ἢ ἀμελεία ἀπειῖναι* . Hinc verò Pronomen illud ibi quoque sic legitur , ubi inusitata aut audacior quædam Metaphora fuit adhibita , ut in hoc JACOBI (Cap. 1. 18) : *εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχὴν τινα (quædam quasi primitiæ) τῶν αὐτοῦ κτισμάτων* .

β) *Adjectivis qualitatis et quantitatis* , cum Epitasi , ad augendam eorumdem notionem , veluti in hoc Epistolæ ad Hebræos (Cap. X. 27) : *φοβερά τις ἐκδοχὴ κρίσεως* , *terribilis quædam expectatio judicii* . EURIPIDES sic dixit *δεινὴ τις ὀργή* (apud STOBÆUM) , et DIODORUS SICULUS *ἐπίπονός τις βίος* (Lib. V. 39). Atque ita quoque Latini , ut CICERO (Acad. II. 1.) : *incredibilis quædam ingenii magnitudo* ² .

(1) Videsis KÜHNERUM §. 633. 4.

(2) Cf. KÜHNER §. 633. 4.

Adnotatio 1. Τίς et τι nonnumquam adhibentur ad modum Substantivorum, quo casu valent *eximius quidam*, *eximium quiddam*, veluti Act. V. 36 : λέγων εἶναι τίνα ἐαυτόν¹, *dicens esse semet aliquem* (egregium quemdam virum). Gal. II. 6 : ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναι τι², et 1 Cor. III. 7 : οὔτε ὁ φυτεύων ἐστὶ τι, οὔτε ὁ ποτίζων. Hoc sensu CICERO (ad ATTIC. III. 15) dixit ALIQUEN *esse*, et OVIDIUS (Lib. VI. Fast. γ. 27) : *est ALIQUID nupsisse Jovi*. Cf. HERMANNUM ad VIGER. Cap. III. Sect. XI. XIV.

Adnotatio 2. Τίς in scriptis classicorum etiam hunc usum habet, ut Numeralibus adjectum valeat *circiter*, veluti in hoc THUCYDIDIS (III. 111) : ἐς διακοσίους τινὰς αὐτῶν ἀπέκτειναν. Gallicè sic dixeris *quelques soixante ans* pro *environ soixante ans*³. In libris tamen Novi Testamenti τίς hoc sensu non legitur; nam neque Act. XIX. 14, neque XXIII. 28 huc pertinet. Videsis Commentarium meum ad hæc loca.

§. 26.

De usu nonnullorum Pronominum hebraizante.

1. Hebræi per dictionem כֹּל—אֵין, *non—omnis*, negant *universaliter*, veluti in hoc Jeremiæ (Cap. LI. γ. 43) :

(1) Complutensis editio addit *μεγαν*, quam vocem ibi pro glossemate habuerim. Confer TISCHENDORFII criticum, ut vocant, ad hunc locum apparatus.

(2) TISCHENDORFIUS edidit *εἶναι τινα* et *εἶναι τι*. Sed ubi τίς τι hanc notionem obtinent, voces illæ accentum habent. Videsis KÜHNERUM §. 633. *Anm.* 1.

(3) Cf. MATTHIÄ §. 487, et KÜHNER §. 633. 5.

וְאִישׁ-אֶחָד מֵהֵם לֹא יֵשֵׁב בָּם *non habitabit in illis omnis homo*, hoc est *nullus homo in illis habitabit*; ubi nota, Particulam negativam לֹא proximè ante Verbum positam esse illudque afficere. Isthæc autem Hebræorum loquendi ratio, quam frequenter imitati sunt LXX Interpretes, in libris quoque Novi Testamenti nonnumquam occurrit. Exempla: Matth. XXIV. 22: οὐκ ἄν ἐσώθῃ πᾶσα σὰρξ (*omnis caro non servaretur*) h. e. *nulla caro (nemo) servaretur (perirent omnes)*. Rom. III. 20: ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ, *ex operibus Legis nemo justificari poterit*. Act. X. 14: οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινόν, *nihil umquam, quod immundum esset, comedi*. Huc referenda sunt etiam 1 Joh. II. 21: πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστιν, *nullum mendacium ex veritate est*; item Joh. III. 15. Ephes. IV. 29. V. 5. Apoc. XXII. 3.

Adnotatio. Huc non pertinent loca qualia sunt Matth. XIX. 11: οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται, (*Vulg.*) *non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est*, aut VII. 21: οὐ πᾶς ὁ λέγων κύριε, κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, *non omnis (non quisquis) dicit, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum*, cet. Et ratio est, quia in his Particula negativa afficit non Verbum, sed Nomen πᾶς.

2. *Unus — alter*, quod Græcis scriptoribus est εἷς μὲν—εἷς δὲ, aut εἷς μὲν—ὁ δὲ, in Græcitate Novi Testamenti nonnumquam exprimitur per εἷς — καὶ εἷς, v. g. Marc. X. 37: εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ ἐνωπύμων ¹ σου, quæ hebraizans est loquendi ratio;

(1) De notione vocis ἐνωπύμος videsis quæ notavi in Commentario ad Act. Cap. XXI. 3.

confer illud Lev. XII. 8 : תִּשְׂחַבֵּי תִּשְׂחַבֵּי תִּשְׂחַבֵּי תִּשְׂחַבֵּי בְּנֵי יִיִשְׂרָאֵל
duo pulli columbæ , unus in holocaustum , et unus (alter) in sacrificium piaculare.

Adnotatio. Huc non pertinet nec 1 Thess. V. 11 : οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα , *œdificate unus unum* (unus alterum , singuli singulos) , nec 1 Cor. IV. 6 : ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς φουσιῶσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου , quum et scriptores benè græci sic locuti sint , ut v. g. HERODOTUS (IV. 50) : ἓν πρὸς ἓν συμβάλλειν. Sic PLATO frequenter utitur formula ἓν ἀνθ' ἑνός. Rectius quis existimaverit illam quam dixi Novi Testamenti loquendi rationem habendam esse pro Aramaismo ; nam in versione Syriaca (Peshito) pro ἀλλήλους invenies repetitum ܠܗܘܢ ܕܠܗܘܢ ; et sic , ut hoc utar , Matthæi (Cap. XXIV. 10) illud ἀλλήλους παραδώσουσι , καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους , ibi redditum est :

ܠܗܘܢ ܕܠܗܘܢ ܠܗܘܢ ܕܠܗܘܢ ܠܗܘܢ ܕܠܗܘܢ

h. e. odio habebunt unus unum (alter alterum) , et tradent unus unum (alter alterum).

CAPUT TERTIUM.

De usu Nominis.

§. 27.

De Nominum Numero et Genere.

1. Frequenter fit ut Nomen Singularis Numeri cum Articulo structum adhibeatur sensu *collectivo* ad indicandum *totum* aliquod rerum aut personarum *genus*, veluti in hoc JACOBI (Cap. II. 6) : ὑμεῖς δὲ ἡτιμάσατε τὸν πτωχόν, vos verò *egenum contumelia affecistis*. 1 Petr. IV. 18 : Εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται; si *justus vix salvatur, impius et peccator ubi apparebit?* Classici quoque Græciæ scriptores eodem modo pro Plu-

rali numero Singularem adhibuerunt¹. Quos imitati sunt Latini. TACITUS (Anm. II. 31) : *Cingebatur interim milite domus , strepebant etiam in vestibulo*. Cf. ZUMPT. §. 364.

2. Contrà , non ita rarò quoque pro Singulari legitur adhibitus Numerus Pluralis ; quo casu existimandus est Scriptor locutus fuisse *generatim* , quòd rerum aut personarum , de quibus sermonem habebat , *genus* adtenderet potius quam *numerum*. Istiusmodi Pluralem non male *categoricum* vocaveris. Exempla sunt Matth. II. 20 : *τεθνήκασιν οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου* , *defuncti sunt qui quærebant animam pueri* ; quo loco solus tamen HERODES intelligitur. Matth. IX. 8 : *ἑδόξασαν τὸν Θεὸν τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις* , *glorificabant Deum , qui talem potestatem dedisset hominibus* (generi hominum) ; quo loco de solo JESU sermo est. Hebr. IX. 21 : *αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια κρείττοσι θυσίαις παρὰ ταύτας* (scil. *ἀνάγκη καθαρίζεσθαι*) , *ipsa autem cœlestia* (necesse est mundari) *præstantioribus quam hæc sunt sacrificiis* ; ubi *κρείττοσι θυσίαις* dicitur de unico CHRISTI piaculari sacrificio in arâ crucis oblato. Cf. γ. 26.

Ἐν τοῖς προφήταις Joh. IV. 45 et Act. XIII. 40 valet *ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν* , quod Act. VII. 42

(1) Cf. FISHERUM ad Grammat. WELLERI III. pag. 300 sq. et KÜHN-
NERUM (§. 407. 2.), qui de hoc usu notat : *Dieser Gebrauch ist aus einer
poëtischen Anschauungsweise hervorgegangen , nach welcher der Begriff
der Mehrheit als eine EINHEIT aufgefasst und dargestellt wird , um die
Erhabenheit des Stils zu erhöhen.*

legitur, ad quem locum videsis quæ notavi in commentario. Quod autem Matthæi Cap. XXIV. 26 dicitur ἐν τοῖς ταμείοις, in conclavibus ¹, quæ ibi opponuntur τῇ ἐρήμῳ, deserto, Pluralis Numerus adhibitus fuit ad hoc genus locorum significandum. Denique Matthæi (Cap. XXI. 7) illud ἐπεκάθισεν ἐπάνω αὐτῶν ita interpretandum est, ut Demonstrativum αὐτῶν referatur non ad duo illa Nomina remotiora τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, sed ad proximum ² τὰ ἵματια; adeoque nihil opus est ibi agnoscere Enallagen Numeri ad explicandum quomodo JESUS ibi dicatur insedis illis (asinæ et pullo), cum insederit non illis jumentis sed illis vestimentis veluti ephippiis.

Adnotatio 1. Pertinet huc etiam Matth. XXVII. 44: καὶ οἱ λησταὶ ὠνείδιζον αὐτόν. Constat enim ex Lucæ narratione (Cap. XXIII. 39) alterum dumtaxat latronum convicia dixisse in CHRISTUM. Itaque ΜΑΤΘΑΙΟΣ postquam narrasset in CHRISTUM convicia jactasse tum eos qui ibi transirent (οἱ παραπορευόμενοι γ. 39), tum primarios sacerdotes (οἱ ἀρχιερεῖς γ. 41), ut significaret etiam hoc genus hominum (latrones) CHRISTO fuisse conviciatum, Plurali formâ usus dixit: *etiam latrones illi conviciati sunt*, quamquam minime eum latebat eorum alterum dumtaxat hoc fecisse. Et verò quis concipiat ΜΑΤΘΑΙΟΝ, diligentem historiographum, quum cetera accurate nosceret, hoc unum ignorasse, hoc unum diligentiam ejus fugisse ³? Veterum Scriptorum

(1) h. e. In aliquo conclavi domûs.

(2) Cf. §. 23. 1.

(3) Dictum hoc sit contra illos scriptores A catholicos qui sapere sibi videntur, si ponunt ΜΑΤΘΑΙΟΝ lapsum hic esse in errorem. Nam qui sacrarum Scripturarum θεοπνευσταὶ, quam docet Ecclesia, firma fide credimus Catholici, jam a priori negamus in aliquem errorem labi potuisse scriptorem θεόπνευστον.

plures¹ existimarunt , primùm quidem utrumque latronem Christo fuisse conviciatum, postquam verò sol obscuratus esset , alterum latronem resipuisse. Sed hæc sententia hoc incommodum habet, quod secundum Lucæ narrationem (Lucæ Cap. XXIII. 43) illa solis obscuratio acciderit postquam latronum alter alterum jam reprehendisset et reprehensori Jesus dixisset : *Hodie mecum eris in paradiso.* (Ibid. v. 40—44).

Adnotatio 2. Ob unguenti illam in caput et pedes Jesu effusionem murmurasse dicuntur a MATTHÆO quidem (Cap. XXVI. 8) *οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ* , *discipuli ejus*; a MARCO verò (Cap. XIV. 4) *discipulorum τινες* , *aliqui* ; denique a JOANNE (Cap. XII. 4) *εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν* , *unus ex discipulis* . Cum verò MATTHÆUS *generatim* dicat discipulos murmurasse , non verò dicat murmurasse discipulos *omnes* , is quidem facile conciliatur cum MARCO narrante murmurasse eorum *aliquos*. Sed quæritur quam ratione cum MATTHÆO et MARCO concilietur JOANNES , ut qui uni Judæ proditori murmurationem istam tribuit . Et sunt interpretes qui dicant , MATTHÆUM et MARCUM per Syllepsin pro singulari Numero usos esse

(1) Exempli gratiâ S. CHRYSOSTOMUS (Hom. in *Paralyticum*. Oper. Tom. V. p. 928) : 'Επὶ τῶν ληστῶν , inquit , ὁ μὲν φησὶν , ὅτι οἱ δύο αὐτὸν ἐβλάσφημουν· ὁ δὲ , ὅτι ὁ εἷς ἐπεστομιζέ τον κατηγοροῦντα. Ἀλλ' οὐδε τοῦτο ἐναντίον. Διὰ τί ; ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἀμφοτέρω γεγόνει καὶ παρὰ μὲν τὴν ἀρχὴν ἀμφοτέροι ἦσαν οἱ πονηρευόμενοι , μετὰ δὲ ταῦτα , σημείων γενομένων , καὶ τῆς γῆς κλονουμένης , καὶ τῶν πετρῶν σχιζομένων , καὶ ἡλίου κρυπτομένου , θατερός αὐτῶν μετεβλήθη , σωφρονεστερός γεγόνει , καὶ τὸν ἐσταυρωμένον ἐπέγνω καὶ τὴν βασιλείαν ὡμολόγησε τὴν ἐκείνου. h. e. *De latronibus Evangelistarum unus dicit , utrumque CHRISTUM blasphemasse , alter vero , blasphemantem latronem ab altero fuisse reprehensum. Sed neque in hoc contradictio est. Quid ita? Quoniam hic quoque utrumque accidit : atque initio quidem uterque improbe se gerebat ; postea vero quum facta essent miracula , terra mota , petra scissa , et sol absconditus , alter eorum conversus et prudentior est factus , crucifixum agnovit ejusque regnum confessus est.*

Plurali, quod mihi quidem non probatur, cum MARCUS non simpliciter adhibuerit Pluralem Numerum, verum distinctè scripserit discipulorum aliquos hoc fecisse. Itaque magis probaverim sententiam S. AUGUSTINI¹ existimantis fieri potuisse, ut auctore et duce JUDA murmurationemque inchoante, alii discipuli assensum præbuerint aut ipsi etiam murmuraverint, alio tamen animo quam JUDAS; illi pauperum caritate, iste acaritia. Quæ conjectura eo magis mihi placet, quòd JOANNES post relatum JUDÆ proditoris illam murmurationem de eodem statim ita dicere pergit: (γ. 6) *Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, et loculos habens, ea quæ mittebantur portabat* (ἐβάσταζεν h. e. auferebat, ut Joan. XX. 15).

Adnotatio 3. Falsò autem SCHULTHESSIUS² huc retulit Act. II. 4, quasi ibi scriptum sit ἐτέραις γλώσσαις pro ἐτέρᾳ γλώσσῃ. Et verò ex Lucæ narratione constat (Ibid. γ. 7—12), eos qui ibi aderant *rariarum* linguarum homines convenisse in hoc testimonium: Ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, *audivimus eos loquentes nostris linguis magnalia* (admiranda facinora) *Dei.*

3. Græci res nonnullas *singulares* Nominibus significare *pluralibus* consuevère, aut quòd earum rerum *plures* essent partes, quas cogitarent, aut quòd essent magni ambitus, aut denique ad quamdam sermonis granditatem. Ex Græcitate Novi Testamenti huc pertinent, exempli gratiâ, Matth. VIII. 11: ἀνατολαὶ καὶ δυσμαὶ, *oriens atque occidens*; Act. V. 19: αἱ θύραι, *janua* (fores). Matth.

(1) Lib. 2. *De consensu Evangelistarum* Cap. 69; apud MALDONATUM ad Matth. XXVI. 8.

(2) *De charismatibus Spiritûs S.* pag. 10.

XXVIII. 12 : ἀργύρια , Rom. VI. 23 : τὰ ὀψώνια , Matth. XXVI. 64 : τὰ δεξιὰ , *latus dextrum* , Luc. XVI. 23 : οἱ κόλποι , *sinus*. Addantur nomina festorum , τὰ ἐγκαίνια , γενέσια , ἄζυμα , item οἱ γάμοι , *nuptiæ*.

Nomina *abstracta* , qualia sunt προσωποληψία , ὑποκρίσις , alia , Plurali formâ adhibita, denotant *varios* modos actionesque quibus sese manifestat res illa quam significat Nomen abstractum in Singulari Numero positum¹. Exempla : Jacob. 11. 1 : προσωποληψίαι ; 1 Petr. II. 1 : ὑποκρίσεις , καταλαλιαί , φθόνοι ; 2 Cor. I. 3 : οἰκτιρμοί. 2 Cor. XII. 20. Gal. V. 20 : θυμοί.

Adnotatio. In illo JOANNIS (Cap. I. 13) οἱ οἶκ ἐξ αἱμάτων , οὐδὲ ἐκ θελημάτων σαρκὸς ἐγεννήθησαν , Pluralis αἱμάτων adhibetur ratione habitâ utriusque parentis. Quod Philipp. II. 6 legitur τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ , in Plur. Neutr., ἴσα adhibetur ad modum Adverbii. Confer quæ in Commentario ad hunc locum adnotavimus.

4. *Neutrum* genus nonnumquam adhibitum legitur ibi , ubi sermo quidem est *de personâ* , sed omninò generaliter loqui maluit scriptor. Exempla : 2 Thess. II. 6 : τὸ κατέχον οἶδατε , *quid coerceat* , *nostis* ; ubi τὸ κατέχον propriè intelligitur ὁ κατέχων , ut patet ex versu insequenti . 1 Cor. I. 27. 28 : τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεὸς , ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ , *mundi stulta* (*stultos*) *elegit Deus ut sapientes confunderet*.

(1) KÜHNER §. 408. c. Die *Abstrakten* nehmen nur dann die Pluralform an , wenn sie einen Gattungsbegriff bezeichnen. Der Plural nämlich bezeichnet gewöhnlich die *Arten* und *Fälle* , *einzelne Zustände* und *Aeusserungen*.

Hebr. VII. 7 : τὸ ἑλάττω ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. Simili modo THUCYDIDES (III. 11) dixit : τὰ κράτιστα ἐπὶ τοὺς ὑποδεεστέρους ξυνεπῆγον.

Adnotatio. Huc quoque pertinet Joh. III. 6 : τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστίν, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος πνεῦμα ἐστίν. Quod natum est ex carne, caro est; et quod natum est ex Spiritu, spiritus est. Non vero huc pertinet Rom. XI. 32, quum ibi legendum sit non τὰ πάντα, sed τοὺς πάντας.

5. Genus *Neutrum* pro *Feminino* adhibitum videatur in hoc MARCI (Cap. XII. 28) : ποία ἐστὶ πρώτη πάντων ἐντολή; verum dici potest πάντων ibi grammaticè non referri ad ἐντολή, sed addi voci πρώτη ad hujus vocis vim augendam. Conferri potest Nostratium : *Welk is het allereerste gebod?* Simili modo THUCYDIDES dixit (IV. 52) : τάς τε ἄλλας πόλεις καὶ πάντων μάλιστα (*en allermeeest*) τὴν Ἀντανδρον. Quod Act. IX. 37 legitur λούσαντες αὐτὴν ἔθηκαν, Masculinum λούσαντες non est scriptum pro Feminino λούσασαι, quamquam pronum est judicare a feminis præstitum fuisse illud officium, sed dictum est λούσαντες impersonaliter : *haar gewasschen hebbende, legde men haar*, cet. Τὸ Ἄγαρ (Gal. IV. 25) est hoc (vocabulum) AGAR. Apocal. IX. 12. XI. 14 dicitur ἡ οὐαί (*het wee!*), per constructionem ad sensum, ut videtur; puta ἡ θλίψις, vel ἡ ταλαιπωρία.

§. 28.

De Nominum Casuum usu generatim.

1. Sacri librorum Novi Testamenti auctores, patrii ser-

nomis indolens secuti, frequenter ope Præpositionum eas exprimunt Nominum relationes, quas Classici Græciæ scriptores, non adhibitis Præpositionibus, expressissent per nuda Nomina in hoc illove Casu posita. Atque ita in Græcitate sacra invenias, exempli causâ, *διδόναι ἐκ, εσθίειν ἀπό, μετέχειν ἐκ*, pro quibus in Classisa Græcitate sit *διδόναι, εσθίειν, μετέχειν τινος*. Talia quoque sunt Act. XIII. 22 : *ἡγειρεν Δαβὶδ εἰς βασιλέα*. Rom. VIII. 33 : *τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν Θεοῦ*. Cf. Sect. 1. §. 4. a. pag. 26.

2. *Casus* unus numquam simpliciter ponitur pro alio, adeoque nulla proprie est quæ vocatur *Enallage Casuum*; sed fieri tamen potest ut in unâ eâdemque vocum conjunctione uterque Casus æque recte adhibeatur, quia relatio, quæ per Casus exprimitur, duplici modo concipi possit. Exempla : *Ἀσσύριος τῷ γένει* et *τὸ γένος*; item *προσκυνεῖν τινι* et *προσκυνεῖν τινά*; sic quoque *πληροῦσθαί τινος* et *τινι*, et *μνᾶσθαι τι* et *τινος*, ut Latinorum *recordari rei* et *rem*.

3. In Casibus *absolutis* posita dicuntur Nomina *anacoluthicè* adhibita, hoc est, quæ nullâ *grammaticâ* structurâ cum reliquâ parte sententiæ cohærent, quamquam *logice* ad eam pertinent. Et omnium frequentissimè quidem occurrunt *Nominativi absoluti*, exempli gratiâ : Act. VII. 40 : *ὁ Μωϋσῆς οὗτος . . . οὐκ οἶδαμεν τὸ γέγονεν αὐτῷ*, ubi usitata Syntaxis postulasset *τῷ γὰρ Μωϋσεῖ τούτῳ οὐκ οἶδαμεν τὸ γέγονεν*. Luc. XXI. 6 : *Τὰ ὑτὰ ἅ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ καταλυθήσεται*, quæ Vulgata, servato Nominativo illo soluto, ita reddidit : *Hæc, quæ videtis, venient dies, in quibus non relinquetur lapis*

super lapidem, qui non destruat. Apoc. II. 26 : ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν, cet. Vulgata : Qui vicerit et custodierit usque in finem opera mea, dabo illi potestatem, cet. Ibid. Cap. III. 12 : ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στύλον, cet. In his autem et similibus exemplis anacoluthia dici potest *rhetorica* ; nam ibi destinato consilio, emphaseos causâ, et ὁ Μωϋσῆς οὗτος, et ταῦτα, et ὁ νικῶν solutè posita fuere in fronte sententiæ ¹. Alibi autem istiusmodi Nominativi soluti anacoluthia tribuenda potius videtur cuidam negligentiae sive incuriae scriptoris, veluti in hoc Marci Cap. IX. 20 : Καὶ ἰδὼν αὐτὸν, εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν, et videns (dæmoniacus) eum (Jesum), statim spiritus nequam discerpit eum. Act. XIX. 34 : Ἐπιγινόντες ὅτι Ἰουδαῖός ἐστι, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάντων, pro ἐφώνησαν ἅπαντες. Act. XX. 3 : Ποιήσας τε μῆνας τρεῖς,.... μέλλοντι ἀνάγεσθαι εἰς τὴν Συρίαν, ἐγένετο γνώμη, cet., pro ποιήσαντι, cet. Non tamen existimandum est, istam struendi rationem alienam esse ab indole græci sermonis. Certe jam PLATO (Lib. VIII de Rep. apud VALCKENARIUM ad Act. Ap. VII. 40) Nominativum talem solutum adhibuit : ὁ γευσάμενος, inquit, τοῦ ἀνθρωπίνου σπλάγχνου, ἀνάγκη δὴ τούτῳ λύκῳ γενέσθαι, qui gustaverit viscerum

(1) « Dasjenige Wort, welches an Bedeutsamkeit die übrigen Glieder des Satzes überwiegt, wird zuweilen mit rhetorischen Nachdrucke nicht allein an die Spitze des Satzes gestellt, sondern auch in der Form ausgedrückt, welche das Wort als das dem ganzen Satze zum Grunde liegende Subjekt darstellt, obwol die grammatische Struktur eine abhängige Kasusform erforderte (*Rhetorische Anakoluthie*). » KÜHNEN. §. 508. 1.

humanorum, hunc necesse erit lupum fieri. Alia exempla dabunt VALCKENARIUS (ibid.) et KÜHNERUS §. 508. De *Genitivo absoluto* sermo erit infra §. 30. Quod autem attinet ad ea Novi Testamenti loca in quibus solutè adhibiti dicuntur Dativi aut Accusativi, ibi aut non sunt reapse illi casus absolutè positi, ut ex. gr. in illo Ep. ad Rom. VIII. 3 : τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, aut anacoluthica est oratio, veluti Act. X. 46. Videsis quæ ad bina illa loca notavimus in Commentariis. Ceterum confer §. 31. 7. *Adnot.* §. 32. 7 et §. 64. II¹.

Adnotatio. In media sententia legitur nonnumquam *Absolute Nominativo* expressa notatio temporis, veluti in hoc LXX (Cap. IX. 28) : ἐγένετο μετὰ τοὺς λόγους τούτους, ὥς εἰ ἡμέραι ὀκτώ, καὶ παραλαβὼν Πέτρον, cet.

§. 29.

De usu Nominativi et Vocativi.

1. Ut apud Græcos², ita et apud Hebræos³ Vocativi loco frequenter ponitur Nominativus cum Articulo. Cujus usûs in libris quoque Novi Testamenti passim exempla occurrunt, idque non solum in oratione imperativâ, ut

(1) Scriptores qui de præsentî quæstione fusius tractarunt, sunt WANNOWSKI (*Syntaxeos anomalæ græcæ pars de constructione, quæ dicitur, absoluta, cet.* Lips. 1835.), HOFFMANN (*Observata et monita de Casibus absolutis apud Græcos et Latinos, cet.* Budiss. 1836.). WENTZEL (*De Genitivis et Dativis absolutis.* VRATISL. 1828).

(2) Vide KÜHNER §. 507.

(3) Vide GESENIi *Lehrgeb.* §. 166. 4.

Marc. IX. 25 , τὸ πνεῦμα τὸ ἄλλαν , ἐγὼ σοι ἐπιτάσσω , aut Luc. VIII. 54 , ἡ παῖς , ἐγείρου , verum etiam in alloquio, ut Matth. XXVII. 29 , Χαῖρε , ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων ! Joan. VIII 10 , ἡ γυνή , ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί σου , et in oratione precatoria , ut Matth. XI. 26 : *Ναι* , ὁ πατήρ , ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἐμπροσθέν σου . Luc. XVIII. 11 : ὁ Φαρισαῖος προσήχετο· ὁ Θεός , εὐχαριστῶ σοι. Frequentius tamen adhibetur Vocativus , et nunc quidem præmissâ interjectione ὦ , nunc verò omissâ ; præmitti autem eâ ferè solet in oratione solemniori aut increpatoria , ut Act. I. 1. Matth. XV. 28. XVII. 16. Luc. XXIV. 25 , alibi. Attamen in concionatoriis allocutionibus , ubi Græci Interjectionem ὦ præmittere solent Vocativo , hæc Interjectio in libris Novi Testamenti omissa cernitur , veluti Act. 1. 17 : *Ἄνδρες Γαλιλαῖοι* . Ibid. II. 22 : *Ἄνδρες Ἰσραηλιταί*.

Adnotatio 1. Pertinet huc quoque Joh. XX. 28 : *Ἀπεκρίθη Θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ· ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου !* Quibus verbis THOMAS JESUM CHRISTUM apertissime Deum professus est. Et sanè quam ridiculus est Heidelbergensis iste PAULUS , qui THEODORUM MOPSUESTENUM secutus contendit , THOMÆ illa verba non esse JESUM alloquentis nec ad JESUM pertinere , sed esse verba admirantis et exclamantis et quæ ad JEHOVAM sint referenda ; quasi THOMAS , postquam CHRISTI vulnera considerasset , præ stupore exclamasset : *o Deum immortalem ! quid video !*¹ Quam interpretationem falsissimam esse , multiplici argumento ostendi potest. Nam ut taceam alienum fuisse

(1) Falsa illa MOPSUESTENI interpretatio damnata fuit in quinta Synodo constantinopolitana , Act. 3. Can. 11.

a consuetudine Judæorum Dei nomine in exclamando abuti¹, si verba THOMÆ fuissent non CHRISTUM alloquentis sed exclamantis, Evangelista simpliciter scripsisset καὶ εἶπεν, non verò scripsisset καὶ εἶπεν αὐτῷ (scil. CHRISTO). Ad hæc, fidem THOMÆ statim JESUS ibi laudat; ideo profectò quia THOMAS ibi fidem suam esset professus. Atqui, quænam tandem fidei professio sit in illa quam fingunt exclamazione?

Adnotatio 2. In dictione ista, ταλαίπωρος ἔγω ἄνθρωπος! (Rom. VII. 24) notandus est Nominativus exclamantis; ut in hoc HOMERI (Iliad. α. 231):

Δημόβροτος βασιλεὺς, ἐπεὶ εὐτιδανόειν ἀνάσσει.

De hujusmodi structuris KÜNNERUS (§. 507. Anm.): *In diesen Beispielen, inquit, muss man einen prädikativen Satz anerkennen, der durch die Auslassung der Kopula εἶναι mit energischer Kürze ausgedrückt ist.*

Nominativus exclamationis agnoscendus quoque est Luc. XII. 20, si tamen ibi legendum sit ἄφρων, de quo dubitari potest; nam et lectio ἄφρον multos et graves habet testes. Sed nec Marc. XII. 30—40, nec Philipp. III. 18. 19 huc pertinet. Nam ad priorem locum quod attinet, quum pro οἱ κατεσθιόντων Syntaxis postulasset τῶν κατεσθιόντων, dicendum est Marcum ibi, variatâ oratione, ab instituta syntaxi excidisse; nam quod insequitur Demonstrativum οὗτοι ad ea quoque pertinet quæ versibus 38 et 39 leguntur. Simili modo variata oratio est in hoc Ep. 2 ad Corinth. I. 6 7: καὶ ἡ ἐλπίς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν, εἰδοτες, ubi instituta syntaxis postulasset εἰδότες. Idem dicito de citato epistolæ ad Philippenses loco, ubi cum dicitur οἱ τὰ ἐπιγεια φρονούντες, missâ institutâ syntaxi, reditur ad præsentis orationis Subjectum (§. 18.) πολλοί.

(1) Professor Heidelbergensis opponit Judic. VI. 22; sed quod ibi legitur הָיָה עִמָּוֶלֶתִּי verba GIBBONIS sunt non exclamantis sed Jehoram alloquentis, ut ex insequenti versiculo patet.

Adnotatio 3. Nomini in Vocativo posito non rarò *adponitur* Nomen in primo Casu , ut Rom. II. 1 : ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ κρίνων. Matth. I. 20 : Ἰωσήφ , υἱὸς Δαβὶδ. Apoc. XV. 3 : Κύριε , ὁ Θεός.

2. Nomen illud , quo quis aut quid suo veluti titulo designatur , in Nominativo (Nominativus *tituli*) ponitur non solùm in locis qualis est hic Apocalypseos (Cap. VI. 8) : ὄνομα αὐτῷ ὁ θάνατος , nomen illi mors , verùm etiam ibi ubi Syntaxis alium videatur postulare Casum , ut Joh. XIII. 13 : ὑμεῖς φωνεῖτέ με ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ Κύριος , vos vocatis me *Magister et Dominus*¹ ; et Luc. XIX. 26 : πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἐλαιών , h. e. *ad montem qui vocatur Olivetum*² , non *olivarium* ; neque enim scribendum est , ut vulgò fit , ἐλαιῶν , sed ἐλαιών , idque non quia dëest Articulus ante ἐλαιων³ , sed quia LUCAS (Cap. XIX. 37. XXII. 39) , ceterique Evangelistæ (Matth. XXI. 1. XXIV. 3. XXVI. 30 . Marc. XI. 1. XIII. 3. XIV. 26. Joan. VIII. 1.) , ubi montem illum tamquam *olivarium* montem designant , constanter Articulum adhibent scribuntque τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν . Accedit , dubitari non posse quin LUCAS Act. I. 12 (ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου Ἐλαιῶνος) vocabulum Ἐλαιών intellexerit *Olivetum*. Denique

(1) Apud THEODORETUM sic leguntur τὴν ἀνθρωποτόκος φωνὴν (IV. 1303) et τὴν Θεὸς προσηγορίαν (III. 241).

(2) Ἐλαιών , ὠνος , OLIVETUM , locus oleis consitus , ut δεινδρών , arboretum , ῥοδών , rosetum.

(3) Ob hanc rationem FRITSCHIUS (in Ev. MARC. pag. 194 sq.) vult hic scribendum esse non ἐλαιῶν sed ἐλαιών . Verùm abesse poterat Articulus , si post ἐλαιῶν ex antegressis subaudiretur vox ὄρος ; ut si LUCAS scripsisset : πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν ὄρος .

etiam Syrus interpres, in loco de quo agimus (Luc. XIX. 29) , vocem ἐλαιῶν *Olivetum* intellexit ; vertit enim ܠܐܝܬܐ ܕܡܝܢ ܕܡܝܢ ܕܡܝܢ *mons qui vocatur mons domus (locus) olivarum* , i. e. *Olivetum*. Contrà Matth. XXI. 1 et alibi ubi Græcus habet ὄρος τῶν ἐλαιῶν , idem simpliciter vertit ܠܐܝܬܐ ܕܡܝܢ ܕܡܝܢ *mons olivarum*. Conficitur quoque ex iis quæ de accentu vocis ἐλαιῶν (Luc. XIX. 29) hic disputavimus , etiam Luc. XXI. 37 pariter scribendum esse non ἐλαιῶν sed ἐλαιῶν. Ceterum de Nominativo tituli videsis BERNHARDY p. 66. LOBECK ad PHRYN. pag. 517. KUHNER §. 506. *Ann.* 1.

Adnotatio 1. Sicubi , adjectâ voce ὀνόματι , proprium cuiuspiam nomen exprimitur , ibi Syntacticè illud non pendet ab ὀνόματι , sed in eo ponitur Casu quem postulat reliqua oratio. Exempla : Luc. I. 5 : ἱερεὺς τις ὀνόματι Ζαχαρίας. Act. XXVII. 1 : παρεδίδουν τὸν Παῦλον ἑκατοντάρχῃ ὀνόματι Ἰουλίῳ. Act. IX. 12 : εἶδεν ἄνδρα Ἀνανίαν ὀνόματι εἰσελθόντα. Ibid. XVIII. 2 : εὗρών τινα Ἰουδαῖον ὀνόματι Ἀκύλαν.

Adnotatio 2. Falsò nonnulli docuère, fieri in Græcitate Novi Testamenti frequentissime ut , Hebræorum more (ܕܐ ܡܝܢ) , Nominativus periphrastice exprimatur per Præpositionem εἰς cum Accusativo in formulis εἶναι vel γίνεσθαι εἰς τι. Et verò quæ adduxère loca , sunt ea partem longè maximam testimonia secundum versionem septuaginta-viralem ex libris veteris Testamenti deprompta, veluti Matth. XIX. 5. Hebr. VIII. 10 , alia. Ad hæc , non animadverterunt, dictionem γίνεσθαι εἰς τι , ubi notat fieri, h. e. *abire* (mutari) *in aliquid* aut *inservire ad*

(1) *Dolath* ante ܕܡܝܢ pendet a subaudita voce ܠܐܝܬܐ. Puta Syrum scripsisse : ܠܐܝܬܐ ܕܡܝܢ ܕܡܝܢ ܕܡܝܢ ܠܐܝܬܐ ܕܡܝܢ ܕܡܝܢ ܕܡܝܢ

aliquid , ut Joh. XVI. 20 : ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται , et 1 Cor. XIV. 22 : αἱ γλῶσσαι εἰς σημείον εἰσιν , pariter nonnumquam occurrere apud scriptores profanos. Sic Theophrastus in Gnomis suis (γ. 162) dixit : οἷς τὸ κακὸν δονέον γίνεται εἰς ἀγαθόν , et Æsopus (XXIV. 2) : εἰς μείζονά σοι ὠφέλειαν ἴσομαι. Ne illud quidem quod legitur 1 Cor. IV. 8 , ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστον ἐστίν , pro Hebraismo habeas necesse est , quum Præpositio εἰς ibi sumi possit tamquam dicta de effectu, veluti si gallice dicas : *pour moi , cela se réduit à RIEN* (εἰς ἐλάχιστον). Atque ita εἰς οὐδὲν λογισθῆναι (Act. XIX. 27) Gallicè explicaverim *être estimé d'une estime qui se réduit à RIEN* (εἰς οὐδὲν).

§. 30.

De usu Genitivi.

Genitivos multiplicis speciei Grammatici recentiores , alii tamen plures , alii pauciores ¹ , enumerant atque significatione discernunt. Sed de hac Genitivorum enumeratione et significationis varietate , ut et de eo in quo posita sit Genitivi Casus notio maximè universalis ² , accuratè studiosèque disputare non fert nostri instituti ratio. Igitur suffecerit nobis indicasse Genitivorum in libris Novi Testamenti usus imprimis notabiles.

(1) Videsis BERNHARDY , pag. 136 sqq. et KÜHNER §. 501. sqq.

(2) KÜHNERUS (§. 511) aliique sentiunt , Græcorum Genitivi hanc esse indolem ut universim dici possit , Casu illo exprimi id quod cogitatur *alicunde* quocumque tandem modo *provenire* (*der Woher-CASUS*). Addiderim , aut *pendere*. Sed vel sic in illà definitione non plane acquieverim.

1. Ergo Nomina in Genitivo Casu post Substantiva posita sæpissime sumenda sunt sensu objectivo (Genitivus *Objecti*). Exempla rem docebunt : Sic Matth. XIII. 18 : *παραβολὴ τοῦ σπείραντος* est *parabola* quæ agit *de seminatore*. 2 Tim. I. 8 : *τὸ μαρτύριον τοῦ Κυρίου ἡμῶν* , *testimonium de Domino nostro J. C.* 1 Cor. VIII. 7 : *ἡ συνείδησις τοῦ εἰδώλου* , *conscientia de idolo* , quod nempe habeat quiddam divini. 1 Cor. 1. 18 : *ὁ λόγος τοῦ σταυροῦ* , *doctrina de cruce* , de CHRISTO crucifixo. Luc. VI. 7 : *κατηγορία αὐτοῦ* , *accusatio ejus* , scil. CHRISTI , quâ CHRISTUS accusaretur . Confer illud LIVII (Lib. XXXIII. 46) : *subscribere odiis et accusationibus Hannibalis* , h. e. quibus Hannibal accusatur. Act. IV. 9 : *εὐεργεσία ἀνθρώπου* , *beneficium in quempiam collatum*. Joh. VII. 13 : *φόβος Ἰουδαίων* , *metus a Judæis*. Joh. XVII. 2 : *ἐξουσία πάσης σαρκός* , *potestas in homines omnes*. Rom. X. 2 : *ζῆλος Θεοῦ* , *zelus erga Deum*. Hebr. IX. 15 : *ἀπολύτρωσις τῶν παραβάσεων* , *redemptio a peccatis*. Rom. I. 5 : *ὑπακοὴ τῆς πίστεως* , *obedientia doctrinæ fidei præstanda*¹ . 2 Cor. X. 5 : *ὑπακοὴ τοῦ Χριστοῦ* , *obedientia CHRISTO præstanda*.

Adnotatio 1. Genitivus aliquis *Objecti*-ne sit an potius *Subjecti* , discernendum est nunc quidem ex natura rei de qua sermo instituitur , nunc verò ex contexta oratione et scopo scribentis. Sic , exempli causâ , in dictionibus φόβος Θεοῦ (Act. IX. 31) et πίστις τοῦ Θεοῦ (Marc. XI. 22) , ipsa natura rei (φόβος , πίστις) de qua agitur , dubitari non sinit quin Θεοῦ habendus sit pro Genitivo *Objecti*. In dictione verò ista , ἀγάπη τοῦ Θεοῦ , quum

(1) Videsis quæ ad h. l. notavimus in Commentario.

amor omninò concipi possit aut Dei erga homines, aut hominum erga Deum, ex contexta oratione et scopo scribentis intelligendum sit utrum Θεοῦ Genitivus sit *Subjecti* an verò *Objecti*.

Adnotatio 2. In dictione ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ut ea legitur 1 Joh. II. 5. et Joh. V. 42, Θεοῦ est Genitivus *Objecti*: *amor erga Deum*; sed Rom. V. 5 et VIII. 35. 39 Χριστοῦ et Θεοῦ sunt Genitivi *Subjecti*, intelligiturque amor quo CHRISTUS et Deus justificatos prosequuntur. Vide, si placet, quæ in hanc rem disputavimus in Commentario ad hæc loca. *Pax Dei*, ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, quæ dicitur Philipp. Cap. IV. 7, mihi videtur intelligenda ea quâ Deus ipse fruitur sed cujus particeps reddatur homo; nam *pax* illa ibi talis esse dicitur ut *superet omnem intellectum*; Θεοῦ ergo ibi sit Genitivus *Subjecti*. Atque ita quoque ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ (Coloss. III. 15) non est *pax cum CHRISTO* (Genit. Obj.), sed *pax* quæ CHRISTUM habet auctorem (Genit. *Subjecti*, vel rectius, Genit. *Auctoris*). Porro δικαιοσύνη πίστεως (Rom. IV. 13) est *justitia quam fides confert* (Genitiv. *Causæ*), id quod vel inde constat quòd alibi (Cap. IX. 30. X. 6) ipsa illa justitia a PAULO vocatur ἡ ἐκ πίστεως. In δικαιοσύνη Θεοῦ (Rom. I. 17) vox θεοῦ est Genitivus *auctoris*. Confer quæ dixi in Commentario ad h. l. Quæ Ephes. IV. 18 vocatur ἡ ζωὴ τοῦ θεοῦ (Genitiv. *originis*), intelligitur *vita* quæ a Deo datur per justificationem. — In θρησκεία ἀγγέλων (Coloss. II. 18) Genitivus non est *Subjecti*, quasi sit *θρησκεία talis, quali angeli ornatī et instructi esse solent*, ut voluit SCHOETGENIUS (in *Horis hebr.* p. 818), sed est Genitivus *Objecti*, ut adeò intelligatur falsum quoddam obsequium et observantia *in Angelos*. — Διδασκαλῖαι δαιμονίων (1 Tim. IV. 1) non sunt doctrinæ de dæmoniis (Genitiv. *Objecti*), sed doctrinæ quarum auctores sunt (Genitiv. *Auctoris*) dæmonia, uti satis patet ex proxime antegresso πνεύμασιν πλάνοις. — In dictione βαπτισμῶν διδαχῆς (Hebr. VI. 2) vox βαπτισμῶν est Genitivus *Objecti*, ut

sensus sit : *doctrinæ de variis baptismatibus*. Et *baptismatum* nomine significantur ibi baptisma proselytorum , baptisma JOANNIS , et denique sacramentum baptismatis a JESU CHRISTO institutum. Nimirum facile intelligitur , si qui Hebræi CHRISTO nomen darent , opus fuisse ut rectè edocerentur quid discriminis esset inter tria illa baptismata. Hæc ergo *doctrina de variis baptismatibus* (διδαχὴ βαπτισμῶν) ad elementarem in Christiana Religione institutionem pertinuerit. Cf. Act. Ap. Cap. XIX. — Quæ Rom. VIII. 23 dicitur ἀπολύτρωσις τοῦ σώματος , intelligitur *corporis* (Genitiv. *Subjecti*) *liberatio a servitute corruptionis* , non verò liberatio a corpore (Genitiv. *Objecti*). Videsis quæ in Commentario ad h. l. adnotavimus. — Καθαρισμὸς τῶν ἁμαρτιῶν est Hebr. I. 3 *purgatio peccatorum* (Genit. *Subjecti*) sed 2 Petr. I. 9 *purgatio a peccatis* (Genitiv. *Objecti*). Pro Genitivis *Objecti* recte quoque habueris ἔργου ἀγαθοῦ Rom. II. 7 et τῆς ἐλπίδος 1 Thess. I. 3. Confer quæ ad priorem locum notavi in Commentario.

Adnotatio 3. In dictione τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ (Gal. I. 7), non est τοῦ Χριστοῦ Genitivus *Objecti*, ut sit *evangelium de Christo*, sed est Genitivus *auctoris*. Idem dicito de reliquis locis ubi illa dictio occurrit. In his verò, τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας (Matth. IV. 23), τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ (Act. XX. 24), et similibus, ubi non *persona* sed *res* quæpiam per Genitivum significatur, *Objecti* Genitivi sunt ad unum omnes. Attamen in voce Χριστοῦ (Metonym.) agnoverim Genitivum *Objecti* in hoc Ep. ad Hebr. VI. 1 : ὁ τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστοῦ λόγος , quod valet *elementa doctrinæ Christianæ*.

2. Sed Genitivus inservit quoque ibi ubi non tam arcta est *dependentiæ* relatio , sive externa (*localis* aut *temporalis*) ea sit , sive interna.

A. *Exempla laxioris dependentiæ externæ* : Matth. X. 5 : ὁδὸς ἐθνῶν , *via* quæ ducit *ad Gentes*. Cf. Hebr.

IX. 8.—Matth. I. 11. 12 : *μετοικεσία Βαβυλῶνος*, *demigratio in Babyloniam*. Cf. ORPH. 197 : *ἐπὶ πλόον Ἀξεινοιο*, *ad expeditionem in Axinum*. Ibid. 141 : *νόστος οἴκοιο*, *domum reditus*. Joh. VII. 35 : *ἡ διασπορά τῶν Ἑλλήνων*, *dispersio (dispersi) inter Græcos*. Coloss. I. 20 : *αἷμα τοῦ σταυροῦ*, *CHRISTI sanguis in cruce effusus*. 2 Cor. XI. 27 : *κίνδυνοι ποταμῶν*, *κίνδυνοι ληστῶν*, *pericula in fluminibus obita, pericula a latronibus parata*. Rom. II. 5 : *ἡμέρα ὀργῆς*, *dies qua divinæ indignationis vis in malos se effundet*. Jud. γ. 6 : *κρίσις μεγάλης ἡμέρας*, *judicium magno illo supremi judicii die exercendum*. Marc. XIV. 13 : *κεράμιον ὕδατος*, *vas fictile aquâ repletum*. Ibid. γ. 3 : *ἀλάβαστρον μύρου*, *alabastrum unguento repletum*. Rom. I. 4 : *ἀνάστασις νεκρῶν*, *resurrectio a mortuis*. Vides quæ ad hunc locum notavi in Commentario.

B. *Exempla laxioris dependentiæ internæ*. Joh. V. 29 : *ἀνάστασις ζωῆς*, *κρίσεως*, *resurrectio quæ ducit ad vitam æternam, ad damnationem æternam*. Rom. V. 18 : *δικαίωσις ζωῆς*, *justificatio quæ ad vitam æternam obtinendam perducit*. Ibid. VIII. 36 (ex LXX) : *πρόβατα σφαγῆς*, *grex ad mactationem destinatus*. Marc. I. 4 : *βάπτισμα μετανοίας* erat *baptismus qui ad agendam præteritæ vitæ pœnitentiam novamque vitam inchoandam induceret et quodam modo adstringeret*. Cf. Act. XIX. 4. Hujusmodi Genitivi vocari possint Genitivi destinationis. Rom. VII. 2 : *νόμος τοῦ ἀνδρός*, *lex ad maritum pertinens, de eo lata*; intelligitur lex conjugii, secundum quam mulier alligata est marito suo quamdiu is vixerit. Rom. VI. 6 : *σῶμα τῆς ἁμαρτίας*, *corpus quod gerit homo ut in ADAMO lapsus, antequam*

restituatur in CHRISTO ; h. e. *corpus* in quod dominium exercet mala concupiscentia naturæ per ADAMI peccatum vitiatæ. Rom. VII. 24 : *σῶμα τοῦ θανάτου τούτου*, *corpus*, *quod istam mortem mihi infert*. Vide quæ ad hunc locum notavi in Commentario.

Adnotatio 1. Huc quoque pertinent : Luc. XI. 29 : *τὸ σημεῖον Ἰονᾶ*, *signum tale quale accidit in persona JONÆ* ; simili modo explicandi sunt Genitivi in hoc epistolæ JUDÆ ψ. 11 : *τῇ ἐδῶ του Κάιν ἐπορεύθησαν*, *καὶ τῇ πλάνῃ του Βαλαὰμ μισθου ἐξεχύθησαν*, *καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ του Κορὲ ἀπώλονται*. Atque ita quoque Hebr. XIII. 13 *τὸν ὀνειδισμόν Χριστου φέροντες* est *taliam pati qualia CHRISTUS passus est*, *irrisiones*, *opprobria*, *persecutiones*. Nec aliter rectè explicaveris 2 Cor. 1. 5 *τὰ παθήματα του Χριστου*, quæ sunt *perpersiones*, *quales perpessus est CHRISTUS*. Sed 2 Tim. I. 8, alibi, *δέσμιος Χριστου* (Genit. causæ) is est *cui CHRISTUS causa exstitit cur vinciretur*; atque ita quoque Phileni. ψ. 13 *δεσμοὶ του εὐαγγελίου* *vincula sunt in quæ Evangelii prædicatio veluti conjecit*. Οἱ πτωχοὶ του κόσμου (Jacob. II. 5) sunt qui *in hoc mundo pauperes* sunt, bonis temporalibus destituti, quibus opponuntur *divites*. Διδασκτοὶ του θεου (Joh. VI. 45) sunt *edocti a Deo* (עֲלִי־מִן־הָאֱלֹהִים Isa. LIV. 13) ; eâdem ratione explicaveris Matth. XXV. 34 : *οἱ εὐλογημένοι του Πατρὸς μου*, *a Patre*.

Adnotatio 2. Fit non rarò, præsertim in epistolis Paulinis, ut conjungantur Genitivi *tres*, quorum unus ab altero pendet ; ibi tamen frequenter unum ex Nominibus in Genitivo positis Adjectivi locum tenet. Exempla : 2 Cor. IV. 4 : *τὸν φωτισμὸν του εὐαγγελίου τῆς δόξης του Χριστου*. Coloss. II. 12 : *διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας του θεου*. Hebr. V. 12 : *τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων του θεου*, ubi *τῆς ἀρχῆς* Adjectivi vicem supplet ; nam *στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς* sunt *prima elementa*. In Apocalypseos (Cap. XIV. 10) illo : *ἐκ του οἴνου του θυμου τῆς πορνείας αὐτῆς*, Genitivus *του θυμου* ab antegresso τοῦ οἴνου

proprie non pendet, sed exprimitur hac syntaxi ea notio quam hic Germanicè habent vox composita *Zornwein* aut *Gluthwein*.

Adnotatio 3. Nonnumquam fit, idque cum alibi tum maxime in epistolis Paulinis, ut Genitivus interposito aliquo vocabulo separetur a Nomine abs quo pendet. Exempla: Philipp. II. 20 : ἵνα πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπὶ τοῖς ποσὶ καὶ καταχθονίων. Rom. IX. 21 : ἡ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ; *nonne potestatem habet figulus in terram figlinam?* ubi τοῦ πηλοῦ pendet non a κεραμεὺς sed ab antegresso Nomine ἐξουσίαν. 1 Tim. III. 6 : ἵνα μὴ εἰς κρίμα ἐμπεσῇ τοῦ διαβόλου. Ephes. II. 3 : ἡμεῖς τέκνα φύσει ὀργῆς. Addantur Hebr. VIII. 5. 1 Cor. VIII. 7. Dixerim, istiusmodi vocabulorum ordinem majoris emphaseos causâ delectum fuisse si non ubique, hic illic tamen, veluti in hoc epistolæ ad Galatas (Cap. II. 6): πρὸς ὃν Θεὸς ἄνθρωπος οὐ λαμβάνει.

Adnotatio 4. Rarò fit ut ab uno Nomine duo pendeant Genitivi quorum diversa sit ad illud Nomen *relatio*¹⁾, veluti in hoc Act. V. 32 : Ἡμεῖς ἐσμεν αὐτοῦ (Χριστοῦ) μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων. 2 Cor. V. 1 : Ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκηνεύουσ. Philipp. II. 30 : Τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς λειτουργίας. 2 Petr. III. 2 : μνησθῆναι τῆν τῶν ἀποστόλων ἐντολὴν τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος, *recordari Domini et Salvatoris præcepti ab Apostolis traditi.* Huc verò non pertinet Joh. VI. 1 : Ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας, τῆς Τιβεριάδος, quum ibi τῆς Τιβεριάδος exegetica Appositio sit, quâ distinctius definitur quænam θάλασσα intelligatur. Confer Joh. XXI. 1, ubi eadem θάλασσα vocatur simpliciter ἡ θάλασσα τῆς Τιβεριάδος. Itaque rectè

(1) Confer illud CICERONIS (Ep. Fam. I. 9.) : CRASSI *defensionem* GABINII.

ΕΥΤΥΜΙΟΥ (ad h. l.) : τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας , ἥτοι τῆς Τιβεριάδος , *mare Galilææ , scilicet Tiberiadis*.

Adnotatio 5. Ubi Genitivus *præponitur* Nomini a quo pendet , ibi aut α) ad duo Nomina ex æquo pertinet , ut Act. III. 7, αὐτοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυρά , *ejus crura et (ejus) tali* ; aut β) factum est hoc *emphaseos causâ* , ut 1 Cor. III. 9 : Θεοῦ γὰρ ἐσμεν συνεργοί, Θεοῦ γεώργιον , Θεοῦ οἰκοδομὴ ἐστε ; aut γ) *causâ antitheseos* , ut Philipp. II. 25 ; τὸν συστρατιώτην μου , ὑμῶν δὲ ἀπόστολον καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου ; aut denique , quod quidem pertinet ad dictiones compositas ex duobus nominibus quorum alterum in Genitivo positum ab altero pendet , δ) quia compositæ dictionis præcipuam vim habeat Nomen quod in Genitivo ponitur , ut Rom. XI. 13 : ἔθνων ἀπόστολος (*Heiden-apostel*) ; 1 Tim. VI. 17 : ἐπὶ πλούτου ἀδηλόγητι (*op rykdoms onzekerheid*).

Adnotatio 6. Fieri nonnumquam ut Genitivus exprimatur ope alicujus Præpositionis cum suo Casu idque *otiosâ* periphrasi, nullis, quod sciam, exemplis satis aptis adhuc probatum est. Ea enim periphrasticæ istiusmodi locutionis vis est, ut rem significet aut accuratius aut expressius quam per simplicem Genitivum fieri possit. Sic pro eo quod legitur Marc. IV. 19, αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι, *cupiditates quæ circa reliqua* (reliquas res) *versantur*, potuisset quidem eodem plane sensu dici αἱ τῶν λοιπῶν ἐπιθυμίαι, sed tamen alterum illud dictum est significantius. Pariter illud 1 Cor. VII. 37 ἐξουσίαν ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, *potestatem habet de sua voluntate* (*hy heeft magt oer synen eigen wil*) significantius dicitur quam si dicatur ἐξουσίαν ἔχει τοῦ ἰδίου θελήματος, quamquam res eodem recidit. Atque ex his exemplis facile erit iudicium de ceteris periphrasticis, quæ dicuntur, istiusmodi locutionibus. Sic 2 Cor. 7, τῇ ἐξ ὑμῶν ἀγάπῃ propriè valet *amor qui a vobis proficiscitur* ; et simili modo explicaveris Rom. XI. 27, ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη, *fædus quod a me egressum est*. Sed in hoc epistolæ

ad Ephesios (Cap. II. 21), αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν Κυρίῳ , nequaquam , quod *ad rem* , idem ibi sit ἐν Κυρίῳ ac Κυρίου ; sed illud ἐν Κυρίῳ jungendum est cum αὔξει , ita ut πᾶσα illa οἰκοδομὴ intelligatur in *unione cum Christo* (ἐν Κυρίῳ) *crescere* in templum sanctum. Εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαίου est Evangelica historia *secundum* narrationem ΜΑΤΘΑΙΟΥ. Quid verò sit Rom. IX. 11 ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις in Commentario ad hunc locum diligenter exposuimus.

3. Loquendi formæ , quales sunt Μαρία Ἰακώβου , Ἰούδας Ἰακώβου , quibus *cognatio* quædam significatur non sunt habendæ pro ellipticis , ut , exempli gratiâ , Ἰούδας Ἰακώβου dictum sit pro Ἰούδας ἀδελφός Ἰακώβου ; nam quum hoc Genitivi proprium sit ut eo Casu exprimat id quod cogitatur *alicunde* quocumque tandem modo *provenire* aut *pendere* , illa *cognitionis dependentia* , sit venia verbo , ipsâ Genitivi Casûs vi jam exprimitur , ut nihil necesse sit istiusmodi Genitivos , quos *Genitivos dependentiæ* appellaverim , per Ellipsin aliquam explicare . Utrum verò in istiusmodi locutionibus *alicujus* pater , an mater , an frater , an filius , an uxor intelligenda sit , illud quidem aut ex contexta oratione aut aliunde , si fieri possit , discendum est. Plerumque υἱός intelligitur , ut Matth. IV. 21 : Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου ; sed et μήτηρ nonnumquam , ut Luc. XXIV. 10 ; et πατήρ , ut Act. VII. 16 ; et γυνή , ut Matth. I. 6 . Pertinent huc etiam 1 Cor. I. 11 : οἱ Χλόης (filii , fratres , domestici ?) , et Rom. XVI. 10 : τοὺς ἐκ τῶν Ἀριστοβούλου (domesticis ?).

4. Ad *Genitivos dependentiæ* pertinent quoque Genitivi qui junguntur Adjectivis verbalibus aut Participiis derivatis a Verbis quæ cum alio quam Genitivo Casu construi solent. Exempla : 1 Cor. II. 13 : λόγοι διδακτοὶ Πνεύματος sermones sunt quos *Spiritus sanctus edocuit* (van den heiligen

Geest geleerd). 2 Petr. II. 14 : καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίας , cor in avaritia exercitatum. Confer Iliad. V. 6 : λελουμένος ὠκεάνοιο (van (in) den Oceaan gewasschen). Hac Syntaxi usus PHILOSTRATUS scripsit (Her. II. 15) : θαλάττης οὐπω γεγυμνασμένοι. Ibid. III. 1 : Νέστορα πολέμων πολλῶν γεγυμνασμένον. Ibid. X. 1 : σοφίας ἤδη γεγυμνασμένον ¹ .

Adnotatio. Pertinet huc etiam illud JACOBI (Cap. I. 13) : ὁ γὰρ Θεὸς ἀπειραστός ἐστι κακῶν (*intentatus vel intentabilis a malis*), πειράζει δὲ αὐτὸς αὐδένα. Quorum verborum sensus est : *Deus , ut ad ea quæ mala sunt sollicitari ipse nequit , ita nec homines ad hæc sollicitat.* Itaque dixerim non satis recte habere versionem Vulgatæ , ubi præsens locus sic redditur : *Deus enim intentator malorum est ; ipse autem neminem tentat.* Nam ut taceam vocem ἀπειραστός Activo sensu alias non occurrere ² , si ἀπειραστός hic significet activè *intentator* , jam tautologica sit oratio quum statim addatur : *ipse autem neminem tentat.* Vocem ἀπειραστός passivo sensu acceperunt quoque antiqui interpretes Syrus ³ et Arabs ⁴ .

5. In formula illa εἶναι τινος frequenter adhibita , Genitivi notio generalis illa *dependentiæ* aliâ atque aliâ ratione discernitur. Distingui hic possunt :

(1) Cf. MATTHIÆ §. 345 , sq.

(2) Supra p. 108 pro et activè significat et passivè legendum est non active significat sed passivè.

(3) كَيْفَ لَا يَكُونُ لَكَ مَخْذُومٌ صَاحِبًا . اِنَّكَ لَمْ تَكُنْ مَخْذُومًا +

h. e. , *Deus enim non tentatur a malis , ipseque hominem non tentat.*

(4) فَإِنَّ اللَّهَ مَا يُتَكَنُ بِالشَّرِّ وَلَا يَتَكَنُ هُوَ أَحَدًا *

h. e. Nam *Deus non tentatur a malis , neque ipse tentat quempiam.*

α) *Genitivus totius sive partitivus*; ut 1 Tim. I. 20 : ὧν ἐστὶν Ὑμέναιος, quorum (ex quibus) est HYMENÆUS. Act. XXIII. 6 : Γνοῦς δὲ ὁ Παῦλος, ὅτι τὸ ἐν μέρος ἐστὶ Σαδδουκαίων, τὸ δὲ ἕτερον Φαρισαίων, cum sciret PAULUS unam (Synedrii) partem esse Sadducæorum (ex Sadducæis), alteram vero Phariseorum.

β) *Genitivus possessoris sive possessivus*: ut 1 Thess. V. 8 : ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες, nos verò, quum diei simus (quum ad diem pertineamus). Act. IX. 2 : ὅπως εἰάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας, ut si quos invenisset qui huius viæ (religionis) essent (qui ad hanc religionem pertinerent¹). 1 Cor. III. 23 : πάντα ὑμῶν ἐστὶν, ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ Θεοῦ. 1 Cor. I. 12 : ἐγὼ μὲν Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ Χριστοῦ. Act. 1. 7. : οὐχ ὑμῶν ἐστὶ γνῶναι, non vestrū est (ad vos pertinet) nosse.

γ) *Genitivus qualitativus*; ut Luc. IX. 55 : οὐκ οἶδατε οἷου πνεύματος ἐστε ὑμεῖς, nescitis qualis spiritus sitis vos (quali spiritu ducamini). 1 Cor. XIV. 33 : οὐκ ἐστὶν ἀκαταστασίας ὁ Θεός, Deus non confusionis Deus est. Hebr. XII. 11 : πᾶσα παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι ἀλλὰ λύπης, nulla disciplina videtur in præsenti esse gaudii (gaudialis) sed doloris (dolorosa, h. e. dolorem afferens). Huc etiam pertinet illud Marc. V. 42 : ἦν

(1) Videsis quæ notavi in Commentario in Act. Ap. ad h. l.

ἐτῶν δώδεκα , *erat duodecim annorum* (*duodecim annos natus*). Cf. Luc. III. 23. Act. IV. 22.

Adnotatio. Dictioni εἶναί τινος vicinae sunt dictiones ἔχειν τινος (*pendere ab*) et ἀντέχειν τινος. Utrumque Verbum in libris Novi Testamenti non nisi metaphoricō sensu occurrit. Hebr. VI. 9 : τὰ κρείσσονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας , *meliora et cum salute conjuncta*. Matth. VI. 24 : τοῦ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει , *uni adhærebit et alterum contemnet*. Cf. etiam I Thess. V. 14 et Tit. 1. 16. Pertinet huc et ἀνέχειν τινος Hebr. XIII. 22. Ephes. IV. 2. Denique huc quoque retuleris α) ἔνοχος , ut Matth. XXVI. 66 : ἔνοχος θανάτου , et I Cor. XI. 27 : ἔνοχος τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου. β) ὁμοίως τινος Joh. VIII. 55, quod tamen alibi regulariter cum Dativo construitur. γ) ἐγγύς cum Genitivo Joh. XI. 18 ; Hebr. VI. 8. VIII. 13. cet. ; occurrit tamen et ἐγγύς τινι. δ) Etiam Adjectiva cum σύν composita nonnumquam cum Genitivo junguntur , ut σύμμορφος τῆς εἰκόνος Rom. VIII. 29 (Cf. MATTH. II. 864).

6. Genitivus quum sit *Casus proventus*, consequenter est et *Casus separationis*. Itaque quemadmodum Græci *plerumque* absque ulla Præpositione dicere solent ἐλευθεροῦν τινος (*ab aliqua re liberare*), κολύειν , ὑποχωρεῖν , παύειν , διαφέρειν , ὑστερεῖν τινος , ¹ — ita pariter in libris Novi Testamenti cum Genitivo construuntur verba μετασταθῆναι Luc. XVI. 4., ἀστοιχεῖν I Tim. I. 6., ἀΐρειν , *auferre ab*, Marc. II. 21., παύεσθαι I Petr. IV. 1., κωλύειν Act. XXVII. 43 (Cf. XENOPH. Cyrop. II. 4. 23), διαφέρειν Matth. X. 31. I Cor. XV. 41. (XENOPH. Cyrop. VIII. 2. 21), ἀποστερεῖσθαι I Tim.

(1) Cf. MATTHIÄ II. 829 sqq. 843. BERNHARDY 179, sq.

VII. 5., ὥστερεῖν 2. Cor. XI. 5. XII. 11. Eò quoque pertinet illud 2 Petr. III. 9 : οὐ βραδύνει ὁ Κύριος τῆς ἐπαγγελίας. Confer ὥστέρουν τῆς βοηθείας Dion. Sic. XIII. 110. Nihilominus tamen frequentius istiusmodi verba ibi construuntur cum Præpositionibus. Et constanter quidem hoc fit si sermo sit de Verbis *separandi* et *liberandi* et quæ significant *liberum esse* ¹, ut χωρίζειν ἀπὸ Rom. VIII. 35. I Cor. VII. 10. Hebr. VII. 26 ; λύειν ἀπὸ Luc. XIII. 16. I Cor. VII. 27 ; ἐλευθεροῦν ἀπὸ Rom. VI. 18. 22. VIII. 2. 21 ; ῥύεσθαι ἀπὸ Matth. VI. 13. Luc. XI. 4, et cum ἐκ Luc. I. 14. Rom. VII. 24 ; σώζειν ἀπὸ Rom. V. 9, et sæpius cum ἐκ Jac. V. 20. Hebr. V. 7 ; λυτροῦν ἀπὸ Tit. II. 14 ; καθαρίζειν ἀπὸ Act. XX. 26. I Joh. I. 7. 2 Cor. VII. 1. Hebr. IX. 14 ; atque hinc καθαρὸς ἀπὸ Act. XX. 26 ; et ἁθῶος ἀπὸ (נָקִי מֵן) Matth. XXVIII. 26, similiter λούειν ἀπὸ (præganter : *lavare* et *purgare ab*) Act. XVI. 33. Apoc. I. 5. Legitur Apoc. XIV. 13 ἀναπαύεσθαι ἐκ τῶν κόπων, et I Petr. III. 10 παυσάτω τὴν γλῶσσαν ἀπὸ κακοῦ. Ceterum confer § 56. 4.

7. Genitivus facile tamquam *Casus proventûs* agnoscitur in dictionibus ἄρχομαί τινος (*ik vang van (met) iets aan*); δέομαί τινος (*ik bid van iemand af*); ἀκούω τινος (*ik hoor van iemand*), γεύομαί τινος (ex. gr. ἄρτου, μέλιτος), ἐσθίω τινος, (*ik proef, eet van iets*), δίδωμι, λαμβάνω τινος (*ik geef, neem van iets*). In quibus omnibus Genitivus denotat id unde *provenit* τὸ *incipere*, τὸ *audire*, τὸ *manducare*, τὸ *gustare*, cet., et in pos-

(1) Cf. Kühner §. 539. γ.

terioribus quidem locutionibus unà significatur *totum* cujus *pars* gustatur, manducatur, cet.; quare et hujusmodi Genitivi pro Genitivis *totius* sive *partitivis* haberi possunt; nam ubi cogitatur aut *totum rei* aut ipsa res *universim* spectatur, ibi adhibetur Accusativus tamquam purus *Casus objecti*. Cf. KÜHNER § 526. Anm. 3. In Græcitate tamen Novi Testamenti frequens est Præpositionum usus in illorum quæ dixi et cognatorum verborum structura. De singulis hæc enotentur:

α) *δέομαι* constanter struitur cum Genitivo *personæ*, ut Matth. IX. 38, Luc. V. 12, cet.; et cum Accusativo *rei* 2 Cor. VIII. 4: *δεόμενοι ὑμῶν τὴν χάριν*, *rogantes nos gratiam*.

β) Ex verbis *dandi*, seq. Genitivo, non nisi unum occurrit exemplum hoc Apoc. II. 17: *δώσω αὐτῷ τοῦ μάννα*.

γ) Verba *gustandi*: Act. XXVII. 36: *προσλαμβάνεσθαι τροφῆς*. Luc. XIV. 24: *οὐδεὶς γεύσεται μου τοῦ δείπνου*. Et tropicè *γεύεσθαι θανάτου* Matth. XVI. 28 et alibi, et Philem. γ. 20: *ἐγὼ σου ὀναίμην ἐν Κυρίῳ*, *ego vellem te frui in Domino*. Sed *γεύεσθαι* cum Accusativo struitur Joh. II. 9: *ἐγεύσατο τὸ ὕδωρ*, et Hebr. VI. 5: *καλὸν γευσάμενους Θεοῦ ῥῆμα*. Ceterum verba *manducandi*, *bibendi*, *dandi*, *sumendi* *ex aliquo*, in libris Novi Testamenti constanter struuntur cum Genitivo præmissâ Præpositione *αὐτ* *απὸ*, ut Matth. XV. 27: *τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν παιδίων*. Luc. XXII. 18: *οὐ μὴ πίων ἀπὸ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου*. Cf. Luc. XXIV. 42. Act. V. 2. Joh. XXI. 10; Marc. XII 2; *αὐτ* *ἐκ*, ut 1 Cor. XI. 28: *ἐκ τοῦ ἄρτου*

ἐσθιέτω. Joh. IV. 14 : ὅς ἂν πίνη ἐκ τοῦ ὕδατος. Joh. VI. 50 : ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγη. 1 Joh. IV. 13 : ἐκ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ὑμῖν.

δ) Ex verbis *audiendi* legitur ἀκούω cum Genitivo *Personæ* Matth. XXVII. 5. Marc. VII. 14. Luc. II. 46. Joh. III. 29. IX. 31. Rom. X. 14 , et cum Accusativo *rei* Act. I. 4 : ἦν ἡκουσατέ μου¹ . Sed et invenies ἀκούειν ἀπὸ 1 Joh. I. 5 , ἀκούειν ἐκ 2 Cor. XII. 6 , ἀκούειν παρά Act. X. 22 , ubi Classici Græciæ scriptures simpliciter adhibuissent Genitivum. Verbum ἀκούειν cum Genitivo *rei* legitur Joh. V. 25 : οἱ νεκροὶ ἀκούονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ; item Hebr. IV. 7. Luc. XV. 25. Marc. XIV. 64 ; sed contrā cum Accusativo Luc. V. 1 : ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ . Joh. VIII. 40 : τὴν ἀληθείαν ἣν ἡκουσα παρά τοῦ Θεοῦ , cet. —

8. Genitivus tamquam *Casus partitionis* manifestius agnoscitur in dictionibus μετέχειν τινος , πληροῦν τινος , θιγγάνειν τινος. Scilicet cum Genitivo construuntur :

α) Vocabula quibus subest notio *participationis* , *communicationis* , *indigentiae* , et similium² , ut κοινωνεῖν Hebr. II. 14 , κοινωνός 1 Cor. X. 18 , συγκοινωνός Rom. XI. 17 , μετέχειν 1 Cor. IX. 10 , πληρονόμος Rom. IV. 13 , χρήζειν³ Matth. VI. 32 , προσδεῖσθαι Act. XVII. 25. Εἴ τις ὑμῶν λείπεται

(1) VALCKENARIUS (ad h. l.) non recte docet Genitivum μου ibi regi a suppressa Præpositione ἐκ vel παρά.

(2) Cf. KÜHNER §. 519.

(3) Luc. XI. 8 legendum est ὧν χρήζει.

σοφίας Jacob. I. 5. Πάντες ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ Rom. III. 23.

Adnotatio 1. Κοινωνεῖν ut nonnumquam apud classicos Græciæ scriptores¹, ita etiam et quidem plerumque in libris sacris Novi Testamenti construitur cum Dativo rei², ut 1 Tim. V. 22 : μὴ κοινώνει ἁμαρτίαις ἄλλοτρίαις. Rom. XV. 27 : εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, et alibi. Ad locum epistolæ ad Philipp. IV. 15 οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως, videsis quæ notavi in Commentario. Verbum μετέχειν semel (1 Cor. X. 17) legitur cum Præpositione ex constructum : Οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἐνὸς ἄρτου μετέχομεν. Verbum μεταδιδόναι constanter struitur cum Accusativo.

Adnotatio 2. Ad Genitivum *partitionis* referendum quoque est illud Act. Ap. Cap. XXI. 16 : συνῆλθον καὶ τῶν μαθητῶν σὺν ἡμῖν, neque dicendum est, quod ad hunc locum in Commentario docui, τῶν μαθητῶν scriptum esse ellipticè pro τινὲς τῶν μαθητῶν. Alibi autem in istiusmodi locutionibus adhibetur ex cum Genitivo, ut Joh. XVI. 17 : εἶπόν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, cet.

β) Vocabula quæ significant *esse plenum*, *implere*³, *esse vacuum*, ut Rom. XV. 13 : ὁ Θεὸς πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης. Joh. II. 7 : γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. Joh. I. 14 : πλήρης χάρι-

(1) Ex. gr. THUC. II. 16. DEMOSTH. Coron. Cap. 18.

(2) Istiusmodi Dativus haberi possit pro Dativo *societatis*, de quo infra sermo erit.

(3) Huc pertinet etiam πλούσιος cum Genitivo : EURIP. Jo. 593 ; Orest. 388. In Novo Testamento tamen constanter adhibita est Præpositio ἐν, ut Ephes. II. 4 : πλούσιος ἐν εἰλεί. 1 Tim. VI. 18 : πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς. Analogicum est quod scribitur 1 Cor. I. 7 : ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι. Sed de his dici potest, scriptorem non cogitasse *cujusnam rei* esset egestas aut opulentia, sed in *quam re* illa esset posita.

τος. Luc. XI. 39 : τὸ ἐσωθὲν ὑμῶν γέμει ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας. Nonnumquam fit ut verba quæ *plenum esse* aut *implere* significant construantur cum Præpositione aut ἀπὸ aut ἐκ, ut Luc. XV. 16 : ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων. Apoc. XIX. 21 : πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν. Addantur Matth. XXIII. 25. Joh. XII. 3. Apoc. XVII. 2.

γ) Verba *tangendi*, quatenus tangitur rei *pars tantum*; ut Marc. V. 30 : τις μου ἥψατο τῶν ἱματίων; Hebr. XII. 20 : καὶ θηρίον θίγη τοῦ ὄρους. Huc quoque pertinet Luc. XVI. 24 : ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, ut *intingat extremum suum digitum in aquam*.

δ) Verba *apprehendendi*, si tamen non nisi *pars totius* apprehenditur; ut Matth. XIV. 31 : ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ. Marc. IX. 27 : κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρὸς. Act. II. 7 : πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς. Contrà, dicitur κρατεῖν, λαμβάνειν, ἐπιλαμβάνεσθαι *τινα*, ubi non *pars* sed *totum* apprehendi intelligitur, ut Matth. XIV. 3 : Ἡρώδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην. Κρατεῖν ubi notat *retinere* (Hebr. IV. 14. VI. 18) et ἐπιλαμβάνεσθαι ubi notat *consequi* (1 Tim. VI. 12. 19) cum Genitivo construuntur. Luc. XX. 20 et 26 Verbo ἐπιλαμβάνεσθαι duplex jungitur Genitivus, *personæ* et *rei*: ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου, *om hem by een woord te vatten*; et γ. 26 : καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος.

9. Quæ Genitivo Casui tribuitur notio generalis, ut

scilicet hoc Casu significetur id quod cogitatur *alicunde* provenire, ea notio facile agnoscitur in Genitivis junctis,

α) cum verbis *accusandi*¹; ut Act. XIX. 40 : *κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως*, in periculo versamur ne seditionis accusemur. Legitur tamen et *περί τινος*, de aliqua re, ut Act. XXIII. 29.

β) cum verbis *qlendi*, *spirandi*, et similibus². Ex libris Novi Testamenti illuc pertinet Act. IX. 1 : *ἐμπνέων απειλῆς καὶ φόνου* (q. d. *snuiwend van dreiging en moord*). ARISTOPHANES (Eq. 436) sic dixit *οὔτος ἤδη κακίας καὶ συκοφαντίας πνεῖ*.

10. Generalis illa, quam dixi, Genitivi notio *alicunde* *proveniendi*, æquè facile agnoscitur in Genitivis junctis,

α) cum verbis *affectûs*³ (*affici alicunde*); sic Matth. XVIII. 27 : *Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου*, *misertus verò dominus illius servi*. Alibi tamen istiusmodi verba, secundum alium rem concipiendi modum, cum Accusativo constructa leguntur. Vide *infra* §. 32.

β) cum verbis *desiderii*⁴, ut Act XX. 33 : *ἀργυρίου ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα*, *argentum aut aurum aut vestem nullius concupivi*. 1 Tim. III. 1 : *εἷ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται*, *καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ*. Attamen verba *πεινῆν* et *διψῆν*, quæ apud classicos

(1) Cf. KÜHNER §. 536. b.

(2) Cf. KÜHNER §. 527.

(3) Cf. KÜHNER §. 534.

(4) Cf. KÜHNER §. 532. a.

similiter cum Genitivo struuntur , in libris Novi Testamenti , ubi tropicè adhibentur , cum Accusativo junguntur , ut Matth. V. 6 : *πεινῶντες καὶ διψῶντες δικαιοσύνην* , *esurientes et sitientes justitiam*.

γ) cum verbis *reminiscendi* et *obliviscendi*¹ ; ut Luc. XVII. 32 : *μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ* , *mementote uxoris Lothi*. Luc. I. 72 : *μνησθῆναι διαθήκης* , *recordari fœderis*. Hebr. XII. 5 : *ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως* , *obliti estis consolationis*. Ibid. VI. 10 : *ἐπιλανθάνεσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν* , *oblivisci operis vestri*. Contrà cum Accusativo passim ut *transitiva*² struuntur verba *ἀναμιμνήσκεισθαι* , ut Hebr. X. 32 , *μνημονεύειν* , ut Matth. XVI. 9 , et *ἐπιλανθάνεσθαι* Philipp. III. 14 ; in quâ duplici structura *relatio subjecti ad rem* aliter atque aliter cogitanda est. Vide supra §. 28. 5. Semel (Hebr. XI. 22) legitur *μνημονεύειν* cum Præp. *περί*.

δ) cum verbis *curæ* et *incuriæ*₃ ; ut 1 Cor. IX. 9 : *μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ Θεῷ* ; *num de bobus cura est Deo?* Tit. III. 8 : *ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων* , *ut studeant operam dare bonis operibus*. 1 Tim. IV. 14 : *μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος* , *noli negligere charisma quod in te est*. Hebr. XII. 5 : *μὴ ὀλιγώρει παιδείας Κυρίου* , *ne parvipendas Domini castigationem*. Huc quoque pertinet *φείδεσθαι* , ut Act. XX. 29 : *μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου* , *non parcentes gregi*.

(1) Cf. KÜHNER §. 529.

(2) Cf. KÜHNER Ibid. Anm. 1.

(3) Cf. KÜHNER §. 533.

Μέλει etiam cum *περί* structum passim legitur, ut Matth. XXII. 16. Confer KUHNER §. 533. *Ann.* 3.

ε) cum verbis *dominandi*¹; ut Marc. X. 42: οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, qui censentur imperare Gentibus, dominantur in illas; atque ita κυριεύειν Rom. XIV. 9, αὐθεντεῖν 1 Tim. II. 12, καταδυναστεύειν Jac. II. 6, ἀνθυπατεύειν Act. XVIII. 12, cet., quorum verborum a Nominibus derivatorum structura resolvitur in κυριόν τινος εἶναι, et sic porro. Attamen βασιλεύειν τινος (HERODOT. I. 206) nusquam in libris Novi Testamenti occurrit, sed pro eo est βασιλεύειν ἐπὶ τινος Matth. II. 22. Apoc. V. 10, aut ἐπὶ τινὰ Luc. I. 33. XIX. 14. 27.

Adnotatio. Verba *emendi* et *vendendi* construuntur cum Genitivo *pretii*², ut Matth. X. 29: οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται, nonne duo passeress asse *venunt*? Ibid. XXVI. 9: ἡδύνατο τοῦτο πραθῆναι πολλοῦ, poterat hoc (unguentum) *magni venire*. Sed ἀγοράζειν *emere* legitur quoque structum cum Praepositione ἐκ Matth. XXVII. 7: ἡγόρασαν ἐξ αὐτῶν (scil. ἀργυρίων) τὸν ἄγρον.

11. *Genitivus loci* aut *temporis*, vel *Genitivus substrati*³. Rara sunt hujus Genitivi exempla in libris Novi Testamenti, praesertim quod attinet ad Genitivum *loci*. Luc. V. 19: καὶ μὴ εὐρόντες ποίαν

(1) Cf. KUHNER §. 538.

(2) Genitivum *pretii* ad generalem hujus Casus notionem alii aliter referunt.

(3) Cf. KUHNER §. 523. BERNHARDY pag. 138.

(scil. ὁδοῦ¹ εἰσενέγκωσιν αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον ,
quumque non invenirent quā (viā) eum introferrent prop-
ter turbam. Ibid. XIX. 4 : ὅτι ἐκείνης (ὁδοῦ) ἤ-
μελλε διέρχεσθαι , quia illac erat transiturus. Gal. VI.
 17 : τοῦ λοιποῦ (scil. χρόνου) , *posthac , in poste-*
*rum*². Matth. II. 14 : νυκτὸς , *nocte.* Marc. V. 5 :
 ἡμέρας καὶ νύκτος , *diu noctuque.* Ibid. XIII. 18 :
 χειμῶνος , *hieme , hiemali tempore.* Ibid. γ. 35 :
 ἡ μεσονυκτίου , ἡ αλεκτοροφωνίας , *an mediā nocte ,*
an gallicinio. Sed plerumque locus UBI et tempus QUANDO
 exprimi ibi solent ope Præpositionis ἐν. Conjuncta legitur
 utraque structura in hoc Matthæi (Cap. XXIV. 20) :
 προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χει-
 μῶνος μηδὲ ἐν σαββάτῳ , *precamini autem ut ne*
fuga vestra fiat hiemali tempore neque sabbato.

Adnotatio. Ad Genitivos temporis referendi sunt *Geni-*
tivi , qui dicuntur , *absoluti* , quibus respondent *Abla-*
tivi absoluti Latinorum³. Nota hic , *Genitivos absolutos*
 nonnumquam legi ibi , ubi insequens Verbum alium Ca-
 sum obliquum postulasset , ut Luc. XVII. 12 : εἰσερχο-
 μένου αὐτοῦ.... ἀπήντησαν αὐτῷ. Vulgata : *Et cum ingre-*
deretur ... occurrunt ei. Ibid. XVIII. 40 : ἐγγίσαντος
 δὲ αὐτοῦ , ἐπηρώτησεν αὐτὸν. Vulgata : *Et cum ap-*
propinquasset , interrogavit illum. Similes verborum

(1) Cf. Bos *Ellips.* edit. SCHAEFER p. 333.

(2) KÜHNER §. 524. 1.

(3) KÜHNER §. 1. Anm. 1. α Aus dem temporellen Genitiv erklären sich die (fälschlich so genannten) *Genitivi absoluti* , als , τοῦ Κόρου βασιλεύοντος πολλά τε καὶ καλὰ ἔργα ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐπράχθη. Das Zeitverhältniss wurde auch auf das Kausale übertragen , und alsdan bezeichnen die *Genitivi absoluti* die Ursache , die als in der Zeit vorausgegangen gedacht wird.

structuræ apud classicos quoque Græciæ scriptores occurrunt , et sat quidem frequenter. Lege KÜHNERUM §. 681.

§. 31.

De usu Dativi.

Græcorum *Dativo* , qui Latinorum *Dativi* et *Ablativi* notiones comprehendit , exprimitur tum *id in quod est* aut *fit intransitivæ actionis cujuspiam directio* , tum etiam *actionis locus* , *tempus* , *modus* , *instrumentum* aut *quasi instrumentum* , *causa* denique.

1. Subjicimus hic plura exempla quibus doceatur varius usus Dativi , ubi is jungitur Verbis tamquam *Causus directionis* , sive hæc physica sit , sive spiritalis. Luc. XV. 1: ἐγγίζειν τινι , *adire aliquem*. 1 Petr. IV. 12 : ξενίζεσθαί τινι , *stupere ad aliquid*. Matth. V. 22 : ὀργίζεσθαί τινι , *irasci alicui*. Matth. VI. 25 : μεριμνᾶν τινι . Rom. VII. 1 12 : ὀφειλέτην εἶναι τινι , *debitorem esse alicui*. Matth. II. 8 : προσκυνεῖν τινι . Hebr. VIII. 8 : μέμφεσθαί τινι . 2 Cor. X. 7 : πεποιθέναι τινι , *confidere alicui*. Ibid. V. 18 : καταλλάσσειν τινά τινι , *reconciliare aliquem alicui*. Hebr. XI. 6 : εὐαρεστεῖν τινι , *placere alicui*. Joh. VI. 13 : κλασμάτων , ἃ ἐπερίσσευσεν τοῖς βεβρωκόσιν , *fragmentorum , quæ superfuerant iis qui manducaverant*. Rom. VIII. 1 : οὐδὲν κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ ,

nulla condemnatio est iis qui sunt in Christo. 2 Cor. IX. 2. ἦν καυχῶμαι Μακεδόσιν, de qua gloriatur apud Macedones. Facile quoque agnoscitur Dativus directionis in hoc Matth. 19 : καὶ κατακρινούσιν αὐτὸν θανάτῳ, et ils le condamneront à la mort¹.

β) Non infrequenter Dativus directionis, quatenus hæc ethica quædam directio est, conjunctam habet notionem commodi aut incommodi (Dativus commodi aut incommodi), ut Joh. III. 26 : ἧ σὺ μεμαρτύρηκας, cui tu testimonium (bonum) perhibuisti. Matth. XXIII. 31 : μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, testimonium ipsi fertis contra vos. Luc. I. 54-55 : μνησθῆναι ἐλέους.... τῷ Ἀβρααμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. Philipp. I. 27 : συναθλοῦντες τῇ πίστει, pour la foi. Marc. IX. 5 : ποιήσωμεν σκηναὺς τρεῖς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσεῖ μίαν, καὶ Ἡλίας μίαν.

γ) Ad Dativum directionis referendi quoque sunt Dativi qui dicuntur accessus, æqualitatis aut congruentiæ. Exempla: Jacob. IV. 8 : ἐγγίσατε τῷ Θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. Matth. VII. 24 : ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρί. Ibid. XX. 12 : ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας. Luc. VII. 32 : ὁμοιοί εἰσι παιδίοις. Philipp. II. 27 : ἠσθένησε παραπλήσιον θανάτῳ. Jacob. I. 6 : ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης. Ephes. V. 3 : καθὼς πρέπει ἀγίοις. Pertinet huc quoque illud I Ep. ad Corinth. XI. 5 : ἐν γὰρ ἓστι καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ, unum enim est idemque ac si detonsa esset.

(1) Cf. Nostratium iemand ter dood veroordeelen. Apud Græcos hæc loquendi forma non occurrit, sed pro ea dicebant κατακρίνειν τινα θανάτου vel θάνατον, aut (HEROD. VI. 85) κατακρίνειν τινα θάνατον.

Adnotatio. Vox ὅμοιος cum Genitivo structa legitur Joh. VIII. 55 : ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν, ψεύστης. Vocabulum ἐγγύς cum Genitivo occurrit apud Joannem Cap. III. 23. VI. 19, et alibi, et πλησιον Joh. IV. 5. Verbum ἐγγίζειν in libris Novi Testamenti frequenter construitur cum Præpositione εἰς et nonnumquam cum ἐπὶ. Vide Matth. XXI. 1. Marc. XI. 1. Luc. X. 9., et semel (Luc. XIX. 37) cum πρὸς.

δ) Eòdem retuleris Dativos qui dicuntur *communione* et *societatis*, quorum usus doceri potest hisce exemplis : Rom. XV. 30 : συναγωνίσασθαί μοι, *mecum certare*. Philipp. IV. 3 : συνήθλησάν μοι. Rom. VIII. 16 : αὐτὸ το Πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, *ipse Spiritus sanctus unà cum spiritu nostro contestatur*. Act. XXIV. 26 : ὡμίζει αὐτῷ, *cum eo colloquebatur*. 2 Cor. V. 20 : καταλλάγητε τῷ Θεῷ, *reconciliamini cum Deo*. Matth. V. 40 : τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι, *illi qui voluerit tecum litigare*. Sed multo frequentior heic est usus Præpositionum σύν, μετά, aut πρὸς.

Adnotatio 1. Verbum εὐαγγελίζεσθαι communiter construitur cum Dativo personæ, ut Luc. IV. 18. 1 Petr. IV. 6. Rom. I. 15, et constanter hoc fit ibi ubi additur etiam Accusativus objecti, ut Luc. I. 19. II. 10. Act. VIII. 35. XVII. 18. I. Cor. XV. 1. De εὐαγγελίζεσθαι cum Accusativo personæ vide §. 32. 1.

Adnotatio 2. Verbum προσκυνεῖν (*honorare et adorare*) apud MATTHÆUM quidem, MARCUM et PAULUM constanter jungitur cum Dativo¹, apud JOANNEM verò nunc cum Dativo (ut Joh.

(1) Matth. IV. 10 recitatur locus ex vetere Testamento secundum versionem Septuaginta-viralem.

IX. 38. Apoc. IV. 10, alibi), nunc cum Accusativo¹ (ut Joh. IV. 23. 24. Apoc. XIV. 9. 11); apud Lucam cum Accusativo legitur Cap. XXIV. 32; apud reliquos librorum Novi Testamenti scriptores vox προσκυνεῖν non occurrit. Structura verbi προσκυνεῖν cum Dativo ad seriore Græcitatē pertinet. Cf. Lobeck ad Phryn. p. 463. Pro χρῆσθαι cum Dativo legitur semel (I Cor. VII. 31²) χρῆσθαι τι (τον κόσμον), ut apud Xenoph. Ages. XI. 11. In seriore Græcitate structura hæc non infrequenter occurrit. Vide Malal. pag. 8. Theophan. pag. 314. Bockh. Corp. inscript. II. pag. 405.

Adnotatio 3. Pro Dativo directionis habuerim Dativum in dictionibus στοιχεῖν τοῖς ἵχνεσί τινος. (Rom. IV. 12) et ἐπακολουθεῖν τοῖς ἵχνεσί τινος (1 Petr. II. 21); sed in πορεύεσθαι τῇ ὁδῷ τινος (Ep. Jud. γ. 11) agnoverim Dativum loci; nec aliter judicaverim de Dativis qui leguntur Act. IX. 31: πορευομένη τῷ φόβῳ τοῦ Κυρίου, et Act. XIV. 15: πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν³, et 2 Cor. XII. 18: περιπατεῖν τοῖς αὐτοῖς ἵχνεσιν. Huc pariter retulerim Rom. XIII. 13: μὴ (περιπατήσωμεν) κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ. Sed in περιπατεῖν τοῖς ἔθεσι (Act. XV. 1. XXI. 21) dixerim Dativum esse *normæ*, ut et Gal. V. 16: πνεύματι περιπατεῖτε, et 2 Cor. XII. 18: οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιπατήσαμεν.

Adnotatio 4. Est pariter Dativus directionis in his: 2 Cor. XII. 19: ὑμῖν ἀπολογούμεθα, defendimus nos vobis, q. d. coram vobis, aut vobis iudicibus; Act. XIX. 38: ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δῆμῳ, volebat verba

(1) Sicut γονυπετεῖν τινι Marc. X. 17.

(2) Variat tamen ibi lectio Codicum.

(3) In Commentario in Act. Ap. ad Cap. XIV. 15 aliter senseram de Dativis qui leguntur in Ep. Jud. γ. 11 et in Act. Ap. Cap. XIV. 15.

apologetica facere ad populum ; Act. XVII. 2 : διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν , *verba ad eos fecit petito argumento a sacris Scripturis* ; item Act. XVIII. 19, alibi ₁ ; Act. XVIII. 28. εὐτόμως τοῖς Ἰουδαίοις διακατηλέγχετο *acriter contra Judæos disputabat refellens eos* ² ; Act. XXIV. 5 : κινεῖν τὰς ψυχὰς πάντων τῶν Ἰουδαίων , *commoventem seditionem apud Judæos omnes*. De ἐξομολογεῖσθαι Θεῷ Rom. XIV. 11 vide in Commentario ad h. l.

Adnotatio 5. Quod attinet ad locum Lucæ (Cap. XVIII. 31) : τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου ³ , jungendus est Dativus τῷ υἱῷ non cum τελεσθήσεται sed cum γεγραμμένα. Est autem τῷ υἱῷ Dativus *directionis* , sicut Rom. III. 19 : τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ . Itaque præsentem Lucæ locum reddiderim : *perficientur omnia quæ scripta sunt a Prophetis in filium hominis*.

Adnotatio 6. Verbum ἡττᾶσθαι , *inferiorem esse , vinci* apud Classicos construi solet cum *Genitivo* ; sed et cum ὑπό invenitur non rarò apud PLATONEM aliosque Atticos scriptores ⁴. In libris sacris Novi Testamenti ἡττᾶσθαι bis legitur (2 Petr. II. 19. 20) structum cum Dativo , cujus structuræ exempla nonnulla ex FLAVIO JOSEPHO affert KYPKIU ad 2 Petr. II. 19. Itaque dixerim eo modo Dativum ibi jungi verbo ἡττᾶσθαι , quo modo frequenter fit ut verba Passiva pro ὑπό τινος habeant τινί (vide infrà n. 7) ,

(1) Cf. quæ notavi in Commentario ad Act. Ap. XIX. 33.

(2) Syrus quoque Dativum *directionis* ibi vidit ; vertit enim :

Ἰουδαῖοις ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου

h. e. acriter enim disputabat adversus Judæos.

(3) Vulgatæ auctor videtur hic legisse περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου , quam lectionem Codex D exhibet.

(4) Vide KÜHNER §. 539. Anm. 2.

adeoque istiusmodi Dativos referendos esse ad Dativos *causæ*.

2. Sicut Genitivi Casûs notio convenit cum notione Præpositionum *ἐκ* et *ἀπό*, ita quoque Dativi Casûs notionem exprimunt Præpositiones *εἰς* et *πρός*. Hinc fit ut frequenter Dativi loco adhibeatur alterutra harum Præpositionum. Itaque promiscue dicitur non solum, quod notissimum est, *λέγειν τινι* et *πρός τινα*¹, sed et *εὐχεσθαι Θεῷ* (Act. XXVI. 29. XENOPH. *Cyrop.* V. 2), et *εὐχεσθαι πρὸς Θεόν* (2 Cor. XIII. 7. XENOPH. *Memor.* I. 3); *ψεύδεσθαί τινι* (Act. V. 4; apud Classicos non occurrit) et *ψεύδεσθαι πρὸς τινα* (XENOPH. *Anab.* I. 3); *εὐδοκεῖν εἰς τινα* (2 Petr. I. 17) et *εὐδοκεῖν τινι* (1 Macc. I. 45); *μάχεσθαί τινι* (XENOPH. *Anab.* IV. 5) et *πρός τινα* (Joh. VI. 52). Librorum Novi Testamenti scriptoribus, utpote Hebræis², proclive quidem erat Casûum loco adhibere Præpositiones; sed tamen multò rarius hoc fecere quam visum est nonnullis interpretibus. Sic in illo (Act. XXIV. 17) *ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου*, Præpositio *εἰς* non est adhibita pro Dativo *commodi*, sed valet *in* (*inter*), ut Joh. VI. 9, ut adeo sensus sit: *eleëmosynas factururus inter populares meos*. Atque ita quoque Lucæ VII. 30: *τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ ἠθετησαν εἰς ἑαυτούς*, non est *εἰς ἑαυτούς* simpliciter dictum pro Dativo *incommodi*, sed reddendum est *contra semetipsos*, h. e. in suum malum, in suam perniciem. Porro Matth. XX. 1: *ἐξῆλθεν μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα*

(1) MATTHÆUS et MARCUS ferè constanter scribunt *λέγειν πρὸς τινα*.

(2) Vide suprâ, Sect. 1. §. 4.

αὐτοῦ, non est εἰς τὸν ἀμπελῶνα idem quod τῷ ἀμπελώνι (Dativ. comm.), sed valet ad vineam suam h. e. ad operam vineæ suæ impendendam. Marc. VIII. 19 : τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, quinque panes fregit distribuendos (prægnanter) inter quinque millia. Ibid. XIII. 10 : εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον, inter omnes gentes oportet prædicari Evangelium. Confer illud PAUSANIÆ (Lib. VIII. 5) : ὥς ἐς ἅπαντας ἔξηγγέλθῃ τὸ τόλμημα. Eodem modo Præpositio εἰς sumenda quoque est 1 Thess. II. 9 ; 1 Petr. I. 25 ; Luc. XXIV. 47 ; et falsò dixeris in istiusmodi locis Præpositionem εἰς cum Accusativo adhibitam fuisse pro Dativo commodi.

Adnotatio 1. Quod legitur Matth. V. 22, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός, nonnulli interpretes dictum volunt elliptice pro εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός βληθῆναι. Maluerim dicere εἰς τὴν γέενναν ibi scriptum esse pro simplici Dativo ; in qua sententia fuisse quoque videntur et auctor Vulgatæ (*reus erit gehennæ ignis*) et Syrus Interpres. De verbis epistolæ ad Romanos (Cap. VIII. 18) istis, τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς, videsis quæ notavimus in Commentario ad hunc locum. Φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους scil. ὄντες (1 Petr. IV. 9) reddendum est : *hospitales erga vos invicem*. Luc. VIII. 45 : Ἦτις εἰς ἰατρούς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον, quæ in medicos insuper absumserat omnia bona sua. Quod si ibi legas ἰατροῖς, quæ lectio alteri præferenda videtur, dixerim ἰατροῖς habendum esse pro Dativo commodi. Παραδιδόναι εἰς dictum est signifi-

⋄ ἰῶν? ἰσπῶν ὅτι (1)

h. e. obnoxius est gehennæ ignis.

cantius quam παραδιδόναι τινι; conferri possint Latino-
rum *tradere alicui* et *tradere in potestatem alicujus*.

Adnotatio 2. In libris Novi Testamenti passim dicitur, nullâ significationis varietate, nunc πιστεύειν τινί, nunc πίστευεν εἰς aut ἐπὶ τινά ¹. Conferantur exempla hæc: 1 Joan. V. 10: ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἔχει τὴν μαρτυρίαν (varr. lectt. addunt τοῦ Θεοῦ) ἐν αὐτῷ· ὁ μὴ πιστεύων τῷ Θεῷ (var. lett. υἱῷ), ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν. Rom. IV. 5: Τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα, cet. Confer etiam Luc. XXIV. 25. Joan. VI. 29, collato ψ. 30. Joan. VIII. 30 collato ψ. 31. Joan. XIV. 11. collato ψ. 12.

Adnotatio 3. Hebraizat oratio Act. Ap. VI., ubi legitur: ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον (עָנָה vel עָנִי) παντὸς τοῦ πλήθους. Græci dixissent παντὶ τῷ πλήθει. Idem dicito de Matth. X. 38: ὃς οὐ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου (עָנָה), pro bene Græco ἀκολουθεῖ μοι, quod in his libris passim legitur, ex. gr. Marc. IX. 38. Sed de his plura infra §. 33.

Adnotatio 4. In ligatâ Græcorum oratione nonnumquam occurrit Dativus sensu *locali* pro Præpositionibus πρὸς aut εἰς cum Accusativo; in prosâ autem oratione apud antiquiores quidem scriptores rarissimò Dativus sic legitur ², apud seriores verò non ita rarò occurrit ³. Sic PLUTARCHUS (*Æmil. Paull.* XVI. 1) dixit ἦκειν τινι; et LUCIANUS (*Asin.* 39) ὑποδέχεσθαι τῇ οἰκίᾳ, in *ædes excipere*. Cf. HELD ad PLUTARCHI *Æmil. Paull.* pag. 200. Pertinent huc

(1) De dictione πιστεῖν ἐν τινι, quam nonnulli interpretes putant adhibitam esse Rom. III. 23, vide quæ in Commentario notavi ad hunc locum.

(2) Sic *aliquem in ædes excipere*, εἰς οἰκίαν δέχεσθαι, XENOPHONTI dicitur οἰκίᾳ δέχεσθαι (apud VALCKENARIUM ad Luc. Cap. VIII. 43).

(3) Cf. ABRESH *Dilucid.* Thuc. pag. 92.

ex libris Novi Testamenti Matth. XIV. 11 : καὶ ἤνεγκεν τῇ μητρὶ αὐτῆς , *et tulit ad matrem suam*. Ibid. XXI. 5 : ὁ βασιλεὺς ἐρχεταιί σοι (ex LXX. Zachar. IX. 9). Quæ verò præterea hic adduci solent Novi Testamenti loca , non sunt ad rem. Nam τῇ δεξιᾷ Act. II. 33 et V. 31 non est *ad dexteram* sed *dexterā* , in Dativo *instrumenti* ; et in ἐρχομαί σοι (Apoc. II. 19) Dativus est *incommodi*. De Dativo Μνάσωνι (Act. XXI. 16) vide supra pag. 164 , *Adnot.* 3. Quod legitur Luc. II. 41 : ἐπορεύοντο εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα , dictio τῇ ἑορτῇ reddenda non est *ad festum Paschatos* , sed *festo Paschatos* , quum sit Dativus *temporis*. Recte Vulgata : *ibant in Jerusalem in die solemni Paschæ*. Συνέρχεσθαι τινι quod legitur Marc. XIV. 53 et Joan. XI. 33 , utroque loco simpliciter valet *unà cum aliquo venire* , et Dativi illi pendent a Præpositione σύν compositi verbi συνέρχεσθαι. Denique Act. XXI. 31 dici nequit in ἀνέβη τῷ χιλιάρχῳ scriptum esse τῷ χιλιάρχῳ pro πρὸς τὸν χιλιάρχον , quum τῷ χιλιάρχῳ sit simpliciter Dativus *directionis*.

3. Dativus tamquam Casus *directionis* facile agnoscitur ubi is inservit ad exprimendum *respectu cuius* (Dativus *respectus*) aut *ad normam cuius* (Dativus *normæ*) aliquis aut aliquid sic est , agit , aut agitur.

A. Exempla Dativi *respectus* : 1 Cor. XIV. 20 : μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν , ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε , *mente ne sitis pueri , sed malitiâ pueri estote*. Rom. IV. 19 : μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει , *cum fide esset non infirmus* (robustissimus). Philipp. II. 7 : σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος , *habitu inventus ut homo* ¹. Matth. XI. 29. ταπεινὸς τῇ

(1) Videsis quæ ad hunc locum notavi in Commentario in Ep. ad Philippenses.

καρδία. Act. VII. 51 : ἀπερίτμητοι τοῖς ὠσίν , *in-*
circumcisi auribus. Ibid. XVI. 5 : αἱ ἐκκλησίαι ἐπε-
 ρίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν , *fideles fiebant*
numero in dies copiosiores. Ibid. XIII. 2 : εὐρών τινα
 Ἰουδαῖον ὀνόματι Ἀκύλαν , Ποντικὸν τῷ γένει.
 Philipp. III. 5 : περιτομῇ ὀκταήμερος , *ad circumcisio-*
nem quod attinet octiduus ; ubi mens Apostoli est dicere :
 Non tamquam proselytus quispiam proveciore demum
 ætate circumcisis fui , sed octavo post nativitatem die ,
 sicut lege Mosis præcipitur. Alia exempla habes Hebr. V.
 11. X. 12. XII. 3. Rom. XII. 10 , sq. Coloss. II. 5.
 Ephes. IV. 18. 23.

Adnotatio. Huc non pertinent dictiones ἀποθανεῖν τῇ
 ἁμαρτίᾳ (Rom. VI. 2) , θανατοῦσθαι τῷ νόμῳ (Rom.
 VII 4) , νεκρὸν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ (Rom. VI. 11) , ζῆν τῷ
 Θεῷ (ibid. VI. 10) ; sunt enim omnes ibi Dativi *commodi*
 aut *incommodi*.

B. Exempla Dativi *normæ* , *secundum quam* quid fit :
 Act. XV. 1 : εἰ μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει ¹ Μωϋ-
 σέως , *nisi circumcidamini secundum ritum Mosaicum*.
 Gal. V. 16 : πνεύματι περιπατεῖτε , *secundum spi-*
ritum ambulate. 2 Cor. XII. 18 : οὐ τῷ αὐτῷ
 πνεύματι περιεπατήσαμεν ; *nonne secundum eundem*
spiritum ambulavimus ? Huc vero non pertinet 2 Petr. I.
 21 : οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπων ἠνέχθη ποτὲ
 προφητεία , ubi θελήματι est Dativus *causæ*.

Ad Dativum *normæ* referri potest Dativus qui dicitur

(1) Pro τῷ ἔθει alibi (Act. XVII. 2) eodem sensu legitur κατὰ τὸ
 εἶθος , et sæpius (Luc. I. 9. XXII. 39) κατὰ τὸ ἔθος.

judiciū, qualis est in hoc Apostoli (Philipp. I. 21) :
 ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς. ¹ Pertinent hūc etiam
 2 Cor. X. 4 : τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ
 σαρκικὰ ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ, nam arma militiæ
 nostræ non carnalia sunt (adeoque infirma), sed valida
 iudicio Dei, hoc est, reverà *valida*, *admodum valida*.
 Nimirum eā loquendi ratione qua res aut persona quæ-
 piam qualis esse dicitur, talis affirmatur esse *iudicio Dei*,
 exprimitur eam *reapse*, *verissime*, aut *maximè talem esse*.
 Sic Act. VII. 20 Moses puellus dicitur ἀστεῖος τῷ
 Θεῷ, *re vera formosus*, *formosissimus*. Videtur autem ea
 loquendi ratio fuisse Hebræis ² et Græcis ³ communis.

Ad Dativum *normæ* referunt quoque Dativos quos vocant
rationis aut *causæ cur*. Exempla : Rom. XI. 20 : τῇ
 ἀπιστεῖα ἐξεκλάσθησαν, *ob incredulitatem suam fracti*
sunt. 2 Cor. I. 15 : καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβου-
 λόμην πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν πρότερον, *et ob hanc fidu-*
ciam volui prius ad vos venire.

Adnotatio. Pro Dativo *normæ* non habuerim αὐτῷ quod
 legitur in hoc PETRI (2 Petr. III. 14) : σπουδάσατέ ἃςπιλοι
 καὶ ἀμώμητοί αὐτῷ εὐρεθῆναί ἐν εἰρήνῃ, sed ob contex-
 tam ibi orationem (ψ. 12), αὐτῷ εὐρεθῆναι ibi reddiderim
inveniri ab eo, secundum eam Syntaxin qua Passivo verbo

(1) Videsis quæ ad hunc locum notavi in Commentario. Ex scripto-
 ribus classicis confer HERODOTI (III. 88) illud : γάμους τοὺς πρώτους
 Πέρσησι, *matrimonia Persarum iudicio nobilissima*.

(2) Videsis quæ notavi in Commentario ad Act. VII. 20, Tom. I.
 pag. 132; et confer GESENI *Lehrgebäude der hebräischen Sprache*
 §. 180. 2. d.

(3) MEYERUS (*Handbuch über die Apostelgeschichte* (ad Act. VII. 20)
 tamquam loca parallela citat HESIOD. *Erg.* 825 : ἀνάτιος ἀθανάτοισιν, et
 AESCHYL. *Agam.* 252 : θεοῖς ἀναμπλάκηντος.

jungitur Dativus Personæ pro ὑπὸ cum Genitivo; de qua Syntaxi sermo erit infra n° 7.

4. Dativus ut Casus *modalis* aut *instrumentalis* (Dativus *modi* aut *instrumenti*) ex his exemplis intelligitur : 1Cor. XI. 5 : γυνὴ προσευχομένη ἀκατακάλυπτω τῇ κεφαλῇ, *mulier orans non velato capite*. 1 Petr. I. 18 : οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἐλυτρώθητε, *non rebus caducis, argento vel auro, redempti estis*. Hebr. XII. 18 : ὄρει κεκαυμένῳ πυρὶ, *igni ardens*.

Adnotatio. 1. Falsò pro Dativo *instrumenti* habetur ἐλπίδι in illo PAULI (Rom. VIII. 24) : τῇ ἐλπίδι ἐσώθημεν, quum sit Dativus *respectus*. Vide quæ notavi in Commentario ad hunc locum. Recte autem agnoscitur Dativus *instrumenti* in dictionibus μετέσχεσθαι οἶνω (Ephes. V. 18), et πληροῦσθαι τινι (Rom. 1. 29. 2. Cor. VII. 4). Hoc modo apud seriores (MALAL. pag. 54) legere est πλησθέντες ἀγνοίᾳ. Quod verò dicitur Ephes. III. 29, ἵνα πληρωθῇτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ Θεοῦ, non est ibi Præpositio εἰς posita pro ἐν, sed valet *usque ad*. Itaque recta heic est Vulgatæ versio hæc : *ut impleamini in omnem plenitudinem*.

Adnotatio 2. Sicubi in eadem sententia *causa* rei ejusque *instrumentum* aut *quasi instrumentum* conjunguntur, ibi *causa* exprimitur Dativo, *instrumentum* verò ope Præpositionis διὰ; veluti in hoc Ephes. II. 8 : Τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως, *gratiâ enim estis salvati per fidem*. Rom. III. 24 : δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, *justificantur gratis ipsius gratiâ per redemptionem illam quæ peracta est in persona JESU CHRISTI*.

5. Dativus quoque *temporaliter* significat (Dativus *temporis*) atque ita inservit :

α) Ad indicandum *quamdiu*. Exempli. Luc. VIII. 29 : πολλοῖς χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, *longo tempore*

eum corripuerat. Confer γ. 27 : ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν Act. VIII. 11: διὰ τὸ ἱκανῶ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστακέναι αὐτούς, *propterea quòd diuturno tempore præstigiis suis illos dementasset.* Rom. XVI. 25 : κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου, *secundum revelationem mysteriū æternis temporibus taciti* (omnibus retrò sæculis).

β) Ad indicandum *quando* ; atque hoc fit frequentius. Exempla : Marc VI. 21 : Ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίησε, *Herodes natalibus suis epulas instruxerat.* Luc. XIII. 14 : ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, *indignatus quòd Sabbato curasset* JESUS. Matth. XII. 1 : ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων, *ibat* JESUS *die Sabbati per sata.* Plerumque tamen ad indicandum tempus *quando* adhibetur Præpositio ἐν, ut Matth. XX. 23 : ἐν ἐκείνῃ ἡμέρᾳ. Marc. II. 23 : ἐν τοῖς σάββασι.

Adnotatio. Pro Dativo *loci* a Poëtis frequentato scriptores illi qui prosa oratione utuntur ferè adhibent Præpositionem cum suo Casu ¹. In libris Novi Testamenti Dativus *loci* rarissimò occurrit. Vide suprà §. 31. pag. 211. *Adnot.* 3.

6. Quum Græcorum Dativi Casûs notio partim conveniat quoque cum notione Præpositionis ἐν, fit ut in iisdem locutionibus nunc hæc nunc illa structura occurrat. Sic Tit. II. 2 legitur ὑγιαίνειν τῇ πίστει, et Tit. I. 13 : ἐν τῇ πίστει.

(1) Confer KÜNNER §. 368.

Adnotatio. Præpositionem ἐν cum Dativo in libris Novi Testamenti passim adhiberi pro nudo Dativo, falsò non-nemo docuit. Sic quod Act. IV. 12 legitur δεδομένον ἐν ἀνθρώποις valet *datum* INTER *homines*, nec est hoc prorsus idem ac δεδομένον ἀνθρώποις; idem dicito de loco 2 Cor. VIII. 1 : τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας. Atque ita quoque 1 Cor. IX. 15 quod dicitur ἵνα οὕτω γένηται ἐν ἐμοί propriè valet *ut ita fiat in me* (q. d. *dans ma personne*), neque est ibi ἐν ἐμοί unum idemque cum ἐμοί, *mihi*. Pariter ἐν ὑμῖν 1 Joh. IV. 9 non est *nobis*, sed *in nobis* (*dans nos personnes*), quo sensu ἐν sumitur quoque Joh. IX. 3 : ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ; item in illo Matthæi (XVII. 12) : ἐποίησαν ἐν αὐτῷ (*a sa personne*). Porro 1 Cor. II. 6 σοφίαν λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις reddideris *sapientiam loquimur inter perfectos*; nec aliter illud ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, quod legitur 2 Cor. IV. 3. Quod autem dicitur 1 Cor. XIV. 11. ὁ λαλῶν, ἐν ἐμοί βάρβαρος, valet hoc : *is qui loquitur erit meo iudicio* (ἐν ἐμοί) *barbarus*. Vide KÜHNER §. 600.

7. Passiva verba nonnumquam constructa leguntur cum Dativo *personæ* pro usitata structura cum Genitivo et Præpositione ὑπὸ. Exempla sunt Luc. XXIII. 15 : οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶ πεπραγμένον αὐτῷ, *nihil morte dignum ab eo* (αὐτῷ) *patratum est*. Rom. X. 20 : εὗρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, *inventus sum ab eis qui non quærebant me*. 2 Cor. XII. 20 : μήπως... εὗρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε, *ne forte reperiar a vobis talis qualem non velitis reperire*. Frequens est hæc structura apud classicos Græciæ scriptores, præsertim cum Participiis passivis. Huc vero non pertinet Matth. V. 21. 27. 23 : ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις.

Adnotatio 1. Pro Genitivo usitatio Dativus semel atque iterum jungitur Substantivis derivatis a Verbis quæ cum Dativo construenda sint¹. Exempla : 2 Cor. IX. 12. εὐχαριστία τῷ Θεῷ (*dankzegging aan God*); confer PLATONIS illud (Leg. VII. pag. 800) εὐχαὶ τοῖς θεοῖς. Luc. IV. 16 : κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ, (*secundum consuetum illi*) *secundum consuetudinem ejus*. Act. XVII. 2 : κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ Παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτοὺς. Huc vero minime pertinent neque Matth. XXVII. 12, neque Luc. VII. 12; nam quod priori illo loco dicitur τοῖς ξένοις est Dativus *commodi*; quod vero posteriori loco legitur υἱὸς μονογενῆς τῇ μητρί valet *filius et quidem talis qui esset matri suæ filius unigenitus*. Confer illud ΗΚΚΟΔΟΤΙ (VII. 221) : του δὲ παῖδα... ἔοντα οἱ μονογενέα.

Adnotatio 2. Dativi *absoluti* ut omnino apud classicos Græciæ scriptores sunt rarissimi², ita in libris Novi Testamenti nusquam occurrunt. Afferuntur quidem nonnulla ex his libris *absolutorum* Dativorum exempla, verum minime sunt ad rem. Nam quod Matth. XXI. 23 dicitur ἐλθοντι αὐτῷ, non est hoc dictum absolute; pendet enim Dativus ille ab insequente verbo προσῆλθον³. Pariter nec *absolutus* est Dativus qui legitur in hoc Lucæ (Act. XXII. 27 : ἐγένετο δε μοι ὑποστρέψαντι εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ, κτλ. Nimirum Dativus μοι ὑποστρέψαντι pendet ab ἐγένετο; sequitur autem Genitivus *absolutus*; quare oratio ibi anacoluthica est. Usitata Syntaxis postulasset ut scriberetur καὶ προσευχομένῳ μοι. Sensus patet : *Evenit mihi Hierosolymam reverso et in templo precanti, ut, cet.*

Adnotatio 3. Quod legitur 2 Cor. VI. 14. μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις, videtur hoc per breviloquentiam scriptum fuisse pro μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες καὶ οὕτως

(1) Cf. MATTHIÄ §. 389.

(2) Vide KÜHNER §. 669.

(3) De αὐτῷ illo loco pleonastice repetito vide supra §. 22. 4.

ὁμοζυγοῦντες ἀπίστοις, quorum verborum sensus est : *nolite alienum subire jugum atque ita unum ferre jugum cum infidelibus*. Mentem Apostoli recte expressit auctor Vulgatæ : *Nolite jugum ducere cum infidelibus*. In eandem sententiam Syrus quoque interpret præsentem locum reddidit ¹.

§. 32.

De usu Accusativi.

1. Græcorum Accusativus inservit ad exprimendum id quod proxime et proprie est *transitivi Verbi objectum* ²⁾; atque ad hunc usum in Græcitate quoque Novi Testamenti Accusativus constanter adhibetur. Porro sicut scriptores etiam optimè Græci plurima verba *affectuum* tamquam

(1) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ صَلِّ عَلَى أَوْلِيَّائِكَ وَلَا تَكْفُرْ

h. e. Neque sitis conjuges iis qui non credunt.

(2) **Accusativi Casus** notionem **KÜHNERUS** (§. 544) his verbis describit: Der Accusativ bezeichnet α) in *räumlicher* Beziehung das *Ziel* oder den *Zielpunkt*, auf den sich die Thätigkeit des Verbs bewegt, als: *δοῦναι μολεῖν*. — β) in *kausaler* Beziehung (als Thätigkeitskasus) die *Wirkung* (die *Folge*, den *Erfolg*, das *Werk*), welche von der Sprache gleichfalls als ein *Ziel* angesehen wird, indem das Subjekt entweder durch seine Thätigkeit einen in der Idee vorliegenden Gegenstand *erzielt* und ihn zu *verwirklichen* *strebt*, als: *γράφω τὴν ἐπιστολὴν*, oder einen schon vorhandenen Gegenstand dergestalt erzielt und seine Thätigkeit auf denselben so äussert, dass er ihn in einen leidenden Zustand versetzt, ihn trifft, berührt, bearbeitet, behandelt, oder auf irgend eine Weise affizirt, als *παίω τὸν παῖδα*. Da sowol in der räumlichen als kausalen Beziehung die Richtung **WOHIN** zum Grunde liegt, so kann der Accusativ auch der **Wohinkasus** genannt werden.

transitiva verba cum Accusativo *objecti* construere solebant ¹, ita quoque in Græcitate Novi Testamenti similis syntaxis passim occurrit. Sic ibi cum Accusativo *constanter* struitur ἐλεεῖν (Matth. IX. 27 ; XVII. 15 ; Rom. XI. 32. alibi. Cf. PLAT. *Symp.* p. 173) ; item οἰκτερίζειν, quod semel legitur Rom. IX. 15. Cf. XENOPH. *Cyrop.* V. 4. Accusativum quoque plerumque habet ἐπαισχύνεσθαι (Marc. VIII. 38 ; Luc. IX. 26 ; Rom. I. 16, alibi. cf. EURIPID *Jo.* 1093). Semel (Rom. VI. 21) ἐπαισχύνεσθαι legitur cum ἐπί. Contra, σπλαγχνίζεσθαι constanter struitur cum ἐπί, si excipias Matth. XVIII. 27, ubi cum Genitivo legitur. Verbum κλαίειν, quod a Græcis constanter tamquam *transitivum* tractatur, in his libris Accusativo jungitur semel, Matth. II. 18 ; alibi vero struitur cum Præpositione ἐπί. Verbum πενθεῖν pariter cum Accusativo legitur 2 Cor. XII. 21, cum ἐπὶ verò Apoc. XVIII. 11. Εὐδοκεῖν non nisi bis (Hebr. X. 6. 8) jungitur cum Accusativo, ceterum constanter struitur cum Præpositione ἐν. Verbum καυχᾶσθαι ter (2 Cor. VII. 14 ; IX. 2 ; XI. 30.) Accusativum habet ; præterea verò constructum legitur cum Præpositionibus ἐν, ἐπί, aut ὑπὲρ.

In seriore verò Græcitate latius patuit usus *intransitiva* verba tractandi tamquam *transitiva*. Ad quem usum retuleris quod in libris Novi Testamenti cum Accusativo structa leguntur verba ista :

Ἀσεβεῖν. Ep. Judæ γ. 15 : τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν, ὧν ἠσέβησαν ².

(1) Cf. KÜHNER §. 553.

(2) Per *Attractionem* pro ἃ ἠσέβησαν.

Βλασφημεῖν. Matth. XXVII. 39 : οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλάσφημον αὐτόν (item Luc. XXIII. 39, alibi), sicut κακῶς λέγειν, κακολογεῖν τινά apud DIOD. SIC. Exc. Vat. pag. 66. Occurrit autem et βλασφημεῖν εἰς τινά Luc. XII. 10 (FL. JOSEPH. B. J. II. 17) et ἐν τινι 2 Petr. II. 12 : ἐν οἷς ἀγνοοῦσιν βλασφημοῦντες, quod videtur resolvendum esse in ἐν τούτοις, ἃ ἀγνοοῦσι, βλασφημοῦντες. Apud ISOCHR. permut. pag. 736 βλασφημεῖν περί τινος.

Εὐχαριστεῖν. 2 Cor. I. 11 : ἵνα τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα εὐχαριστηθῇ, ut pro beneficio in nos collato gratiæ agantur.

Ἱερουργεῖν. Rom. XV. 16. : εἶναί με λειτουργὸν Χριστοῦ ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ. Hinc Passivum ἱερουργεῖσθαι de victimis sacrificabilibus, apud PALÆRH. V. 3.

Καταρᾶσθαι. Jacob. III. 9 : καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους, execramur homines.

Ὀμνύειν. Jac. V. 12 : μὴ ὀμνύετε μήτε τὸν οὐρανόν. HEROD. II. 10. 3. Confer Latinorum obtestari cælum¹. Sed alibi (Hebr. VI. 13) neutraliter : ὀμνύειν κατὰ τινος, aut ἐν τινι Matth. V. 34. Apoc. X. 6.

Ὀνειδίζειν. Matth. V. 11 : ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, pro quo antiquiores ὀνειδίζειν τινι aut εἰς τινά. Contrà, Luc. VI. 27 legitur καλῶς ποιεῖν τινι,

(1) Cf. KÜHNER. § 552.

et Marc. XIV. 7 εὖ ποιεῖν τινι, pro quibus Græci malunt εὖ, καλῶς ποιεῖν τινα.

Adnotatio 1. Quod Petr. II. 3 legitur ὑμᾶς ἐμπορεύονται reddiderim vos *negotiabuntur*, h. e. ad quæstum suum abutentur vobis. Quo sensu PLINIUS dixit *negotiarī animas* (Lib. XXIX. 2. 5. de medicis): *Nec dubium est*, inquit, *omnes istos famam novitate aliqua aucupantes, animas statim nostras negotiari.* Verbum ἐμπορεύεσθαι eodem sensu adhibuit FLAV. JOSEPH. Antiqq. Lib. IV. Cap. 6: ἐμπορευόμεναι τὴν ὥραν τὴν τοῦ σώματος, *venustatem corporis negotiaturæ*, h. e. ad quæstum illâ abusuræ.

Adnotatio 2. Βασκαίνειν ubi significat *calumniari* (ÆLIAN. V. H. II. 13) aut *fascinare* (Gal. III. 1. DION. SIC. IV. 6) cum Accusativo construitur; ubi verò notat *invidere* Dativo jungi solet ¹. Attamen SIRACID. XIV. 6 legitur ὁ βασκαίνων ἐαυτὸν, *qui ipse sibi invidet.* Cf. LOBECK ad PHRYN. pag. 463.

Adnotatio 3. Παραινεῖν, quod a Græcis construi solet cum Dativo *Personæ* (ÆSCHIN. dial. 2. 13. POLYB. V. 4. 7), cum Accusativo structum legitur Act. XXVII. 22. E contra, invenias Apoc. II. 14 διδάσκειν τινι, sicut apud seriores nonnullos. Cf. SCHÄFER ad PLUTARCH. V. pag. 22.

Adnotatio 4. Εὐαγγελίζεσθαι, ubi absolutè ponitur de prædicando evangelio, etiam cum Accusativo *Personæ* passim legitur, ut Luc. III. 18: εὐηγγελίζετο τὸν λαόν, et Act. VIII. 25. 40. XIV. 21. XVI. 10. 1 Petr. 1. 12. Ceterum communiter jungitur Dativo *Personæ*. Vide suprâ §. 31. I. δ. *Adnotat.* I. pag. 210.

(1) HERODIAN. GRÆMM.: Βασκαίνω αὐτὸν, οὐχὶ αὐτῷ, οἱ ἀττικοὶ σημαίνει γὰρ τὸ διαβάλλειν καὶ ἐξαπατᾶν, οὐ τὸ φθονεῖν. THOMAS MAG.: Βασκαίνω οὐ μόνον ἀντὶ τοῦ φθονῶ, ὅπερ πρὸς δοτικὴν συντάσσεται, ἀλλὰ καὶ ἀντὶ τοῦ μέμφομαι καὶ διαβάλλω παρὰ τοῖς παλαῖοις εὔρεται, καὶ συντάσσεται πρὸς αἰτιατικὴν.

Adnotatio 5. Φυλάσσεσθαι, *cavere sibi ab*, Act. XXI. 25 et 2 Tim. IV. 15 legitur junctum Accusativo, ut sæpè apud Græcos (XENOPH. Mem. II. 2. 14. LUCIAN. Asin. IV.); sed Luc. XII. 15 construitur cum Præpositione ἀπὸ, quæ quidem structura nonnumquam apud Græcos quoque occurrit (XENOPH. Cyrop. II. 3. 9). Eodem modo φοβεῖσθαι, *timere sibi ab aliq.*, plerumque quidem cum Accusativo, quæ usitata Græcis structura est, nonnumquam tamen et cum ἀπό construitur, ex. gr. Matth. X. 28: Μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα. . . φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον, cet. In Φοβεῖσθαι ἀπό oratio hebraizat; refert enim Hebraicum יִרְאֵה אֶת vel יָרָא. Idem dictum puta de βλέπειν ἀπὸ Marc. VIII. 15. XII. 38. De βλέπειν τι (Philipp. III. 2) videsis quæ in Commentario ad h. l. adnotavimus. Ἐντρέπεσθαι, *revereri*, ubique construitur cum Accusativo Personæ (Matth. XXI. 37, alibi), sicut apud Græcos inde a PLUTARCHO; nam antiquiores dicere solebant ἐντρέπεσθαί τινος. Cf. KÜHNEN §. 522.

Adnotatio 6. Verbum φεύγειν, ubi tropicè significat, cum Accusativo struitur, ut 1 Cor. VI. 18: φεύγετε τὴν πορνείαν, *fugite fornicationem*; semel tamen (1 Cor. X. 14) occurrit eum ἀπὸ: φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας. Ceterum, ubi φεύγειν propriè sumitur, structura cum ἀπὸ in his libris frequentatur, ut Joh. X. 5: ἄλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσουσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ. Apud Græcos verò φεύγειν ἀπό non nisi localiter dicitur. Cf. XENOPH. Cyrop. VII. 2. 4. POLYB. XXVI. 5. 2.

De χρῆσθαι τι diximus supra, §. 31. 1. δ. Adnot. 2. pag. 211.

Adnotatio 7. Πλεῖν communiter quidem solet *intransitivè* significare, nonnumquam tamen et *transitivè* occurrit, ut DEMOSTH. 1. Phil.: τοὺς πλείοντας τὴν θάλατταν. Atque huc pertinet illud Act. XXVII. 2: πλεῖν τοὺς κατα τὴν Ἀσίαν τόπους, *navigando obire loca (littoralia) Asiæ*.

Hoc modo etiam Latini Verbum *navigare* nonnumquam adhibuerunt significatione *transitiva*; sic Suetonius (in vita *Claudii* Cap. I) dixit: *Oceanum septentrionalem primus Romanorum ducum navigavit.*

2. In libris Novi Testamenti occurrunt non ita raro locutiones in quibus Verbum (*transitivum* aut *intransitivum*) adjunctum habet Nomen ejusdem cum Verbo radicis ¹ in quarto Casu; quod non fit sine aliqua epitasi. Exempla: Coloss. II. 19: *αὐξεί τὴν αὐξησιν τοῦ Θεοῦ*. Matth. II. 10: *ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα*. Marc. IV. 41: *ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν*. Est autem hæc structura etiam scriptoribus optime Græcis multum usitata ². Sic PLATO (Protag. 360. B.) dixit: *αἰσχροὺς φόβους φοβοῦνται*, et HERODOTUS (V. 119) *μάχην ἐμαχέσαντο ἰσχυρήν*, quocum conferri potest illud TERENCEIANUM (*Adelph.* V. 3. 57): *magnam pugnavimus pugnam*. Passivè hæc syntaxis occurrit Apoc. XVI. 9: *ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι καῦμα μέγα*. Atque ita PLATO (*Euthyd.* 275. E) quoque scripsit: *ὠφελεῖται τὴν μεγίστην ὠφέλειαν*. Hebræis quoque illa loquendi ratio frequentatur; ex. gr. Genes. XXVII. 34: *וַיִּצְעַק בְּקוֹל עָצָק וַיִּקְרָא בְּהוֹלָא*, *clamavit clamorem magnum* (magno clamore). Levit. XXVI. 36: *וַיִּפְּצוּ מִנִּיחָם וַיִּפְּצוּ*, *aufugiunt fugam gladii* (h. e. sicut fugere solent ii quos adversarii stricto gladii persequuntur); apud GESENIUM ³

(1) Nomen *conjugatum* vocant Grammatici.

(2) Vide KÜHNER § 547.

(3) Lehrgebäude der hebräischen Sprache §. 218. 5. Est autem hæc loquendi ratio non Hebraicæ linguæ propria, sed omninò Semiticis linguis communis.

videsis alia exempla. Sunt autem Accusativi illi, sive in Græca lingua sive in Hebraica, habendi pro Accusativis, ut vocant, *adverbialibus*, minimè verò pro Regimine Verbi; exprimitur, inquam, istiusmodi Accusativis non *Objectum* actionis sed *modus quo* illa peragitur. Quare minime huc pertinent, ex. gr. Ephes. IV. 8 : ἡχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, aut Luc. II. 8 : φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς; in his enim Accusativi αἰχμαλωσίαν aut φυλακὰς *Objectum* sunt sui Verbi.

Adnotatio. Nonnumquam hoc modo Verbis junguntur in quarto Casu Nomina non ejusdem quidem sed cognatæ tamen notionis; exemplo sit illud Ηομηρι (Iliad. λ. 251) : κοιμήσατο χάλκεον ὕπνον; aut quod THUCYDIDES dixit (V. 105) : δόξαν πιστεύειν, *firmam habere sententiam*. Ex libris autem Novi Testamenti huc pertinet Lucæ (Cap. XII. 47, sq.) illud : δάρησεται (πληγὰς) πολλάς, ὀλίγας.

3. Fuere qui dicerent, fieri nonnumquam in libris Novi Testamenti ut pro Accusativo *Objecti* ex Hebraismo adhibeatur Præpositio ἐν (ἐν) cum Dativo. Verùm quæ afferuntur rei exempla minime rem conficiunt. *Elegit aliquem* Hebræis quidem est בָּרַחַר¹, sed Lucæ (Act. XV. 7) illud ἐν ἡμῶν ἐξελέξατο non significat *nos elegit*, sed *inter nos* (Apostolos), h. e. ex nobis Apostolis². Quod verò attinet ad locutionem ὁμολογεῖν ἐν, quæ

(1) Ex. gr. 1 Chron. XXVIII. 4 : בָּרַחַר אֶלְוִיָּהּ יִשְׁרָאֵל מִכָּל בְּנֵי-אָבִי לְהִיחֹל לְמִלְחָמָה, quæ verba LXX sic reddiderunt : Καὶ ἐξελέξατο Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ ἐν ἐμοὶ ἀπὸ παντὸς δικου πατρὸς μου εἶναι βασιλέα ἐπὶ Ἰσραὴλ.

(2) In Lucæ illo loco *Objectum* Verbi ἐξελέξατο est totum hoc : διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη . . . καὶ πιστεῦσαι. Videsis quæ in Commentario ad hunc locum adnotavimus.

bis (Matth. X. 32. Luc. XII. 8) in his libris occurrit , falsò locutionem illam ad hebraizantem Græcitatem retuleris. Neque enim dicunt Hebræi בְּ הַיְיָ sed הַ. Rectius putaveris Præpositionem ἐν in illa locutione eam habere notionem quam habet in hoc Matthæi (Cap. XVII. 12) : ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν , ils ont fait à la personne d'Elie tout ce qu'ils ont voulu. Itaque ὁμολογεῖν ἐν τινι rddideris fidei suæ professionem edere in aliquo (ein Bekenntniss ablegen an jemand), quod tantumdem est ac de aliquo ; quid autem sit id de quo professio edatur , ex contexta oratione aut ex re subjecta intelligendum est ¹.

4. α) Cum duplici Accusativo , altero *Rei* , altero *Personæ* , constanter struuntur verba induendi aut exuendi (Joh. XIX. 2. Marc. XV. 17), verba potum præbendi (Marc. IX. 41. I Cor. III. 2), verba ungendi (Hebr. 1. 9.), verba onerandi (Luc. XI. 46), verba persuadendi (Act. XIX. 8), verba adjurandi per aliq. (Act. XIX. 13), ea verba denique quorum notio est in refricando alicui cujuspiam rei memoriam (1 Cor. IV. 17).

Adnotatio. 1. Verbum εὐαγγελίζεσθαι cum duplici Accusativo structum legitur solùm Act. XIII. 32 ².— Pro κρύπτειν τινά τι occurrit Luc. XVIII. 34 κρύπτειν τι ἀπό τινος , sed Coloss. I. 26 huc non pertinet , quum Præ-

(1) Eodem modo explicaverim notionem Præpositionis Syriacæ ܐܢ in locutione ܐܢ ܕܡܫܝܚܐ , ut v. g. in hoc S. APIANI Martyris (apud ASSEMAN Act. Martyr. P. 2. p. 194) testimonio : ܐܢ ܕܡܫܝܚܐ ܕܡܫܝܚܐ ܕܡܫܝܚܐ ܕܡܫܝܚܐ quod valet : confiteor in Messia (de Messia) quod Deus sit.

(2) Legesis Commentarium meum ad h. I.

positio ἀπό ibi significet *temporaliter*. Leguntur et αἰτεῖν τινά τι (Matth. VII. 9. Luc. XI. II.) et αἰτεῖν τι ἀπό τινος (Matth. XX. 20) et παρὰ τινος (Jac. 15). Verbum περιβάλλεσθαι (*indutum esse*) cum Accusativo construitur Apoc. Cap. XVII. 4 (περιβεβλημένη πορφυροῦν καὶ κόκκινον), at cum Præpositione ἐν ibidem Cap. III. 5. IV. 4 (περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς). Quod autem legitur Act. VII. 22 ἐπαιδεύθη πάσῃ σοφίᾳ, non est hoc dictum pro πᾶσαν σοφίαν, sed πάσῃ σοφίᾳ ibi Dativus *instrumenti* est.

Adnotatio 2. In locutionibus quales sunt hæ : Lucæ IV. 35 : μηδὲν βλάβαν αὐτόν, nihil illi nocens ; Gal. V. 2 : Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει, CHRISTUS nihil vos juvabit ; 1 Cor. IX. 25 : πάντα ἐγκρατεύεται, quovis modo se continet ; Matth. XXVII. 44 : τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ ληστὰὶ ὠνειδίζον αὐτόν, similiter latrones quoque illi exprobrabant ; in istiusmodi, inquam, locutionibus, voces μηδὲν, οὐδὲν, πάντα, τὸ αὐτὸ habendæ sunt non pro regimine Verbi, sed pro Accusativis, ut vocant, *Adverbialibus*¹. Huc verò non pertinent neque Rom. VI. 10 ὃ ἀπέθανε, neque Gal. II. 20 ὃ νῦν ζῶ. Videsis quæ de his locis notavi in Commentario ad Rom. VI. 10.

β) Syntaxis duplicis Accusativi, *Subjecti* et *Prædicati*, frequenter quidem in his libris occurrit, ut v. g. Joh. VI. 15 : ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, aut Hebr. 1. 2 : ὃν ἔθηκε κληρονόμον ; nonnumquam tamen Accusativus *Prædicati* (destinationis) ope Præpositionis εἰς circumscribitur. Exempla sunt Act. XIII. 22 : ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν Δαβὶδ εἰς βασιλέα. Ibid. VII. 21 : ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν. Ibid. XIII. 47 :

(1) De Accusativo, ut Casu *adverbiali*, vide KÜHNER §. 547. *Anm.* 3. §. 557. *Anm.* 3 et 4. LOBECK *Pathologia græci sermonis elementa*. Regimontii 1853. pag. 624 sq.

τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν. Rom. II. 26 : ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται, *præputium ejus circumcisio reputabitur*. In his autem et similibus Græca oratio hebraizat; Hebræorum, inquam, propria est hæc loquendi ratio. Exemplo sit illud Geneseos (XII. 2) : לִּי גֹיִם יִשְׂרָאֵל *faciam te (in) gentem magnam*; aut quod legitur 1 Sam. XV. II. : הָלַכְתָּ לְיִשְׁבָּבֶבֶת מֶלֶךְ הַכְּנָעִי *constitui SAULEM (in) regem*. Imitati sunt hanc syntaxin scriptores Byzantini; ex. gr. NICEPH. (pag. 51 ed. Bonn.) scripsit : ἀναγορεύουσιν εἰς βασιλέα Ἀρτέμιον, et (pag. 18) εἰς γυναῖκα δίδωμί σοι αὐτήν; GEORG. PACHYM. (I. 349) : τὴν ἐκείνου ἐγγόνην λαβὼν εἰς γυναῖκα; THEOPHAN. (Contin. pag. 223) : κεχρισμένος εἰς βασιλέα.

Adnotatio. Minimè huc pertinent aut Act. VII. 58 : ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων, aut Philipp. IV. 16 : εἰς τὴν χρεῖαν μοι ἐπέμψατε. De quibus locis videsis quæ dixi in Commentario ad ipsa illa loca.

5. Verba, quæ duplicem habent Accusativum, alterum *Personæ*, alterum *Rei*, ubi passivè construuntur, Accusativum *rei* servant; v. g. 2 Thess. II. 15 : κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε, *tenete traditiones, quas edocti estis*. Nec aliter tractantur verba quæ in activa forma cum Accusativo *Rei* jungunt Dativum *Personæ*¹; ut Gal. II. 7 : πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας, *concreditum mihi est evangelium præputii*². Rom. III. 2 : ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια

(1) De syntaxi verborum Passivorum cum Accusativo legesis KÜHNER §. 565.

(2) Activè heic dixeris : ἐπιστεύσε μοι ὁ Θεὸς τὸ εὐαγγέλιον.

τοῦ Θεοῦ. Quam structuram sequitur quoque verbum *περίκειμαι*, ut Act. XXVIII. 20 : *τὴν ἄλυσιν ταύτην περίκειμαι*, quod valet *ἡ ἄλυσις αὕτη περικειται μοι*. Cf. Hebr. V. 2. Simili modo FLAVIUS JOSEPHUS (*de Maccab. Cap. XII.*) dixit : *ὁρῶν ἤδη τὰ δεσμὰ περικείμενον*, cum jam vinculis cerneret circumdatum.

6. Denique Accusativus etiam *adverbialiter* usurpatur, idque multipliciter, puta ad significandum aut *quo modo*, aut *qua parte*, aut *quatenus*, aut *quo loco*, aut *quando*, aut *quamdiu*, aut *quā mensurā* res vel persona aut *sit*, aut *agit*, aut *patitur* id quod illi per Verbum attribuitur. Exempla : Ep. Jud. γ. 7 : *τὸν ὅμοιον τούτοις τρόπον ἐκπορνεύσασαι*, simili atque illi modo *scortatae*¹. Marc. VI. 39 : *ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντας, συμπόσια συμπόσια*, quæ in Vulgata reddita sunt : *et præcepit illis ut accumbere facerent omnes secundum contubernia* (catervatim, Belgicè *troepsgewyze*, aut pressius Germanicè *tischgesellschaftsweise*, quamquam compositum hoc vocabulum non exstat). Vocis *συμπόσια* repetitio *distributionem* exprimit ex Hebræorum more loquendi. Joh. XI. 44 : *δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας*, *pedes manusque vinctus*. 1 Tim. VI. 5 : *διεφθαρμένοι τὸν νοῦν*, *corrupti mentem* (mente, q. d. mentaliter). Confer SUTTONII (*Octav. Cap. 20*) illud : *dexterum genu lapide ictus*; et XENOPHONTIS (*Memor. Socr. 1. 6.*) : *οἱ τὰ σώματα, τὰς ψυχὰς, εὖ πεφυκότες*. Act. XVIII. 3 : *σκηνοποιοὶ τὴν*

(1) Aut, si placet, *similiter his scortatae*; quo modo PLINIUS (*His. Nat. XI. 25*) dixit : *similiter his et scorpiones terrestres pariunt*.

τέχνην, *artem* (arte) *tentoriorum opifces*. TACITUS sic alicubi dixit *clari genus*, i. e. *genere*. Joh. VI. 10 : ἀνέπεσον οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὥσεὶ πεντακισχίλιοι, *discubuerunt viri numerum* (numero) *ferè quinque millia*. Luc. XXIII. 56 : τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν, *sabbatum* (sabbato) *quietem egerunt*. Confer Latinorum *id temporis pro eo tempore*. Luc. XXII. 41 : ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὥσεὶ λίθου βολήν, *secessit ab eis circiter lapidis jactum*. Matth. IX. 20 : αἱμορροοῦσα δώδεκα ἔτη, *sanguinis profluvio laborans annos duodecim*. Pertinent huc quoque dictiones hæ : ἀκμήν¹ *etiamnum*, *adhuc* (Matth. XV. 16) : μακράν *procul*, *longe* (Matth. VIII. 30), ματην *frustra* (Ibid. XV. 9), τὴν ἀρχήν, *plane*, *prorsus* (Joh. VIII. 25)², τὸ ἐξ ὑμῶν, *ex vestra parte* (Rom. XII. 18)³.

Adnotatio 1. Ex adverbiali illâ Accusativi potestate intelligitur quî fiat ut nullâ sententiæ varietate dicatur τῷ γενεὶ *natione* (Dativ. *respectus*) Act. IV. 36, et τὸ γένος (Diod. Sic. I. 4); item ὀνόματι *nomine* (Act. XIII. 2) et τοῦνομα (Matth. XXVII. 57); et ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ *copiosiores fiebant numero* (Act. XVI. 5), et τὸν ἀριθμὸν (Joh. VI. 10); et ἐκλύεσθαι τῇ ψυχῇ *animo deficere* (Hebr. XII. 3), et τὴν ψυχὴν (Diod. Sic. XX. 1), cetera.

(1) Ἀκμήν (Accusativ. ab ἀκμή) in seriore Græcitate dicebatur pro ἔτι. PHRYNICHUS : Ἀκμήν ἀντὶ τοῦ ἔτι. Ξενοφῶντα λέγουσιν ἅπαξ αὐτῷ κεχρησθαι. Σὺ δὲ φυλάττου χρῆσθαι, λέγε δὲ ἔτι.

(2) Confer *Hermannum* ad *VIGERI* *idiot.* pag. 723. Lips. 1822). Videsis etiam quæ de vexato hoc Johannis loco disserui in *Dissertatione* (supra pag. 1. indicatâ), pag. 52. sq.

(3) Affatim exemplorum ex profanis scriptoribus dant BERNHARDY, pag. 114, sqq., et KÜHNER §. 554.

Adnotatiō 2. Huc non pertinet Apoc. XVIII. 17: ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, quum ibi Accusativus τὴν θάλασσαν exprimat ipsum verbi *Objectum*. Confer Latinorum *exercere mare*, quod dicitur de piscando aut quocumque tandem modo victum ex mari quærendo. JUSTINUS (Lib. 43. Cap. 3, apud WETST. ad h. l.): *Phoenices exiguitate ac macie terræ coacti, studiosius mare quam terras exercuere: piscando, mercando, plerumque etiam latronicio maris, quod illis temporibus gloriæ habebatur, vitam tolerabant.*

7. *Absolutus* est Accusativus quando in sententia aliqua nec exprimit *objectum* verbi, nec adhibitus est *adverbialiter*, nec positus *ellipticè*. Istiusmodi autem Accusativos absolutos quin græca lingua revera agnoscat, dubitari nequit. Sed ea quæ ex Græcitate Novi Testamenti adducuntur *absoluti* Accusativi exempla, unico excepto loco Lucae Cap. XXIV. 47, nequaquam sunt ad rem. Nam quod legitur Rom. VIII. 3 τὸ ἀδύνατον τοῦ νόμου, non est hoc in quarto Casu positum, sed est Nominativus *Appositionis* ad principalem quæ insequitur sententiam. Nimirum structura illius loci propriè talis est: ὁ γὰρ Θεὸς, τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας καὶ περὶ ἁμαρτίας, κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, ὅπερ ἦν τὸ ἀδύνατον τοῦ νόμου. Videsis quæ ad hunc locum notavi in Commentario.

Porro Accusativus ille γνώστην ὄντα (Act. XXVI. 3) non est reapse *absolute* positus, pendet enim ab antegresso ἐπὶ σοῦ μέλλων ἀπολογεῖσθαι, sed est abnormis quædam Participii structura, cujus tamen exempla inveniuntur quoque apud scriptores bene Græcos. Vide VIGER. Cap. VI. sect. I. 12, et MATTHIÄ §. 565.

Ann. 3. Usitata Syntaxis ibi postulabat: ἐπὶ σοῦ μέλ-
λων ἀπολογεῖσθαι σήμερον, μάλιστα γνώστου
ὄντος, cet. Vide Commentarium meum ad h. l.

Jam quod attinet ad locum difficilem Act. Ap. Cap.
X. 36, τον λογον, cet., existimaverim Accusativum
illum pendere ab insequenti (γ. 37) οἴδατε, quod
verbum esset in mente dicentis, cum inchoatam senten-
tiam interrumperet per interjectam sententiam istam:
οὗτός ἐστι πάντων Κύριος. Ceterum vide quæ ad
illum locum notavi in Commentario.

Porro, Accusativus ille qui legitur Apoc. 1. 20, το
μυστήριον . . . καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς χρυσᾶς,
non est *absolutè* positus, sed est *Objectum* antegressi verbi
γράψον (γ. 19). Tandem in eo quod legitur Apoc.
XXI. 17, ἐμέτρησε τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἑκατὸν
τεσσαρακοντατεσσάρων πηχῶν, μέτρον ἀνθρώ-
που, Accusativus μετρον positus est *adverbialiter*, ut
solent alia *mensuræ* vocabula, εὖρος, ὕψος, μέγεθος,
βάθος, μῆκος, πλῆθος, ἀριθμὸν. Cf. KÜHNER
§. 557. *Ann.* 3.

Adnotatio. In loco tamen Lucæ illo (Cap. XXIV. 47):
κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν... ἀρξάμενον ¹⁾
ἀπὸ Ἱερουσαλήμ (facto ab Hierosolymis initio), Accu-
sativum ἀρξάμενον *absolutè* positum esse recte dixeris.
Solent hoc modo Græci Participia in quarto Casu neu-

(1) Variat ibi lectio; nam præter lectionem ἀρξάμενον, inveniuntur
etiam lectiones ἀρξάμενοι et ἀρξάμενων, quam et Vulgata referre vide-
tur, quum ibi legatur *incipientibus ab Jerosolyma*. Sed lectio ἀρξά-
μενον ceteris præferenda est, tum quòd plures habet testes, tum
etiam quòd reliquis difficilior est. TISCHENDORFIUS edidit (Ed. Lips. 2^a)
ἀρξάμενοι. Non probo.

§. 33. DE OBJECTO JUNCTO SUO VERBO PER PRÆPOSITIONEM. 237

trius generis et singularis numeri impersonaliter ponere. Vide KÜHNER §. 670. a. Simili modo HERODOTUS (apud RAPHELIUM ad h. l.) dixit: Ἀπὸ Ποσειδηίου πόλεως, τὴν Ἀμφίλοχος ὄκισε ἐπ' οὖρεσί τοις Κιλικῶν τε καὶ Σύρων, ἀρξάμενον ἀπὸ ταύτης μέχρι Ἀιγύπτου, πεντήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν. *Ab urbe Posideïo, quam coloniam AMPHILOCHUS deduxit in finibus Cilicum ac Syriorum, ab hac initio facto usque ad Ægyptum, trecenta et quinquaginta talenta erat tributum.*

§. 33.

De Objecto juncto suo Verbo per aliquam Præpositionem.

Verba non pauca, imprimis talia quæ affectum quempiam aut motum animi exprimunt, suum sibi jungunt *Objectum* per Præpositionem aliquam; qua in re Græcitas Novi Testamenti nunc quidem convenit cum Græcitate classica, nunc verò hebraizat.

α) Verba *gaudendi* aut *dolendi*, quæ in classica Græcitate sæpe ¹⁾ struuntur cum mero Dativo, in libris Novi Testamenti plerumque admittunt Præpositionem *ἐπι*, ut *χαίρειν* (Matth. XVIII. 13, Luc. 1. 14, alibi. ²⁾),

(1) Est tamen, docente KÜHNERO (§. 584. *Ann.*) multo frequentior structura cum Præpositione *ἐπὶ*.

(2) *χαίρειν ἐν τινι* Luc. X. 20. Coloss. I. 24. Philipp. I. 18. *εὐφραίνεσθαι ἐν τινι* Act. VII. 41 *ἀγαλλιᾶσθαι ἐν τινι* I Petr. 16. Præpositiones *ἐν* et *ἐπὶ* dicuntur ibi veluti de fundamento in quo nititur gaudium, dolor, cetera. In Commentario ad Philipp. 1. 18 non recte dixi Præpositionem *ἐν* ibi intelligendum esse eo sensu ac si Apostolus scripsisset *in his rei circumstantiis positus*.

εὐφραίνεσθαι (Apoc. XVIII. 20), *συλλυπεῖσθαι* (Marc. III. 5).

β) Ex verbis *irascendi alicui personæ* legitur *ὀργίζεσθαι ἐπὶ τινι* Apoc. XII. 17, sed *ἀγανακτεῖν περὶ τινος* Matth. XX. 24 et Marc. X. 41. Verbum *εὐδοκεῖν* construitur in libris Novi Testamenti cum Præpositione *ἐν* (sicut Hebraicè dicitur *אֶתְּרַחֵם*), sive sermo sit de personis sive de rebus. Cf. Matth. III. 17. Luc. III. 22. 1 Cor. X. 5. 2 Thess. II. 12. *Ἀρκεῖσθαι ἐπὶ τινι* contentum esse aliqua re legitur semel 3 Joh. γ. 20, sed Luc. III. 14, alibi, est *ἀρκεῖσθαι τινι*.

γ) Verba *admirandi, obstupescendi, similia*, construuntur cum *ἐπὶ*, sequente Dativo, ut *θαυμάζειν* (Luc. IV. 22, alibi), *ἐκπλήσσεσθαι* (Matth. XXII. 33, alibi), quæ structura etiam scriptoribus bene Græcis frequentissima est. Sed et leguntur *θαυμάζειν περὶ τινος* (Luc. II. 18) et *διὰ τι* (Marc. VI. 6); horum prius invenitur etiam apud ISÆUM (III. 18), alterum apud ÆLIANUM (Var. Hist. XII. 6). Semel (Luc. 1. 21) legitur *θαυμάζειν ἐν τινι*, ut apud Siracidem (Cap. XI. 22): *Μὴ θαύμαζε ἐν ἔργοις ἁμαρτολοῦ*. De *ξενίζεσθαί τινι* quod legitur 1 Petr. IV. 12 diximus supra § 31. 1.

δ) Ex verbis *miserendi* construi solet *σπλαγχνίζεσθαι* cum *ἐπὶ*, sequente aut Accusativo, ut Matth. XV. 32, alibi, aut Dativo, ut Luc. VII. 13, alibi; sed et semel occurrit *σπλαγχνίζεσθαι τινος* (Matth. XVIII. 26), et *περὶ τινος* (Matth. IX. 36). Contra *ἐλεεῖν* constanter construitur cum Accusativo tamquam verbum *transitivum*; ex. gr. Matth. IX. 27: *ἐλέησον ἡμᾶς*.

ε) Verba *confidendi, sperandi, gloriandi*, struuntur

cum Præpositionibus ἐπί (sequente aut Dativo aut Accusativo), ἐν, εἰς, ut πέποιθα ἐπί τινι (Marc. X. 24, alibi), aut ἐπί τινα (Matth. XXVII. 43, alibi). Ἐλπίζειν ἐπὶ τινι (Rom. XV. 12, alibi), εἰς τινα (Joh. V. 45), ἐν τινι 1 Cor. XV. 19. Καυχᾶσθαι ἐπὶ τινι Rom. V. 2, sed frequentius ἐν τινι, Rom. II. 17, alibi.

ζ) Verba ἀρέσκειν placere, alicui probari, et φανῆναι appareri, videri, pro Dativo Personæ habent ἐνώπιον τινος ex Hebraismo: Act. VI. 5: ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον (עָנִי וְעָנִי) παντὸς τοῦ πλήθους. Luc. XXIV. 11: ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα. Eodem modo pro ἀκολουθεῖ μοι in his libris ex Hebraismo dicitur ἀκολουθεῖ ὁπίσω μου (אַחֲרַי), ut Matth. X. 38. Quod dicitur (Apoc. VI. 8. XIV. 13) ἡκολούθει μετ' αὐτοῦ (sequebatur cum eo pro sequebatur eum), sermonis superfluitas est.

§. 34.

De usu Adjectivorum.

Fit non rarò ut *Adjectivum* nomen in neutro genere singularis numeri positum adhibeatur ad modum Substantivi nominis *abstractæ* significationis. Exempla: Hebr. VII. 18: διὰ τὸ (τῆς εντολῆς) ἀδύνατον καὶ ἀνωφελές, propter (mandati) imbecillitatem atque inutilitatem. Puta Nostrates dicere om het zwakke en onnuttige des gebods pro om de zwakheid en de onnuttigheid des

gebods. Rom. II. 4: τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ, *benignum* (*benignitas*) *Dei*. Ibid. III. 1: τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου, *præstantia* (τὸ *præstans*) *Judæi*. 1 Cor. I. 25: τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ, quæ verba in Vulgata reddita sunt: *quod stultum est Dei, quod infirmum est Dei* ¹⁾. Rom. 1. 19: τὸ γνῶστον τοῦ Θεοῦ, *id quod notum est de Deo*. Confer etiam Rom. VIII. 3. IX. 22. Philipp. IV. 5. Hebr. VI. 17. 2 Cor. IV. 17. VIII. 8. Participii pari modo adhibiti exemplum est Philipp. III. 8: τὸ ὑπερέχον τῆς γνῶσεως, quod Belgicè reddideris *het overtreffende der kennis*. Adjectivum in plurali numero sic adhibitum semel legitur Rom. 1. 20: τὰ ἀόρατα τοῦ Θεοῦ. Intelliguntur autem ibi *divina attributa*, quæ quidem ideò vocantur *Dei ἀόρατα* (*invisibilia*), quia non, sicut res corporeæ ab ipso creatæ, corporeis oculis videri possunt ²⁾. Pertinet huc quoque Rom. 1. 15: τὸ κατ' ἐμέ πρόθυμον, quamquam ibi Adjectivum non construitur cum Nomine in genitivo Casu posito sicut in reliquis quæ hic dedimus exemplis.

Adnotatio. 1. Huc non pertinet 1 Petr. 1. 7: τὸ δοκίμιον τῆς πίστεως, cum *δοκίμιον* non sit Adjectivum nomen sed substantivum, tantumdem valens ac *δοκιμασία* aut *δοκιμή*. Itaque recte interpretes noster vertit, *ut probatio vestræ fidei*.

Adnotatio. 2. Loquendi illa ratio de qua nunc agimus

(1) THEODORETUS (ad h. l.): Μωρὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀσθενὲς τοῦ σταυροῦ καλεῖ τὸ μυστήριον κατὰ τὴν τῶν ἀνόητων δόξαν. h. e. *Stultum et infirmum Dei vocat crucis mysterium ex stolidorum sententiâ*.

(2) Legesis quæ ad hunc locum notavi in Commentario.

hic illic occurrit etiam apud Scriptores bene Græcos. Exempla: DEMOSTH. *Philipp.* 1. p. 20. A: τὸ τῶν θεῶν εὐμενές. THUC. 1. 68: τὸ πιστὸν τῆς πολιτείας; et II. 71: τὸ ἀσθενές τῆς γνώμης. HELIOD. II. 18. 83: τὸ ὑπερβάλλον τῆς λύπης. HERODOT. VI. 113: τὸ τετραμμένον τῶν βαρβάρων. Id. 1. 183: τὰ σύντομα τῆς ὁδοῦ. Cf. KÜHNER §. 479. b.

2. Nonnumquam *Adjectivi* loco adhibetur *Substantivum* *qualitatem* quampiam significans; et fit hoc duplici modo:

α) Aut ita, ut *Substantivum* *qualitate* aliqua designandum ponatur in *Genitivo*, ut 1 Tim. VI. 17: μὴ ἡλπιέειν ἐπὶ πλούτου ἀδηλότῃτι, *spem non reponere in divitiarum fallacia* (in divitiis fallacibus); Rom. VI. 4: ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν, *ut etiam nos in novitate vitæ ambularemus* (in vitâ novâ). Est autem istiusmodi structura non sine aliqua epitasi; nam est profectò *divitiarum fallacia* dictum significantius quam *divitiæ fallaces*. Confer illud CICERONIS (De Orat. III. 35): *quum florere ISOCRATEM nobilitate discipulorum videret, pro nobilibus, claris discipulis*. Exempla ex scriptoribus Græcis collegit HELD ad PLUTARCH. *Timol.* pag. 368. Minimè verò huc pertinet aut 2 Cor. IV. 7: ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως, aut Gal. II. 14: ὀρθοδοῦσιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, et similia.

β) Aut ita, et hoc fit frequentius, ut ipsum *Substantivum* *qualitatem* quampiam significans ponatur in *Genitivo*; ut Luc. XVI. 8: οἰκονόμος τῆς ἀδικίας, *dispensator iniquitatis* (iniquus); Coloss. I. 13: ὁ υἱὸς τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, *filius dilectionis suæ* (filius suus dilectus); Apoc. XIII. 3: ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου, *vulnus mortis*

(mortale); Rom. 1. 26: *πάθη ἀτιμίας*, *passiones ignominiae* (ignominiosæ, tales quibus ignominiam inferunt corporibus suis). Hebraizans est hæc structura ¹⁾. Confer Exod. XXIX. 29: *בגדי הקדש* *vestes sanctitatis* (sanctæ); Proverb. XXII. 21: *אמרי אמת* *verba veritatis* (vera); Levitic. XIX. 36: *מאזני צדק* *lances justitiæ* (justæ, non dolosæ), cet.

Adnotatio 1. Huc non pertinent nec Act. V. 20: *τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης*, nec Act. XIII. 26: *ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης*, nec tandem Rom. VII. 24: *ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου*. Legantur quæ ad varia illa loca notavi in Commentariis.

Adnotatio 2. Quod legitur Matth. XXI. 42, *παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἐστὶ θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν*, desumptum hoc est ex Psalmo CXVIII. 22 ²⁾ secundum versionem Septuaginta-viralem. Bis ibi pro Neutro Genere (*τοῦτο* et *θαυμαστόν*) adhibitum est Femininum (*αὕτη* et *θαυμαστὴ*) ex Hebraismo. Hebræi enim cum Neutro Genere careant, ea quæ Neutro Genere enuncianda sint, aliquando Masculino, plerumque Feminino Genere exprimunt. Huc verò non pertinet Luc. XI. 33: *εἰς κρύπτην τίθησι*, ubi vocabulum *κρυπτην* non est pro Neutro *κρυπτόν* positum; neque enim *κρυπτη* Adjectivè ibi dicitur sed Substantivè, *occultum locum* significans. Est ipsum Latinorum *crypta*.

(1) Negavit hoc PROCHENIUS (*Diatrise de linguæ Græcæ Nov. Test. puritate*. §. 42), quòd scilicet ex Græcis Poetis reperisset EURIPIDEM (in *Hecuba* ὕ. 217) semel dixisse *σπουδῇ ποδός*, *celeritate pedis*, pro *ποδὶ σπουδαίῳ*, et (in *Jon.* ὕ. 821) *λαμπάδας πυρὸς*, *lampadas ignis*, pro *ignitas*!

(2)

מֵאֵת הַהוּא הַיְהוּה הַזֶּה
הָיָא נִפְלְאָה בְּעֵינֵינוּ:

§. 35. DE SYNTAXI EPITHETICI ADJECTIVI AUT PARTICIPII. 243

Adnotatio 3. Ad Hebraismos pertinent locutiones quales sunt hæ : υἱοὶ ἀπειθείας (Ephes. II. 2), et τέκνα ὑπακοῆς (1 Petr. 1. 14), pro ἀπειθοῦντες et ὑπακούοντες. Confer Hebræorum בֶּן־חֵץ (filius roboris) i. e. *fortis*, *strenuus*; בֶּן־שָׁמֶן (filius pinguedinis) i. e. *pinguis*. Cf. Geseii *Lehrgeb.* §. 164.

Adnotatio 4. Ad locum Epistolæ ad Ephesios (Cap. VI. 12) istum : ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, dicendum est per τὰ πνευματικὰ exprimens collectivum, quo modo dicitur τὰ ληστρικά, τὰ δοῦλα ¹⁾, quæ Germanicè valent *die Räuberschaft*, *die Dienerschaft*. Τῆς πονηρίας autem est Genitivus qualitatis, et Adjectivi loco est ibi Substantivum adhibitum. Itaque τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας simpliciter intelliguntur *spiritus nequam*.

§. 35.

De Syntaxi Nominis epithetici, Adjectivi aut Participii.

1. Fit nonnumquam ut nomen epitheticum, Adjectivum aut Participium, non conveniat Genere aut Numero cum Substantivo ad quod pertinet, sed, neglectâ constructione grammaticâ, constructio fiat *ad sensum* (κατὰ σύνεσιν). Sunt tamen hujus structuræ exempla in his libris multo rariora quam apud scriptores profanos.

(1) Cf. BERNHARDY. *Wissenschaftliche Syntax der Griechischen Sprache.* p. 326.

α) Exempla neglecti Generis : Ephes. IV. 17 : *Τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ, ἐσκοτισμένοι ὄντες* cet., ubi gentiles *homines* (ἄνθρωποι) cogitantur. Apoc. XIX. 14 : *τὰ στρατεύματα τὰ ἐν οὐρανῷ, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκόν*, cet., ubi ἄγγελοι intelliguntur. Ibid. XI. 15 : *ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγοντες* (pro λέγουσαι), ubi, quum voces illæ essent *angelorum*, pariter intelliguntur ἄγγελοι (λεγοντες). Simili modo XENOPHON (*Mem.* II. 2) dixit : *αἱ πόλεις... λέγοντες*, ubi dum scribitur *πόλεις civitates*, cogitantur civitatum *πολιῖται* sive *habitatores*. Exempla ex scriptoribus profanis plura collegit FISHERUS ad Grammaticam WELLERI (III. p. 317, sq.). Simili structurâ usus LIVIUS (X. 1) dixit : *Capita conjunctionis ejus, quæstione ab consulibus ex senatusconsulto habitâ, virgis cæsi ac securi percussi sunt*.

β) Exempla neglecti Numeri cernuntur sat frequenter in structura Substantivorum collectivæ significationis cum epithetis Pluralis Numeri, ut Luc. XIX. 37 : *ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες*, *tota multitudo discipulorum læti*. Act. III. 11 : *συνέδραμε πᾶς ὁ λαὸς... ἔκθαμβοι*, *concurrit totus populus exprobrati*. Joh. XII. 12 : *ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες*, cet., *magna turba quæ ad festum venerat, quum audivissent*, cet. Marc. VIII. 1 utraque structura legitur conjuncta : *παμπόλλου ὄχλου ὄντος καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσι*, cet., *cum turba permagna esset, neque haberent quo vescerentur*, cet. Confer illud DIODORI SIC. (XIV. 78) : *τοῦ πλήθους συντρέχοντος... καὶ τοὺς μισθοὺς πρότερον ἀπαιτούντων*, cet. Alia exempla dabit Fis-

HERUS (ad Gramm. WELLERI; III. p. 306, sqq.). Poëtis Latinis hæc structura frequens est; ex scriptoribus verò qui prosâ oratione usi sunt, LIVIUS non ita rarò sic locutus est: *Hæc non in occulto*, inquit (XXVI. 35), *sed propalam in foro atque oculis ipsorum Consulum ingens turba circumfusi fremebant.*

2. Repeti solet Epitheton quod ad duo aut plura Nomina diversi generis pertinet, si præponitur. Exempla: Jac. 1. 17: *Πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον.* Marc. XIII. 1: *ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί!* *quanti lapides et quanta ædificia!* Act. IV. 7: *ἐν ποίᾳ δυνάμει ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι.* Attamen apud Lucam (Cap. X. 1), non repetito epitheto, legitur *εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον*, et 1 Thess. V. 22: *ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψύχη καὶ τὸ σῶμα τηρηθείη,* *integer vester spiritus et anima et corpus conservetur.* Sicubi Nomina quibus jungendum sit epitheton ejusdem sunt Generis, epitheton non nisi semel poni solet, ut ex. gr. Act. II. 43: *πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο.* 1 Cor. XI. 30: *διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρώστοι.*

3. Diversi Generis Nominibus *postpositum* epitheton si ad unumquodque horum Nominum referendum est, aut repeti solet, ut (Apoc. XXI. 1) *οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν*, aut non nisi semel ponitur, idque ita ut Genere et Numero conveniat cum eo Nomine quod in præsentī dictione præcipuam notionem continet. Exempla: Hebr. IX. 9: *δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται, μὴ δυναμέναι*, cet. Ibid. III. 6: *ἐάνπερ τὴν παρῶ-*

ῥησίαν καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος μέχρι τέλους
βεβαίαν κατὰσχομεν.

Adnotatio 1. Huc non pertinet 1 Petr. I. 28 : οὐ
φθαρτοῖς , ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ , ἐλυτρώθητε, quum φθαρτοῖς
ibi ponatur ad modum Substantivi, cui apponuntur
ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ. Puta dici : non rebus caducis , argento
vel auro , redempti estis , cet.

Adnotatio 2. Occurrunt in libro Apocalypseos loca
nonnulla difficiliora quod attinet ad syntaxin Participii
epithetici cum Nomine ad quod illud refertur. De quibus
locis dicturi sumus in *Appendice* hujus libri.

4. Adjectivum *postponi* solet Nomini ad quod refertur
ut Matth. III. 4 : εἶχε ζώνην δερματίνην. Rectissimè.
Etenim prius ipsa cogitatur res aut persona quam id quod
de eadem prædicatur. *Præponitur* tamen Adjectivum No-
mini, ubi anthitheseos causâ emphasim habet Adjectivum.
Exempla Marc. 1. 45 : ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι
φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν , ἀλλ' ἔξω ἐν ἐρήμοις
τόποις ἦν , ita ut amplius non posset palam in civitatem
intrare , sed in desertis locis erat ; Marc. XIV. 6 : τί
αὕτη κόπους παρέχετε ; καλὸν ἔργον εἰργάσατο
ἐν ἐμοί , quid illi (mulieri) molesti estis (quasi malum
opus fecisset) ? bonum opus operata est in me. Hebr.
VIII. 6 : κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσίτης ,
præstantioris fæderis mediator est.

Adnotatio 1. Emphasis illa quæ est in epitheto suo
Nomini *præposito* , pariter habetur ubi Adjectivum cum
Articulo *postponitur* Nomini Articulo definito. Ex. gr.
Joh. IV. 11 : πόθεν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν ;

Adnotatio. 2. Sicubi *uni* Substantivo Nomini duo aut
plura junguntur Adjectiva , hæc si dicantur cum

emphasis, Nomini præponuntur, si non, postponuntur. Exempla: 1 Tim. II. 2: ἵνα ἡρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν. Apoc. III. 14: ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός. Ibid. XVI. 2: ἕλκος (*ulcus*) κακὸν καὶ πονηρὸν. Singularis est Adjectivi positio in hoc Matthæi (XXIV. 48:) ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος.

5. Plura uni Nomini asyndeticè junguntur Adjectiva significantia varias quæ enumerantur qualitates; ut 1 Tim. III. 2: δεῖ τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, νηφάλιον, σώφρονα, κοσμίον, φιλοξένον, διδακτικόν, cet. Tit. II. 4; ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας, φιλόανδρους εἶναι, φιλοτέκνους, σώφρονας, ἀγνάς, οἰκουροὺς, ἀγαθὰς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν. Huc verò non pertinet 1 Petr. 1. 18: ἐκ τῆς ματαιίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου, *ex vana vestra vitæ ratione a patribus tradita*; nam Adjectivum πατροπαραδότου pertinet ad totum illud quod exprimitur vocibus ματαιίας ἀναστροφῆς, quasi tu dicas: *ex vestrà a patribus traditâ vitæ ratione vana*. Idem dicito de loco Johannis isto (Joh. XII. 13): Μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ubi Adjectivum πολυτίμου non ad νάρδου pertinet sed ad νάρδου πιστικῆς, ut sensus sit: MARIA cum accepisset libram unguenti, sinceræ-nardi (νάρδου πιστικῆς ¹) pretiosissimæ. Confer illud DIONYSII HAL. (X. 666): συναγαγόντες ἰδιωτικὸν συνέδριον πατρικόν.

(1) De significatione vocis πιστικός diximus supra p. 84. 2.

§. 36.

De Comparativo.

1. Comparativi loco hic illic adhibitus legitur Positivus, sequente ἢ Particula *comparationis*; ex. gr. Matth. XVIII. 8: καλὸν σοί ἐστιν εἰσελθεῖν... χωλὸν ἢ κυλλὸν, ἢ δύο χεῖρας ἔχοντα, cet, *bonum tibi est ingredi... debilem vel claudum, quam duas manus habentem*, cet. Hebraizans est hæc loquendi ratio. Confer illud Proverb. VIII. 11: חָכְמָה טוֹבָה מִפְּנִינִים, h. e. *sapientia bona est præ margaritis*. Et Tobiae Cap. XII. 8: καλὸν τὸ ποιῆσαι ἐλεημοσύνην ἢ θησαυρίσαι χρυσίον, *bonum est facere eleëmosynam quam thesaurizare aurum*. Nonnumquam tamen sic quoque locuti reperiuntur scriptores bene Græci. MENANDER alicubi dixit: καλὸν τὸ μὴ ζῆν ἐστιν, ἢ ζῆν ἀθλίως, *bonum est non vivere quam miserè vivere*. Et apud SOPHOCLEM, ¹ (in *Ajace* γ. 981) TECMESSA lamentatur: Ἐμοὶ πικρὸς τέθνηκεν, ἢ κείνοις γλυκύς, significans mortem AJACIS sibi *magis luctuosam, quam ULYSSI ceterisque inimicis jucundam*. PLAUTUS: *tacita mulier est bona semper quam loquens*. Pertinet huc quoque illud Lucæ (Cap. XV. 7) : χαρὰ ἐστὶ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐν-ενηκονταεννέα δικαίοις, quæ Vulgata reddidit: *gaudium erit in cælo super uno peccatore pænitentiam agente, (magis) quam super nonagintanovem justis*, cet.

(1) Apud VALCKENARIUM in *Schol.* ad h. l.

Adnotatio 1. Simili modo dicitur θέλειν ἢ ad exprimendum *malle* verbum. Ex. gr. 1 Cor. XIV. 19: πέντε λόγους λαλῆσαι θέλω, ἢ μυρίου λόγους, cet. Pertinet hūc quoque illud Lucæ (Cap. XVII. 2): λισιτελεῖ αὐτῷ . . . ἢ, *utile* (*utilius*) *ei est.... quam.* Profani quoque scriptores reperiuntur sic locuti: ARRIANUS (*Epict.* III. 1.): δοκεῖς μοι πάντα θέλειν ἀκοῦσαι ἢ τοῦτο. LYSIAS (*Orat. De affect. tyrann.* 1.) ζητοῦσι κερδαίνειν ἢ ὑμᾶς πείθειν, cet. Βούλομαι ἢ frequens est apud profanos. Plura exempla collegit ΚΥΡΚΙΟΥS (in *Observatt. Sacr.* ad Matth. XVIII. 9). Causam autem hujus loquendi rationis alii aliter explicant. Legesis FRITSCHIUM ad Matth. XVIII. 8. HERMANNUM ad VIG. p. 884, sq. KLOTZIUM ad DEVAR. p. 590, sq. BERNHARDY. p. 437.

Adnotatio 2. Difficultate non caret locus Lucæ ille (Cap. XVIII. 14): κατέβη αὐτός δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ γὰρ ἐκεῖνος. Nam quid intelligas ibi γὰρ Particulam, quam tamen exhibent Codices unciales fere omnes? Vulgatæ auctor dedit: *descendit hic justificatus in domum suam ab illo* (*justior hic quam ille*). Conjeceris eum pro ἢ γὰρ ἐκεῖνος legisse παρ' ἐκεῖνον, quæ lectio reperitur in Codd. BL; sed obstat quod παρά Præpositionem, ubi hæc Comparationi inservit, reddere solet *præ* aut *quam*, aut *præter* (Luc. XIII. 4).

2. Pro Comparativo legitur etiam Positivus cum παρά Præpositione præmissâ vocabulo quod ad comparandum inservit: Luc. XIII. 2: ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους. Sed notandum est, Adjectivum ἁμαρτωλός grammaticâ Comparativi formâ carere. Simili modo locutus est DION. HAL. (*Ep. ad Pomp.*): ἀκριβής τε καὶ λεπτή παρ' ἡντινοῦν ἑτέραν διάλεκτον. Ὑπὲρ Præpositio hac potestate in septuaginta-virali versione occurrit frequenter; ex. gr. 1 Reg. (1 Sam.) I. 8: Οὐκ ἀγαθὸς ἐγὼ σοι ὑπὲρ δέκα τέκνα;

Adnotatio. Παρὰ Præpositio legitur etiam post Comparativum, quo fit ut tum unius præ altero præcellentia *bis* exprimatur. Exempla: Luc. III. 13: πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον, pro τοῦ διατεταγμένου. Hebr. IX. 23: κρείττοσι θυσίαις παρὰ ταύτας. Ibid. XI. 4: πλείονα θυσίαν Ἀβελ παρὰ Κάιν προσήνεγκε. Hebr. I. 4: τοσούτῳ κρείττον, ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα ὕ. Simili modo etiam ὑπέρ Præpositio sic post Comparativum legitur Lucæ Cap. XVI. 8: φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτός, et Hebr. Cap. IV. 12: τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον.

3. Comparativus simpliciter pro Positivo adhibitus in libris quidem Novi Testamenti nusquam legitur; sed Comparativus in his libris non rarò usurpatur ita, ut alterum comparisonis membrum reticeatur, relinquatur autem intelligendum ex contexta oratione. Exempla: Act. XVII. 12: λέγειν τί καὶ ἀκούειν καινότερον, dicere et audire aliquid magis novum quam quod heri novum erat. Ibid. XXV. 10: ὥς καὶ σὺ κάλλιον ἐπιγινώσκεις, sicut tu quoque melius nosti quam noscere te fingis. Ibid. XXVII. 13: ἄσσον παρελέγοντο τὴν Κρήτην, Cretæ insulæ oram propius legebant quam antehac illis erat constitutum ²⁾. 2 Tim. 1. 18: βέλτιον σὺ γινώσκεις, tu melius nosti quam ego tibi dicere possim. 2 Cor. VII. 7: ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι, ita ut magis gauderem (nam ipse jam Titī adventus gaudio illi erat). 2 Cor. VIII. 17: τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο (Titus), σπουδαιότερος

(1) Ita quoque THUCYDIDES (I. 23): πυκνότεραι παρὰ τὰ ἐκ τοῦ πρὶν χρόνου μνημονευόμενα.

(2) Videsis quæ ad hæc loca Act. Ap. notavimus in Commentario.

δὲ ὑπάρχων αὐθαίρετος ἐξῆλθε, cet., *adhortationem quidem nostram, ut ad vos iret, admisit (Titus), sed spontaneus profectus est cum sollicitior esset pro vobis quam ut nostra adhortatione indigeret.* Philipp. 1. 13: τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, *ea quæ mihi acciderunt rei Evangelicæ potius profuerunt quam obsuerunt, id quod vos timebatis.* Ibid. Cap. II. 28: σπουδαιοτέρως ἐπέμψα αὐτὸν, *remisi eum festinantius quam alias fecissem* ¹⁾. Joh. XIII. 27: ὁ ποιεῖς ποιήσον τάχιον, *quod facis (facere intendis) fac celerius quam facturus videaris* ²⁾. 1 Tim. III. 14: ἐλπίζων ἐλθεῖν πρός σε τάχιον, *sperans fore ut celerius ad te veniam quam perventuræ sunt ad te litteræ meæ.* Hebr. XIII. 19: ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν, *quo citius restituar vobis quam hoc mihi obtingeret absque precationibus vestris.* 2 Petr. I. 19: καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον, *et habemus propheticum sermonem, firmiorem eum quam sit vobis nostrum hoc testimonium* ³⁾. 1 Thess. II. 17: περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν, *magis studuimus faciem vestram videre quam fecissemus si ad tempus non fuissetis a vobis sejuncti.* De loco Act. XVII. 22, κατὰ πάντα ὥς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ (*Vulg. per omnia quasi superstitiones vos video*) vide quæ notavi in Commentario ad h. l.

(1) Confer quæ ad hæc loca notavi in Commentario.

(2) « Vox hæc non jubentis est, sed sinentis, nec trepidi sed parati.» S. LEO (apud CALMET ad h. l.).

(3) Cf. ESTIUM ad h. l.

Adnotatio 1. In locis qualia sunt hæc : Matth. XVIII. 1 : τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ; et Matth. XIII. 32 : ὁ μικρότερόν ἐστι πάντων τῶν σπερμάτων , non est adhibitus Comparativus pro Superlativo , sed suam ibi Comparativus propriam vim retinet ; veritas : *Quis major* (ceteris) *est in regno cælorum* ? et *Quod omnibus seminibus minus est*. Nempe quia *maximus* sit qui ceteris *major* est , aut quia *minimum* sit quod omnibus *minus* est , non ideò tamen rectè dixeris in istiusmodi locis Superlativi vim obtineri a Comparativo , aut hunc gradum positum fuisse pro illo.

Adnotatio 2. Comparativi vis intenditur ubi eidem adjicitur μᾶλλον , aut ἔτι , aut πολύ , aut similia¹. Exempla : Marc. VII. 36 : μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον , q. d. *magis vehementius prædicabant*. Philipp. I. 23 : πολλῶ μᾶλλον κρείσσον , *multo magis melius*. Hebr. VII. 15 : περισσότερον ἔτι κατάδηλόν ἐστι , *magis perspicuum adhuc est*. 2 Cor. VIII. 22 : πολὺ σπουδαιότερος , *multo studiosior*. Simili modo locuti sunt scriptores quoque profani ; HERODOTUS (I. 32) : μᾶλλον ὀλβιώτερός ἐστι , *magis felicior est*. XENOPH. (*Cyrop.* V. 4) : ἔτι ἐλάττων. HEROD. VI. 78 : πολλῶ ἔτι πλεῦνες , *multo plures etiam*.

Adnotatio 3. Ad locum Act. IV. 22 , ἐτῶν γὰρ ἦν πλείονων τεσσαράκοντα , et similia , monendum est , ἥ Particulam in istiusmodi locutionibus non rarò omitti. Cf. MATTHIÄ § 455. *Ann.* 4 , et KÜHNER §. 748. *Ann.* 1. PLATO sic dixit (*Apol. Socr.*) : ἔτη γεγυνώς πλείω ἐβδομήκοντα , *annos plus septuaginta natus*. Imitantur

(1) Cf. KÜHNER §. 388. 2.

(2) Scriptores Latini , non optimi tamen , voculam *adhuc* , eo modo quo Græcisuum ἔτι , addere solent formis Comparativi ; veluti SÆTONIUS (*Ner.* X) : *ut certiores adhuc indolem ostenderet*. Dixisset CICERO : *ut certiores etiam indolem ostenderet*.

Latini : TERENTIUS (*Adelph.* II. 1. 45) : *plus quingentos colaphos impexit mihi.*

Adnotatio 4. Græci etiam ibi ubi sermo est de *duobus* tantum , dicere solent *πρῶτος* et *δεύτερος* , non verò *πρότερος* et *ὕστερος* , sicut Latinis solenne est de duobus dicere *prior* et *posterior*. Exempla : Hebr. X. 9 : *ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον , ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ.* Apoc. XXI. 1 : *εἶδον οὐρανὸν καινὸν.... ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανός , cet.*

4. *Compendiaria* , ut vocant , comparatio est , quando res unius comparatur non cum re alterius sed cum ipso eo , cujus est res , veluti in hoc S. Johannis (Cap. V. 36) : *μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰοάννου , testimonium majus Johanne* , hoc est , testimonium majus quam sit testimonium Johannis. Matth. V. 20 : *ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλεῖον τῶν γραμματέων , cet.* Simili modo HERODOTUS dixit (II. 134) : *πυραμίδα καὶ οὗτος ἀπελίπετο πολλὸν ἐλάσσω τοῦ πατρός.* Alia exempla dabunt HERMANNUS ad VIGER. p. 717 , et KÜHNERUS § 749. d. Latini quoque nonnumquam ita locuti sunt , velut JUVENALIS (III. 74) : *sermo promptus et Isæo torrentior.*

Adnotatio 1. Falso a nonnullis huc trahitur illud 1 Cor. 1. 25 : *τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ; quasi τῶν ἀνθρώπων valeαί τοῦ σοφοῦ τῶν ἀνθρώπων.* Etenim violenta est hæc analysis , quum hic suppleri nequeat τοῦ μωροῦ ex antegresso τὸ μωρὸν , sed supplendum sit contrarium , scil. τοῦ σοφοῦ. Quod ibi dicitur simpliciter tale est : *τὸ stultum Dei sapientius est quam homines.* De sensu hujus effati videsis ESTIUM ad h. l.

§. 37.

De Superlativo.

1. Hebraizans loquendi ratio est in hoc LUCÆ (Cap. 1. 28) : *εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν*, Vulg. *benedicta tu (es) in mulieribus*, inter mulieres; et sensus est: *præ omnibus mulieribus*. Hebraizat pariter Græca oratio ubi dicitur (Luc. X. 42) : *Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο*, *Maria autem elegit optimam partem* (ad litteram : *la bonne part*). Solent enim Hebræi etiam hoc modo Superlativum gradum exprimere. Exempla dabunt Canticum Canticorum (Cap. I. 6) : *הַיָּפֶתָח בְּנָשִׁים* *O pulchra inter mulieres*, hoc est, *O pulcherrima mulierum*, 1 Sam. XVII. 14. *דָּוִד הָיָה קָטָן*, *David erat parvus* (le petit) *minimus*. Judic. VI. 15. *אֲנִי קָטָן בְּבֵית אָבִי* *ego parvus* (le petit) i. e. *minimus in domo patris mei*¹) Simili tamen modo Poetæ Græcorum nonnumquam locuti reperiuntur; veluti PINDARUS (*Nem.* III. 76) : *αἰετὸς ὦκὺς ἐν πετανοῖς*. Vide DISSEN ad h. l. III. p. 378.

Adnotatio. Pertinet huc quoque illud ΜΑΤΘΑΙ (Cap. XXII. 36) : *ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ = ἐν ταῖς ἐντολαῖς*, *quodnam præceptum in Lege magnum est*, cui reliqua si comparentur, non magna videantur? Quodnam adeo *maximum* est præceptum? Cf. Marc. XII. 28.

(1) Cf. GESENII Lehrgebäude der hebräischen Sprache. § 180.

2. Notum est, Superlativum apud Hebræos exprimi etiam repetitione ejusdem vocabuli, ut cum dicunt *vanitas vanitatum* (i. e. maxima vanitas). aut *canticum canticorum* (i. e. canticum præclarissimum). Atqui hujus quoque loquendi rationis exempla nonnulla occurrunt in Græcitate Novi Testamenti, veluti Apoc. XIX. 16, ubi de JESU CHRISTO *summo* rege dicitur βασιλεὺς βασιλέων. Tragici tamen poetæ Græcorum ad hunc modum nonnumquam locuti reperiuntur, ut cum SOPHOCLES (*Oedip. R.* 446) dixit ἄρρῶντ' ἄρρῶτων, aut (*Philoct.* 65) ἔσχατ' ἐσχάτων κακά. Cf. KÜHNER §. 518. *Anm.* 2.

3. Hebræi ad indicandum, esse aliquid in suo genere præstantissimum, nonnumquam hoc ita exprimunt ut dicant rem esse talem *Deo* (τῷ Θεῷ¹⁾, אוֹתָיִם), aut *coram Deo*, veluti cum Gen. X. 9. NEMROD dicitur גִּבּוֹר-צֶדִיק לְפָנַי יְהוָה, *robustus venator coram Domino*, h. e. robustissimus. Ad hunc autem loquendi modum referendum est quod de MOYSE dicitur (Act. VII. 20): καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ Θεῷ, *eratque (puer) formosissimus*. Confer quæ ad hunc locum notavi in Commentario. Falsò autem huc relata fuere nonnulla Novi Testamenti loca, quæ nullatenus illuc pertinent. Sic αὐξήσις τοῦ Θεοῦ (Coloss. II. 19) non est *incrementum eximium*, sed *incrementum cujus auctor est Deus, quod dat Deus*. Pari modo σάλπιγξ Θεοῦ (1 Thess. IV. 16) non est *tuba longe latèque personans*, sed *tuba quæ Dei est, h. e. quæ Deo jubente sonabit*. Et sic quoque δύναμις

(1) In Dativo judicii; de quo Dativo vide quæ notavimus supra p. 218.

Θεοῦ (Rom. I. 16) non est *virtus magna, gloriosa*, ut BENGELIUS interpretatur, sed est *virtus quæ Dei est*; et dicitur ibi Evangelica doctrina *virtus Dei* (*δύναμις Θεοῦ*), quatenus illa doctrina sit in manu Dei justificantis *efficax* quoddam *instrumentum*, per quod operatur salutem eam, quæ posita est in gratia Justificationis.

§. 38.

De Nominibus Numeralibus.

1. Pro *ordinali* numero *πρῶτος*, *primus*, constanter in his libris legitur cardinalis *εἷς* *unus*, ubicumque prima hebdomadis dies designatur. Exempla : Matth. XXVIII. 1 : *εἷς μίαν τῶν σαββάτων*. Marc. XVI. 2 : *πρωτῆς μιᾶς σαββάτων*. Cf. Joh. XX. 19. Luc. XXIV. 1. Act. XX. 7. Hebraizans autem est hæc loquendi ratio; sic Hebræis *primus dies mensis* dicitur יום א' *dies unus mensis*¹. Quod Latini in partitione aut enumeratione dicunt *unus, alter, tertius*, aut Græci *εἷς, δεύτερος*, cet., id quidem cum Hebræorum illo loquendi modo non rectè contuleris; sed revera simile quid habent Græci in compositis numeris ordinalibus exprimendis; sic, ut hoc utar, *trigesimus primus* ipsis dicitur *εἷς καὶ τριηκοστός*.

2. Græci passim *ordinali* numero ita utuntur ut cum

(1) GESENII Lehrgeäude der hebräischen Sprache §. 182. 2.

de pluribus loquuntur , unum eorum *ordinali* designent numero , unde intelligas *quot* omninò sint plures illi , de quibus fit sermo. PLUTARCHUS (*Pelop.* pag. 284) : εἰς οἰκίαν δωδέκατος κατελθών , in domum *duodecimus descendens* (h. e. cum undecim aliis). Atque ita PETRUS (2 Petr. II. 5) : ὀγδοον Νῶε ἐφύλαξε , *Noachum octavum servavit* (h. e. NOACHUM cum septem aliis). Græci autem plerumque ordinali numero tum postponunt Demonstrativum αὐτός. Sic THUCYDIDES , cui frequens est ille loquendi modus , dixit (Lib. III. Cap. 31) : Κλειππίδης δὲ ὁ Δεινίου τρίτος αὐτός ἐστρατήγει , *Cleippides autem , Daniae filius , exercitui præfuit tertius* (h. e. Cleippides cum duobus collegis). Alia exempla dabunt HOOGEVENIUS ad VIGER. pag. 73 , et RAPHELIUS (Adnott. philol.) ad 2 Petr. II. 5.

3. Numeri distributivi (*bini* , *trini* ,) in his libris hic illic exprimuntur Cardinali Numero bis repetito , veluti Marc. VI. 7 : ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο , *cæpit illos binos mittere* ¹⁾. Qua in re Græcitas Novi Testamenti hebraizat ; nam , ut hoc utar , Hebræi pro *bini* dixissent שְׁנַיִם שְׁנַיִם (Conf. Genes. VII. 9). Scriptores bene Græci distributivos numeros exprimere solent adhibitâ aut ἀνὰ Præpositione aut κατὰ , quæ structura in libris quoque Novi Testamenti occurrit , ex. gr. Luc. X. 1 : ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο , *misit illos binos*. Marc. VI. 40 : ἀνέπεσον κατὰ ἑκατὸν καὶ

(1) Analogicum est illud Marci VI. 39. 40 : Ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντα συμπόσια συμπόσια... ἀνέπεσον πρασιαὶ πρασιαὶ. Cf. §. 32. 6.

κατὰ πεντήκοντα, *accubuerunt centeni et quinquageni*. AESCHYLUS tamen similiter dixit μυρία, μύρια, pro κατὰ μυριάδας.

Adnotatio. Solæcismi sunt Apoc. XXI. 21 : ἀνὰ εἰς ἕκαστος τῶν πυλῶνων, *unaquæque portarum*. Marc. XIV. 19 : εἰς καθ' εἰς *singuli*. Rom. XII. 5 : ὁ καθ' εἰς (= ὁ εἰς καθ' ἓνα), *singuli*. Dici potest in his locis Præpositionem adhiberi ad modum Adverbii. Qua de re vide quæ habet KUHNERUS §. 618.

4. In exprimendis numeris compositis præmittitur καὶ majori numero si minor præcessit ; ut Luc. II. 1 : ἐν ἔτει πεντεκαίδεκάτῳ, *anno quintodecimo*. Si verò major præcessit καὶ omittitur ; ut Joh. VI. 19 : ἑληλακότες ὥς σταδίους εἰκοσιπέντε, *profecti stadia circiter viginti quinque* ¹⁾. Sed tamen hæc structura non perpetuò servata fuit ; sic, ut his exemplis utar, Joan. II. 20 legere est : τεσσαράκοντα καὶ ἑξ ἔτεσιν, et Gal. III. 17 : μετὰ τετρακόσια καὶ τριάκοντα ἔτη. Simili modo HERODOTUS (VIII. 1) scripsit εἴκοσι καὶ ἑπτὰ, et DION. HAL. (X. p. 663) ὀγδοήκοντα καὶ τρεῖς.

5. Ubi ἐπάνω, *supra*, *ultra*, Cardinali jungitur Numero, ἐπάνω ad modum Adverbii ²⁾ sumitur, poniturque res numerata in eo Casu quem præsentis sententiæ verbum requirit. Exempla : Marc. XIV. 5 : πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων, *venundari plus quam (supra)*

(1) Cf. Matthiæ 1. 339.

(2) Notum est ἐπάνω vocem etiam Præpositionis vim habere, veluti Lucæ IV. 39 : ἐπάνω αὐτῆς.

trecentis denariis. 1 Cor. XV. 6 : ὧφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς , apparuit fratribus plusquam (ultra) quingentis. Simili modo , misso grammatico regimine , apud Græcos cum numeris cardinalibus construi solent ἑλκτων (THUC. VI. 95), πλέον (PAUSAN. VIII. 21), περί (ZOSIM. II. 30), εἰς aut ἐς (APPIAN. Civil. II.), μέχρι (ARSCHIN. fals. leg. 37. ed. BREMI), ὑπέρ (Jos. Antiqq. XVIII. 1). Confer LOBECKIUM ad PHRYN. pag. 410 sq. Similiter Latini : occisis a d hominum millibus quatuor. CÆS. Bell. Gall. II. 33.

Adnotatio 1. Neutra δεύτερον , τρίτον , nonnumquam valere etiam secundâ vice , tertîâ vice , notum est ; sed addito quoque Demonstrativo τουτο Neutra illa sic leguntur , veluti 2 Cor. XIII. 1 : τρίτον τοῦτο ἔρχομαι , tertio nunc ad vos venio. Cf. HERODOTI (V. 16) τέταρτον τοῦτο .

Adnotatio 2. Pro numerali adverbio ἐπτάκις semel occurrit Cardinalis numerus ἐπτά in hoc ΜΑΤΘΑΙ (XVIII. 22) : ἕως ἐβδομηκοντάκις ἐπτά , in Vulgatâ : usque septuagies septies. Cf. LXX. Genes. IV. 24.

CAPUT QUARTUM.

De usu Verbi.

§. 39.

De Activo et Medio.

1. Verba Activa , illa dico quæ *transitivè* significant , nonnumquam *neutraliter* aut *reflexive* usurpata leguntur. Ex. gr. Act. XXVIII. 43 : ἐκέλευσε τοὺς δυναμένους κολυμβᾶν ἀπορρίψαντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι , *jussitque eos qui natare possent ut se primos abjicerent* (in mare et natando) *in terram evaderent*. Marc. IV. 37 : τὰ κύματα ἐπέβαλεν εἰς τὸ πλοῖον , *fluctus irruebant* (se jetaient) *in navigium*. Marc. IV. 29 : ὅταν παραδῶ ὁ καρπός , *quando fructus se prodidit*. Simili modo διδόναι pro διδόναι ἑαυτον legitur apud EURIPID. *Phæn.* 21. , ἐνδιδόναι apud LUCIAN. *Philops.* c. 15. Solennis est

hic usus loquendi in verbis bene multis, veluti in ἄγειν (ἄγωμεν Matth. XXVI. 46); βάλλειν Act. XXVII. 14; κλίνειν Luc. IX. 12 (ἐκκλίνειν Rom. XVI. 17. 1 Petr. III. 11); στρέφειν Act. VII. 42 (ἀναστρέφειν Act. V. 22, frequenter ἐπιστρέφειν); ὑπερέχειν *eminere* (Rom. XIII. 1 et 1 Petr. II. 13); ἀπέχειν (*abesse et satis esse* Marc. XIV. 41); ἐπέχειν (*remanere; zich ophouden*) Act. XIX. 22; παράγειν 1 Cor. VII. 31; περιάγειν Act. XIII. 11 (ἐπανάγειν Cinnam. II. 8); σπεύδειν, ἀνατέλλειν, προκόπτειν. Confer Bosii *Ellipsis*. pag. 127 sqq. VIGER. pag. 197 sqq. MATTHIÄ § 496. Ex seriore Græcitate huc pertinet αὐξάνειν (Matth. VI. 28; Luc. 1. 80; Joh. III. 30, alibi), quod multo frequentius usurpatur quam αὐξάνεσθαι. Sunt Grammatici qui dicant transitiva illa verba reflexivam obtinere notionem per ellipsin Pronominis reflexivi, adeoque, ut hoc utar, ἀπορρίψαντας Act. XXVIII. 43 dictum esse pro ἀπορρίψαντας ἑαυτοὺς. Alii verò rectius negant ellipsin in illo transitivorum verborum usu esse agnoscendam. Videsis BERNHARDY *Wissenschaftliche Syntax der Griechischen Sprache*. Achtes Kapitel. 1. a. KUHNER § 392. c. ¹⁾.

Adnotatio 1. Huc verò non pertinet Joh. XIII. 2, τοῦ διαβόλου βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν, ubi

(1) α Die *Transitiven*, namentlich solche die eine *Bewegung* ausdrücken, werden häufig mit intransitiver Bedeutung gebraucht. Dieser Gebrauch geht von HOMER an durch alle Zeitalter hindurch, und findet sich auf gleiche Weise auch in andern Sprachen. Man vergleiche die deutschen Verben: *ziehen, brechen, schmelzen*: die lateinischen: *vertere, mutare, declinare*; die

βάλλειν notat *immittere*, *suggerere*. Rem pluribus exemplis probat Kyrkios ad Joh. XIII. 2.

Adnotatio 2. Notum est, verbum *ἵστημι* ejusque composita *activam* habere significationem *collocandi* sive *statuendi*, præterquam in Temporibus Præteritis et Aor. 2, in quibus viget *intransitiva* vis *standi*. Est autem præterea notandum, quod ad Græcitatem Novi Testamenti attinet, etiam Aor. 1 Passivum *σταθῆναι* (Marc. III. 24) et Fut. 1 Passivum *σταθήσομαι* (Matth. XII. 25, 46) intransitivè dici de *stando*. Intransitive quoque legitur Participium *φύουσα* *enascens* (a *φύω* *gigno*) Hebr. XII. 15 (ex Deuter. XXIX. 18). Conf. Iliad. VI. 149.

Adnotatio 3. Ab significatione *reflexivâ* facilis erat in his verbis transitus ad *passivam* significationem. Quò pertinet 1 Petri II. 6 illud: *περιέχει* (*continetur*) *ἐν τῇ γραφῇ*. Syr. *ܠܗܘܬܐ ܕܥܡܪܐ ܕܥܡܪܐ*, dictum est in Scriptura. Cf. FL. JOSEPH. *Antiqq.* XI. 4. 7: *βούλομαι γενέσθαι πάντα, καθὼς ἐν αὐτῇ (ἐπιστολῇ) περιέχει*.

Adnotatio 4. Nonnulla verba activa (transitiva aut neutra) occurrunt in 3ta Pers. Sing. impersonaliter adhibita per Ellipsin; ex. gr. *ῥει* *pluit*, *βροντᾷ* *tonat*, ubi supplendum est *ὁ Ζεὺς* ἢ. Ex Novo Testamento re-

französische: *decliner*, *changer*, *sortir*; die englischen: *to move*, *to turn*. Häufig hat man solche Verben durch die Ellipse des reflexiven Personalpronomens oder eines Substantivs erklärt, jedoch ist eine Ergänzung der Art oft lächerlich und gänzlich unstatthaft, überall aber unnöthig.»

(1) Cf. Iliad μ. 25. *ῥε δ' ἄρα Ζεὺς συνεχές*. HERODOT. III. 117: *τὸν μὲν γὰρ χειμῶνα ῥει σφι ὁ θεός*.

ferri huc potest: a) 1 Cor. XV. 52: σαλπίζει ¹⁾ γὰρ , scil. ὁ σαλπίγκτης. β) λέγει Ephes. V. 14, alibi; φησὶν 1 Cor. VI. 16, alibi, in quibus ἡ γραφή vel τὸ Πνεῦμα subintelligitur. Confer KUNKE § 414. 2.

2. Verba *Media* apud Græcos sic appellata sunt, quòd significationem habent ex *actione* et *passione* mixtam; quo fit ut inter verba *activa* et *passiva* veluti *media* sint, utrique formæ ita notione affinia, ut tamen ab utraque quoque discrepent. Paucis: *mediorum* verborum notio est *reflexiva*, sive talem quampiam actionem denotant, quæ in ipsum agentem reflectitur. Quod triplici modo fieri intelligitur: scilicet

α) aut ita ut unus idemque sit eodem tempore Subjectum totumque Objectum unius ejusdemque actionis; velut in *νίπτομαι* (*lavo me*, Joan. IX. 15), *κρύπτομαι* (*occulto me*, Joan. VIII. 59), *παρασκευάζομαι* (*accingo me*, 1 Cor. XIV. 8), aliis ²⁾. In quo genere Medii verbi notio sæpè refert *intransitivum* alterius linguæ verbum; exemplo sint *παύω*, *facio cessare*, *παύομαι*, *facio cessare me*, hoc est, *cesso*; *ἀπολύομαι* *solvo me*, hoc est, *discedo*; *πείθομαι* *persuadeo mihi*, h. e. *obedio*; sed rarò fit ut *transitivum* referat alterius linguæ verbum; hoc sicubi fit, Medium verbum

(1) Cf. XENOPH. *Cyrōp.* V. 3. 44: ἡνκα δ' ἄν ᾤρα ἥ πορεύεσθαι, σημαίνει τῷ χέρατι; item Ibid. IV. 8. 42: τὴν ἀγορὰν τὴν αὔσαν ἐν τῷ στρατοπέδῳ κηρυξάτω (scil. ὁ κήρυξ).

(2) In quibusnam verò verbis *reflexiva* illa notio Mediæ formæ exprimitur, id quidem usu addiscendum est. In plerisque verbis *reflexiva* illa notio exprimitur ope reflexivi Pronominis *ἐαυτὸν*, cet., non verò Mediæ verbi formæ. Sic Matth. VIII. 4 est *δεικνύειν ἐαυτὸν*, *ostendere se*; Joh. VIII. 22 *ἀποκτείνειν ἐαυτὸν*, *occidere se*. Confer KUSTERI libellum *De verbo Medio*; p. 86.

construi potest cum proprio Objecto in Accusativo, exempli gratiâ, ἐκτρέπω *deflecto*, ἐκτρέπομαι *deflecto me (devito)*; ἐκτρέπομαι τὰς βεβήλους κενοφώνιας, *devito profanas de rebus inanibus disputationes*.

Adnotatio. Verbum Medium ibi quoque construi solet cum Accusativo Objecti, ubi non integrum Subjectum sed ejusdem pars quæpiam aut quasi pars est Objectum actionis. Exempli gratiâ: λούσασθαι τὸ σῶμα *proprium corpus lavare*; νίπτεσθαι τοὺς πόδας, *pedes suos lavare*. Eò pertinent Rom. IX. 17: ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, *ut potentiam meam in te ostendam*. Act. VII. 58: ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν, *deposuerunt vestimenta sua*. Utroque illo loco Personale Pronomen (μου et αὐτῶν) abundat.

3. β) aut ita, ut agens id quod agit in suum commodum aut incommodum agat, hac ratione actionem passioni miscens; quo casu si verbum regit Accusativum, hic retinetur. Exempla: Marc. VI. 23. 24. αἰτέω, *peto*; αἰτοῦμαι τι, *peto mihi aliquid*. Ephes. V. 16: εξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, *sibi redimere tempus opportunum (oblatâ opportunitate uti)*. Act. XX. 28: περιποιούμαι *acQUIRO mihi*. 1 Petr. I. 9: κομίζομαι, *mihi reporto*. Hebr. XI. 39: οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, *non sibi reportarunt (non adepti sunt) promissionem (rem promissam)*. Matth. XIX. 20: φυλάττομαι, *mihi servo, observo*. Luc. X. 11: τὸν κονιορτὸν ἀπομασσόμεθα, *pulverem decutimus nobis*. Act. V. 40: προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους, *cum ad se vocassent apostolos*. 2 Thess. III, 14: εἰ δε τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε, *si quis non obedit mandato nostro per hanc epistolam (iterato), hunc vobis enotate*.

Huc pariter pertinent *εἰσκαλεῖσθαι τινά* (Act. X. 23), *introvocare quempiam in domum suam*. 'Απώσατο¹⁾ αὐτὸν (Act. VII. 27) *repulit eum a se*. Etiam hic Medii Verbi notio nonnumquam refert *transitivum* aut *intransitivum* alterius linguæ verbum. Exempla : *Φυλάττομαί τινά* (2 Tim. IV. 15), *obseruo aliquem in mei commodum*, h. e. *caveo mihi ab aliquo*; οὐ παραιτοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν (Act. XXV. 11) q. d. *precando non avertō a ME mori*, h. e. *mori non recuso*. Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι, *advoco in meum commodum Cæsarem*, h. e. *Cæsarem appello*.

4. γ) aut ita ut quis non *a se* sed *ab altero* aliquid patiatur, at volens illud patiatur, et passioni illi (quam a se prohibere posset, si vellet) sponte se offerat, aut etiam *curā*, *jussu* seu *mandato* suo ipse sibi eam arcesat, hac ratione actionem passioni admiscens²⁾. Exempla do : *ἀπογράφεσθαι* (Luc. II. 1.), *nomen suum* (in tabulis censualibus) *describendum curare*; Belgice dixeris *zich laten opschrijven*; *ἀποστερεῖσθαι* (1 Cor. VI. 7) *pati se defraudari*; *βαπτίζεσθαι* (Act. VIII. 12) *suscipere baptismum* (*zich laten doopen*). *Δογματίζεσθαι* (Coloss. II. 20) huc non pertinet. Ex hoc quoque Mediorum verborum genere nonnulla sunt, quibus respondent, ad significationem quod attinet, *transitiva* alterius linguæ verba, veluti (Matth. V. 42) *δανείζεσθαι* (*pecuniam mutuo dandam sibi curare*) h. e. *mutuam sumere*. *Μισθώσασθαι τινά* (*curare sibi quempiam mercede conducendum*) h. e. *conducere quempiam* Matth. XX. 1.

(1) Ab Aor. I. Med. ἀπώσαμην, pro Atticorum ἀπεώσαμην, ab ἀπώθεομαι (ex ἀπό et ὠθέω, pello). Cf. §. 12.

(2) Cf. KUSTERI libr. de Verbis Græcorum mediis. Sect. 2.

Adnotatio. Nonnulla verba Media cum notione *reflexiva* conjunctam habent *reciprocam*; exempla sunt: *βουλεύεσθαι* (Joh. XII. 10), *inter se consultare*, *συντίθεσθαι* (Joh. IX. 22), *inter se constituere*, *κρίνεσθαι* (1 Cor. VI. 1), *litem habere cum aliquo*, *litigare*.

5. Itaque Medio verbo propria sua significatio est, eaque certis finibus circumscripta ¹⁾. Attamen in usu loquendi, etiam scriptorum optimè Græcorum, nonnullæ Passivi verbi formæ sensu Medio, et vicissim nonnullæ Medii verbi formæ Passivo sensu adhibitæ fuere. Nam *primò*, Præsens, Imperfectum, Perfectum, et Plusquamperfectum, quibus Temporibus Medium caret ²⁾, a Verbi Passivi flexuris mutantur; *secundò*, Aor. 1. Passivus in plurimis Verbis notionem quoque obtinet Aoristi 1. Med., ut in *φοβεῖσθαι*, *κοιμᾶσθαι*, *πορεύεσθαι*, *ἄγνιζεσθαι*, Act. XXI. 24. 26. Cf. etiam §. 40. 2. Futurum et Aor. Medii, in libris certe N. T., Passive numquam adhibentur.

Adnotatio 1. Auctor Vulgatæ Passivo sensu sumpsit

(1) KÜHNERUS in ea sententiâ est, ut credat Græcam linguam proprie tantum habere Verbi formas duas, *activam* et eam quæ *Media* vocari solet, qua etiam *passio* exprimitur; *passivam* autem formam exstare tantum pro Temporibus Futuro, ut v. g. *τερθήσομαι*, et Aoristo, ut *ἐτύθη*. « Die griechische Sprache, inquit, hat eigentlich nur zwei Formen vollständig ausgebildet, nämlich die eine, welche die *active* genannt wird, zur Bezeichnung der *transitiven* (und *factiven*) oft aber auch der *intransitiven*, die andere, welche die *Medialform* genannt wird, zur Bezeichnung der *intransitiven* und *reflexiven* (reziproken) Thätigkeit. Die *passive* Thätigkeit fasst sie als eine reflexive auf, und drückt sie daher durch die Medialform aus, und nur für die beiden Zeitformen, Futur und Aorist, hat sie besondere, von denen des Mediums unterschiedene, Passivformen ausgeprägt. Cf. KÜHNER §. 390. 7. §. 399. 1. 2. §. 401.

(2) *τέτυπα* et *ἐτέτύπειν* non sunt Medii Verbi flexuræ, verùm Activi verbi *Perfectum* et *Plusquamperfectum* secundum. Cf. BUTTMANN §. 89. 5. sq.

Futurum Medii ἀποκόψονται, quod legitur in epistola ad Galatas (Cap. V. 12), in illo ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς, nam reddidit : *Utinam et abscindantur qui vos conturbant*. Dubitari potest an rectè; certe S. CHRYSOSTOMUS alique antiqui interpretes ἀποκόψονται vocem non *passivo* sensu sed *reflexivo* intellexerunt, præsentem locum in eam sententiam interpretantes ut Apostolus dicat.: *Non modo circumcidant se, sed et exsecent sibi membrum illud* ¹⁾).

Adnotatio 2. Ἐβαπτίσαντο (Aor. Med.), quod 1 Cor. X. 2, in nonnullis Codicibus legitur, commodè reddi possit *baptizari se passi sunt*, sive *baptismum susceperunt*. Sed, ut mihi quidem videtur, pro Ἐβαπτίσαντο legendum ibi est in Aor. Pass. Ἐβαπτίσθησαν, quam lectionem eo loco exhibent Codd. ACDEFG; certè non video quid TISCHEENDORFIUM movere potuerit ut lectioni Ἐβαπτίσθησαν præferret Ἐβαπτίσαντο, quum lectio Ἐβαπτίσθησαν et plures et præstantiores testes habeat quam Ἐβαπτίσαντο, nec probabiliter conjici possit librarium consultò Ἐβαπτίσαντο hoc loco in Ἐβαπτίσθησαν mutasse.

Adnotatio 3. Ἐκλεξαμένους quod legitur Act. XV. 22. jungendum est non cum ἄνδρας, sed cum antegresso τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, ut sensus sit : *Placuit Apostolis.... postquam elegissent viros aliquos ex ipsorum numero, mittere hos*, cet. Ceterum, videsis quæ ad hunc locum notavi in Commentario, Tom. 2. pag. 61. seq.

6. Pro *Media* verbi forma Græci nonnumquam adhibere *Activam*, nunc non attendentes ad actionem quatenus *reflexivam*, sed simpliciter *actionem* considerantes. Sic PINDARUS (Olynth. VIII. 64) dixit : ἐξ ἱερῶν ἀέθλων — ποθεινοτάταν δόξαν φέρειν. Cf. KÜHNER

(1) THEOPHYLACTUS (ad h. l.) : Ἐἴθε μὴ μόνον περιτεμνοντο ἀλλὰ καὶ τελειῶς ἀπεχοπον τὰ ἑαυτῶν μορια.

§. 398. Ex libris Novi Testamenti huc pertinet illud PAULI (2 Cor. XI. 20) : εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ , quod verò legitur Luc. XII. 20 , τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σου , a præsenti loco alienum est. Activum ποιεῖν hic illic in his libris occurrit , ubi Scriptores bene Græci adhibuissent Medium ποιεῖσθαι. Sic Act. XIII. 13 , legere est συνωμοσίαν ποιεῖν , pro quo HERODIANUS dixit (Lib. VII. Cap. IV) ποιεῖσθαι συνωμοσίαν , inter se conjurare vel conspirare ; atque ita quoque invenias εὐρίσκειν Matth. XI. 29 et Luc. I. 30 , ubi consequi sive nancisci notat , pro quo Græci usurpassent Medium εὐρίσκεισθαι. Quod Marc. II. 23 legitur ὁδὸν ποιεῖν non significat iter facere , sed simpliciter ire , progredi , adeoque nec opus erat ibi adhibere Medium ποιεῖσθαι. Recte auctor Vulgatæ locum illum reddidit : et discipuli ejus cæperunt progredi et vellere spicas. Recte quoque Syrus interpres : لَحْمِيَّتُهُمْ مَسَّحَتْهُمُ مَسَّحَ مَسَّحَتْهُمُ مَسَّحَتْهُمُ hoc est , Discipuli ejus ibant et vellebant spicas. Est omninò rarus Mediū ποιεῖσθαι usus in libris Novi Testamenti , et fere non occurrit nisi in LUCÆ scriptis et in PAULI epistolis. Activum καθάπτειν adnectere , ex usu senioris Græcitat̃ reflexive aut neutraliter Act. XXVIII. 3 adhærere significat. Vide STEPHAN. in Thes. et PASSOW in lex. ad h. v.

Adnotatio 1. In epistola S. JACOBI (Cap. IV. 2) αἰτεῖν Verbum legitur in eadem sententia , nullo sensûs discrimine, utrâque formâ , Activâ et Mediâ : Ἀιτεῖτε , inquit, καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε.

Adnotatio 2. Matthæi Cap. XXVI. 65 legitur διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, pro quo certe dici quoque potuisset διέρρηξατο τὰ ἱμάτια; sed tamen non est prior ille loquendi modus Græcis inusitatus. Cf. BERNHARDY, pag. 348.

Adnotatio 3. Nonnumquam majoris emphaseos causâ, relictâ formâ Mediâ quæ non deesset, pro hac adhibita fuit Activa sed constructa illa cum *reflexivo* Pronomine. Exempla do : ταπεινοῦν ἑαυτόν (Matth. XVIII. 4. Philipp. II. 8), δουλοῦν ἑαυτόν (1 Cor. IX. 19), γυμνάζειν ἑαυτόν (1 Tim. IV. 7). In illo verò Joannis loco (Ev. Cap. XXI. 18), ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώννυες σεαυτὸν : . . . ὅταν δὲ γηράσῃς . . . ἄλλος σε ζώσῃ, oppositionis ratio structuram illam requirebat.

Adnotatio 3. Quin et ipsa quoque Media Verbi forma in nonnullis juncta occurrit cum Pronomine reflexivo, itidem majoris emphaseos causâ ¹⁾, ut Tit. II. 7 : σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον, cum quo conferri potest illud Χειροποιῆς (Cyrop. VIII. 1. 39) : παράδειγμα. . . . τοιόνδε ἑαυτὸν παρείχετο.

Adnotatio 4. Est quoque ubi Media forma adhibita fuit significatu simpliciter Activo, veluti Luc. I. 1 : ἀνατάξασθαι διήγησιν. Ibid. VII. 4 : ἄξιός ἐστιν, ᾧ παρέξῃ τοῦτο. Act. XIX. 24 : παρείχετο τοῖς τεχνίταις ἐργασίαν οὐκ ὀλίγην. 2 Cor. XI. 2 : ἡρμοσάμεν ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἀγνήν παραστήσαι τῷ Χριστῷ. Ephes. I. 23 : τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου, qui omnia in omnibus implet. Huc verò non pertinet Ephes. V. 13, παντὸς

(1) Ad rem KUHNERUS (§. 398. 1. 2) : Die reflexive Beziehung der Medialform auf das Subjekt, inquit, ist oft so schwach, dass sie für unsere Anschauungsweise fast gänzlich verschwindet, und besteht zuweilen in einer nur sehr leisen Andeutung dass die Thätigkeit zum Vortheile oder Nachtheile des Subjekts vollzogen werde, als Iliad ὁ. 409 : οὔτε ποτὲ Τρῶας Δαναῶν ἐδύναντο φάλαγγας ῥηξάμενοι (in suum commodum) κλισίῃσι μεγήμεναι. Ibid. ὁ, 567 : φράξαντο δὲ νῆας ἔρχει χαλκείῳ. Daher wird auch zuweilen, um die in der Medialform nur allgemein und unbestimmt liegende reflexive Beziehung mit besonderem Nachdrucke hervorzuheben, das Personal- oder Reflexivpronomen hinzugefügt ; als EURIP. Hel. 1306 : τρύχου σὺ σεαυτήν. PLATO, Protag. p. 349. A : σύ γ' ἀναγκασθὲν σεαυτὸν ὑποκηρυξάμενος. Cf. BERNHARDY, p. 347.

φανερούμενον φῶς ἐστὶ, ubi φανερούμενον non Medio significato positum est sed Passivo, sicut antegressum φανεροῦται. Quod legitur Hebr. XI. 39 προβλέπεσθαι (Med.) eam vim *reflexivam* habet ut significet *apud animum suum prospicere*. Inter ἐνεργεῖν et ἐνεργεῖσθαι (Med.) illud videtur esse in usu discrimen, ut Activum ἐνεργεῖν dicatur de *personis*, Medium verò ἐνεργεῖσθαι de *rebus*. Confer 1 Cor. XII. 6. Gal. II. 8. Ephes. I. 11, cum Rom. VII. 5. Coloss. I. 29. 2 Thess. II. 7. Hinc verò rectè collegeris, Relativum ὅς in loco Ep. 1 Thess. II. 13 referendum esse non ad vocem Θεοῦ verum ad λόγον Θεοῦ.

7. A verbis Mediis probe discernenda sunt verba *Deponentia*, quæ sub forma Passiva (Media) transitivam significationem habent, quorumque formæ activæ aut omnino (in prosâ oratione) non occurrunt, aut si occurrunt in usu loquendi nihil significato differunt. Talia verba sunt, δύνασθαι, δωρεῖσθαι, γίγνεσθαι, βιάζεσθαι, ἐντέλλεσθαι, εὐχεσθαι, ενθυμεῖσθαι, ἐργάζεσθαι, εὐλαβεῖσθαι, μάχεσθαι, μέμφεσθαι, φεΐδεσθαι, ασπάζεσθαι, ἔρχεσθαι, ἡγεῖσθαι, ἰᾶσθαι, λογίζεσθαι, στρατεύεσθαι, προαιτιᾶσθαι, alia.

De quorum verborum genere notanda sunt hæc :

α) Quamquam illorum pleraque Aoristum suum habent in

(1) *Deponentia* verba in Latina Grammatica illa vocantur verba, quæ *transitivè* aut *intransitivè* significant sub forma Passivâ, Activâ autem formâ prorsus carent. Et fieri potest ut *deponentia* dicta fuerint ob *depositam* significationem Passivam, formâ tamen Passivâ retentâ. Quidquid sit, a Latina Grammatica vox *deponens* ad Græcam translata est a scriptoribus Latinis. Nam quæ ab his vocantur Græcæ linguæ verba *deponentia*, hæc ipsi Græcorum Grammatici propter defectum formæ Activæ vocare solebant ἀπολεμπάοντα sive *defectiva*.

forma *Media* (quæ ideo et *Deponentia Media* dicuntur), ut *ἐργάζεσθαι*, in Aor. *εἰργασάμην*, aut *φρίδεσθαι*, Aor. *ἐφρυσάμην*, attamen illorum non pauca Aoristum suum habent in forma *Passiva*, quæ ideo et *Deponentia Passiva* vocari solent, ut *βούλεσθαι*, in Aor. *ἐβουλήθην*, et *δύνασθαι* in Aor. *ἠδυνήθην*, et *ἐπιμελεῖσθαι* in Aor. *ἐπεμελήθην*, alia.

β) Sunt quoque ex hoc verborum genere quæ utriusque formæ, et *passivæ* et *mediæ*, Aoristum habent; quo tamen casu in aliis verbis hæc, in aliis illa forma præcipuè in usu fuit. Pertinet huc verbum *ἀρνειῖσθαι*, cujus Aoristus *Mediæ* tantum formæ *ἠρνησάμην* in libris Novi Testamenti occurrit, quæ forma apud Græcos in prosa oratione rarioris usûs est. Contra verbi *διαλέγεσθαι* in Novo Testamento legitur tantum Aoristus formæ *passivæ* *διελέχθην*.

γ) Sunt pariter ex his Verbis quorum unâ cum Aoristo *Mediæ* formæ et *activæ* significationis, in usu quoque sunt Aoristus et Perfectum *Passivæ* formæ cum significatione *passiva*, ut *ἐθεάθη* (Matth. VI. 1. Marc. XVI. 11.) *visus est*, et *ἐθεασάμεθα* (Joh. I. 14) *vidimus*; *ἰάθη* (Matth. VIII. 13) *sanatus est*, *ἰαται* (Marc. V. 29) *sanatus est*, et *ἰάσατο τὸν παῖδα* (Luc. IX. 42), *sanavit puerum*. Atque ita porro legere est, a *λογίζομαι* et *ἐλογισάμην* et *ἐλογίσθην*; a *παραιτέομαι* et *παρητήσαμην* et (Perf. Pass.) *παρήτημαι*, et Particip. *παρητημενος*; a *ῥύομαι* et *ἐῤῥύσθην* et *ἐῤῥύσάμην*; a *χαρίζομαι* et *ἐχαρίσθην* et *ἐχαρίσαμην*.

δ) A verbo *λογίζομαι* legitur etiam Fut. Pass. *λογισθήσομαι* *reputabor* (Rom. II. 26), atque ita quoque

ἰαθήσεται (Matth. VIII. 8) et *ἀπαρνηθήσομαι* (Luc. XII. 9); a *λογίζομαι* legitur etiam Præs. Passiv. *λογίζεται* (Rom. IV. 5), et similiter *βιάζεται* (Matth. XI. 12) a *βιάζεσθαι*.

ε) Perfect. Pass. *εἰργασμαι* nunc activo (2 Joh. γ. 8), nunc passivo (Joh. III. 21) sensu legitur. Contra *ἥρνημαι* (1 Tim. V. 8), *ἐντέταλμαι* (Act. XIII 47), et *δέδεγμαι* (Act. VIII. 14) activo tantum sensu occurrunt.

Adnotatio. Monent Grammatici (Rost Gramm. p. 268 , sq.), ex Verbis iis , quæ pro *Deponentibus* haberi solent , nonnulla pro verbis *Mediis* esse habenda , et talia esse *πολιτεύομαι* , *βιάζομαι* , *κτάομαι* , *ἀγωνίζομαι* , *μεγαλαυχέομαι* , et forsitan *δέχομαι* et *ἀσπάζομαι* , quum hæc verba omnia nonnihil notionis reflexivæ habeant. Ὑστεροῦμαι in Novo Testamento tantum occurrit cum activa notione verbi ὑστερέω. Tandem *μαίνομαι* et *ἡττάομαι* pro verbis Passivis habenda sunt.

§. 40.

De Passivo.

1. Verbum quod Dativum aut Genitivum *Personæ* habet , ut *πιστεύειν τινι* , *κατηγορεῖν τινος* , Græci ita construunt passivè , ut Nomen *Personæ* fiat orationis Subjectum. Exempli gratiâ , Gal. II. 7. *πεπίστευμαι*

τὸ εὐαγγέλιον , h. e. πεπιστευμένον ἔχω τὸ εὐαγγέλιον. (Active, πιστεύειν τινί τι); Rom. III. 2 : ὅτι ἐπιστεύθησαν (scil. Judæi, γ. 1) τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. 1 Cor. IX. 17 : οἰκονομίαν πεπίστευμαι. Confer illud DIOG. LAERT. (VII. 1. 29): πιστευθέντες τὴν ἐν Περγᾶμῳ βιβλιοθήκην, aut hoc POLYBII (III. 69. 1.): πεπιστευμένος τὴν πόλιν παρὰ Ῥωμαίων. Etiam ubi τὸ πιστεύειν τινί notat credere alicui, fidem habere alicui, Passivum πιστεύομαι significat mihi creditur, ut in hoc POLYBII (VIII 19): ἐπιστεύοντο παρὰ τοῖς Ταραντίνοις. Sed id quod legitur 1 Tim. III. 16, ἐπιστεύθη (Χριστὸς) ἐν κόσμῳ, reduci non potest ad structuram πιστεύειν Χριστόν, ad quem modum id quod dicitur 2 Thess. 1. 10, ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν, petit structuram πιστεύειν τι, quæ est apud JOHANNEM (Ep. I. Cap. IV. 16): πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην, ἣν ἔχει ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν.

Pertinet huc quoque Act. XX. 3: ἀναφανέντες τὴν Κύπρον, quum Cyprus insula illis apparuisset, q. d. ἀναφανεῖσαν ἔχοντες τὴν Κύπρον. Hebr. XI. 2: ἐν ταύτῃ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι, (bonum) testimonium consecuti sunt. Act. XVI. 2: ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν. Active, μαρτυρεῖν τινι. Hebr. VIII. 5: καθὼς κεχρημάτισται Μωϋσῆς. Active, χρηματίζειν τινί. Matth. XXVII. 12: ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων. Act. XXII. 30: τὸ τί κατηγορεῖται παρὰ τῶν Ἰουδαίων. Active, κατηγορεῖν τινος.

Adnotatio. 1. Hebr. VII. 11 : ὁ λαὸς *νενομοθέτηται* ¹⁾, *populus legem accepit*, simili structurâ ad *νομοθετεῖν* τινι, *cuius legem ponere* referendum est. Nam quod apud Septuaginta dicitur *νομοθετεῖν* τινά (τι), ut Ps. CXVIII. 33, *νομοθέτησόν με τὴν ὁδὸν τῶν δικαιομάτων σου*, Hebraico *תִּתֵּן* respondet et de *docendo* dicitur. Verba PAULI (Rom. VI. 17) ista, *ὑπηκούσατε εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς*, per *Attractionem* posita sunt pro *ὑπηκούσατε τῷ τύπῳ διδαχῆς*, εἰς ὃν παρεδόθητε.

2. Verba quædam apud antiquiores Græciæ scriptores in significatione *Media Aoristum I Medium* habentia, in libris Novi Testamenti frequenter eâdem significatione leguntur in forma Aoristi 1 Passivi, ut *ἀπεκρίθη* Joh. I. 50 et alibi passim, et Participium *ἀποκριθείς*, ut Matth. XVI. 2 et sexcenties alibi, pro *ἀπεκρίνατο* et *ἀποκρινάμενος*. Matth. XXI. 21. *εἰάν ἔχητε πίστιν, καὶ μὴ διακριθῇτε*, si habueritis fidem et non hæsiteritis (Passivo sensu *ἐκρίθη* legitur Act. XXVII. 1.) Huc quoque retulerim *προσεκλίθη* (Act. V. 36) et *ταπεινώθητι* (1 Petr. V. 6. Jacob. IV. 10), et *ἐνεδυναμώθη* (Rom. IV. 20); non verò *παρεδόθητε* (Rom. IV. 20), quum hoc non reflexivè sed passivè significet; idem dictum puta de *ἐκκληρώθημεν* (Ephes. I. 11.) et *προσεκληρώθησεν* (Act. XVII. 4.) ²⁾. Quod verò attinet ad Aor. 2 *καταλλαγήτω* (1 Cor. VII. II. 2 Cor. V. 20), quum ponatur in Imperativo et notio reciproca sit, Medio potius quam Passivo significatu *καταλλαγήτω* his locis intellexerim.

(1) Abest *Augmentum Plusquamperf.* *νενομοθετήται*.

(2) Vide quæ ad Act. XVII. 4, et ad Rom. IV. 20 notavi in Commentario.

3. Perfectum et Plusquamperfectum Passivum significatu quoque Medio passim occurrunt. Confer ΜΑΤΤΗΙΑ §. 493. Ex libris Novi Testamenti pertinent huc, inter alia, Act. XIII. 2 : (εἰς) ὁ προσέκλημαί αὐτούς, *ad quod (præstandum) ego illos mihi elegi.* Act. XVI. 10 : προσέκληται ἡμᾶς ὁ Κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτούς, *elegit sibi nos Dominus ad Evangelium illis prædicandum.* Act. XXV. 12 : Καίσαρα ἐπικέκλησαι, *Cæsarem appellasti.* Rom. IV. 21 : ὁ ἐπήγγελλται (ὁ Θεός) δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι, *quod promisit (Deus), potens est et facere.* Joh. IX. 22 : συνετέθειντο οἱ Ἰουδαῖοι, *inter se constituerant Judæi.* 1 Petr. IV. 3 : πεπορευμένους ἐν ἀσελγείαις, *Vulg. : qui ambulaverunt in luxuriis.* Act. XX. 13 : οὕτως γὰρ ἦν (ὁ Παῦλος) διατεταγμένος, *sic enim PAULUS disposuerat.*

Adnotatio 1. Πέπαιται ἀμαρτίας (1 Petr. IV. 1), quod reddi possit *destitit a peccato* ¹⁾, reddere maluerim significatione passivâ *liberatus est a peccato*, quod intellexerim eo sensu quo PAULUS dixit (Rom. Cap. VI 7) : Ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας. Ad quem locum videsis quæ notavi in Commentario, pag. 181, sq. Sic PLUTARCHUS quoque (apud K i j p k i u m ad h. l.) passivo sensu dixit : πεπαυμένοι τῶν περὶ τὸν βίον ἀγόνων, *vita ærumnis liberati.*

Adnotatio 2. Participium δειωρημένης, quod legitur 2 Petri 1. 3, referendum est ad verbum Deponens Medium δωρέομαι. Ceterum ΠΕΤΡΙ verba illa, Ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δειωρη-

(1) Confer illud ISOCRATIS (apud K y p k i u m ad h. l.) : παύσασθαι τῆς παρούσης ἀσελγείας, h. e. a præsentī desistere petulantia.

μένης , reddiderim : *Quum divina ejus virtus nobis omnia quæ ad vitam et pietatem (faciunt) donaverit , cet.*

Adnotatio 3. Verba ista (Act. XXVI. 16) : ὧν τε εἶδες , ὧν τε ὀφθήσομαί σοι non sunt reddenda : *et eorum quæ vidisti , et eorum quæ te videre faciam* , quasi Futurum Passivum ὀφθήσομαι causativè significet , id quod BORNEMANNO ¹⁾ placuit , verùm retinenda est passiva vocis ὀφθήσομαι significatio. Veritas : *et eorum quæ (jam) vidisti et eorum quorum causâ (deinceps) a te videbor* , hoc est , quorum causâ deinceps tibi apparebo. Ceterum , confer quæ ad hunc locum notavi in Commentario.

Adnotatio 4. Notum est , plurima verba proprie Neutra , in recentiore Græcitate adhibita fuisse tamquam verba transitiva sive causativa , ut ex. gr. Act. XIV. 21 : Μαθητεύσαντες ἱκανούς , *quum multos discipulos fecissent.* Fuère autem interpretes qui sentirent , Passivis quoque verborum formis causativam hic illic esse subjiciendam notionem qualis subjicitur formæ *Hoktal* Hebraicæ ; verùm nullo apto exemplo sententiam suam adhuc firmare potuerunt. Nam , ut hoc utar , ubi dicit Apostolus (ad Gal. Cap. IV. 9) : γνόντες Θεόν , μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπ' αὐτοῦ , Participium γνωσθέντες non est vertendum *cognoscere facti* , ut sensus sit : *a Deo ipso ad sui cognitionem adducti* , sed simpliciter reddideris *cogniti* , ut est in Vulgata. Sententia Apostoli talis est : *Antehac verum Deum ignorantes , iis qui non sunt Dei serviebatis. Nunc autem postquam cognoveritis Deum (γνόντες Θεόν) , imo verò (μᾶλλον) postquam (utpote facti in Christo filii Dei adoptivi. γ. 6) cogniti fueritis a Deo (γνωσθέντες ὑπ' αὐτοῦ) , quí fieri potest ut , quasi pertæsi libertatis filiorum Dei per CHRISTUM partæ , iterum vos convertatis ad servitutem , cet.*

(1) In Rosenmulleri Repert. II. p. 289.

Atque ita quoque verba ista (1 Cor. VIII. 3): *εἴ τις ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν, ὁὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ*, non sunt reddenda : *Si quis diligit Deum, is a Deo cognoscere factus est*, ut sensus sit : *is a Deo edoctus est*, id quod Porrio ¹⁾ placuit ; verum etiam hic *ἔγνωσται* simpliciter valet *cognitus est*. Hoc verò dictum est cum epitasi et intelligitur Dei notitia talis quam comitetur ejusdem dilectio ; quo sensu *γινώσκειν* verbum legitur quoque Joh. X. 14, ut contexta ibi (ψ. 11—14) oratio manifestò docet.

Nec aliter existimandum est de verbis PAULI (1 ad Corinth. XIII. 12) : *τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην*, quæ reddenda sunt : *tunc autem* (non amplius *ἐκ μέρους*, sed perfectè) *cognoscam quemadmodum et cognitus sum* (a Deo) ; quod intelligendum est de cognitione humana divinæ simili non verò æquali. Beza, quem plures secuti sunt, *το καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην* reddiderat : *prout amplius edoctus fuero*.

Adnotatio 5. Sicubi ambigi potest Media-ne an Passiva sit quæpiam Verbi forma, rationes rem definiendi sumendæ sunt, nunc ex usu loquendi, nunc ex contexta oratione. Et ex usu quidem loquendi, si aliunde nihil obstat, argumentari licebit, ubi probari potest verbum illud de quo agitur nuspiam fuisse significatu aut Medio aut Passivo adhibitum. Dixi, *si aliunde nihil obstat* ; nam, ut hoc utar, probari quidem nequit, quod sciam, *ἀτιμάζεσθαι* verbum uspiam Medio adhibitum fuisse significatu, attamen Rom. I. 24 *ἀτιμάζεσθαι* Medio potius significatu quam Passivo sumserim ; et ratio est, quia quum ibi agatur de *patratis* sceleribus, Passiva verbi forma huic rei non satis recte convenit.

(1) In Commentario ad h. l.

§. 41.

De Temporibus.

1. Est in libris Novi Testamenti Temporum usus generaliter idem ille, qui cernitur in libris classicorum Græciæ scriptorum; nam sicuti in his, ita quoque et in illis Aoristus solenne Tempus est *narrantis* indicatque perfectam rem esse aut *nunc* aut *olim*, hoc est, aliqua præteriti temporis parte, quæ *indefinita* relinquitur ¹⁾; atque ita pariter scriptores tam sacri quam profani Imperfectum et Plusquamperfectum adhibent tamquam Tempora *relativa*, hoc est, tamquam talia quibus indicetur, tempus quod nunc assignatur ex alio tempore pendere; denique Perfectum utrique usurpant

(1) « Der Aorist bezeichnet *schlechtweg* das Prädikat als ein Vergangenes, indem er dasselbe weder, wie das Perfekt, mit der Gegenwart des Sprechenden in Verbindung setzt, noch, wie das Imperfekt und Plusquamperfekt, auf ein anderes, gleichfalls in der Vergangenheit liegendes, Prädikat bezieht, noch mit demselben den Begriff der Ausdehnung in der Zeit verknüpft, als: ἔγραψα τὴν ἐπιστολὴν *ich schrieb* (gleichviel, wann) *den Brief*, ἐκτίσθη ἡ πόλις, *die Stadt ward* (gleichviel, wann) *gebaut*. Daher wird der Aorist überall da gebraucht, wo der Sprechende ein in die Vergangenheit fallendes Prädikat als momentan darstellen will, gleichviel, ob dasselbe in der Wirklichkeit von kurzer oder langer Dauer gewesen sein mag; und bildet auf diese Weise einen Gegensatz zu dem Imperfekt, welches das Prädikat immer als ein mit einem andern, in der Vergangenheit liegenden, Prädikate gleichzeitiges und dauerndes bezeichnet. » KUHNER. §. 441. 1. 2.

ut significant id quod *Perfecto* exprimitur, esse *nunc* temporis rem peractam, rem *præsenti* tempore absolutam²⁾.

In libris *Novi Testamenti* Tempus unum passim poni pro alio, exempli gratiâ, *Præsens* pro *Futuro*, aut *Futurum* pro *Præsenti*, interpretes non pauci falsò docuère.

2. Itaque *Præsens* positum est

α) specietenùs tantùm pro *Futuro*, ubi loquens rem futuram de qua agit, exhibere voluit tamquam talem quæ esset certissimò eventura quamque ideo auditoribus significat quasi jam *præsentem*. Do exempla: *Matth. XXVI. 2*: οἶδατε, ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ Πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι, *nostis, post biduum Pascha esse, et filium hominis tradi ut crucifigatur. Cf. Cap. XX. 19.—Joh. XIV. 3*: καὶ ἐὰν πορευθῶ πάλιν ἔρχομαι, *et quum abiero.., iterum venio. Luc. XII. 54*: ὅταν ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε ὄμβρος ἔρχεται, *quando videtis nubem exorientem ex*

(1) α Das Perfekt drückt das Prädikat als ein in der Gegenwart des Sprechenden vollendetes, abgeschlossenes, fertiges aus, gleichviel, ob die Thätigkeit erst in dem Momente des Sprechens oder vor langer Zeit vollbracht worden ist. KUHNER §. 439. 1. Ad explicandum discrimen quod est Aoristum inter et Perfectum, hæc exempla afferunt, ἐκτίσθη ἡ πόλις, et ἔκτισται ἡ πόλις: quorum hoc, ἔκτισται ἡ πόλις, condendæ urbis laborem nunc absolutum esse, urbemque exstare indicat; illud autem, ἐκτίσθη ἡ πόλις, aliquando, quocumque demum tempore, conditam esse urbem significat, sive ea exstet nunc, sive jam pridem diruta fuerit. Cf. GOD. HERMANNI *De emendanda ratione Græcæ Grammaticæ*. p. 186, sq.

occidente, statim dicitis: imber venit. Coloss. III. 6 : δι' αἴ ἔρχεται ἡ ὀργή τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, *propter quæ ira Dei venit super filios incredulitatis* (Vulgat.). Pertinet huc quoque denominatio illa qua MESSIAS (Luc. VII. 19) vocatur ὁ ἐρχόμενος (ἐρχομαι). Alibi Præsens ad significandum id quod *jam jam* eventurum est, aut quod quis *jam* in eo est ut faciat. Exempla sunt: Joh. X. 32 : διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθάξετέ με, *ob quale illorum opus me lapidatis* (vultis me lapidare); nam parati erant Judæi ad JESUM lapidandum; *jam* enim lapides sustulerant (Cf. γ. 31). Joh. XIII. 6 : Κύριε, σὺ μου νίπτεις τοὺς πόδας; *Domine, tu mihi lavas* (vis lavare) *pedes*? Scilicet *jam* in eo erat JESUS ut PETRI pedes lavaret (Cf. γ. 4—6).

Adnotatio 1. Huc verò non pertinet CHRISTI effatum illud (Joan. III. 36 VI. 36) : ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον, ubi Præsens ἔχει denotat eum qui in CHRISTUM crediderit *jam* nunc veluti *habere vitam* æternam, quippe qui, ut per fidem justificatus ideòque factus filius Dei adoptivus (Joh. I. 12), jus habet ut sit *heres Dei, coheres autem CHRISTI*¹⁾ (Rom. VIII. 17); ut adeò per gratiam Justificationis *jam* habeatur æternæ illius vitæ quædam veluti inchoatio.

Adnotatio 2. Pariter a præsentī loco alienum esse mihi videtur PAULI illud (1 Cor. XV. 35) : πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; quod reddendum est : *Quomodo resurgunt mortui? Quali verò corpore veniunt*²⁾?

(1) Videsis quæ ad hunc locum notavi in Commentario, p. 248, sq.

(2) Vulgata habet Futurum *venient*, sed huic lectioni ne unus quidem Græcus Codex suffragatur.

Dixerim Præsentis Temporis verba ἐγείροντο et ἔρχονται .
ibi pertinere ad vivaciorem illum sermonem quo uti
solemus in disputando , quando proponimus quæ habemus
objicienda.

Adnotatio 3. Quod Matthæi Cap. V. 46 legitur τίνα μισθὸν
ἔχετε ¹⁾, illud explicaverim in hanc sententiam : *Quam-*
nam mercedem habetis (vobis repositam in cœlis) ? Confer
antegressum illud (ibid. ψ. 11) : ὁ μισθὸς ὑμῶν πολλὸς ἐν
τοῖς οὐρανοῖς , quæ in Vulgata reddita sunt : *merces*
vestra copiosa est in cœlis.

Adnotatio 4. In Matthæi (Cap. III. 10) loco illo : πᾶν
οὔν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ
βάλλεται , verba ἐκκόπτεται et βάλλεται non sunt
interpretanda *excidi solet atque* (in ignem) *projici* ; nam
huic interpretationi omninò obstat antegressa Particula
οὔν , qua posterior illius versiculi pars cum priore (ἤδη
δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται) logicè
connexa est ; quo fit ut requiratur sententia non generalis
(*omnis arbor.... excidi solet atque in ignem projici*), sed
specialis et quæ referatur ad prægressum τῶν δένδρων.
Verterim : *quæcumque igitur arbor fructum bonum non*
faciens exciditur atque in ignem projicitur. Dixerim
autem Præsens Tempus (ἐκκόπτεται et βάλλεται) adhi-
bitum ibi fuisse ad significandum rem certissimò esse
eventuram (Vide supra ad 2. a), idemque senserim de
ἔχομεν Præsentis Temporis verbo , quod legitur 2 Cor.
V. 1. Ceterum sensus est : *Jam est ad arborum radicem*
posita securis ; igitur (ne dubites !) quæcumque arbor
fructum bonum non faciens exciditur atque in ignem
projicitur.

(1) Cod. D habet ἔχετε, atque ita quoque legit auctor Vulgatæ

In Apocalypsi frequens est *Præsentis historici* usus. Videsis Apoc. VIII. 11. IX. 10. XII. 2, alibi. Hoc Præsentis Temporis usu fit ut res præterita nunc *quasi* præsens oculis subjiciatur.

Adnotatio. Quum Præsens quoque Tempus inserviat rei præteritæ enarrandæ, facile intelligitur quæ fiat ut in una eademque narrationis parte Præsens et Aoristus non raro promiscue adhibeantur. Subjicio exempla: Marc. II. 3. 4: Καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν, παραλυτικὸν φέροντες καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσειν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, et *veniunt ad eum, paralyticum ferentes... et quum nequirent appropinquare ei propter turbam, detexerunt tectum, ubi erat, cet.* Marc. V. 15: Καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ ἱματισμένον καὶ σωφρονούντα, καὶ ἐφοβήθησαν. Vulgata: *Et veniunt ad Jesum, et vident dæmoniacum sedentem et testitum, et sanæ mentis; et metu perculsi sunt.* Alia exempla dabunt Matth. XXVI. 36. 37. Joh. 1. 42. 43. 44. V. 14. XI. 29. Act. X. 10. 11. Apocal. XVI. 21. XIX. 3. 4. Exempla ex scriptoribus profanis legesis apud KÜNNERUM §. 441. 4. 5. ΜΑΤΘΙΑ §. 504.

γ) Fit nonnumquam ut Præsens simul Perfecti quoque aut Imperfecti habeat potestatem, unà indicans et olim rem fuisse et etiamnum esse, adeòque rei continuationem significans. Exempla dant Joh. VIII. 58: πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμὶ. Ibid. XV. 27: ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε. 1 Joh. III. 8: ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει (peccavit et peccat).

Adnotatio 1. Falsò huc trahitur B. Mariæ Virginis ad Angelum responsum (Luc. I. 34): πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω, ubi Præsens οὐ γινώσκω significat

constantem voluntatem virginitatis perpetuò servandæ. Ἀδικῶ, quod legitur Act. XXV. 11, simpliciter valet ἄδικός εἰμι. De usu Præsentis ad statum durante significandum legesis Rost §. 104. Not. 7. MADVIG §. 115. Anm. 2. (Pag. 132 Belgicæ hujus libri versionis).

Adnotatio 2. Verba S. Joannis (1 Ep. Cap. III. 5), ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἐστὶ, *absolutam* CHRISTI impeccabilitatem declarant. Qui Act. XXVI. 31 de PAULO dicunt, οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ δεσμῶν πράσσει ὁ ἄνθρωπος αὗτος, *universam* vitæ ejus rationem considerant. Alibi Præsens Tempus adhibetur ad significandum, *constanter* quidpiam sic esse aut agere aut fieri solere¹⁾; quò pertinet, exempli gratiâ, εἰσίστιν, quod legitur Hebr. IX. 6.

Adnotatio 3. Structuræ, quales sunt, exempli gratiâ, Joh. II. 9: οὐκ ἤδει, πόθεν ἐστίν, aut Joh. IV. 1: ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι, ὅτι Ἰησοῦς... ποιεῖ καὶ βαπτίζει, aut Marc. V. 14: ἐξῆλθον ἰδεῖν, τί ἐστὶ τὸ γεγονός, bene Græcæ sunt. « *Præsenti* utuntur Græci, inquit HOOGEVENIUS (ad Viger. Cap. V. Sect. III. XI.); ubi *Imperfecto* Latini, quoties narrant vel aliquid factum, vel quempiam admonuisse, vel interrogavisse: hi enim respiciunt tempus, quo res narratur, illi, quo res

(1) KUHNER §. 435. 1. « Unter Gegenwart, inquit, verstehen wir im strengen Sinne des Wortes den Moment, in dem der Sprechende den Akt der Rede vollzieht Die Sprache dehnt aber den Begriff der Gegenwart weiter aus und begreift unter derselbe grössere und kleinere Zeiträume, in denen jener eigentliche Moment der Gegenwart liegt, als: παρὶ, *ajunt*. Und so sprechen wir von gegenwärtigen Tagen, Jahren, Jahrhunderten, u. s. f. Die Præsensform in dieser erweiterten Beziehung hat die Bedeutung des absoluten Præsens, und wird in allgemeinen Gedanken, Sentenzen, Vergleichen, so wie zur Bezeichnung von Sitten und Gewohnheiten, und überhaupt als Ausdruck der Dauer und Frequenz (Wiederholung in der Zeit) einer Thätigkeit gebraucht.»

narrata accidit ; respectu ergo temporis , quo res facta est , indicatur præsens , quod sequuntur Græci ; rursus respectu temporis , quo res narratur , ea præteriit , quod sequuntur Latini ; hinc videtur tantum apud Græcos Præsens pro Imperfecto poni , quod tamen non fit. Sic apud Lucianum (Dial. Tom. 1 , 279. Ed. Amstel.) purgans se Apollo apud Jovem , quod filio permisisset habenas , ait : Ἀναβιβασάμενος ἐπὶ τὸ ἄρμα ὑπεθέμεν , ὅπως μὲν χρὴ βεβηκέναι αὐτὸν , Currui impositum monui , quomodo oporteret insistere. Quod si Lucianus hic scripsisset ἔχρη , intelligeremus , monuisse eum quomodo Phaëton antea , alio nempe tempore præterito , debuisset currum conscendere ; nunc cum Præsenti utitur , intelligimus illud tempus , quo monebat filium. Sic Ælianus (V. H. Lib. II. Cap. 13) : Ἐζήτουν , ὅστις ποτε οὗτος ὁ Σωκράτης ἐστίν , Quærebant quis tandem hic Socrates esset. Hic rursus si legeremus ἦν , non fuisset ex Græcorum more sensus seu quæstio , quis tunc esset Socrates , sed quis antea fuisset. » Quid Præsens et Imperfectum in istiusmodi locis notione differant , perspicue patet ex hoc Lucæ (Act. IV. 13) loco : Θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ Πέτρου παρρησίαν καὶ Ἰωάννου , καὶ καταλαβόμενοι ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσι καὶ ἰδιῶται , ἐθαύμαζον , ἐπεγίνωσκόν τε αὐτοὺς ὅτι σὺν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν .

3. *Imperfectum* adhibetur in libris Novi Testamenti ad eum modum quo adhiberi solet in prosâ oratione Græcorum :

α) ubi significandum est , factum esse aliquid quo tempore aliud quidpiam fiebat ; ut Luc. XXIV. 32 : Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν , ὥς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ , nonne cor nostrum ardebat in nobis cum nos adloquebatur in via ? Marc. III. 11 : καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα , ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει , προσέπιπτεν αὐτῷ , καὶ ἔκραζε , et

spiritus immundi cum illum videbant, procidebant ei et clamabant (Vulgata). Gal. 1. 14 : ἤκούσατε τὴν ἐμὴν ἀναστροφὴν ποτὲ ἐν τῷ Ιουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκεν τὴν ἐκκλησίαν, quæ in Vulgata ita redduntur : *audistis conversationem meam aliquando in Iudaismo, quoniam supra modum perseguebar ecclesiam Dei* (scil. quo tempore in Iudaismo vivebam).

β) ubi sermo est de re durante et continuata aut sæpius repetita, quæ nunc præteriit. Exempla sunt Luc. VIII. 23 : κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο, καὶ ἐκινδύνεον, *descendit procella venti in stagnum, et complebantur, et periclitabantur*. Matth. XIII. 34 : χωρὶς παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς, *sine parabola non loquebatur cum eis*. Joh. III. 22 : ἐκεῖ διέτριβε μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζεν. Rom. XV. 22 : διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν, *quam ob causam plerumque etiam impediabar quominus ad vos venirem*. 1 Cor. X. 4 : ἐπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας, *bibebant enim e spirituali petra comitante*. 1 Cor. XIII. 11 : ὅτε ἦμην νήπιος, *quamdiu puer eram*. Atque hinc fit ut Imperfectum usurpetur quoque de eo quod solet fieri, ut Marc. XIV. 12 : τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθνον, *primo azymorum die, quando pascha mactabant* (mactare solebant Judæi). Marc. XV. 6 : Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἓνα δέσμιον, *singulis autem festis (paschalibus) illis dimittebat* (solebat dimittere) *vinctum unum*. Pro ἀπέλueιν MATTHÆUS scripsit (Cap. XXVII. 15) : εἰώθει ἀπολύειν.

γ) ubi sermo est de eo quod quis facere aut conatus est aut jam instituit, nec tamen perfecit, ut Luc. I. 59 : καὶ ἐκάλουν αὐτὸ, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Ζαχαρίαν, et vocabant (vocare volebant, Cf. γ. 60) eum nomine patris ejus, ZACHARIAM. Matth. III. 14 : ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτόν, ubi διεκώλυε valet prohibere studuit. Cf. γ. 15. Act. VII. 26 : συνήλασσεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην, ad pacem illos compellebat (compellere conabatur, Cf. γ. 27). De usu Imperfecti ad significandum conatum rei faciendæ apud scriptores profanos, videsis KÜHNERUM §. 438. 2.

δ) Nonnumquam in præteritæ rei narratione, ubi Aoristum expectasses, usurpatum videas Imperfectum. Fit autem hoc ubi narrans aliquid rem exhibet tamquam talem, cui, dum ea fieret, ipse interfuerit ¹⁾. Exemplo sit illud

(1) Matthiä § 505. KÜHNER § 441. 3. « In der Erzählung vergangener Ereignisse bedient sich die griechische Sprache sowol des Aorists als des Imperfects. Die Erzählung nämlich hat einen doppelten Charakter. Sie besteht entweder in einen bloßen Aufzählen und Referiren der Thatfachen, und dann wird der Aorist gebraucht, den wir in dieser Hinsicht die referirende oder erzählende Zeitform nennen; oder sie ist historische Schilderung, Darstellung, Malerei, indem sich der Erzählende in die Vergangenheit versetzt, und das, was hier geschieht, gleichsam mit eignen Augen anschaut, und dann wird das Imperfect gebraucht, das wir in dieser hinsicht die schildernde, darstellende, malende Zeitform (*Tempus adumbrativum, descriptivum*) nennen... Die Zeitdauer des Ereignisses kommt hier nicht in Betracht; dasselbe Ereigniss kann an der einen Stelle durch das Imperfect, an einer andern durch den Aorist ausgedrückt werden. Den Gebrauch dieser oder jener Zeitform bestimmt lediglich die Absicht und Ansicht des Erzählenden, je nachdem er die Ereignisse der Vergangenheit bloss referiren oder schildern will, oder dieselben entweder als abgeschlos-

Act. XVI. 22 : οἱ στρατηγοὶ , περιρρήξαντες τὰ ἑμάτια , ἐκέλευον ῥαβδίσειν , *prætores , dilaceratis eorum vestibus , eos virgis cædi jubebant* (dum ego ibi adstabam). Hinc verò etiam intelligitur quid fieri possit ut ex duobus historiographis eandem rem narrantibus unus Imperfecto utatur , Aoristo alter . Sic MATTHÆUS (Cap. XXVI. 59) scripsit ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν... καὶ οὐχ εὖρον , ubi MARCUS (Cap. XIV. 55) habet καὶ οὐχ εὖρισκον . Confer etiam Matth. XIX. 13 cum Marc. X. 13.

Adnotatio. Imperfectum pro Præsenti positum videatur in hoc PAULI (ad Coloss. III. 18) : ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν , ὡς ἀνῆκεν ἐν Κυρίῳ , verum ἀνῆκεν quemadmodum et Imperfecta ἔδει , καθῆκεν , προσῆκεν , χρῆν , in similibus locis nativam vim suam obtinent; nam ad præterita respiciunt indicantque oportuisse aliquid fieri , quod adhuc fieri neglectum est. Confer MATTHIÄ §. 505. 2. *Ann.* Ephes. V. 4 legendum est non ἃ οὐκ ἀνῆκεν , sed τὰ οὐκ ἀνήκοντα. Imperfectum ἦν , quod legitur Matth. XXVII. 54, dicitur respectu nunc defuncti.

4. Perfectum sicut in classica Græcitate , ita et in Græcitate Novi Testamenti adhiberi solet ad significandam actionem plane præteritam , quæ aut nunc ipsum seu modò finita est, aut per effectus suos durat. Exempla : Luc. XIII. 21 : δοκεῖτε , ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι

sene Fakta oder in ihrer Entwicklung betrachtet. Die relative Beziehung des Imperfekts bei einem solchen historischen Gemälde besteht darin , dass der Erzählende das Faktum der Vergangenheit auf sich bezieht , indem er dasselbe gleichsam in seiner Entwicklung betrachtet. »

ἀμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν; *Putatis-ne hos Galilæos ceteris omnibus Galilæis flagitiosiores fuisse, quoniam talia perpessi sunt?* Res ibidem, antegresso versiculo, memorata nuperrime acciderat. Gal. II. 7: πεπίστευ-
μαι τὸ εὐαγγέλιον, *concreditum mihi est* (*concreditum mihi habeo*) *Evangelium*. Rom. VII. 2: ἡ ὑπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεταί νόμῳ, *maritata mulier lege alligata est viro suo quamdiu is vixerit*. Hebr. X. 14: μιᾷ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκές τοὺς ἁγιαζομένους, *unicâ oblatione consummavit* (*ad se quod attinet*) *in sempiternum eos qui sanctificantur*. Hinc in adducendis vaticiniis formulæ illæ: γέγραπται, κεχηρμάτισται (Hebr. Cap. VIII. 5), aut εἶρηκε (Hebr. I. 13. IV. 4, alibi). Perfectum cum Aoristo junctum legitur Luc. VII. 16: προφήτης μέγας ἐγή-
γερται ἐν ἡμῖν, καὶ ἐπεσκέψατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, *un grand prophète s'est élevé parmi nous, et Dieu visita son peuple*. Marc. XV. 44: Πιλά-
τος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκε· καὶ προσκαλε-
σάμενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ
πάλαι ἀπέθανε, *PILATE s'étonna qu'il était déjà mort; et ayant appelé le centenier, il lui demanda s'il y avait longtemps qu'il mourût*.

Adnotatio. Pro mero *Aoristo* narrantis hic illic adhibitum videas Perfectum, præsertim apud seriores Græciæ scriptores ¹). Ex Novo Testamento huc pertinent

(1) KÜHNER §. 439. 1 a. « In dem historischen Stile ist das Perfect nicht sehr häufig (die Sprache Herodots jedoch liebt den Gebrauch

Αποκ. V. 7 : ἦλθε καὶ εἰληφε τὸ βιβλίον. 2. Cor. XI. 25 : τρὶς ἐρράβδισθην , ἅπαξ ἐλιθάσθην , τρὶς ἐναυάγησα , νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα . Hebr. XI. 27—29 : πίστει κατέλιπεν Αἴγυπτον , πίστει πεποίηκε τὸ Πάσχα..... πίστει διέβησαν.

α) *Præsentis Temporis loco Perfectum adhibetur eatenus tantum quatenus verbo Perfecti Temporis significatur actio quæpiam aut conditio quæ præterito tempore incœpta nunc perdurat, quæque adeò sui iuitium tantum præterito tempore habeat. Exemplo sit illud Joh. IX. 26. 27 : πιστεύεις τοῦτο; Λέγει αὐτῷ. Ναὶ, Κύριε· ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, Credis-ne hoc? Dicit ei: Utique, Domine, ego credidi (credo) te esse Christum, Dei filium. Joh. V. 45 : ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν, Μωϋσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε, est qui vos accuset, Moses, in quo spem vestram repositam habetis. 1 Tim. VI. 17 : Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέ ναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότῃτι, Divites in hoc sæculo moneto ne superbiant, neque spem in opibus fluxis ponant. 2 Tim. IV. 8 : τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, quæ auctor Vulgatæ scitè reddidit : iis qui diligunt adventum ejus. Germanicè dixeris: welche lieb gewonnen haben, und also jetzt lieben. Huc*

des Perfects, was sich aus der objectiven Darstellungsweise dieses Schriftstellers erklären lässt), bei den Rednern dagegen ganz gewöhnlich, indem der Redner das, was er vorträgt, nicht schlechtweg als Vergangenes darstellt, sondern auf seine Gegenwart, d. h. auf den Moment seiner Rede, bezieht.»

verò non pertinet illud Joannis (Cap. 1. 34): καὶ γὰρ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Declarat ibi Joannes se olim vidisse signum a Deo sibi datum ¹⁾, tum verò testatum fuisse, Jesum esse filium Dei.

Adnotatio. Plusquamperfectum ergo istiusmodi verborum est Imperfecti instar, ut Luc. XVI. 20: ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλκωμένος, ubi recte Vulgata: *qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus* ²⁾.

β) Perfectum nonnumquam *de actione futura* adhibitum legitur in Apodosi post Protasin quam ducit Particula εἰ, εἴαν, sequente Futuro aut Aoristo; quo casu ea est Perfecti vis ut indicet summam rei futuræ certitudinem, sive rem tam certò futuram, ac si jam facta esset. Sic SOPHOC. Electr. 690: εἰ παλαισθεῖς πτῶμα θανάσιμον πεσεῖ, τέθνηκα ἐγώ. Simili modo Perfectum adhibuit LIVIUS (XXI. 43): *Si tales animos in prælio habebitis, quales hic ostenditis, vicimus.* Ex Novo Testamento referendum huc est illud

(1) Cf. MALDON. ad h. l.

(2) Ad πεφόβημαι, δέδοικα, ἤλπικα et similium verborum Perfecta Hermannus (ad VIGER. p. 748) hæc notat: « Usurpantur, inquit, hæc de more pro præsentibus, idque jure, quia horum verborum vis propria hæc est, ut initium fieri indicent, φοβοῦμαι, φρίττω, καλῶ, etc. Hinc fit, ut plusquamperfecta eorum pro imperfectis non modo possint, verum etiam debeant poni. Ac recte præcepit THOMAS M. in ἐδεδοίκειν (pag. 264), quorum verborum perfecta significationem præsentis habeant, ut δέδισα, eorum plusquamperfecta esse imperfectorum instar. »

PAULI (Rom. XIII. 8) : ὁ διακρινόμενος, ἐὰν φάγη, κατὰ κέκρυται. Eòdem vero non pertinent neque Rom. XIII. 8 : ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκε ¹⁾, neque JOHANNIS illud (V. 24) μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν. Ratio est quia utroque loco agitur non de re futura sed de tali quæ jam nunc reapse *facta esse* dici debeat. Cf. I. Joh. III. 14. Quod attinet ad locum Johannis (Cap. XVII. 10), δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς, *clarificatus sum in eis*, S. AUGUSTINUS ²⁾ existimavit fuisse ibi adhibitum Præteritum de re futura. Equidem maluerim sentire cum THEOPHYLACTO et EUTHYMIO docentibus Præteritum δεδόξασμαι referendum esse ad rem jam nunc reapse factam, ut adeo CHRISTUS ibi significare voluerit *se jam nunc fuisse in discipulis suis clarificatum*. Nam, ut MALDONATUS notat ad hunc locum, *quemadmodum qui in illum non credebant, illum quodam modo obscurabant, tamquam purum et abjectum hominem rejicientes; ita qui credebant, clarificabant, ostendentes se præclaram de illo opinionem habere.* »

Adnotatio 1. Verba JACOBI (Cap. V. 2) ista : ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν, auctor Vulgatæ recte reddidit : *divitiæ vestræ putrefactæ sunt, et vestimenta vestra a tineis comesta sunt*. Neque enim Perfecta σέσηπε et γέγονε posita ibi sunt pro Præsentibus aut Futuris; nam id quod prægreditur (κλάσατε ὀλολύζοντες κ. τ. λ.) tamquam res jam nunc præsens exhibetur; unde fit ut id quod de divitiis porrò dicitur, cogitetur tamquam res jam nunc perfecta.

(1) Videsis quæ notavi ad h. l. in Commentario.

(2) Apud MALDONAT. ad h. l.

Adnotatio 2. Præsentis significationem in usu loquendi obtinent Perfecta multorum Verborum, quorum hæc vis propria est ut actionis sive statûs cuiuspiam inchoationem indicent. Talia sunt, exempli causâ, κέκτημαι, possideo, ἀκτάομαι, acquiro; οἶδα, scio, ab εἶδω, video; ἔστηκα, sto, ab ἵστημι, colloco, ut 2 Thess. II. 2: ὥς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου, ubi recte Vulgata: *quasi instet dies Domini*. Istiusmodi ergo verborum Plusquamperfecta Imperfecti significationem habent, velut εἰστήκεισαν (Luc. XXIII. 10) *stabant*, ᾔδεισαν (Joh. II. 9; XXII. 9) *sciebant*; μαρτυρεῖ καὶ κέκραγε (Joh. I. 15) *testatur et clamat*. Atque ita ἐώρακα nonnumquam valet *video*, ut I Joh. IV. 20. Contrà, Præsens ἤκω (*adsum*, *veni*) Perfecti notionem habet¹⁾, veluti Joh. IV. 47: ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἦκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, *cum audisset, Jesum ex Judæa in Galilæam venisse*. Sic Præsens ἀκούω quoque nonnumquam valet *audiri*, scilicet ubi *audiendi* actus quodammodo perdurat. Exemplo est illud PAULI (2 Thess. III. 2): Ἀκούομεν γὰρ τινὰς περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, ubi rectè Vulgata: *Audivimus enim*, cet. Ἀπέχουσι (Matth. VI. 2.) quod Belgice valet *xy hebben weg*, Latine rectè reddideris *acceperunt*.

5. Aoristus ponitur

α) pro *Plusquamperfecto* in narrationibus, ubi scriptor aliquam rei circumstantiam, quam suo loco indicare omiserit, serius deinde orationi suæ interserit. Exempla sunt Joh. XVIII. 24: ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ Ἀννας δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν, *miserat eum Annas*

(1) Cf. KÜHNER §. 436.

vinctum ad Caipham ¹⁾. Matth. XIV. 3 : Ὁ γὰρ Ἡρώδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην , ἐδήσεν αὐτὸν καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ , *Herodes enim captum Joannem vinxerat atque in carcerem conjecerat*. In sententiis quoque *relativis* frequens est usus *Aoristi* cum notione *Plusquamperfecti* ²⁾ , veluti Act. I. 2 : ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις , οὓς ἐξελέξατο , *præcepto dato Apostolis quos elegerat*. Joh. XI. 30 : ἦν ἐν τῷ τόπῳ , ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα , *erat adhuc in illo loco , ubi occurrerat ei Martha* ³⁾. Alia exempla videsis Joh. IV. 45. 46. XIX. 23. Luc. XIX. 15. XXIV. 1. Ubi pro *Plusquamperfecto Aoristum* ponit scriptor , id quod narrat factum , simpliciter cogitat quatenus *præteritum* , non verò quatenus illud referatur ad aliud factum pariter *præteritum*.

Adnotatio. *Aoristum* pro *Perfecto* adhibitum fuisse putes , exempli gratiâ , in hoc Lucæ (Cap. I. 1) : ἐπειδὴ περ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἔδοξε καὶ μοι ; at nihil prohibet quominus existimes , *Aoristum* ibi simpliciter esse solenne *Tempus narrantis* (Vide supra §. 41. 1.) , ut verba illa Gallicè propriè valeant : *puis-que plusieurs entreprirent je crus aussi* , cet. , non verò sint reddenda : *puisque plusieurs ont*

(1) Cf. MALDON. ad Matth. XXVI. 57.

(2) Cf. KÜHNER §. 444. MADVIG §. 119. sq.

(3) Cf. Nostratium : *hy bevond zich nog op de plaats , waar Martha hem was te ontmoet gekomen* , pro quo recte quoque dixeris : *waar Martha hem te ontmoet kwam* .

entrepris.... j'ai cru aussi, cet¹⁾. Atque idem dici potest de Aoristis, qui leguntur Lucæ II. 48, XIV. 18, Joh. XII. 48, Rom. XIV. 9, alibi 2).

β) Aoristum hic illic pro Futuro positum fuisse, falsò nonnulli existimarunt. Sic, ut hoc utar, in loco Johannis illo (Cap. XV. 6): εἰ μὴ τις μείνῃ ἐν ἐμοὶ, ἐβλήθη ἔξω ὡς κλήμα καὶ ἐξηράνθη, quamquam Aoristi ἐβλήθη et ἐξηράνθη Latine optimè possunt Futuro transferri, sicuti factum est in versione Vulgata³⁾, vim tamen Futurorum proprie non habent, sed adhibiti sunt de uno eoque singulo eventu

(1) Confer Nostratium: *Nademaal velen ondernamen.... zoo dacht het ook my goed, cet., aut: nademaal velen ondernomen hebben,.... zoo heeft het ook my goed gedacht, cet.*

(2) KUERNERUS (§. 444) de Aoristo adhibito pro Imperfecto Perfecto et Plusquamperfecto hæc docet: Obgleich, inquit, der Aorist das Prädikat schlechtweg als ein Vergangenes und Abgeschlossenes darstellt, ohne alle Nebenbeziehung entweder auf die Gegenwart des Sprechenden, wie diess beim Perfekt, oder auf ein anderes in der Vergangenheit liegendes Prädikat, wie diess beim Imperfekt und Plusquamperfekt der Fall ist, und auch de dem Perfekt und Plusquamperfekt gemeinsamen Nebenbegriff der Fortdauer einer vollendeten Thätigkeit in ihren Folgen ausschliesst: so gebrauchen die Griechen dennoch sehr oft nicht allein in selbständigen Sätzen, sondern sogar in abhängigen Nebensätzen, die doch, insofern sie immer auf der Hauptsatz bezogen werden, eine relative Zeitform erwarten lassen, die ihnen gelaufigere Aoristform, wenn entweder die gegenseitige Relation zwischen Haupt- und Nebensatz, oder der Begriff der Fortdauer nicht besonders hervorgehoben werden soll, oder die Relation aus dem Zusammenhange von selbst hervortritt.»

(3) *Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palme, et arescet.*

qui quidem cui tempori tribuendus sit, non est definitum ¹⁾. Sensus est : *si quis in me non manserit, jam eo ipso ejectus est foras sicut palmes et exaruit.* Atque ita quoque illud Apocalypseos (Cap. X, 7) *ἐτελέσθη τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ*, reddendum est : *consummatum est arcanum Dei*; nam etibi Aoristus *ἐτελέσθη* non proprie habet vim Futuri, sed res futura enunciatur verbo Temporis præteriti, ut mos est facere Prophetis ²⁾. Aoristus *ἐπέστειλα*, qui legitur Joh. XVII. 18, proleptice ponitur de re futura, hoc est, de mittendis in mundum Apostolis. *Ἐξέστη* (Marc. III. 21) significationem habet Præsentis : *insanit.* Cf. γ. 22. In epistola Judæ γ. 14 non ipse Apostolus loquitur, sed Henochi verba quæpiam verbotenus recitat.

(1) Cf. HERMANNUM *De emendanda ratione Græcæ Grammaticæ*, pag. 192, sq.

(2) KÜHNER §. 443. 2. « Der Aorist wird, wie das Perfect, aber mit noch weit grösserem Nachdruck zur Bezeichnung zukünftiger Ereignisse gebraucht, von deren bevorstehenden Eintreten der Sprechende so fest überzeugt ist, wie von schon wirklich geschehenen Thatsachen. Der Begriff des Momentanen, welcher im Aorist liegt, bezeichnet noch kräftiger als das Perfect, die ausser allem Zweifel gesetzte, unveränderliche und zugleich augenblickliche Verwirklichung des noch in der Zukunft liegenden. *Iliad.* δ 160—162 :

Εἵπερ γάρ τε καὶ αὐτίκ' Ὀλύμπιος οὐκ ἐτέλεσεν·
Ἐκ τε καὶ ὄψε' τελεῖ, σὺν τε μεγάλῳ ἀπέτισαν
Σὺν σφῆσιν κεφαλῇσι, γυναιξὶ τε καὶ τρεῖσιν.

Demosthenes. Ol. 1. p. 24 : οὕτω καὶ τῶν τυράννων, ἕως μὲν ἂν ἔξω πολεμῶσιν, ἀφανῇ τὰ κακὰ τοῖς πολλοῖς ἔστιν, ἐπειδὴν δὲ ὁμοῖος πόλεμος συμπλακῇ, πάντα ἐποίησεν ἔκδηλα.

Adnotatio 1. Græci *Aoristum* usurpant quoque ad significandum *id quod solet fieri* ¹⁾; sic, ut hoc utar, ISOCRATES alicubi dixit: Τὰς τῶν φαύλων σιωπῆς ὀλίγος χρόνος διελύσε (dissolvere solet) ²⁾; at in libris Novi Testamenti nusquam *Aoristus* eo sensu adhibetur. Ἐκάθισαν (Matth. XXIII. 2) non valet *solent sedere*, sed *consederunt* adeoque *sessionem habent*, ut Hebr. VIII. 1; neque ἐδικαιώθη (Matth. XI. 20) reddendum est *justificari* sive *comprobari solet*, sed *justificata* sive *comprobata est*; nimirum ἐδικαιώθη ibi est *Aoristus narrantis rem semel aliquando factam*. Atque ita quoque Luc. 1. 51-55 non est sermo de eo quod facere soleat Deus, ut patet ex dictis versu 54, verum certa quædam Dei beneficia, adhuc præstita, generatim ibi memorantur. Verba CHRISTI (Joh. VIII. 29) ista, οὐκ ἀφῆκέ με μόνον, non sunt interpretanda: *non solet*

(1) Cf. HERMANNUM, *De emendanda ratione Græcæ Grammaticæ* pag. 187, sq. KÜHNER §. 442. 1. « Da der Aorist, inquit, das ganze Gebiet der Vergangenheit umfasst, und das Vergangene frei von aller Beziehung auf den Moment des Sprechens oder auf ein anderes, in der Vergangenheit liegendes, Prädikat bezeichnet: so brauchen die Griechen denselben als Ausdruck der Frequenz oder Wiederholung einer Thätigkeit in der Zeit, wenn sie von einer in der Vergangenheit öfters wahrgenommenen Erscheinung. reden, oder eine Wahrheit, ein allgemeines Urtheil, welches auf einzelne Erfahrungen gegründet ist, aussprechen. Der Grieche stellt hier in objectiver Sinnlichkeit die öfters gemachte Erfahrung statt des aus derselben genommenen, allgemeinen Urtheils dar, welches wir durch die Präsensform ausdrücken, und wählt nur dann die Präsensform, wenn er ein zu allen Zeiten absolut gültiges, und entweder auf Vernunftgründen beruhendes oder durch häufige Erfahrung zur allgemeinen Wahrheit gemachtes Urtheil anführt.»

(2) Latini eodem sensu nonnumquam *Perfectum* adhibent; sic HORATIUS (Ep. 1. 2. 48) dixit: *Non domus et fundus, non aeris acervus et auri Aegroto domini deduxit corpore febres, Non animo curas.*

me relinquere solum, verum sensus est: *Pater quum me mitteret, non solum me reliquit, sed mecum est semper*. S. JOANNES (1 Joh. II. 27) monet ut in *doctrina olim accepta* (καθὼς ἐδίδαξεν ὑμᾶς), tamquam indubitate vera, permaneant. Denique Aoristi ἀνένειλεν et ἐξήρανε (Jacob. I. 11) non aliam habent vim quam *Temporis historici*. Idem esto iudicium de Aoristis qui leguntur ibid. Cap. I. 24, et Ephes. V. 29.

Adnotatio 2. Falsò nonnemo putavit Aoristum ἐγενόμην (1 Cor. IX. 20) positum esse pro Præsenti. *Enarrat* ibi Apostolus qualem se inter Judæos atque Gentiles adhuc gesserit. Nec majori jure dixeris pro Præsenti adhibitum fuisse Aoristum ἡτιμάσατε (Jacob. II. 6). Ἐδοξάσθη, quod legitur Joh. XV. 8, neque Præsentis, neque Futuri vim proprie habet, verum sumendum illud est ut supra (p. 295. β) Aoristi ἐβλήθη et ἐξηράνθη; itaque sensus est: *Eo glorificatus est Pater meus, si fructum plurimum afferatis*. Atque ita quoque Baptistæ (Joh. III. 33) ista, ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν, ἐσφράγισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθὴς ἐστι, valent: *Qui accepit ejus testimonium, eo ipso obsignavit, Deum esse verum*. Denique ἐν ᾧ εὐδόκησα (Matth. III. 17) non est reddendum in Præsenti: *qui mihi placet*, ut fecit FAITSCHUS (ad h. l.), sed *in quo mihi complacui*, sicut in Vulgatâ, servato Hebraismo ¹), verba illa reddita sunt.

De epistola, quam *nunc* scribunt aut mittunt Græci, dicere solent ἔγραψα et ἔπεμψα, non quòd Aoristo tribuant vim Præsentis, sed quòd cogitant eum qui epistolam accepturus est; hujus enim respectu scriptio hæc epistolæ aut missio actio erit non præsens sed

(1) Hebraicè dixeris: בִּי עֲפָרְתִּי וְשִׁנֵּי . Cf. Psalm. XVIII. 20.

jam præterita. In Novo Testamento verò de præsentiscriptione fere dici solet γράφω, ut 1 Joh. II. 13., 1 Cor. IV. 14., XIV. 37., 2 Cor. XIII. 17. Pertinent tamen illuc ex Novo Testamento ἔγραψα 1 Cor. V. 11, ἔπεμψα Act. XXIII. 30, Philipp. II. 28, ἀνέπεμψα Philem. γ. 12 et συνεπέμψαμεν 2 Cor. VIII. 18. Alibi verò ἔγραψα tamquam *Tempus historicum* dictum est aut de alia epistola jam antegresso tempore missa, ut 1 Cor. V. 9 et 2 Cor. II. 3. 4. 6., aut de actione epistolam scribendi nunc absoluta, ut Rom. XV. 15. Philem. γ. 19., Gal. VI 11., 1 Petr. V. 12., aut denique de aliqua parte epistolæ nunc absoluta, ut 1 Cor. IX. 15., 1 Joh. II. 21. 26. et V. 13.

Adnotatio 3. Aoristus de conatu rei faciendæ sine effectu nusquam adhibetur ¹⁾. Sic, ut hoc utar, ἡνεγχα τὸν υἱόν μου (Marc. IX. 17) reddendum non est *adducere volebam*, quod KUINOELIO (ad h. l.) placuit, sed simpliciter *adduxi filium meum*.

6. α) *Futuro* significatur interdum, maxime in interrogationibus, ipsum illud quod Latini scriptores passim exprimere solent *Conjunctivo*, ut vocant, *potentiali*, ut Rom. X. 14; πῶς οὖν ἐπικαλέσονται, *quomodo ergo invocent* (invocare poterunt)? 2 Cor. XIV. 16: πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμήν ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ, ἐπειδὴ τὶ λέγεις οὐκ οἶδε, *quomodo amen dicat* (dicere poterit) *ad benedictionem tuam*, *quum quid dicas non intelligat*?

(1) KÜHNER §. 443. 2. Anm. « Der Aorist kann, als Zeitform der absoluten Vergangenheit und Abgeschlossenheit, nie ein Vorhaben oder eine Absicht ausdrücken, sondern stellt auch in diesen Stellen auf energische Weise das bloss beabsichtigte als schon wirklich Eingetretenes und vollendetes dar.

β) Interdum Futurum sumitur eā significatione quam Latini exprimunt ope Coniunctivi, ut vocant, *deliberantis*; exemplo sit illud Luc. XXII. 49: *Εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρῃ, num gladio percutiamus illos?*

γ) Nonnumquam, ex Hebraismo, Futurum usurpari quoque solet de eo quod tale est ut ad nullum definitum tempus proprie pertineat; adeoque de eo quod perpetuò tale est. Pertinent huc Luc. I. 37: *οὐκ ἂδυνατήσεται*¹⁾ *παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ῥῆμα*, non erit impossibile apud Deum omne verbum (Vulgata); item Matth. IV. 4: *οὐκ ἐπ' ἁρτῷ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος*²⁾, quæ in Vulgata reddita sunt: *Non in solo pane vivit homo.*

Ad ordinariam verò Futuri significationem referenda sunt *ὁμοιώσω* (Matth. VII. 24), *ἀποθανεῖται* (Rom. V. 7), *τολμήσω* (Rom. XV. 18), *ἔρεῖ τις* (2 Cor. XV. 35), *ἔξει καὶ πορεύσεται* (Luc. XI. 5), et *ἐπιλείψει* (Hebr. XI. 32)³⁾. *Κυριεύσει* (Rom. VI. 14) Futurum est *confidentis* sive *excitantis et animos addentis*.

Adnotatio. Fut 3. *κεκράξονται* (Luc. XIX. 48) ponitur pro formâ Futuri 1 heic inusitata; nec habet significa-

(1) Cf. Genes. VIII. 14:

(2) Cf. Deuteron. VIII. 3:

(3) Pari modo Futuro Tempore usus est Cicero (pro Coelio Cap. 12): *Dies jam me deficiet, si, quæ dici in eam sententiam possent, coner exprimere.* Idem tamen alibi (De nat. deor. III. 32), adhibito Præsenti Coniunctivi, scripsit: *Dies me deficiat, si velim enumerare quibus bonis male evenerit, nec minus si commemorem, quibus improbis optime.*

tionem eam quæ Futuro III competit (Cf. KÜHNER §. 447.), sed Futuri I ordinariam. TISCHENDORFIUS pro κεκράξενται edidit κράξουσιν, quam lectionem Codd. BL exhibent.

§. 42.

De usu Indicativi, Conjunctivi et Optativi.

1. Indicativo Græci utuntur, ubi significare volunt aliquid vere vel *fuisse* vel nunc *esse* vel *esse futurum*; ubi verò exprimere volunt *aliquid fieri posse*, aut Conjunctivo utuntur, aut Optativo. Nam duplex omnino ratio est, qua quid fieri posse dicatur: altera, quam *objectivam* philosophi vocant, quum quid per ipsarum rerum conditionem fieri potest; altera, quam *subjectivam* dicunt, quum sola rei alicujus cogitatio sibi ipsi non repugnat, sive reipsa fieri possit id quod cogitatur, sive non possit. Igitur modo Conjunctivo ea, quæ per ipsam cujusque rei naturam fieri possent, Græci notarunt, Optativo autem, quæ sine repugnantia possent cogitari ¹⁾. Hoc autem Modorum discrimen etiam in libris

(1) Cf. HERMANNI *De emendanda ratione Græcæ Grammaticæ* Lib. II. Cap. 20. Idem alibi (*De Particula αὖ* p. 77) discrimen Modorum sic explicat: « Apertum est, inquit, in Indicativo veritatem facti ut exploratam respici, in Conjunctivo rem sumi experientia comprobendam, in Optativo veritatis rationem haberi nullam sed cogitationem tantummodò indicari. »

που ἀκοῦσαι, *vellem ipse quoque hominem (PAULUM) audire* (si hoc fieri posset). Gal. IV. 20: ἡ θελὼν παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, *vellem jam* (si hoc fieri posset) *apud vos esse*. Rom. IX. 3: ηὐχόμεν γὰρ αὐτός ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι, *optarem enim ipse ego anathema esse*. Videsis quæ ad hunc locum notavi in Commentario. Quod autem 2 Cor. I. 15 et Philem. γ. 13 legitur ἐβουλόμην huc non pertinet; *narrantis* illud est adeoque vertendum *volui*; idem dicito de Aoristo ἡβουλήθην 2 Joh. γ. 12.

Adnotatio 1. Imperfectum ἔδει, quod legitur Joh. IV. 4, Indicativi sensu capiendum est. Scilicet monet ibi sacer historiographus, JESUM ex Judæa in Galilæam profecturum, *oportuisse*, ut rectâ viâ¹⁾ illuc tenderet, *transire per Samariticam regionem*. Contra, Conjunctivi sensum habet ἔδει illud, quod occurrit in epistola ad Hebræos (Cap. IX. 26) in illo: ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν, quæ verba Germanicè reddi possunt: *sonst hätte er oft leiden müssen*; et Gallicè: *autrement il aurait dû souffrir plusieurs fois*. Conjunctivi quoque sensu reddendum est ὀφείλετε in hoc PAULI (1 Cor. V. 10): ἐπεὶ ὀφείλετε²⁾ ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν, quæ Gallice reddideris: *autrement il vous faudrait sortir du monde*.

(1) FL. JOSEPH. in vit. §. 52. Πάντως ἔδει τοὺς ταχύ βουλομένους ἀπελθεῖν, δι' ἐκείνης πορεύεσθαι· τρισὶ γὰρ ἡμέραις ἀπὸ Γαλιλαίας ἔνισσι οὕτως εἰς Ἱεροσόλυμα καταλύσαι. α *Omnino necesse erat volentibus celeriter proficisci (Hierosolyma), per eam (Samaritam) transire; sic enim tribus diebus e Galilæa Hierosolyma perveniri potest.*

(2) Sic enim ibi legendum est, non verò ὀφείλετε. Inspice subjectum huic loco criticum apparatus in Tischendorfii Novi Testamenti Græci editione (Lipsiensi altera, a. 1849).

Adnotatio 2. Quod attinet ad locum epistolæ prioris ad Corinthios (Cap. VII. 7), ubi legitur: *θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους* ¹⁾ *εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτὸν*, non rectè dixeris *θέλω* ibi positum esse pro *θέλωμι* aut *ἤθελον*. Sunt nimirum PAULI verba in hanc sententiam explicanda: *Id quod de usu conjugii dico* (γ. 5: iterum revertimini in id ipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram), *ex concessione dico et accommodatè ad castram imbecillitatem et incontinentiam, non dico ex imperio. Nam quod desidero* (*θέλω*), *hoc est, scilicet ut imitatores mei sitis omnes vos* ²⁾, *vitam cælibem agentes* ³⁾. Itaque male PALMIUS præsentem locum Belgicè reddidit: *want ik wilde, dat alle menschen waren, gelyk ik zelf ben*; nec rectius id quod porrò ibi (γ. 28) dicitur, *ἐγὼ δε ὑμῶν φείδομαι*, idem reddidit: *en daartoor wilde ik u sparen*; quasi *φείδομαι* ibi valeat *φειδοίμην* ἄν; debebat: *ik nu spaar ulieden*; quorum verborum sensus is est, quem ESTIUS (ad h. l.) hisce verbis expressit: *Ego autem vobis tamquam filiis parco, cupiens vos afflictionum et molestiarum, quæ nuptias consequuntur, expertes esse, ideoque continentiam suadeo* ³⁾.

3. Ad exprimendam interrogationem deliberativam, quæ

(1) Græci Codices constanter exhibent lectionem *πάντας ἀνθρώπους* (*omnes homines*), atque ita quoque legitur in versionibus Itala et Syriaca. Nec aliter legerunt CYPRIANUS, HILARIUS, HIERONYMUS, AUGUSTINUS, alii antiqui. In editione verò Vulgatæ nostræ legitur *omnes vos*. Græcorum Codicum lectionem ESTIUS (ad h. l.) pro genuina habet. Recte.

(2) Quod si pro *θέλω γὰρ* mavis legere *θέλω δὲ*, quæ forsitan hoc loco genuina est PAULI scriptura, sensus erit: *e contra* (*δὲ*) *desidero ut imitatores mei*, cetera.

(3) « Ceterum, hæc PAULI optatio, qua vult omnes homines esse sicut seipsum, de unoquoque est homine, non de omnibus simul. Aut certe, quod mavult Aquinas, antecedente voluntate id voluit, non consequente, sciens id non futurum. » ESTIUS ad h. l.

Falso. Debebat simpliciter: *et non sibi ipse sumit aliquis hunc honorem*. Neque enim uspiam ea est Indicativi vis ut exprimat Germanicum *dürfen*. Indicativus λαμβάνει ibi *indicat*, quænam non sit legitima ratio ad sacerdotium perveniendi.

4. Conjunctivus partim inservit exprimendis

α) adhortationibus, sed non nisi in prima persona pluralis (Conjunctivus *adhortativus*), ut Joh. XIV. 31: ἐγείρασθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν, *Surgite, eamus hinc*. 1 Cor. XV. 32: φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὐριον γὰρ ἀποθνήσκομεν, *Manducemus et bibamus, cras enim morimur*. Phil. III. 15: ὅσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φροῶμεν, *quicumque igitur perfecti (sumus), hoc sentiamus*. 1 Thess. V. 6: γρηγοροῶμεν καὶ νήφωμεν, *vigilemus et sobrii simus*.

β) partim inservit exprimendis deliberationibus sive consultationibus (Conjunctivus *deliberativus* vel *dubitativus*), ut Marc. XII. 14: δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν; *demus-ne an non demus?* Rom. VI. 1: ἐπιμένωμεν τῇ ἁμαρτίᾳ; *Num maneamus addicti peccato* ¹⁾? Luc. XXIII. 31. Εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται; *Si hæc in viridi ligno faciunt, quid fiat in arido?* Matth. XXVI. 54: πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί, *quomodo igitur impleantur Scripturæ*. Ibid. XXIII. 33: πῶς φύγητε; *quomodo effugiatis?* Pertinent huc quoque locutiones, quales leguntur, exempli gratia, Luc. IX. 54: θέλεις, εἰπώμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ; *vis-ne, jubeamus ignem*

(1) Videsis quæ ad hunc locum notavi in Commentario.

de cælo descendere? Confer illud XENOPHONTIS (*Mem.* II. 1. I) : βούλει , σκοπῶμεν ; *vis-ne , videamus?* Matth. VII. 3 : ἄφες , ἐκβάλω τὸ κάρφος , *cet. , Sine , ejiciam festucam , cet.* 1 Cor. IV. 21 : Τὶ θέλετε ; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς , ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε πραότητος ; *Quid vultis? cum vīrga veniam ad vos , an cum charitate et spiritu mansuetudinis?* Quibus in locis ellipsin esse ἵνα Particulæ , falsò existimaveris. Ceterum , fuisse in istiusmodi loquendi formulis Futurum Indicativi quoque usurpatum a recentioribus ¹⁾ , allatis exemplis probavit LOBECKIUS ad PHRYNICHUM , pag. 734. Futurum Indicativi unà cum Conjunctivo legere est in hoc LUCÆ (Cap. XI. 5) : Τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου καὶ εἴπῃ αὐτῷ , *cet. , quis ex vobis habebit amicum et ibit ad eum media nocte , et dicat illi , cet.*

Adnotatio. Locus S. JACOBI , Cap. '[IV.] 15', [sic mihi videtur legendus ut a TISCHEENDORFIO editus est , hoc scilicet modo : 'Εὰν ὁ Κύριος θελήσῃ καὶ ζήσομεν , — καὶ ποιήσομεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. Sentio autem , καὶ Particulam secundo loco ibi positam nullam vim habere conjunctivam , sed hebraizare (1) atque simpliciter inservire inducendæ orationis Apodosi, sicut καὶ illud quod secundo loco legitur Luc. II. 15. Itaque JACOBI verba , de quibus agimus , sic reddiderim : *Si Dominus voluerit et vivemus , faciemus hoc vel illud.* Quo modo jam Syrus interpres locum illum intellexit. Vertit enim :

١ مَنَّا تَمَّا تَمَّا : خَصْمِي ٢ ٣ ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩ ١٠ ١١ ١٢ ١٣ ١٤ ١٥ ١٦ ١٧ ١٨ ١٩ ٢٠ ٢١ ٢٢ ٢٣ ٢٤ ٢٥ ٢٦ ٢٧ ٢٨ ٢٩ ٣٠ ٣١ ٣٢ ٣٣ ٣٤ ٣٥ ٣٦ ٣٧ ٣٨ ٣٩ ٤٠ ٤١ ٤٢ ٤٣ ٤٤ ٤٥ ٤٦ ٤٧ ٤٨ ٤٩ ٥٠ ٥١ ٥٢ ٥٣ ٥٤ ٥٥ ٥٦ ٥٧ ٥٨ ٥٩ ٦٠ ٦١ ٦٢ ٦٣ ٦٤ ٦٥ ٦٦ ٦٧ ٦٨ ٦٩ ٧٠ ٧١ ٧٢ ٧٣ ٧٤ ٧٥ ٧٦ ٧٧ ٧٨ ٧٩ ٨٠ ٨١ ٨٢ ٨٣ ٨٤ ٨٥ ٨٦ ٨٧ ٨٨ ٨٩ ٩٠ ٩١ ٩٢ ٩٣ ٩٤ ٩٥ ٩٦ ٩٧ ٩٨ ٩٩ ١٠٠

(1) Ut a LUCIANO scribente θέλεις , παραγγελλόμεν (*Navig.* p. 178. apud LOBECKIUM ad *Phrynichum* , p. 735).

hoc est : *Si Dominus voluerit et vixerimus , facientes nos (facturi sumus) hoc vel illud.*

5. Optativus usurpatur, ubi votum aliquod exprimitur, ut Act. 1. 20: *τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβῃ ἕτερος*, Vulg: *episcopatum ejus accipiat alter*. Act. VIII. 20: *Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἰς ἀπώλειαν*, *argentum tuum tecum pereat*. Rom. XV. 5: *ὁ δὲ Θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως δώη ¹⁾ ὑμῖν*, cet., *Deus autem patientiae et solatii det vobis*, cet. Philem. γ. 20: *Ἐγὼ σου ὀναίμην ἐν Κυρίῳ*, *te ego velim frui in Domino*.

B) De usu Indicativi, Conjunctivi, et Optativi in propositionibus iis quæ ab aliis pendent propositionibus.

1. Particulæ *ἵνα* et *ὅπως* ²⁾ apud Classicos construuntur cum Conjunctivo aut Optativo, pro illo Modorum discrimine, de quo supra (§. 42. 1) diximus ³⁾. In libris Novi Testamenti Particulæ illæ construi solent :

(1) Videsis quæ ad hunc locum notavi in Commentario, p. 436.

(2) De *μή* (*μήπως*, *μήποτε*) Particulâ, quæ præter vim *τελικήν* simul negationem continet, dicetur infra §. 60. 2. Particula *ὥς* de consilio sive *fine* in libris Novi Testamenti non occurrit nisi in formula *ὥς ἔπος εἰπεῖν* (Hebr. VII. 9).

(3) « Cum Optativo construuntur, si eventus, qui in cogitatione positus est, significatur; cum Conjunctivo autem, si eventus ipse quasi futurus aliquando ponitur. » KLOTZ ad DEVAR. vol. 2. p. 160.

A) Cum Conjunctivo ¹⁾

α) Post *Præsens Tempus*; ut Matth. VI. 2: ὡπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν.... ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, sicut hypocritæ faciunt... ut honorificentur ab hominibus. 2 Tim. II. 4: Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ, militans nemo vitæ negotiis sese implicat, ut placeat, cet. Ibid. γ. 10: πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι, omnia sustineo propter electos, ut et ipsi salutem consequantur. Quibus in locis Conjunctivus exprimit, ut barbarè dicam, *objectivam rei possibilitatem*.

β) Post *Præteritum perfectum*, *Imperativum* et *Futurum*, ut Joh. XX. 31: ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε, hæc verò scripta sunt, ut credatis. Cf. Joh. VI. 38. Luc. XVI. 26. Act. IX. 17. 1 Joh. V. 20. 1 Tim. IV. 15: ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ, in his esto, ut profectus tuus manifestus sit. Matth. II. 8: ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως καὶ γὰρ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ, renunciate mihi, ut ego quoque veniam eumque adorem. Joh. V. 20: μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε, majora his ostendet illi opera, ut vos miremini.

(1) Omnino rarus est in Novo Testamento Optativi usus. Vide supra §. 4. p. 26.

Et hactenùs quidem Græcitas Novi Testamenti nihil differt ab usu loquendi optimè ¹⁾ Græco. Differt autem in eo quod post Imperfectum, Plusquamperfectum aut Aoristum Conjunctiones illæ finales, *ἵνα* et *ὅπως*, illic struuntur non cum Optativo, ut fit apud scriptores bene Græcos, sed cum Conjunctivo. Exempla hæc: Joh. IV. 8: *Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι*, *discipuli ejus abierant in urbem, ut cibos emerent*. Ibid. Cap. VII. 32: *ἀπέστειλαν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ὑπηρέτας, ἵνα πιᾶσιν αὐτόν*, *miserunt... ministros, ut comprehenderent eum*. Luc. XIX. 4: *ἀνέβη ἐπὶ συκομορέαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν*, *adscendit in sycomotorum, ut eum videret*. Luc. VI. 7: *παρετήρουν δὲ οἱ γραμματεῖς εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει, ἵνα εὕρωσι κατηγορίαν αὐτοῦ*, *observabant autem scribæ an sabbato curaturus esset, ut invenirent unde accusarent eum*.

Adnotatio 1. Ex optimorum tamen scriptorum consuetudine *Conjunctivus* etiam poni potest post Tempora

(1) KUHNER §. 772. 2. » Wenn das Verb des Hauptsatzes ein Haupttempus (Præsens, Perfekt, Futur, oder ein Aoristform mit Præsensbedeutung) ist, so folgt auf die Finalkonjunktionen der Konjunctiv der Haupttempora; wenn aber das Verb des Hauptsatzes eine historische Zeitform (Imperfekt, Plusquamperfekt, Aorist) ist, so folgt auf die Finalkonjunktionen der Konjunctiv der historischen Zeitformen (Optativ): z. B. ταῦτα γράφω, γέγραφα, γράψω, ἵν' ἔλθῃς, *ut venias*, dass du kommest; λέξον, ἵν' εἰδῶ, *dic, ut sciam*, dass ich wisse; ταῦτα ἔγραφον, ἔγεγραψα, ἵν' ἔλθοις, *ut venires*, dass du kämest.

historica (Imperf., Plusquamperf. et Aorist.). Si res, quae **C o n j u n c t i v o** illo significatur, in ipsa se vel in suo effectu adhuc perdurare cogitatur ¹⁾. Pertinent huc ex Novo Testamento, inter alia, Luc. I. 3: ἔδοξε καὶ μοι γράψαι, ἵνα ἐπιγνῶς, cet., *visum est etiam mihi scribere, ut cognoscas, cet.* Rom. VI. 4: συνετάφημεν αὐτῷ, ἵνα ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν, *consepulti sumus cum illo, ut in novitate vitae ambulemus.* 1 Tim. I. 20: εὗς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδεύθῃσι μὴ βλασφημεῖν, *quos tradidi satanae, ut discant non blasphemare.* Tit. I. 3: κατέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, *reliqui te Cretae, ut ea quae desint corrigas.* 1 Joh. III. 3: ἐφανερώθη, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, *apparuit, ut dissolvat opera diaboli.* Cf. XENOPH. Mem. I. 1. 8. AELIAN. V. H. XII. 80.

Adnotatio 2. Alibi, veluti Act. V. 26: ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις ἤγαγεν αὐτοὺς, οὐ μετὰ βίας, ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν, ἵνα μὴ λιθασθῶσιν, *Praefectus cum apparitoribus adduxit eos (Apostolos), non cum vi, (metuebant enim populum), ne lapidarentur, Coniunctivus* significare potest, historiographum nihil dubitasse quin praefectus ejusque apparitores lapidati fuissent a populo, si *adhibita vi* Apostolos adduxissent. Quod si Coniunctivi loco Optativum adhibuisset, significasset, se pro incerto habuisse utrum nec-ne illud fuisset eventurum. Marc. VIII. 6: ἔκλασε (τοὺς ἄρτους), καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσι, *fregit (panes) deditque (fragmenta) discipulis suis, ut ea distribuerent, (id quod facere jussi, pro certo erant facturi).* Eodem modo Coniunctivum adhibuit HERODOTUS

(1) Cf. HERMANNUM ad VIGER. p. 850. KLOTZ ad DEVAR. T. 2. p. 618.

(I. 29) scribens : Σόλων ἀπεδήμησε ἕτεα δέκα , ἵνα δὴ μή τινα τῶν νόμων ἀναγκασθῇ λύσαι , τῶν ἔθετο ¹⁾).

Adnotatio 3. Quod verò attinet ad loca , qualia sunt Matth. XIX. 13 : προσηνέχθη αὐτῷ τὰ παιδιά , ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς , aut Marc. X. 13 : προσέφερον αὐτῷ τὰ παιδιά , ἵνα ᾤψῃται αὐτῶν , in his Coniunctivi usus inde explicari possit , quòd scriptoris animo res prae-teritae tamquam praesentes obversarentur. Quo casu , quod Poppo monuit , post Particulas consilium signifi-antes, Coniunctivus (pro Optativo) in THUCYDIDE frequentis-simus est , etiam praecedente verbo Temporis praeteriti ²⁾.

Attamen , quum in istiusmodi locis , qualia permulta sunt in libris Novi Testamenti , Optativus *numquam* occurrat , non temere dixeris , elegans idemque subtile illud Con-junctivi atque Optativi discrimen sacris scriptoribus parum cognitum fuisse , eosque illud passim neglexisse , non quidem de industria , sed inscianter.

B) Cum Indicativi Futuro ³⁾ : ut Apoc. XXII. 14 : Μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ⁴⁾,

(1) Apud MATTHIÄ § 818. p. 996. De THUCYDIDE idem notat haec : *Besonders setzt THUCYDIDES, inquit, in der Erzählung fast regelmäszig den Coniunctiv statt des Optativs, nicht aus Nachlässigkeit, die ihm fremd ist, sondern wahrscheinlich, um dadurch die Absicht als eine, an deren Erreichung der Handelnde oder (in oratione obliqua) der Redende nicht zweifelte darzustellen, da er hingegen den Optativ zu gebrauchen scheint, wenn er eine Absicht von ungewissen Ausgang bezeichnen will.* »

(2) Vide THUCYD. ex edit. POPPO. Lipsiae 1821. Vol. 1. p. 141.

(3) Ut Iliad. φ. 314. :

πολὺν δ' ὄρυμαγδὸν ὄρουσι
Φιτρῶν καὶ λάων , ἵνα παύσομεν ἄγριον ἄνδρα.

(4) Var. lect. οἱ πλύνοντες τὰς στολὰς αὐτῶν. Hanc lectionem exhibet Vulgata : Beati , qui lavant stolas suas.

ἵνα ᾖσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς. 1 Petri III. 1. *ἵνα διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσονται.* 1. Cor. XIII. 3: *εἰὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσομαι.* Sunt autem istiusmodi loca non pauca, in quibus pars Codicum pro Futuro Indicativi exhibet formam Futuri in Coniunctivo. Sic, ut hoc utar, Apoc. III. 9, legitur *ἵνα ἡξουσιν καὶ προσκυνήσουσιν* in Codd. AC, pro quo in Codice B est *ἡξωσι καὶ προσκυνήσωσι*. Sed de formis Futuri Coniunctivi quæ in Codicibus hic illic occurrunt, recte, ut mihi quidem videtur, iudicavit LIPSIVS ¹⁾, cui persuasum est,

(1) De modorum usu in Novo Testamento. P. 1. Indicativi usum explicans. Lipsiae. 1827. pag. 50, sqq. « Quum fere nulla, inquit, in libris sacris reperiatur verborum forma, quin pariter recentioribus Græcis fuerit usitata, propter id ipsum, quod a Græcis usurpatum esse negamus Futurum Coniunctivi, etiam sacris abjudicandum videtur scriptoribus. Deinde verò rationes criticæ, ni omnia huiusmodi exempla suspecta habeamus, vel maxime efflagitant. Nam ne unum quidem exemplum est, quod omnium librorum confirmetur consensu. Quæ Codicum discrepantia si cui ita videatur explicanda, ut a librariis, qui in Futuro Coniunctivi offenderent, aliud quid ubique suppositum esse statuatur, vereor ne id contra acciderit. Multo enim veri similis est, eosdem illos librarios, quum in insolentiori Indicativi usu (veluti si post *ἵνα* vel in exhortatione usurpatur) offenderent, Coniunctivum substituuisse. Mirum enim est Futurum illud non nisi tum reperi, cum de eo, quod reliqui habent libri, librariis aliqua dubitatio esse poterat, Indicativi autem quem diximus usum etiam talibus inveniri locis, ubi ne exstat quidem scripturæ varietas. Accedit etiam illud, quod quum tribus tantum quatuorve locis paulò major sit critica Coniunctivi illius auctoritas (si eam ex sola librorum fide æstimeris), reliquis omnibus pro nulla prorsus habenda est. Quare quod plurimis locis a librariis demum profectum esse certissimum est, id etiam perpaucis illis iisdem tribuendum esse, haud temerè conjicias.» Confer hic quæ notavimus supra §. 13. pag. 52, sqq.

omnia Futuri Coniunctivi exempla in Codicibus Novi Testamenti hic illic obvia, non ab ipsis sacrorum librorum auctoribus profecta esse, sed a librariis qui in usu Futuri Indicativi insolentiori offendentes, pro Indicativo substituerint Coniunctivum, rati hunc Modum post Particulas *inales* omnino requiri. De formis Futuri Coniunctivi obviis in libris classicorum Graeciae scriptorum, idem jam monuerat ABRESCHIUS in *Observatt. misc.* T. III. p. 13.

Adnotatio 1. Vocula ὅπως, ut monet LIPSIVS (l. l. §. 6), licet saepissime ad finem referatur, cum Indicativo tamen hoc sensu in N. T. non construi videtur. De qua structura Græcis tamen admodum usitata vide HERMANNUM ad VIGERUM. pag. 791. 850. sq. BUTTMANNUM, Gr. §. 126. 4. Provocare possis ad locum Matth. VI. 3. 4: Τοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου, τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου ὅπως ἡ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου, ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. et ibidem, ψα. 17. 18: Σὺ δὲ νηστεύων, ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι· ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι. Sed utroque loco ultima verba per se constare possunt. Quam interpretationem quum versûs sexti comparatio suadeat, commendat etiam illud, quod saepissime Novi Testamenti scriptores, ubi manere debebant in structura ex aliqua particula suspensa, sententiam adjiciunt ex se pendentem, servatâ tamen voculâ καὶ, id quod non rarò per leve quoddam Anacoluthon fit. »

Adnotatio 2. Duo sunt loca, ubi voculam ἵνα sequitur Praesens Indicativi: 1 Cor. IV. 6: ἵνα μὴ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἐτέρου, et Gal. IV. 17: ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε. Hanc verò structuram a Graeca

lingua alienam esse, demonstravit HERNANNUS in libro 1 *Demetris*, p. 85; idemque in adnotationibus ad VIGERUM, p. 851, affirmat, ἵνα Particulam, si est ut, finem et consilium indicans, cum Indicativo Praesentis nusquam conjungi. Utrumque locum FRIITSCHIUS (apud LIPSIUM, l. 1. p. 56) ita explicat, ut ἵνα non ut, sed ubi significare ¹⁾ dicat. Verum valde contorta est FRIITSCHII interpretatio, et nusquam alibi in Novo Testamento vocula ἵνα sensu τοπικῶν reperitur. Dixeris, structuram illam forsitan pertinere ad cadentem Graecitatem; verum certa ejus structurae exempla occurrunt denum apud Scriptores Byzantinos. Ad haec, mirum videatur, PAULUM, quum ἵνα Particulam sexcenties recte struxisset, duobus tantum in locis a recta structurâ defecisse. Fuerunt qui existimarent, ex oscitantia librariorum accidisse, ut φυσιοῦσθε et ζηλοῦτε scriberent pro φυσιωσθε et ζηλωτε. Sed haec conjectura probabilis non est, quum φυσιοῦσθε et ζηλοῦτε legantur in omnibus fere codicibus, verisimile autem non sit librariorum mendum idem aliquod in omnes fere codices irrepsisse, nisi ponatur, mendum illud in ipso jam autographo exstitisse, aut certe in apographo, ex quo primaevi codices fuerint transcripti.

Adnotatio 3. Qui post ἵνα Particulam Ephes. III. 16 (κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Κυρίου... ἵνα δώῃ ὑμῖν), ut et Ephes. I. 16 et 1 Petr. 1. 7 legitur, praecedente verbo Praesentis Temporis, Optativus, adhibitus is est quia, quum in illis locis agatur de desiderio, cujus adimpletio a Dei voluntate pendet, eventus ille, quem spectat consilium desiderantis, in sola rei cogitatione continetur. Confer §. 42. 1, et KLOTZIUM ad DEVARIIUM, vol. II. p. 621, sq.

(1) Ut Odyss. δ. 821: ἵν' οἴχεται.

2. Locutiones *hypotheticas* sive *conditionales* Græci quadruplici modo construunt. Nam rem, quæ in propositione hypothetica ponitur, is qui loquitur,

A) aut veram certamque atque reapse factam esse aliquo tempore, aut fieri, aut futuram esse simpliciter fingit, neque ad cogitationem, neque ad eventum aliquando experiundum eam revocans; quo casu adhibetur *εἰ* cum Indicativo omnium Temporum. Ergo *εἰ τοῦτο γίνεται* significat: *sumo rem fieri; utrum possit fieri, vel futura sit, nec-ne, nihil curo* ¹⁾.

B) aut rem sumit simpliciter tamquam talem quæ sit *objective* possibilis; quo casu adhibetur *εἰάν* (*εἰ ἂν*) cum Coniunctivo. Ergo *εἰάν τοῦτο γένηται* significat: *sumo rem fieri, nam potest omnino reapse fieri, spectatis rei circumstantiis, sed utrum revera futura sit, nec-ne, id nescio, verum experiendiā cognoscam.*

C) aut rem sumit simpliciter tamquam talem, quæ sit *subjective* possibilis; quo casu adhibetur *εἰ* cum Optativo; ibi res non revocatur ad veritatem, sed in solâ cogitatione ponitur, ut *εἰ τοῦτο γένοιτο* significet: *cogito rem fieri, et fieri posse cogitari potest quum non repugnet, atque hactenus certe credibile est, fieri eam posse vel futuram esse* ²⁾.

(1) KÜHNER §. 813. 2. Die bedingende Aussage wird von dem Sprechenden als ein Gewisses, Unbezweifeltes, Wirkliches, als eine sichere Behauptung aufgestellt: alsdann steht *εἰ* mit dem Indikativ aller Zeitformen, als: *εἰ τοῦτο λέγεις*, — *εἰ τοῦτο ἔλεγες*, — *εἰ τοῦτο πεποίηκας*, — *εἰ τοῦτο ἐπεποιήκεις* (*ἐποίησας*), *εἰ τοῦτο λέξεις*.

(2) Quae sub B et C docemus, KÜHNERUS sic proponit (ibid. II.):

D) aut rem sumit tamquam talem, quam certo sciat non esse veram neque fieri posse; quo casu adhibetur *εἰ* cum Indicativo Temporum historicorum, h. e. Imperfecti, Plusquamperfecti, aut Aoristi. Ergo *εἰ τοῦτο ἐγένετο* significat: *sumo rem fieri, verum scio fieri non posse, vel non esse futuram* ¹⁾.

Die bedingende Aussage wird von dem Sprechenden als eine blosse Vorstellung aufgestellt. Für dieses Verhältniss hat die griechische Sprache zwei Formen, nämlich: a) *ἐάν* mit dem Konjunktiv der Haupttempora (Praesens, Perfekt, und Futur), als: *ἐάν τοῦτο λέγῃς*, et b) *εἰ* mit dem Konjunktiv der historischen Zeitformen (Optativ), als: *εἰ τοῦτο λέγοις*.

a) Der Konjunktiv der Haupttempora wird gebraucht, wenn der Sprechende die Bedingung zwar als eine blosse Vorstellung, jedoch mit dem Nebenbegriffe der Realisirung oder Verwirklichung des Ausgesagten, mit Aussicht auf Entscheidung aufstellt, als: *ἐάν τοῦτο λέγῃς*, ich weiss zwar nicht, ob du dieses sagen wirst, ich kann es mir nur vorstellen, ich kann es nur vermuthen; aber nach der gegenwärtigen Lage der Dinge erwarte ich, dass du es sagest.

b) Der Konjunktiv der historischen Zeitformen wird dagegen gebraucht, wenn der Sprechende die Bedingung als eine blosse Vorstellung ohne alle Rücksicht auf Realisirung oder Entscheidung des Ausgesagten, als eine blosse Vermuthung, Annahme, Voraussetzung aufstellt, so dass also der Nebenbegriff von Ungewissheit, Zweifel, unentschiedener Möglichkeit damit verknüpft ist, als *εἰ τοῦτο λέγοις*.

Die lateinische Sprache drückt in der Regel beide Formen durch den Konjunktiv der Haupttempora aus: *si hoc dicas* — *ἐάν τοῦτο λέγῃς* et *εἰ τοῦτο λέγοις*; {zuweilen jedoch bezeichnet sie das letztere Verhältniss, wie die griechische Sprache, als: *si hoc diceretur, verè diceretur*.

(1) KUNER (ibid. III): Die bedingende Aussage wird endlich von dem Sprechenden als eine verneinte Wirklichkeit aufge-

Quadruplex autem illa , quam modò diximus , locutionum hypotheticarum structura in libris quoque Novi Testamenti observatur ; id quod variis adductis exemplis jam imus probatum.

Exempla ad A pertinentia :

α) Matth. XIX. 10. *Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικὸς , οὐ συμφέρει γαμῆσαι , si ita est causa hominis cum sua uxore , non expedit uxorem ducere.* 1 Cor. IX. 17. Rom. VIII. 25. Coloss. II. 5. (Praesens sequente Praesenti) ; Matth. XIX. 17 : *Εἰ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν , τήρησον τὰς ἐντολάς , si vis ad vitam ingredi , serva mandata.* Matth. VIII. 4. 1 Cor. VII. 9. (Praesens sequente Imperativo) 2) ;

Rom. VIII, II : *Εἰ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος Ἰησοῦν οἶκεῖ ἐν ὑμῖν , ὁ ἐγείρας τὸν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν , ζωοποιήσσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν , quod si Spiritus ejus , qui suscitavit*

stellt , d. h. als eine solche , von dessen Nichtwirklichkeit oder Nichtmöglichkeit er schon überzeugt ist , über dessen Nichtwirklichkeit oder Nichtmöglichkeit er schon entschieden hat. Alsdann wird der Indikativ der historischen Zeitformen gebraucht , als : *εἰ τοῦτο ἔλεγες , si hoc diceres* , wenn du dieses sagen würdest , *εἰ τοῦτο ἔλεξας , si hoc dixisses* , wenn du dieses gesagt haben würdest , oder gesagt hättest ; aber ich weiss , dass du dieses nicht sagen wirst , nicht gesagt hast.

(2) Huc non pertinet 2 Cor. XIII. 5 , quum quae ibi leguntur verba , interpungenda sint hoc modo : *Ἐαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὶ ἐν τῇ πίστει , ἑαυτοὺς δοκιμάζετε.*

JESUM a mortuis habitat in vobis, qui suscitavit JESUM CHRISTUM a mortuis, vivificabit et mortalia corpora vestra. Johann. V. 47 (Praesens sequente Futuro); — Cor. XV. 16 : *Εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγὴγερται, si mortui non resurgunt, neque CHRISTUS resurrexit.* 2 Petr. II. 20. Rom. IV. 14 (Praesens sequente Perfecto); — Luc. XI. 20 : *Εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, quod si in digito Dei ejicio daemonia, profectò pervenit in vos regnum Dei.* Matth. XII. 26 (Praesens sequente Aoristo).

b) Act. XVI. 15 : *Εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ Κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες μείνατε, si judicastis me Domino esse fidelem, ingressi manete* (Perfectum sequente Imperativo); — 2 Cor. V. 16 : *Εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν, etiamsi cognovimus secundum carnem CHRISTUM, nunc tamen non amplius cognoscimus.* (Perfectum sequente Praesente); — Joh. XI. 12 : *Εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται, si obdormivit, salvus erit.* Rom. VI. 5. (Perfectum sequente Futuro); — 2 Cor. II. 5 : *Εἰ δὲ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, sed si quis contristavit, non me contristavit* (Perfectum sequente Perfecto); — 2 Cor. VII. 14 : *Εἰ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατησχύνθην, si quid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum pudefactus* (Perfectum sequente Aoristo).

c) Rom. XV. 27 : *Εἰ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὁ φέιλουσι καὶ*

ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς, nam si spiritualia eorum bona participarunt Gentiles, debent hi vicissim temporalibus bonis suis inopiam eorum levare. 1 Joh. IV. 11. (Aoristus sequente Praesenti);— Joh. XVIII. 23: *Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ*, si male locutus sum, testificare de malo. Rom. XI. 17. 18. Coloss. III. 1. Philem. γ. 18 (Aoristus sequente Imperativo);— Joh. XIII. 32: *Εἰ ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ*, si Deus clarificatus est in eo, etiam Deus clarificabit eum in semetipso. Joh. XV. 20: *Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμεῖς διώξουσιν* ¹⁾ (Aoristus sequente Futuro).

d) Matth. XXVI. 23: *Εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι*, etiam si omnes in te scandalizabuntur (offendent), ego numquam scandalizabor (Futurum sequente Futuro);— Jacob. II. 11: *Εἰ δὲ οὐ μοι χεύσεις, φονεύσεις δὲ, γέγονας παραβάτης νόμου*, quod si non moechaberis, occides autem, factus es transgressor legis (Futurum sequente Perfecto).

Exempla ad B pertinentia :

Joh. VII. 17: *Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται, si quis volet voluntatem ejus facere,*

(1) In hujusmodi locis, ad sensum, ἐπεὶ vel ὅτι dici poterat, sed tamen aliter res cogitatur, ubi adhibetur εἰ. Confer LIPSIUM, de Modorum usu in Novo Testamento p. 24, sq.

cognoscet, cet. Matth. XXVIII. 14 : 'Εὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτόν, *quod si hoc auditum fuerit coram praeside, nos ei suadebimus*, cet. Adhibetur autem in istiusmodi propositionum *conditionalium* Apodosi communiter Futurum Indicativi, aut Aoristus Coniunctivi cum οὐ μή (Act. XIII. 41. Joh. VIII. 51), aut Imperativus (Joh. VII. 37. Matth. V. 23. X. 93); rarius Praesens, idque ibi tantum ubi Praesens notionem habet Futuri (XENOPH. *Anab.* III. 2. 20), aut ubi adhibetur ad significandum rem certissimò esse eventuram (2 Cor. V. 1), aut ad enuncianda absolute dicta, qualia leguntur 1 Cor. IX. 16. Joh. VIII. 16, alibi. Quae in Apodosi leguntur Perfecta, (Rom. II. 25. VII. 2. XIV. 23. Joh. XX. 23), haec istiusmodi sunt ut vim Praesentis contineant, quum significant actionem quampiam aut conditionem, quae praeterito tempore incoepta, nunc perdurat. Idem dixerim de Aoristo ἐβλήθη Joh. XV. 6.— Aor. Indicativi in Apodosi legitur 1 Cor. VII. 28 : εἰ καὶ γαμήσης, οὐχ ἡμαρτες. Confer Matthiä II. 1203. KLOTZ ad DEVAR. II. pag. 454. sq.— Coniunctivus ab εἰ pendens aut est Coniunctivus *Praesentis*, aut, quod frequentius occurrit, *Aoristi*, qui latine plerumque redditur per Futurum exactum.

Exempla ad C pertinentia :

1. Petr. III. 14 : 'Αλλ' εἰ καὶ πάσχοιτε διὰ δικαιοσύνην, at, *etiamsi pateremini propter justitiam, beati*. 1 Cor. XV. 37 : οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτου, *non corpus illud seris, quod nasciturum est,*

sed nudum granum , si ita caderet ut triticum seminas-
ses , tritici. 1 Petr. III. 17 : Κρεῖττον γὰρ ἀγα-
θοποιοῦντας , εἰ θέλοι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ,
πάσχειν , ἢ κακοποιοῦντας , praestat vos benefacientes,
si hoc vellet Dei voluntas (wenn es so der Wille Gottes
sein sollte) , pati , quam malefacientes. Act. XXVII. 39 :
Κόλπον τινὰ κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλὸν εἰς ὃν
ἐβουλεύοντο , εἰ δύναιντο , ἐξῶσαι τὸ πλοῖον ,
animadvertabant sinum (maris) quemdam (non praeruptis
rupibus cinctum , sed) habentem littus , in quod statue-
runt , si possent , navem impellere. Act. XXIV. 19 :
οὓς ἔδει ἐπὶ σοῦ παρεῖναι καὶ κατηγορεῖν , εἰ τι
ἔχοιεν πρὸς με , quos oportebat coram te adesse et
accusare , si quid contra me haberent. Duobus in locis
(Marc. XIV. 35 et Act. XX. 16) ubi Optativus
poni poterat , adhibitus legitur Indicativus ; sed
etiam apud scriptores bene Graecos Optativi loco
Indicativus occurrit , idque non solum in formula εἰ
δυνατὸν ἐστι , et similibus , verum etiam in oratione
obliqua , ut in hoc AELIANI V. H. XII. 40 : ἐκηρύχθη
τῷ στρατοπέδῳ , εἴ τις ἔχει ὕδωρ ἐκ τοῦ Χοά-
σπου , ἵνα δῶ βασιλεῖ πιεῖν. Ceterum confer dicta
infra (sub num. 5.).

Exempla ad D pertinentia :

Luc. VII. 39 : Οὗτος εἰ ἦν προφήτης , ἐγίνωσ-
 κεν ἅν , cet. , hic si esset propheta , sciret , cet. Hebr.
 IV. 8 : εἰ γὰρ αὐτοὺς Ἰησοῦς κατέπαυσεν ,
 οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας ,
 nam si eis Jesus requiem praestilisset , non sane

de alio post illum die loqueretur. Plura exempla videas infra, §. 43. 2.

Adnotatio 1. In nonnullis tamen Novi Testamenti locis ea, quam diximus, locutionum hypotheticarum structura neglecta fuit. Sic a) legitur *εἰ* cum Coniunctivo 1 Cor. IX. 11 : *εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικά θερίσωμεν*. Ibid. XIV. 5 : *ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ*. Ceterum, *εἰ* cum Coniunctivo nonnumquam occurrit etiam apud scriptores bene Graecos; qua de re videsis quae notavit KÜHNERUS §. 818. 1. *Anm.* 1. b) *ἐάν* cum Indicativo legitur Luc. XI. 12 : *ἐάν αἰτήσῃς ὄν*, cum *petes ovum*, non *cum petieris*; item ibid. Cap. VI. 34 : *ἐάν δανείζετε*, et 1 Joh. V. 15 : *ἐάν οἶδαμεν*.

Adnotatio 2. Particulae *ἐάν* et *εἰ* nonnumquam conjunctae occurrunt in sententiis, qualis est isthaec (Act. V. 38.

(1) « Recentissimi Græci, ut monet LIPSIVS (l. l. pag. 32), Particulam *ἐάν* haud rarò cum Indicativo construunt, ibi maxime, ubi cum vocula *καὶ* coaluit in *καὶν*. Vide HERMANNUM ad VIGERUM. pag. 822. Quod si quis ad usum Novi Testamenti confirmandum non recentissimorum, sed aequalium scriptorum exempla requiri credat, in mentem velim sibi revocet, non eodem, quo Graecos illius temporis scriptores, librorum sacrorum auctores in scribendo usos esse sermone, sed eo, quem quotidiana suppeditaret dicendi consuetudo. Unde nonnulla apud hos reperiri consentaneum est, quae illorum exemplis haud liceat comprobare. In vulgari autem sermone, qui solet in usurpandis verborum modis paulò negligentior esse, jam tum in usu fuisse eam, de qua agimus, structuram, non est, quod negemus. Et ad id quidem demonstrandum etiam recentissimae illa Graecitatis exempla aliquid faciunt. Nam quas apud hosce scriptores offendimus orationis maculas, eas jam antea in usum vulgarem dudum fuisse intromissas, et, hinc demum, labente antiquo elegantiae studio, in ipsos libros sensim irrep- sisse, admodum videtur verisimile. Unde idem in vocula *ἐάν* factum esse, haud inepte conjicias. Quodsi recte in Novo Testamento Indicativus ille videatur defendi, mirum tamen dicas non plura in libris sacris ejusmodi inveniri exempla. »

39) : Ἐὰν ἡ ἐξ ἀνθρώπων ἢ βουλὴ αὕτη ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται· εἰ δὲ ἐκ Θεοῦ ἐστίν, οὐ δύνασθε καταλῦσαι αὐτό. Quamquam autem in plerisque istiusmodi locis ad sensum bis εἰ aut bis εἰάν adhiberi ex aequo potuisset, attamen pro variâ Particulâ aliter atque aliter res cogitatur.

3. De usu Modorum post Particulas temporales haec sunt tenenda :

a) Indicativo junguntur illae Particulae (ὅτε, ὥς, ὁπότε, ἡνίκα, ἕως¹⁾, ἄχρι) ubi aliquid *verè* vel esse vel fuisse, vel futurum esse, atque illud solum, quo est, vel facta est, vel fiet, temporis momentum indicatur. Exempla : Hebr. IX. 17 : ἐπεὶ μήποτε ἰσχύει (scil. διαθήκη) ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος, *quum nondum valeat quando vivit testator*. Matth. VII. 28 : ὅτε συνετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους. Ibid. IX. 25. Marc. XI. 1 : ὅτε ἐγγίζουσιν (Praesens historicum) εἰς Ἱερουσαλήμ. Ibid. XIV. 2 : ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον, *quando pascha mactare solebant*²⁾. Matth. XXVIII. 9 : ὥς δὲ ἐπορεύοντο, *cum irent*. Luc. 1. 23 : ὥς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι, *cum impleti essent dies*. Luc. VI. 3 : ὁπότε ἐπείνασεν, *cum esuriret*. Luc. VII. 1 : ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ. Matth. II. 9 : ἕως ἐλθὼν ἐστὴ (ὁ ἀστὴρ) ἐπάνω οὗ ἧν τὸ παιδίον. Act. VII. 18 : ἄχρις οὗ ἀνέστη βασιλεὺς

(1) Sive ἕως notet *usque dum*, sive notet *quamdiu*, ut Joh. IX. 4 : ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι... ἕως ἡμέρα ἐστίν.

(2) Cf. §. 41. 3. β. p. 286.

ἕτερος. Joh. IV. 21 : ἔρχεται ὥρα ὅτε προσ-
κυνήσετε τῷ πατρί. Luc. XVII. 22 : ἐλεύσονται
ἡμέραι, ὅτε ἐπιθυμήσετε. Joh. V. 25. XVI. 25.

Adnotatio 1. Pro Futuro Indicativi adhibetur
Praesens Indicativi in sententiis generalibus, veluti
Joh. IX. 4 : ἔρχεται νῦν ὅτε (h. e. ἐν ᾗ) οὐδεὶς δύναται
ἐργάζεσθαι, venit nunc, quia nemo potest operari.

Adnotatio 2. Pro Futuro Indicativi post ἕως legitur
nonnumquam Praesens Indicativi, veluti Joh. XXI. 22 :
ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, si volo cum manere,
donec venio. Luc. XIX. 13 : πραγματεύσασθε ἕως ἔρχομαι,
negotiamini donec venio.

b) *Conjunctivo* vero jungi solent illae *Particulae*
cum ἄν (ὅταν, ἐπὰν, ἡνίκα ἄν), ubi cogitatur res
objective possibilis, sive quòd jam prius evenerit sive
aliam ob causam; item ubi *Particulae temporales*
exprimunt rei cujuspiam *durationem* aut *repetitionem* in
futuro (ὅταν, ὅσάκις ἄν), aut punctum temporis
usque ad quod (ἕως ἄν) aliquid esse vel fieri debeat. In
postremo tamen casu legitur etiam simplex *Conjuncti-*
vus cum ἕως, ἕως οὗ, ἄχρι, πρίν, cet., absque ἄν.
Exempla : Matth. V. 11 ; Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνει-
δίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν, beati estis, quando
probris vos affecerint et persecuti fuerint. Joh. II. 10 :
ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω. Matth. II. 8 ;
ἐπὰν δὲ εὑρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, cum verò inve-
neritis, nuntiate mihi. 1 Cor. XI. 44 : ὡς ἄν ἔλθω,
διατάξομαι, ubi venero, disponam. Philipp. II. 23 :
τοῦτον ἐλπίζω πέμψαι, ὡς ἄν ἀπιδῶ τὰ περὶ ἐμὲ,
hunc mittere spero, simul ac perspexero quemnam exitum

res meae habiturae sint. Matth. VI. 2 : ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, *cum ergo* (quotiescumque) *facis elëemosynam.* Marc. XII. 25 : ὅταν στήκητε προσευχόμενοι, *quando* (quotiescumque) *statis ad orandum.* Luc. XI. 21 : ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσῃ τὴν ἐαυτοῦ αὐλὴν, *quando* (quamdiu) *validus armatus custodit aulam suam.* 1 Cor. IX. 25 : ὅσάκις ἂν πίνητε, *quotiescumque biberitis.* Apoc. XI. 6 : ὅσάκις ἐὰν θελήσωσιν, *quotiescumque voluerint.* Matth. II. 13 : ἴσθι ἐκεῖ, ἕως ἂν εἶπω σοι, *esto ibi usque dum dixerō tibi.* 1 Cor. XV. 25 : δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, *nam oportet eum regnare donec omnes adversarios pedibus ejus subjecerit.* Act. XXIII. 12 : λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν Παῦλον, *dicentes neque esuros se esse neque bibituros, donec PAULUM occidissent.* Marc. XIV. 32 : καθίσατε ὧδε, ἕως προσεύξωμαι, *considete hic, usque dum precatus fuero.* 2 Petr. I. 19 : ὧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσῃ, *cui bene facitis attendentes, . . . usque dum illuxerit.* Luc. XIII. 8 : ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὸν, *sine eam etiam hunc annum, usque dum fodero circa eam.* Luc. XXIV. 49 : ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἕως οὗ ἐνδύσησθε ἐξ ὕψους δύναμιν, *vos verò remanete in urbe, usque dum virtute ex alto induti fueritis.* Gal. III. 19 : τῶν παραβάσεων χάριν προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα, *ob transgressionem posita est (lex), usque dum venisset semen.* Ephes. IV. 13 : μέχρι καταστήσωμεν οἱ πάντες, *usque dum pervenerimus omnes.* Apoc. XX. 5 : οἱ δὲ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἔζησαν

ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, *reliqui autem mortuorum non revixerunt (mortui manent) usque dum mille illi anni fuerint finiti.* Luc. XVII. 8 : διακόνει μοι, ἕως φάγω καὶ πίω, *ministra mihi, usque dum edero ac bibero.*

c) Optativus (absque ἄν) post Particulam *temporalem* in oratione obliqua semel tantum legitur in libris Novi Testamenti, Act. Cap. XXV. 16 : Πρὸς οὓς ἀπεκρίθην, οὐκ ἔστιν ἔθος Ῥωμαίοις χαρίζεσθαι τινὰ ἄνθρωπον εἰς ἀπώλειαν, πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον ἔχοι τοὺς κατηγοροῦντας, τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος, *quibus respondi, non esse Romanis hunc morem, ut quempiam condonent in exitium, priusquam is qui accusatur praesentes habeat accusatores suos et locum accipiat defendendi se de objecto crimine.* PAULUS ibi rem non ut *reapse* gestam narrat, sed eam tantummodo significat ut *cogitatione* conceptam. Alibi verò (post ἕως, ἕως οὗ, ὅταν, πρὶν ἢ ¹⁾) in similibus locis pro Optativo adhibetur Coniunctivus, veluti Marc. VI. 45. IX. 9. Act. XXIII. 21. Luc. II. 26. Apoc. VI. 11. Vide infra ad 5.

Adnotatio. Si res non ad cogitationem refertur et eventus tantummodo spectatur, etiam Coniunctivus (absque αν) adhiberi potest. Vide Klotz ad Deva-

(1) De πρὶν ἢ cum Optativo apud Classics vide VIGERUM, Cap. VII. Sect. X. p. 442. MATTHIÄ, §. 522. 2. b. p. 1010 ed. 2ª Lips. 1825.

αιον, Vol. II. p. 688. BRUNHARDT p. 400. KÜHNEN §. 804.

2. Atque eò pertinere dixerim id quod Luc. XIII. 35 legitur: ἕως ἥξει ὁ τε εἰπῆτε, donec tempus venerit, quo dicetis.

4. De usu Modorum post Particulas interrogativas in oratione obliqua monenda sunt haec:

a) Indicativus adhibetur, ubi quaeritur de aliqua re utrum *reapse* sit an *non sit*, aut *ubi sit*, aut *qualis*, aut *cur*, cet., idque sive obliqua interrogatio a verbo Praesentis Temporis pendeat, sive a verbo Praeteriti 1). Exempla: Marc. XV. 44: ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλα ἀπέθανεν. Matth. XXVI. 63. Marc. V. 16: διηγήσαντο αὐτοῖς, πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ. Matth. XII. 3. Act. XX. 18. 1 Thess. I. 9: ἀπαγγέλλουσιν ὁποῖαν εἴσοδον ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς. Joh. IX. 21: πῶς νῦν βλέπει, οὐκ οἶδαμεν. Ephes. 1. 18. 1 Cor. 1. 16. Act. IV. 19.

Nonnumquam fit, ut post verbum Praeteriti Temporis interrogatio exprimatur verbo Praesentis Temporis, id quod ex sermonis recti et obliqui confusione explicari potest. Exempla sunt: Joh. 1. 40: ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ μένει. Act. X. 18: φωνήσαντες επυνθάνετο, εἰ Σίμων ἐνθάδε ξενίζεται. Marc. X. 2: ἐπηρώτησάν αὐτὸν, εἰ ἔστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι. Ibid. XIV. 35: προσήχετο, ἵνα, εἰ

(1) Est hoc contra consuetudinem Latinorum, qui ibi *Conjunctivo* utuntur. Graecos tamen nonnumquam imitati sunt Latini, veluti TERENTIUS (Heaut. I. 1. 117): *Visam, si domi est.*

δυνατόν ἐστὶ , παρελθῇ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα. Luc. XXII. 24. XXIII. 6. Hūc verò non pertinent loca , qualia sunt Luc. XIII. 23 : εἶπε δὲ τις αὐτῷ· Κύριε , εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι ; aut Act. XXII. 25 : εἶπε πρὸς τὸν ἐστῶτα ἐκατόνταρχον ὁ Παῦλος· εἰ ἄνθρωπον Ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν ; Ratio est , quia in his non *obliqua* sed *recta* fit interrogatio. Nimirum , quod notat LIPSIIUS ¹⁾ , saepe in Novo Testamento , apud LUCAM maxime , in ipsa interrogatione *recta* εἰ adhibetur , quamquam dubium non est , quin ex obliquo demum sermone in orationem *rectam* transierit.

b) *Conjunctivus* adhibetur , ubi *obliqua* interrogatione quaeritur *quid fieri debeat* , veluti Rom. VIII. 26 : τὸ γὰρ τι προσευξώμεθα καθὸ δεῖ , οὐκ οἶδαμεν , nam *quid petamus sicut oportet* , (*quid divinae voluntati convenienter petere debeamus*) *nescimus* ²⁾ . Matth. X. 19 : Ὅταν δε παραδιδῶσιν ὑμᾶς , μὴ μεριμνήσετε πῶς ἢ τί λαλήσετε , cum autem tradent vos , ne solliciti sitis , quo modo aut *quid loquamini* . Luc. XII. 11. Item ubi quaeritur *quid* , *quando* , *quomodo* , *ubi* , cet. *fieri possit* . Matth. VIII. 20 : ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει , ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει , *filius hominis non habet , ubi caput reclinat* (ou il puisse reposer sa tête). Hebr. VIII. 3 : ὁθεν ἀναγκαῖον , ἔχειν τι καὶ τοῦτον ὁ πρὸς ἐγκλη,

(1) De Modorum usu in N. T. P. 1. p. 72.

(2) Videsis quae ad hunc locum notavimus in Commentario.

unde necessarium est, habere etiam hunc quod offerat (quod possit offerre). Marc. VI 36: τί γὰρ φάγωσιν, οὐκ ἔχουσιν, non enim habent, quo vescantur. Etiam post verba Temporis Praeteriti: Act. IV. 21: μηδὲν εὗρίσκοντες (Particip. Imperfecti) τὸ πῶς κολλήσονται αὐτοὺς, quum nullum invenirent modum, quo illos punire possent¹⁾. Luc. XIX. 48: καὶ οὐχ εὗρισκον τὸ τί ποιήσωσιν. Luc. XXII. 2: καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν. Marc. III. 6: συμβούλιον ἐποιοῦν, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι, ubi Optativus adhiberi potuisset²⁾, adhibetur autem Con-junctivus, quatenus respicitur ad directam, quam proposuerant quaestionem: πῶς αὐτὸν ἀπολέσωμεν (Conjunct. deliberat.) ;

Adnotatio. Con-junctivi loco potest in istiusmodi locis adhiberi etiam Futurum Indicativi, idque ob notionis affinitatem quam cum Futuro habet Con-junctivus³⁾; veluti Philipp. I. 22: τί αἰρήσομαι, οὐ γνωρίζω, quid eligam (quid eligere me oporteat), ignoro. Pertinet huc forsitan etiam Rom. VIII. 26, ubi jure ambigi potest sit-ne προσευξώμεθα, an προσευξόμεθα legendum. Dici certe poterat utrumque. At Marc. III. 2:

(1) Vide quæ notavi ad hunc locum in Commentario in Act. Ap. Tom. I. pag. 77.

(2) Cf. KUHNER Th. II. pag. 403.

(3) HERM. ad Eurip. Jon. pag. 155: Ubique, inquit, in Con-junctivo inest Futuri notatio, cujus ille cumque Temporis sit.

(4) 1 Cor. VII. 32, 33, 34, TISCHENDORFIUS ter edidit μερμηξ... πῶς ἀρῶμαι, quamquam ἀρέσῃ legitur in Codd. ABDEFG. Existimaverit TISCHENDORFIUS lectionem ἀρέσῃ librarii correctionem esse, quum Con-junctivus in hoc loquendi modo frequentissimus sit, Futurum autem rarissime ibi adhibeatur.

παρετήρουν αὐτὸν, εἰ τοῖς σάββασι θεραπεύσει αὐτὸν, *an eum curaturus esset*, Futurum necessario requiritur, sicut et 1 Cor. VII. 16: τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; *quid enim scis, uxor, num maritum salvatura sis?* De hujusmodi usu Futuri vide STALLBAUM ad Platon. Gorg. pag. 249.

c) Optativus adhibetur de *possibilitate subjectiva*, atque hinc est quod legitur Optativus in narrationibus post verba Temporis praeteriti, ubi id, quod oblique quaeritur, in alterius cogitatione tantum ponitur ¹⁾. Rem illustrabunt exempla: Luc. XXII. 23: ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς, τὸ τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν, *coeperunt quaerere inter se, quisnam esset ex ipsis (quemnam ex ipsis proditorem existimare deberent), qui hoc facturus esset*. Luc. I. 29. III. 15. VIII. 9. XV. 26. XVII. 36. Joh. XIII. 24. Act. XVII. 11: ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφὰς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως, *verbum (evangelicum) cum summa animi promptitudine exceperunt, quotidie Scripturas examinantes, num haec ita se haberent* ²⁾. Act. XVII. 27: ἐποίησε... πᾶν ἔθνος... ζητεῖν τὸν Θεὸν, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσας αὐτὸν καὶ εὐροίεν, *fecit omne genus hominum, ut Deum quaerent, num forte eum contrectarent atque invenirent* ³⁾. Act. XVII. 11. XXV. 20. XXVII. 12.

Adnotatio 1. In formulis οὐδεὶς ἐστίν ὅς vel ἔστις aut

(1) De usu Optativi in oratione obliqua agit MATTHIÄ §. 539.

(2) Vide quae ad hunc locum notavi in Commentario in Act. Ap. T. 2. pag. 91.

(3) Cf. Commentarium meum ad h. l.

τίς ἐστίν ὅς, vel τίς ἔσται ὅς, adhibetur Indicativus post Relativum, idque ex usu loquendi universae Græcitati communi. Exempla. Marc. VII. 15 : οὐδέν ἐστίν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου, εἰσπορευόμενον εἰς αὐτόν, ὃ δύναται αὐτόν κοινῶσαι, *nihil est extra hominem, quod intrans in eum, possit 1) eum coinquinare*. Ibid. IX. 39 : οὐδεὶς γάρ ἐστίν, ὅς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, καὶ δυνήσεται ταχύ κακολογῆσαί με. Luc. I. 61 : οὐδεὶς ἐστίν, ὅς καλεῖται, *qui vocetur*. 1 Cor. VI. 5. Philipp. II. 20 : οὐδένα ἔχω ἰσόψυχον, ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει. Act. XIX. 35 : τίς ἐστίν ἄνθρωπος, ὅς οὐ γινώσκει, *quisnam est hominum, qui nesciat*. Hebr. XII. 7. Unus exstat locus (Luc. VIII. 17), qui in istiusmodi sententia utrumque habet modum, Indicativum et Coniunctivum : οὐ γὰρ ἐστὶ κρυπτόν, ὃ οὐ φανερόν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον, ὃ οὐ γνωσθήσεται καὶ εἰς φανερόν ἔλθῃ. Sed variat ibi lectio ; nam pro ὃ οὐ γνωσθήσεται est in Codd. BL. ὃ οὐ μὴ γνωσθῇ, quo modo si legendum sit, Coniunctivus pendeat non ex totius formulae natura, sed ex solis oculis οὐ μὴ, ut in hoc Marci Cap. XIII. 2 : οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὅς οὐ μὴ καταλυθῇ. Si legas ὃ οὐ γνωσθήσεται καὶ εἰς φανερόν ἔλθῃ, conjiciendum tibi est, librarios ex assidua latini sermonis consuetudine pro Indicativo ἐλεύσεται scripsisse Coniunctivum ἔλθῃ. Cf. LIPSIUM *de modorum usu* in N. T. P. I. pag. 16, et LOBECKIUM ad PHRYNICUM pag. 737, sq.

Adnotatio 2. In loco Joannis (Cap. VII. 35) illo : ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι 2), ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὐρήσομεν

(1) Latinorum consuetudo in his Coniunctivum Modum postulat.

(2) CHRISTUS dixerat (ψ. 34) : *Vous me chercherez et ne me trouverez point*. Ad quae Judæi irridentes : *Où donc celui-ci ira-t-il, que nous ne le trouvons point*. Male praesentem locum reddidit GOSCHENIUS : *Quo hic vult proficisci, ubi nos non inveniamus eum?*

αὐτόν, verba a CHRISTO paulo ante (ὧ. 34) prolata (ζητήσετέ με , καὶ οὐχ εὐρήσετε) a Judaeis repetuntur, adhibitis Tempore et Modo directae orationis CHRISTI. Quare non est cur quis ibi in usu Futuri Indicativi offendant.

Adnotatio 3. Notetur usus Indicativi Futuri post εἰ aut εἰ ἄρα in sententiis, quales leguntur Act. VIII. 22 : δεήθητι τοῦ Θεοῦ , εἰ ἄρα ἀφεθήσεται σοί ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου , et Marc. XI. 18 : ἦλθεν , εἰ ἄρα εὐρήσει τι ἐν αὐτῇ , venit , experturus numquid (fructuum) in illa (ficu) inventurus esset ¹⁾.

5. Alibi quam in locis iis, quae modo (pag. 333, sub litt. c) indicavimus, Optativus in Novo Testamento non legitur in oratione obliqua; sed pro Optativo ibi adhibetur Indicativus. Licet autem universam exemplorum multitudinem ad duo revocare genera. Quorum prius illud est, ubi id, quod in enuntiatione secundaria dicitur, non refertur tamquam alterius cogitatum, sed affirmatur ab ipso eo, qui loquitur ²⁾. Exempla : Marc. IX. 9 : διεστείλατο αὐτοῖς , ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται , ἃ εἶδον . 1 Tim. IV. 1 : τὸ δὲ Πνεῦμα ῥητῶς λέγει , ὅτι ἐν ὑστέροις χρόνοις ἀποστήσονται τινες τῆς πίστεως. Alterum genus ea complectitur loca ³⁾, in quibus Indicativus e confusione orationis rectae et obliquae explicandus est ⁴⁾. Exempla : Matth. XVII. 10 : τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν , ὅτι

(1) « Sciens et prudens CHRISTUS ad arborem divertit, neque ignorans esse ficum, neque fructum non habere : sed fingens se quaerere more hominum, quod se sciebat inventurum non esse. » MALDONATUS ad h. l.

(2) Cf. MATTHIÄ §. 507.

(3) LIPSII verbis (de Modorum usu in N. T. pag. 72) heic fere utor.

(4) Cf. MATTHIÄ l. l.

Ἦλιαν δεῖ εἰσεῖν πρῶτον. Solet autem, ut monet LIPS-
SIUS ¹⁾, ubi de re praeterita sermo est, non solum Modus
verbi sed etiam Tempus e sermone recto in orationem
obliquam transferri. Luc. XVIII. 19 : *εἶπε καὶ πρὸς
τινας τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅτι εἰς ἐ-
δίκατοι.* Luc. XXIV. 21 : *ἡμεῖς ἠλπίζομεν, ὅτι
αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραήλ.*
Quod etiam tum fit, cum res significatur vere facta, ut
Marc. II. 8 : *καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι
οὕτως αὐτοὶ διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν
αὐτοῖς, cet.* Joh. IV. 1 : *ὥς οὖν ἔγνω ὁ Κύριος,
ὅτι ἤκουσαν οἱ φαρισαῖοι, ὅτι Ἰησοῦς πλείονας
μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει, cet.* Adde Matth.
II. 22. XVI. 20. 21. XX. 30. XXI. 45. Marc. II.
1. V. 14. VI. 55. X. 47. Luc. VII. 37. Joh. VI.
5, etc. ²⁾. Orationis rectae et obliquae insolentiori quodam
modo commixtae exempla habes Act. I. 4. 5 : *συναλι-
ζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς, ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ
χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ
Πατρὸς, ἣν ἠκούσατέ μου; ὅτι Ἰωάννης μὲν
ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύ-
ματι ἁγίῳ. Ibid. XVII. 3 : διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ
τῶν γραφῶν, διανοίγων καὶ παρατιθέμενος, ὅτι
τὸν Χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀνασθῆναι ἐκ νε-
κρῶν, καὶ ὅτι οὗτος ἐστιν ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς, ὃν
ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. Ibid. XXIII. 22 : ὁ μὲν οὖν
χιλίαςρχος ἀπέλυσε τὸν νεανίαν, παραγγείλας μη-
δενὶ ἐκλαλῆσαι ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρὸς με.*

(1) Ibid.

(2) Similia occurrunt etiam apud scriptores optime Graecos. Cf.
BERNHARDY, pag. 389. KÜHNER §. 850.

Adnotatio 1. Ὡστε Particula, *ita ut* denotans, plerumque construitur cum Infinitivo; exempli gratia, Act. XIV. 1: λαλῆσαι οὕτως, ὥστε πιστεῦσαι Ἰουδαίων πολὺ πλῆθος, loqui ita, ut crederet Judaeorum copiosa multitudo. Matth. VIII. 24: σεισμὸς μέγας ἐγένετο, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων, motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus. Sed et cum Indicativo ὥστε, *ita ut* denotans, nonnumquam construitur, veluti Joh. III. 16: οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν. Ubi verò ὥστε itaque vel igitur significat novamque inchoat sententiam, ibi semper construitur cum verbo Finito, eoque posito aut in Indicativo, aut in Imperativo, aut denique in Conjunctivo *adhortantis*. Exempla: Rom. VII. 12: ὥστε ὁ μὲν νόμος ἅγιος καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία. Matth. XII. 12: ὥστε ἔξεστι τοῖς σαββάτοις καλῶς ποιεῖν. 1 Cor. III. 21: ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις, itaque nemo gloriator in hominibus. 1 Cor. V. 8: ὥστε ἐορτάζωμεν, itaque festum agamus (Vulg. epulemur). Cf. Klotz ad DEVARIUM. Vol. 2. Cap. 36. pag. 170, sqq.

Adnotatio 2. Ὅφελον, *utinam*, (Aor. 2. verbi ὀφείλω, pro ὥφελον, omisso augmento), quod proprie valet *debebam*, apud Seriores, ut et in libris Novi Testamenti, ita adhibetur, quasi non Verbum sit sed Particula; unde ne Personarum quidem Numerique diversitate quidquam in illa forma Ὅφελον mutatur; Verbum autem, quo, quid optetur, significatur, non Infinitivo sed Indicativo Modo subjungitur. In Novo Testamento quatuor leguntur illius structurae exempla. Cum Imperfecto Ὅφελον legitur Apoc. III. 15: Ὅφελον ψυχρὸς ᾖς, ἢ ζεστός, *utinam frigidus esses, aut calidus*. 2 Cor. XI. 1: Ὅφελον ἀνείχεσθε (pro ἠνείχεσθε), *utinam ferretis*. Cum Aoristo exstat 1 Cor. VI. 8: Ὅφελόν γε ἐβασιλεύσατε, *utinam regnum adepti essetis*. Cum Futuro denique Ὅφελον junctum est

Gal. V. 12: ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστρέφοντες ὑμᾶς, *utinam qui vos conturbant, etiam exsecantur* ¹⁾. Antiqui Aor. 2. ὄφελον, ες, in optando usurpabant proprio sensu, ut ὄφελον θανεῖν, ὄφελες θανεῖν, *debebam mori, debebas mori = utinam mortuus essem, esses, cet.*; et Particulas εἰ γὰρ aut εἴθε Aoristo saepe praeponabant. Cf. MATTHIAE. §. 518. Anm. 3. et VIGER. Cap. V. Sect. IX. 4. sqq.

§. 43.

De ἄν Particula juncta cum Indicativo, Conjunctivo, et Optativo.

Ἄν Particulae ²⁾ vis *δυνητική* est et *ἀοριστολογική*, hoc est *potentialis et indefinitae orationis effectrix* ³⁾. In

(1) Theophyl. ad h. l.: εἴθε μὴ μόνον περιτέμνοντο, ἀλλὰ καὶ τελείως ἀπέκοπον τὰ ἑαυτῶν μορία.

(2) Ad etymon hujus Particulae quod attinet, HARTUNGIUS (Griech. Partik. Vol. 2. §. 3.) ἄν derivat ab ἄνευ, quae sententia non placuit KLOTZIO. « Non dubito, inquit, quin ἄν Particula ad Verbum εἶναι antiquitus pertinuerit, et primum aliquam per se enuntiationem effecerit, ut fere hoc hac Particula dicatur: si res esset aut fieret, quod nos dicamus: *wäre es*, aut *Falls*, vel *vorkommenden Falls*, *betreffenden Falls*. Vide KLOTZIUM ad DEVARIUM. Tom. 2. Cap. 3. p. 99.

(3) KUHNERUS (§. 453. 1) vim Particularum ἄν (κέ, κέν, κά) his verbis describit: « Die ganze Funktion derselben besteht darin, dass

libris Novi Testamenti ἄν Particula legitur cum Indicativo, Coniunctivo, et Optativo.

A) 1. Cum *Indicativo* in Apodosi sententiae conditionalis, ubi ἄν eam vim habet ut indicet, *quid fieret aut factum esset, si aliud quid fieret aut factum esset.* Atque ita ἄν Particula occurrit iuncta:

α) cum Imperfecto, ut Luc. VII. 39: οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἄν, τίς καὶ ποταπὴ ἢ γυνή, ἣτις ἄπτεται αὐτοῦ, hic si esset propheta, sciret quae et qualis sit mulier, quae ipsum attigit. Alia exempla dabunt Matth. XVII. 6 (ἐλέγετε ἄν, diceretis), Joh. V. 46 (ἐπιστεύετε ἄν, crederetis), 1 Cor. XI. 31 (οὐκ ἄν ἐκρινόμεθα, non judicaremur), Matth. XXIII. 30: εἰ ἡμεθα ἐν ἡμέραις τῶν πατέρων, οὐκ ἄν ἡμεθα κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν, si essemus (viveremus) in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in caede prophetarum.

sie das Verhältniss einer *bedingten* Aussage zu einer *bedingenden* angeben, indem sie aussagen, dass das Prädikat des Satzes nicht schlechtweg gesetzt sei, sondern gewissen *Hindernissen* unterliege, die seiner *Verwirklichung* auf irgend eine Weise entgegen treten, und von sich *abhängig* machen oder *bedingen*. Wo also ein Prädikat in Begleitung von ἄν auftritt, erscheint es als von einem andern entweder wirklich ausgedrückten oder zu ergänzenden Gedanken bedingt. Die deutsche und andere Sprachen besitzen [kein dem ἄν gänzlich entsprechendes Wort, obwol das deutsche *sonst*, das lateinische *aliter* und das gottische *thauh* oder *thau* in gewissen Fügungen statt des Griechischen Adverbs gebraucht werden können, sondern drücken die Bedeutung desselben durch Modi (ich *würde* schreiben, *schriebe*, *hätte* geschrieben, *scriberem*, *scripsissem*, *j'écrirais*) aus,»

β) cum Aoristo, ut Matth. XI. 21 : *Εἰ ἐν Τυρῷ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις ..., πάλαι ἂν μετενόησαν, si Tyri et Sidone patrata essent haec miracula, dudum poenitentiam egissent.* 1 Cor. II. 8 : *οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν, Dominum gloriae non crucifixissent.*

γ) Cum Plusquamperfecto, ut Joh. XI. 21 : *Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνῆκει, Domine si fuisses hic, frater meus mortem non obiisset.* I Joh. II. 16 : *μεμενήκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν, permanssissent nobiscum.*

Adnotatio 1. Nonnumquam abest Protasis, e verbis antegressis supplenda, veluti Matth. XXV. 27 : *ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ, ubi εἰ ἔβαλες τὸ ἀργυρίον μου τοῖς τραπεζίταις mente ex antegressis addendum est.* Pertinet huc quoque Hebr. X. 2 : *Ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐπαύσαντο προσφερόμεναι; alioquin nonne cessassent offerri?* Scil. εἰ αἱ θυσίαι ἐδύναντο τελειῶσαι, quod ex antegressa sententia repetendum est.

Adnotatio 2. Nonnumquam ἂν abest ab Apodosi per Verbum Imperfecti Temporis enunciata, ubi Protasis habet Verbum Temporis aut Imperfecti, aut Aoristici, aut Plusquamperfecti. Exemplā : Joh. XV. 22 : *εἰ μὴ ἦλθον..... ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον¹⁾, si non venissem, peccatum non haberent.* Joh. XIX. 11 : *οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν, non haberes potestatem adversus me ullam, nisi tibi datum (hoc) fuisset desuper.* Huc quoque pertinet 2 Cor. XI. 4 : *καλῶς ἀνείχεσθε, quod reddendum est : recte sustineretis*

(1) Ad hunc modum, Conjunctivi loco adhibito Indicativo, FLORUS

§. 43. DE ἄν CUM INDICATIVO, CONJUNCTIVO, ET OPTATIVO. 341

scil. talem doctorem. Obiter nota , ἀνακολουθίαν ibi esse ; nam quum in Protasi scripsisset in Praesenti κηρύσσει et λαμβάετε , Apodosis postulabat ἀνέχεσθε. Pariter huc retuleris Act. XXVI. 32 : ἀπολελίσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος αὗτος , εἰ μὴ ἐπεκέκλητο Καίσαρα , item Joh. IX. 33 : εἰ μὴ ἦν αὗτος παρὰ Θεοῦ , οὐκ ἔδύνατο ποιεῖν οὐδέν , ad quae loca Lipsius ¹⁾ recte monet , attendendum esse ad verbum ἐδύνατο. « Scilicet in quibusdam verbis , inquit , prae ceteris usitata est Particulae ἄν omissio , qualia sunt ἐχρῆν , ἔδει , προσῆκε , καλῶς εἶχεν , αἰσχρὸν ἦν , εἰκὸς ἦν , ἐξῆν , ἐδύνατο , ἔμελλε , ἐκινδύνευε , et verbalia in τέος cum verbo ἦν conjuncta. Quod autem haec Verba prae ceteris voce ἄν carere diximus , non mirabitur , qui meminerit , etiam apud Latinos solemnem Indicativi usum esse in verbis *oportebat* , *debebat* , *decebat* , *aequum erat* , *licebat* , *poterat* , cet. »

2. Particula ἄν cum Indicativo legitur in sententiis relativis post ὅς , ὅστις , ὅσος , ὅπου , cet. , ubi sermo est de re certa aut vere gesta , quae cogitatur accidere aut accidisse non certo quodam tempore , sed quotiescumque occasio ita ferat aut ferret , ut Marc. VI. 56 : ὅπου ἄν εἰσεπορεύετο (wo er etwa eintrat) , ubicumque intrabat. Ibid. ὅσοι ἄν ἤπτοντο αὐτοῦ , ἐσώζοντο , quotquot cum tangerent , sanabantur. Pro quo Matthaeus (XIV. 36) habet : ὅσοι ἤψαντο , ἐσώθησαν , quotquot tetigerant eum , sanati sunt , id quod pariter recte dictum est. Scilicet Matthaeus non rei repetitae cogitationem animo informavit , sed quae variis temporibus acciderant , ea omnia tamquam unam rem , nunc quidem praeteritam , mente comprehendit ; quare et Aoristos adhibuit ¹⁾.

IV. 1.) dixit : Per actum erat bellum sine sanguine , si Pompejum opprimere (Caesar) potuisset.

(1) Cf. LIPSIIUM de Modorum usu in N. T. Part. I. pag. 91.

Adnotatio. Etiam cum Futuro Indicativi ἂν legitur apud classicos Graeciae scriptores (Vide KÜHNERUM §. 454) ; utrum verò hac structura ἂν legatur in libris Novi Testamenti, dubitari potest ; nam sit-ne Joh. XVI. 13 legendum ἔσα ἂν ἀκούσῃ, an verò ἔσα ἂν ἀκούσει, aut, omissâ ἂν Particulâ, ἔσα ἀκούσει, incertum est propter lectionis in Codicibus varietatem. Incertum pariter est, utrum nec-ne alicubi in Novo Testamento ἂν construatur cum Indicativo Praesentis Temporis, quum in locis iis, quae huc facerent (Luc. VIII. 18. X. 8. Joh. V. 19. Marc. XI. 24), incerta lectio sit.

B) cum **C o n j u n c t i v o** legitur ἂν post Pronomina et Adverbia relativa (ὅς, ὅστις, ὅσος, ὅπου, καθότι, cet.), ubi sermo est *de re quae cogitatur non tamquam certò futura, sed tamquam talis quae, spectatis rei circumstantiis, fieri possit.* Sic verò ἂν legitur junctum :

α) cum **A o r i s t o C o n j u n c t i v i**, ubi Latini Futuro exacto utuntur, ut Matth. X. 11. εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, *in quamcumque urbem intraveritis (si quampiam in urbem intraveritis).* Quod si hic, demto ἂν, scribatur : εἰς ἣν πόλιν εἰσέλθητε, vertendum sit : *in quam urbem intraveritis*, et definite cogitanda urbs quaequam, in quam reapse intrassent. Matth. XXI. 22 : ὅσα ἂν αἰτήσητε.... λήψετε, *quaecumque petieritis, accipietis.*

β) cum **P r a e s e n t i**, ut Coloss. III. 17 : πάντα, ὅ, τι ἂν ποιῇτε, *quodcumque faciatis.* Matth. VII. 12 : Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, *quaecumque velitis ut faciant vobis homines.*

Quae de usu Particulae ἂν cum **C o n j u n c t i v o** prae-

terea huc pertinent, ea jam exposita fuere supra (§. 42. 3. b.), ubi diximus de usu Coniunctivi post Particulas temporales. Addendum autem est, ὅταν etiam cum Praesenti aut Futuro Indicativi nonnumquam occurrere apud antiquos Graeciae scriptores (Vide KLOT-RIUM ad DEVARIIUM, pag. 477, sq.); quod ideo moneo, quia in libris quoque Novi Testamenti aliquoties eadem haec structura cernitur, veluti Apoc. IV. 9, non tamen sine varietate lectionis. Semel (Marc. XI. 11) ὅταν legitur cum Imperfecto Indicativi, sed quod pariter non sine exemplo est apud Seriores, ubi agitur de re saepius repetita.

Particula finalis ὅπως cum ἄν propositum significat tale, cuius adeptio adhuc dubia sit, aut ex aliqua conditione suspensa. Pertinet huc Luc. II. 35 : ὅπως ἄν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί, ut detegantur ex multis cordibus cogitationes (quum factum hoc fuerit). Sed Act. III. 20, in illo ὅπως ἄν ἔλθωσι, putaverim ἄν contractè scribi pro εἰάν, atque hoc ibi valere cum, quando, ut Joh. XIV. 3. Ceterum, videsis quae ad Act. III. 20 notavi in Commentario.

C) Cum Optativo legitur ἄν.

α) in oratione directa ad indicandam rei possibilitatem hypothetice cogitatam, ut Act. II. 12 : τί ἄν τέλοι τοῦτο εἶναι; quid hoc tandem sibi velit (wat mag dit toch wel willen beduiden), si tamen sit aliquid in eo momenti. Act. XVII. 18 : τί ἄν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; quid tandem velit dicere ille blatero (wat mag die kakelaar toch wel willen zeggen), si tamen aliud quid eloquitur quam

inania verba. Pertinet huc quoque Act. VIII. 31 : *πῶς ἂν δυναίμην, εἰ μὴ τις ὁδηγήσῃ με*; quae Belgice reddiderim ; *hou zou ik dit toch wel kunnen, zoo my niet iemand onderrigt*. Act. XXVI. 29 : *εὐξαίμην ἂν τῷ Θεῷ, ik zou God wel bidden, dat, cet.*

β) in interrogatione indirecta (post Praeteritum aut Praesens historicum), ut Luc. I. 62 : *ἐνένευον τῷ πατρὶ, τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν*, innuebant patri ejus, quo nomine vellet eum nominari (Belgice dixeris : *hoe hy hem wel mogt willen genoemd hebben*. Luc. VI. 11 : *διελάλουν πρὸς ἀλλήλους, τί ἂν ποιήσειαν τῷ Ἰησοῦ*. Post Conjunctiones et Relativa ἂν cum Optativo omnino non legitur in libris Novi Testamenti, et semel tantum ἂν ibi occurrit cum Infinitivo, scilicet 2 Cor. X. 9 : *ἵνα μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς*, quod valet : *ὡς ἂν ἐκφοβοῦμι ὑμᾶς, tamquam qui velim vos terrere*.

Adnotatio. Pro ἂν in libris Novi Testamenti, ut et in versione Septuaginta-virali et apud Byzantinos, frequenter legitur εἰ, veluti Math. V. 19 : *ὃς εἰ ἂν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων*.

§. 44.

De usu Imperativi.

1. Imperativo nunquam subest notio simplicis permissionis ¹⁾, ut 1 Cor. VII. 15 : *εἰ δὲ ὁ ἄπιστος*

(1) Veluti in hoc Terentii (Eun. III. 3. 48) : *ubi nos laverimus, si voles, lavato*.

*χωρίζεται , χωρίζέσθω , quod si infidelis se separat, separet se , non impedio. Joh. XIII. 27 : ὁ ποιεῖς , ποιήσον τάχιον , quod facis (facere intendis) , fac celerius (quam facturus videaris) ; quae verba CHRISTI , ut notat S. LEO , non jubentis sunt , sed sinentis , nec trepidi , sed parati. Joh. II. 19 : λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον , solvite templum hoc. Pertinet huc quoque Matth. VIII. 32 : ὑπάγετε , ite , idque patet cum ex contexta oratione , tum etiam ex loco parallelo Luc. VIII. 32 : καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν· καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. Matth. XXIII. 32 : καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν , ei vos implete mensuram patrum vestrorum. Quod verò legitur Matth. XXVI. 45 : καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε , id permissive quidem dicitur , sed non seriò , ut S. AUGUSTINUS (*de Consensu Evang.* Lib. 3. Cap. 4) putavit , verùm ironice , ut sensit S. CHRYSOSTOMUS , cujus sententiam contexta oratio (γ. 46 : *Surgite , eamus ; ecce appropinquavit qui me tradet*) valde commendat.*

2. Duo Imperativi per καὶ nonnumquam ita conjunguntur , ut prior conditionem indicet sub qua fiet id quod posterior denotat ; veluti in notissimo illo dicto : *divide et impera*¹⁾. Ex Novo Testamento illuc pertinet Joh. VII.

(1) Hebraeis non quidem omninò propria , sed tamen frequens est istiusmodi loquendi ratio , veluti in hoc Genes. XLII. 18 : וְחָיָה וְחָיָה *hoc facite et vivite* (si hoc feceritis , vivetis) ; aut sine copula ו , ut Prov. XX. 13 : פָּתַח עֵינֶיךָ שִׁבַּע לֶחֶם *aperi oculos tuos , satiare pane* (si impiger fueris , habebis unde vivas).

discrimen etiam in libris Novi Testamenti in universum observatur.

Exempla Imperativorum Aoristi do haec : Marc. I. 41 : καθαρίσθητι , *mundare* (*mundus esto*). Marc. II. 9 : ἄρὸν σου τὸν κράββατον I. 44 : σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ. III. 5 : ἔκτεινον τὴν χειρὰ σου. VI. 11 : ἐκτινάξατε τὸν χοῦν. IX. 43 : ἀπόκοπον αὐτήν, Joh. XI. 7 : γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. XIII. 27 : ποιήσον τάχιον. XIV. 8 : δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα. Act. I. 24 : ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω, XII. 8 : περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου. 1 Cor. XVI. 11 : προπέμψατε αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ. Act. XXIII. 23 : ἐτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους. Alia mitto. Ubi sermo est de re *statim* peragenda, Imperativo nonnumquam praemittitur *νῦν* aut *νυνί*, veluti Act. X. 5 : καὶ νῦν πέμψον.

Exempla verò Imperativorum Praesentis sunt : Rom. XI. 20 : μὴ ὑψηλοφρόνει , ἀλλὰ φοβοῦ , *noli altum sapere* (*superbire*), *sed time*. Ibid. XII. 20 : εἰάν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτὸν. Ibid. XIII. 3 : θέλεις μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν ; τὸ ἀγαθὸν ποίει. Jacob. II. 12 : οὕτω λαλεῖτε , καὶ οὕτω ποιεῖτε. Ibid. V. 12 : μὴ ὀμνύετε. 1 Tim. IV. 7 : τοὺς βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ , alia.

Nonnumquam in una eademque sententia Imperativi leguntur duo , Aoristi et Praesentis , diversam suam potes-

rem brevi absolutam aut semel factam indicat. Inepte dicas , γράφον βιβλον , quia hoc longi temporis opus est ; recte vero , δὲ τὴν χεῖρα , quia hoc brevi temporis momento fit. »

tatem obtinentes , veluti Joh. II. 16 : ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν , μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου , auferte illa hinc ; nolite facere domum patris mei domum negotiationis.

6. Imperativus Aoristi hic illic legitur , ubi Imperativum Praesentis expectasses. Sciendum autem est , saepissime ab arbitrio scriptoris pendere , utrum velit rem significare tamquam momentaneam et nunc agendam , an verò tamquam jam incoeptam et continuandam ; et praeterea notandum etiam hoc est , Aoristi Imperativum in universum reputari fortiolem , leniorem autem Imperativum Praesentis ; atqui oratio fortior , lenior , saepenumero pendet a lubitu aut affectu loquentis ¹⁾. Atque haec animadvertenda sunt , si recte judicare velis de usu Imperativorum Aoristi ex. gr. in locis his : Joh. XV. 4 : μέννατε ἐν ἐμοί. Act. XVI. 16 : μέννατε . 1 Joh. V. 21 : φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων . 1 Tim. VI. 20 : ὦ Τιμόθεε ! τὴν παραθήκην φύλαξον ³⁾. Hebr.

(1) SCHORMANN (ad Isaëum p. 235 , contra Schäfer ad Demosth. III. 185) : « Tenuissimum , inquit , discrimen esse apparet (inter Imperativum Aoristi et Praesentis) , ut saepenumero pro lubitu aut affectu loquentis variari oratio possit. Nam quid mirum qui modo lenius jusserat : σκοπεῖτε (Demosth. Lept. 483) , eundem statim cum majore quadam vi et quasi intentius flagitantem addere : λογισασθε . Et plerumque si non semper , apud pedestres quidem scriptores , in tali diversorum temporum conjunctione praesens Imperativus antecedit , sequitur Aoristus. »

(2) Pro μέννατε est alibi (veluti Luc. IX. 4. 1 Joh. II. 28. 2 Tim. III. 14) in similibus sententiis Imperativus Praesentis : μένετε , μένε , μενέτο .

(3) Pro eo est alibi , veluti 2 Petri III. 17 , Imperativus Praesentis , φυλάσσεσθε .

III. 1 : κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν. Marc. XVI. 15 : πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον. Joh. XIV. 15 : τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε. Jacob. V. 7 : μακροθυμήσατε ἕως τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου. Rom. XV. 11 (ex LXX) Imperativi Praesentis et Aoristi conjunguntur, nullā tamen notionis diversitate : *Αἰνεῖτε τὸν Κύριον, πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν, πάντες οἱ λαοί.* Ad haec, memineris, Codices in locis non paucis variam exhibere lectionem, veluti Rom. XVI. 17, ubi habent et *ἐκκλίνετε*, et *ἐκκλίνετε*.

De Imperativo Praesentis post *μή* dicetur infra §. 60.

Adnotatio. Imperativum Praeteriti adhibet qui quam vult rem, jam nunc factam cogitat et durare jubet, ut *τέθναθι*, i. e. *κείσο τεθνηκώς*¹⁾. Pertinet huc ex Novo Testamento Marc. IV. 39 : *σιῶπα! περίμωσο!*

§. 45.

De usu Infinitivi.

Infinitivus, qui solam ac nudam continet Praedicationem, quod in verbis inest, significationem, cum alio

(1) Cf. KUHNERUM. §. 469. 2.

verbo (finito) proxime construitur aut ut hujus Subjectum , aut ut Objectum.

1. Infinitivus ut Verbi Finiti Subjectum legitur , exempli gratiā , Matth. XII. 10 : εἰ ἔξεστι τοῖς σάβ-
 βασι ὁ ραπεύειν ; num sanare licitum est sabbato ?
 Ibid. XV. 26 : οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον
 τῶν τέκνων , panem filiorum sumere non est rectè factum.
 Quod si tali Infinitivo jungitur Substantivum aut Adjec-
 tivum aut Participium aliquod ad Subjectum pertinens ,
 hoc plerumque in Accusativo positum est , ut Matth. XVIII.
 8 : καλὸν σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χω-
 λόν ἢ κυλλόν , ἢ cet. ; ad vitam ingredi debilem
 vel claudum melius tibi est , quam , cet. Joh. XVIII. 41 :
 συμφέρει ἓνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ,
 mori unum hominem pro populo expedit. Act. XXV. 27 :
 ἄλογόν μοι δοκεῖ πέμποντα δέσμιον μὴ καὶ τὰς
 κατ' αὐτοῦ αἰτίας σημᾶναι , absurdum mihi videtur ,
 eum qui vinctum aliquem mittit , non etiam crimina contra
 eum delata significare. Nonnumquam tamen pro Accusativo
 adhibitus fuit Dativus in sententiis qualis est haec 2 Pe-
 tri II. 21 : κρεῖττον ἦν αὐτοῖς , μὴ ἐπεγνωπέναι
 τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης , ἢ ἐπιγνοῦσιν ἐπι-
 στρέψαι , ubi pro Accusativo ἐπιγνοῦντας est Dativus
 ἐπιγνοῦσι , qui , per Attractionem Graecis valde usita-
 tam , refertur ad antegressum αὐτοῖς.

Adnotatio. 1. Infinitivis , quum sint eo sensu *Nomina*
actionis , nonnumquam praeponitur Articulus , ut Rom.
 VII. 18 : τὸ θέλειν παράκειται μοι , velle bonum in
 promptu mihi est. 2 Cor. VII. 11 : αὐτὸ τοῦτο τὸ κατὰ
 Θεὸν λυπηθῆναι πένθη κατεργάσατο ὑμῶν σπουδήν ,

ipsum hoc quod secundum Deum contristati estis, quantum vobis effecit studium. Etiam in locutionibus impersonalibus καλόν, αἰσχρόν ἐστι, cet., eodem modo, Infinitivo hic illic, emphaseos causâ, Articulus praepositur, ut 1 Cor. VII. 26: καλὸν ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι. Gal. IV. 18: καλὸν τὸ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε.

Adnotatio 2. Infinitivus in istiusmodi locis nonnumquam per verbum finitum ab εἶναι, εἶ, ἵνα pendens exprimitur, ut Marc. XIV. 21: καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη. 1 Cor. VII. 8: καλὸν αὐτοῖς ἐστίν, εἶναι μείνωσιν ὡς καὶ γώ. Joh. XVI. 1: συμφέρει ὑμῖν, ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω. Quae loquendi ratio quamquam ad seriores Graecitates pertinet, tamen non omnino sine exemplo est apud antiquiores. Vide *Isocr.* Nicocl. p. 40. 46.

2. α) Infinitivus verbi Finiti Objectum designat ubicumque verbum Finitum, quod actionem quampiam denotet, ne imperfecta sit oratio, Objecto aliquo indiget. Si tu dicas ἠθέλησαν, imperfecta erit tua oratio; ut perfecta sit, addendum est Objectum, ut sciatur *quid* tandem *voluerint*. Infinitivus autem sic verbi Finiti Objectum est non tantum post verba θέλειν, δύνασθαι, σπουδάζειν, ζητεῖν, quod BORNEMANNO placuit (*Schol.* pag. 40), verum etiam post verba credendi, sperandi, dicendi, affirmandi, aliorumque similium. Exempla obvia sunt ubique. 1 Tim. II. 8: βούλομαι προσεύχεσθαι. Apoc. IX. 6: ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν. Luc. VI. 42: δύνασθαι λέγειν. Gal. I. 10: ζητῶ ἀρέσκειν. Hebr. XI. 24: ἠρνήσατο λέγεσθαι, alia.

β) Quod si Infinitivus eo casu proprium sibi habet Subjectum atque a verbi Finiti Subjecto diversum, hoc in Accusativo ponitur (Accus. cum Infinitivo), ut 1 Tim. II. 8:

βούλομαι προσεύχασθαι τοὺς ἄνδρας. Hebr. VI. 11 : ἐπιθυμοῦμεν ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν, cet. 2 Cor. XI. 16 : μὴ τίς με δόξῃ ἄφρονα εἶναι, ne quis putet me esse insipientem ¹⁾. Pro Infinitivo tamen post verba precandi, jubendi, cet., frequentius adhibitum fuit verbum Finitum cum ἵνα (vide infra n. 9), aut cum ὅτι post verba dicendi, credendi, et similia. Exempla habes Matth. IV. 3 : εἰπὲ, ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. Matth. XX. 10 : ἐνόμισαν, ὅτι πλείονα λήψονται. Act. XIX. 26 : λέγων, ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι. Ubi verò *idem* est Infinitivi et verbi Finiti Subjectum, ibi Subjectum Infinitivi in Nominativo ponitur, ut Rom. XV. 24 : ἐλπίζω διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς, et 2 Cor. X. 2 : δέομαι τὸ μὴ παρὼν θαρσύνειν, in qua structura species quaedam Attractionis est ²⁾. Potest tamen ibi quoque adhiberi Accusativus (cum Infinit.), quod tamen raro factum est; exemplum habes Rom. II. 19 : πέποιθας σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν.

(1) Ubi Nomen, quod a Verbo Finito regitur, in Dativo ponitur, illudque Nomen non pertinet ad rem aut personam diversam a Subjecto Infinitivi, ibi Infinitivi Subjectum pariter in Dativo poni potest, ut factum est Act. XXVII. 3 : Φιλανθρώπως τε ὁ Ἰούλιος τῷ Παύλῳ χρησάμενος, ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντι ἐπιμελείας τυχεῖν, Julius Paulo humaniter usus, eidem permisit amicos suos adire eorumque curā frui. Sciendum tamen est, Codices hoc loco variare et pro πορευθέντι legi quoque πορευθέντα.

(2) Kruger Gramm. Untersuch. III. p. 328, sqq.

διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι. 1 Cor. 1. 17 : οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν. 2 Cor. XI. 2 : ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἀγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ, *despondi enim vos uni viro, ut virginem castam exhiberem Christo. Ad finem sive scopum clarius exprimendum in hujusmodi structuris, nonnumquam ὥστε Infinitivo praemittitur, veluti in hoc Lucae IX. 52 : καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην Σαμαρειτῶν, ὥστε ἐτοιμάσαι αὐτῷ, et profecti in vicum Samaritanorum intraverunt, ut praepararent illi. Matth. XXVII. 1 : συμβούλιον ἔλαβον.... κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε θανατῶσαι αὐτόν.* Byzantinis scriptoribus solennis est hic usus Particulae ὥστε cum Infinitivo pro nudo Infinitivo.

Adnotatio. Usus Infinitivi epexegetici qualis cernitur in hoc Act. XV. 10 : τί πειράζετε τὸν Θεόν, ἐπιθεῖναι ζυγόν, (*imponendo jugum*), in libris Novi Testamenti rarissimus est, frequens autem apud scriptores Graecos, apud quos Infinitivi epexegetici usus multo latius patet. De verbis Pauli (ad Philipp. IV. 10), ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεβάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, dixi in Commentario ad h. l.

4. Infinitivus ob praemissum Articulum τὸ nominascens ¹⁾, in Casibus quoque obliquis adhibetur, et in libris

(1) Kuhnke, §. 651 « Der Infinitiv mit dem Artikel (τὸ) wird von der Sprache ganz wie ein Substantiv behandelt, und ist, indem er mittelst des Artikels durch alle Kasus declinirt werden kann, auch fähig, alle diejenigen Beziehungen, welche durch die Kasus des Substantivs bezeichnet werden, auszudrücken. Von den andern Seite aber tritt auch hier die verbale Natur des Infinitivs

quidem Novi testamenti frequentissime ut Genitivus ¹⁾, qui tum

α) aut pendet a Nominibus (Substantivis , Adjectivis) aut a Verbis , quae et alias cum Genitivo construi solent , ut 1 Cor. IX. 6 : οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι. 1 Petr. IV. 17 : ὁ καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρίμα , cet. Act. XIV. 9 : πίστιν ἔχει τοῦ σωθῆναι. Ibid. XX. 3 : ἐγένετο γνώμη τοῦ ὑποστρέφειν διὰ Μακεδονίας. Luc. XXIV. 25 : βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν. Act. XXIII. 15 : ἔτοιμοι τοῦ ἀνελθεῖν. Luc. I. 9 : ἔλαχε τοῦ θυμιᾶσαι. 2 Cor. I. 8 : ὥστε ἐξαπορηθῆναι ὑμᾶς καὶ τοῦ ζῆν. 1 Cor. XVI. 4 : εἰάν ᾧ ἄξιόν τοῦ καὶ με πορεύεσθαι. Ad hunc modum Demosthenes dixit (Ol. III) : δοκεῖ τὸ φυλάξαι τὰγαθὰ τοῦ κτήσασθαι χαλεπώτερον εἶναι. Alia exempla dabit KUHNERUS §. 651. 3. b.

Adnotatio 1. Illuc ergo pertinet usus Infinitivi cum τοῦ post verba cessandi , removendi , impediendi , prohibendi , et similia , quae cum Genitivo *separatim* construi solent (Cf. K u h n e r §. 512. sq.), ut Rom. XV. 22 : ἐνεκοπτόμην τοῦ ἐλθεῖν. Act. XIV. 18 : μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς. Act. XX. 27 : οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ. 1 Petr. III. 10 : παυσάτω

dadurch hervor , dass er , wie das Verbum finitum , objektive Beziehungsverhältnisse annehmen kann , als : τὸ ἐπιστολὴν γράφειν , τὸ ὑπὲρ τῆς πατρίδος θνήσκειν. »

(1) Infrequentius hoc fit apud scriptores profanos.

τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ κακοῦ καὶ χεῖλη αὐτοῦ τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον. Pertinet huc etiam (Rom. VIII. 12) τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν, ubi Infinitivus pendet ab antegresso ὀφείλεται; dicitur enim ὀφειλέτην εἶναι τινὶ τινος.

β) aut adhibetur ad *finem* sive *scopum* actionis indicandum ¹⁾, ut Act. XXVI. 18: ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκοτόους εἰς φῶς, ut se convertant a tenebris ad lucem. Act. XVIII. 10: οὐδεὶς ἐπιθήσεται σοι τοῦ κακῶσαί σε, nemo invadet ²⁾ te, ut te male habeat (ut tibi noceat). Rom. VI. 6: ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ, ut destrueretur corpus peccati in eum finem ut non amplius serviremus peccato. Exempla ex scriptoribus profanis si quis requirat, inspiciat KÜHNERUM §. 651. 3. b.

Adnotatio 1. In libris Novi Testamenti, ut et in versione septuaginta-virali et apud Byzantinos, Infinitivus cum τοῦ adhibitus quoque fuit non tantum post verba petendi ³⁾, jubendi, discernendi, et similia ⁴⁾, ut Luc. IV. 10: τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σου τοῦ διαφυλάξαι σε. I Cor. VII. 37: καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τοῦ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον. Act. XXVIII. 1:

(1) Hanc vim Genitivus Casus in se jam habet, ut nihil opus sit heic cogitare ellipsin Particularum ἕνεκα aut χάριν. Cf. Bernhardy. pag. 174. sq.

(2) Auctor Vulgatae hoc loco dixit: nemo apponetur tibi. De quo errore videsis quae notavi in commentario ad h. l.

(3) Sic Malalas XIV. pag. 537 dixit: ἡγήσατο ἡ Αὐγουστα τὸν βασιλέα τοῦ κατέλθειν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους.

(4) Quae verba actionem quampiam denotant ad finem aliquem institutam.

ὥς δε ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἰταλίαν, *verum etiam ad exprimendum eventum sive effectum actionis*, ut Act. 19 : ἐκάκωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν τοῦ ποιεῖν ἔκθετα τὰ βρέφη αὐτῶν, *rexit majores nostros, adeo ut exponerent infantes suos*¹⁾. Ibid. III. 12 : ὥς ἰδίᾳ δυνάμει πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν, *quasi nos propria virtute effecerimus, ut hic ambulet*. Rom. I. 24 : παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς, *ita ut mutuò inter se sua corpora foedarent*.

Adnotatio 2. Structuram Infinitivorum cum τοῦ Apoc. XII. 7 (τοῦ πολεμῆσαι), Act. X. 25 : (τοῦ εἰσελθεῖν) et Luc. XVII. 1 (τὸ μὴ ἐλθεῖν), nemo, quod sciam, adhuc probabiliter explicavit.

5. Dativus Infinitivi (cum τῷ) adhibitus legitur de causa ob quam, ut 2 Cor. II. 12 : οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου τῷ μὴ εὐρεῖν Τίτον, *animum tranquillum non habui, quia Titum fratrem non inveneram*. 1 Thess. III. 3 legendum est non τῷ μηδένα σαίνεσθαι, cet., sed τὸ μηδένα σαίνεσθαι, quod sumendum est ad modum Appositionis ad antegressam sententiam : εἰς τὸ στηρίξαι. . . . πίστεως ὑμῶν.

6. Infinitivus nominascens in Casibus obliquis frequenter, praesertim in oratione historica, occurrit junctus cum Praepositionibus, quo casu Articulus numquam omittitur; et saepius in libris Novi Testamenti haec structura legitur quam apud scriptores profanos. Do exempla : Hebr. II. 15 : διὰ παντὸς τοῦ ζῆν, *per totam vitam*. Jacob. IV. 15 : ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς. Matth. VI. 8 :

(1) Cf. Commentarium meum ad h. l.

πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι, *antequam petatis*. 2. Cor. VII. 12 : εἵνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ὑμῶν, *ad manifestandam sollicitudinem nostram*. Matth. XIII. 25 : ἐν τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, *cum dormirent homines*. Act. VIII. 6. ἐν τῷ ἀκούειν. 1 Cor. X. 6 : εἰς τὸ μὴ εἶναι ὑμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν. 2 Cor. VIII. 6 : εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον, *ita ut rogaemus Titum*. Philipp. I. 7 : διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, *quoniam ego in corde meo habeo vos*. Matth. VI. 1. : πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς, *ut spectemini ab ipsis*. Matth. XXVI. 32 : μετὰ τὸ ἐγερθῆναι με, *postquam resurrexero*.

Adnotatio. Huc pariter retuleris structuram Infinitivi cum Adverbio πρὶν aut πρὶν ἢ, ut Joh. IV. 49 : κατὰβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. Matth. XVI. 34 : πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι. Act. II. 20 : πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν Κυρίου.

7. Infinitivum pro Imperativo Epici adhibuere frequenter, alii Poetae et nonnulli scriptores Attici in prosa oratione nonnumquam. Vide KCHNERUM, §. 644. a. b. Ex libris Novi Testamenti huc retulerim Rom. XII. 15 : Χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαίωντων, *gaudere (gaudete) cum gaudentibus, flere (flete) cum flentibus*. Sed nequamquam huc pertinent 1 Thess. III. 11, seq. 2 Thess. II. 17. III. 5, ubi quae putantur Infinitivorum formae, reapse sunt Optativorum formae 3^{ae} Personae, id quod vel ex ipso vocabulorum accentu probatur. 1 Petri V. 10 legendum est non στηρίξαι, sed στηρίξει, in Futuro,

atque ita quoque 2 Cor. IX. 10 pro *χορηγήσαι* et *αὐξῆσαι* legas in Futuro *χορηγήσει* et *αὐξήσει*. In Lucae loco illo (IX. 3) : *καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδὲν αἶρετε εἰς τὴν ὁδὸν, μήδε ῥάβδον, μήτε πήραν, μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον· μήτε ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν*, Infinitivus *ἔχειν* non est pro Imperativo positus, verum pendet ab antegresso *εἶπε*, *dixit* (*praecipit*), et duplex ibi permixta structura est. Puta pro *μηδὲν αἶρετε* scriptum ibi esse *μηδὲν αἰρεῖν*. Infinitivus *δοῦναι* (Apoc. X. 9) a *λέγων* pendet, et *εἰδέναι* (Coloss. IV. 6) ab *ἁλατὶ ἠρτυμένος*. De loco epistolae ad Philippenses (III. 16) *τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κατόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν*, videsis quae notavi in Commentario.

8. Notum illud discrimen inter Infinitivum Praesentis et Aoristi, ut et inter Infinitivum Aoristi et Futuri ¹⁾, etiam in libris Novi Testamenti plerumque servatum est.

A) Itaque adhibitus ibi legitur Infinitivus Aoristi:

α) In *rei gestae narratione*, post Praeteriti Temporis Verbum a quo Infinitivus pendeat, ut Marc. II. 4 : *μὴ*

(1) Stalbaum ad Plat. Euthyd. p. 149: « Aoristus (Infin.) quia nullam facit significationem perpetuitatis et continuationis, pro-uti vel initium vel progressus vel finis actionis verbo expressae spectatur, ita solet usurpari, ut dicatur vel de eo quod statim et e vestigio fit, ideoque etiam certo futurum est, vel de re semel tantum eveniente, quae diuturnitatis et perpetuitatis cogitationem aut non fert aut certe non requirit, vel denique de re brevi et uno veluti temporis ictu peracta, »

δυνάμενοι προσεγγίσει αὐτῷ, quum non possent
 appropinquare illi. Ibid. XII. 12 : ἐζήτουν αὐτὸν
 κρατῆσαι. Ibid. V. 3 : οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν
 δῆσαι, nemo eum vincere poterat. Luc. XVIII. 13 : οὐκ
 ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν
 ἐπᾶραι, ne oculos quidem in coelum tollere volebat.
 Matth. VIII. 29 : ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασι-
 νίσαι ἡμᾶς. Ibid. XVIII. 23 : ὃς ἠθέλησε συνᾶραι
 λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ.

Adnotatio 1. Nonnumquam tamen ibi quoque legitur
 Infinitivus Praesentis, ut Joh. XVI. 19 : ὅτι ἤθελον αὐτὸν
 ἐρωτᾶν. Act. XIX. 33 : ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δή-
 μῳ, volebat verba apologetica facere ad populum. Matth.
 XXIII. 37 : ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα
 σοῦ, sed in loco parallelo (Luc. XIII. 34) est Infiniti-
 tivus Aoristi : ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκ-
 να σοῦ.

Adnotatio 2. Etiam post Imperativum Aoristi constanter
 legitur Infinitivus Aoristi, ut Matth. VIII. 22 : ἄφες τοὺς
 νεκροὺς θάψαι τοὺς ἐαυτῶν νεκρούς. Matth. XIV. 28 :
 κέλευσον με πρὸς σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα.

β) Ubi significatur actio citò transiens et uno veluti
 temporis ictu peracta, aut jam nunc statim peragenda,
 Infinitivus Aoristi adhibitus legitur post quaevis tempora;
 ut Marc. XIV. 31 : ἐάν με δέῃ συναποθανεῖν
 σοι, si oportuerit me mori tecum. Matth. XIX. 3 : εἰ
 ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα. Joh. V.
 44 : πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, quomodo
 potestis credere.

γ) Post verba sperandi, spondendi, jubendi, optandi,

alia, Graeci non raro adhibent Infinitivum Aoristi, ubi nempe actio quaeque simpliciter significanda est *tamquam talis*, h. e. ab omni temporis definiti conditione libera et immunis, aut tamquam unico momento absoluta; Praesentis autem Infinitivum adhibent, ubi exprimenda est actio, quae jam nunc fieri incipiat, aut quae facta perduret; denique Futuri Infinitivum adhibent (post verba *sperandi, promittendi*) ubi significanda est actio quae incerto aliquo tempore futura sit. Confer KÜHNEN §. 445.

In libris autem Novi Testamenti ἐλπίζω constanter struitur cum Infinitivo Aoristi¹⁾, ut Luc. VI. 34 : παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν; Philipp. II. 23 : τοῦτον ἐλπίζω πέμψαι, ὥς ἂν ἀπιδῶ, cet. 2 Joh. γ. 12 : ἐλπίζω γενέσθαι πρὸς ὑμᾶς. Similiter et ἐπαγγέλλεσθαι verbum jungi fere solet cum Infinitivo Aoristi ut Marc. XIV. 11 : ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι, item ὁμνυμι verbum, ut Act. II. 30 : ὁρκῶ ὥμοσεν αὐτῷ ὁ Θεός, ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ καθίσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου. Infinitivus Futuri post ὁμνυμι legitur Hebr. III. 18 : Τίσι δὲ ὥμοσε εἰσελεύσεσθαι. Post κελεύειν Infinitivus Aoristi saepius occurrit quam Praesentis, et posterior hic Infinitivus plerumque legitur ubi sermo est de actione durante, ut Act. XVI. 22 : ἐκέλευον ῥαβδίσειν. Ibid. XXIII. 35 : ἐκέλευσε αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ φυλάσσεσθαι. Verbum παρακαλεῖν nunc cum Infinitivo Aoristi, nunc cum Infinitivo Praesentis construitur.

(1) Hinc nec mirum videri debet, legi quoque Infinitivum Aoristi post ἔτοιμος et ἐν ἐτοίμῳ ἔχειν (de re futura), ut 2 Cor. X. 6 : ἐν ἐτοίμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν.

Adnotatio 1. Constanter quoque cum Infinitivo Aoristi struuntur *πρίν* et *πρίν ἢ* in narrando, aut ad exprimendum Futurum exactum. Vide supra n° 6 *adnotationem*.

Adnotatio 2. Infinitivus Aoristi *δοξάσαι*, qui legitur Rom. XV. 9, notionem habet Temporis Praeteriti, ut et antegressus Infinitivus *γεγενῆσθαι*. Videsis quae in commentario ad hunc locum notavi.

B) Infinitivus Praesentis adhiberi fere solet ibi, ubi significanda est *actio quae aut jam nunc fiat, aut quae perduret* (in se aut in suo effectu), aut denique talis, quae saepe iteretur. Exempla sunt: Joh. IX. 4: *ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με*. Ibid. VII. 17: *ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν*. Ibid. XVI. 12: *οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι*. Hinc in *generalibus* quoque *sententiis* Infinitivus Praesentis adhiberi solet, ut Luc. XVI. 13: *οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυοῖν κυρίοις δουλεύειν*, nullus servus potest duobus dominis servire. Cum verbis credendi jungitur Infinitivus Praesentis, ubi significandum est aliquid, quod jam nunc fiat aut certe fieri incoeperit, ut Philipp. 1. 17: *οἰόμενοι θλίψιν ἐπιφέρειν τοῖς δεσμοῖς μου*. 1 Cor. VII. 36.

Adnotatio 1. Saepe ex arbitrio scriptoris pendet, utrum actionem quampiam exhibere velit tamquam durantem an vero tamquam cito transeuntem (Conf. Luc. XIX. 5. Matth. XXII. 12); quo fit, ut nonnumquam uterque Infinitivus ad unam eandemque actionem significandam fuerit adhibitus. Cf. Matth. XIII. 3: *ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν*, cum Luc. VIII. 5: *ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι*. Similia pariter invenias apud scriptores optime Graecos. Xenoph. Cyrop. II. 4. 10:

οὓς ἂν τις βούληται ἀγαθοῦς συνεργοῦς ποιεῖσθαι.....
οὓς δὲ δὴ τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἔργων ποιήσασθαι τις
βούλοιτο συνεργοῦς προθύμους. Nonnunquam neglecta Infinitivi Praesentis et Aoristi distinctio tribuenda est incuriae scriptoris. Rectissime utriusque Infinitivi distinctio observata fuit in hoc Matth. XIV. 22 : ἰνάγκασε τοὺς μαθητάς ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν αὐτὸν, cet. Cf. et Luc. XIV. 30.

Adnotatio 2. Ubi aequaliter usurpari poterat Infinitivus Praesentis ac Aoristi, ibi Infinitivus Aoristi, utpote minus definite significans, frequentius legitur quam Infinitivus Praesentis, praesertim post ἔχω, *possum*, δύναμαι, δυνατός εἰμι, θέλω, alia. Atque hinc intelligitur quoque usus Infinitivi Aoristi in apodosi sententiae hypotheticae, veluti Joh. XXI. 25 : ἅτινα, ἐὰν γράφηται καθ' ἓν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. Cf. Lobeck ad Phryg. Pag. 751, sqq.

Adnotatio 3. Graeci μέλλειν verbum frequentissime construunt cum Infinitivo Futuri; minus frequenter cum Infinitivo Praesentis, quae structura aliena videri non debet, quum jam ipsum μέλλειν notionem Futuri habeat; raro autem μέλλειν jungunt cum Infinitivo Aoristi. In libris verò Novi Testamenti μέλλειν *plerumque* construitur cum Infinitivo Praesentis, *raro* autem cum Infinitivo Aoristi, idque ferò ubi significantur actiones citò transeuntes, ut Apoc. III. 2 : μέλλει ἀποθανεῖν. Ibid. III. 16 : μέλλω σε ἐμέσαι. Gal. III. 28 : τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. Rarissimo fit in his libris, ut μέλλειν struatur cum Infinitivo Futuri, veluti in Act. Ap. (Cap. XII. 28) : ἐσήμανε διὰ τοῦ Πνεύματος, λιμὲν μέγαν μέλλειν ἔσεσθαι, cet.

9. Infinitivus Perfecti frequenter legitur praesertim in narratione, ubi significanda est res jam quidem

perfecta , sed in suo effectu adhuc in praesenti perdurans ,
ut Act. XVI. 27 : ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων
ἐκπεφευγέναί τοὺς δεσμίους. Act. XXVI. 32 :
ἀπολελεύσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος.

10 Frequenter fit ut in libris Novi Testamenti legatur
ἵνα Particula cum Conjunctivo ubi scriptores bene Graeci
adhibuissent Infinitivum. Valet *ἵνα* in istiusmodi locis
Latinorum *ut* , aut Nostratium *dat*. Ad fatiscentem
Graecitatem ille *ἵνα* Particulae usus pertinet ¹⁾, cujus jam
exempla occurrunt apud Dionysium Halic. post verba
precandi , veluti in hoc (I. p. 215) : δεήσεσθαι τῆς
θυγατρὸς τῆς σῆς ἔμελλον , ἵνα με πρὸς αὐτὴν
ἀγάγοι. Sic autem *ἵνα* in libris Novi Testamenti legitur :

α) Post verba , quibus inest *αἰτί* , *idonei* , *opportuni*
notio , ut Joh. 1. 27 : οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω
αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.

β) Post verba *jubendi* et formulas quibus subest *prae-*
cipiendi notio ; ut Matth. IV. 3 : εἰπὲ , ἵνα οἱ λίθοι
οὗτοι ἄρτοι γένωνται , *dic* , *ut* *hi lapides panes fiant* .
Matth. XII. 16 : ἐπετίμησεν αὐτοῖς , ἵνα μὴ φα-
νερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν , *praeccepit eis* , *ut ne manifes-*
tum ipsum facerent. Ipsum tamen *κελεύειν* verbum
nusquam in Novo Testamento cum *ἵνα* construitur.

γ) Post verba et formulas *rogandi* , *hortandi* , similia ,

(1) Hinc nata est in Neo-graecismo circumlocutio illa , qua exempli
gratia , pro θέλω γράφειν , γράψαι dicunt θέλω νὰ γράφω aut γράψω.

ut Luc. XVI. 27: Ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον πατρός μου. Matth. XIV. 36: καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα μόνον ἄψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.

δ) Post verba et formulas volendi, cupiendi, similia, ut Matth. XVIII. 14: οὐκ ἔστι θέλημα.... ἵνα ἀπόληται εἷς. Marc. VI. 25: θέλω ἵνα μοι δῶς τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου. Act. XXVII. 42: βουλὴ ἐγένετο ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσι.

ε) Post ποιέω, efficio, auctor sum, ut Apoc. XIII. 12: ποιεῖ τὴν γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ἵνα προσκυνήσωσι τὸ θηρίον, efficit, ut terra et habitantes in ea adorent bestiam. Coloss. IV. 16: ποιήσατε, ἵνα καὶ ἀναγνωσθῇ, facite, ut etiam legatur.

η) Post verba permittendi, ut Marc. XI. 16: καὶ οὐκ ἤφριεν, ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ, et non permittebat, ut quis portaret vas per templum.

θ) Post verba conducendi, sufficiendi, ut Matth. V. 29: συμφέρει σοι, ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου. Matth. X. 25: ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ, ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.

ι) Post χρειάν ἔχω, opus habeo, ut Joh. II. 25: οὐ χρειάν εἶχεν, ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου.

κ) Post Pronomen Demonstrativum, quo emphatice demonstratur id quod in sequenti orationis membro

mox nominatur , veluti Joh. XV. 8 : ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ Πατήρ μου , ἵνα καρπὸν πολὺν φέρετε. Ibid. XVII. 3 : αὕτη ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωή , ἵνα γινώσκωσιν. Luc. I. 43 : πόθεν μοι τοῦτο , ἵνα ἔλθῃ. Pertinet huc quoque Joh. IV. 34 : ἐμὸν βρῶμά ἐστιν , ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα , ubi ἐμὸν vim Demonstrativam habet.

λ) Post temporis notationem , ut Joh. XII. 23 : ἐλήλυθεν ἡ ὥρα , ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Adnotatio 1. In duobus locis , scil. 1 Thess. IV. 9 : περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρεῖαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν , et Hebr. V. 12 : πάλιν χρεῖαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς , τίνα τὰ στοιχεῖα , cet. , docent Infinitivum activum pro Passivo poni ad eum modum , quo Graeci dicunt καλὸς ὄρᾱν (beau à voir) , et λόγος δυνατὸς κατανοῆσαι. Sed , ut mihi quidem videtur , exempla haec alterius rationis sunt , nec recte heic conferri possunt. Si 1 Thess. IV. 9 pro οὐ χρεῖαν ἔχετε legeris , secundum D*FG et nonnullas antiquas versiones , οὐ χρεῖαν ἔχομεν , nulla ibi superest difficultas ; quae nec in altero illo loco supererit , si ibi pro τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς , τίνα τὰ στοιχεῖα , cet. , legas τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς τινὰ τὰ στοιχεῖα , quod valeat : *rursus indigetis , ut aliquis vos doceat elementa , cet.*

Adnotatio 2. Act. XXVII. 10 , ubi legitur θεωρῶ ὅτι μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν , duplex syntaxis permixta fuit ; nam aut scribendum erat : θεωρῶ ὅτι ὁ πλοῦς μέλλει ἔσεσθαι , aut ita : θεωρῶ τὸν πλοῦν μέλλειν ἔσεσθαι. Itaque ἀνακολουθία est in hac structura ; quae tamen , maxime post verba *sentendi* et *dicendi* , frequenter occurrit etiam apud scriptores bene graccos. « Saepenumero , inquit

Klotzius ad Devarium (pag. 691), etiam haec constructio apud optimos scriptores graecos habetur, ut post Particulam ὅτι illatus sit Infinitivus, quasi ὅτι antea positum non esset et Accusativus cum Infinitivo usitato more dicendi diceretur; quibus tamen in locis ὅτι Particula recte relationem indicat, veluti in Xenophontis *Disciplina Cyri* Lib. 2. Cap. 4. §. 18: Ἀκούω γὰρ ὅτι καὶ συμβηρευτάς τινας τῶν παίδων σοι γενέσθαι αὐτοῦ.

§. 46.

De Participio.

1. Participium in Scripturis Novi Testamenti passim positum fuisse Infinitivi loco, recte dici nequit. Nam, ut hoc utar, quod Act. V. 42 legitur, οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες, proprie valet: *ut docentes non cessabant*; atque ita quoque illud Joh. XI. 17: εὑρον αὐτὸν ἔχοντα, proprie significat: *invenit eum ut habentem*. Simili modo explicaveris Act. XVI. 34: ἡγαλλιάσατο πεπιστευκῶς τῷ Θεῷ, et Luc. VIII. 46: ἐγὼ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ. Pertinent huc pariter Hebr. XIII. 28. Act. XXIV. 10. 2 Joh. IV. 2, alia. De simili usu Participii apud classicos Graeciae scriptores, videsis Kühnerum §. 654, sqq.

etiam nos credimus, cet. Quae 2 Petr. II. γ. 1 leguntur Participia ἀρνούμενοι et ἐπάγοντες, ita sumenda sunt ut ἀρνούμενοι cum proximo παρσισάξουσιν conjungatur, ἐπάγοντες autem referatur ad antegressa omnia. Animadvertendum quoque est, καὶ Particulam (καὶ τὸν ἀγοράσαντα) ibi non habere vim conjunctivam sed intensivam, ut verba ista, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοῦς, valeant: *vel eum qui eos redemit*. Itaque ejus loci sensus hic est: *sicut et inter vos erunt falsi doctores, qui haereses perditionem afferentes introducent, ipsummet eum qui eos redemit abnegantes, celerem perditionem sibi ipsi adducentes*. Rursus Participium καυχώμενοι (Rom. V. 11) pendet a σωθησόμεθα eodem modo quo antegressum καταλλαγέντες. Puta scriptum ibi esse ad hunc modum: σωθησόμεθα καταλλαγέντες, οὐ μόνον δὲ καταλλαγέντες, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι, ut sensus sit: *per vitam ipsius salvabimur quippe jam cum eo reconciliati, et non solum cum eo reconciliati, verum etiam de eo, ut de Patre nostro gloriantes*. Videsis quae ad hunc locum notavi in Commentario. Participium στελλόμενοι (2 Cor. VIII. 20) pendet ab antegresso συνεπέμψαμεν. Ad locum verò epistolae ad Hebraeos (Cap. VI. 8) notandum est, Participium ἐκφέρουσα antithetice (δὲ) jungi cum γῇ eodem modo, quo cum hac voce junguntur ibi Participia πιοῦσα et τίκτουσα. Ceterum in eo quod ibidem dicitur ἀδόκιμος καὶ κατάρας ἐγγὺς ellipsis est substantivi verbi ἐστί. Porro ἐρμηνεύόμενος Hebr. VII. 2 jungendum est cum antegresso (γ. 1) Μελχισεδέκ, nam ὁ συναντήσας..... αὐτὸν ut et ᾧ καὶ.... Ἀβραάμ interjectae sententiae sunt. Principalis sententia ibi est,

οὗτος ὁ Μελχισεδὲκ μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεχές ,
 reliquae totidem praedicata sunt. Quod Ephes. V. 21
 legitur ὑποτασσόμενοι , eadem ratione ac Participia an-
 tecessa (γγ. 19. 20) a verbo πληροῦσθε (γ. 18)
 pendet. Quod 1 Petr. V. 7 legitur Participium ἐπιρ-
 ρίζοντες , coniungendum hoc est cum antecesso Im-
 perativo (γ. 6) ταπεινώθητε. Atque ita quoque
 2 Thessal. III. 8 ἐργαζόμενοι recte conjunxeris cum
 antecesso ἐφάγομεν. Denique λέγων Hebr. X. 8 ad
 insequens (γ. 9) τότε εἶρηκεν referendum est , ut
 sensus sit : Quum supra diceret (dixisset),... deinde
 dixit , cet.

β) Participium εὐρόντες (Act. XXIV. 5) non Finiti
 verbi loco positum est , sed anacoluthica ibi est oratio ;
 ut talis non esset , versiculo sexto insequenti pro ὃν καὶ
 ἐκρατήσαμεν scribendum fuisset ἐκρατήσαμεν αὐτόν ,
 cet. Videsis quae ad hunc locum notavi in Commentario.
 Anacoluthia pariter agnoscenda est in loco 2 Petr. 1. 27 ,
 ubi Participium λαβὼν caret verbo Finito , a quo pen-
 deat. Puta abruptam ibi incoeptam Syntaxim ob inter-
 jectam sententiam : φωνῆς.... εὐδόκησα. Ad locum
 2 Cor. V. 6 quod attinet , Participium θαρρόντες ,
 post interjectas plurimas sententias , paulò infra (γ. 8) re-
 sumitur , ubi dicitur θαρρόμεν δέ. In loco verò 2 Cor.
 VII. 5 oratio iterum anacoluthica est ; nam ita ibi Paulus
 scripsit : ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι , quasi his verbis
 praemisisset οὐκ ἡμεθα ἄνεσιν ἔχοντες , aut simile
 quid. Verbis istis 2 Cor. V. 12 , ἀλλὰ ἀφορμὴν δι-
 δόντες , mente addas non ἐσμέν , quod nonnullis placuit ,
 sed λέγομεν ταῦτα , quod ab antecesso ἑαυτοὺς συν-

ιστάνομεν sumendum est. Quae Gal. III. 5 leguntur Participia duo ea non pro Verbis Finitis, sed ad modum Substantivorum posita sunt. De Rom. XII. 6 et Hebr. VIII. 10 dicetur infra, §. 64. Ὁ δρασόμενος (2 Cor. III. 19) scriptum non est pro ὁ δράσσαι, sed est ibi loci cujusdam ex Scripturis veteris Testamenti deprompti allegatio inchoata nec absoluta. Participium μὴ συσχηματιζόμενοι (1 Petr. I. 14) jungas cum insequenti (γ. 15) γενήθητε.

3. Occurrunt saepe, praesertim in narratione, Participia duo aut plura (sine copula καὶ), quae ab uno verbo Finito pendent; et fit hoc nunc ita, α) ut Participiorum unum praemittatur verbo Finito, alterum vero postponatur, veluti Luc. IV. 35 : ῥῖψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς μέσον, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν αὐτόν. Luc. X. 30. Act XVI. 23. 2 Cor. VII. 1. Tit. II. 12. Hebr. X. 12;— nunc vero ita, et hoc frequentius, ut Participio uni statim addatur alterum sine copula καὶ, veluti Matth. XXVIII. 2 : ἄγγελος Κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον, cet. Act. V. 5 : ἀκούων Ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους, πεσὼν ἐξέψυχε Luc. IX. 16. 1 Cor. XI. 4. Hujusmodi asyndetica Participiorum structura in scriptis Graecorum frequenter occurrit. Vide Kühnerum, §. 676.

Adnotatio. Huc non pertinet illud Lucae II. 12 : εὐρή-
τετε βρέφος ἐσπαργανωμένον κείμενον ἐν φάτνῃ.
Et ratio est, quia ibi ἐσπαργανωμένον Adjectivi loco
positum est.

4. Rarò fit , ut Participium Praesentis Temporis (cum praeposito Articulo) adhibeatur ad modum Substantivi , quo casu Participium , sicut quodvis aliud Nomen , omnem temporis notationem excludit ; veluti Ephes. IV. 28 : ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω : quod valet : *fur* , *ne deinceps furetur*. Gal. I. 23 : ὁ διώκων ἡμᾶς , *persecutor* (olim) *nostri* , ubi falso putaveris διώκων , positum esse pro Participio Aoristi. Matth. XXVII. 40 : ὁ καταλύων τὸν ναὸν , *o destructor templi* ! Apoc. XV. 2 : οἱ νικῶντες ἐκ θηρίου , *victores bestiae*. Frequenter Graeci ad hunc modum Participium adhibent , veluti cum dicunt οἱ ἔχοντες , *divites* , οἱ δικάζοντες , *judices* , ὁ τὸν νόμον τιθείς , *legislator*.

5. Ubi cumque Participium Praesentis reapse tamquam Participium adhibetur , ibi aut Praesens Tempus connotat , aut Imperfectum (vide infra n° 6) , non verò aut Perfectum , aut Plusquamperfectum , aut Futurum , ut nonnulli falsò existimarunt. Nam in locis quae pro eorum sententia facere videantur , Participium Praesentis aut

α) adhibetur de eo quod reapse nunc fit , aut assiduò fit , aut fieri solet ; ut Jacob. III. 6 : ἡ γλῶσσα καθίσταται..... φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης , quae (lingua) *inflamat et inflammatur ipsa a gehenna* , hoc est , a diabolo , cujus nequitia illo hominis membro tamquam instrumento uti solet , ut in sexcenta crimina eum propellat. Hebr. VII. 8 : ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι sunt *homines* (continuò , unus post alium) *morientes*.

1 Petr. I. 7 : χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου , *auri* (continuò) *percuntis* (périssable). 1 Tim. IV. 6 : ἐντρέφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως , *talís qui* (continuò) *innutritur fidei verbis*;

β) aut notionem habet Participii Imperfecti, veluti Act. XXI. 16 : συνῆλθον ἄγοντες , *profecti sunt ducentes*. Ibid. XXV. 3 : παρεκάλουν αὐτὸν , αἰτούμενοι χάριν κατ' αὐτοῦ , ὅπως , κ. τ. λ. , *rogabant eum (Festum) , petentes sibi ab eo hunc favorem contra illum (Paulum) , ut , cet.* Act. IV. 21 : οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι ἀπέλυσαν αὐτούς , μηδὲν εὐρίσκοντες τὸ πῶς , κ. τ. λ. , *illi autem severioribus intentatis minis dimiserunt illos , quum non invenirent quo modo , cet.*

γ) aut denique adhibetur *de eo , quod certissimò fiet*, aut *fieri jam incoepit*, veluti Matth. VI. 30 , ubi βαλλόμενον dicitur de gramine cras in clibanum mittendo. Act. XXI. 2 : εὐρόντες πλοῖον διαπερῶν εἰς φοινίκην , *nacti navem in Phoenicem transeuntem (jam jam transituram)*.

Adnotatio 1. In loco 2 Joh. ψ. 7 : οἱ μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί , *qui negant Jesum Christum in carne venientem*, Participium ἐρχόμενον simpliciter ad modum epitheti positum est , nullum verò Tempus connotat. Idem dictum puta de Act. XXIII. 3 , ubi κρίνων non habet notionem Futuri , sed antegresso Pronomini σὺ appositum est. ad modum Substantivi , quò declaratur officium ejus , ad quem sermo dirigitur ; ut sensus sit : *tu sedes hic tamquam is qui judicat me secundum legem , et , cet.*

Adnotatio 2. Cum Aoristo verborum *eundi* in libris Novi Testamenti plerumque jungitur Participium Futuri, quo *finis* sive scopus actionis indicetur, ut Act. VIII. 27 : ὃς ἐληλύθει προσκυνήσων, *qui venerat adoraturus.*

6. Quum Participium Praesentis etiam inserviat exprimendo Participio Imperfecti, quod propriam sibi formam non habet, frequenter fit ut Participium Praesentis in narratione adhibeatur de re peracta, veluti Luc. V. 18 : καὶ ἰδού, ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον, *et ecce quidam attulerunt hominem.* Act. VII. 26 : τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις. Apoc. VII. 2 : καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀναβαίνοντα. 2 Cor. III. 7 : διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου τὴν καταργουμένην, *propter gloriam (splendorem) vultus ejus, quae evanescebat (transitoria erat).* Hinc et de statu aut actione durante usurpari solet, ut Act. XIX. 24 : Δημήτριος γὰρ τις ὀνόματι, ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς Ἀρτέμιδος, *quidam enim, Demetrius nomine, faber argentarius, qui templa Dianae argentea faciebat, cet.*

Adnotatio. Etiam ὢν post verbum Praeteriti Temporis notionem Imperfecti passim obtinet, veluti Joh. 1. 49 : πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι, ὄντα ὑπὸ τὴν συκὴν εἰδόν σε, *priusquam Philippus te vocaret, quum sub ficu esses, vidi te.* Joh. V. 14 : ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν, ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ, *Jesus enim, quum turba hominum in eo loco esset, se subduxerat.* Sed huc non pertinet Joh. III. 13, ubi ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ de Praesenti Tempore dictum est, ut et in illo Joh. 1. 18 : ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς. Utroque illo loco Christi divinitas declaratur.

7. Discrimen Participii Aoristi et Imperfecti in eo est , quod prius illud adhibetur de actione olim facta et trans- eunte , posterius verò de actione nunc quidem praeteritâ , suo tamen effectū adhuc perdurante. Atque hoc discrimen in libris quoque Novi Testamenti observatum fuit , veluti Act. XXII. 3 : *Ἐγὼ εἰμι ἀνὴρ Ἰουδαῖος , γεγεν- νημένος ἐν Ταρσῷ , ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ , πεπαιδευμένος , κ. τ. λ.* Act. XV. 5 : *Ἐξανέστησαν δὲ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἰρέσεως τῶν Φαρισαίων πεπιστευκότες ,* cet. Utriusque Participii usum declarat illud Act. IX. 21 : *οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν Ἱερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο ; καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐληλύθει , ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς.*

Adnotatio 1. Participium Perfecti in narratione aliqua occurrens non rarò Plusquamperfecti notionem habet , veluti Joh. XIII. 2 : *καὶ δείπνου γενομένου , τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα , κ. τ. λ. , et coena facta , cum diabolus jam misisset in cor Judae , ut ,* cet. (Vulg.). Act. XVIII. 2 : *καὶ εὐρών τινα Ἰουδαῖον ὀνόματι Ἀκύλαν , προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ Ἰταλίας , invento Judaeo quodam , Aquila nomine , qui recens ex Italia venerat.* Sed tamen multo frequentior ibi Aoristi usus est , veluti Matth. II. 13 : *ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν , ἄγ- γελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ , qui cum re- cessissent , ecce , Angelus Domini Josepho in somnis apparuit ,* cet. Act. XIII. 51 : *οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ' αὐτοὺς , ἦλθον εἰς Ἰκόνιον , qui cum pulverem a pedibus suis contra eos excussissent , Iconium venerunt.*

Adnotatio 2. Participium Aoristi cum verbo Futuri

Temporis junctum latine hic illic reddendum est per Futurum exactum, cujus ea notio est, ut exprimat rem jam praeteritam quando fiet id quod adjunctum verbum Futuri Temporis declarat. Exemplo sit illud Marci (Cap. XIII. 13): ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, ὅτος σωθήσεται, qui vero sustinuerit usque in finem, hic salvus fiet. Luc. XXIII. 16: παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω, postquam castigaverō eum dimittam.

8. Notum est Hebraeorum Participia Passiva frequenter sumenda esse eo sensu, ut valeant Latinorum Participia in *ndus* aut Adjectiva verbalia in *bilis* exeuntia, ut *ἡγῆ*, *eligendus*, *ἡγῆ*, *laudabilis*. Cf. Gesenii *Lehrgeb.* §. 213. Disputatur autem, utrum nec-ne Participia Passiva hac potestate nonnumquam adhibita fuerint in Graecitate Novi Testamenti. Quae autem in controversiam heic adducuntur loca, omninò tria haec sunt: Hebr. XII. 18 (ψηλαφωμένον ὄρος), Gal. II. 11 (κατεγνωσμένος ἦν), Ep. Judae γ. 12 (ἐκριζωθέντα). De quibus equidem sic judicaverim: quod Hebr. XII. 18 dicitur ψηλαφωμένον ὄρος ut *contrectabilis mons* reddatur, omninò postulare mihi videtur contexta oratio; ad locum verò epistolae ad Galatas quod attinet, ut non negaverim ὅτι κατεγνωσμένος ἦν reddi posse quia *reprehensus erat* ¹⁾, meo tamen judicio est haec longius petita et parum probabilis interpretatio. Quod verò in

(1) Hoc sensu Apostoli verba intellexit MARIUS VICTORINUS (apud Majum in nova Bibliotheca Vaticana Tom. III.): « Non ipse Paulus, inquit, eum reprehendit, sed reprehensum ab omnibus arguit et accusat, quoniam reprehensus erat. Ergo et ille populi judicio et peccavit et accusatus est. »

epistola Judae (γ. 12) legitur ἐκριζωθέντα cur reddendum sit *eradicanda* potius quam *eradicata* , causam nullam video.

9. Participia etiam ibi , ubi ad modum Substantivorum adhibentur , cum sui verbi Casu struuntur , ut Matth. XXVII. 40 : ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν , σῶσον σεαυτόν, O tu qui destruis templum et tribus diebus illud reaedificas , saluum praesta te ipsum. Luc. XXI. 4 : ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ. Attamen Substantivorum more in Neutro Genere usurpata Participia nonnumquam et Genitivum habent pro sui verbi Casu , veluti 1 Cor. VII. 35 : πρὸς τὸ ὑμῶν συμφέρον. Confer illud Demosthenis (pro Coron. p. 234) : τὰ μικρὰ συμφέροντα τῆς πόλεως.

10. In locis nonnullis ex vetere Testamento in Novo recitatis occurrit structura Participii cum verbo finito ejusdem stirpis , veluti Act. VII. 34 : ἰδὼν εἶδον. Hebr. VI. 14 : εὐλογῶν εὐλογήσω σε. Matth. XIII. 14 : βλέποντες βλέψετε. Quam structuram Septuaginta frequentarunt , hoc modo exprimentes Hebraeorum syntaxin Verbi Finiti cum Infinitivo absoluto ejusdem radicis , ut Exod. III. 7 : וַיַּרְא אֶת-מֹשֶׁה , pro quo LXX scripserunt : ἰδὼν εἶδον ¹⁾. Plerumque habet haec syn-

(1) Nonnumquam tamen haec syntaxis in Septuagintavirali versione etiam ibi occurrit , ubi in textu Hebraico non legitur verbi Finiti cum Infinitivo absoluto structura , veluti in hoc Exod. Cap. XXIII. 26 : אֲנִי מְלֵא אֶת-מִצְרָיִם הַיּוֹם , quae verba Septuaginta reddiderunt : τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν σου ἀναπληρῶν ἀναπληρώσω.

taxis peculiarem quamdam emphasim, pro subjectae rei varietate variam; qua de re legesis Gesenium (Lehrgeb. §. 209. 2). Graecis antiquioribus, ut videtur, haec structura inusitata fuit; sed imitati eam sunt Byzantini.

11. In narratione frequenter occurrit structura Participii Praesentis cum verbo εἶναι, imprimis cum ἦν aut ἦσαν, sed et cum Futuro. Quae structura α) nunc quidem simpliciter est periphrasis Verbi finiti ¹⁾, ut Marc. XIII. 25: οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται πίπτοντες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται, et Jacob. I. 17: πᾶν δώρημα τέλειον ἀνωθέν ἐστι καταβαῖνον, aut Luc. V. 1: καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς παρὰ τὴν λίμνην ²⁾, — β) nunc verò, idque frequentius, ut videtur, adhibita fuit ad designandam actionem quampiam ut non transeuntem sed durantem, veluti Marc. XV. 43: ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Act. VIII. 28: ἦν τε ὑποστρέφων καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἄρματος αὐτοῦ. Luc. XXIV. 32: ἡ καρδιά ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὥς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, cor nostrum in nobis ardens erat, interea dum nobiscum in via loquebatur. Huc verò non pertinent Marc. X. 32: ἦσαν ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα, erant in via, Hierosolymam

(1) Cf. Bernhardt, pag. 334. Matthiae, §. 559.

(2) Aramaeis solennis est haec periphrasis; ut nihil mirum videri debeat frequenter eam occurrere in scriptis Palestinensium Graece scribentium. Vide Uhlemanni Elementarlehre der Syrischen Sprache §. 63. I. B.

proficiscentes; quo loco, ut et Lucae Cap. II. 8 et alibi, εἶναι non est verbum *auxiliare*, sed sui juris. Alibi in simili structura Participium potius habet notionem Praedicati, veluti Matth. XIX. 22 : ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. Ceterum de structura Participii cum verbo εἶναι profanis quoque scriptoribus usitata videsis Kuhnerum, §. 416.

Adnotatio 1. Participium ἀρχόμενος (Luc. III. 23) non est jungendum antegresso ἦν, verum sui juris est, ut sensus sit : *erat circiter triginta annos natus, quum (officio suo publice fungi) inciperet, existens (ὢν), ut putabatur, filius Josephi, qui fuit Heli, cet.* Pariter nec in hoc Jacob. III. 15, οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλ' ἐπιγείος, ψυχικὴ, cet., Participium κατερχομένη ad modum Praedicati sumendum est, nec jungendum cum antegresso ἔστιν, et sensus est : *non ea est haec sapientia, quae deorsum sit, sed terrena est, animalis, cet.*

Adnotatio 2. Dictio βεβαπτισμένοι ὑπάρχον (Act. VIII. 16) non est mera verbi finiti periphrasis (Matthiae II. 1302), sed est ibi βεβαπτισμένοι ad modum Praedicati sumendum, ut et λειπόμενοι Jacob. II. 15.

Adnotatio 3. Nusquam in libris Novi Testamenti occurrit γίνομαι (cum notione Verbi εἶναι) junctum Participio ad verbum Finitum periphrastice exprimendum. Scilicet Hebr. V. 12 γεγόνατε χρεῖαν ἔχοντες significat : *et facti estis ii qui lacte indigeant*; et Marc. IX. 2 τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένοντο στίλβοντα, *et vestimenta ejus facta sunt splendentia.* Ad eundem modum reddenda sunt verba Luc. XXIV. 37, 2 Cor. VI. 14, Apoc. XVI. 10. Quod Marci F. 4 legitur ἐγένετο Ἰωάννης, valet *exstitit* (apparuit) *Joannes* (cf. Matth. III. 1 : παραγίνεται Ἰω-

άννης); et quae ibi insequuntur Participia , haec totidem Praedicata sunt. Idem dictum puta de Joan. I. 6 : ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ.

12. Participia quânam Conjunctione adhibitâ vertenda sint in Verba Finita , ex contexta oratione dijudicandum est. Itaque Philipp. II. 5 : ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων ,... οὐχ ἡγήσατο , reddideris : qui dum in forma Dei erat ,... non existimavit , cet. Act. V. 4 : οὐχὶ μένον , σοὶ ἔμενε , και προθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε ; nonne (praedium illud) si mansisset (invenditum) , pleno dominio manebat tuum ? et postquam divenditum fuit , nonne divenditi pretium tuum fuit totum , ut de eo pro libitu statuere potueris ? Act. IV. 21 : ἀπέλυσαν αὐτοὺς , μηδὲν εὗρίσκοντες , dimiserunt eos , quum (quia) nihil invenirent , cet. Rom. VII. 3 : τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα , γενομένην ἑτέρῳ , ita ut non sit adultera , si alteri viro nupsit. Rom. I. 32 : οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ ἐπιγινόντες , οὐ μόνον , κ. τ. λ. , qui quamquam noverant jus divinum , attamen non solum , cet.

Adnotatio 1. Participium in structura cum verbo Finito nonnumquam exprimere actionem , quae secuta demum sit actionem verbo Finito expressam (Cf. Baehrium in Creuzeri Melet. III. p. 50 sq.), ex libris Novi Testamenti nullo certo exemplo probari potest. Nam in eo quod Luc. IV. 15 dicitur , ἐδίδασκεν... δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων , Participium δοξαζόμενος et Verbum Finitum ἐδίδασκεν de eodem tempore dicta sunt : continuo et docebat et celebrabatur. Locum verò Jacobi (Cap. II. 9) : ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται , reddideris : lege vos arguente

tamquam violatores. Συναρπάσαντες (Act. XIX. 29) ejusdem temporis est ac verbum Finitum ὤρμησαν: *irruerunt unā omnes in theatrum, eodem secum rapientes Gajum et Aristarchum. Δικαιούμενοι* (Rom. III. 24) valet *justificantur autem*. Existimaverim tamen Participium εἰσελθὼν, quod legitur Luc. I. 9 adhibitum fuisse de actione subsecutā actionem verbo Finito ἔλαχε expressam, ut εἰσελθὼν valeat καὶ εἰσῆλθε, quomodo jam Syrus praesentem locum interpretatus est; nam verba ista, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου sic reddidit: *ܐܝܬܝܬܝܢ ܠܡܢܬܝܬܐ ܕܡܠܟܐ, et ingressus est in templum Domini.*

Adnotatio 2. Nonnumquam duo verba Finita per copulam καὶ tam arcuè cohaerent, ut prius verbum logice ad modum Participii sumendum sit; veluti Matth. XVIII. 21: ποσάκις ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου καὶ ἀφήσω αὐτῷ, hoc est, ἁμαρτήσαντι τῷ ἀδελφῷ. In his sententia quae logice una est, Grammaticae divisa est in duas; quae loquendi ratio linguis Semiticis propria est. Vide infra §. 64. 3.

§. 47.

De ratione qua Praedicatum jungitur cum suo Subjecto.

1. Nonnumquam fit, etiam apud scriptores bene Graecos, ut pro grammatica structura adhibita fuerit constructio *ad sensum*.

α) ad Numerum quod attinet : Collectiva in Singulari construuntur cum Praedicatis in Plurali posita , veluti Joh. VII. 49 : ὁ ὄχλος οὗτος... ἐπικατάραιοι εἰσι. Matth. XXI. 8 : ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἐστρωσαν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ , plurima verò turba straverunt vestimenta sua in via. Ad eundem modum Plutarchus dixit (Marc. p. 418. C.) : στρατὸς συνηλλάξαν. Joh. VI. 2 : ἠκολούθει ὄχλος , ὅτι ἐώρων , ubi conjuncta sunt utriusque Numeri Praedicata. Similis constructio *ad sensum* est in hoc Lucae (Cap. IX. 12) : ἀπόλυσον τὸν ὄχλον , ἵνα ἀπελθόντες καταλύσωσι. Huc quoque pertinere dixerim 1 Tim. II. 15 : σωθήσεται (scil. γυνή ex γ. 12) διὰ τῆς τεκνογονίας , ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ , ubi γυνή colectivo sensu sumendum est.

Adnotatio 1. Propriè non pertinent huc structurae , qualis est , exempli gratia , haec Joh. XVI. 32 : ἵνα σκορπισθῇτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια , *ut dispergamini , unusquisque in sua* , ubi ἕκαστος potius epexegetica Appositio est ad Subjectum , quod verbo σκορπισθῇτε continetur.

Adnotatio 2. Numerus Singularis distributivo sensu adhibitus legitur in hoc Act. II. 3 : ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρὸς , ἐκ ἅθις ἐτε ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν.

β) ad Genus quod attinet , constructio *ad sensum* agnoscenda est in hoc Lucae (Cap. X. 13) : εἰ ἐν Τυρῷ καὶ Σιδῶνι ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις , πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμενοι μετενόησαν , ubi Masculinum καθήμενοι ad Tyri et Sidonis *habitatores* referendum est. Ubi verò Substantivis Masculini aut Feminini

Generis Adjectivum tamquam Praedicatum Neutro Genere jungitur, ibi Praedicatum ad modum Substantivi Nominis sumendum est, veluti in hoc 2 Cor. II. 6 : *ἐκ αὐτὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη*, *sufficiens quid est tali castigatio ista*. Matth. VI. 34 : *ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς*. Ad hunc modum Plutarchus (Puer. educ. 4) dixit : *ἡ φύσις ἄνευ μαθήσεως τυφλόν*, et Plato (Legg. IV. pag. 707) : *κακὸν ἐν θαλάττῃ τριήρεις*, cet.

2. Ubi duobus aut pluribus Substantivis junctum est Praedicatum, alia atque alia est hujus cum illis structura; scilicet

α) si Substantivis *praeponitur* Praedicatum, hoc ponitur aut in Plurali, si Subjecta cogitantur simul omnia, veluti Luc. VIII. 19 : *παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ*, aut in Singulari, si Subjecta sigillatim cogitanda sunt, veluti I Cor. VII. 15 : *οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφος ἢ ἡ ἀδελφή*, aut ubi scriptor ex pluribus Subjectis, quae nominat, illud quod praecipuum erat imprimis cogitavit, ut Joh. I. 35 : *εἰσπήκει ὁ Ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο*. Ibid. II. 2 : *ἐκλήθη καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ*. Item in sententiis qualis est haec Joannis (Cap. IV. 12) : *καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἐπὶ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ*. Cf. Plat. Conviv. pag. 173 : *ἐθυεν αὐτός τε καὶ οἱ χορευταί*.

β) si Substantivis *postponitur* Praedicatum, hoc in Plurali Numero poni solet, ut Luc. II. 48 : *ὁ πατήρ*

σου καὶ γὰρ ὁδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε. 1 Cor. IX. 6: ἡ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν; Act. XV. 35 : Παῦλος καὶ Βαρνάβας διέτριβον ἐν Ἀντιοχείᾳ. Utraque structura conjuncta legitur in hoc Lucae (Cap. II. 33) : ἦν Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες. Simili modo Act. V. 29 dicitur : ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπον.

Adnotatio. Ubi duo aut plura Nomina Singularis Numeri ope Particulae ἢ (aut) conjunguntur, ibi commune illorum Praedicatum in Singulari ponitur, ut Matth. XII. 25 : πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθίσεται. 1 Cor. XIV. 24 : εἰς εἰσέλθῃ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης. Attamen Jacob. II. 15 in Plurali legitur : εἰς ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσι.

3. Notum est, Neutra Pluralis Numeri construi solere cum Verbis Singularis Numeri, ut Joh. XIX. 31: ἵνα μὴ μεῖνῃ τὰ σώματα. Marc. VII. 28 : τὰ κυνάρια ἐσθίει. Frequenter tamen ubi sermo est de rebus animatis, et maxime ubi de personis, Praedicatum Plurali Numero enunciatur, ut Joh. X. 8 : ἤκουσαν τὰ πρόβατα. Matth. XII. 21 : τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι. Marc. V. 13 : ἐξελθόντα τὰ πνεύματα εἰσῆλθον. Uterque Numerus conjunctus nonnumquam legitur, veluti in hoc Joh. X. 4 : τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι οἶδασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ. Rarius verò Pluralis legitur, ubi sermo est de rebus inanimatis, ut Matth. XXVII. 52 : πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθησαν. 1 Tim. V. 25 : τὰ ἔργα τὰ καλὰ... τὰ ἄλλως ἔχοντα

κρυβῆναι οὐ δύνανται. Et hic quoque uterque Numerus conjunctus nonnumquam legitur, veluti in hoc Petri (2 Petr. III. 10): *στοιχεῖα λυθήσονται ... τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται*. Quaenam haec structura usitata sit apud classicos Graeciae scriptores, docet Kühnerus §. 424. Loca, qualia sunt Jacob. IV. 13: *ἄγε νῦν οἱ λέγοντες*, et V. 1: *ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι* nullatenus huc pertinent, quum ἄγε in his pro mera interjectione adhibita fuerit.

§. 48.

De Appositione.

1. Appositio fit non solum ad unum aliquod sententiae vocabulum, veluti in hoc 1 Cor. XV. 20: *Χριστὸς ἐγήγερται, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων*, verum etiam ad integram aliquam sententiam, idque tam Accusativo casu quam Nominativo, veluti Rom. XII. 1: *παρακαλῶ ὑμᾶς, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν*, hoc est, ὅπερ ἐστὶ ἡ λογικὴ λατρεία ὑμῶν. Videsis quae ad hunc locum notavi in Commentario in epistolam ad Romanos p. 383, sqq. 2 Thess. I. 4. 5: *ὥστε ἡμᾶς καυχᾶσθαι ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως ἐν πάνσι*

τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ ταῖς θλίψεσιν, αἷς ἀνέ-
 χεσθε, ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ
 Θεοῦ, cet., ubi ἔνδειγμα Appositio est ad antegres-
 sum ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν... αἷς ἀνέχεσθε,
 ut sensus sit : quae quidem vestra afflictionum tolerantia
 argumento est aliquando futuri justi Dei iudicii, huc va-
 litur (εἰς τὸ), ut vos, cet. Marc. VII. 19 : καὶ εἰς
 τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καταρίζον πάντα
 τὰ βρώματα, ubi appositum Participium valet ὅπερ
 (scil. τὸ ἐκπορεύεσθαι εἰς τὸν ἀφεδρῶνα) κατα-
 ρίζει κ. τ. λ.

2. Interdum fit, ut vox apposita non habeat Casum
 vocis, cui apponitur, sed Genitivum, veluti 2 Cor. V. 5 :
 τὸν ἀρράβωνα τοῦ Πνεύματος, pignus Spiritūs,
 pignus, quod est Spiritus sanctus. Rom. IV. 11 : ση-
 μεῖον ἔλαβε περιτομῆς, signum circumcisionis,
 signum quod erat carnis circumcisio.

3. Interdum vox apposita praeponitur voci, cui declaran-
 dae inservit, veluti Tit. I. 3 : κατ' ἐπιταγὴν τοῦ
 Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ. Petr. I. 11 : Κυρίου ἡμῶν
 καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Qui vocabulorum ordo
 non sine emphasi est, adeoque in interpretando servandus.

4. Praeterea sunt de Appositione notanda et haec :

α) Aliquando vox apposita Pluralem habet, ubi in
 Singulari posita est vox declaranda, ut 1 Joh. V. 16 :
 καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν, τοῖς ἁμαρτάνουσι
 μὴ πρὸς θάνατον, ubi ab uno quoriam (αὐτῷ) tran-
 situs fit ad totum genus (τοῖς ἁμαρτάνουσι).

β) Interdum vox *apposita* a voce declaranda vocabulis aliquot aut interjecta aliqua sententia separata est, veluti 1. Cor. V. 7 : τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη, Χριστός. Hebr. VII. 4 : θεωρεῖτε δὲ, πηλίκος οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην Ἀβραάμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων, ὁ πατριάρχης!

γ) Nonnumquam Appositio occurrit inserta *relativae* sententiae, ut 1 Joh. II. 25 : αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. In quo species quaedam Attractionis est.

δ) Nonnumquam Substantivo Nomini *concretæ* significationis per Appositionem jungitur Nomen *abstractæ*, Philipp. IV. 1 : ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ... χαρὰ καὶ στεφανός μου. 1 Joh. IV. 10 : ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἑλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.

ε) Appositio interdum quoque fit ad Pronomen personale sive expressum sive in verbo inclusum, ut Ephes. I. 19 : εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας. 1 Petr. V. 1 : παρακαλῶ (ἐγὼ) ὁ συμπρεσβύτερος καὶ μάρτυρ, cet.

§. 49.

Impersonalia.

1. Gallorum impersonale *on* aut Belgarum *men* etiam in libris Novi Testamenti 3^a Pers. Plur. exprimitur, ut

Marc. XIX. 13 : προσέφερον αὐτῷ παιδία.
 Luc. XII. 48 : πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ....
 περισσότερον αἰτήσονται αὐτόν. Ibid. γ. 20 :
 ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν
 ἀπὸ σου.

2. Tertia Pers. Sing. Activ. impersonaliter posita est
 in hoc Pauli (2 Cor. X. 10): ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ,
 φησὶ, βαρεῖται, ubi φησὶ notat Gallorum *dît-on*, ut
 saepe apud Graecos (Cf. Bernhardy Syntax. §. 419)
 et Latinos (Cf. Ramshorn Gramm. pag. 383). Sed nec
 Joh. VII. 51 ἀκούσῃ, nec Hebr. X. 38 ὑποστείλῃται
 dictum est *impersonaliter*; nam Subjectum verbi, ex ante-
 gressis sumendum, in priore quidem loco est ὁ νόμος,
 in posteriore verò ὁ δίκαιος. Atque ita quoque 1 Joh.
 V. 16 δώσει verbum pro Subjecto habet ὁ Θεός, quod
 pariter ex antegressis (γ. 13-16) sumendum est.

Adnotatio. Formulae in recitandis Scripturis adhiberi
 solitae, λέγει, φησὶ, μαρτυρεῖται, aliae, ellipticè positae
 sunt pro λέγει ἢ γραφή vel ὁ Θεός, cet. Cf. Surenhus.
 βιβλ. καταλλαγ. pag. 11.

CAPUT QUINTUM.

De usu Particularum.

§. 50.

De Particulis in universum.

1. Sententia sive enunciatio quaevis tribus omninò partibus constat, scilicet *Subjecto*, quo significatur id de quo quid dicitur, *Praedicato*, quo indicatur id quod de quopiam dicitur, et tandem *copula*, qua denotatur *Praedicati* et *Subjecti* consociatio; his vero tribus exprimendis *Nomen* et *Verbum* inserviunt. *Particulae* autem hunc in sermone usum habent, ut *aut* rationem eam, qua quid ex alio pendeat, per Casus universe tantum significatam, accuratius definiant, atque hoc *Praepositionum* officium est; *aut* ut varias sententias aut sententiarum partes socient aut separent, id quod *Conjunctiones* praestant; *aut* ut declarent *accidens* quod afficiat

Subjectum (Objectum), Praedicatum , aut Copulam , hoc est actionem , conditionem vel qualitatem , quae Verbo significatur , et hoc *Adverbiorum* munus est ; *aut* denique ut varios animi affectus ostendant , quem usum praestant *Interjectiones*.

2. Magna illa Particularum copia , qua Atticus sermo excellit , in Graecitate Novi Testamenti non comparet. Nec id mirum , quum graeca lingua in his libris universe referat popularem senioris aetatis Graecorum sermonem , qui magnam illam Particularum copiam minime habebat. Vide supra §. 2. Adde , stylum orationis Novi Testamenti cum in aliis , tum praesertim in connectendis sententiis saepe hebraizantem , quamplurimis Particulis facile carere potuisse.

§. 51.

De Praepositionibus in genere , et in specie de iis , quae cum Genitivo construuntur.

1. Nominum Casus , qui vocantur , universe exprimunt varias notionum inter se relationes ; Praepositiones autem similem usum habent , quum inserviant variis illis relationibus definiendis *accuratius* , quam nudis Casibus fieri possit. Itaque ubicumque relationes illae nudis Casibus non satis definite significari poterant , ibi insuper adhibitae

fuere Praepositiones. Et frequentior harum usus est in libris Novi Testamenti quam in scriptis Graecorum, quia multiplicem Casum vim ac virtutem scriptores sacri, utpote Judaei, non tam penitus percipiebant quam illi, quibus Graeca lingua popularis erat sermo. Ex iis autem, quae de officio Praepositionum modò diximus, consequitur, Praepositiones non posse aliquo Casu carere. « Idque sic debet verum existimari, inquit Hermannus ¹⁾, ut etiam Adverbia, si quando Casum regant, veluti *πρόσθεν, ὀπισθεν, χωρίς*, Praepositionum loco, non Adverbiorum, habenda sint, Praepositiones autem ubi sine Casu sunt, veluti *ἐν, σύν, πρὸς*, *intus* et *simul* et *praeterea* significantes, Adverbia, non Praepositiones, censere oporteat. Neque enim Adverbiorum Praepositionumque vis ac potestas formam vocabuli, sed usu et significatione continetur, ut idem vocabulum nunc Adverbium existimari, nunc Praepositio debeat.»

2. Praepositionum omnium primaria significatio est *localis*; idque ita ut aliae (*ἀντί, ἀπό, ἐκ, πρὸ*) significant locum *unde*, et junguntur Nominibus in Genitivo positis; aliae (*ἐν* et *σύν*) locum *ubi*, quae Dativis junguntur; aliae (*ἀνά, εἰς, ὡς*) locum *quò*, quae Accusativis; aliae (*διὰ, κατὰ, ὑπέρ*) quae talem notionem habent ut et locum *unde* et locum *quò* notare possint, quae adeò duplici Casui junguntur, Genitivo et Accusativo; aliae denique (*ἀμφί, περί, ἐπὶ, μετὰ, παρὰ, πρὸς, ὑπό*), quarum notiones hanc vim habent

(1) De emendanda ratione Graecae Grammaticae, pag. 161, sq.

exiit a Patre , et veni in mundum ¹⁾. Confer Cap. I. 1 : ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν. Tropicè παρὰ jungitur verbis inquirendi aut discendi aliquid ab aliquo , ut Matth. II. 4, 2 Tim. III. 14 , alibi. Quod Act. XXII. 30 legitur παρὰ τῶν Ἰουδαίων , Gallicè valet *de la part des Juifs*. Matthaei illud (Cap. XXI. 42) παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη recte reddideris *divinitus hoc factum est* , atque ita quoque Joh. 1. 6 ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ proprie valet *missus divinitus*.

Adnotatio 1. Monet Vigerus (p. 580), παρὰ , seq. Genitivo , in soluta oratione conjungi solere tantum cum vocabulis , quae entia animata significant ; id quod et ex Graecitate Novi Testamenti comprobatur.

Adnotatio 2. Παρὰ cum Genitivo nonnumquam positum fuisse pro παρὰ cum Dativo , Grammatici docent (Cf. Erfurdt ad Soph. Antig. 955. Schaefer ad Dionys. comp. p. 118 sq. Held ad Plutarch. Timol. p. 427); in libris tamen Novi Testamenti nullum ejus rei exemplum occurrit. Nam εὐρίσκειν 2 Tim. 1. 18 *acquirendi* notionem habet ; Marc. V. 26 τὰ παρ' αὐτῆς πάντα valet *omnia quae a se habebat* (bona sua), et οἱ παρ' αὐτοῦ (Marc. III. 21) intelliguntur *cognati* sive *affines ejus* (ceux de son côté , les siens). De usu παρὰ Praepositionis periphrastico quid sentiendum sit , vide supra §. 30. 2. *Adnot.* 6. pag. 194.

2) ἐκ primario significat *exitum cujuspiam ab eo* , cui *intime erat conjunctum* ; ἐν Praepositioni directò opponitur ἐκ. Dicitur autem ἐκ in libris Novi Testamenti :

(1) Sic ad mundum veniens exiit a Patre , ut non desereret Patrem. B. Aug.

α) *de loco ex quo vel unde*, veluti Luc. VI. 42 : ἐκβαλε τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου. Matth. VIII. 28 : ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι. Luc. V. 3 : ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους, *docere e navigio (loquens) catervas*. Matth. XVII. 19 : καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους. Pertinet huc quoque dictio ἐκ δεξιῶν, *a dextra*.

β) *de tempore ex quo*, ut Act. IX. 33 : ἐξ ἐτῶν ὀκτώ, *inde ab annis octo*. Matth. XIX. 20 : ἐκ νεότητός μου, *inde a pueritia mea*. Ibid. XXVI. 44 : ἐξ ἑκανοῦ, *a multo inde tempore*. Item *de continente dierum annorumve serie*, ut 2 Petri II. 8 : ἡμέραν ἐξ ἡμέρας.

γ) *Translatè dicitur de statu, ex quo quis, dum in eo statu est, agit aliquid, aut ex quo transit in alium statum*, veluti 2 Cor. II. 4 : ἐκ πολλῆς θλίψεως ἔγραψα ὑμῖν, *ex multa afflictione scripsi vobis*. Rom. VI. 13 : παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας.

δ) *item de fonte, origine, causa, ratione ex qua, item de eo unde quid dijudicatur*, ut Act. XVII. 27 : ἐξ ἐνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων. Rom. X. 17 : ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, *fides ex auditu*. 2 Cor. III. 5 : ἡ ἰκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ. 1 Cor. IX. 14 : ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν, *ex Evangelio vivere*. Pertinent huc quoque dictiones, quales sunt istae : Apoc. VIII. 14 : ἀποθνήσκειν ἐκ τῶν ὑδάτων. Apoc. XV. 2 : νικᾶν ἐκ τίνος (*victoriam ferre ex aliquo Liv. VIII. 8. extr.*). Luc. XVI. 9 : ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ

τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας. Joh. III. 23 : ἐγένετο ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου, *exortia est disputatio ex discipulis Joannis* (cujus auctores existitēre discipuli Joannis) 2. Cor. II. 2 : λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ, *tristitia affectus ex me* (a me). Joh. VII. 22 : οὐκ ἐκ τοῦ Μωϋσέως ἐστὶν ἡ περιτομή, *circumcisio non Moysen habet institutorem*. Joh. X. 32 : πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ Πατρὸς μου. 1 Tim. 1. 5 : ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, *charitas ex corde puro* (profecta). 1 Thess. II. 3 : παράκλησις οὐκ ἐκ πλάνης, οὐδὲ ἐκ ἀκαθαρσίας. Apoc. XIV. 21 : ἐβλάσφημησαν τὸν Θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης, *maledixerunt Deo ex plaga* (ob plagam) *grandinis*. Matth. XII. 33 : ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.

ε) *item de norma secundum quam, de materia ex qua, et de pretio quo, ut 2 Cor. VIII. 11 : ἐκ τοῦ ἔχειν, secundum vestram facultatem. Matth. XXVII. 29 : στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, coronam e spinis* (contextam). Matth. XXVII. 7 : ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν (ἀργυρίων) ἀγρόν.

ζ) Denique et *sensu partitivo* dicitur de *toto quopiam, ex quo pars est, sumitur, eligitur, cet., ut Coloss. 1. 18 : πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν*.

Adnotatio. Ἐκ Praepositio nusquam posita est pro ἐν. De verbis Matth. XXIV. 17, αἶρεν τὰ ἐκ τῆς οἰκίας, vide supra, pag. 394, *adnot.*

3) ὑπό Praepositio notans *sub*, Genitivo juncta, *primario* adhibetur de loco *de sub quo* (ἐν ᾧ) aliquid prodit, veluti in haec Hesiodis (Theog. 669):

ὑπὸ χθονὸς ἦκε φωῶσδε , *de sub terra venit in lucem*. Sed hoc sensu ὑπὸ in libris Novi Testamenti non legitur. Legitur autem quam frequentissime translato sensu post verba Passiva de *auctore* actionis ut et de rei *causa efficiente* , ut Matth. I. 22. τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου , qua significatione intransitivis quoque verbis jungitur , ut 1 Cor. X. 9 : ὑπὸ τῶν ὄφρων ἀπώλοντο , *a serpentibus (per serpentes) perierunt*. Hebr. XII. 3. τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν ἀντιλογίαν. Coloss. II. 18 : φυσιοῦμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ , *inflatus sensu carnis suae*. Jacob. I. 14 : ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος , *a concupiscentia sua abreptus*. Luc. VIII. 14 : ὑπὸ μεριμνῶν συμπνίγονται , *a sollicitudinibus suffocantur*.

Adnotatio 1. Huc quoque pertinet 2 Petr. II. 7 : δίκαιον Λὼτ καταπονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστραφῆς ἐρρύσατο , quum ibi ὑπὸ Praepositio jungenda sit non cum ἐρρύσατο , sed cum antegresso καταπονούμενον.

Adnotatio 2. ὑπὸ Praepositio eo sensu adhibita ut significet conjunctionis quoddam genus , veluti Theogn. γ. 545. ὑπ' αὐλητήρος (avec l'accompagnement d'un joueur de flûte) , aut Xen. An. III. 4 : ὑπὸ μαστίγων , in libris Novi Testamenti nusquam legitur ; nam in loco Petri (2 Petr. I. 17) isto : φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιαῦτα ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης , Praepositio ὑπὸ simpliciter dicitur *de auctore* , h. e. de Deo , qui ibi periphrastice vocatur ἡ μεγαλοπρεπὴς δόξα , abstracto vocabulo , ut vocatur ἡ δύναμις apud Matth. XXVI. 64.

4) ἀπό primario significat *separationem unius ab altero*

cui adjunctum erat ; ἀπό notione fere convenit cum ἐκ. Legitur autem ἀπό in libris Novi Testamenti :

α) *de motu a loco* , ut Matth. XXVIII. 2 : ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας , *devolvit lapidem ab ostio*. Act. IX. 3 : περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ , *circumfulsit eum lux de coelo*. Et mox *de quavis separatione* , ut Matth. VII. 23 : ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ , *discedite a me*. Luc. XXIV. 31 : ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν , *evanuit ex oculis eorum*. Luc. IX. 45 : ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν Luc. VI. 17 : ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νοσῶν αὐτῶν , *ut sanarentur a morbis suis*. Act. VIII. 22 : μετανόησον ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης , *quae postrema duo dicta sunt praegnanter*. Deinde et *de quovis exitu aut exordio rei* , ut Matth. XVIII. 35 : ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν. Luc. XXIV. 27 : ἀρχάμενος ἀπὸ Μωϋσέως , *incipiens a Moyse*. Judae γ. 14 : ἔβδομος ἀπὸ Ἀδὰμ Ἐνώχ , *septimus ab Adamo, Enochus*. Act. VIII. 10 : πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου. Item *de toto respectu partium* , ut Matth. XXVII. 21 : τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ; Interdum ἀπὸ et *de distantia locali* adhibetur , ut Joh. XXI. 8 : μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς , *procul a terra*.

β) *de tempore a quo* , ut Matth. IX. 23 : ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. Rom. V. 14 : ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως. Matth. XIII. 35 : ἀπὸ καταβολῆς κόσμου , *a constitutione mundi*.

γ) *translatâ significatione* , ἀπὸ *de origine et ortu* aut *quasi ortu tam personarum quam rerum* dicitur multiplici

modo , ut Act. XVII. 13 : οἱ ἀπὸ Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι , *Judaei Thessalonicenses* (a Thessalonica oriundi). Act. XV. 5 : ἐξανέστησαν δέ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἰρέσεως τῶν Φαρισαίων , *surrexerunt autem nonnulli de secta Phariseorum*. Gal. IV. 24 : μία (scil. διαθήκη) μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ , *unum (testamentum) a monte Sina (oriundum)*. Act. IX. 13 ; ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν , *audivi a multis*. Matth. XI. 29 : μάθετε ἀπ' ἐμου , *discite a me*. Gal. I. 1 : Παῦλος , ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων , οὐδὲ δι' ἀνθρώπου , *Paulus , Apostolus constitutus nec proxime (διά), nec remote (ἀπό) ab hominibus*. Act. XXIII. 21 : τὴν ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν . Rom. XIII. 1 : οὐ γὰρ ἐστὶν ἐξουσία εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ . Matth. XVI. 21 : παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων .

δ) atque hinc et de causa qua et propter quam adhibetur , veluti Act. XX. 9 : κατενεχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕπνου , *somno oppressus*. Matth. XIV. 26 : ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν , *prae metu clamaverunt*. Act. XXII. 11 : οὐκ ἐνέβλεπον ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτός , *prae lucis illius splendore non videbam*. Act. XII. 14 : ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα , *prae gaudio ostium vestibuli non aperuit*.

ε) porro et de materia , ex qua , ut Matth. III. 4 : ἔνδυμα ἀπὸ τριχῶν καμήλου , *indumentum de pilis camelī*.

Adnotatio 1. Quod Act. XVI. 38 dicitur , ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν , non valet *lavit eos propter plagas*, ut Kypkio placuit , sed *lavit eos a plagis* , quod dictum est praegnanter ; nam sensus est : *lavit purgando eos a*

sanguine plagarum , quas Praetores illis impegerant. Vide γ. 23.

Adnotatio 2. Act. XV. 38 : τὸν ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ Παμφυλίας reddas : qui discessisset ab illis inde a (ἀπό) *Pamphylia* , minime verò in *Pamphylia* , quod Schleussner voluit. Διαλέγεσθαι ἀπὸ τῶν γραφῶν (Act. XVII. 2) non tantumdem est ac περί τῶν γραφῶν , sed notat *verba facere* petito argumento a *sacris Scripturis*. Cf. Act. XXVIII. 23. Διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως (Act. XI. 19) non significat *dispersi per afflictionem* , sed *propter afflictionem*.

C) Ἀμφί in libris Novi Testamenti non legitur.

D) Πρό dicitur de *loco ante quem* , frequentius autem de *tempore ante quod* , et mox translate de *quavis praestantia*. Exempla sunt Act. V. 23 : φυλακὰς ἐστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν , *custodes stantes ante januas*. Act. V. 36 : πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν , *ante hos dies*. Matth. V. 12 : τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν , *prophetas , qui ante vos fuerunt*. Matth. VI. 8 : πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν , *antequam vos eum petatis*. Jac. V. 13 : πρὸ πάντων , ἀδελφοί μου , μὴ ὀμνύετε , *ante omnia , fratres , ne jurate*.

E) Περί primariò notat *circa* , Germanice *um* , *herum*. Περί, Genitivo juncta , locali significatione in Novo Testamento legitur solum Act. XXV. 18 : περὶ οὗ σταθέντες οἱ κατήγοροι , *circum quem cum se stitissent accusatores ejus*.

Translato autem sensu περί saepissime dicitur *de re* vel *persona* , *circa quam* fit actio Verbo , vel res Substantivo

significata , valetque Latinorum *de* , veluti 1 Cor. XII. 1 : *περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν , οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν* , *de spiritualibus* (*de donis Spiritūs Sancti*) *autem nolo vos in ignoratione versari*. Marc. XIII. 32 : *περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης οὐδεὶς οἶδεν* , *de die illo nemo scit*. *Περὶ* etiam *circa* notat eo sensu ut valeat *quod attinet ad* , quo sensu Latini quoque *circa* Praepositionem nonnumquam adhibuere. Sic Tacitus dixit (Hist. I. 13): *in factiones scindi circa consilium eligendi successoris*. Exemplā do haec : 1 Cor. XVI. 12 : *περὶ δὲ Ἀπολλῶ τοῦ ἀδελφοῦ , πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν , ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς*. Matth. XXII. 31 : *περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ*.

Frequenter quoque *περὶ* dicitur *de eo cujus causā aut cujus commodo* quidpiam fit , ut valeat Latinorum *propter* aut *pro* , ut Joh. XI. 19 : *ἵνα παραμυθῶσονται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν*. Marc. I. 44 : *προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξε Μωϋσῆς*. Joh. XVII. 9 : *ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ , οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ* , *ego pro eis rogo , non pro mundo rogo*. Marc. XIV. 24 : *αἷμα ἐκχυνόμενον περὶ πολλῶν* , *pro multis*.

Adnotatio. *Περὶ* Praepositio , seq. Genitivo , nonnumquam etiam dicitur *de praestantia* , ut valeat *prae* , veluti in Homérico illo (Il. a. 287) , *περὶ πάντων ἔμμεναι ἄλλων* , *prae omnibus aliis esse* ; confer Bernhardy , pag. 260 . Kühner , §. 610. I. e. pag. 292. Refertur illuc a nonnullis Johanneum illud (3 Joh. γ. 2) : *περὶ πάντων εὐχομαί σε εὐδοῦσθαι* , quasi *περὶ πάντων* ibi valeat *ante omnia* , quod et Wahlius (in

Clav. ad v. *περί* docuit. Maluerim *περί πάντων* hoc loco reddere *quod attinet ad omnia*, hoc est, *in omnibus*, *quovis respectu*, *quavis in re*; qua interpretatione praeiit Syrus interpres, qui *περί πάντων* heic reddidit *حَقَّقَ*, h. e. *in omni re*.

F) *Πρός*, sequente Genitivo, primariò dicitur de *motu* sive *directione alicunde facta*, ut *ἐκ τε τοῦ πελάγους καὶ πρὸς τοῦ λιμένος* (Thuc. IV. 31); et mox valet, inde *a parte cuiuspiam*, ut *τὸ ποιούμενον πρὸς τῶν Λακεδαιμονιῶν* (Herod. VII. 209), aut *πρὸς γὰρ Διὸς εἰσιν ἅπαντες ξεῖνοι*, *sunt enim hospites omnes a Jove*. Hinc vero transfertur ad denotanda cum alia, tum etiam rem, *e qua* est aliquid (quo sensu Latini dicunt *e re mea est*, ut significant *sibi conducere quidpiam* aut *prodesse*), veluti in hoc Dionysii Halicarn. (Lib. X. pag. 657) : *διδάσκων, ὅτι πρὸς τῆς βουλῆς ἐστὶ, τὸ πολλοὺς εἶναι τοῦ δήμου προστατάς*, *ostendens, esse e re Senatûs, ut plures essent Tribuni plebis*. Atque hac significatione *πρός* cum Genitivo semel tantum legitur in Novo Testamento, Act. XXVII. 34 : *τούτο γὰρ πρὸς τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει*, *hoc enim (cibum capere) e salute vestra est*, h. e. *ad salutem vestram conducit*.

G) *Ἐπὶ* primariò valet Nostratium Praepositiones *op* et *by*. Itaque Genitivo juncta dicitur:

α) *de eo super quod*, ut Luc. IV. 29 : *ἕως ὄφρους τοῦ ὄρους, εφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ὠκοδόμητο*, *usque ad supercilium montis, super quem civitas illorum erat aedificata*. Matth. XXIV. 30 : *ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν*, *venientem super nubes*. Act. XX. 9 : *ἐπὶ τῆς*

θυρίδος, super fenestram (op de vensterbank). Luc. XXII. 30 : *ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου, ut edatis et bibatis super mensam meam.*

β) *de eo apud quod, aut coram quo* quodpiam est aut fit, ut Marc. XII. 26 : *ἐπὶ τοῦ βάτου, apud rubum, hoc est, eo Pentateuchi loco* (Exod. III. 6), *ubi sermo est de rubo.* Matth. XXVIII. 14 : *ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, Act. XXVI. 2 : ἐπὶ σοῦ μέλλων σήμερον ἀπολογεῖσθαι, coram te hodie me defensurus.* Ibid. XXV. 10 : *ἐπὶ τοῦ βήματος, coram tribunali.* 1 Tim. V. 19 : *ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων, coram duobus tribusve testibus.*

γ) *translatâ notione coram, hoc est praesentiae, ad tempus, ἐπί, seq. Genitivo, dicitur de tempore, quo fit aliquid, in phrasibus quales sunt istae :* Act. II. 28 : *ἐπὶ Κλαυδίου, regnante Claudio.* Luc. IV. 27 : *ἐπὶ Ἑλισσαίου, aetate Elisaei Prophetæ.* 2 Petr. III. 3 : *ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν, in novissimis diebus ;* item in illis phrasibus, quibus indicatur, aliquid factum esse (aut fieri) tempore peracti (aut peragendi) alicujus negotii, ut Rom. 1. 10 : *πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου δεόμενος, semper in precibus meis orans.* 1 Thess. I. 2 : *μνηίαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν.*

δ) *ex notione τοῦ super, ἐπί, metaphorice dicitur de quavis praefectura, ut* Matth. II. 22 : 65 : *βασιλεύειν ἐπὶ Ιουδαίας* (over Judea). Act. VIII. 27 : *εἶναι ἐπὶ πάσης τῆς γάζης.* Rom. IX. 5 : *εἶναι ἐπὶ πάντων.*

α) ad Nun
Singulari const
veluti Joh. VI
ρατοί εἰσι.
ἔστρωσαν
turba straveru
dum Plutar
συνηλάλαξα
ἑώρων, ubi
Similis constr
12): ἀπόλ
καταλύσ
15: σωθι
νογονίας,
ubi γυνή

Ad
quali
πιστ
in s
Sub

ad
δ
ε

β
agn
NM
σί
M
f

lao ad Hebraeos (Cap. II. 2) : εἰ γὰρ
 λαβὴς λόγος , item illud epistolae ad
 I. 19) : διαταγὴς (ὁ νόμος) δι' ἀγγέλων.
 videsis quae notavi in Commentario in
 a. VII. 53 , Tom. I. pag. 152 — 157.

ubi de causa efficiente adhibetur ,
 solet de causa secundaria aut quasi
 tamen et de causa principali le-
 epistolae ad Corinthios (1 Cor. I. 9) :
 δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐ-

icinum est , διὰ τίνος dicitur et de
 adminiculo , per quod factum quid est ;
 : ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ ἐνό-
 μάτων κτῆσθαι , quia existimasti
 comparari. 3 Joh. γ. 13 : οὐ θέλω
 λανος καὶ καλάμου. 2 Thess. II.
 τὰς παραδόσεις , ἃς ἐδιδάχθητε ,
 , εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν , tenete
 didicistis sive per sermonem , sive per

τίνος adhibetur quoque de statu sive con-
 positus aliquis facit aut patitur aliquid ,
 VIII. 25 : δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα ,
 (patienter) expectamus. Rom. IV. 11 :
 τες δι' ἀκροβυστίας , credentes dum sunt
 patium. Pro δι' ἀκροβυστίας in antegresso
 Apostolus scripserat ἐν ἀκροβυστία. 2 Cor.
 εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον , διὰ δόξης ,
 δοξον. 2 Cor. II. 4 : ἔγραψα ὑμῖν διὰ

πολλῶν δακρύων, hoc est, πολλὰ δακρύων. Rom. II. 27 : σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην ὄντα, *te, qui legem scriptam et circum-*
cisionem habens, violator eras legis. Ibid. Cap. XIV. 20 : ὁ διὰ προσκόμματος ἐσθίων, *qui vescitur*
quibusvis cibis, promiscuo illo ciborum usu fratri suo
præbens occasionem peccandi.

Adnotatio. Διὰ τινος nuspiam valet :

α) *in*, seq. Acc.; Πίστις ἡ δι' αὐτοῦ (Act. III. 16) non est *fides in ipsum*, sed *fides*, quam non nobis acceptam referimus, sed habemus *per eum*.—Quod Hebr. IX. 11 legitur διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς non significat *in majus et perfectius tabernaculum*, sed *per* (localiter) *majus*, cet. ; jungenda sunt haec verba cum insequentibus (ψ. 12) : *introiit semel in Sancta* (εἰς τὰ ἅγια). — 1 Cor. XIII. 12 : βλέπομεν δι' ἐσόπτρου reddendum est *per speculum*, ubi *per* sumendum est non *instrumentaliter* sed *localiter*, h. e. *de transitu per aliquid*.

β) *ad*; nam verba Petri (2 Petr. I. 3) ista, διὰ δέξης καὶ ἀρετῆς non significant *ad gloriam et virtutem* (consequendam), sed *per gloriam suam et virtutem* (per gloriosam suam virtutem), ubi *per* sumendum est *instrumentaliter*, et vocabulum ἀρετῆς ut 1 Petr. II. 9. Confer Estium ad h. l.

γ) *propter*; neque enim Apostoli illud (2 Cor. IX. 13), διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύτης reddendum est : *propter probitatem hujus ministerii*, sed *per probitatem*, h. e. *illâ probitate sollicitati*. Sensus hujus commatis hic est : *dum pietatis vestrae habentes argumentum probatorium in hac administratione* (scil. vestrarum elëemosynarum), *Deum glorificant ob fidem vestram*, cet. — Pariter nec illud διὰ τῆς σοφίας, quod legitur

1 Cor. I. 21, reddendum est *propter sapientiam suam*, sed *per sapientiam suam*, sicut mox διὰ τῆς μωρίας reddendum est *per stultitiam*. Cf. Estium ad h. l. — De verbis Apostoli ad Rom. VII. 4. VIII. 3 et 37 vides in quae in Commentario ad haec loca notavimus. — Διὰ τῆς ἐτέρων σπουδῆς (2 Cor. VIII. 8) valet *proposito aliorum diligentiae exemplo*. — In locutionibus quales sunt, exempli gratiā, παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ (Rom. XII. 1), aut διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν (Ibid. XV. 30), Praepositio διὰ dicitur quasi *instrumentaliter de causa sive ratione*, quae impellere debeat eum, qui admonetur, ut faciat id ad quod faciendum excitatur.

J) Κατά primū significat *deorsum*, Nostratium *van iels af*, quo sensu dicunt: *van de trappen af*. Itaque κατὰ τινος dicitur:

α) *de motu e loco superiori in inferiorem*, ut Matth. VIII. 32: ὠρμησε πᾶσα ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσην, proruit totus ille grex *de praerupto loco in mare*. Confer Homericum illud (Iliad. α. 44): βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων, *descendit de Olympi verticibus*. Marc. XIV. 3: κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς, *effudit unguentum in caput ejus, ita ut de capite deflueret*. 1 Cor. XI. 4: κατὰ κεφαλῆς ἔχων, scil. τι, *habens aliquid de capite pendens*. Scitè hoc loco auctor Vulgatae scripsit *velato capite*.

β) *de motu vel diffusione per locum*, ubi Latini *per*, Nostrates *over heen*, ut Luc. IV. 14: φήμη ἐξῆλθε καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ, *fama exiit per universam regionem de illo*. Act. IX. 31: Ἡ μὲν οὖν ἐκκλησία καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας εἶχεν εἰρήνην.

γ) Translatā autem significatione , *κατὰ τινος* legitur *de directione hostili adversus aliquem vel aliquid*, ut Act. VI. 13 : *οὐ παύεται λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου*, non cessat loqui adversus locum sanctum. Rom. VIII. 33 : *τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν Θεοῦ*; quis accusationem instituet adversus electos Dei?

δ) In formulis *jurandi* aut *obtestandi*, dictionem *κατὰ Θεοῦ* (Hebr. VI. 13, alibi) recte reddideris *per Deum*; sed difficile dictu est, quatenam sit in his formulis Praepositionis *κατὰ* propria vis.

Κ) Ὑπέρ, *super*, Belgice *over*, primū dicitur *de loco super quo movetur aut est aliquid*, ut in Homeri illo (Iliad. O. 382): *ὥστε μέγα κῦμα θαλάσσης εὐρυπόροιο νηὸς ὑπὲρ τοίχων καταβήσεται*, veluti vastissimi unda maris super latera navis transcendit. Sed in libris Novi Testamenti ὑπέρ metaphoricā tantum significatione occurrat, idque ita ut notet:

α) *pro*, i. e. *in commodum sive in favorem alicujus*¹⁾, ut in hoc Marci (IX. 40): *ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστίν*, qui non est contra vos, pro vobis est. Joh. X. 15: *τὴν ψυχὴν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων*, animam meam pono pro ovibus.

(1) Hac significatione ὑπέρ, ut notat Wahlius in Clavi ad v. ὑπέρ), Graecis primū dicitur de iis, qui *inclinati super aliquo arcent* vel *arcere volunt aliquid ab eo*. Conf. Schäfer ad Dem. T. 1. pag. 189, sq.

Rom. VIII. 31 : εἰ ὁ Θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν , τίς καθ' ἡμῶν , si Deus pro nobis , quis contra nos ?

β) de eo , ratione cujus aliquid est aut fit ; ut Act. V. 41 : χαίροντες , ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος κατηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι , gaudentes , quod dignati fuissent hoc honore , ut propter Jesum contumeliā afficerentur. Philipp. I. 29 : ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν , ejus causā perferre calamitates. Ibid. II. 13 : ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας , ad benevolentiam suam erga nos declarandam. Vide quae ad hunc locum notavi in Commentario.

γ) pro , eo sensu ut valeat loco sive vice alicujus ; qua significatione legitur in ep. ad Philemonem γ. 13 : ἵνα ὑπὲρ σοῦ μοι διακονῇ ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου , ut tuo loco mihi ministraret in vinculis Evangelii. Ita ὑπὲρ Praepositionem sumit quoque Dionysius Halicarnass. (Lib. VIII. ap. Viger. Sect. IX. Reg. I.) : οὗτοι τὴν ἀρχὴν παραλαβόντες , ὑπὲρ τῶν ἀποθανόντων ἐν τῷ πρὸς Ἀντιάτας πολέμῳ στρατιωτῶν , ἡξιούν ἐτέρους καταγράφειν , hi , magistratu inito , ut eorum militum vice , qui bello adversus Antiates gesto ceciderant , alios conscribere liceret , postulabant.

δ) de objecto super quo (de quo) dicitur , scribitur , judicatur , aut omninò agitur aliquid. Cf. Nostratium over iets spreken. Rom. IX. 27 : Ἡσαΐας δὲ κρᾶζει ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ , Isaias clamat super Israele. 2 Cor. I. 8 : οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν , ἀδελφοί , ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν , nolumus ,

fratres , vos in ignoratione versari de tribulatione nostra.

2 Thess. 1 4 : *καυχᾶσθαι ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν , gloriari de constantia vestra.*

§. 52.

Praepositiones Dativo junctae.

A) *Ἐν* , cuius oppositum est *ἐκ* ,

Primò, dicitur *localiter*, de spatio intra cuius limites aliquid continetur aut quasi continetur , respondetque Nostratium Praepositionibus *in* , *onder* (Latin. *inter*), *voor* (Latin. *coram*), *op* , *aan*. Matth. II. 5 : *ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας*. Ibid. 1. 20 : *τὸ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν*, quod in ea natum est. Act. IV. 34 : *οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς*, neque enim quisquam egens erat inter illos (onder hen). 1 Cor. VI. 2 : *ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος*, in consessu vestro , coram vobis. Matth. XXIV. 40 : *ἐν τῷ ἀγρῷ* , in agro (op het veld.). Joh. XV. 4 : *καθὼς τὸ κλήμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἂν ἑαυτοῦ , εἰ μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ* , sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso , nisi manserit in vite (aan den wynstok). Hebr. 1. 3 : *καθίσκειν ἐν δεξιᾷ τινος* , sedere ad dextram alicujus (aan de rechterhand). Matth. XVII. 12 : *ἐποί-*

ησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν, fecerunt in eo (aan hem) quaecumque voluerunt.

Adnotatio 1. Pertinet huc etiam usus ille, quo ἐν Praepositio dicitur *de eo quo quis indutus aut instructus est*, ubi Nostrates Praepositiones *in* et *met* adhibere solent. Exemplum rem docebunt: Matth. VII. 18: οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium (vestimentis ovium induti). Marc. XXII. 38: ἐν στολαῖς περιπατεῖν, ambulare in stolis (induti stolis, i. e. vestimentis superioribus, quae essent ad talos usque demissa). Luc. XIV. 31: ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι τινι, occurrere alicui cum decem millibus (militum). Hebr. IX. 25: εἰσέρχεται ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ, ingreditur cum sanguine alieno. 1 Cor. IV. 21: Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ; Quid vultis? utrum cum virga veniam ad vos, an cum amore?

Adnotatio 2. Praepositio ἐν in verbis Apostoli ad Hebraeos (Cap. IX. 4) istis, ἐν ἣ στάμνος, κ. τ. λ., reddenda est *in*, non vero *coram* aut *juxta*. Vide quae de hoc loco Apostoli monuimus supra, §. 28. Adnot. 4. pag. 153, sqq.

Secundò, ἐν dicitur *temporali* significatione, *de tempore quo vel intra quod aliquid fit aut fiet aut jam factum est*, ubi Belgice dicimus *op, by, toen, terwyl*, veluti Matth. XII. 2: ὁ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ, quod sabbato (op den sabbatdag) non licet facere. Joan. II. 23: ἐν τῷ Πάσχα, ἐν τῇ ἑορτῇ. 1 Cor. XV. 52: ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι, ad ultimam tubam, canente ultima tuba; Belgice: *by de laatste bazuin*. Luc. II. 43: ἐν τῷ ὑποστροφεῖν αὐτοῦς, cum redirent (toen zy wederkeerden). Matth. XIII. 25: ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, cum (terwyl) dormirent homines.

Tertiò, ἐν metaphorico sensu dicitur multipliciter :

α) de *conditione* interna, aut externa, in qua quis versatur et qua veluti circumdatus est ; item de eo, quo quis occupatur, et in quo veluti est, item de facultate, qua quis pollet, ut Joh. XIV. 20 : ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν. 1 Petr. V. 14 : εἰρήνη ὑμῖν πᾶσι τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. 1 Tim. II. 2 : ὑπὲρ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, pro omnibus in potestate positis. Luc. 1. 75 : λατρεύειν αὐτῷ, ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ. Ibid. VIII. 43 : γυνὴ οὖσα ἐν ρύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, mulier quae inde a duodecim annis sanguinis profluvio laborabat. Rom. IV. 10 : πῶς οὖν ἐλογίσθη ; ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ ; Philipp. IV. 11 : ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, ἐν οἷς εἰμὶ, αὐτάρκης εἶναι. 1 Tim. IV. 15 : Ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, haec meditare, in his esto. Luc. IV. 36 : ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι.

β) de re vel persona, cui animus cogitando, recordando, laetando, agendo, veluti immoratur, aut qua veluti occupatur, ut Rom. I. 9 : ὃν λατρεύω ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, cui inservio in re evangelica promovenda 1 Cor. IV. 6 : ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε, ut in nobis (aan ons) discatis. Joan. XIII. 35 : ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, in eo (daaraan) cognoscent omnes. Rom. XIV. 22 : μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει. Luc. 1. 21 : ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ. 1 Cor. VI. 20 :

δοξάσατε τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν , *glorificate Deum in corpore vestro*. Luc. II. 14 : ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία (scil. Θεοῦ). Joan. XV. 11 : ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ , *ut meum de vobis gaudium maneat*.

γ) de modo quo , ut Coloss. I. 29 : ἐν δυνάμει , *potenter*. Luc. XVIII. 8 : ἐν τάχει , *celeriter*. Confer Graecorum ἐν δίκῃ , *justè* , ἐν σιωπῇ , *tacitò*.

δ) de re occasionem praebente , ut aliquid fiat , aut in qua , veluti fundamento suo , aliquid nititur , ut Act. VII. 29 : ἔφυγεν ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ (op dit zeggen). 1 Cor. II. 5 : ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων , ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ.

ε) de instrumento quo , per Hebraismum , ubi Graeci adhibere solent Dativum instrumenti , ut Apoc. VI. 8 : ἀποκτεῖναι ἐν ῥομφαίᾳ , *occidere gladio*. Confer Jos. XIII. 22 : כִּרְבַּח בַּחֶבֶל . Luc. XII. 49 : εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρᾳ . Apoc. XIV. 15 : κράζειν ἐν μεγάλῃ φωνῇ . Matth. VII. 6 : μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν , *ne forte conculcent eas (margaritas) pedibus suis*.

ζ) hinc et de pretio quo , pariter per Hebraismum ; ut Apoc. V. 9 : καὶ ἡγόρασας τῷ Θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου , *et redemisti nos Deo sanguine tuo*.

Adnotatio. Κρίνειν ἐν ἀνδρί , ὃ ᾤρισε , cet. (Act. XVII. 31) valet *in persona viri , quem designavit , cet.* Videsis quae ad hunc locum notavimus in Commentario. Formula ὁμόσαι ἐν τινι , *jurare per aliquem* (Matth. V. 34 et alibi) hebraizat (חָתַם בְּשֵׁם שְׂפָתַי Levit. XIX. 12). Quod Hebr.

XIII. 9 legitur ἐν οἷς, non significat *ex quibus* vel *unde*, sed *in quibus*, et jungendum est ἐν οἷς non cum ὠφελήθησαν, sed cum οἱ περιπατοῦντες. Act. VII. 14 : συγγένειαν ἐν ψυχαῖς ἐβδομήκοντα πέντε reddideris : *cognationem*, *septuaginta quinque personis* (constantem). Hebraizat ibi graeca oratio; confer illud Deuteronom. Cap. X. 22 : בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יִרְדּוּ מִצְרָיִם.

B) Σύν, *cum*, in universum *conjunctionem* notat, sed arctiorem illam quam quae per Praepositionem μετά significatur, veluti Act. II. 14 : σταθεὶς δὲ Πέτρος σὺν τοῖς ἑνδεκά. Hinc σύν imprimis adhiberi solet de *spirituali* conjunctione, qualis est exempli gratiā, fidelium cum Christo, ut Coloss. II. 20 : εἰ ἀπεθάνετε σὺν Χριστῷ ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, *si cum Christo mortui estis elementis hujus mundi*. 1 Thess. V. 10 : ἵνα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν, *ut cum eo (Christo) vivamus*. 1 Cor. XV. 10 : οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σὺν ἐμοί, *non ego autem (plus laboravi), sed gratia Dei mecum* ¹⁾; ubi σὺν Praepositio auxilii notionem admixtam habet, ut et 1 Cor. V. 4 : συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος σὺν τῇ δυνάμει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. 2 Cor. VIII. 19 legendum videtur non σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ, sed ἐν τῇ χάριτι ταύτῃ, quam lectionem latina quoque Vulgata refert. De Lucae verbis (Cap. XXIV. 21) istis, ἀλλάγε σὺν πᾶσι τούτοις, cet., videsis quae notavi

(1) S. Aug.: « Non ego autem, i. e. non solus, sed gratia Dei mecum; ac per hoc nec gratia Dei sola, nec ipse solus, sed gratia Dei cum illo. » Non est legendum ἡ σὺν ἐμοί, sed, dempto Articulo, τὴν ἐμοί.

in Chrestomathiae meae Rabbinnicae et Chaldaicae volumine II. pag. 90 , sqq.

C) *ἐπί*, seq. Dativo, valet *primò*, notione *locali*, Latinorum Praepositiones *in* (seq. Abl.), *super*, *sed*, *juxta*, Nostratum *op*, *by*, *aan*, ut Matth. XIV. 11 : ἡνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, *allatum est caput ejus in patina* (op een schotel). Joh. IV. 6 : ἔκαθέζετο ἐπὶ τῇ πηγῇ, *ad fontem considebat* (aan de bron). Joh. V. 2 : ἐπὶ τῇ προβατικῇ, *ad ovilem*, scil. πύλην, *portam*, (by de schaapspoort). Act. III. 10 : ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ, *qui stipsis causâ sedere solebat ad portam speciosam* (die om eene aalmoes zat aan de schoone poort). Act. V. 35 : προσέχετε ἑαυτοῖς, ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τί μέλλετε πράσσειν, *maturius considerate quid hisce hominibus* (aan deze menschen) *sitis facturi*. Act. XXVIII. 14 : παρεκλήθημεν ἐπ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι, *rogati sumus ut apud illos* (by hen) *commoraremur*.

Adnotatio. Ἐπί praepositio, seq. Dativo, apud Poetas et Herodotum adhibita quoque legitur *de directione hostili*, ut valeat *contra*, *adversus* (Cf. Kühner §. 612); quam notionem putaverim Praepositioni ἐπί subjiciendam esse in loco Lucae (Cap. XII. 52) illo : πάντε ἐν οἴκῳ ἐνὶ διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσὶ, καὶ δύο ἐπὶ τρισί. Eòdem forsitan pertinet ἐπί Act. V. 35.

Secundò, notione *temporali* ἐπί dicitur de certo *temporis puncto*, quo fit aliquid, ubi Nostrates adhibere solent Praepositiones *by*, *onder*, *op*; ut Hebr. IX. 26 : ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων, *in consummatione saeculorum* (bij de voleinding der eeuwen). Philipp. I. 3 : εὐχαριστῶ

τῷ Θεῷ ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν (by elk aandenken). Hebr. IX. 15 : τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσεων , *praevaricationum* , quae erant sub priore testamento (onder het eerste). Joh. IV. 27 : ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταί , *dum haec fierent* , venerunt discipuli ejus.

Tertio , sensu *metaphorico* ἐπὶ dicitur multipliciter :

α) de *praefectura* , ut Luc. XII. 44 : ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτον , *omnibus bonis suis praeficiet eum*.

β) de *accessione rei ad rem* , ut Luc. III. 20 : προσέθηκε καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσι , *ad* (cetera) *omnia adjecit etiam hoc*. Matth. XXV. 20 : ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς , *alia quinque talenta lucratus sum ad ea* (quae mihi a te fuere concredita).

γ) de eo , in quo tamquam fundamento suo quidpiam nititur , ut Matth. IV. 4 : ζῆν ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ (op brood alleen leven). 1 Cor. IX. 10 : ἐπ' ἐλπίδι , *spe nixus* (op hoop). Matth. XXIV. 5 : ἐπὶ τῷ ὀνοματί μου , *in nomine meo* (mea auctoritate , nomine meo interposito , (op myn naam). Atque hinc dicitur

α) de *causa aut ratione qua nititur* , ob quam fit aliquid , ut Luc. V. 5 : ἐπὶ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκτυον , *sur votre parole* , je jeterai le filet , ubi et Nostrates : op uw woord , cet. Act. III. 16 : ἐπὶ τῇ πίστει , *ob fidem*. Matth. XIX. 9 : ἐπὶ πορνείᾳ , *ob fornicationem*. Rom. V. 12 : ἐφ' ᾧ , *proptereaquod*.

De celeberrimo hoc loco Apostoli fuse disputavimus in Commentario, pag. 152, sqq. Huc quoque pertinet usus Praepositionis ἐπὶ post verba gaudium, moerorem, aliosque animi affectus exprimentia, veluti θαυμάζειν, πενθεῖν, λυπεῖσθαι, ὀργίζεσθαι ἐπὶ τινι.

b) de objecto orationis, ut Joh. XII. 16 : ἐμνήσθησαν, ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, recordati sunt, haec de eo (op hem) scripta esse.

c) de scopo et eventu, ut Gal. V. 13 : ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, vos enim ad libertatem vocati estis. 2 Tim. II. 14 : ἐπὶ ἀναστροφῇ τῶν ἀκουόντων, ad subversionem audientium, Philipp. III. 12 : ἐφ' ᾧ, ad quod. Videsis quae ad postremum hunc locum notavi in Commentario, pag. 100, sq.

d) de norma, ut Luc. 1. 56 : καλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ubi tamen oratio hebraizat; confer Nehemiae (Cap. VII. 63) illud : עָפָה לִּי אֶת־רִגְלִי Eòdem retulerim ἐπί, quod legitur in Ep. ad Rom. V. 14 : ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως Ἀδὰμ, ad similitudinem transgressionis *Adami*.

D) Παρα, seq. Dativo, apud, prope, juxta, plerumque de personis dicitur, et

Primo, frequenter usurpari solet significatione locali, ut Act. X. 6 : ξενίζεται παρά τινι Σίμωνι βυρσεῖ, hospitio exceptus est apud Simonem quemdam, arte coriarii. Coloss. IV. 16 : ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ' ὑμῶν ἡ ἐπιστολή, cum lecta fuerit apud vos epistola haec. Matth. XXII. 25 : ἦσαν παρ' ἡμῶν ἑπτὰ ἀδελφοί,

γ. 2.). 2 Cor. IX. 5 : ἡγησάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφοὺς , ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς , ut ad vos praeirent. Joh. XI. 38 : ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον , venit ad monumentum (by , aan het graf). Marc. IV. 7 : ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας , aliud cecidit inter spinas. Luc. XXIV. 47 : κηρυχθῆναι μετάνοιαν εἰς πάντα τὰ ἔθνη , praedicari poenitentiam inter omnes gentes.

Adnotatio. Nonnumquam εἰς eo sensu legitur , ut valeat *coram*. Vide Kühneri Gramm. Graec. §. 602. I. d ; atque hoc sensu sumendum videtur εἰς quod legitur 2 Cor. VIII. 24 : εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν. Verba Act. VII. 53 ista , εἰς διαταγὰς ἀγγέλων , reddiderim *coram agminibus* , aut *inter agmina angelorum*. Videsis quae ad hunc locum disputavimus in Commentario , Tom. I. pag. 153 , sqq,

B) *Secundò*, notione *temporali*, de *duratione* temporis , et de tempore *quo* , *in quod* , aut *usque ad quod* , ubi Nostrates *in* , *voor* , *op* , *tot* ; ut Luc. XII. 19 : ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά , multa habes bona , reposita in multos annos (voor vele jaren) Matth. XXI. 19 : μηκέτι ἐκ σου καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα , ne amplius ex te fructus nascatur in aeternum. Apoc. XV. 7 : τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων , viventis in saecula saeculorum (in alle eeuwigheid). Philipp. I. 11 : ἵνα ᾗτε ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν Χριστοῦ , ut sine offensa sitis in diem Christi (voor den dag van Christus). Luc. XIII. 9 : εἰ δὲ μῆγε , εἰς τὸ μέλλον (ἔτος) ἐκκόψεις αὐτήν , sin minus , succides eam in (annum) futurum (voor het volgende

jaar). Luc. I. 20 : οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν , qui (sermones) implebuntur suo tempore (op hunnen tijd). Matth. XXIV. 13 : ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος , οὗτος σωθήσεται , qui autem perseveraverit usque in finem , hic salvus erit.

Tertiò , significatione metaphorica εἰς Praepositio adhibetur multipliciter , velut

α) de statu vel conditione ad quam venit vel in quam transit aliquis vel aliquid , ut Matth. XVIII. 8 : εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν , ingredi in vitam. Act. II. 20 : ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος. Apoc. XI. 6 : στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα , vertere illas (aquas) in sanguinem.

β) de fine quem quis petit , ut Luc. V. 4 : χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν , laxate retia vestra ad capturam. 2 Cor. II. 12 : ἐλθὼν εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον , ad evangelium (praedicandum). Quò pertinent etiam locutiones εἰς τί , quem in finem ? εἰς αὐτό τούτο , in ipsum hunc finem , hoc consilio , aliae.

γ) de gradu ad quem quis vel quid pertingit ; de effectu in quem quid cedit ; de objecto in quod tendit sermo dicentis ; 2 Cor. X. 13 : οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα , non in immensum gloriabimur. 1 Cor. XI. 17 : εἰς τὸ ἥττον συνέρχεσθε , in detrimentum convenitis. Act. II. 25 : Δαβιδ λέγει εἰς αὐτόν , David dicit in ipsum (h. e. de ipso).

δ) de animo ut affectu desiderii , amoris , odii , fertur in aliquem aut aliquid , ut Philipp. I. 23 : τὴν ἐπι-

πάρεσιν, *propter praetermissionem*; de quo loco videsis quae dixi in Commentario. Hebr. V. 12 : *διὰ τὸν χρόνον*, *propter tempus*, hoc est, ratione temporis haud exigui quod jam peractum est, ex quo facti estis Christiani. 1 Cor. VII. 2 : *διὰ δὲ τὰς πορνείας*, *propter fornicationem*, scil. vitandam. Joh. X. 19 : *σχίσμα ἐγένετο διὰ τοὺς λόγους τούτους*, *propter hos sermones*. Matth. XXVII. 18 : *Ἦδει γάρ, ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν*, *sciebat enim quod ex invidia tradidissent eum*.

Adnotatio. Διά, seq. Accusativo, nonnumquam legitur et de *causa per quam*¹⁾; quod pertinere mihi videtur illud Joh. VI. 57 : *ἐγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με ζήσεται δι' ἐμέ*²⁾. Lege Maldonatum ad h. l. Huc verò minime pertinent Rom. XV. 13, 1 Joh. II. 12, Apoc. IV. 11. XII. 11. Διὰ τὴν ἔξω (Hebr. V. 14) reddendum est *propter habitum*, et δι' οὓς (Hebr. V. 14) *propter quos*³⁾, et διὰ Ἰησοῦν (2 Cor. IV. 3) *propter Jesum*, et διὰ τὸ πάθημα (Hebr. II. 9) *propter perpressionem*, et δι' οὓς βλασφημηθήσεται (2 Petr. II. 2) *propter quos blasphemabitur*. De Rom. VIII. 11, ubi legendum est non διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν, sed διὰ τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ πνεῦμα ἐν ὑμῖν, diximus in Commentario. Quod autem dicitur (Gal. IV. 13) δι' ἀσθένειαν, reddi possit *propter*

(1) Vide Kühner §. 605. II. 3. b. Vigerum Cap. IX. Sect. II. VII. p. 387, sq.

(2) Vulgatae auctor verba haec ita reddidit: *ego vivo propter Patrem; et qui manducat me et ipse vivet propter me*.

(3) Cf. Klee, Auslegung des Briefes an die Hebräer, ad h. l.

*infirmi-
tatem*, (à cause d'une maladie), hoc sensu, ut
haec *infirmi-
tas* putetur fuisse *ratio propter quam* per
Galatiam iter habens ibi fuerit commoratus, atque hac
opportunitate Evangelium jam tunc ibi praedicaverit,
quod alias non jam tunc fecisset.

D) *κατά*, seq. Accusativo, dicitur

Primò, significatione *locali*, de motu *per locum*:

α) eo sensu ut valeat Nostratium *door heen*, *over heen*,
langs, veluti Luc. VIII. 39 : *καθ' ὅλην τὴν πόλιν*
κηρύσσων, *per totam urbem praedicans* (door geheel de
stad heen verkondigende). Luc. XI. 14 : *ἐγένετο λι-*
μὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, *er kwam*
een zware hongersnood over die landstreek. Act. V. 15 :
ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἔκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς,
zoo dat men langs de straten de zieken uildroeg. Luc.
X. 4 : *μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε*, *no-*
minem per viam (langs den weg) *salutaveritis*. Act.
XXVI. 3 : *τὰ κατὰ τοὺς Ἰουδαίους ἔθνη*, *quae per*
(h. e. *inter*) *Judaeos sunt consuetudines*, et Act. XVII.
28 : *οἱ καθ' ὑμᾶς ποιηταί*, *qui per* (inter) *vos sunt*
poetae. Simili modo Latini nonnumquam adhibuere *per*
Praepositionem; sic Tacitus dixit (Ann. XII. 12):
per illas gentes celebratur. Pertinet huc quoque Act.
XIII. 1 : *ἦσαν δὲ τινες ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ κατὰ*
τὴν ἐκκλησίαν προφῆται.

Adnotatio. Hic illic *κατὰ* occurrit, significatione *locali*,
ubi ex aequo usurpari potuisset *ἐν* (*de loco in quo quis*
versatur); attamen falsò putaveris *κατὰ* et *ἐν* alicubi reapse
haberi posse pro synonymis. Οἱ *κατὰ ταύτην τὴν πόλιν*

οἰκοῦντες aliter cogitatur quam οἱ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει οἰκοῦντες, quamquam ipsa re nihil hoc ab illo differt.

β) Sed et de directione in locum κατὰ, seq. Accusativo, dici solet, ubi Latini dicunt *versus*, *ad*, Nos trates verò *naar heen*, *tegen*, *voor*, ut Philipp. III. 14 : κατὰ σκοπὸν διώκω, *versus scopum curro*. Act. VIII. 26 : πορεύου κατὰ μεσημβρίαν, *proficiscere meridiem versus*. Atque ita pariter et de situ loci aliquò vergentis, ut Act. II. 10 : ἡ Λιβύα ἡ κατὰ Κυρήνην, *Libya, quae ad Cyrenen vergit*, quae Cyrenen spectat. Huc pertinent locutiones quales sunt Luc. II. 31 : κατὰ πρόσωπόν τινος, *versus faciem alicujus*, hoc est, *coram aliquo*. Gal. III. 1 : κατ' ὀφθαλμούς, *ante oculos*.

Secundo, κατὰ, sequente Accusativo, dicitur quoque α) de tempore quo, per quod sive quo durante, et β) de tempore circa quod. Exempla haec sunt : Hebr. III. 8 : κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ, *per diem (die) tentationis*. Rom. V. 6 : κατὰ καιρὸν ἀπέθανε, *tempore divinitus statuto mortuus est*. Act. XIX. 23 : ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τὰραχος, *per idem autem tempus exortus est tumultus*. Matth. I. 20 : κατ' ὄναρ, *durante somnio*. Act. XVI. 25 : κατὰ τὸ μεσονύκτιον, *circa mediam noctem*.

Tertio, significatione metaphorica, κατὰ, seq. Accusativo, dicitur

α) de eo, respectu cuius quid est aut fit, veluti Rom. XI. 21 : οἱ κατὰ φύσιν κλάδοι, *qui naturā (non*

arte i. e. non insitione) *rami sunt*. Rom. I. 3 : *κατὰ σάρκα*, quod ad naturam ejus humanam attinet. Rom. XI. 28 : *κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον.... κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν*, ratione quidem habita Evangelii..... ratione verò habita electionis.

β) de norma, mensura, modo, ad quem sive secundum quem quippiam est aut fit, ubi Nostrates dicunt *naar*, volgens. Exempla sunt Luc. II. 22 : *κατὰ τὸν νόμον Μωϋσεώς*. Matth. IX. 29 : *κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν*, secundum fidem vestram fiat vobis. Hebr. VIII. 8 : *οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν*, non ad modum illius foederis, quod feci cum patribus eorum. Τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον, historia evangelica, secundum *Matthaeum*, hoc est, ut haec conscripta fuit a *Matthaeo*. 2 Cor. X. 2 : *κατὰ σάρκα περιπατεῖν*, more hominum carnalium vitam instituire. Rom. III. 5 : *κατὰ ἄνθρωπον λέγω*, more (ex mente) hominum carnalium hoc dico. Rom. III. 2 : *κατὰ πάντα τρόπον*, quavis ratione, quovis respectu. Rom. XV. 5 : *κατὰ Χριστὸν*, secundum *Christi* voluntatem. De verbis Apostoli (Rom. I. 15) *τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον*, dixi in Commentario ad h. l. Κατὰ hoc sensu inseruit formandis locutionibus adverbialibus, quales sunt, ex. gr. Philem. γ. 14 : *ὥς κατὰ ἀνάγκην*, quasi coacte. 1 Cor. XIV. 40 : *καθ' ὑπερβολὴν*, insigniter. Καθό (pro καθ' ὃ) aut καθότι (pro καθ' ὅτι), quatenus; καθά aut καθάπερ (pro καθ' ἅπερ), prout; κατὰ τι, quodammodo; κατὰ τοῦτο, hoc respectu, atque

hinc propter hoc. Luc. 1. 28 : κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο ; secundum quid (unde , quo modo) hoc cognoscam?

Adnotatio. Huc quoque pertinet ille κατὰ Praepositionis usus , quo *distributio sensu* adhibetur. Luc. XIII. 22 : *διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας , pertransibat singulas urbes et vicos.* Act. XIV. 22 : *χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν , cumque constituissent illis per singulas ecclesias presbyteros.* Hebr. IX. 25 : *κατ' ἑναικτόν , per singulos annos.* Act. II. 46 : *καθ' ἡμέραν , quotidie.* 1 Cor. XIV. 27 : *κατὰ δύο , bini.* Joh. XXI. 25 : *ἐν καθ' ἑν , singula.* 1 Cor. XVI. 2 : *κατὰ μίαν σαββάτων , primo quoque hebdomadis die.*

γ) *de causa instrumentali* , ubi Latini dicunt *per* , *ob* , *ex* , veluti Matth. XIX. 3 : *ἀπολύσαι τὴν γυναῖκα κατὰ πᾶσαν αἰτίαν , dimittere uxorem suam quacumque ex causa* Act. III. 17 : *κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε , per ignorantiam fecistis.*

δ) *de scopo* , *in quem tendit aliquid* , at rarissimò , ut 2 Tim. I. 1. *ἀπόστολος κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς , ad annunciandam promissionem vitae (aeternae)* ¹⁾. De κατὰ Praepositione ad *finem* sive *scopum* indicandum adhibita apud classicos Graeciae scriptores , videsis Kühnerum §. 607. 3. a.

Ε) Ὑπέρ , seq. Accusativo , *localiter* dicitur de *motu ultra locum* , ut *ρίπτειν τι ὑπὲρ τὸν οἶκον , jacere*

(1) Theodoret. a. h. l. : Ἀπόστολόν με προεβάλετο ὁ Θεός , ὥστε με τὴν ἐπαγγελθεῖσαν αἰώνιον ζωὴν τοῖς ἀνθρώποις κηρύξαι.

quippiam ultra domum (over het huis heen). Sed in libris Novi Testamenti ὑπέρ, seq. Accusativo, *metaphorico* tantum sensu legitur, scil. *de modo ultra quem quid est aut fit*, sive *quem excedit aliquis aut aliquid*, ubi Latini dicunt *supra*, *ultra*, *magis quam*, *plus quam*. Exempla haec sunt: Act. XXVI. 13: φῶς περιλάμπαν ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου, *lux circumfulgens, quae splendorem solis superaret*. Matth. X. 24: οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, *non est discipulus supra magistrum*. 2 Cor. XII. 13: τί γὰρ ἐστίν, ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας; *quid enim est, in quo inferiores fueritis reliquis ecclesiis?* Adverbialiter ὑπέρ legitur in hoc 2 Cor. XI. 23: διάκονοι Χριστοῦ εἰσιν; ὑπὲρ ἐγώ, *ministri Christi sunt? plus ego (sum)*. De ὑπέρ Praepositione adhibita in sententia comparativa, vide supra §. 36. 2.

F) Μετά, seq. Accusativo, *localiter* usurpatur *de eo quod est pone aliud*, quo sensu semel legitur, Hebr. IX. 3: μετὰ τὸ δεύτερον καταπέτασμα, *post secundum velum*; ceterum in Novo Testamento non occurrit nisi *temporali* significatione, veluti Matth. XXVII. 63: μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι, *post tres dies resuscitor*. Matth. I. 12: μετὰ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος, *postquam in Babyloniam demigratum erat*. Act. XXVII. 14: μετ' οὐ πολὺ, *paulo post*. Matth. XXVI. 82: μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με, *postquam autem resurrexero*.

G) Παρά, seq. Accusativo, *localiter* usurpatur:

α) *de loco extenso secundum, juxta, sive secus quem*

ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶ, *quoniam advesperascit* (het gaat naar den avond). 1 Cor. X. 11 : ἐγράφη δὲ (ταῦτα) πρὸς νοῦθεσίαν ἡμῶν, *scripta haec sunt, ut nos admoneremur.*

γ) *Metaphorice* πρὸς, seq. Accusativo, dicitur :

a) de consilio et fine, et mox quoque de effectu aut eventu, veluti Act. III. 10 : ὁ πρὸς τὴν ἑλεημοσύνην καθήμενος, *qui stipis causā sedebat.* Matth. VI. 1 : πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς, *eo fine ut spectemini ab ipsis.* 2 Petr. III. 16 : ἃ στρεβλοῦσι πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν, *quae pervertunt ad suam ipsorum perditionem, eo eventu, ut exitium ipsi sibi afferant.*

b) de directione animi aut benevoli aut hostilis in aliquem, ubi πρὸς nunc valet *erga*, nunc *contra*; ut Luc. XXIII. 12 : προὔπῃρχεν ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς, *antea odio se invicem habebant.* 1 Thess. V. 14 : μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας, *longanimes estote erga omnes.* Act. VI. 1, ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς Ἑβραίους, *exortum est murmur Hellenistarum contra Hebraeos.*

c) eo sensu, ut valeat *respiciens ad*, *ratione habita*, ut Hebr. I. 7 : πρὸς τοὺς ἀγγέλους λέγει, *ad angelos (respiciens) dicit, hoc est, de angelis dicit.* Rom. X. 21 : πρὸς δὲ τὸν Ἰσραὴλ λέγει, *ad Israelitem (de Israëlitis) autem dicit.* Matth. XIX. 8 : Μωϋσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν,

Moses habita ratione duritiei cordis vestri, permisit vobis.

d) de norma ad quam, veluti Luc. XII. 47 : *μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, secundum voluntatem ejus.* 2 Cor. 10 : *πρὸς ἃ ἔπραξεν, secundum ea quae fecerit.*

e) denique πρὸς, seq. Accusativo, etiam comparationibus inservit, sicut Latinorum *ad* in hoc Ciceronis (Tusc. I. 17) : *terram in medio mundi sitam a d universi coeli complexum quasi puncti instar obtinere.* Et pertinet huc Rom. VIII. 18 : *οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι.* De quo loco vide quae notavi in Commentario ad h. l. pag. 251.

Adnotatio. Πρὸς, seq. Accusativo, nusquam significat *cum*. Nam in *διατίθεσθαι διαθήκην πρὸς τινά* (Hebr. X. 16), aut *εἰρήνην ἔχειν πρὸς τινά* (Rom. V. 1.), aut similibus locutionibus, πρὸς Praepositio simpliciter valet *erga*, ut et in hoc Diodori Siculi (XXI. 12) *Ἀγαθοκλῆς πολὺν χρόνον εἰρηνεύων πρὸς Καρχηδονίους.* Quod dicitur Hebr. IV. 18, *πρὸς ὃν ἡμεῖς ὁ λόγος*, valet *ad quem nobis ratio est*; hoc est, *quosum nobis res est.* Cf. Jud. XVIII. 7 : *καὶ λόγον οὐκ ἔχουσι πρὸς ἄνθρωπον.*

J) *Περί*, *circa*, *circum*, seq. Accusativo, et locali significatione adhibetur, ut Marc. III. 34 : *οἱ περὶ αὐτὸν καθήμενοι, qui circum illum sedebant*, et *temporali*, in temporis notatione minus definita, veluti Marc. VI. 48 : *περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται, venit circa quartam noctis vigiliam.*

Metaphorico sensu περί, seq. Accusativo, dicitur de re aut negotio circa quod versatur aliquis aut aliquid, ut Luc. X. 40 : η δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλήν διακονίαν, Martha autem distrahebatur circa multum ministerium (occupatissima erat in multiplici ministerio). Atque hinc περί, seq. Acc., nonnumquam valet quod attinet ad, quoad (quod ad), circa, ut Tim. I. 29 : περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν, quod attinet ad (circa) fidem naufragaverunt. Tit. II. 7 : περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων, quoad omnia (in omnibus, per omnia) te ipsum praebens exemplum bonorum operum.

Adnotatio. Quod Act. XIII. 13 legitur εἰ περὶ τὸν Παῦλον, reddendum est : *Paulus et qui cum eo erant, ut οἱ περὶ Ξενοφῶντα (Xen. anab. VII. 4) valet : Xenophon cum suis.* Animadvertendum autem est, apud recentiores frequenter adhibitam fuisse eam loquendi rationem etiam ibi, ubi unus aliquis absque suis comitibus erat designandus ¹⁾. Quod pertinet Joh. XI. 19, ubi πρὸς τὰς περὶ Μάρθαν καὶ Μαρίαν simpliciter significat *ad Martham et Mariam.* Vide quae notavi ad Act. XIII. 13.

Κ) Ὑπό, seq. Accusativo, locali significatione valet *sub*, diciturque tam de *eundo sub aliquid* quam de *manendo sub aliquo*, ut Matth. VIII. 8 : ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς, ut intres *sub lectum meum.* Act. II. 5 : οἱ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, qui *sub coelo sunt.* Significatione vero *temporali* ὑπό, seq. Accusativo, adhibetur in temporis notatione minus definita, ut Act. V. 21 :

(1) Vide Bernhardy pag. 263.

ὑπὸ τὸν ὄρθρον , *sub diluculum*. Denique *metaphorico sensu* ὑπό dicitur de *potestate* sive *imperio* cui quis *subjicitur* aut *subjectus est* , veluti Gal. III. 22 : συνέκλεισεν ἡ γραφή τὰ πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν, *conclussit Scriptura omnia sub peccato*. 1 Rom. VII. 14 : πεπραμμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν , *instar venundati mancipii subjectus dominio Peccati*.

I.) 'Επί, sequente Accusativo , adhiberi solet :

α) *locali* significatione , qua valet *super* , *per superficiem* *alicujus* , *in* , *ad* , Nostratum *over* , *overheen* , *op* , *boven op* , *naar toe* , *voor* , *by* , jungiturque verbis *motûs*. Exempla sunt haec : Matth. XXVII. 45 : σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν , *tenebrae factae sunt super universam terram*. Matth. XIV. 19 : ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους , *discumbere super gramina*. Ibid. XIV. 26 : ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατεῖν. Matth. X. 29 : πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν , *cadet in terram* (valt op de aarde). Matth. III. 13 : παραγίνεται ἐπὶ τὸν Ιορδάνην , *venit ad Jordanem*. Act. VIII. 36 : ἦλθον ἐπὶ τι ὕδωρ , *ad aquam quamdam venerunt*. Marc. V. 21 : συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν , *convenit turba multa ad eum*. Matth. X. 18 : ἐπὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε , *ducemini ad praesides et reges* (voor landvoogden en koningen). De ἐπί, seq. Acc. , juncta verbis *quietis* , veluti Matth. XIX. 28 : καθίσεσθε ἐπὶ δώδεκα θρόνους , *idem dicendum est* , quod infra (§. 54. 4.) monebimus de εἰς Praepositione cum verbis *quietis* conjuncta.

Adnotatio. Πρσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτόν non est reddend-

dum , quod nonnemiini placuit , *orent pro eo* , sed *orent super eum* , ubi *super* referri possit ad manus orantis *super* aegrotum extensas. Βάλλειν κλῆρον ἐπὶ τι (Maro. XV. 24) convenit cum Nostratium *het lot over iets werpen* , sicut λύπην ἐπὶ λύπην ἔχειν cum Belgico *droefheid op droefheid hebben* , et κλαίειν ἐπὶ τινά cum Belgico *over iemand weenen* ; nec putandum est , ἐπὶ Praepositionem in his locis minus recte cum Accusativo fuisse conjunctam.

β) *Temporalis* significatione ἐπί , seq. Accusativo , dicitur a) de tempore *quamdiu* , veluti Luc. IV. 25 : ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἑξ ; *clausum fuit coelum per tres annos ac menses sex*. Matth. IX. 15 : ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἔστιν ὁ νυμφίος , *quamdiu sponsus cum ipsis est*. b) Adhibetur ἐπί , seq. Accusativo , etiam , rarius tamen , in temporis notatione minus definita , veluti Act. III. 1 : ἐπὶ τήν ὥραν τῆς προσευχῆς , *circa horam precationis*.

γ) *Mataphorice* ἐπί , seq. Accusativo , dicitur : a) de numero ad quem usque aliquid pertingit , ut Act. X. 16 : τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς , *jusqu'a trois fois* , (tot driemaal toe) ; b) de potestate vel imperio in aliquem , ut Hebr. X. 21 : ἔχοντες ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ , *habentes sacerdotem magnum super domum Dei* ; c) de directione animi sive benevoli sive hostilis , ut nunc valeat *erga* , nunc *contra* , veluti Matth. X. 21 : ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς , *insurgent filii contra parentes*. Rom. IX. 23 : ὁ πλοῦτος τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη ἐλέους , *divitiae gloriae suae* (benignitatis suae) *erga vasa misericordiae* ; d) de

directione mentis, sermonis, atque adeo de consilio et fine, ut Marc. IX. 12 : *πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, de filio hominis.* Hebr. XII. 10 : *ἐπὶ τὸ συμφέρον, in commodum.* Matth. XXVI. 50 : *ἐφ' ὃ πάρει, ad quid ades?* e) Denique notentur locutiones quales sunt istae : Rom. XI. 13 : *ἐφ' ὅσον, in quantum, quatenus.* Act. IV. 17 : *ἐπὶ πλεῖον, latius.*

§. 54.

*De Praepositionum permutatione, repetitione
et congerie.*

1. Una cademque Praepositio nonnumquam in eadem sententia cum diverso Casu constructa occurrit, ut Hebr. II. 10 : *δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, propter quem omnia, et per quem omnia, ubi et diversam habet repetita Praepositio significationem.* Alibi verò repetita in eadem sententia Praepositio cum diverso Casu legitur, nullā tamen, quae quidem rem immulet, notionis varietate. Exempla sunt haec : Matth. XIX. 28 : *ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους.* Αποκ. XIV. 9 : *λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ.* In his tamen et similibus, pro vario Casu quo Nomen cum

Praepositione construitur, relatio quoque illa, quae Praepositione exprimitur, quum posset aliter atque aliter a scriptore mente concipi, reapse aliter atque aliter ab eodem concepta fuit; καθίζειν ἐπὶ θρόνου aliter cogitatur quam καθίζειν ἐπὶ θρόνους, quamquam res eodem recidit.

Adnotatio. Fit etiam, et sat frequenter, ut in una eademque sententia Praepositio quaeprimis bis legatur cum eodem Casu constructa, aliam tamen atque aliam obtinens significationem, veluti Luc. XI. 50: ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν, τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, ut requiratur sanguis omnium Prophetarum, qui effusus est inde a constitutione mundi a generatione ista. Rom. XV. 13: εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι ἐν δυνάμει Πνεύματος ἁγίου, ut exuberetis in illa spe per virtutem Spiritus sancti.

2. Coniunguntur interdum in una eademque sententia Praepositiones duae diversae, quae, ad rem quod attinet, plane ejusdem sunt significatus, ut 1 Thess. II. 6: οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν, οὔτε ἀπ' ἄλλων, neque ex hominibus gloriam quaerentes, neque a (ex) vobis, neque ab (ex) aliis. Rom. II. 30: δικαιοῦσει περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως, justificabit Judaeos ex fide, et Gentiles per fidem. Huc verò minime pertinet, exempli gratia, 1 Cor. IV. 10: ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστὸν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ, ubi dictiones διὰ Χριστὸν et ἐν Χριστῷ nequaquam eundem habent significatum. Idem dictum puta de loco 2 Cor. IV. 17, ubi in dictione κατ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν, Praepositio κατὰ modum,

Praepositio εἰς verò *gradum* indicat illius actionis quae ibidem voce κατεργάζεται significatur.

Adnotatio. Chiasmus est in verbis Pauli ad Philemonem (ψ. 5) hisce : ἀκούων σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν , ἣν ἔχεις πρὸς τὸν Κύριον Ἰησοῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους , ubi πρὸς τὸν Κύριον ad πίστιν pertinet , at εἰς πάντας τοὺς ἁγίους ad ἀγάπην.

3. In locis quoque parallelis , tam Evangeliorum quam reliquarum Novi Foederis Scripturarum , occurrunt hic illic Praepositiones diversae , eundem tamen , ad rem quod attinet , significatum habentes ; sic Matth. XXVI. 28 dixit αἷμά τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον , at Luc. XXII. 20 : τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. Matth. XXIV. 16 : φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη , at Marc. XIII. 14 : φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη. Rom. III. 25 : est εἰς ἐνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ , at ibid. γ. 26 : πρὸς ἐνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ. 1 Cor. XV. 3 : Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν , at 1 Petr. III. 18 : Χριστὸς ἀπαξ περὶ ἁμαρτιῶν ἐπαθεν.

Adnotatio. Interdum in eadem aut simili dictione nunc adhibita legitur Praepositio , nunc nudus legitur Casus , idque nullâ sententiae varietate. Sic , ut hoc utar , Act. I. 5 , et alibi , est βαπτίζειν ὕδατι , at in Evangeliiis passim βαπτίζειν ἐν ὕδατι , et utrumque dictum est *instrumentaliter*. Atque ita quoque I. Petr. IV. 1. παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί legitur , et mox ὁ παθὼν ἐν σαρκί , ubi utrumque , σαρκί et ἐν σαρκί , valet *secundum carnem* ; priori tamen loco *carnem* intelligas *naturam humanam* , posteriori verò *carnis concupiscentiam*.

4. Praepositionum unum alicubi passim nullâ ratione positam fuisse pro alia, imprimis εἰς pro ἐν aut ἐν pro εἰς, falsò, ut supra (§. 51. 5. pag. 394) jam monuimus, nonnulli existimarunt. Qui non animadverterant, scriptores Graecos, praesertim seriores, frequenter cum verbis *motûs* junxisse Praepositiones *per se* vel ratione conjuncti Casûs *quietem* significantes, aut contrâ, Praepositiones *motum* denotantes cum verbis *quietis*, volentes, praegnanti quadam structurâ, nunc unâ cum *motu* subsecutam exprimere *quietem*, nunc unâ cum *quiete* antegressum exprimere *motum*. Exempla haec sunt: *Iliad.* ε', 370: ἡ δ' ἐν γούνασι πίπτε Διώνης μητρὸς ἑῆς, cecidit in genua et deinde in genibus jacuit Dionae matris suae. *Thuc.* IV. 42: ἐν Ἀμπρακίᾳ καὶ ἐν Λευκαδίᾳ ἀπήεσαν. *Xenoph.* *Hellen.* IV. 5. 5: οἱ δ' ἐν τῷ Ἡραίῳ καταπεφυγότες. *Homer.* *Od.* δ, 51: εἰς θρόνους ἕζοντο. *Euripid.* *Iph. T.* 624: ἀλλ' εἰς ἀνάγκην κείμεθ'. *Herod.* III. 62: προηγόρευε στάς εἰς μέσον τὰ ἐντεταλμένα. Confer Kühner §. 621, sq. Bernhardt p. 208. 215. Ad hunc ergo loquendi morem 1) referenda sunt S. Scripturae loca, in quibus verba *motûs* cum Praepositione ἐν, aut verba *quietis* cum Praepositione εἰς conjuncta leguntur, veluti *Matth.* X. 16: ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων. *Joh.* IV. 5: ἄγγελος κατέβαινε ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ. *Matth.* II. 23: κατώκησεν εἰς πόλιν Να-

(1) Latini quoque nonnumquam sic locuti sunt: *Ovid.* *Fast.* III. 661: *In sacri vertice montis abit.* *Caes. B. G.* V. 10: *naves in littore ejectas esse.* *Sall. Jug.* 8: *in amicitia receptus.* Contrâ *Cato (R. R.* 136. 3) dixit *in aquam macerare*, et (*ibid.* 39. 2) *in fornacem coquere.*

ζαρέτ. Marc. II. 1 : εἰς οἶκόν ἐστι. Luc. XI. 7 : εἰς τὴν κοίτην εἰσίν. Act. VIII. 40 : Φίλιππος εὐρέθη εἰς Ἀζωτον. Huc verò falsò referuntur , inter alia : Matth. XXVI. 23 : ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χειρὰ , quod valet : qui intinxit mecum in patroside manum. Act. IV. 5 : ἐγένετο δὲ συναχθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ γραμματεῖς εἰς Ἱερουσαλήμ , de quo loco vide quae notavi in Commentario. Joh. 1 18 : ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς , qui est in sinum Patris ¹⁾, hoc est , qui Patri conjunctissimus est , consubstantialis est. Intima conjunctio ibi per esse sive *jacere in sinum* significatur.

5. Subjicimus hic Paulinarum epistolarum loca aliquot in quibus ἐν pro εἰς positum fuisse nonnulli interpretes falsò existimarunt. Itaque Ephes. III. 16 : *δυνάμει κραταιωθῆναι εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον* non est reddendum *virtute corroborari in interiori homine* , quasi εἰς ibi esset pro ἐν , sed εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον ibi valet : *quod attinet ad interiorem hominem*. In loco ep. ad Rom. VI. 22 : *ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν* , Praepositio εἰς dicta est *de effectu*. Vide quae notavi in Commentario ad hunc locum , Pag. 196 , sq. In eo quod 2 Cor. 1. 22 dicitur : *δούς τὸν ἁγίασμα τοῦ Πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν* , unà cum *motu* (*δούς*) exprimitur *quies* subsecuta : *Spiritum dedit, ita ut jam habitet in cordibus nostris*. Confer quae

(1) Confer cum hac locutione Latinorum *in aurem dormire*.

Adnotatio 2. In *relativa* sententia a *demonstrativa* pendente Graeci frequentissime omittere solent Praepositionem, quam haec habebat. Sic, ut hoc utar, Plato scripsit (Legg. XII. pag. 955): ἐν ἱεροῖς..., οἷς ἂν ἐθέλῃ, et Xenophon (Symp. IV. 1.): ἐν τῷ χρόνῳ ᾧ ὑμῶν ἀκούω. Cf. K u h n e r §. 623. 3. Atque haec scribendi ratio in libris quoque Novi Testamenti obtinet, veluti Act. XII. 39: ἀπὸ πάντων, ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσεως δικαιωθῆναι, ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιоῦται. Matth. XXIV. 50: ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ.

Adnotatio 3. Graeci in sententia *comparativa*, si id quocum comparatio instituitur prius sententiae membrum est, Praepositionem raro repetunt. Sic Plato dixit (Rep. VII. pag. 520. E): ὡς ἐπ' ἀναγκαῖον αὐτῶν ἕκαστος εἰσι τὸ ἄρχειν (i. e. ἕκαστος αὐτῶν εἰσι ἐπὶ τὸ ἄρχειν ὡς ἐπ' ἀναγκᾶν). Ubi in Scripturis Novi Testamenti similis comparativae sententiae structura occurrit, quod raro fit, ibi Praepositio repetitur, veluti Rom. V. 19: ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί. Si vero id quocum comparatio instituitur posterius sententiae membrum est, Praepositio constanter repetitur apud scriptores tam sacros quam profanos, ut Act. XI. 15: ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτοὺς, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ. De loco P a u l i (Philipp. II. 22) isto: ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον, σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, vide quae notavi in Commentario ad h. l.

Adnotatio 4. Graeci scriptores, praesertim seriores, etiam Adverbiis, imprimis *loci* et *temporis*, Praepositiones praeponunt. Cf. K u h n e r, §. 620. In libris Novi Testamenti, inter alia, leguntur ἀπὸ πρῶτ', ἀπὸ πέρυσιν (*inde ab anno superiori*), ἀπ' ἄρτι, ἀπὸ τότε, ἐκπαλαι, ὑποκάτω, ὑπεράνω, ὑπερλίαν, ἐφάπαξ.

Adnotatio 5. Praepositiones sine Casu, Adverbiorum loco positae, frequenter occurrunt apud scriptores Graecos tam antiquiores quam recentiores. Vide Matthiae Gr. § 594. In libris tamen Novi Testamenti non nisi unicum ejus usus reperitur exemplum in hoc Pauli (2 Cor. XI. 23): *διάκονοι Χριστοῦ εἰσιν;... ὑπὲρ ἐγώ.*

§. 55.

De usu Praepositionum periphrastico.

1. Praepositiones, conjunctae Nominibus *infinitis*, subinde periphrastice exprimunt Adverbia, aut, ubi Praepositionibus praemittitur Articulus, Adjectiva. De periphrastico illo Praepositionum usu haec sunt tenenda:

α) *διά* cum Genitivo, ubi Adverbii facit periphrasim, exprimere solet *animi statum in quo positus quis agit*, veluti Hebr. XII. 1: *δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα*, *constanter decurramus certamen nobis propositum*. Rom. VIII. 25: *δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα*, *patienter expectamus..* Sed Hebr. XIII. 22: *διὰ βραχείων ἐπέστειλα ὑμῖν* valet *per brevia* (h. e. paucis verbis), sive *breviter scripsi vobis*, ubi *διὰ βραχείων*, sicut 1 Petri V. 12 *δι' ὀλίγων*, dictum est *instrumentaliter*.

β) *εἰς* Praepositio Nomini juncta periphrasim facit

Adverbii , quo exprimitur *gradus ad quem* quis vel quid pertingit , ut Luc. XIII. 11 : εἰς τὸ παντελές , *omnino*.

γ) ἐκ eo modo inservit ad exprimendam *normam aut mensuram secundum quam* quid est aut fit , ut 2 Cor. VIII. 13 : ἐξ ἰσότητος , *aequaliter* , secundum aequalitatem. Joh. III. 34 : ἐκ μέτρου , *modice* , ad mensuram. 1 Cor. XIII. 9 : ἐκ μέρους , *partim*. 1 Cor. VII. 5 : ἐκ συμφώνου , *mutuo consensu*. Sed in dictionibus ἐξ ἀνάγκης , (Hebr. VII. 12) , *necessariò* , ἐκ ῥιζῶν (Marc. XI. 20) , *radicitus* , ἐκ τρίτου (Matth. XXVI. 44) *tertiò* , Praepositio illa alio sensu adhibetur , uti patet. In formulis autem , quales sunt : οἱ ἐκ πίστεως (Gal. III. 7) , *fideles* , οἱ ἐκ περιτομῆς , (Act. X. 45) *circumcisi* , ὁ ἐξ ἐναντίας (Tit. II. 8) *adversarius* , οἱ ἐξ ἐριθείας (Rom. II. 8) , *contentiosi* , in quibus Praepositio Adjectivorum facit periphrasim , ἐκ inservit ad exprimendum *id ex quo quis veluti pendeat* , adeoque *ad quid pertineat*.

δ) ἐν ubi juncta Nominibus Adverbia significat , ut in ἐν ἀληθείᾳ , *verè* , ἐν ἐκτενείᾳ *intente* , ἐν δικαιοσύνῃ , *justè* , ceteris , plerumque inservit ad exprimendum *quo animo , quo sensu , qua qualitate quis quid agit*. Ex dictione autem ἔργα τὰ ἐν δικαιοσύνῃ , *opera justa* , facile intelligitur usus Praepositionis ἐν , ubi Adjectivorum facit periphrasim.

ε) ἐπί , juncta Nominibus abstractae significationis in Genitivo positis , adverbialiter denotat aut *qualitatem , qua quis quid agit* , ut ἐν ἀδείας , *intrepidè* , *secure* , aut

quam habet id quod agitur, ut Marc. XII. 32 : ἐπ' ἀληθείας εἶπας, verè dixisti. Ἐπί in his locutionibus praesentiae notionem obtinet. Confer quae scripsimus supra, pag. 405. β. Ubi verò ἐπί cum Dativo jungitur, ibi adverbialiter significat id in quo quid tamquam fundamento suo veluti nititur, ut Act. II. 26 : ἡ σὰρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι (תַּיִל), confidenter, securè. In formulis ἐφ' ὅσον, in quantum, quatenus, ἐπὶ πολὺ, diu (Act. XXVIII. 6), et similibus quamnam vim ἐπί habeat, ex ante dictis (pag. 439, sq.) satis patebit.

ζ) κατὰ, seq. Genitivo, Adjectivi periphrasim facit 2 Cor. VIII. 2 : ἡ κατὰ βάθους πτωχεία, profunda paupertas, ubi κατὰ dicitur de motu in locum inferiorem. Vide supra, pag. 411. J. α. Sed in καθ' ὅλον, universim, κατὰ valet Latinorum per. Vide supra, ibid. β. Κατὰ, seq. Accusativo, in formulis κατ' ὑπερβολήν, eximiè, κατὰ γνώσιν, scienter, valet secundum. Κατὰ, seq. Accusativo, Adjectivi periphrasim facit, exempli gratiā, Rom. IX. 11 : ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις, ubi κατὰ pariter valet secundum.

η) πρὸς, seq. Accusativo, in dictione adverbiali πρὸς φθόγον, quae habetur Jacob. IV. 5, dicitur veluti de norma ad quam.

§. 56.

De structura verborum cum Praepositionibus compositorum.

1. Non agimus heic de verbis Compositis iis , quorum significatio cum praefixa Praepositione in unam notionem coaluit , ut in ἀποκρίνεσθαι , *respondere* ; nec de iis in quibus Praepositio , ad modum Adverbii , vim verbi Simplicis intendit ¹⁾ , ut in ἐπιζητεῖν , *studiose quaero* ; verum sermo est de istiusmodi verbis Compositis , quorum significatio a vi additarum Praepositionum omnino pendet ; cogita βάλλειν verbum Simplex , et Composita ἐκβάλλειν , ἐμβάλλειν , ἀμφιβάλλειν , ὑπερβάλλειν , cet.

2. Jam vero in hoc Compositorum genere triplex omnino ratio est , qua Nomen cum Verbo construitur ; nam aut α) repetitur ante Nomen eadem Praepositio quacum verbum compositum est , ut Matth. VII. 23 : ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ , aut β) adhibetur ibi *diversa* , similis tamen significatūs Praepositio , ut Marc. XV. 46 : προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν , aut γ) verbum Compositum cum Nomine construitur absque ulla Praepo-

(1) De varia vi ac potestate Praepositionum in Verbis compositis , quod ad libros Novi Testamenti attinet , tractarunt Tittmann (*De Synonymis in N. T.* Lib. 1. pag. 217. sqq.), Van Voorst (*De usu Verborum cum Praepositionibus compositorum in Novo Testamento*), Winer (*De verborum cum Praepositionibus compositorum in N. T. usu*). Commentt. V.

sitione, ut Marc. III. 10 : ἐπιπίπτειν αὐτῷ. Luc. XV. 2 : συνεσθίει αὐτοῖς. Matth. IV. 23 : περιάγειν τὴν Γαλιλαίαν.

3. Ex tribus autem hisce structuris quaenam adhiberi soleat, ex usu loquendi discernitur; illarum duae simul nonnumquam in usu sunt, nonnumquam et omnes tres. Sic Mathaeus (Cap. XXVII. 60) scripsit προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου, Marcus autem (Cap. XV. 46) προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. Atque ita ἐπιβάλλειν triplici modo constructa occurrit : Matth. XXVI. 50 : ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν. Marc. IV. 37 : τὰ δὲ κύματα ἐπέβαλεν εἰς τὸ πλοῖον. Act. IV. 3 : ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας. Sciendum tamen est, variam hanc structuram non promiscue, sed, in multis certe verbis, cum delectu adhiberi. Sic ἐκπίπτειν, ubi proprio sensu sumitur, cum ἐκ construitur, ubi verò metaphorico (ut in *spe excidere*), Genitivo simpliciter jungitur, veluti Gal. V. 4 : τῆς χάριτος ἐξεπέσατε, *gratia excidistis*. Sic pariter προσφέρειν τινι valet offerre alicui (*aliquid*), at προσφέρειν ἐπὶ τὰς συναγωγὰς (Luc. XII. 11) est adducere ad *synagogas*.

4. Quod attinet ad usum loquendi in libris sacris Novi Testamenti servatum in verbis Compositis, notanda sunt haec :

A. Post verba cum ἀπό Praepositione composita

α) plerumque repetitur ἀπό, ut post ἀπέρχεσθαι (Marc. I. 42), ἀποπίπτειν (Act. IX. 18), ἀφιστάναι

(Act. V. 38) ¹⁾, ἀπορφανίζεσθαι (1 Thess. II. 17), ἀφορίζειν (Matth. XXV. 32), ἀποβαίνειν (Luc. V. 2), ἀποχωρεῖν (Matth. IX. 15), ἀφαιρείσθαι (Luc. X. 15), ἀπαλλάττεσθαι (Luc. XII. 58), ἀποκρύπτειν (Matth. XI. 25), ἀποστρέφειν (Rom. XI. 26, ex LXX); et semel ita constructum legitur ἀποθνήσκειν, mori, sensu metaphorico, Coloss. IΓ. 20, quod verbum alias construi solet cum nudo Dativo ²⁾.

β) παρὰ cum Nomine personae legitur post ἀπολαμβάνειν apud Lucam, Cap. VI. 34 : παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν.

γ) simplex Genitivus legitur post ἀποφεύγειν (2 Petr. I. 4) ³⁾, ἀπαλλοτριοῦν (Ephes. II. 12. IV. 18), ἀφιστάναι (1 Tim. IV. 1).

δ) simplex Dativus jungitur verbis ἀπογίνεσθαι (1 Petr. II. 25) et ἀποθνήσκειν (mourir à quelque chose) Gal. II. 19. Rom. VI. 2. ⁴⁾

B) Verba cum ἀνά composita, in quibus ἀνά localiter in, ad, significat, construuntur :

α) cum εἰς, si exprimitur terminus ad quem tendit motus quem verbum denotat, ut Luc. XIX. 28 : ἀνα-

(1) Sed 1 Tim. IV. 1 : ἀποστήσονται τινες τῆς πίστεως.

(2) ἀποθνήσκειν ad eam pertinet compositorum verborum classem, quorum significatio cum praefixa Praepositione in unam notionem coaluit. Vide supra, §. 56. 1.

(3) Sed 2 Petr. II. 20 habes : εἰ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου.

(4) Dativus ille, qui Rom. VI. 10 legitur, alterius rationis est. Videsis quae ad hunc locum notavi in Commentario.

βαινων εἰς Ἱεροσόλυμα. Huc, inter alia, pertinent ἀναβλέπειν (Matth. XIV. 19), ἀνάγειν (Matth. IV. 1), ἀναλαμβάνεσθαι (Marc. XIV. 19), ἀναπίπτειν (Luc. XIV. 10), ἀναφέρειν (Matth. XVII. 1), ἀναχωρεῖν (Matth. II. 14), ἀνέρχεσθαι (Joh. VI. 3).

β) cum πρὸς, ubi motus tendit in personam, ut Joh. XX. 17 : ἀναβαίνειν πρὸς τὸν Πατέρα. Atque huc, inter alia, pertinent ἀνακάμπειν (Matth. II. 12) et ἀναπέμπειν (Luc. XXIII. 7); sed et ἐπὶ τινὰ (Luc. X. 6) ibi dicitur, et simplex legitur Dativus (Luc. XXIII. 11 : ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ).

γ) cum ἐπὶ, ubi motus pro termino habet *excelsitatem* quampiam aut *superficiem*, ut ἀναβιβάζειν ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν (Matth. XIII. 48), ἐπὶ τὸ κτήνος (Luc. X. 34); ἀνακλίνεσθαι ἐπὶ τοὺς χόρτους (Matth. XIV. 19); ἀναπίπτειν ἐπὶ τὴν γῆν (Matth. XV. 35), at et ἐπὶ τῆς γῆς (Marc. VIII. 6); ἀναβαίνειν ἐπὶ τὸ δῶμα (Luc. V. 29), ἐπὶ συκομορέαν (Luc. XIX. 4), ἀναφέρειν ἐπὶ τὸ ξύλον (1 Petr. II. 24).

C) Verba cum ἀντί composita construi solent cum nudo Dativo, veluti Joh. XIX. 12 : ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι. Attamen Hebr. XII. 4 occurrit πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι.

D) Verba cum ἐκ composita aut construuntur cum ipsa hac Praepositione ἐκ, ubi scilicet *physicus* quidam *exitus unius ex alio* significatur, ut Joh. II. 15 : πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ. Marc. VII. 15 : τὰ ἐκ

τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενα , aut cum ἀπό et παρά , ubi simpliciter significatur *unde* aut *e cuius vicinia* aliquid egrediatur , veluti 1 Petr. III. 11 : ἐκκλινάτω ἀπό κακοῦ. Luc. II. 1 : ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου. Cum Genitivo , absque ulla Praepositione , leguntur ἐκπίπτειν (metaphorico sensu , ut *spe excidere*) Gal. V. 4. 2 Petr. III. 17 et ἐκρκέμασθαι (Luc. XIX. 48). Ἐκφεύγειν cum Accusativo (violentiae) legitur 2 Cor. XI. 33 : ἐκφεύγειν τὰς χεῖράς τινος , ast ἐκφεύγειν cum ἐκ *de loco* dicitur Act. XIX. 16 : ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκεῖνου.

E) Verba cum ἐν composita , si *motum quempiam* significant , construuntur cum εἰς , si *quietem* , cum ἐν , exempli gratiā , ἐμβάντι εἰς τὸ πλοῖον (Matth. VIII. 23) , ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ (Matth. VI. 26) , ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι (2 Cor. V. 6) , ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς (2 Cor. VI. 16). Non ita rarò tamen in utroque casu occurrit structura cum nudo Dativo , veluti Marc. X. 21 : ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ. Ibid. γ. 34 : ἐππτύσουσιν αὐτῷ , *conspuent eum* , alibi. Ἐγκεντρίζειν construitur (Rom. XI. 24) cum εἰς et cum mero Dativo : ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον , ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ.

F) Verba cum εἰς composita , veluti εἰσάγειν , εἰσπορεύεσθαι , cetera , constanter cum repetita Praepositione εἰς construuntur.

G) Verborum cum ἐπί compositorum alia cum ἐπί (rarius cum εἰς) , alia cum nudo Dativo construuntur ,

et multa eorum utroque modo. Exempla sunt haec : ἐπιβάλλειν εἰς (Marc. IV. 37), at cum Dativo *Personae* : οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω (1 Cor. VII. 35); ἐπιβαίνειν εἰς τι (Act. XXI. 6), at et ἐπὶ ὄνον (Matth. XXI. 5), et ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ (Act. XXVII. 2); ἐποικοδομεῖν ἐπὶ τι (1 Cor. III. 12), at et ἐπὶ τινι (Ephes. II. 20), imo et ἐν τινι (Coloss. II. 7). Cum Dativo tantum construuntur ἐπιφαίνειν et ἐπιφαύειν Ephes. V. 14. Luc. I. 19 , ubi cum Nominibus personarum conjunguntur ; item ἐπιφέρειν Philipp. I. 17 , ubi notat *rem rei adjicere*. Ἐπισκιάζειν cum Dativo *Personae* legitur Act. V. 15 , et , ad modum verbi transitivi , cum Accusativo Matth. XVII. 5 et Luc. IX. 34 : ἐπεσκίασεν αὐτούς.

H) Verborum cum διὰ compositorum non nisi pauca sunt quae cum repetita Praepositione construantur , ut Matth. XII. 43 : διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων , pleraque autem , ad modum verborum transitivorum , cum nudo Accusativo junguntur , veluti Act. XXVII. 5 : τὸ πέλαγος διαπλεύσαντες , et Luc. XIX. 1 : διήρχετο τὴν Ἱεριχῶ.

I) Verba cum κατὰ composita et *motum* quempiam significantia construuntur , si *terminus a quo* exprimendus est , cum ἀπό aut ἐκ , ut Luc. IX. 54 : καταβαίνειν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ , at Joh. III. 13 : καταβαίνειν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ; si vero exprimendus est *terminus ad quem* , construuntur aut cum ἐπὶ aut cum εἰς aut cum πρὸς , pro termini hujus varietate. Exempla sunt haec : Luc. XXII. 44 : θρόμβοι αἵματος καταβαί-

νοντες ἐπὶ τὴν γῆν. Act. VII. 15 : κατέβη εἰς Αἴγυπτον. Act. XIV. 11 : οἱ θεοὶ κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς. Sed dicitur καθῆσθαι, καθίζειν, κατατιθέναι ἔν τινι. Porro κατηγορεῖν, accusare, construi solet cum Genitivo personae, ut Matth. XII. 10 : ἵνα κατηγορήσασιν αὐτοῦ ; ad quem modum legitur (Rom. VIII. 33) et ἐγκαλεῖν κατὰ τινος, ac (Rom. XI. 18) κατακαυχᾶσθαι τινος, et semel (Luc. XXIII. 14) occurrit κατηγορεῖν τι κατὰ τινος.

K) Verba cum παρά composita, ubi exprimendum est τὸ unde aut τὸ abs quo, construuntur cum ἀπὸ aut παρά, veluti 1 Cor. XI. 23 : παρέλαβον ἀπὸ τοῦ Κυρίου. 1 Thess. IV. 1 : καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν.

L) Verba cum περί composita magnam partem ad modum transitivorum cum nudo Accusativo construuntur, veluti 1 Timoth. V. 13 : περιερχόμεναι τὰς οἰκίας. Cum repetita Praepositione leguntur, sensu proprio, περιζωννύναι (semel Apoc. XV. 6), περικεῖσθαι (Marc. IX. 42. Luc. XVII. 3), περισπᾶσθαι) (Luc. X. 40), sed cum simplici Dativo περιπίπτειν (Luc. X. 30. Jac. 1. 2) et περικεῖσθαι (Hebr. XII. 1).

M) Ex verbis cum πρό compositis solum προπορεύεσθαι (Luc. I. 76) cum repetita Praepositione πρό occurrit. Luc. I. 13 legitur προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ. Ceterum structura est ut Luc. XXII. 47 : προήρχετο αὐτοῦς, vid. supra §. 56. 2, aut ut Tit. III. 14 : καλῶν ἔργων προϊστασθαι.

N) Verba cum πρὸς composita cum repetita hac

Praepositione struuntur, ubi locali sensu exprimendum est *ad*, veluti Marc. VII. 25 : προσπίπτειν πρὸς τοὺς πόδας τινός. Act. XIII. 36 : προστίθεσθαι πρὸς τοὺς πατέρας; cum ἐπί (Matth. VI. 27) : προσθεῖναι τι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν. Rarius ibi occurrit simplex Dativus, ut Matth. VII. 25 : προσπίπτειν τῇ οἰκίᾳ. Cum Dativo quoque legitur προσφωνεῖν τινι Matth. XI. 16 et Act. XXII. 2; sed Luc. VI. 13 est προσφωνεῖν τινα. Ferè constanter autem nudus Dativus adhibetur, ubi agitur de appropinquando personis, ut Marc. III. 11 : προσπίπτειν τινι; I Petr. III. 18 : προσάγειν τῷ Θεῷ. Quod si notio verbi ejusmodi est ut quietem quampiam (πρὸς τινι) significet, eo casu illud aut pariter cum mero Dativo construuntur, ut προσμένειν τῷ Κυρίῳ (Act. XI. 23, permanere in Domino), aut, ubi sermo est de loco, cum Praepositione ἐν, veluti 1 Tim. I. 3, προσμειναι ἐν Ἐφέσῳ, Ephesi remanere.

O) Verba cum σύν composita rarò cum repetita hac Praepositione aut cum μετά construuntur ut Coloss. II. 13 : συνεζωοποίησεν ὑμᾶς σύν αὐτῷ. 2 Cor. VIII. 18 : συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν. Ut plurimum autem haec verba construuntur cum nudo Dativo.

μεῖα τὰ ἄδηλα , καὶ οἱ ἄνθρωποι περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἶδασιν , ubi καὶ pro relativo Pronomine est. Luc. XXIII. 44 : ἦν δὲ ὥσει ἄρα ἕκτη, καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν , ubi καὶ valet ὅτε. 1 Joh. III. 4 ; πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ , καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία , ubi καὶ vim habet Particulae ὅτι sive γάρ. Luc. II. 15 : καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι , καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους , ubi καὶ inducit orationis apodosis , ut et Jacob. IV. 15 , de quo loco videsis quae notavi supra , pag. 309 , in *Adnot.* Act. VIII. 51 : ὑμεῖς αἰετῶ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε , ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν , καὶ ὑμεῖς , ubi καὶ infert alterum comparationis membrum valetque οὕτω καὶ ὑμεῖς.

2. De vario usu καὶ Particulae in libris Novi Testamenti , praeterea hic sequentia enotasse suffecerit :

α) καὶ praeponitur interrogationibus vel mirantis , ut Luc. I. 43 : καὶ πόθεν μοι τοῦτο , ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρὸς με ; vel opponentis , ut Marc. XII. 36 : αὐτὸς Δαυὶδ λέγει αὐτὸν κύριον , καὶ πόθεν αὐτοῦ ἐστὶν υἱός ; vel indignantis , ut Act. XXIII. 3 : καὶ σὺ κάθη κρίνων με κατὰ τὸν νόμον , καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι ;

Adnotatio. Καὶ interrogativis vocibus τίς , ποῦ , πῶς , ποῖος , ita postponitur , ut earum vim intendat. Exempla ex scriptoribus profanis collegit Hartungius , Tom. I. p. 137. Ex Novo Testamento eò pertinet illud Apostoli (Rom. VIII. 24) : ὁ γὰρ βλέπει τις , τί καὶ ἐλπίζει ;

β) καὶ Particula vim adversativam hic illic obtinet in

oratione narrativa, veluti 1 Thess. II. 28 : ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐνεποψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς, ubi καὶ valet ἀλλὰ. Sciendum tamen est, καὶ particulam non ex se, sed ex natura ipsarum quae copulantur sententiarum vim nancisci *adversativam*. Atque idem hoc dicendum est de reliquis, quae voculae καὶ subjiciuntur notionibus, exceptis notionibus *et ac etiam*, quas solas haec Particula revera habet.

γ) καὶ nonnumquam habet vim *exegeticam*, ubi reddi potest *scilicet*, veluti Joh. I. 16 : ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος, ex plenitudine ejus nos omnes accepimus, *scilicet gratiam cumulata*. Matth. I. 24 : ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου, καὶ (scilicet) παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Cf. γ. 20. Sed *exegetica* haec vis hic illic falso huic Particulae tributa fuit ab interpretibus. Sic, ut hoc utar, in illo Lucae (Cap. XVI. 19) : ἄνθρωπος δὲ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον, *cet.*, καὶ non est *exegeticum*, sed simpliciter valet *et*, aut *itaque*.

δ) καὶ Particula ubi *partem aliquam* connectit cum *totò*, excellentiam quampiam hac ratione parti tribuit ¹⁾, veluti Act. I. 14 : σὺν γυναιξὶ καὶ Μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ. Act. 29. V. 29 : ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι.

ε) καὶ hic illic valet Nostratium *ja ook* vel *juist*, Ger-

(1) Cf. Bernhardy, pag. 48.

manorum *eden*, *ja*, veluti in hoc Hebr. VII. 26 : τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν καὶ ἔπρεπεν ἀρχιερεύς. Hebr. VI. 7 : γῇ τίκτουσα βοτάνην εὐθετον ἐκείνοις, δι' οὓς καὶ γεωργεῖται.

ζ) καὶ γάρ saepè simpliciter valet Latinorum *etenim*, veluti Marc. X. 45 : καὶ γάρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι ; sed καὶ γάρ per *nam etiam* reddendum est in hoc Pauli (Rom. XI. 1) : καὶ γάρ ἐγὼ Ἰσραηλῆτης εἰμί. Cf. Klotzium ad Devarium, vol. 2. pag. 642.

η) καί Particula in oratione comparativa frequenter pleonasticè juncta fuit cum Particula comparativa ὥς, καθώς, καθάπερ, veluti 1 Cor. VII. 7 : θέλω πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὥς καὶ ἑμαυτὸν. Item post καὶ in altero comparationis membro, ut Rom. I. 13 : ἵνα τινὰ καρπὸν σχῶ καὶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν. Plura exempla collegi in *Dissertatione mea theologica* supra indicata.

3. Sicut sententiae membra conjungit Particula καὶ (τέ) (καὶ—καὶ, τε—τε, τε—καὶ, ὥς—καὶ), ita eadem disjungit Particula ἢ, (ἢ—ἢ). De quibus suffecerit enotasse sequentia :

α) Τέ valet Latinorum *que*, καὶ autem *et*, atque hoc inter eas Particulas discrimen est, ut καὶ habeat vim copulativam, τέ verò adjunctivam, ut in hoc Pauli (Hebr. I. 3) : ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα, cet. Τέ Particula apud Lucam et in epistolis

Paulinis frequentissima est, in reliquis verò Novi Testamenti libris rarissimo occurrit.

β) καὶ—καὶ et τέ—τέ, si ad unum idemque pertinent, res duas non tantum conjungunt sed et aequant, ut valeant Latinorum *tum — tum*, aut *tam — quam*, veluti Matth. X. 28 : φοβήθητε τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι. Act. XXVI. 16 : προχειρίσασθαί σε μάρτυρα ὧν τε εἶδες, ὧν τε ὁφθήσομαί σοι. Confer quae ad hunc locum notavi in Commentario, Tom. 2. pag. 227, sq. Huc pariter referas illud Rom. XIV. 8 : εἴαν τε οὖν ζῶμεν εἴαν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ Κυρίου ἐσμέν, sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus. Sed alterius rationis est Joh. VI. 36 : καὶ ἐώρακάτέ με καὶ οὐ πιστεύετε, quae reddenda sunt : et vidistis me et tamen non creditis. Simili modo intellexeris quoque καὶ — καὶ, quod legitur Joh. XV. 24 : νῦν δε καὶ ἐώρακασι, καὶ μεμισήκασι καὶ ἐμὲ καὶ τὸν Πατέρα μου.

γ) τε—καὶ arctissime nectit, veluti Act. II. 4 : ἐκάθισέ τε ἐφ' ἑνα ἕκαστον αὐτῶν καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου. Ibid. γ. 43 : πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα, quod valet πολλά τε τέρατα καὶ πολλά σημεῖα. Sed τε καὶ, ubi sine interjecta voce positae sunt, nectunt et aequant, ut valeant *tam — quam*, in locutionibus quales sunt hae : Matth. XXII. 10 : συνήγαγον πάντας, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς. Act. XXIV. 15 : ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι νεκρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων, resurrectionem fore mortuorum, tam justorum quam injustorum. At longe

diversae rationis est illud Act. XIX. 27 : *μέλλειν τε καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειότητα αὐτῆς*, cet. ubi *καὶ* valet *etiam*, et verborum interpretatio haec est : *et (τε) periclitatur (κινδυνεύει) futurum esse ut aboleatur etiam (καὶ) majestas illius*, cet. Atque ita pariter quod Act. XXI. 28 legitur *ἔτι τε καὶ*, reddendum est : *et praeterea etiam*.

δ) Pro *ὥς* (*ὥσπερ, καθώς*) — *οὕτως* nonnumquam occurrit *ὥς* — *καὶ*, veluti Matth. VI. 10 : *ὥς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς*, sicut in coelo, etiam in terra. Act. VII. 51 : *ὥς οἱ πατέρες ὑμῶν, καὶ ὑμεῖς*, sicut patres vestri, (ita) etiam vos.

ε) ἡ Particula nuspiam proprie posita est pro *καὶ*, nec vicissim *καὶ* pro ἡ, sed in nonnullis casibus tam haec quam illa Particula adhiberi potuisset, nulla sententiae varietate. *Καὶ ἐάν*, quod legitur Matth. VII. 10, non valet *aut si*, sed simpliciter *nectit* novum casum priori (γ. 9); et *ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν* (2 Cor. XIII. 1) non est *ex ore duorum aut trium testium*, verum sensus est : *duorum testium testimonio et (si tot adsint) trium testium testimonio res quaevis conficitur*. Particulam ἡ pro *καὶ* positam fuisse in Pauli effato (1 Cor. XI. 27) : *ὅς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως*, acatholici nonnulli interpretes commenti sunt, ut tuerentur falsum suorum dogma de necessitate sacrae communionis *sub utraque specie*. Pro ἡ (Matth. XXI. 23) est *καὶ* in loco parallelo apud Lucam (Cap. XX. 2); sed falsò inde concluderis, ejusdem significationis vocabula esse ἡ et *καὶ*.

4. Sententiae aliae aliis *opponuntur* per Particulas *adversativas* *δὲ*, *ἀλλά*, *μὲν—δὲ*, *μέντοι*, *ὁμῶς*, *logice* *verò* aliae aliis *subiiciuntur*, α) in propositionibus *conclusionem inferentibus* per Particulas *οὖν*, *ἄρα*, *τοίνυν*, *διό*, *τοιγαροῦν*, β) in propositionibus *causalibus* per Particulas *ὅτι*, *διότι*, *γάρ*, (in declarativis) *ὥς*, *καθώς*, *καθότι*, γ) in *conditionalibus* per Particulas *εἰ*, *εἴπερ*, *εἰάν*. De hisce postremis vide quae monuimus supra §. 42. 2, pag. 318 — 326. De reliquis sequentia monuisse suffecerit :

α) *ἀλλά* et *δὲ* Particulae respondent Latinorum *sed* et *autem* (*verò*) ; prior, quae ab *ἄλλος* derivata est, ponitur ubi *contrarium* aliquid additur ; posterior ex *δή* orta, ubi *distinctum* aliquid ¹⁾ ; illa separat et removet, haec componit et continuat. Sed post negativam Particulam *οὐ* (*μή*) in priori orationis membro non *ἀλλά* tantum, sed et *δὲ* adhibetur in altero, veluti Act. XII. 9 : *καὶ οὐκ ἦδει, ὅτι ἀληθὲς ἐστὶ τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου, ἐδόκει δὲ ὄραμα βλέπειν*. Ibid. γ. 14 : *ἀπὸ τῆς χαρὰς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα· εἰσδραμούσα δὲ ἀπήγγειλεν*, cet. Jacob. V. 12 : *μὴ ὀμνύετε... ἦτω δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ, ναὶ, καὶ τὸ οὐ, οὐ*.

β) *ἀλλά* saepe usurpatur ubi in ratiocinando series orationis abrumpitur aut interrumpitur *objectione* aliqua (Rom. V. 14. X. 19. 1 Cor. XV. 35) aut *correctione* (Marc. XIV. 36, et 2 Cor. XI. 1 ubi *ἀνέχεσθε* Indica-

(1) Idque saepe sine ulla ne levissima quidem oppositione, ut pro *δὲ* scribi quoque potuisset *καὶ*.

tivi Modi est , non Imperativi) , aut *interrogatione* (Matth. XI. 8) , aut denique *hortatione* vel *jussione aliqua* (Act. X. 20. XXVI. 16. Matth. IX. 18. Luc. VII. 7).

γ) ἀλλά in Apodosi , post Particulam conditionalem in Protasi , Apodosin majore quadam vi enunciat , veluti 1 Cor. IV. 15 : ἐὰν μυρίους παιδαγωγούς ἔχητε ἐν Χριστῷ , ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας. 2 Cor. IV. 16 : εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται , ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα.

δ) Sicubi ἀλλά ponitur in responso ad quaestionem negativam , Particula negandi inter quaestionem et responsum omittitur , ut Joh. VII. 48 : μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων ; ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος , cet. , num quis ex principibus in eum credidit , aut ex Phariseis ? (Non !) Sed turba haec , cet. 1 Cor. X. 19. 20 : Τί οὖν φημί ; ὅτι εἰδωλόθυτόν τι ἔστιν , ἢ ὅτι εἰδωλόν τι ἔστιν , ἀλλ' ὅτι ἃ θύουσιν τὰ ἔθνη , δαιμονίοις θύουσιν καὶ οὐ θεῷ , quid igitur dico ? quod idolothytum sit aliquid , aut quod idolum sit aliquid ? (Non !). Sed (dico) quod quae gentes immolant , daemoniis immolant , et non deo cuiquam.

ε) ἀλλ' ἢ , quod in libris Novi Testamenti bis (Luc. XII. 51 et 2 Cor. I. 13) legitur , non valet ἀλλὰ ἢ sed ἄλλο ἢ. Qua de re vide quae docuere Klotzius ad Devarium , vol. 2. pag. 31—51 , et Kühnerus §. 741. 5.

ζ) δὲ saepe adhibetur ubi explicationis causā aliquid

subditur, sive hoc fiat per interjectam sententiam, ut Joh. VI. 10 : *Ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν. Ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. Ἀνέπεσον οὖν οἱ ἄνδρες*, cet., sive oratio continuetur, veluti Rom. III. 21, sq. : *Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη Θεοῦ πεφανέρωται· δικαιοσύνη δὲ Θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας· οὐ γάρ ἐστι διαστολή*, cet. Δὲ quoque adhibetur ubi post digressionem quampiam interrupta oratio recipitur, veluti Luc. IV. 1, post digressionem quae Cap. III. 23 — 38 continetur. 1 Cor. I. 16 Particula δὲ est *corrigentis*. Jud. γ. 8 in eadem sententia bis eodem significato posita occurrit. De μὲν solitario agetur infra §. 64. Hic autem monemus, pro δὲ post μὲν legi ἀλλὰ 1 Cor. XIV. 17. Καὶ — δὲ in eadem sententia positae, veluti Matth. XVI. 18 et Hebr. IX. 21, *opponunt* simul et *conjungunt*; valent autem Latinorum *et—verò*, *et—autem*. Cf. Klotzium ad Devarium, vol. 2. pag. 645, sq.

η) Sententiarum oppositio illa quam Latini ope specialium Conjunctionum *tamen*, *attamen*, *verumtamen* significare solent, rarissimè in libris Novi Testamenti speciali itidem Conjunctione expressa legitur. *Μέντοι* aliquoties ibi occurrit (Joh. IV. 27. VII. 13. XX. 5. XXI. 4. 2 Tim. II. 19. Jud. γ. 8.), et semel (Joh. XII. 42) ὅμως μέντοι. Ceterum ὅμως bis tantum legitur, idque apud Paulum (1 Cor. XIV. 7 et Gal. III. 15). *Καίτοιγε* (Act. XIV. 17) valet *quamquam*. Cf. Klotzium ad Devarium, Vol. 2. pag. 654. *Πλὴν*, *praeter*, ubi Particula est *transeuntis* ad novam sententiam, vim obtinet

adversativam valetque *attamen*, *verumtamen*, *sed tamen*, veluti Philipp. IV. 14. *Πλὴν ἀλλὰ* in libris Novi Testamenti nusquam legitur. *Εἰ καὶ* et *καὶ εἰ*, conjunctim positae, eo differunt, ut, si *εἰ καὶ* dicas, conditionalis particula *εἰ* majorem vim habeat, at si *καὶ εἰ*, potius conjunctiva particula *καὶ*. Quo fit, ut *εἰ καὶ* sit simpliciter *et si*, *tametsi*, *καὶ εἰ* autem *etiamsi*, *vel si*, ut 2 Cor. XII. 11 : *εἰ καὶ οὐδέν εἰμι*, *tametsi nihil sum*. 1 Petr. III. 1 : *καὶ εἰ τινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ*, *etiamsi qui verbo non obsequantur*. Oppositio autem illa, quae latine effertur per *etsi—tamen*, Graece per *εἰ καὶ—ἀλλὰ* exprimitur, ut Colos. II. 5 : *εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι*, *ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμι*, aut per *εἰ καὶ—γε*, ut Luc. XVIII. 4 : *εἰ καὶ τὸν Θεὸν οὐ φοβοῦμαι...* *διάγε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην*, *ἐκδικήσω αὐτήν*. — *Καὶ—δὲ*, quod occurrit Joh. XVII. 25, non valet *etsi—autem*, sed *καὶ* ibi simpliciter nectit orationem cum antegresso *πρὸ καταβολῆς κόσμου*.

O) *οὖν* (igitur) Particulae primaria potestas est *collectiva* sive *conclusiva*, quam et obtinet frequentissime in omnimodis propositionibus, generalibus, specialibus, conditionalibus, interrogativis, ceteris. Exempla ubique prostant. Sed *οὖν* adhibetur quoque in narratione ubi ab una re *transitur* ad aliam quae priori illi subsecuta est, veluti Joh. IV. 28 : *Ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνή*, cet. Joh. XIII. 6 : *ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον*. Porro *οὖν* inservit itidem *recipiendae orationi* interruptae per interjectam sententiam, veluti Joh. VI. 24, 1 Cor. VIII. 4, alibi.

ι) ἄρα et οὖν eo differunt, ut ἄρα usurpetur in leviori connexionione rerum, οὖν autem in apertiore conclusionē. Cf. Klotzium ad Devarium, vol. 2, p. 173. 117. In seriore tamen Graecitate ἄρα Particula, a nonnullis certe scriptoribus, adhibita fuit etiam in conclusionē apertiore. *Collectivam* suam vim ἄρα retinet, ubi ponitur in Apodosi post propositiones conditionales, veluti Matth. XII. 28 : εἰ δὲ ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Paulus multo frequentius quam reliqui scriptores Novi testamenti ἄρα Particulam adhibet, eaque utitur praesertim ubi ex recitato aliquo Scripturae loco quidpiam colligit, ut Rom. X. 16, sq : Ἡσαΐας λέγει· Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν. Ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, aut ubi ex diffusiori argumentationum complexu quidquam concludit, veluti Rom. VIII. 1 : οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, quo casu tamen non minus frequenter οὖν quoque adhibet. In interrogatione ἄρα respicit ad sententiam aut rem quampiam in antegressis expositam, ut Matth. XIX. 25, Luc. VIII. 25, aut ad aliquid mente interrogantis conceptum, ut Matth. XVIII. 1. Etiam hic ἄρα *collectivam* suam vim obtinet; in dictione quoque εἰ ἄρα (Marc. XI. 13, Act. VII. 22), quae reddi solet *si forte*, ἄρα nihil aliud significat nisi *rebus ita comparatis*. Cf. Klotzium ad Davarium vol. 2. Pag. 178, sq. Ubi ἄρα οὖν in principio sententiae conjunguntur, veluti Rom. V. 18. VII. 3, ubi ἄρα est Particula *concludentis*, οὖν autem *continuantis* sermonem. Διό Particula frequenter legitur apud Paulum et Lucam; τοίνυν autem et τοιγαροῦν rarò occurrunt.

κ) ὅτι, quod respondet Latinorum *quod*, *quia*, et rationi reddendae inservit, nonnumquam jungitur cum praemisso *διὰ τοῦτο*, ut sit *διὰ τοῦτο ὅτι*, quod convenit cum Latinorum *propterea quod*. Sed ὅτι interdum elliptice ponitur, ubi scilicet deest ante ὅτι sententia ex contexta oratione facile intelligenda, ut Luc. XI. 18 : εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθῃ, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε, ἐν Βεελζεβοῦλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια, si autem et satanas contra se ipsum dissidet, quomodo stabit regnum ejus? (Hoc ideo moneo) quia (ὅτι) dicitis, per Beelzebub me ejicere daemonia. Huc verò non pertinet Matth. V. 45, ubi ὅτι, nullà ellipsi, simpliciter valet *nam*. Διότι (i. e. *διὰ τοῦτο ὅτι*), quod senioris Graecitatis est, in Pauli et Lucae scriptis frequenter occurrit, apud reliquos rarò.

λ) γάρ Particula, ex γὰρ et ἄρα composita, proprie hanc vim habet ut valeat *sane pro rebus comparatis*, ubi primùm affirmatur res pro protestate Particulae γὰρ, deinde refertur eadem ad antecedentia per ἄρα ¹⁾. Itaque *conclusivam* primùm vim habet Particula γάρ; qua vi legitur adhibita, exempli gratià, Joh. IX. 30 : ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι, cet., *sane quidem mirum est*, cet. Cf. etiam 1 Cor. IX. 9. 10. 1 Thess. II. 20. Act. XVI. 37. *Conclusiva* illa Particulae vis facile quoque percipitur ubi γὰρ adhibetur in interrogatione ²⁾, veluti Matth. XXVII. 23 : τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; quod reddendum est :

(1) Vide Klotzium ad Devarium, vol. 2. pag. 231 sqq.

(2) Cf. Klotzium, ibid. pag. 243.

Quid igitur mali fecit ? Ex hac vero *conclusiva* vi demum oritur Particulae γὰρ vis *aetiologica* qua valet *nam* aut *enim* ; et ex aetiologica hac significatione , quae omnium frequentissima est , facile intelligitur quid fiat , ut γὰρ inserviat quoque *explicationi* valeatque *videlicet* , *scilicet* , veluti Matth. I. 18. Hebr. IX. 2. 1 Cor. XVI. 5 , et pariter adhibeatur in *redordienda oratione* , ut Rom. XV. 27 , ubi γὰρ valet *Latinorum igitur vel inquam*.

Adnotatio 1. Grammatici monent, Graecos, imprimis Herodotum , saepe in reddenda ratione invertere ordinem sententiarum , causam praemittentes , veluti in hoc Herodoti (VI. 102) : καὶ , ἣν γὰρ ὁ Μαρατῶν ἐπιτηδεύατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι — , ἐς τοῦτό σφι κατηγέετο Ἰππίας. Hujusmodi tamen loquendi rationis exempla in libris Novi Testamenti nusquam occurrunt. Nam quod attinet ad locum Pauli (2 Cor. IX. 1.) : περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους , περισσὸν μοι ἐστὶ τὸ γράφειν ὑμῖν , Apostolus verbis istis rationem dat ob quam in *antegressis* (Cap. VIII. 24) Corinthios suos adhortatus fuerit non ad conferendas eleemosynas , sed tantum ad charitatem suam ostendendam erga fratres , quos ad ipsos miserat. Quod vero attinet ad Apostoli verba ista (1 Cor. IV. 4) : οὐδὲν γὰρ ἑμαυτῷ σύνοιδα , ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαί , reddenda haec sunt : *nullius sane infidelitatis mihi conscius sum , sed non in hoc justificatus sum*.

Adnotatio 2. Γὰρ Particula interdum occurrit saepius repetita in eadem oratione *vel* quòd eadem sententia bis , et affirmative et negative , aut et universe et exemplis allegatis exprimitur , veluti Joh. VIII. 42. 1 Cor. XVI. 1. 2 Cor. XI 19. 20 ; *vel* quòd una sententia pendet ab altera , ut Rom. I. 16. 17 ; *vel* quòd unius rei plures

causae afferuntur , ut Matth. VI. 32 ; *vel* denique quòd repetitum γάρ ad diversum quid pertinet , ut Matth. III. 2. 3.

5. In propositionibus , quales sunt istae : *video , hoc bonum esse ; dico , eum esse divitem ; proficiscor , ut eum salutare possim* , duae sententiae sunt , una principalis (*video , dico , proficiscor*) , altera objectiva , quae scilicet principalis sententiae indicat *objectum* , quod est aut comperti quidpiam , aut iudicium aliquod , aut aliquis finis sive scopus. Si objectum est comperti quidpiam aut iudicium aliquod , objectiva sententia cum principali connectitur per Conjunctionem ὅτι , et nonnumquam per ὡς , ut Act. X. 28 : Ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ Ἰουδαίῳ κολλᾶσθαι ἄλλοφύλῳ. Si vero objectum est aliquis finis sive scopus , connexio plerumque fieri solet per ἵνα , sed et frequenter fit per ὅπως , semel per ὡς in formula ὡς ἔπος εἶπεῖν. Hebr. VII. 9.

Adnotatio. Pro ὅτι interdum est structura Accusativi cum Infinitivo ¹⁾ , aut structura Participialis , ut Act. XVI. 34 : ἡγαλλιάσατο πεπιστευκὼς τῷ Θεῷ , aut denique simplex Infinitivus , veluti in hoc Pauli (Rom. XV. 24) : ἐλπίζω διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς.

6. Conjunctionum alias pro aliis interdum positas fuisse , exempli gratiā , δὲ pro γάρ , aut γάρ pro οὖν , interpretes falsò sibi persuaserunt , non animadvertentes , tales saepe esse inter se cohaerentes sententias , ut , pro arbitrio scribentis , alio atque alio logico nexu , adeoque aliis

(1) Vide supra §. 45. *Adnot.* 2. pag. 355.

Δὲ 1 Thess. II. 16 non est *enim* sed *autem*, ut et legitur, *Estio* teste (ad h. l.), in multis latinis Codicibus. *Opponitur* ibi ἔφθασε δὲ antegresso ἀναπληρῶσαι πάντες. Δὲ in loco Matthaei (Cap. XXIII. 5) : πλατυνοῦσι δὲ est *explicantis* id quod in antegressis dictum fuerat : πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι. Δὲ 1 Tim. III. 5 in parenthetica illa sententia, εἰ δὲ τις, cet., non *enim* notat sed *autem*, et *opponitur* haec sententia antegressae : τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον. 1 Cor. IV. δὲ alteram interrogationem infert cum aliqua oppositione. Confer Klotzium ad Devarii librum, pag. 362. γ) Nec ponitur pro mera copula *et*, 1 Cor. XIV. 1, nam ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικὰ reddendum est : *aemulamini autem spiritalia*; δὲ ibi τὸ *aemulari spiritalia* opponit τῷ *sectari charitatem*, quod multo pluris faciendum sit. Δὲ 2 Cor. II. 12 in ἐλθὼν δὲ est *resumentis* orationem parenthesi ψ. 5—11 interruptam. Confer quae monuimus supra §. 57. 4. ζ. Pag. 467, sq. Δὲ, ut diximus (supra p. 466) addit *distinctum* quid etiam sine ulla *oppositione*.

Adnotatio 3. Γάρ posita non est alicubi α) pro *sed*, nam per φοβοῦμαι γάρ 2 Cor. XII. 20 Paulus *rationem* reddit cur adeo sollicitus sit (ψ. 19) pro salute Corinthiorum, ut tam prolixè se propter eos commendaverit. Vide Estium ad h. l. De γάρ Rom. IV. 3 ut et de ter adhibito γάρ Rom. V. 6. 7, vide quae notavi in Commentario. Γάρ 1 Cor. V. 3 *rationem* reddit antegressi ἵνα ἀρβῇ ἐκ μέσου ὑμῶν, cet. De γάρ Rom. VIII. 6 vide quae notavi in Commentario. Apostolus Coloss. II. 1 dicens θέλω γάρ, cet. *declarat* cur non sine causa (Cap. I. 29) ἀγωνιζόμενος dixerit; magnum scilicet sustinebat ἀγῶνα. β) Nec pro *itaque* aut *igitur*, nam γαρ Luc. XII. 58 Particula *explicantis* est : *Quando scilicet abis cum adversario tuo*, cet. Idem dictum puta de γαρ Hebr. II. 8. Γαρ autem 1 Cor. XI. 26 elucidat antegressum (ψ. 25) εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. De γαρ Rom. II. 28 vide quae

ad hunc locum notavi in Commentario. γ) Nec valet *quamquam* ; nam per αὐτος γὰρ Ἰησους , cet. Joh. IV. 44 Evangelista *causam* reddit cur Jesus non fuerit profectus Nazarethum patriam suam, sed abierit in reliquam Galilaeam. δ) Nec *contra* , nam ὃ γὰρ μὴ πάρεστι ταῦτα , cet. , (2 Petr. I. 9) negativâ orationis formâ explicat id quod in antegresso versiculo dictum fuerat : ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπαρχοντα καὶ πλεοναζοντα. ε) Nec pro *ἀλλ'* ὅμως , nam γὰρ 2 Cor. XII. 1 est *causale*. Confer Estium ad h. l. Auctor Vulgatae ibi legit non γὰρ sed δὲ. η) Nec pro mera copula καὶ ; nam γὰρ Rom. III. 2 est *probatantis* antegressum πολὺ κατὰ παντα τρόπον. De γὰρ adhibito Act. IV. 12, IX. 11, XIII. 27, XVII. 28, XXI. 13 vide quae ad varia illa loca notavi in Commentario. Γὰρ 2 Cor. III. 9 id quod versiculis septimo et octavo dictum fuerat *elucidat et declarat* , ut γὰρ Rom. V. 19. Denique γὰρ Matth. I. 18 valet *nempe, scilicet*.

Adnotatio 4. Οὖν non significat α) *sed* , nam οὖν Act. II. est *concludentis* ex antegressis. Nexus orationis talis est : *David defunctus est et sepultus. Igitur propheta cum esset , non de se dixit : non derelinques animam meam* cet., *sed vaticinatus ibi est de resurrectione Christi.* De οὖν adhibito Act. VIII. 4 et XI. 19 vide quae notavi in Commentario. Per οὖν Act. XXVI. 22 Apostolus *concludit* narrationem de vita sua hactenus peracta. Auctor Vulgatae (ψ. 4—22) pro οὖν videtur ibi legisse δὲ , nam scripsit ibi : *auxilio autem* , cet. Οὖν Rom. IX 19 XI. 1 19 est *objectionem inferentis* ex ante dictis adeoque *concludentis* ; οὖν verò Matth. XXVII. 22 est *concludentis* per interrogationem : *quum velitis Barabbam dimitti , quid igitur (οὖν) faciam de Jesu ?* Rom. X. 14 Apostolus ex *invocatione* (ψ. 13) per interrogationem *infert* (οὖν) necessitatem credendi. Vide quae ad hunc locum notavi in Commentario. Οὖν Matth. X. 26 *concludit* ex antegressis ψψ. 24 et 25. Pariter οὖν Matth. XII. 12

ex ψ. 11 concludit per interrogationem: *combien donc* (ου) *l'homme n'est-il pas au-dessus d'une brebis!* Ου Matth. XXVI. 54, hanc habet vim: *si aut tuo, Pater, utar auxilio* (ψ. 52) *aut angelorum* (ψ. 53), *quomodo igitur* (ου) *implebuntur Scripturae, quae praedixerunt fore ut non resistam, sed capiar et moriar?* β) Nec adhibetur pro quia, nam ου Matth. X. 32 est *concludentis* ex antegresso sermone ψ. 16—32. Ου Rom. VI. 4 est *inferentis* ex concomitanti. Ου 1 Cor. XI. 20 est *resumentis* antegressum (ψ. 18): *συνερχομένων ὑμῶν ἐν ἐκκλησίᾳ*. γ) Nec pro mera copula καὶ ponitur, nec alicubi prorsus otiosa est; nam ου Rom. XV. 17 est *transeuntis*. Vide quae ad hunc locum notavi in Commentario. Ου Matth. VII. 12 universe *concludit* ex praecedente doctrina (ψ. 1—11).

Adnotatio 5. Ὅτι non valet alicubi α) διό, *ideo*, nam διό Joh. VIII. 44 *quia est: in veritate non stat* (ἔστρεχε), *quia veritas in eo non est*. Cf. Euthym. Zigabenum ad h. l. De ἔστρεχε Praeteriti forma notionem habente Praesentis vide Matthia §. 211. Pariter ἔτι 1 Joh. III. 14 non est *ideò* sed *quia*; sensus verborum talis est: *Cognoscimus, nos de morte ad vitam translatos esse, quia* (ἔτι) *diligimus fratres, ex dilectione fraterna veluti effectu et signo hoc cognoscentes*. Cf. Estium ad h. l. Ὅτι Marc. IX. 11 et 29 scribendum est ὅ, τι, quod valet διὰ τι. Confer Kühner §. 557. *Anm.* 4. Auctor Vulgatae legisse videtur τι ου, nam scripsit ibi: *quid ergo*, cet. β) Nec adhibetur pro ἔτε, *quando*, nam ἔτι Joh. XII. 18 refertur ad antegressum διὰ τοῦτο, ut sensus sit: *ideo obviam venit..... quia*, cet. γ) Nec pro ἔς, nam ἔτι Matth. V. 45 ostendit, Deum hac ratione (ψ. 44) exemplum esse quod imitentur.

Adnotatio 6. ἵνα, *ut*, hoc est, *ideo ut, eo consilio ut*, in libris Novi Testamenti non rarò etiam ἐκβατι-

κῶς sive de *eventu* dici, adeoque tantumdem valere ac ὥστε, *ita ut*, interpretes non pauci docuerunt. Equidem non negaverim, omnino videri ἵνα pro ὥστε adhibitum fuisse in loco Apocalypseos (Cap. XIII. 18) illo : καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνειν, *et facit signa magna (tam magna), ut etiam ignem faciat de coelo descendere*. Ex reliquis autem quae afferri solent locis nonnulla esse, quae postulent ut ἵνα Particulam de *eventu* adeoque ἐκβατικῶς dictam putes, non ausim affirmare. Nam quod attinet ad formulam ἵνα πληρωθῇ, *ut adimpleretur* vaticiniis recitandis praemitti solitam, exempli gratia, Matth. I. 22 : τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος· Ἴδού, ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει, κ. τ. λ., non aliud ibi ἵνα notat quam *eo fine ut, eo consilio ut*. Scilicet ea quae divinitus praedicuntur, aut sunt Dei promissa, aut talia quae Deus aliquando futura esse praevidit; utraque autem eveniunt *eo fine ut* (ἵνα) verax sit Deus in promissis aut praedictis. Recte hoc jam animadverterat Lucas Brugensis, qui ad verba Matthaei modo recitata haec notavit : *qui praedixerat quia facere statuerat, facit quia praedixerat, ut verax sit*. Non tamen ubique sibi constat Lucas Brugensis in formula illa *ut adimpleretur* interpretanda. Quod autem modò diximus de interpretatione Particulae ἵνα in formula ἵνα πληρωθῇ, idem hoc dictum puta de ἵνα adhibita ibi, ubi nullum quidem vaticinium verbotenus recitatur, sed tamen respicitur ad certum aliquod vaticinium, quod in re, quae nunc narratur, suum habuerit complementum; veluti in hoc Lucae (Cap. VIII. 10) : *Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, ceteris autem in parabolis, ut (ἵνα) videntes non videant, et audientes non intelligant*; ubi respicitur ad Isaiae (Cap. VI. 9. 10) vaticinium, quod Joannes in loco parallelo (Cap. XII. 40) recitavit. Quo vero magis tibi persuadeatur, ἵνα Particulam in istiusmodi

locis *de fine* sive *θελικῶς*, non vero *de eventu* sive *ἐκβατικῶς* dici, attendas velim ad locum S. Joannis Cap. XII. 37—41, ubi ἵνα ab ipso Evangelista explicatur per διὰ τοῦτο — ὅτι. Evangelistae verba hic subjicio: *Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum, ut (ἵνα) sermo Isaiae Prophetae impleretur, quem dixit: Domine, quis credidit auditui nostro? Propterea (διὰ τοῦτο) non poterant credere, quia (ὅτι) iterum dixit Isaïas: Excaecavit oculos eorum, ut non videant oculis, et non intelligant corde, et convertantur, et sanem eos* ¹⁾. Futurae rei praedictio nixa est in divina ejusdem rei praevisione, quae ut falli nequit, ita nec fieri potest ut non eveniat id quod fuerit praedictum, sed, ut verbis Christi Domini utar (Luc. XXIV. 44.), *necesse est impleri omnia (δεῖ πληρωθῆναι πάντα.)* Itaque necessario nexu inter se cohaerent rei praedictio et ejusdem eventus; atque ideo rectissime dixeris, *rem evenire quia fuerit praedicta*, et eo sensu Christus et Apostoli dixerunt, hoc vel illud factum esse *eo fine ut (ἵνα)* haec vel illa Scriptura prophetica adimpleretur sive eventu comprobaretur.

Alibi verò interpretes Particulam ἵνα pro ὥστε positam ideo putasse mihi videntur quia locum interpretandum non satis rectè intelligerent. Sic, ut hoc utar, in eo quod dixit Apostolus (Rom. XI. 11): *Lex subintravit, ut (ἵνα) abundaret delictum*, crediderim eos timuisse ne Deum facerent auctorem peccati, si ibi ἵνα Particulam interpretati fuissent *eo fine ut*. Hanc tamen interpretationem omnino postulat locus parallelus (ad Gal. III. 19):

(1) Luc. Brug. ad h. l. » Non obstat, inquit, prophetia Isaïae quin credant, sed obstat id quod Isaïas de eis prophetavit, quod tale est ut secum non admittat fidem: non potuit fides consistere cum eo quod Isaïas de ipsis praedixerat. »

propter transgressionem posita est lex; sed nequaquam ex verbis Apostoli recte quis confecerit, Deum ibi exhiberi tamquam auctorem peccati. Videsis quae de hoc loco Pauli disputavi in Commentario in epistolam ad Romanos, ad h. l. Pag. 170—173.

Ceterum notandum est, id quod monet Lipsius¹⁾, saepissime voculam ἵνα in Novo Testamento ita adhiberi, ut propriam suam significationem exuere et ad usum vocis ὅτι propius accedere videatur. Nam non solum post verba *jubendi* et *cupiendi* (Cf. Herman. ad Vig. p. 852, Schaefer, melet. crit. pag. 121) frequentatur, ut Matth. IV. 3. VII. 12. XII. 16, XIV. 36, XVI. 20, XVIII. 14, cet., verum etiam post alia plurima, veluti post *συμφέρει*, Matth. V. 29. 30, XVIII. 6; *ικανός εἰμι*, Matth. VIII. 8, Luc. VII. 6; *γέγραπται*, Marc. IX. 12, *χρείαν ἔχω*, Joh. II. 25, et post Pronomina demonstrativa, Luc. I. 43, Joh. VI. 29, cet. Nec tamen umquam cum ὅτι temerè permutatur, sed ubique usurpatur ita, ut referatur, non ad id, quod factum est, vel fit, sed ad id quod cogitatur faciendum. »

Adnotatio 7. Falso quoque interpretes statuerunt, ὅπως Conjunctionem interdum valere *ita ut*. Ὅπως ubique de *fine* aut *concilio* sive *θελικῶς* adhibetur, etiam Act. III. 19 (*ὅπως ἂν ἔλθωσι*), de quo loco vide quae notavi in Commentario. De formula ὥπως πληρωθῇ, quae legitur Matth. II. 23 et alibi, idem dictum puta quod in antegressa adnotatione monuimus de formula ἵνα πληρωθῇ. De ὅπως in epistola ad Romanos Cap. III. 4, IX. 17 dixi in commentario. Ὅπως quod legitur Luc. II. 35 jam Lucas Brugensis de *fine* sive *consilio* intellexit. Ceterum

(1, De modorum usu in N. T. pag. 43.

ὅπως post verba *petendi*, missâ propriâ suâ significatione, ad usum vocis ὅτι propius accedit, veluti in hoc Lucae (Cap. VII. 3): ἐρωτῶν αὐτόν, ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ, et alibi.

§. 58.

De Adverbiis.

1. In Adverbiis et locutionibus adverbialibus formandis et adhibendis auctores sacri Novi Testamenti cum scriptoribus bene Graecis conveniunt, nisi quod frequentius quam hi pro formis adverbialibus Nomina abstractae significationis cum Praepositione aliqua adhibent; qua in re faciunt pro indole linguae suae Hebraeo-aramaicae. Exemplam dant Matth. XXII. 16: ἐν ἀληθείᾳ, et Luc. XXII. 59: ἐπ' ἀληθείας pro ἀληθῶς, item Act. XVII. 31: ἐν δικαιοσύνῃ pro δικαίως. Paulus 2 Cor. IV. 16 pro καθ' ἡμέραν scripsit, ex Hebraismo (יָמִים יָמִים), ut videtur, ἡμέρα καὶ ἡμέρα. De Accusativo adverbiali dictum est suprâ §. 32. 6, Pag. 233—35.

2. Interdum Adverbii loco positum est Adjectivum nomen, quod tum ad modum Epitheti ad Substantivum refertur, veluti Act. XIV. 10: ἀνάστηθι ἐπὶ τοῦς πόδας σου ὀρθός! Surge in pedes tuos rectus. Act. XII. 10: ἦτις (πύλη) αὐτομάτῃ ἠνοίχθη αὐ.

τοῖς. Act. XXVIII. 13 : δευτεραῖοι ἤλθομεν εἰς Ποτιόλους. Hujusmodi loquendi ratio Graecis usitatissima est. Cf. Kühner §. 685.

Adnotatio. Adverbia vicissim pro Adjectivis posita fuisse, veluti Matth. I. 18, XIX. 10, Rom. IV. 18, alibi, non recte affirmaveris, quum in his et similibus locis Adverbium exprimat *modum quo* factum est id quod verbo significatur; Adverbiorum tamen loco potuissent Adjectiva ibi adhiberi. Sic, ut hoc utar, Matth. I. 18 pro ἡ γένεσις οὕτως ἦν, ex aequo scribi potuisset τοιαύτη ἦν. Propius ad notionem Adjectivorum accedunt nonnulla Adverbia localia et comparativa, veluti Ephes. II. 12: ἐγγὺς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ, *facti estis prope in sanguine Christi*. Luc. XIV. 32: ἔτι αὐτοῦ πόρρω ὄντος, *adhuc procul eo absente*. 2 Cor. XI. 23: ἐν κόποις περισσotέρως, *in laboribus amplius*. 1 Cor. XII. 31: καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῶν δείκνυμι, *et adhuc excellentiorem tiam vobis demonstro*. Cf. Bernhady. pag. 338.

3. Pro Adverbiis emphaticis *λίαν, σφόδρα, πάντως*, et similibus, frequenter in libris Novi Testamenti occurrit α) aut structura Participii cum verbo finito ejusdem stirpis, veluti Act. VII. 34: ἰδὼν εἶδον, *videns vidi*, quorum verborum sensus est: *plane perspexi*¹⁾; β) aut structura verbi cum derivata ab eodem verbo Substantiva voce in Dativo, ut Luc. XX. 15: ἐπιθυμία ἐπέθυμῃσα, *desiderio desideravi*, h. e. ardentem desideravi. Joh. III. 20: χαρᾷ χαίρει, *gaudio gaudet*, h. e. im-

(1) Recolenda haec sunt, quae monuimus supra §. 46. 10 Pag. 379, sq.

pense laetatur. Structura haec saepe occurrit in versione Septuaginta-virali, ubi inservit ad exprimendam Hebraeorum syntaxin Infinitivi absoluti cum verbo Finito, ut Gen. III. 4: οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε (יָמוּתָם לֹא-מָוֶת), *non morte moriemini*, hoc est, *nequaquam moriemini*. Classici quoque Graeciae scriptores nonnumquam ita locuti sunt, veluti Plato, ubi scripsit (Symp. pag. 195. B): φεύγων φυγῇ τὸ γῆρας.

4. Notiones nonnullas Adverbiales Graeci exprimere solebant ope Verbi alicujus, quod tum struebant cum Participio aut Infinitivo verbi illius, cui Adverbium erat adjiciendum. Confer Matthiā Gram. §. 552, sqq. Ex libris Novi Testamenti pertinent huc, inter alia, Hebr. XIII. 2: ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους, quae verba minus recte reddita sunt in Vulgata: *latuerunt quidam, Angelis hospitio receptis*; nam sensus est: nonnulli angelos hospitio exceperunt, cum se putarent homines excepisse. Act. XII. 16: ἐπέμενε κρούων, *perseveranter pulsabat*. Confer Nostratium *hy bleef kloppen*. Marc. XIV. 8: προέλαβε μυρίσαι, *anticipavit ungere*, h. e. in antecessum unxit. Conferri potest Horatianum (Od. II. 12. 28) *rapere occupat*. Matth. VI. 5: φιλοῦσι προσεύχεσθαι, *amant precari*, h. e. lubenter precantur; confer Gallorum: *ils aiment à prier*.

5. Hebraei nonnumquam Adverbialem notionem etiam exprimunt α) per Verbum finitum cum Infinitivo junctum, veluti Genes. VIII. 10: וַיֵּצֵא וַיָּשֶׁבֶט et *adjecit mittere*, hoc est, *iterum emisit columbam ex arca*; β) per duo verba finita, quorum prius tum inservit ad notionem adverbialem declarandam, ut Gen. XXIV. 18: וַיִּסְתַּח וַיִּתְּנָהּ

festinavit et demisit, hoc est, *festinanter demisit hydriam suam*. Itaque ex Hebraismo dictum est Luc. XX. 11: προσέθετο πέμψαι, *adjecit mittere*, hoc est, *iterum misit*, pro quo est apud Marcum (Cap. XII 4) καὶ πάλιν ἔπεμψε. Item Act. XII. 3: προσέθετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον, quod valet: *insuper etiam Petrum comprehendit*. Auctor Vulgatae pressius Graeca verba sequens dixit: *apposuit ut apprehenderet et Petrum*. 2 Cor. IX. 9: ἐσκόρπισεν ἔδωκε τοῖς πένησιν, *dispersit dedit pauperibus*, quod S. Joh. Chrysostomus interpretatur: *μετὰ δαυιλείας ἔδωκε, largiter dedit*. Minime vero huc pertinent Act. VII. 42. XV. 16. Rom. X. 20, de quibus locis vide quae notavi in Commentario. Potius verba Luc. VI. 48: ἔσκαψε καὶ ἐβάθυνε, *fodit et excavavit*, quod sit pro ἔσκαψε βάθως, huc retulerim, si inverso verborum ordine scriptum ibi esset ἐβάθυνε καὶ ἔσκαψε, quia solent Hebraei in istiusmodi structura primo loco ponere verbum, quod inseruiat ad notionem adverbialem declarandam.

6. Sicut Praepositiones sine Casu nonnumquam adverbialiter ponuntur (vide supra §. 54, *Annot.* 5, Pag. 449), ita quoque, et hoc frequentius, Adverbia, imprimis loci et temporis, cum aliquo Casu struuntur, veluti ἅμα, quod jam apud Herodotum (VI. 118) cum Dativo junctum legitur, in seriore verò Graecitate frequentissime tamquam Praepositio adhibetur ¹⁾, ut Matth. XIII. 29: ἅμα αὐτοῖς. Atque ita quoque frequenter occurrit ἕως de tempore et loco, ut Act. XXVIII. 23: ἕως ἑσπέρας, *usque*

(1) Cf. Klotzium ad Devar. pag. 97, sq.

ad vesperam, Matth. I. 17 : ἕως τῆς μετοικεσίας, *usque ad transmigrationem*; Matth. XXVI. 58 : ἕως τῆς αὐλῆς, *usque ad aulam*; imo et cum pronomibus, Luc. IV. 42 : ἦλθον ἕως αὐτον, *venerunt usque ad eum*. Frequenter quoque in libris Novi Testamenti χωρίς (*seorsim*) sic legitur, ut Marc. IV. 34 : χωρίς παραβολῆς, *sine parabola*; item ἄχρι, μέχρι, ἔμπροσθεν, ἄνευ (cum Genit.), ἐγγύς (cum Genit. et Dativ.). Rarius occurrunt ὀψέ, ὀπισθεν, ὀπισω, πλησίον (cum Genit.), παρασλήσιον (cum Dativ.).

Adnotatio 1. Pertinet huc quoque Philipp. II. 15 : μέσον γενεᾶς σκολιᾶς, pro quo in aliis codicibus legitur ἐν μέσῳ. Sed alienum est Matth. XIV. 24 : τὸ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, *navis jam media maris* (in medio mari) *erat*, ubi μέσου est Adjectivum ad praecedens Substantivum πλοῖον relatum, quod struitur cum Genitivo ejus rei, in cujus medio Subjectum vel Objectum versatur. Ad eundem modum S. Gregor. Naz. (Carm. de se ipso vs. 52 dixit) : ὡς ναῦν μέσῃν κλύδωνος, *ut navim mediam fluctūs* (mediis in fluctibus). Cf. Herman. ad Viger. Pag. 111.

Adnotatio 2. Structurae quales sunt ἕως ἄρτι, ἕως πότε, ceterae, in seriore graecitate frequentissime occurrunt; non fuere tamen antiquioribus prorsus inusitatae. Cf. Bernhardy, pag. 196.

Adnotatio 3. Adverbia cum praemisso Articulo in certis quibusdam formulis pro Substantivis adhiberi, notum est. In libris quoque Novi Testamenti haec loquendi ratio passim occurrit; veluti Coloss. IV. 5 : οἱ ἔξω, *extranei*, Matth. XXIII. 25 : τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου, *exteriorem peculi partem*. Cf. §. 20. 3.

7. Graeci Adverbia *motûs* cum verbis *quietis*, et vicissim Adverbia *quietis* cum Verbis *motûs* nonnumquam jungunt, hac structura nunc unâ cum *motu in locum* etiam *mansionem in loco*, nunc unâ cum *mansione in loco* etiam *motum in locum*, per *attractionem* quamdam, quae vocatur, significantes. Sic, ut hoc utar, Xenophon (Hell. VII. 1. 25) scripsit: ὅπου (pro ὅποι) βουλευθεῖεν ἐξελθεῖν. Ad quem modum Tacitus (Ann. I. 22) dixit: *responde, ubi cadaver abjeceris*. Sic Sophocles (Oed. Col. 23) scripsit: ἔχεις διδάξαι δὴ μ' ὅποι καθέσταμεν, quò progressi simus et ubi stemus; et Euripides (Herc. fur. 74): ποῖ κακῶν ἐρημίαν εὕρω, quorum verborum vis haec est: *quò me vertam, ut requiem inveniam?* Confer Kühnerum §. 622. Anm. 2. Ex libris Novi Testamenti referri huc possunt Matth. II. ἐκεῖ ἀπελθεῖν (*eò abire et ibi morari*). Hebr. VI. 20: ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς, quò praecursor pro nobis ingressus est (et ubi manet) *Jesus*. Sed enim ceterum latendum est, alibi, veluti Joh. XVIII. 3, Luc. XXIV. 28, Apoc. XIV. 4, ex vitioso usu loquendi populari, qui in recentiore Graecitate obtinuerit, factum fuisse ut scriptores sacri ἐκεῖ pro ἐκεῖσε dixerint, item ποῦ et ὅπου pro ποῖ et ὅποι οὔ, item ἐνθάδε pro ὧδε (Joan. IV. 15. 16), et ἐκεῖσε pro ἐκεῖ (Act. XXII. 5). Adverbia ἐξωθεν et ἔσωθεν apud scriptores etiam bene Graecos utrumque valent, *extrinsecus et extra, intrinsecus et intra*.

§. 59.

De Particulis negantibus.

1. Duplex est in lingua Graeca Particularum negantium species, οὐ, οὐτε, οὐκέτι, cet., et μή, μήτε, μήκετι, quae hoc differunt, quod οὐ adhibetur ubi negatio afficit rem tamquam *factum quid*, μή verò ubi negatio afficit rem simpliciter tamquam *cogitatum quid*; quæ *objectiva* negatio est, μή verò *subjectiva* (1). Atque haec differentia in libris quoque Novi Testamenti servatur. et constanter. Sic, ut hoc utar, in verbis Christi (Joan. III. 18) illis: ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται, ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκε, cet., τὸ *judicari* per οὐ tamquam *factum quid* negatur; hoc est, aperte edicitur, eum qui credit, condemnationi haud esse subjectum. ὁ μὴ πιστεύων ibi proprie valet si quis non credat; μὴ enim indicat fingi *cogitatione* aliquem, qui

(1) Hermannus (ad Vinger. Pag. 804): Οὐ negat rem ipsam, μὴ cogitationem rei. Kuhnerus (§. 708): Οὐ verneint selbständig und unmittelbar, μὴ hingegen immer in Beziehung auf eine von Aussen hineingetragene Vorstellung. Wahlus (in Clavi, ad voc. μή): Μὴ usurpatur, inquit, non ubi dicere volumus non esse aliquid, sed ubi *cogitatione* fingimus non esse aliquid, aut ubi videtur res neganda esse. Quare μὴ *subjective* et *conditionatum*, (ubi igitur enuntiatur aliquid secundum voluntatem, iudicium, opinionem, desiderium alicujus, ubi dicitur de eo quod fieri potest, fieri posse vel faciendum factumve esse videtur vel sumitur; *Bedingung, Annahme, Meinung, Wille, das Können, Mögen, Sollen*); οὐ contra absolute et *objective* negare docent Grammatici.

non credat : ὁ οὐ πιστεύων de certo homine intelligendum foret , qui *reapse* nollet credere. Porro scribitur ibi ὅτι μὴ πεπίστευκε , quod latine reddendum sit , *quia non crediderit* ¹⁾ , et dicitur de aliquo qui *cogitatione* fingitur incredulus ; ὅτι οὐ πεπίστευκε , quod latine reddendum sit , *quia non credit* , diceretur de certo quodam homine , qui *reapse* non credidisset.

Adnotatio 1. Οὐ nonnumquam verbo jungitur ad *contrariam* verbi notionem exprimendam , ut 1 Cor. X. 1 : οὐ θέλειν , *nolle*. Nonnumquam et Substantivo jungitur εὐ , quo fit ut absolute negetur notio , quam Substantivum illud significat , ut Rom. X. 19 : παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει , *ad aemulationem eos provocabo per non-gentem* (per gentem , quae non est gens). Ad hunc modum Lucianus (apud Viger. pag. 460) dixit : τοῦ φόρου ἡ εὐκ ἀπόδοσις , *tributi non redditio*.

Adnotatio 2. Οὐ cum accentu (οὔ , vide Matth. V. 37 , Jacob. V. 12 , et 2 Cor. I. 17) in responso ad quaestionem non nisi ter legitur , scilicet Matth. XIII. 29 , Joh. I. 21 et XXI. 5 : ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· Οὐ.

2. De usu μὴ suffecerit in specie haec enotasse : *Μὴ* jungitur A) cum Infinitivo ab alio verbo pendente , sive praemissum habeat Articulum , sive non , ut Matth. II. 12 : χρηματισθέντες μὴ ἀνακάμψαι. Act. XV. 19 : ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν. Act. XXV. 27 : ἄλογόν μοι δοκεῖ μὴ σημᾶναι. Rom.

(1) Quum saepe res utrovis modo enunciari possit , et tamquam *factum quid* , et tamquam *cogitatum quid* , nihil mirum , in locis plane similibus nunc οὐ , nunc μὴ inveniri. Cf. Hermann. ad Viger. Pag. 806.

negatio refertur ad sequentem vocem et cum ea sic coalescit, unam ut ambae notionem efficiant negativam, contrariam aut contradictoriam¹⁾, ut Herod. VI. 9: εἰ δὲ ταυτα μὲν οὐ ποιήσουσι (*non faciunt, h. e. omittunt*). Iliad. ω, 296: εἰ δὲ τοι οὐ δώσει (*recusabit*). Sophoc. Aj. 1131: εἰ τοὺς θανόντας οὐκ ἔᾱς (*prohibes*) θάπτειν. Matth. XXVI. 42: εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ, ubi οὐ δύναται est εἰ ἀδύνατόν ἐστι, quemadmodum Joh. V. 47: εἰ οὐ πιστεύετε est εἰ ἀπιστεῖτε, et 1 Cor. VII. 9: εἰ οὐκ ἐγκρατεύονται est εἰ ἀκρατεύονται. Occurrunt tamen in libris Novi Testamenti hic illic loca, in quibus οὐ post εἰ legitur et quae ad istam regulam revocari non possunt, veluti 1 Cor. XVI. 22: εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν Κύριον, ἦτω ἀνάθεμα. 2 Joh. 10: εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει. Itaque rectius fuerit, quod ad Graecitatem Novi Testamenti attinet, hanc statuere regulam: scilicet οὐ poni post εἰ in sententia conditionali, ubi ipsa negandi Particula emphasisin habet et voce acuenda est; μὴ vero poni ibi, ubi ipsum verbum emphasisin habet et voce est acuendum. Confer exempla duo haec: Joh. X. 37: Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς μου....; εἰ δὲ ποιῶ.... Marc. XIII. 20: εἰ μὴ Κύριος ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ.

(1). Kühner §. 713. 1. Anm. Οὐ kann nur dann eintreten, wenn der Gegensatz die Negation an sich reißt, oder die Negation auf ein einzelnes Wort des Satzes bezogen wird. — Matthiä §. 708. 3. b: Auch steht οὐ wenn die Negation nicht die Bedingung selbst, sondern bloß ein einzelnes Wort leugnet, wo im Lateinischen si non steht.

Tit. I. 11: διδάσκοντες ἅ μὴ δεῖ, *docentes, quae non oportet*, ubi loquens cogitatione ponit, ea esse talia, quae non oporteat docere; et plus intelligi vult quam dicit. **2 Petr. I. 9:** ὧ γὰρ μὴ πάρεστι ταῦτα, quae verba valent; si cuiusquam haec desunt. **Coloss. II. 18.** **Joh. IV. 22:** ὑμεῖς προσκυνεῖτε τὸ οὐκ οὔδατε, vos adoratis id quod non scitis, verba sunt *narrantis*, non simpliciter rem cogitantis. Cf. **Rom. X. 14.**

Adnotation. Post δὲ invenias οὐ, ubi μὴ expectasses, quia id quod dicitur, merè ut *cogitatum* quid dictum esse videtur; veluti **Matth. XXIV. 2:** οὐ μὴ ἀφ᾽ ἑθῆ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται. Sed id quod dicitur in relativa illa sententia (ὃς οὐ καταλυθήσεται) loquens potuit velle enunciare ad modum Praedicati objectivi, quasi dixisset: *non relinquetur hic lapis super lapidem, nullus lapis non dissolvetur* (λίθος οὐδεὶς ὧδε οὐ καταλυθήσεται). Idem dictum puta de **Matth. X. 26:** οὐδέν ἐστι κεκκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, et similibus locis.

6. E) In sententia conditionali cum εἰ et εἴ, ut **Joh. XVIII. 30:** εἰ μὴ ἦν οὐκὸς κακοποιὸς **Joh. XIV. 11:** πιστεύετε μου, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί, εἰ δὲ μὴ, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετε μοι. Item post Particulas finales, ut **ἵνα**, ὅπως, veluti **Ephes. II. 9:** ἵνα μὴ τις καυχῆσθῃται. Ratio est, quia quaevis conditio et quivis finis non nisi *cogitatum* quid est. Sed et εἰ, ὅς, describitur tam a Graecis quam in libris Novi Testamenti, atque haec inter εἰ μὴ et εἴ οὐ differentia observatur, quod εἰ μὴ dicitur nobis negatio pertinet ad Particulam conditionalem; εἴ οὐ verò ubi

(1) Ἐάν οὐ in **Matth. N. I.** nusquam occurrit.

αγρίστis διδασκαλίας εἰς ἀνέξονται. Exemplum aliquod , ubi post ὅτε , ἔταν cet. , potuisset aut debuisset poni μή (Cf. Matth. 2. 608. 5. b.) , in libris Novi Testamenti nusquam legitur.

7. Ad quem modum differunt δέ et τέ Particulae , ita quoque differunt οὐδέ , μηδέ , et οὔτε , μήτε. Itaque οὔτε , μήτε *adjunctivam* habent vim , *disjunctivam* verò οὐδέ , μηδέ : priores (οὔτε , μήτε) negationem unam in partes tribuunt diversas , ut Matth. XII. 32 : οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ , οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι , οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι , non remittetur ei , neque in hoc saeculo , neque in futuro ; Luc. IX. 3 : μηδέ αἴρετε εἰς τὴν ὁδὸν , μήτε ῥάβδον , μήτε πήραν , μήτε ἄρτον , μήτε ἀργύριον ; posteriores (οὐδέ , μηδέ) verò negationi unae alteram aut plures distinctas connectunt , ut Marc. XIII. 32 : περὶ δέ τῆς ἡμέρας ... οὐδεὶς οἶδεν , οὐδέ οἱ ἄγγελοι , οὐδέ ὁ υἱός , Matth. VI. 26 : οὐ σπεύρουσιν , οὐδέ θερίζουσιν , οὐδέ συνάγουσιν , cet. *Conjunctivam* quamdam vim habent utraque Particulae , uti patet , sed interior fit conjunctio per οὔτε (μήτε) quam per οὐδέ (μηδέ). Ceterum convenire solent hoc modo : οὐ—οὐδέ , Matth. V. 15 , alibi ; μή—μηδέ , Matth. VI. 25 , alibi ; οὐ—οὐδέ—οὐδέ , Matth. XII. 19 , alibi ; μή—μηδέ—μηδέ , Rom. XIV. 21. οὐ—οὔτε , Matth. XII. 32 ; μή—μήτε—μήτε , Jac. V. 12 , alibi ; sed frequentius ita ut non praecedat simplex negatio οὐ aut μή , veluti Joh. V. 37 : οὔτε φωνὴν αὐτοῦ πώποτε ἀκηκόατε , οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἐώρακατε. Matth. XI. 18 : ἦλθε Ἰωάννης μήτε ἐσθίων , μήτε πίνων , neque manducans , neque bibens.

Adnotatio 1. Οὔτε, μήτε respiciunt aliud οὔτε, μήτε (aut certe τε aut καί), sed οὐδέ et μηδέ referuntur ad antegressum aliquod οὐ aut μή, ut Matth. X. 9: μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, μηδέ χαλκόν. 2. Petr. I. 8: οὐκ ἄργους, οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν, cet. Ad locum Marci Cap. VIII. 26 quod attinet, in tanta varietate lectionis quanta hic occurrit, difficile sit discernere, quatenam tandem lectio pro vera sit habenda. Gal. I. 12. legendum est: οὐδέ γάρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτό, οὔτε ἐδιδάχθην, quod reddendum est: nam nec ego ab homine illud accepi, neque didici. Illi autem οὔτε respiciunt tantum οὐ in antegresso οὐδέ, nec refertur τε in οὔτε ad, δέ in οὐδέ. Itaque est in eo loco οὐδέ, pro οὐ, jungit, autem δέ (in οὐδέ) versiculum duodecimum cum antegresso (v. 11): τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ οὐκ ἔστι κατὰ ἀνθρώπου ¹). Conf. Kühner §. 743. *Ann.* 3. b.

Adnotatio 2. Quum μήτε — μήτε valeant neque — neque non est Marc. III. 20 scribendum: ὥστε, μὴ δύνασθαι, μήτε ἄρτον φαγεῖν, quod Scholzius fecit, sed μηδέ, ἄρτον φαγεῖν, quam lectionem Codd. ABDKLÜΔ exhibent. Verba illa latine reddideris: ut ne panem quidem edere possent. Nihilominus quod est, quod in nonnullis Nov. Testamenti editionibus legitur Marc. V. 8: οὔτε ἀλύσουσιν, et Luc. XII. 26: οὔτε ἐλάχιστων; pro οὔτε edendum ibi erat οὐδέ (ne quidem ²), quam lectionem etiam optimi codices ibi habent. Denique pariter Luc. XX. 36

(1) Hand, de Partic. τε Dissert. 2. p. pag. 13: c. Intelligitur, nexum, quem nonnulli grammatici inter οὐδέ-οὔτε intercedere dixerunt, nullum esse, nisi quod οὐ in voce οὐδέ cum οὔτε cohaereat. Nam si in aliquibus Homer. locis ista vocabula hoc quidem ordine nexa videntur exhiberi, in iis τε pertinet ad superiora conjungenda.

(2) De οὐδέ quod valet ne quidem, vide Klotzium ad Deysag. pag. 707, sq.

non οὔτε γάρ sed οὐδὲ γάρ (*neque enim*) legendum est, ut habetur in Codd. ADLP , aliis.

Adnotatio 3. Marc. XIV. 68 non est edendum οὐκ οἶδα , οὐδὲ ἐπίσταμαι (vide supra n° 7 , pag. 496) , pro οὔτε οἶδα , οὔτε ἐπίσταμαι , quam lectionem plerique Unciales exhibent ; sunt quidem οἶδα et ἐπίσταμαι Grammaticis synonyma, sed talia non sunt commoto loquentibus animo.

Adnotatio 4. Post οὐ sequi potest οὔτε , sicubi οὐ , ad sensum quod attinet , valeat οὔτε. Cf. Klotzium ad Devar. pag. 710 , et Kuhnerum §. 743. *Ann. 1. a.* Itaque recte se habet locus Apoc. IX. 21 : οὐ μετενήσαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν , οὔτε ἐκ τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν , οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν , κ. τ. λ. Sed Apoc. V. 4 et XX. 4 pro οὔτε rectius scriptum fuerit οὐδὲ , quod et in nonnullis codicibus legitur. Atque ita quoque Ephes. IV. 27 legendum est non μήτε δίδετε sed μηδέ , quae et omnium Uncialium lectio est. Porro Apoc. XII. 8 pro οὔτε rectius scripseris οὐδε , ut est in ABC et plurimis Minusculis.

Adnotatio 5. Post μηδέ , οὐδέ sequi potest μήτε , οὔτε , 1° ubi οὔτε respicit tantum οὐ in οὐδέ , nec refertur τέ in voce οὔτε ad δέ in voce οὐδέ. Vide supra quae monuimus in Adnotat. 1. 2° Ubi per οὔτε , μήτε , quod post οὐδέ , μηδέ sequitur , veluti in partes tribuitur id quod per οὐδέ , μηδέ negatur ; ut in hoc Xenophontis (Cyrop. VIII. 7. 22) : μηδ' ἐπεσθαι , μηδὲ πείθεσθαι μήτε στρατηγῷ μήτε ἄλλῳ ἄρχοντι. Cf. Kuhner §. 744. 3. Itaque ferri potest quod Act. XXIII. 8 scribitur ; μὴ εἶναι ἀνάστασιν , μηδὲ ἄγγελον , μήτε πνεῦμα. I Thess. II. 3 legendum est non οὔτε sed οὐδὲ ἐν δέλω , quam lectionem plerique Unciales exhibent. 3° Ubi οὐδὲ , cui subjicitur οὔτε , significat *ne—quidem*. Vide Klotzium ad Devar. pag. 711. Sed huiusmodi exemplum in libris Novi Testamenti , quod sciam , nusquam occurrit.

Adnotatio 6. Nonnumquam fit, ut in sententiis duabus parallelis post οὔτε (μήτε) sequatur non aliud οὔτε (μήτε), verum simplex καί aut τε ¹⁾, veluti in hoc *Arriani* Alex. IV. 7. 6 : ἐγὼ οὔτε τὴν ἄγαν ταύτην τιμωρίαν Βήσσου ἐπαινῶ... καὶ ὑπαχθῆναι Ἀλέξανδρον ξύμφομαι. Eodem modo Latini dixere *neque*, sequente *et*, ut *Sueton.* in Aug. Cap. 66 : *Amicitias neque facile admisit, et constantissime retinuit.* Pertinet huc Joh. IV. 11 : οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ, *neque haustum habes, et puteus est profundus.*

Adnotatio 7. Fit etiam ut μὴ positum in uno orationis membro, ad alterum quoque membrum referendum sit, ut *Jacob.* III. 14 : μὴ κατακαυχᾶσθε καὶ ψεύσεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας, *ne gloriamini ac (ne) mentimini adversus veritatem.* Pertinet huc quoque, inter alia, 2 Cor. XII. 21 : μὴ πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ Θεός μου... καὶ πενθήσω πολλοῖς, cet., *ne cum venero, iterum me humiliet Deus, et (ne) lugeam multos, cet.*

8. Ubi post οὐ in uno sententiae membro, ἀλλὰ legitur in altero, veluti *Marc.* V. 39, τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει, ex regulis hermeneutices discernendum est utrum οὐκ — ἀλλὰ simpliciter valeat *non—sed*, an verò *non tam—quam*. Sic, ut hoc utar, in verbis Christi modo prolatis οὐκ — ἀλλὰ minime valet *non tam—quam*; nam Salvator absolutè negare ibi voluit, esse mortuam puellam; non quòd verè mortua non esset, sed quòd non esset mortua eo modo, quo adstantes putabant, qui non putabant eam a morte ad vitam esse revocandam; temporaria illa mors instar somni erat. Contra, quod Christus dicit (*Matth.* X. 20) : οὐ γὰρ ὑμεῖς

(1) Vide *Klotzium* ad *Devar.* Pag. 713.

ἔστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν, recte fueris interpretatus : *non tam vos estis qui loquimini, quam Spiritus Patris vestri*, qui vobis suggeret quid sit dicendum. Pari modo explicaveris illud Pauli (1 Cor. XV. 10) : οὐκ ἐγὼ δὲ (ἐκοπίασα), ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σὺν ἐμοί, quorum verborum sensus est : *non ego solus laboravi, sed mecum laboravit gratia Dei.*

Adnotatio 1. Quod de οὐ — ἀλλὰ modo praecipimus, idem dictum puta de interpretatione locorum, in quibus per οὐ negativum sententiae membrum opponitur antecedenti affirmativo, veluti Matth. IX. 13 : ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν.

Adnotatio 2. Οὐ (μὴ) — ἀλλὰ καὶ pro οὐ μόνον — ἀλλὰ καὶ loquendi modus est minus accuratus. Paulus (Philipp. II. 4) sic dixit : μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοποῦντες, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων ἕκαστος.

9. Si duplex negatio in una eademque sententia ponitur, tum aut α), alterā negatione alterius vim tollente, oratio fit affirmativa, veluti Act. IV. 20 : οὐ δυνάμεθα ἡμεῖς ἃ εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν, *non possumus.... non eloqui*, hoc est, *manifestare debemus*; aut β), idque saepius fit, geminatur negatio quo maiorem quandam vim habeat oratio, veluti Joh. XV. 5 : χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. Act. XXV. 24 : ἐπιβοῶντες μὴ δεῖν αὐτὸν ζῆν μηκέτι. Marc. I. 44 : Ὁρα, μηδενὶ μηδέν εἶπης. Nonnumquam fit ut ter posita sit in una eademque sententia negatio, veluti Luc. XXIII. 53 : οὐ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος, sed omnium frequen-

tissime legitur repetita Particula negans in istiusmodi locis, in quibus una negatio in plures distribuitur partes, veluti Matth. XII. 32 : οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. Sicubi οὐδέ valet *ne—quidem*, Graeci Particulam negantem jungere solent verbo; quò pertinet illud Lucae (Cap. XVIII. 12) : οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι, *non volebat ne oculos quidem in coelum attollere.*

Adnotatio 1. De μὴ pleonasticè posito post verba quae suâ notione jam continent negationem, vide infrà §. 67. Adnot. 2.

Adnotatio 2. Hebraizans quaedam species negationis est ubi in juramento imprecatorio εἰ adhibetur, tacitâ per Aposiopesin ipsâ imprecatione, velut Marc. VIII. 12 : Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον, *Amen dico vobis, si dabitur generationi isti signum* ubi subaudiendum est : *non sim is qui haberi volo, Christus filius Dei vivi*, aut simile quid. Sensus autem istorum verborum est : *non dabitur signum.* Vide Luc. Brug. ad h. l. Εἰ Particula in his formulis refert Hebraeorum אִם veluti in Psalmo 94 (Hebr. 95) ψ. 11 : אִם-יָבִיאוּן אֶל-מְנוּחָתִי, *si introibunt in requiem meam.*

§. 60.

De structura Particularum negantium.

1. *Μή* cum compositis *μήπως*, *μηκέτι*, ceteris, in sententia quae sui juris est nec ab alia pendet, nunc quidem adhibetur ad exprimenda vota negativa, nunc verò inservit ad dehortandum, prohibendum, imperandum, deprecandum, et similia.

A. Si adhibetur *μή* ad exprimenda vota negativa, construitur cum Optativo (Aor.), veluti in formula illa passim obviam, *μή γένοιτο*, ne fiat hoc! absit! Marc. XI. 14: *μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μηδεὶς καρπὸν φάγοι*, jam non amplius in aeternum ex te fructum quispiam manducet.

B. Si vero *μή* adhibetur ad dehortandum, prohibendum, imperandum, deprecandum et similia, tum *μή* construitur, α) nunc quidem cum Imperativo Praesentis, idque plerumque ubi agitur de re durante, aut de eo quod quis jam nunc facit, ut Matth. VI. 19: *μή θησαυρίζετε ὑμῖν*, VII. 1: *μή κρίνετε*, Joh. V. 14: *μηκέτι ἁμαρτάνετε*. Joh. XIX. 21: *μή γράφε*. β) nunc verò cum Conjunctivo Aoristi, ubi scilicet agitur de re non incipienda, aut de re cito transeunte aut semel facta, veluti Luc. VI. 29: *ἀπὸ τοῦ αἵροντός σου τὸ ἐμάτιον καὶ τὸν χιτῶνα μή κωλύσης*. Matth. X. 34: *μή νομίσητε ὅτι ἦλθον*, cet. Marc. X. 19: *Μὴ μοι-*

χεύσης , μὴ φονεύσης , μὴ κλέψης , ubi actio prohibetur etiam ut semel facta.

Adnotatio 1. Imperativus Aoristi in 2ª Pers. cum μὴ apud seriores non rarò occurrens , in libris Novi Testamenti nuspiam legitur. Vide Gayler , pag. 64.

Adnotatio 2. Μηδενὶ μηδὲν ἐφείλετε (Rom. XIII. 18) dictum est in Imperativo , non vero in Indicativo , quod Reichio placuit. Si Indicativum voluisset Apostolus , scripsisset non μηδενὶ μηδὲν , sed οὐδενὶ οὐδὲν.

Adnotatio 3. De usu Futuri Indicativi , ubi expectasses Imperativum cum μὴ , veluti Matth. VI. 5 : οὐκ ἔσῃ ὡς περ οἱ ὑποκριταὶ , et Matth. V. 21 : οὐ φονεύσεις , vide quae monuimus supra , §. 44. 3. Pag. 346.

Ubi μὴ prohibentis 3^{ae} Personae jungitur, non Coniunctivus modus adhibetur sed Imperativus ¹⁾, isque aut α) Praesentis , ubi agitur de re durante , aut β) Aoristi , ubi sermo est de re cito transeunte. Exempla sunt haec : Rom. VI. 12 : μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι , ne regnet peccatum. Rom. XIV. 16 : Μὴ βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν. Matth. VI. 3 : μὴ γνώτω ἡ εἰριστερά σου. Ibid. XXIV. 18 : μὴ ἐπιστρέψατο ὀπίσω.

Ubi dehortandum erat in 1^a Pers. Plur. , ibi adhibitum fuit μὴ cum Coniunctivo aut Praesentis aut Aoristi , pro varietate rei dehortandae , ut supra , veluti 1 Joh. III. 18 : μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ. Joh. XIX 24 : μὴ σχίσωμεν.

(1) Nam , si μὴ ποιήσῃ diceremus , tantummodo metum nostrum , non etiam voluntatem significaremus. Herm. ad Soph. Ajac. p. 153.

2. In sententia , quae ab alia sententia pendet , occurrit μή (μήπως , μήποτε , cet.) α) valens ut ne ¹⁾ cum Coniunctivo post Praesens aut Imperativum, ut 1 Cor. IX. 27: ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα... μήπως.... ἀδόκιμος γένωμαι. Matth. V. 25 : Ἵσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου μήποτε σε παραδῶ , cet. ; Coniunctivus pariter legitur post verba Praeteriti Temporis Matth. XIII. 15 et Act. XXVIII. 27 in loco ex V. T. recitato ; sed Act. XXVII. 42 variat lectio , quum ibi et Coniunctivus διαφύγη legatur , et Optativus διαφύγοι.

Adnotatio. Marc. IV. 12 non est legendum ἀφεθήσεται sed ἀφεθῇ. Luc. Cap. XIV. 8. Indicativi Futurum ἐρεῖ pendere videtur ab antegresso μή ποτε , idemque dixeris de Futuro ἰάσομαι. (Act. XXVIII. 27) , nisi forte ibi legendum sit ἰάσωμαι. Memineris , Futurum Indicativi etiam legi post ἵνα. Vide supra , Pag. 314. B.

β) valens ne , ne forte , post ὅρα , βλέπε , φοβοῦμαι et similia , cum α) Indicativo , ubi simul is qui loquitur significat , putare se aut conijcere rem ita esse aut fuisse aut futuram ²⁾, ut Luc. II. 35 (Indicat. Praes.) : σκοπεῖ , μή τὸ φῶς τὸ ἐν σοι σκότος ἐστίν. Coloss. II. 8 (Indicat. Futur.) : βλέπετε , μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν , ne futurus sit , ne existat , qui , etc. Marc. XIV. 2 : Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ , μή ποτε θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ. Gal. IV. 11 (Indicat.

(1) Plerumque tamen pro simplici μή adhibetur eo casu ἵνα μή.

(2) Herm. ad Sophoc. Aj. 272 : μή ἐστὶ verentis quidem est ne quid nunc sit , sed indicantis simul , putare se ita esse , ut veretur.

Praeter. post Praesens): φοβοῦμαι ὑμᾶς , μήπως εἰκῇ κεκοπίακα. β) Conjunctivus , ubi is qui loquitur simpliciter indicat quid timeat ¹⁾, Hebr. XII. 15 (Conjunctiv. Praes.): ἐπισκοποῦντες μὴ τις ῥίζα πικρίας ἐνοχλῇ, et communiter Conjunctivus Aoristi de re adhuc imminente , ut Matth. XXIV. 4 : βλέπετε , μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ. 2 Cor. XI. 3 : φοβοῦμαι , μήπως φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν. Conjunctivus pariter adhibitus legitur in narratione post verba Temporis praeteriti , veluti Act. XXIII. 10 : εὐλαβηθεὶς μὴ διασπασθῇ ὑπ' αὐτῶν , veritus ne discerperetur ab ipsis , et sic post verba timendi apud optimos quosque scriptores ; sic Xenophon (Anab. I. 8. 24) scripsit : Κῦρος δέισας , μὴ ὀπισθεν γινόμενος κατακόψῃ τὸ Ἑλληνικόν.

Adnotatio 1. Ad hanc structuram revocandae sunt locutiones ellipticae , qualis est illa Matth. XXV. 9 : μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν , ne forte non sufficiat nobis et vobis , ubi mente suppleveris φοβούμεθα , veremur.

Adnotatio 2. Μήπως in loco Gal. II. 2 ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον... μὴ πως εἰς κενὸν τρέχω ἢ ἔδραμον , non pendet ab elliptico φοβούμενος , sed ab ἀνεθέμην et Particula finalis ut ne forte , quae construitur cum τρέχω in Conjunctivo , et cum ἔδραμον in Indicativo , quia praeterita intelligitur res. Sensus hic est : ut ne forte sine fructu deinceps praedicarem Evangelium aut frustraretur labor Evangelio hucusque a me impensus. Eodem modo Indicativus et Conjunctivus in eadem sententia a μήπως pendent 1 Thess. III. 5 : ἔπεμψα μήπως ἐπείρασεν

(1) Herm. ibid. μὴ ἢ verentis est , ne quid nunc sit , simulque nescire se utrum sit nec-ne significantis.

ὅμᾱς ὁ πειράζων καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν ,
misi timens (φοβούμενος) ne forte tentasset vos satanas
atque ita inanis fiat labor noster.

Adnotatio 3. Post verba *timendi* ponitur simplex μή ,
 μήπως , cet., non ἵνα μή. Itaque quod Act. V. 26 legitur
 ἵνα μή λιθασθῶσιν non pendet ab ἐφοβῶντο γὰρ τὸν λαόν ,
 quod pro interjecta sententia habendum est , sed ab
 antegresso οὐ μετὰ βίας.

3. Οὐ μή emphaticum de eo quod *nullatenus* fiet aut
 faciendum est ¹⁾ , a Graecis nunc quidem , idque omnium
 frequentissime , construitur cum Coniunctivo Aoristi , nunc
 verò cum Coniunctivo Praesentis , nunc denique cum In-
 dicativo Futuri ; sed in libris Novi Testamenti post οὐ
 μή non leguntur nisi Coniunctivus Aoristi et Indicativus
 Futuri ; inter quos Hermannus (ad Sophoc. Oed. Col. 853),
 quod ad classicos Graeciae scriptores attinet , hoc facit dis-
 crimen : Coniunctivo Aoristi , inquit , *locus est aut*
in eo quod jam actum est ²⁾ , *aut in re incerti temporis*
sed semel vel brevi temporis momento agenda ; Futuri
vero usus , quem ipsa verbi forma nonnisi in rebus fu-
turis versari ostendit , ad ea pertinet , quae aut diuturniora
aliquando eventura indicare volumus , aut non aliquo quo-
cumque sed remotiore aliquo tempore dicimus futura esse.
 Utrum verò haec differentia ex Graecitate librorum Novi
 Testamenti probetur , satis certò dici nequit , quia frequenter
 heic Codices variant, in uno eodemque loco partim Futurum,

(1) Plerique Grammatici nunc sentiunt formulam οὐ μή dici
 ἐλλειπτικώς , ut , exempli gratia , dicatur οὐ μή ποιήσῃ pro οὐ δέδοικα
 aut οὐ φόβος , vel οὐ δέος ἐστὶ μή ποιήσῃ. Vide Kühner §. 717. 1.

(2) Sed vide tamen Ellendt Lexic. Sophoc. II. 409 , sqq.

partim Aoristum Coniunctivi exhibentibus. Ceterum id quod Hermanni illa regula praecipit, certe non ubique in his libris observari inde constat, quod occurrunt ibi loca in quibus sine ulla varietate lectionis Coniunctivus Aoristi legitur ibi, ubi ex Hermanni regula Futurum fuisset adhibendum, veluti 1 Thess. IV. 15 : ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κομηθέντας. Apoc. XXI. 22 : καὶ οἱ πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας.

Adnotatio. Emphaticum illud οὐ μὴ occurrit etiam in sententiis ab aliis pendentibus, idque non solum in sententiis *relativis*, veluti Matth. XVI. 28 : εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἐστώτων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, verum etiam in sententiis *objectivis* cum ὅτι, ut Luc. XIII. 35 : λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ με ἴδητε, sed et in sententia *interrogativa*, Apoc. XV. 4 : τίς οὐ μὴ φοβηθῇ; *Quis non timeat?* De οὐ μὴ in sententia interrogativa absque Pronomine interrogante, cum Coniunctivo aut Futuro, vide infra §. 61. 2.

§. 61.

De Particulis interrogantibus.

1. Quae in libris Novi Testamenti occurrunt sententiae interrogativae absque praemisso Adverbio interrogativo *πῶς*, *ποῦ*, cet., hoc modo construuntur:

α) Si *rectae* sunt interrogationes, hae, ut plurimum, sine aliqua Particula exprimuntur, veluti 1 Cor. I. 13: *Μεμέρισται ὁ Χριστός; divisus (ne) est Christus* ¹⁾? Nonnumquam tamen, id quod est contra loquendi usum Graecorum ²⁾, *εἰ* Particula in *recta* interrogatione adhibita legitur, veluti Act. VII. 1: *εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεὺς· εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως ἔχει; dixit pontifex: num igitur haec sese ita habent* ³⁾? Matth. XII. 10: *καὶ ἐπερώτησαν αὐτὸν, λέγοντες· εἰ ἔστι τοῖς σάββασι θεραπεύειν; Interrogationum directarum*, quae per *εἰ* fiunt, hoc proprium est, quod sunt interrogationes *dubitantis et incerti*.

β) Si verò *obliquae* sunt interrogationes, constanter ex-

(1) Hinc fit, ut nonnumquam ambiguum videri queat, sit-ne sententia quaequam pro interrogativa habenda, nec-ne.

(2) Vide Hartung Partikell. II. p. 202, sq. Klotz. ad Devar. p. 508. 511.

(3) Usus Particulae *εἰ* in *recta* interrogatione contulerim cum Noster Particula *of*, quae similem usum habet, veluti si dicas: *of hy zelf gekomen is?*

primuntur per εἰ Particulam, veluti Luc. Cap. XXIII. 6 : Πιλάτος δε ἀκούσας Γαλιλαίαν, ἐπερώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος Γαλιλαῖός ἐστι, et alibi frequenter.

2. In bimembri interrogatione *recta* prius membrum Particulam habet nullam, posterius habet ἤ, veluti Luc. XX. 4 : Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἢ ἢ ἐξ ἀνθρώπων; baptismus Joannis erat (-ne) de coelo, an ex hominibus? Gal. I. 10. III. 2. In bimembri interrogatione *obliqua* est πότερον—ἢ Joh. VII. 17 : γινώσκεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ.

Adnotatio 1. Ἡ proprie *disjunctiva Conjunctio* est; itaque *per se* ἡ Particula nullam interrogativam vim habet, sed quoniam in duorum aut plurium membrorum interrogationibus plures res proponi solent, eas illa Particula proprie disjungit non aliter atque in affirmatione. Igitur ἡ Particula in interrogatione aliter non est posita nisi in altero orationis membro, veluti in loco quem paulo ante ex Lucae XX (ψ. 4) recitavi. Atque ita ἡ in altero interrogationis membro posita censi quoque debet ibi, ubi prius membrum reticetur, veluti Rom. III. 28 : λογίζομεθα γὰρ, δικαιῶσθαι πίστει ἄνθρωπον, χωρὶς ἔργων νόμου. Ἡ Ἰουδαίων ὁ Θεὸς μόνον; (*nonne ita est, ut dico*), *aut* (ἢ) *num forte Deus est Judaeorum tantum Deus?* Conf. Klotzium ad Devar. Vol. II. Pag. 873 . sq.

Adnotatio 2. Particula ἄρα inservit interrogando; usurpatur autem sive *negativum* expectetur responsum, sive *affirmativum*. Cf. Klotz ad Devar. Vol. II. Pag. 180, sqq. Prius illud in prosa oratione usitatus est, et in libris Novi Testamenti aliquoties legitur, veluti Luc. XVIII. 8 : ἄρα εὐρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς, *num inveniet fidem in terra?* Act. VIII. 30 : ἄράγε γινώσκεις,

APPENDIX.

§. 62.

De paronomasia.

Παρονομασία (*agnominatio*), quam *Hermogenes* *παρηχήσιν* (*adsonationem*) sive *soni adaequationem* vocavit , posita est in vocabulorum similis soni conjunctione. Quam ut amant *Graeci* et *Latini* , sic *Orientales* imprimis eā delectantur. Itaque mirum videri non debet , in sacris quoque *Novi Testamenti* libris *paronomasias* sat frequenter occurrere. Exempli do haec : *Matth. XXIV. 7* : ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ. *Act. XVII. 25* : ζωὴν καὶ πνοήν. *Hebr. V. 8* : ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἐπάθεν. Alibi voces plures ab eodem themate deductae connec- tuntur , veluti *1 Cor. II. 13* : ἐν διδακτοῖς Πνεύματος , πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνον- τες. *Rom. XII. 3* : μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν , ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν. *1 Cor. VII. 31* : οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ , ὥς μὴ καταχρώμενοι.

Adnotatio 1. Plerumque paronomasiae aut omnino non, aut non nisi parum feliciter in alium sermonem transire possunt; nonnumquam tamen et feliciter, veluti verba Pauli (Philipp. III. 2, 3) ista, βλέπετε τὴν κατατομήν· ἡμεῖς γὰρ ἐσμεν ἡ περιτομή, auctor Vulgatae, servatâ paronomasiâ, feliciter reddidit: *Videte concisionem! Nos enim sumus circumcisio*, ubi Belgice aequè feliciter dixeris: *Let op de versnyding! Want wy zyn de besnyding*, cet.

Adnotatio 2. Probabili conjectura dixeris, plures in Christi verbis latere paronomasias, quae in Graecam linguam transire non poterant. Nec improbabili-ter con-
ceris, aliquoties factum fuisse, ut, paronomasiae causâ, selectae fuerint voces parum usitatae, ut πεισμονή in illo Pauli (Gal. V. 7): τίς ὑμᾶς ἐνέκοψε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; ἡ πεισμονή, κ. τ. λ.

§. 63.

De attractione.

Attractio, inquit Hermannus (ad Viger. pag. 892), in eo posita est, si quid eo, quod simul ad duas orationis partes refertur, ad quarum alteram non recte refertur, ambas in unam conjungit, ut ἅς ἔχεις ὀργὰς ἄφες. Sunt enim duae partes, ὀργὰς ἄφες, et ἅς ἔχεις, sed ὀργὰς cum priori junctum, cum qua jungi non debet, facit ut ex ambabus unum fiat, quod interpunctione non est in duas dirimendum.» At haec

definitio, ut mihi videtur, non omnibus attractionum speciebus convenit. Quidquid sit, majori varietate attractio cernitur in libris Graecorum quam in Graecitate Novi Testamenti, in qua omnia attractionis exempla revocari possunt ad hos casus :

1) Pronomen Relativum positum fuit α) in Genere (et Numero) non Subjecti, ad quod refertur, sed Praedicati, ut Marc. XV. 16 : τῆς αὐλῆς, ὃ ἐστὶ πραι-
τώριον. 1 Tim. III. 15 : ἐν οἴκῳ Θεοῦ, ἡ τις ἐστὶν ἐκκλησία. Rom. IX. 24 : ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη ἐλεούς.... οὗς καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς, cet. Ceterum vide supra, §. 24. 3 ; aut β) positum fuit non in Casu quem postulet Verbum ad quod illud pertinet, sed in Casu obliquo antegressi Nominis ad quod refertur, ut Luc. II. 20 : ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον. Vide supra, §. 24. 1.

2) Attractione, de qua modo diximus, *inversa*, Relativum positum fuit in Casu Nominis ad quod refertur, et contra, Nomen positum fuit in Casu, quem postulet Verbum ad quod Relativum pertinet. Factum autem hoc est dupliciter : scilicet α) aut ita, ut in ordine vocabulorum Nomen stet ante *relativam* sententiam, ut 1 Cor. X. 16 : τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐστὶν ; β) aut ita ut ipsi relativae sententiae Nomen inseratur, ut Marc. VI. 16 : ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην, οὗτος ἠγέρθη. Ceterum vide quae de hac Attractionis specie notavi supra, §. 24. 2. Pag. 163. sqq.

3) Membrum sententiae principalis translatum fuit ad sententiam secundariam (parentheticam) : Rom. III. 8 : τί

ἔτι ἐγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι; καὶ μὴ, καθὼς βλασφημούμεθα καὶ καθὼς φασί τινες ἡμᾶς λέγειν, ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα, cet., ubi vulgaris structura postulasset ut, sicut dictum fuerat τί ἔτι κρίνομαι, ita quoque diceretur καὶ τί μὴ ποιοῦμεν, cet. Videsis quae ad hunc locum notavi in Commentario, pag. 83, sqq.

4) Contra, secundariae sententiae vocabulum aliquod translatum fuit ad sententiam principalem cumque hac grammaticè constructum, veluti 1 Cor. XVI. 15: οἶδατε τὴν οἰκίαν Στεφανᾶ ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας. Marc. I. 24: οἶδα σε τίς εἶ. Joh. VII. 27: τοῦτον οἶδαμεν ποθεν ἐστίν. Act. XV. 36: ἐπισκεψώμεθα τοὺς ἀδελφοὺς... πῶς ἔχουσι. Coloss. IV. 17: βλέπε τὴν διακονίαν ἵνα αὐτὴν πληροῖς. Gal. IV. 11: φοβοῦμαι ὑμᾶς, μήπως εἰκὴ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς. 2 Petr. II. 21: κρεῖττον ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνωκέναι... ἢ ἐπιγνοῦσιν ἐπιστρέψαι, cet.

5) Vocabulum *appositionis*, cum Nomine *recto* construendum, attractum fuit a Nomine *regente*, Luc. XX. 27: τινὲς τῶν Σαδδουκαίων οἱ ἀντιλέγοντες, ubi οἱ ἀντιλέγοντες proprie construendum erat cum Genitivo Σαδδουκαίων.

6) Praepositio localis una ab altera fuit absorpta, ut Luc. XI. 13: ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον, quod dictum est pro ὁ πατὴρ ὁ ἐν οὐρανῷ δώσει ἐξ οὐρανοῦ πνεῦμα ἅγιον. Coloss. IV. 16: τὴν ἐκ Λαοδικείας ἐπιστολὴν ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε, ubi sermo est de epistola in urbe Laodiceae

tunc existente, mittenda autem ex illa urbe ad Colossenses, ut sicut Laodicensi Christiani illam legerant, ita quoque et Colossenses eam legere possent. Cf. Luc. IX. 61. XVI. 26, ubi οἱ ἐπεῖθεν per attractionem dictum est pro οἱ ἐκεῖ ἐκεῖθεν. Frequentatur haec quoque Attractio a Graecis; sic Xenophon dixit (Cyr. VII. 2. 5) : ἀρπάζειν τὰ ἐκ τῶν οἰκιῶν, et Pausanias (IV. 13. 1) : ἀπορρίψαι τὰ ἀπὸ τῆς τραπέζης. Huc quoque pertinent ea quae de structura Adverbiorum μόμος cum verbis quietis, et de Adverbis quietis cum verbis motus supra (§. 58. 7) monuimus.

7) Duae interrogationes in unam coaluerunt Act. XI. 17 : ἐγὼ δὲ τίς ἤμην δυνατός κωλύσαι τὸν Θεόν; ubi in unum coguntur duae haec : unum, ego vero quis eram? alterum verò, an poteram ego?

Adnotatio. Agnoscenda pariter attractio est in illo Lucae (I. 73) loco : μνησθῆναι διαθήκης ἀγίας αὐτοῦ, ἔρχοντι ἄνθρωποι πρὸς ἡμᾶς ἀβραάμ, τὸν πατέρα ἡμεῶν, ubi ἔρχοντι est Appositio ad antegressum διαθήκης, et in Accusativo ponitur quia attractum est per subsequens Relativum ὃν, ad quem modum Attractio occurrit in hoc Matthaei (Cap. XXI. 42) : λίθον, ὃν ἀπέδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. Quae 2 Petri II. 12 leguntur verba ista : ἐν οἷς ἀγνοοῦσι βλασφημοῦντες, pariter per Attractionem dicta sunt aut pro ἐν τοῦτοις, ἃ ἀγνοοῦσι, βλασφημοῦντες (secundum Hebraeorum 2 Sam. XXII. 9, 2 Sam. XXII. 21), aut pro ταῦτα, ἐν οἷς ἀγνοοῦσι, βλασφημοῦντες, nam et cum ἐν apud seriores constructum legitur ἀγνοεῖν verbum sensu intransitivo. Cf. Fabricii Pseudepigr. II. 747.

§. 64.

De Parenthesi, Anacolutho, et oratione variata.

I. 1. Parenthesis est sententia incoepto sermoni, *antequam absolvatur*, interjecta, interrupta quoque nonnumquam syntaxi. Itaque parenthesis agnoscenda non est Act. IV. 36 : Ἰωσῆς δὲ, ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας, ὁ ἐστὶ μεθερμηνεούμενον υἱὸς παρακλήσεως, Λευΐτης, Κύπριος τῷ γένει, cet., *Josez autem, cognominatus Barnabas, quod interpretatum est filius consolationis, Levita, Cyprius genere, cet.*; nam verba illa, ὁ ἐστὶ μεθερμηνεούμενον, υἱὸς παρακλήσεως, mera sunt Appositio, neque ullo modo incoeptam orationem interrumpunt. Idem dictum puta de loco Marci (Cap. XV. 21) isto : καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ρούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, ubi falso putaveris, verba τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ρούφου pro parenthesis esse habenda. Sed est revera parenthesis in hoc Joh. I. 39 : ῥαββί (ὁ λέγεται ἐρμηνεούμενον διδάσκαλε) ποῦ μένεις; item Marc. VII. 11 : εἰάν εἶπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί· κορβάν (ὁ ἐστὶ δῶρον), ὁ εἰάν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, cet.; item 2 Cor. XII. 2 : οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ, πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, (εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα· εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα· ὁ Θεὸς οἶδεν,) ἀρπαγέντα τὸν τοιοῦ-

γειαν , ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ , ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν , καὶ κάθισεν , cet.

γ) fit , ut sententia , quae ab ὅτι cum verbo Finito incoepta fuit , absolvatur per Infinitivum cum Accusativo , veluti Act. XXVII. 10 : θεωρῶ , ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας . . . μελλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν.

δ) fit , ut Nominativus aut Accusativus in fronte sententiae ex incuria quadam ponatur , grammatice nullatenus cum reliqua oratione cohaerens , veluti I Joh. II. 27 : καὶ ὑμεῖς , τὸ χρίσμα ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ ἐν ὑμῖν μένει. 2 Cor. XII. 17 : Μὴ τινὰ ὧν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς , δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς ; quorum verborum sensus est : num per quemquam eorum , quos ad vos misi , vos circumveni ? Ceterum , legantur heic quae de Casibus absolutis notavi supra §. 28. 3. Loca difficiliora τὸν λόγον Act. X. 39 et τὸ ἀδύνατον Rom. VIII. 3 in Commentario explicavi.

Adnotatio. Propria quaedam libris Novi Testamenti Anacoluthia est , qua scriptor incoeptam suis verbis orationem absolvit adhibitis sacrae Scripturae verbis , ut Rom. XV. 3 : καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν , ἀλλὰ , καθὼς γέγραπται , οἱ ἐνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σὲ , ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ. Hic si incoeptam orationem Apostolus absolvere suis verbis voluisset , scripsisset : *sed Dei causā impiorum hominum contumelias perpessus est* , vel simile quid. Cf. etiam Rom. XV. 21.

ε) fit , ut μὲν ponatur nec tamen sequatur oppositum membrum cum δέ. *Μὲν solitarium* vocant. Ibi verò aut oppositum illud membrum ex ipso membro illo , quod μέν habet , aut ex antegressa oratione facile intelligi

potest, ut Coloss. II. 23; ἄτινά ἐστι λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας, ubi oppositum membrum sit: ἔργον δὲ σοφίας οὐκ ἔχει.

Aut oppositum illud membrum exprimitur quidem sed variatâ orationis formâ, ut Rom. XI. 13, sq.: ἐφ' ὅσον μὲν οὖν εἰμὶ ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω, εἰπὼς παραζηλώσω μου τὴν σάρκα, cet., ubi oppositum sententiae membrum, quod per δὲ adjiciendum erat, variatâ orationis formâ, continetur, ad rem quod attinet, verbis istis: εἰπὼς παραζηλώσω μου τὴν σάρκα. Videsis quae ad hunc locum notavi in Commentario, pag. 359.

Aut denique oppositum illud membrum nullo modo exprimitur, colligendum autem est ex consequenti oratione, veluti Act. I. 1 sq.: τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποίησά μιν περὶ πάντων..... ἀνεκήρυξεν. Scilicet series orationis ibi postulabat ut Lucas pergeret dicere: τὸν δὲ δεῦτερον λόγον, cet., declaraturus se, aliter hoc historiae suae libro dicturum esse de iis, quae post Christi adscensionem accidissent. Videsis quae ad hunc locum notavi in Commentario. Aliâ istiusmodi Anacoluthi exempla leguntur Rom. I. 8. III. 2. VII. 12, alibi.

Adnotatio 1. Pro δὲ nonnumquam est καὶ in opposito illo membro, aut ἔπειτα, ut Luc. VIII. 5: ὁ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν... καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν. Joh. XI. 6: τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπος δύο ἡμέρας· ἔπειτα μετὰ τοῦτο, cet.

Adnotatio 2. Fit etiam ut oppositum illud membrum cum δὲ non statim subjiciatur, veluti 2 Cor. IX, ubi (ψ. 8): ἔπεμψα δὲ, refertur ad περὶ μὲν (ψ. 1). Sic

etiam 1 Cor. XI. 18 ad πρῶτον μὲν pertinet quod Cap. XII. 1. dicitur περὶ δὲ.

Adnotatio 3. Nonnumquam fit, ut μὲν sine δὲ subsequente adhibeatur non ad sejungenda differentia seu diversa vel opposita, sed ut *per se* posita sit habeatque vim simpliciter περιγραφικὴν et περιοριστικὴν, ut Rom. X. 1. Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας, cet. Conf. Dev a r. De Gr. Ling. Partic. Cap. XIII.

III. 1. Ab Anacolutho differt *oratio variata*, quae vocatur, qua fit ut in altero unius sententiae membro adhibeatur alia constructionis forma quam quae adhibita fuerat in priore. Variatio haec sicut nonnumquam tribui potest scriptorum incuriae cuidam, ita tamen saepius tribuenda est industriae ipsorum; nam certè ad augendas, illustrandas atque accuratius exprimendas sententias saepe aliquid facit variata illa oratio. Exempli sunt haec: 1 Joh. II. 2: ἐλασμός περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου (pro περὶ τῶν ὅλου τοῦ κόσμου). Philipp. II. 22: ὅτι, ὥς πατρὶ τέκνον, σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον. Ephes. V. 27: ἵνα παραστήσῃ ἑαυτῷ ἑνδοξὸν τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπῖλον.... ἀλλ' ἵνα ἡ (ἐκκλησία) ἁγία καὶ ἄμωμος. 1 Cor. VII, 13: γυνή, ἣτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον καὶ οὕτως συνευδοκεῖ (καὶ συνευδοκοῦντα) οἴκειν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω αὐτόν. 2 Joh. γ. 2: διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα. 2 Coa, VIII. 23: εἴτε ὑπὲρ Τίτου, ... εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, pro εἴτε ὑπὲρ ἀδελφῶν ἡμῶν.

Adnotatio. In Apocalypsi aliquoties invenies post εἶδον καὶ ἰδοὺ Nominativum et Accusativum conjunctos , veluti Cap. XIV. 14 : καὶ εἶδον , καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκή , καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην καθήμενον ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου , ἔχων ἐπὶ τὴν κεφαλὴν , cet. Semel leguntur conjuncti duo Casus illi post ἰδοὺ sine antegresso εἶδον , scilicet Cap. IV. 2-5 : καὶ ἰδοὺ , θρόνος ἔκειτο.... καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι.... καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους τοὺς εἴκοσι τέσσαρας πρεσβυτέρους καθημένους , cet. , quasi praecessisset εἶδον.

2. Speciatim huc pertinet transitio ab obliqua oratione ad rectam , aut contrà , a recta ad obliquam ; ut Act. XXIII. 22 : ἀπέλυσε τὸν νεανίαν παραγγείλας μηδενὶ ἐκλαλῆσαι , ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρὸς με. Act. XXII. 23 sq. : εἶπεν· ἐτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους,..... κτήνη τε παραστήσαι. Marc. VI. 8 : καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς , ἵνα μηδὲν αἰρωσιν εἰς ὁδὸν ,.... ἀλλ' ὑποδεδεμένους σανδάλια (scil. ἰέναι)· καὶ μη ἐνδύσῃσθε δύο χιτῶνας. In postremo hoc exemplo cum oratione variata conjunctum est Anacoluthon ; sic enim dicit ὑποδεδεμένους , quasi ante dixisset : παρήγγειλεν αὐτοῖς πορεύεσθαι , cet.

Adnotatio. Rom. XII. 16-21 et alibi , transitur a Plurali Numero ad Singularem. Abstractum nomen cum concreto junctum legitur Apoc. I. 6 : ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν , ἱερεῖς τῷ Θεῷ.

3. Huc quoque pertinet ea scribendi ratio , quā sententia una Grammaticae exprimitur per duas , quas καὶ Particula conjungit , aut δὲ cum vi conjunctiva (Cf. Kühner §. 728. b) ; veluti Luc. XXIV. 18 : σὺ μόνος παροικεῖς Ἱερουσαλὴμ , καὶ οὐκ ἔγνως , cet. , pro σὺ

μόνος παροικῶν Ἱερουσαλὴμ οὐκ ἔγνωσ, cet. Rom. VI. 17 : χάρις τῷ Θεῷ, ὅτι ἦτε δούλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δέ, cet., pro quo scribi potuisset : ὅτι ὄντες ποτέ δούλοι τῆς ἁμαρτίας ὑπηκούσατε ἐκ καρδίας, cet. Videsis quae in hanc rem notavi in Commentario ad Rom. VI. 17, pag. 191 sq.

§. 65.

De neglecto usitato vocabulorum ordine in sententiis exprimendis.

1. Sicut in omni lingua exculta, ita et in lingua Graeca in sententiis exprimendis certo quodam ordine vocabula collocari solent ¹⁾. Sed tamen factum est frequenter, ut usitatum illum ordinem Graeci scriptores non sequerentur, idque nunc quidem ex quadam incuria, nunc verò ex rhetorica quadam arte adeoque de industria ac destinato veluti consilio. Quod utrumque et de sacris Novi Testamenti scriptoribus affirmandum est : nam ut non desunt ibi exempla usitati illius ordinis ex incuria neglecti, ita quoque passim occurrunt loca, in quibus insolita verborum collocatio non potest non pro artificiosa haberi. Atque ut primo de his dicamus, majoris *emphaseos* aut perspicui-

(1) Cf. Kühner §. 872. (Topik).

tatis causâ 1 Petr. II. 7 contra solitum verborum ordinem pro ὑμῶν οὖν τοῖς πιστεύουσιν ἡ τιμὴ scriptum fuit ὑμῶν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν. Atque ita quoque Hebr. VII. 4 in illo : ὧ καὶ δεκάτην Ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων, ὁ πατριάρχης, pro Ἀβραὰμ ὁ πατριάρχης ἔδωκεν, cet. Addantur 2 Cor. II. 4 : οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γινῶτε. Gal. II. 20 : ζῶ δὲ, οὐκέτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. Hebr. XII. 25 : εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἔφυγον τὸν ἐπὶ γῆς παραιτησάμενοι χρηματίζοντα, πολλῷ μᾶλλον ὑμεῖς οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι, cet. Alibi sententiae illustrandae causâ in fine aliquid additum fuit quod antea erat collocandum, ut Hebr. X. 34 : γινώσκοντες ἔχειν ἑαυτοῖς κρείττονα ὑπαρξιν ἐν οὐρανοῖς καὶ μένουσαν. Act. XXII. 9 : τὸ μὲν φῶς ἐθεάσοντο, τὴν δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι. Act. IV. 33 : μεγάλη δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Joh. IV. 39 : ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν, τῶν Σαμαρειτῶν. Alibi euphoniae causâ transposita fuere vocabula, veluti Hebr. IV. 11. ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ, pro ὑποδείγματί τις πέσῃ.

2. Nonnumquam tamen usitatus ille verborum ordo ex incuria quadam neglectus fuisse videtur, veluti Rom. V. 6 ubi ἔτι, aut Gal. III. 15 ubi ὁμῶς, non eum in sententia locum occupant, quem logice debebant. Atque ita quoque Rom. III. 9 pro πάντως οὐ est οὐ πάντως

scriptum ; sed Joh. XII. 1 ex usitatâ Graecis traiectione dictum est *πρὸ ἑξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα* pro *ἑξ ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα*, quod auctor Vulgatae non videtur animadvertisse ; nam scripsit ibi : *ante sex dies Paschae* ; debebat autem : *sex diebus ante Pascha*.

Adnotatio 1. Ἄρα, μενοῦνγε, τοίνυν, Particulae frequenter in Novo Testamento primum in sententia locum occupant, quod est contra morem scribendi Graecorum. Ἀλλά γε non dicunt Graeci nisi interpositâ aliquâ voce, id quod factum non est Luc. XXIV. 21 : ἀλλά γε σὺν πᾶσι τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει.

Adnotatio 2. Μὲν Particula non suum occupat locum Act. XXII. 3 : ἐγὼ μὲν εἰμι ἀνὴρ Ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, cet., ubi scribendum erat γεγεννημένος μὲν. Idem dictum puta de Tit. I. 15 ubi μὲν ponendum erat post καθαροῖς.

Adnotatio 3. Τὲ Particula proprie locanda est post vocabulum illud, cui per καὶ alterum aequabile adjicitur, ut Act. XIV. 1 : Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων πολὺ πλῆθος. Frequenter tamen alium locum occupat, ut Act. XXVI. 22 : ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν, μελλόντων γένεσθαι, καὶ Μωϋσῆς. Ibid. X. 39 : ἐν τε τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ. Joh. II. 15 : τὰ τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας.

§. 66.

De Ellipsi , Aposiopesi , brevilloquentia , et Asyndeto.

I. 1. Ellipsis posita est in omissione vocabuli, quod etsi non dictum, tamen cogitatur; differt autem Aposiopesis ab Ellipsi eo, quod in Aposiopesi aliquid ob rhetoricam rationem, in Ellipsi ob rationem grammaticam omittitur. Est autem rhetorica ratio ea, qua oratio, si leges grammaticas spectes, aperte abrupta et manca est, quod autem deest, majore cum vi intelligitur quam si esset additum. Grammatica vero ratio ea est, qua quid ad sententiae integritatem sic deest, ut ex grammaticis legibus tamen oratio pro integra habeatur. Cf. Herman. ad Vig. pag. 869 sqq.

2. Ex tribus autem partibus quibus omnis enunciatio constat, subjecto, copula, et praedicato, ellipsin habere possunt subjectum et copula, minime verò praedicatum. Non enim, quemadmodum saepe ex praedicato subjectum intelligitur, ita contra ex subjecto praedicatum potest intelligi. Quum enim multa sint, quae praedicari de quoque subjecto possunt, nemo, quid ex his praedicetur, nisi id diserte additum sit, poterit conjicere. Quare neque Adjectivi, neque Adverbii, nec Praepositionis, nec Conjunctionis ellipsis ulla est, quòd haec vocabulorum genera

omnia nihil nisi aut rerum aut sententiarum praedicata sunt. Ex parte tamen omitti potest praedicatum, ubi ex ea parte quae posita est, altera, quae deest, facile intelligitur.

Adnotatio 1. Praedicati ellipsin esse in hoc Pauli (Rom. II. 29) : ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος, dixi in Commentario ad hunc locum. Sed in eo falsus sum. Non est ibi ellipsis nisi copulae ἐστί. Itaque verba sic ibi interpungenda sunt : ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ, Ἰουδαῖος, quae Belgice reddideris : *maar die het in 't verborgen is, is een Jood.*

Adnotatio 2. Nulla proprie ellipsis est, ubi quod omissum est vocabulum, continetur praecedentibus aut subsequentibus, veluti 2 Cor. I. 6 : εἴτε θλιβόμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν σωτηρίας, scil. θλιβόμεθα, quod non tam per ellipsin omissum est quam continetur praecedentibus. Rom. V. 16 : τὸ μὲν κρίμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατακρίμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα, ubi ἐξ ἑνὸς valet ἐξ ἑνὸς παραπτώματος, et hoc παραπτώματος non tam per ellipsin omissum est, quam continetur subsequentibus istis : ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων. Confer quae ad hunc locum notavi in Commentario, Pag. 165.—1 Joh. II 19 : ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν· εἰ γὰρ.... μεμενῆκεισαν ἂν.... ἀλλ' (scil. ἐξῆλθον) ἵνα φανερωθῶσιν, cet. Luc. XVI. 4 : ἵνα δέξωνται, scil. οἱ χρεωρεϊλέται (ψ. 5). 1 Cor. XIV. 27 : εἴτε γλώσση τις λαλεῖ, κατὰ δύο ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς (λαλεῖτωσαν). Joh. XV. 4 : μένατε ἐν ἐμοὶ καὶ γὰρ ἐν ὑμῖν (μενῶ). Joh. IX. 3 : τίς ἥμαρτεν... ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ ; οὔτε οὗτος ἥμαρτεν, οὔτε... ἀλλ' (scil. τυφλὸς ἐγεννήθη) ἵνα φανερωθῇ, cet. 1 Cor. VII. 19 : ἡ ἀκροβυστία οὐδὲν ἐστίν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν Θεοῦ (scil. ἐστὶ τι). Marc. XV. 8 : ὁ ὄχλος ἤρξατο αἰτεῖσθαι, καθὼς

§. 66. DE ELLIPSI, APOSIOPESE, BREVILOQUENTIA, ET ASYNDETO. 529

ἀεὶ ἐποίει αὐτοῖς (scil. ποιεῖν αὐτοῖς) 2 Cor. III. 14 : καὶ οὐ (scil. τίθεμεν κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἡμῶν) καθάπερ Μωϋσῆς ἐπίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Marc. XII. 8 : καὶ πολλοὺς ἄλλους (scil. ἐκάκωσαν, quod ex antegressis sumendum est), τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς δὲ ἀποκτένοντες. Heb. X. 6. seq. : ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδέκησας, ubi post περὶ supplendum est vocabulum θυσίας ex antegresso ὁλοκαυτώματα sumendum. 1 Cor. VII. 21 : δοῦλος ἐκλήθης, μὴ σοι μελέτω. ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι scil. τῇ δουλείᾳ, quod sumendum est ex antegresso δοῦλος ἐκλήθης. De loco Apostoli Rom. XII. 6 sqq. vide quae notavi in Commentario. Quo in loco quamquam multa sunt vocabula omissa, tamen nulla ibi est vere et proprie dicta ellipsis. Frequentissime fit ut ex antegressis aliquid supplendum sit post formulas εἰ δὲ μὴ, aut εἰ δὲ μὴ γε, aut οὐ μόνον δὲ. Cf. Matth. VI. 1, ubi post formulam εἰ δὲ μὴ γε supplendum est : προσέχετε τὴν δικαιοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν, cet. Luc. XIII. 9. 2 Cor. XI. 16. Rom. V. 8. 11. VIII. 28, alibi. De verbis Apostoli Rom. IX. 10 dixi in Commentario ad hunc locum.

2. Verè et proprie dicta ellipsis, eaque omnium frequentissima, omissio est verbi ἐστι ¹⁾, veluti Hebr. V. 13 : πᾶς ὁ μετέχων γάλακτος ἄπειρος (ἐστι) λόγου δικαιοσύνης, quae etiam locum habet in interrogando, ut Act. X. 21 : τίς ἡ αἰτία, δι' ἣν πάρεστε; praesertim verò in formulis, quales sunt : Jac. I. 12 : μακάριος ἄνθρωπος, ὅς, cet.; Hebr. IX. 16 : ἀνάγκη, se-

(1) Herm. ad Vig. pag. 371 : « Potest autem facillime omnium copula omitti, quia commemorato subjecto praedicatoque, illud, quo haec duo conjunguntur, sponte se offert. Unde nihil frequentius ellipsi verbi εἶναι; haec enim una est ubique copula. »

γετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν (ξηρὰν). Jac. III. 11 : μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς βρύει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν (scil. ὕδωρ); num. fons ex eodem foramine dulcem fundit et amaram (aquam)?

Huc quoque pertinent ellipses vocabulorum, quae hic subijcimus :

α) ἡμέρα in dictionibus ἡ ἐβδόμη (Hebr. IV (4) : ἕως τῆς σήμερον (Matth. XXVII. 8) ; οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον (Jac. IV. 14) ; τῇ δὲ ἐξῆς, sequenti verò die (Luc. XXI. 1) ; τῇ ἐχρμένη (Luc. XII. 33) ; τῇ ἐτέρᾳ (Act. XXVII. 3) ; τῇ ἐπαύρῳ (Act. XVI. 11) ; τῇ τρίτῃ (Luc. XIII. 32).

β) ὁ δόσ, velut Luc. XIX. 4 : ἐκείνης ἡμέλλε διέρχασθαι. Luc. V. 19 : μὴ εὐρόντες ποιάς εἰσενέγκωσιν αὐτόν. Luc. III. 5 : ἔσται τὰ σκολια εἰς εὐθείας, cet.

γ) ὕδωρ, ut Matth. X. 42 : ὅς ἐαν πατίσῃ ποτήριον ψυχροῦ, qui solum dederit poculum frigidæ.

δ) ἐμάτρων, ut Joh. IXXI. 12 : θεωρεῖ δύο (ἀγέλους) ἐν λευκαῖς πατέζομένους.

ε) αὐρά, Act. XXVII. 40 : σπάραντες τὸν ἀνέμωνα τῇ πνεύσῃ, sublato in altum (et expanso) ad flantem (ventum) artemone. Videsis, quae ad h. l. notavi in Commentario.

η) χώρᾳ, ut Marc. XV. 39 : ἐξ ἐναντίας, ex adverso. Luc. XVII. 24 : ἡ ἀστραπή ἡ ἀστράπ-

τοῦσα ἐκ τῆς ὑπ' οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν
λάμπει, sicut fulgur coruscans ex una sub coelo (plaga)
in alteram sub coelo (plagam) promicat, cet.

θ) ὦρα, ut 2 Petr. III. 4 : ἀφ' ἧς οἱ πατέρες
ἐκοιμήθησαν. Luc. VII. 43 : ἀφ' ἧς εἰσῆλθον. Marc.
VI. 25 : ἐξ αὐτῆς, confestim.

ζ) δόμος (vel οἶκος) Act. II. 27 : εἰς ἄδου.

Adnotatio. Pertinet huc quoque specialis illa ellipsis,
qua πύλη vox omissa est Joh. V. 2 : ἐπὶ τῇ προβατικῇ
ad ovilem (scil. portam). Sed 2 Cor. VIII. 15 : ὁ τὸ
παλὺ, οὐκ ἐπλεόνασε, καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἡλαττόνησε,
quod ex libro Exod. XVI. 18 sumptum est, referendum
est ad illud ellipseon genus, de quo diximus supra,
n° 3. β. De loco verò Apostoli (Rom. XIII. 7) illo :
ἀπόδοτε πᾶσι τὰς ἐφειλάς τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον, cet.
Vide quae notavi in Commentario ad h. l. Pag. 407.

5. Fit nonnumquam, ut in una eademque sententiā
tam subjectum quam praedicatum, ex parte omittantur,
ut Gal. V. 13 : μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφ᾽ ἑαυ-
τὴν τῇ σαρκί, modo (cavete) ne libertatem (conver-
tatis) in, cet. Matth. XXVI. 5 : Μὴ τῇ ἐσθίῃ, scil.
τοῦτο γενέσθω. 2 Cor. IX. 6 : τοῦτο δε, scil. λέ-
γω, ut plene dicitur Gal. III. 17, aut φημί, ut 1
Cor. VII. 29. Joh. VII. 22 : οὐχ' ὅτι (οὐ λέγω, ὅτι)
ἐκ τοῦ Μοϋσέως ἐστίν (ἡ περιτομή), ἀλλ' ἐκ τῶν
πατέρων. De verbis Apostoli (Philipp. IV. 11) : οὐχ'
ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω, vide quae notavi in Com-
mentario ad h. l. pag. 120. Rom. IX. 6 : οὐχ' οἶον
δε (οὐ τοῖον δε λέγω, οἶον) ὅτι ἐκπέπτωκει ὁ λό-
γος τοῦ Θεοῦ, de quo loco videsis quae dixi in Com-

perfringere, ubi nihil opus est supplere τὸν τοῖχον. Cf. nostratium *inbreken*; προσέχειν, ἐπέχειν (Luc. XIV. 7. Act. III. 5) quod sine omissione τὸν νοῦν dicitur, sicut Latinorum *advertere*, *attendere*. Sic pariter sine ellipsi dicuntur ἐνέχειν τινι (χόλον), irasci alicui (Marc. VI. 19); διάγειν (βίον) vitam agere (1 Tim. II. 2); τελευτᾶν (βίον) finire vitam (Matth. II. 19); διατρίβειν (χρόνον) Joh. III. 22; porro συμβάλλειν (λόγους vel βούλευματα) Act. IV. 15; ἀποστέλλειν et πέμπειν (ἐπιστολήν, ἀγγέλους) Matth. II. 16. XIV. 10. Luc. VII. 19. Act. XIX. 31, ut Latinorum *mittere*, aut Hebraeorum (נָחַץ); προσφέρειν (θυσίαν) Hebr. V. 3; στρωννύειν (κλίνην aut κράββατον) Act. IX. 34; ἐτοιμάζειν τινι (τὴν ξενίαν, Philem. γ. 22) Luc. IX. 52; συλλαμβάνειν (σπερμα), concipere, Luc. I. 31; ἐν γαστρὶ ἔχειν (ἔμβρυον vel βρέφος) gravidam esse, Matth. I. 18.; καλεῖν (ἐπὶ τὸ δεῖπνον) invitare, 1 Cor. X. 27; προβάλλειν (καρπὸν), *emittere*, de arboribus, Luc. XXI. 30; alia.

ε) *Adjectiva et Pronomina* quae falsò putantur Substantivis aut verbis nonnullis per ellipsin dēesse. At verò sine ulla ellipsi dicuntur κατὰ καιρόν (Joh. V. 4) et ἀναπαύεσθαι ἔτι χρόνον (Apoc. VI. 11), et δι' ἡμέρων, *interjectis diebus* (Marc. II. 1), et ἐπὶ χρόνον (Luc. XVIII. 4), et ἡγοράσθητε γὰρ τιμῆς (1 Cor. VI. 20), et γλώσσαις λαλεῖν (Act. X. 46. 1 Cor. XIV. 2), alia. Pariter nihil opus est supplere τι 1 Cor. XI. 4: πᾶς ἀνὴρ κατὰ κεφαλῆς ἔχων, aut Apoc. XXII. 19: εἴαν τις ἀφαιρῇ ἀπὸ τῶν λόγων βι-

§. 66. DE ELLIPSI, APOSIOPESI, BREVILOQUENTIA, ET ASYNDETO. 537

βλίου; nec *ἐαυτόν* ubi nonnulla verba transitiva *neut-*
raliter aut *reflexive* usurpantur. Vide quae de hoc genere
monuimus supra, §. 39. 1. Pag. 260, sqq.

η) *Infinitivi*, qui falso putantur hic illic post verba
finita per ellipsin abesse, ut Joh. V. 30 : *οὐ ζητῶ*
τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θεῆλημα τοῦ πέμψαν-
τός με, ubi falso creditur post *ζητῶ* omissum esse
ποιεῖν. Matth. V, 22 : *ἐνοχὸς ἔσται εἰς τὴν γεέν-*
ναν, ubi falso putaveris supplendum *βληθῆναι*. Rec-
tius verò dixeris, *praegnantem* ibi esse structuram. Vide
infra III. c. Sine ellipsi quoque dictum est 1 Cor. X. 13 :
ὑπὲρ ὃ δύνασθε, et 1 Cor. IV. 6 : *τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ*
γέγραπται. De ellipsi, quae putatur, *Infinitivi δεῖν*,
vide supra pag. 354.

ζ) *Particulae* quae falso putantur omissae per ellipsin :

α) *Praepositionum* quidem ellipsin ut admitterent
linguae Graecae interpretes, moti sunt eo, quod Casus
Nominum ab his regi existimarunt; quumque in plu-
rimis locis adjecta reperiatur Praepositio, intelligendam
esse, ubi dēssset, rati sunt. At, Casuum naturā verāque
significationē perspectā, facile intelligitur, minime de el-
lipsi cogitandum esse ¹⁾. Itaque nulla Praepositionis el-
lipsis est; ubi, exempli gratia, verba *emendi* aut *vendendi*
construuntur cum Genitivo *pretii* sine *ἀντί*, aut verba
liberandi et similia sine *ἀπό*, aut verba *copiae* sine *ἐκ*
(Job. II. 7); aut verba *dominandi* (Rom. VI. 14.)
sine *ἐπί*, aut *turam habendi* sine *περί*. Nec magis ubi
dicitur *ἀκοῦειν τινός* (*audire ab aliquo*) sine *παρά*;

(1) Vide Herman. ad Viger. pag. 877, sqq.

atque ita pariter sexcentis in locis Accusativus ponitur sine ulla Praepositionis *κατά* ellipsi. Recolenda hic sunt quae de ipsorummet Casuum vi et significatione supra §. 28—33 monuimus.

b) *Adverbiorum et Conjunctionum* ellipsis non magis ullam rationem habet quam Praepositionum. Itaque non est omissum *μᾶλλον* ante *ἢ*, exempli gratiā 1 Cor. XIV. 19 : *θέλω πέντε λόγους λαλήσαι . . . ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσση*. Neque *ἵνα* omittitur in hujusmodi locis, *τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν* (Matth. XX. 32), nec *εἰ* in hujusmodi, *δοῦλος ἐκλήθης, μή σοι μελέτω* (1 Cor. VII. 21), nec Adverbium *μόνον* in formula *οὐκ . . . ἀλλὰ*, de qua vide quae monui supra §. 59. 8. *Adnot.* 2. Pariter falsò dixeris omissum *μόνον* 1 Cor. IX. 9 : *μή τῶν βοῶν μέλει τῷ Θεῷ*;

II. *Aposiopesi* (*ἀποσιώπησις, reticentia*) fit ut ex vehementiore animi affectu supprimatur integra quaedam enuntiatio aut aliqua ejus pars, quam tamen ex vultu, gestu aut voce loquentis satis intelligis. *Aposiopesis* frequenter inest formulis juramenti imprecatorii, de quibus dixi supra §. 59. 9. *Adnot.* 2. Praeterea *Aposiopesis* inest enunciationibus hisce : Luc. XIX. 42 : *εἰ ἔγνων καὶ σύ, καί γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ τὰ πρὸς εἰρήνην σου . . .* Luc. XXII. 42 : *πάτερ, εἰ βούλει παρενεγκεῖν τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμου . . . πλὴν, cet.*; sed est ibi varians lectio : *εἰ βούλει, παρένεγκε*. Verbis istis (Act. XXIII. 9), *εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος*, si interrogative dicta sumuntur, quod fieri potest, nulla inest reticentia. Adde Marc. VII. 11. Apoc. XIX. 10. *ὄρα μή (ποιήσης)*.

III. Ab Ellipsi discernenda est *brachylogia* (*βραχυλογία*), ut vocatur , sive *breviloquentia* , quā enunciationis alicujus partes , aut plures enunciationes , omissis quae eas conjungerent vocabulis , arctiori structura Grammaticae inter se cohaerent. Quo pertinent α) loca hujusmodi : Rom. XI. 18 : *εἰ δὲ κατακαυχᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βαστάξεις, ἀλλὰ ἡ ῥίζα σε*, ubi ante *οὐ σὺ* omissum est *ἴσθι* vel *διανοοῦ ὅτι*. Si scriptum ibi foret *εἰ δὲ κατακ., ὅτι οὐ σὺ*, elliptica foret oratio , quum *ὅτι* eo casu omissum aliquod vocabulum demonstrasset. 1 Joh. V. 9 : *εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ Θεοῦ μείζων ἐστίν*. Philipp. III. 14 : *ἐγὼ ἑμαυτὸν οὐ λογίζομαι κατεิลηφέναι, ἐν δὲ, κατὰ σκόπον διώκω*, cet. Vide etiam 1 Cor. XI. 16. Matth. IX. 6. Joh. IX. 36.

β) Ea loca , in quibus interrogationes *duae* in *unam* conjunctae sunt sententiam , ut Marc. XV. 24 : *τίς τί ἄρῃ*. Luc. XIX. 15 : *τίς τί διεπραγματεύσατο*. Luc. XVI. 2 : *τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ* ; quod reddendum est : *quid est , quod de te audio ?* De Act. I. 1. *ὧν ἤρξατο*, cet. , vide quae notavi in Commentario ad hunc locum.

γ) Omnium autem frequentissime Brachylogia cernitur in structura , ut vocatur , *praegnante* , ut 2 Tim. IV. 18 : *σώσει εἰς τὴν βασιλείαν* (cogita : *σώζων ἄξει με εἰς*). Cf. Act. XXIII. 24. 2 Tim. II. 26 : *μήποτε..... ἀνανήψασιν (καὶ ρυθῶσιν) ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος*. Rom. VIII. 21 : *ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς (καὶ καταθήσεται) εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης*, cet. 2 Cor. II. 3 : *μήπως*

φθαρή τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἀπλότητος. Addantur Act. V. 37. XXIII. 11. *Praegnantem* quoque structuram inesse recte dixeris locutionibus hujusmodi: Act. XVI. 24 : ἀσφαλίζεσθαι τοὺς πόδας εἰς τὸ ξύλον. Rom. XI. 32 : συγκλείειν τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν. Cf. §. 54. 4. Pag. 444. De dictione βαπτίζειν τινα εἰς τινα vel εἰς τι vide quae notavimus in Commentario ad Act. VIII. 16 et XIX. 3.

δ) Est quoque breviloquentiae species quaedam in *Zeugmate*, quo plura Nomina aut plures sententiae uno connectuntur Verbo, quod tale sit ut proprie non nisi uni Nomini aut uni sententiae recte conveniat, veluti 1 Cor. III. 2 : γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα, *lac vobis potum dedi, non escam*, ubi ἐπότισα proprie non quadrat nisi in γάλα, ex ἐπότισα autem intelligendum est Verbum tale quod in βρῶμα quadret, puta ἐσίτισα, *cibavi*. Luc. I. 64 : ἀνεώχθη τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, ubi ex ἀνεώχθη sumas ἐλύθη, quod ἡ γλῶσσα postulat. Tim. IV. 3 : κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ubi ex negativo κωλυόντων sumendum est affirmativum *κελευόντων*, *jubentium*. Vide Kühner §. 852. 2. K. Confer illud Ciceronis (Nat. Deor. I. 7. 17) : *tu autem nolo existimes, me adiutorem huic venisse, sed (volo existimes) auditorem*.

Adnotatio. Similis Brachylogia est in illo Act. I. 21 : ἐν παντὶ χρόνῳ, ἐν ᾧ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθε ἐφ' ἡμᾶς ὁ Κύριος, pro εἰσῆλθε ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐξῆλθε ἀφ' ἡμῶν.

ε) Brachylogia pariter hic illic cernitur in oratione com-

parativa , exempli gratiâ Apoc. XIII. 11 : εἶχε κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ (pro ὅμοια ἀρνίου κέρασι). Ad eundem modum Xenophon dixit (Cyrop. V. 1. 3) : ὁμοῖαν ταῖς δούλαις εἶχε τὴν ἐσθῆτα. Pari modo Lucas dixit Cap. XIII. 1) : ὧν τὸ αἷμα Πιλάτος ἔμιξε μετὰ τῶν θυσιῶν (pro μετὰ τοῦ αἵματος τῶν , cet.). Ceterum vide quae in hanc rem notavi suprâ §. 36. 4. Pag. 253.

Adnotatio. Huc quoque referri potest comparatio illa Johannis (1 Joh. III. 11 sqq.) : αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία , ἣν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς , ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους· οὐ καθὼς Κάϊν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν , cet. Simili modo Demosthenes scripsit (Mid. pag. 415) : οὐ γὰρ ἐκ πολιτικῆς αἰτίας , οὐδ' ὥσπερ Ἀριστοφῶν ἀποδοὺς τοὺς στεφάνους ἔλυσεν τὴν προβολήν , non civilis alicujus criminis causâ , nec sicut Aristophon accusationem dissolvit , cet.

η) Brachylogia pariter quaedam inest istiusmodi enunciationi , cui per Appositionem subjicitur vocabulum aliquod , quod ipsum per se debuisset efficere enunciationem , veluti Marc. VII. 19. ; εἰς ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται , καθαρίζον πάντα τὰ βρώματα. Vide supra §. 48. I.—2 Tim. II. 14 : διαμαρτυρόμενος μὴ λογομαχεῖν , εἰς οὐδέν χρησίμον (id quod ad nihil utile est). 1 Tim. II. 6 : ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων· τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίους.

Adnotatio. Pertinet huc prolepticus , ut vocatur , usus Adjectivorum effectûs , ut Philipp. III. 21 : μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ

σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, *transformabit corpus afflictum nostrum, (quo fiet ut sit) conforme corpori glorioso ipsius.* Videsis quae ad h. l. notavi in Commentario pag. 160. 1 Thess. III. 13 : στηρίξαι τὰς καρδίας ὑμῶν ἀμέμπτους, cet.

IV. Ab ellipsi differt *Asyndeton*, quod, ut *Aposiopesis*, rhetoricam habet rationem. Per *Asyndeton* fit ut, demtis Conjunctionibus, plura dissolute dicantur; quod si arte fiat, vividam facit orationem. Itaque Conjunctiones omittuntur: α) in *enumerationibus*, *divisionibus*, *gradationibus*, ubi repetita copula languidam faceret orationem. Exempla sunt haec: Hebr. XI. 37: ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόβῳ μαχαίρας ἀπέθανον, cet. (Cf. γ. 33). 1 Tim. IV. 13: πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. Rom. II. 19: πέποιθάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, cet., alia. β) in *sententiis antitheticis*, quo fortior fiat oppositio, veluti 1 Cor. XV. 43, sq.: σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ, σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει, σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. Jacob. I. 19: ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχύς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς ὀργὴν, esto quivis homo celer ad audiendum, tardus ad loquendum, tardus ad iram. 2 Tim. IV. 2: ἐπίστηθι εὐκαίρως ἀκαίρως, insta opportuno importuno tempore. Act. XXV. 12: Καίσαρα ἐπικέκλησαι, ἐπὶ Καίσαρα πορεύσῃ, Caesarem appellasti, ad Caesarem ibis. γ) ubi dicti alicujus ratio subjicitur, aut ubi illatio fit ex antegressa oratione, veluti Apoc. XXII. 103: μὴ σφρα-

γίσης τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου
τούτου· ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστιν. Hebr. III. 12 : βλέ-
πετε μήποτε ἔσται ἐν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ
ἁπιστίας , quae verba illationem continent ex ante-
gressa (7—11) oratione.

§. 67.

De Pleonasmō.

1. Oppositus Ellipsi est Pleonasmus , qui adjectione
continetur vocabuli prorsus abundantis , id est , plane nihil
novi significantis. Et habet sane lingua Graeca suos Pleo-
nasmos , sed multo illos pauciores , quam plerisque vi-
sum est. Et maximam partem in praedicatis cernuntur ,
quoniam subjectum plerumque definitius ac sine inutili
verborum circuitu enunciari solet , copula autem simpli-
cior est , quam ut facile Pleonasmos admittat. Sunt au-
tem duo fontes Pleonasmī , *unus* , cum locutio multo
usu aliquid de vi sua amisit nec ad exprimendum no-
tionem , quam per se tamen continet , jam sufficere vi-
detur ideoque alia voce apposita roboratur ; alter fons est
in iteratione ejusdem notionis , quae ad vim orationis au-
gendam inventa , frequenti usu vim deposuit ¹⁾. Ad pri-
mum illud genus quod attinet , exemplo sit locutio ἐξοχος

(1) Cf. Herman. ad Viger. p. 885, sqq.

ἄλλων, ubi ἄλλων abundat; nam quum ἔξοχος vox notionem praestantiae jam per se declaret, nemo autem praestans dicatur nisi cum aliis comparatus, nihil opus erat addere ἄλλων. Posterioris autem generis exemplum est πάλιν αὖθις, iterum denuo.

Itaque pro veris Pleonasmis in libris Novi Testamenti habendae sunt locutiones, quales sunt hae:

α) ἀπὸ μακρόθεν (Matth. XXVI. 58, alibi), ἀπὸ ἄνωθεν (Matth. XXVII. 51, alibi), ἔπειτα μετὰ τοῦτο (Joh. XI. 7), deinde postea (Cic. pro Mil. 24. 65).

β) προδραμὼν ἔμπροσθεν, praecurrens ante (Xenoph. Cyrop. IV. 2: προπορεύεσθαι ἔμπροσθεν), item ἐκβάλλειν ἔξω (Joh. IX. 34), ἐξάγειν ἔξω (Luc. XXIV. 50), σπούδασον ἔλθεῖν ταχέως (2 Tim. IV. 9), πάλιν ἀνακάμπτειν, (Act. XVIII. 21); sed πάλιν ἀνακαινίζειν (Hebr. VI. 6) falso huc retuleris.

γ) ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας (Luc. XXII. 11), λογίζεσθαι ὡς ὑπηρέτην (2 Cor. X. 2. cf. לֵבָבָהּ Job. IX. 11), ubi id quod per ὡς indicatur, jam ipso verbo λογίζεσθαι continetur. Huc vero non pertinet Luc. II. 36: αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, haec processerat in diebus multis (Vulgat.), h. e. haec jam erat aetate valde provecta. Nec recte ad dictiones pleonasticas retuleris locutiones hujusmodi: Joh. VII. 24: δικαίαν κρίσιν κρίνειν, aut Luc. XX. 43: ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου, idque ob

adjectum voci pleonasticae vocabulum (*δικαίαν* et *σου*), quo jam *κρίσις* et *ὑποπόδιον* magis definite exprimuntur.

Adnotatio. De Pleonasmis in Novo Testamento specialiter monenda sunt haec :

α) Frequens est ibi Pleonasmus Particulae *negantis* 1° post verba *negandi* aut *deprecandi*, ut 1 Joh. II. 22 : ὁ ἀρνούμενος, ὅτι Ἰησοῦς ὁ υἱὸς ἔστιν ὁ Χριστός. Luc. XX. 27 : ἀντιλέγοντες, μὴ εἶναι ἀνάστασιν. Hebr. XII. 19 : ἧς οἱ ἀκούσαντες παρητήσαντο, μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον. 2° post verba *prohibendi* aut *subducendi sese*, ut Gal. V. 7 : τίς ὑμᾶς ἐνέκοψε τῇ ἀλθείᾳ μὴ πείθεσθαι ; Act. XX. 27 : οὐ γὰρ ὑπεστείλαμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ.

β) Abundat pariter negatio in formula *ἐκτός εἰ μή*, veluti 1 Cor. XIV. 5 : ὁ προφητεύων ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτός εἰ μὴ διερμηνεύῃ. Formulas *ἐκτός εἰ μή* et *πλὴν εἰ μὴ* explicat L o b . ad Phryn. pag. 459.

γ) Frequenter quoque abundat καὶ in oratione comparativa post Particulas *ὡς*, *καθὼς*, *καθάπερ*, veluti 1 Cor. VII. 7 : θέλω παντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν. 1 Thess. II. 13 : ἵνα μὴ λυπῆσθε, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. Alia exempla bene multa vide in *Dissertatione* mea *theologica de unico sensu litterali* (Lovanii, 1845), Pag. 62, sqq.

2. Fuere autem saepe inter Pleonasticas numeratae locutiones, in quibus nullus proprie erat Pleonasmus, sed α) aut *verbositas hebraizans*, ut Act. XV. 23 : γράψαντες διὰ χειρὸς (*יָדָא*) αὐτῶν. Matth. IX. 9 : ἀναστὰς (*אָרָא*) ἠκολούθησεν αὐτῷ. Luc. I. 70 : καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος (*יָדָא*) τῶν ἁγίων

προφητῶν αὐτοῦ. Matth. VIII. 3 : ἐκτείνας τὴν
 χειρὰ (יָדָא מְרִיבָא) ἤψατο αὐτοῦ. Joh. VI. 5 :
 ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς (יָרִיב אִפְרָא) καὶ
 θεασάμενος. Matth. VII. 28 : καὶ ἐγένετο (יָרִיב),
 ὅτε συνετέλεσεν. — aut β) otiosa verborum non-
 nullorum repetitio, veluti Apoc. IX. 1 : ἐδόθη αὐτῷ
 ἡ κλεῖς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου, καὶ
 ἤνοιξε τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου, καὶ ἀνέβη κα-
 πνὸς ἐκ τοῦ φρέατος Joh. XII. 3 : ἤλειψε
 τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐξέμαξε ταῖς θρι-
 ξίν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ. — aut γ) quae-
 sita in repetito aliquo vocabulo major orationis vis, ut
 Joh. IX. 5 : ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, φῶς εἴμι
 τοῦ κόσμου. Coloss. I. 28 : νουθετοῦντες πάντα
 ἄνθρωπον καὶ διδάσκοντες πάντα ἄνθρω-
 πον. — aut δ) eadem sententia, majoris emphaseos
 causā, et affirmative et negative expressa, veluti Joh.
 I. 20 : ὡμολόγησε καὶ οὐκ ἡρνήσατο, professus est
 et non negavit. Confer Demosthenis (fals. leg.
 pag. 200. c.) illud : φράσω καὶ οὐκ ἀποκρύψομαι.

Adnotatio. Pro pleonasmis falsò quoque saepe habitae
 sunt locutiones hae : χάρις, ἔλεος καὶ εἰρήνη, in epis-
 tolis Paulinis ; ἐπιφανεία τῆς παρουσίας (2 Thess. II. 8);
 apparitio adventūs ; κράτος τῆς ἰσχύος (Ephes I. 19),
 robur virtutis ; πέλαγος τῆς θαλάσσης (Matth. XVIII. 6),
 aequor maris.

3. Integrae enunciationis Pleonasmus nullus est. Sicubi
 verò idem, levi mutatione, bis dictum reperitur, exis-
 timandum est, scriptorem voluisse majore quadam vi id
 quod dixit inculcare ; veluti Apoc. II. 5 : εἰ δὲ μὴ

(μετανοεῖς), ἔρχομαί σοι ταχὺ καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, εἴαν μὴ μετανοήσης. Non ejusdem rationis est id quod legitur Apoc. II. 13 : οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ ποῦ κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρονός τοῦ σατανᾶ, ubi posterius hoc ὅπου κτλ. statim explicat praegressum illud ποῦ κατοικεῖς.

4. Inter Pleonasmos falsò plures interpretes adnumerarunt verba ἄρχεσθαι (Luc. XII. 45, alibi), δοκεῖν (1 Cor. X. 12, alibi), θέλειν (2 Tim. III. 12, alibi), πολυᾶν (Rom. V. 7, alibi), δύνασθαι (Matth. IX. 15, alibi), ἐπιχειρεῖν (Luc. I. 1). Scilicet verba ista nusquam proprie *redundant*, sed revera *aliquid significant*. Sic, ut hoc utar, ὁ δοκῶν εἶσθαι (1 Cor. X. 12), *qui stare sibi videtur*, non est hoc idem ac *qui stat*, sed per δοκῶν res refertur ad opinionem quam de se quis habet, et innuitur eâ loquendi ratione, fieri posse ut quis sibi videatur stare, cum tamen non stet.

5. In nonnullarum quoque Particularum (ὥς, οὕτως) usu falsò nonnulli Pleonasmos viderunt. At verò minime redundat ὥς, verbi gr̃atia, in hoc 2 Petri I. 3 : ὥς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδορημένης, nam in tali loco ὥς, sequente Participio in Genitivo absoluto, significat *persuasionem* aut *opinionem*, pro re subjecta; et in praesenti quidem loco Petri potestatem Particulae ὥς expresseris, si dicas : *persuasum habentes, divinam ejus virtutem nobis donasse* (δεδορημένης, in Med.) *omnia, quae ad vitam et pietatem pertinent, cet.* De ὥς ἐπὶ Act.

XVII. 14 vide quae ad hunc locum notavi in Commentario. Pariter minime redundat οὕτως in hoc Johannis (IV. 6) : ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακὸς ἐκ τῆς ὁδοπορίας , ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ , nam quod ibi dicitur , tale est : *Jesus igitur fatigatus ex itinere , sic (h. e. fatigatus ut erat) ad fontem considebat , vel , si mavis , simpliciter (nihil aliud tunc agens) ad fontem considebat.*

Δόξα τῷ Θεῷ.

INDEX TRIPLEX.

1. INDEX RERUM PRÆCIPUARUM.

Abstracta Nomina in Plurali.
178.

Accentus. 36.

Accusativi usus. 228. Accusativus adverbialis. 140. 229. 231. 233. *Absolutus* an sit. 182. 235. Accusativi duplicis, *subjecti* et *praedicati*, syntaxis. 231.

Adjectivorum usus. 239. Adjectivum neutro genere Substantivi loco. 239. Adjectivi loco Substantivum adhibitum. 241. Adjectivum Nomini praepositur, postponitur. 246. Adjectiva plura uni Nomini asyndetice juncta. 247.

Adjectivorum usus qui dicitur

prolepticus. 541.

Adverbiorum usus. 482. Adverbii loco adhibitum Adjectivum. *Ibid.* Pro adverbiiis emphaticis *λίαν*, *σφόδρα*, *πάντως*, adhibita alia structura. 483. Notiones adverbiales expressae ope verbi alicujus. 484. aut per Verbum finitum cum Infinitivo junctum. *Ibid.* Adverbia cum aliquo Casu structa. 485. Adverbia cum praemisso Articulo. 486. Adverbia *motus* et *quietis* structa *praegnanter* aut per *attractionem* quandam. 487.

Aegyptiaca vocabula in Graeci-

tate N. T. 21.
Affectûum verba tamquam *transitiva* structa cum Accusativo *objecti*. 224.
Anacoluthia. 180. 318.
Aoristi usus. 293. Num pro Plusquamperfecto. *Ibid.* Num pro Praesenti. 298. Num pro Perfecto. 294. Num pro Futuro. 295. Num *de eo*, quod solet fieri. 297. Num *de conatu*. 299. Aoristus 1 Passiv. significatione Medio 274.
Aposiopesis. 338.
Appositio inserta relativae sententiae per attractionem. 163. **Appositio varia**. 387.
Animadvertenda quaedam de Appositione. 388.
Aramaicae voces in Graecitate N. T. 24.
Articulus origines Pronomen demonstrativum est. 90. Ad modum Pronominis demonstrativi adhibitus. 133. Junctus definitae personae, rei, 91, aut definito alicui rerum generi. 95. Possessivi Pronominis vim habet. 94. Abundare videtur. 96. Jungitur, non jungitur Participiis. 97. 131. Articulus δ , η , $\tau\acute{o}$, nusquam ponitur pro indefinito Pronomine $\tau\acute{\iota}\varsigma$. 99. Sunt quae finite et infinite enunciari poterant. 101. Articulo fere caret Prae-

dicatum. 103. Jungi tamen potest etiam Praedicato. 103. Articulus junctus nominibus geographicis. 105. Nominibus propriis. 105. Nominibus quae cum $\epsilon\acute{\upsilon}\tau\omicron\varsigma$ aut $\epsilon\kappa\epsilon\acute{\iota}\nu\omicron\varsigma$ construuntur. 107. junctus, non junctus, cum $\pi\acute{\alpha}\varsigma$, $\pi\acute{\alpha}\nu\tau\epsilon\varsigma$. 107. Articulus junctus vocibus nomen ulterius declarantibus. 128. Articulus junctus Pron. $\alpha\acute{\upsilon}\tau\omicron\varsigma$ 112. $\delta\alpha\acute{\upsilon}\tau\omicron\varsigma$ et $\alpha\acute{\upsilon}\tau\acute{o}\varsigma$ δ . *Ibid.* $\delta\tau\omicron\iota\omicron\upsilon\tau\omicron\varsigma$. 113. Articulus repetitus, non repetitus. 122. $\delta\acute{\alpha}\gamma\alpha\theta\acute{o}\varsigma$ $\acute{\alpha}\nu\theta\rho\omega\pi\omicron\varsigma$. 128. $\delta\pi\omicron\iota\mu\eta\nu$ δ $\kappa\alpha\lambda\acute{o}\varsigma$. 129. Articulus quando non junctus definitae rei aut personae. 113, sqq. Ab articulo pendens Nomen cum Praepositione, aut Adverbium, aut Genitivus aliquis 135. Articulus $\tau\acute{o}$ integrae alicui enunciationi praepositus. 135. Articulus nusquam in N. T. pro relativo Pronomine adhibitus. 136.
Asyndeton. 342.
Attractio 161. 162. 313.
Augmentum temporale, syllabicum, duplicatum, triplicatum. 49. 50. neglectum. 50.
Authentica quonam sensu declarata fuerit Vulgata in Concilio Tridentino 1.

Barbarae voces in seriore
Graecitatem admissae. 19.

Persicae, Aegyptiacae, Latinae. 20.

Brachylogia. 539.

Casuum usus 179. Nusquam
unus simpliciter ponitur pro
alio. 180. Casus *absoluti*. *Ibid.*

Collectivorum structura. 384.

Comparativi loco adhibitus Positivus. 248, cum Praep. *παρά*. 249. Praepp. *παρά* et *ὑπὲρ* post Comparativum. 250. Comparativus absque altero membro comparationis. 250. Comparativi vis aucta per adjectum *μᾶλλον*, *ἔτι*, *πολύ*, aut similia. 252. Comparatio *compendiaria*. 253. Comparativi formae novatae. 48.

Conditionales enunciationes quomodo construantur. 318.

Conjunctivi vis. 301. Usus in *adhortando*, in *deliberando*. 308. In propositionibus quae ab aliis pendent. 310. Conjunctivus cum *ἄν*. 342. Conjunctivus pro Optativo in oratione historica. 26.

Conjunctionum usus. 460. Conjunctionum alia pro alia posita non est. 473.

Constructio ad sensum. 138. 243. 283.

Contractio. 32. Crasis. 32.

Dativi usus varius. 208. Est Casus *directionis* aliquò sive physicae sive ethicae. 208. Adjunctam habens notionem *commodi* aut *incommodi*. 209. Dativus *accessus*, *aequalitatis*, *congruentiae*. 209. Dativus *communions* et *societatis*. 210. Dativi loco adhibitae Praepositiones. 213. Dativus sensu *locali*. 215. sensu *temporali* ad indicandum *quandiu*. 219. ad indicandum *quando*. 220. Dativus junctus verbis passivis pro *ὑπὸ* cum Genit. 221. Dativus Genitivi loco Substantivis junctus. 222. Dativus *respectus*. 216. *normae*, *judicii*. 218. *modi* aut *instrumenti*. 219. Dativus *absolutus* num exstet. 182. 222.

Dialectus quid intelligatur apud Grammaticos. 12. *Dialectus κοινή*, *τοπική*. 13.

Elisio. 28.

Ellipsis. 527. Verborum *λέγει*, *εἶρηκε*, *φησὶ*. 531. Nominum aliquot. 532. Subjectum et praedicatum omissa ex parte. 533. Omissa integra enunciatio. 534. Locutiones falso pro ellipticis habitae. 534.

Enallage Casûum nulla est. 180.

Epitheton quod ad plura pertinet quando repetitur. 245.

Femininum genus pro Neutro ex Hebraismo. 242.

Flexurae in N. T. Atticae, Jonicae. 25. Novae. *Ibid.* Flexurae nominum rariores. 402. Temporum et personarum. 51.

Formae vocabulorum novae in recentiore Graecitate. 17.

Futurum sensu Coniunctivi *potentialis* Latinorum. 299. Coniunctivus *deliberantis*. 300. De eo quod *perpetuò tale est*. 300. pro Imperativo. 346.

Futuri Coniunctivi forma num exstet. 52. 315.

Genitivi usus. 187. Genitivus *objecti* et Genitivus *subjecti*. 188. Quomodo discernantur. *Ibid.* Genitivus laxioris *dependentiae*, *externae*, *internae*. 190. Genitivus *partitivus*. 197. Genitivus *possessivus*. *Ibid.* *qualitativus*. *Ibid.* Genitivus ut casus *separationis* post verba *liberandi* 198. *sensuum* 199. Ut Casus *partitionis* post verba *communicationis*, *copiae*, *inopiae*, *tangendi*, *apprehendendi* (partem rei). 200—203. Ut Casus

procentus postverba *accusandi*, *olendi*, *spirandi*, *affectus*, *memoriae*, *curae* et *incuriae*, *dominii*. 203—206. Genitivus *pretii*. 206. Genitivi *loci* aut *temporis*. 206. Genitivi tres conjuncti. 192. Genitivus separatus a Nomine, a quo pendet. 193. Genitivi duo pendent ab uno Nomine. 193. Num Genitivus, alio ubi exprimatur *periphrastice*. 194. Locutio qualis est *Μαρία Ἰακώβου*. 195. Genitivi juncti Adjectivis verbalibus aut Participiis. 195.

Genus novum Substantivis nonnullis tributum in seriore Graecitate. 25.

Graecitatis librorum N. T. quae nam sit *indoles*. 8. 12. sqq. 22. 24. sqq. De ejus *indole* quid senserint Ecclesiae Patres. 8. sqq. quid *Paristae*, *Hebraistae*. 8. sqq. Graecitas qualis exstitit in usu vitae communis inde a tempore ALEXANDRI M. unde cognoscatur. 14. sqq.

Hebraicae voces in N. T. 24. Hebraismi. 11. 22. 23. 26. 232. 238. 239. 242. 243. 248. 254. 256. 257. 300. 379. 484. Hebraistae qui vocentur. 8.

Hellenismus Judaicus. 22

Imperativi usus. 344. Duo Imperativi per καὶ conjuncti.

345. Imperativi loco adhibitum Futurum. 346. Imperativi quaedam periphrasis.

347. Discrimen inter Imperativum Aoristi et Praesentis.

347. Uterque Imperativus in una eademque sententia. 348.

Imperativus Aor. num pro Imperativo Praesentis. 349.

Imperativus Praeteriti. 350.

Pro Imperativo Infinitivus. 360.

Imperfecti Temporis usus. 285.

De re durante. 286. De conatu. 287. Num pro Aoristo. 287.

Impersonaliter dicta. 389.

Indicativi vis. 301. Indicativi

Imperfecta (absque ἄν) quorundam verborum ubi Latini Coniunctivum abhibere solent. 302.

Praesens Indicativi pro Praesenti Coniunctivi deliberantis. 305.

Indicativus hypotheticus. 307.

Indicativi usus in propositionibus, quae ab aliis pendent. 310.

Indicativus pro Optativo. 335.

Indicativus cum ἄν. 338.

Infinitivi usus. 350. Infinitivus ut Subjectum Verbi finiti.

351. Cum Articulo. 351. Ut

Objectum verbi finiti. 352.

Accusativus cum Infinitivo.

353. Infinitivus exprimens id quod esse aut fieri debeat.

354. Infinitivus objecti cum Articulo. 354. Ἐγέμετο seq.

Acc. cum Infinitivo. *ibid.* Infinitivus nec subjectum nec

objectum verbi finiti, sed laxâ syntaxi epexegeticus.

355. Infinitivus praemisso Articulo τὸ nominascens in casibus obliquis. 356.

Com Praepositionibus. 359. Infinitivus cum τοῦ post verba

cessandi et similia. 357. Ad finem actionis indicandum.

358. Post verba petendi, iubendi, discernendi. 358. Ad

exprimendum eventum aut effectum actionis. 359. Dativus

Infinitivi cum τῷ de causa ob quam. 359. Infinitivus

cum πρὶν aut πρὶν ἤ. 360. Infinitivus pro Imperativo.

360. Discrimen inter Infinitivum Praesentis et Aoristi.

361. Usus Infinitivi Aoristi. 361. Usus Infinitivi Praesentis.

364. Infinitivus Futuri. 363. Infinitivus Perfecti. 365

Infinitivi loco adhibita ἵνα cum Coniunctivo. 366.

Interpunctio. 37.

Interrogationes rectae, obli-

- quae. 508. bimbres. 509.
negativae. 510.
- Intransitiva verba tractata tam-
quam transitiva. 234.
- Jota subscriptum. 33.
- Latina vocabula in N. T. 21.
39. Latinismi. 21.
- Macedonum dialectus. 13.
- Modorum usus post Particulas
temporales. 326. Post *inter-*
rogativas in oratione obliqua.
330.
- Negantium Particularum usus.
488. Structura. 502. Duplex
negatio in una structura.
500. 506.
- Neutra Plur. Num. cum verbis
Sing. Num. 386. Neutrum
Adjectivi Plur. Num. de ente
collectico. 243. Neutrum Ge-
nus de persona. 178. Num pro
feminino. 179.
- Nominativi usus. 183. Vocativi
loco adhibitus. *ibid.* Nomina-
tivus *absolutus*. 180. 182. *ex-*
clamationis. 184. *tituli*. 185.
- Nominativus an *periphras-*
tice exprimatur. 186.
- Nomina propria quomodo de-
clinantur. 45. Indeclina-
bilia. 46.
- Nomina propria personarum
in contractâ formâ. 88. Appel-
lativa Sing. Numeri cum Ar-
ticulo, colectivo sensu. 173.
- Notiones novae antiquis voca-
bulis subjectae. 16.
- Novata in seriore Graecitate
vocabula. 18.
- Numerus cardinalis pro ordina-
li. 256. Ordinalis pro cardi-
nali. 457. *Distributivus* quo-
modo exprimatur. *ibid.* Nu-
merus compositus. 258. Car-
dinalis numeri structura cum
ἐπάρω. *ibid.*
- Objectiva sententia quam
Conjunctione jungatur cum
sententia principali. 473.
- Oppositio sententiarum quam
Conjunctione exprimatur. 468.
- Optativi vis. 301. Optativi usus.
310. 334. 335. Rarior in N. T.
26. 302. Pro Optativo Indica-
tivus. 335. Optativus cum *ἄν*.
343.
- Ordo usitatus vocabulorum
neglectus de industria aut ex
incuria. 524.
- Orthographia in Codd. Mss.
N. T. 30.
- Paragogicae litterae σ et ν . 29.
- Parenthesis. 517.
- Paronomasia. 512.
- Participium num pro Infinitivo.
369. Num pro verbo Finito.
370. Participia duo aut plura

- sine copula καί. 373. Participium Praesentis cum Articulo ad modum Substantivi. 374. 379. Participium Imperfecti. 374. 376. Usus Participii Praesentis. 374. Discrimen inter Participium Aoristi et Perfecti. 377. Participium Perfecti cum notione Plusquamperfecti. 377. Participium Aoristi alicubi reddendum per Futurum exactum. 378. Participia passiva num pro Participiis latinorum in *ndus* aut Adjectivis in *bilis*. 378. Participii structura cum verbo εἶναι. 380. Num γίνομαι periprastice junctum Participio. 381. Participia quânam Conjunctione adhibitâ vertenda sint in verba finita. 382.
- Particularum usus. 391. Minor in Graecitate N. T. quam in attico sermone Particularum copia. 392. Particulae negantes. 488.
- Perfecti Temporis usus. 288. Num pro Aoristo. 289. Num pro Praesenti. 290. 293. De actione futura. 291. Perfectum cum Aoristo junctum. 289. Perfectum et Plusquamperfectum significatu Medio. 275. Plusquamperfecti forma cum notione Imperfecti. 291.
- Persica vocabula in N. T. 20.
- Pleonasmus. 543. Veri pleonasmī. 544. Voces pro pleonasticis falsò habitae. 539.
- Pluralis numerus pro Singulari. 574. De re singulari. 177. Nominum abstractorum. 178.
- Praedicatum vario modo junctum cum suo Subjecto. 383. 385.
- Praegnans syntaxis. 512.
- Praepositionum usus. 392. Praepositiones Genitivo junctae. 395. Dativo. 414. Accusativo. 423. Praepositio cum diverso Casu in eadem sententia. 441. Cum eodem Casu bis posita vario significatu. 442. Duae in eadem sententia Praepositiones eodem significatu. 442. 443. Praepositio nunc adhibita nunc omissa in eadem aut simili enunciatione. 443. Praepositio una non posita pro alia. 444. Plures in eadem sententia congestae Praepositiones. 446. Praepositio quando repetitur. 447. in sententia *comparativa*. 448. Omissa in sententia *relativa*. 448. Praepositiones Adverbiis praemissae. 448. Praepositiones sine Casu. 449. Praepositiones periphrastice

- Adverbia exprimentes. 449.
 Praepositionum cum Verbis structura varia. 452. Praepositiones adhibitae, ubi antiqui simplicem ponebant Casum. 26.
- Praesens an positum pro Futuro. 279. Num pro Aoristo. 282. Praesens nonnumquam unà quoque Perfecti aut Imperfecti vim habens. 283.
- Pronominum usus hebraizans. 170.
- Pronominum personalium loco adhibita ipsa Nomina. 141. Num et pro *anima mea*, *anima tua*. 151. Pronomina *ἐγώ*, *σύ*, reliqua, adhibita cum *oppositione* aut etiam sine eâ. 149. In Casu obliquo posita ante sua Nomina sine emphasi. 150.
- Pronomina genere non convenientia cum nomine ad quod referuntur. 137. Numero non convenientia. 138. Redundantia. 144.
- Pronomen Demonstrativum emphaseos causâ repetitum. 157. Num alicubi per prolepsin adhibitum. 139. Aliquando positum absque praegresso Nomine ad quod refertur. 142. *Οὗτος* et *ἐκεῖνος* quemnam locum occupent in sententia. 150. Emphatice posita. 158.
- Pronomen *τὸ αὐτὸ* seq. Dativo. 146. Pronomen *αὐτός* emphatice positum. *ibid.* *ἑαυτοῦ*, cet. cum primo et secunda Persona constructa. 146.
- Pronominis possessivi loco adhibitum *ἴδιος* vocabulum sine emphasi. 149. Possessivum periphrastice expressum. 150.
- Pronomen *οὗτος* pertinens non ad proxime antegressum nomen, sed ad remotius. 151. *ἐκεῖνος* nonnumquam referendum ad proxime antegressum. 152.
- Pronomen relativum non habens nominis ad quod refertur genus, numerum. 165.
- Pronomen relativum respiciens nomen non proxime antegressum sed remotius. 153. Per *attractionem* positum. 161.
- Pronomina Demonstrativa, Adverbia, in relativis inclusa. 155. *Τούτο*, et *τοῦτο ὅτι*, cum emphasi. 159. *Ταῦτα* de una sola re. 160.
- Pronomen interrogativum *τίς*. 167. *τίς* pro *πότερος*. 168. *Τίς* additum Substantivis ad extenuandum. 169. in Metaphora audaciori. *Ibid.* Ad-

ditum Adjectivis ad augendam eorum notionem. 169.
 Τίς, τί, ad modum Substantivorum adhibita. 170.
 Puristae. 8.

Rabbinismi in N. T. 23.

Sententiarum ordo inversus. 472.

Singularis Numerus colectivo sensu. 173.

Soloecismus. 258. Soloecismos esse in N. T. non negant SS. Patres. 5. 7.

Spiritus asper et lenis. 34.

Synesis generum. 138.

Superlativi usus. 254. Hebraizans loquendi ratio in Superlativo exprimendo. 254.

Syntaxis seniori Graecitati propria. 26.

Temporis notatio per Nominativum *absolutum*. 182.

Tempora verbi. 278. Tempus unum passim pro alio poni, falso dicitur. 279.

Textibus primigeniis, Hebraeo aut Graeco, nihil auctoritatis ademerunt Tridentini Patres. 1.

Trajectio. 526.

Verbum conjunctum habens

Nomen ejusdem cum verbo radice. 228, aut cognatae. 229.

Verba cum duplici Acc. pers. et rei. 230. Passive constructa. 332. cum Dativo aut Genitivo Personae. 272.

Verbo duas tantum formas tribuit K u h n e r, activam et passivam. 266.

Verba transitiva adhibita *neutraliter* aut *reflexive*. 260.

Media. 263. sequente Accusativo. 264. Nonnullae Passivi verbi formae sensu Medio, et nonnullae Medii verbi formae Passivo sensu adhibitae. 266.

Pro *media* forma aliquando adhibita *activa*. 267. 269.

Media forma structa cum Pronomine reflexivo. 269.

Verba, quae vocantur, *deponentia*. 270. *Deponentia Media* et *Deponentia Passiva*.

271. Quo criterio discernatur verbi forma Passiva a Media. 277.

Vocativi usus. 182.

Voces antiquis raro usitatae in recentiore Graecitate frequenter adhibitae. 17. Recens effictae. 77.

Vulgata quo sensu a Patribus Tridentinis declarata fuerit authentica. 1.

II. INDEX ALIQUOT VOCUM ET FORMARUM.

- α** intensiv. 87.
α quando sine Jota subscripto in Crasi. 33.
ἄββᾱ 24.
ἄγε cum Subjecto in Plur. 387.
ἄγγέλλω flex. 62.
ἄγορά sine Artic. 115.
ἄγνυμι flex. 63.
ἄγρός sine Artic. 115.
ἄγω flex. 63.
ἄδελφός omissa vox. 195.
ἄζυμα, **τὰ**. 178.
αἶματα 178.
αἰρέω flex. 63.
αἰώνιος. 47.
ἄκελδαμά 24.
ἄκοίω flex. 63. constr. 201.
ἄκολουθεῖν ὀπίσω 239.
ἄλληλούϊα 24.
ἄλῃθω, **μολο**. 16.
ἄλλά differt a **δέ**. 466. Num adhibeatur pro aliis Conjunctionibus. 474. Usus **ἄλλά** varius. 466 sq. **ἄλλ' ἢ**. 467. **ἄλλά γε**. 526. Num ponatur pro aliis Conjunctionibus. 474, sq.
ἄμαρτάνω flex. 63.
ἄμαρτήση 54.
ἄμφι 402.
ἄν exitus Infinit. num cum Jota subscripto scribendus. 34.
αν pro **ασι** in 3. Perf. Plur. 55.
ἄνά cum Acc. 426.
ἄνάβα 58.
ἀνάγκη de *angustia*. 24.
ἀνατολαί 177.
ἀνάστα 58.

ἀναστᾶς an abundet. 545.

ἀνέλεος 86.

ἄνεμος de plaga coeli. 23.

ἀνέχομαι flex. 64.

ἀνήρ sine Artic. 115.

ἀνοίγειν cum Augm. 50.

ανος exitus Nom. latiniz. 82.

ἀντί cum Genit. 395.

ἀντιλέγειν reniti. 17.

ἀπεκατεστάθη 50.

ἀπείραστος. 84.

ἀπό 395. 399. Differt ab ἐκ 395. Varius ejus usus. 399 sqq. Cum verbis edendi et sumendi quid ex aliquo. 200. Post verba cum ἀπό compositis. 453. Cum Adverbiis, ut ἀπό πρῶτ', alia. 484. ἀπὸ μακρόθεν. 544.

ἀποδῶη 58.

ἀποκριθῆναι de eo qui incipit dicere.

ἀποκτείνω flex. 64

ἀποκτέννεσθαι 65.

ἀπόλλυμι flex. 65.

ἀπώσαμην. 49.

ἀπώσατο 76.

ἄρα et οὖν quid differant. 470.

ἄρα οὖν junctae. 470. ἄρα primum in enunciatione locum occupans. 526.

ἄρα interrog. usus. 509.

ἄργός tripl. exit. 47.

ἄρπάζω flex. 65.

ἀρχή sine Artic. 116.

ἀρτέμων declin. 63.

ἄρχεσθαι num pleonastice dicitur. 547.

ἄσεβειν struct. 224.

αρχος, αρχης exit. Nom. 41.

ἀτενίζειν 87.

αὐτός in casu recto vis. 146.

Respiciens Nomen in antegressa oratione non expressum. 143. Additum Nomini perspicuitatis causâ, aut Relativo, ex Hebraismo. 144.

καὶ αὐτός pro Relativo, 154.

ὁ αὐτός 146. ὁ αὐτός seq.

Dativo. 146. τὰ αὐτά cum

Genit. 146. αὐτοῦ ante No-

men regens positum. 150.

αὐτὸ τοῦτο. 140. τοῦτο

μέν—τοῦτο δέ. 140.

ἀφέθησαν 61.

ἀφείς 61.

ἀφελῶ 63.

ἀφέωνται 61.

ἀφοριεῖ 52.

ἀφοριεῦσιν 52.

αὐθεντεῖν seq. Genit. 17.

αὔξω 25.

αὐξάνειν flex. 65.

αὔρα omissa vox. 532.

βαρέω flex. 65.

βασκαίνειν struct. 223.

βάτος genus 42.

βέβαιος 48.

βιβλαρίδιον 82

βιώσαι 66.

- βλασφημεῖν 225.
 βλέπειν ἀπό 227.
 βούλει pro βουλή. 54.
 γαμέω flex. 66.
 γαμίσκω 79.
 γάμοι Plur. 187.
 γάζα 20.
 γαμησάτωσαν 55.
 γάρ, origo et signif. 471.
 Saepius repetita. 472. Num
 aliarum Conjunctionum loco
 adhibita. 473. 474.
 γέννα 24.
 γελάω flex. 66.
 γενέσθαι, τὰ 178.
 γεύεσθαι θανάτου 23.
 γῆ sine Articulo. 116. ommissa.
 532.
 γήρει pro γήρεϊ 43.
 γίγνομαι flex. 66.
 γίνεσθαι εἰς τι 186. γίνομαι
 cum Particip. 381. καὶ ἐγένετο
 pleonastice. 546.
 γινώσκομαι num habeat notio-
 nem formae *Hoktal* hebr.
 276.
 γλωσσόκομον 81.
 γνωριοῦσι 52.
 γονεῖς in acc. Plur. 43.
 γράφω usus in Aor. 298.
 γυνή omissum. 195.
 δὲ significatio. 466. Num alia-
 rum Conjunctionum loco
 adhibeatur. 475. Non statim
 subjectum post μὲν. 521.
 δεῖπνον sine Artio. 116.
 δεκαδύο 23.
 δεσμός in Plur. 42.
 δεύτερος de duobus. 253.
 δεύτερον *secunda vice*. 259.
 δευτερόπρωτος. 86.
 διά cum Genit. notio. 407. Num
 de causa principali. 409. διά
 cum Acc. notio. 427. Num seq.
 Acc. *de causa*. 428. Usus pe-
 riphrastricus. 449. Post Verba
 cum διά compositis. 457.
 διάβολος sine Artic. 116.
 διαπατριβή 88.
 διαπονεῖσθαι, *indignari*. 17.
 διδῶσι 57.
 διδῶμι flex. 67.
 διψᾷ 56. cum Acc. 204.
 δόξω 67.
 δοκεῖν num pleonastice. 547.
 δυνάμεις de *miraculis*. 23.
 δύνασαι 54.
 δύνασθαι num pleonastice. 547.
 δύνη 55.
 δύο δύο 27. *binī*. 257.
 δυοῖ in Dat. 43.
 δώη 58.
 δώση 58.
 εἰάν cum variis Verbi Modis.
 318 sqq. εἰάν et εἰ conjunctab
 325. εἰάν pro εἰ 344.
 εἰαυτοῦ de 1 et 2 Pers. 146.
 ἐβάσκανα 52.
 ἔγημα 66.
 ἐγγύς cum Genit. 198.
 ἐγενήθη 66.

ἐγενόμην unde 66.

ἐγκαίμια 178.

ἐγκαινίζειν 23.

ἔγνωσαν 55.

ἔγραψα 298. sq.

ἐγώ, σύ, cet. usus, 148.

εἰ cum variis verbi Modis. 318.

εἰ ἄρα 335. εἰ μὴ et εἰ οὐ

493. εἰ in juramento impre-

catorio. 501. εἰ in interroga-

tione recta et obliqua. 503.

εἰ δὲ μὴ elliptice. 529.

εἶδω flex. 67.

εἶλατο 51.

εἰμί 59.

εἶναι εἰς τι 186. εἶναί τινος 198.

εἶπα 68. εἶπόν. 68.

εἰπάτωσαν. 55.

εἰς usus varius. 423, sqq. Pa-

raphrastice adhibita. 449.

post verba cum ἀνά, ἐν,

εἰς, ἐπί, composita. 454, sqq.

Num per εἰς Nominativus

periphrastice exprimatur.

186. Num εἰς pro ἐν pona-

tur. 444. Num sit nota Dativi.

213. sqq. Num Accusativi.

231 sq.

εἰλκομένος 50.

εἴρηκαν 55.

εἰς pro τίς 102. εἰς τίς 108.

εἰς pro πρῶτος. 256. εἰς μὲν-

εἰς δὲ 171. εἰς — καὶ εἰς — εἰς

εἰς 172. εἰς καθ' εἰς 258. εἰς

praemisso ἀνά. 258.

εἵχων 56.

ἐκ cum Genit. usus. 396. Non

ponitur pro ἐν. 394. 398.

Periphrastice adhibetur. 450.

Post verba cum ἐκ composita.

455. Cum Attractione. 515.

ἐξ οὗ, unde 138.

ἐκαστος ut Adjectiv. 113. Non

construitur cum Praedic.

Plur. 384.

ἐκβάλλειν ἔξω. 544.

ἐκεῖ num pro ἐκεῖσε. 487.

ἐκεῖνος num etiam referatur

ad Nomen proxime antegres-

sum. 152. Quem locum in

enunciatione occupet. 150.

ἐκεῖνος cum Nomine con-

structum 167.

ἐκέρδησα 71.

ἐκκλησία sine Artic. 116.

ἐκλέγεσθαι ἔν τινι num dicatur.

229.

ἐκρυβον 72.

ἐκτός εἰ μή. 546.

ἐκχεῶ 68.

ἐλάκησα 72.

ἐλαχιστότερος 48.

ἐλεάω 69.

ἔλεος 45.

ἐλείσομαι 69.

ἐλλογεῖν 79.

ἐμνηστευμένος. 50.

ἐμώρανα 52.

ἐμπιπλῶν 57.

ἐμός sensu Objectivo. 151.

ἐμπορεύεσθαι τινα 226.

ἐν cum Dativ. usus varius. 414.

- Num pro εἰς 444, sqq. Usus periphrasticus. 450. Pro simplice Dativo non adhibetur. 281. Nec pro Accusativo objecti. 229.
- ἐνεγκας 75.
- ἐνέπαιξα 73.
- ἐνεργεῖν, ἐνεργεῖσθαι 270.
- ἐνι (ἔστι) 60
- ἐνοχος 198.
- ἐντρέπεσθαι 227.
- ἐνώπιον 215.
- ἐνωπίζεσθαι 11.
- ἐξεπέσκατε 51.
- ἐξήρανα 52.
- ἐξώθει 487.
- ἐξομολογεῖσθαι de laudanda Deo. 23.
- ἐξ οὗ, unde. 138.
- ἐπαινέσω 69.
- ἐπαισχύνθη 52.
- ἐπάνω Cardin. Numero junctum. 258.
- ἐπεὶ οὐ, μή. 495.
- ἔπειτα μετὰ τοῦτο. 544.
- ἐπιχειρεῖν num pleonastice. 547.
- ἐπεμψα 298. sq.
- ἐπί cum Genit. usus varius. 404. Cum Dativo. 419. Cum Acc. 439. Usus periphrasticus. 450. Diverso Casui juncta in una eademque enunciatione. 441. ἐπὶ τρίς. 440. ἐφ' ᾧ 420.
- ἐπιούσιος 84.
- ἐπιωρεῖν flex. 69.
- ἐπιτιθέασι 57.
- ἐπιφᾶναι 75.
- ἐπιφαύσει 75.
- ἐπτά pro ἐπτάκις. 259.
- ἐραβδίσθην 51.
- ἐρώπιος 51.
- ἐρώπιον 51.
- ἐραιοῖ forma Rhem. 44.
- ἐρεύγεσθαι, eloqui. 172.
- ἔρχεσθαι εἰς τὸν κόσμον 25.
- ἐσήμανα 52.
- ἐρημος 48.
- ἐριθεία 81.
- ἔρχομαι flex. 69.
- ἐστός 58
- ἐστήκεσαν 57.
- ἔστι ellipsis frequent. 529.
- Num ubi 'arstare' significet. 530.
- ἔσωτέρος 48.
- ἐστὼς, ἐστῶτες 58.
- ἔσωθεν 487.
- ἐτέλεσα 56.
- ἔτι cum Comparativo. 252.
- trajecta. 525.
- εὐαγγελίζεσθαι struct. 210.
226. 230.
- εὐδοκεῖν ἐν τιμῇ 238.
- εὐράμην 70.
- εὐρίσκειν χάριν 11.
- εὐχαρίστειν cum Acc. 225.
- εώρακαν 55.
- εὔχεσθαι cum Augm. 49.
- ἔχεσθαι τινος 198.
- ἐωνησάμην 76.

- ἕως constr. 326. Ut Praepositio. 485. *θριαμβεύειν* transitivè. 17. *θύρα* sine Artic. 117. *θύραι* 177.
- ζάω, ζήσω 70. *ἰδού* structura. 523. *ἴδιος* pro Possess. Pron. 149. *ἱερχώ* declin. 46. *ἱεουργεῖν* transitivè 223. *Ἰησοῦς* declin. 46. *ἱλαστήριον* 83. *ἱμάτιον* omissa vox 582. *ἵνα* notio. 478 sqq. Num dicatur de eventu. 479. 480. Constr. 310. Imperativi quaedam periphrasis per *ἵνα*. 346. *ἵνα* seq. Coniunctivo pro Infinitivo. 366. Pro *ὅτι* non temere ponitur. 481. *ἵνα τί* 169. Num *ἵνα* aliquando omissum. 369. *ἴσα* Adverb. 178. *ἴστανω* flex. 70. notio. 262. *ἴστωμεν* 57. *Ἰωσήφ* declin. 46.
- ζητεῖν τὴν ψυχὴν τῶς 22. *καθ' εἰς* 258. *κάθη* 62. *κάθου* 62. *καθά* 32. *καθώς*.
- ἡ cum Comparativo. 248, sq. Non ponitur pro καί. 465. *καὶ* unica notio est et ac etiam 462; sed varia vis. 450. Ut valeat *attamen*, itaque. 460. Ut valeat *ὅτε*, et *ὅτι* sive γάρ 461. Inducit apodosin orationis. 461. Praepositur interrogationibus *mirantis* aut *indignantis*. 461. Postposita
- ἡ an vim interrogationis habeat. 509. *ἡμέρα* omissa vox. 582. *ἡμίση*, *ἡμίσεως*, 48. *ἡμην* 59. *ἡξα* 70. *ἦσθα* 59. *ἦριον* exitus Nom. 83. *ἦτω* 59. *ἦττασθαι* struct. 212. *ἦφι* 61. *ἦρχομαι* 69.
- ἡβουλόθην. 26. *θάλασσα* sine Artic. 117. *θάλλω* flex. 70. *θάνατος* sine Artic. 117. *θέλειν* ἢ *ἵνα* 249. *θέλεις*, *εἵπομεν* 308, sq. *θέλω* *ἵνα* 366. *θεός* sine Artic. 117. *θεέ* 42.

- particulis *interrogantis* τίς, τι, aliis, harum vim intendit. 461. Vim habet *adversativam* 461 sq. *epezegeticam*. 462. Ubi *partem* aliquam connectit cum *toto*, excellentiam quamdam parti tribuit. 462. Ut valeat Germanorum *eben*, *ja*, 462, sq. Καὶ pleonastice adhibita in oratione comparativa. 463 545. καὶ γὰρ quid? 463. καὶ—τε 493, sq. καὶ—καὶ 464. τε—καὶ et τε καὶ 464. ὥς—καὶ 465. καὶ non ponitur pro ἢ 465.
- καιρός sine Articulo 118.
 καλέσω, ἐκάλεσα 56.
 καμμύειν 16.
 καρπός τῆς ὀσφύος 12.
 κατά cum Genit. notio varia. 411. cum Acc. 429. Usus periphrasticus. 451. Num Genitivi faciat periphrasin. 194. Κατά seq. Acc. Pron. Pers. loco Possessivi Pron. 150.
- κατάβα 58.
 κατακαήσομαι 71.
 κατακρίνειν θανάτῳ 209.
 καταλείπω flex. 71.
 κατακαυχᾶσθαι. 54.
 κατεαγῶ 49.
 κατέαξαν 49.
 κατεαγῶσιν 49.
 κατειλήφθη 49.
 κατειργάσατο 50.
- κατενῶπιον 88.
 κατέναντι 88.
 κατώτερος 48.
 καυχάσθαι 54.
 καυθήσωμαι? 52.
 κεκέρασμαι 71.
 κέκτημαι 293.
 κερδαίνω flex. 71.
 κερδηθήσονται? 52.
 κλαύσω 71.
 κλεῖν Acc. Sing. κλείς Acc. Pl. 44.
 κλέψω 71.
 κοινωνεῖν struct. 201.
 κόλποι 178.
 κόσμος sine Artic. 118.
 κράξω 72.
 κρύπτω flex. 72.
 κτίσις sine Artic. 118.
 κύριος et ὁ κύριος 118.
 κύω 72.
- λάσκω flex. 72.
 λευκᾶναι 52.
 λιμός Gen. fem. 42.
 μα, μος exit. Subst. 79, sq. μάγος, μαγεύειν, μαγείαι 20.
 μᾶλλον junctum Comparativo 252.
 μαθητεύειν, docere. 17.
 μανθάνειν cum Infin. et cum Particip. 370.
 μανθανέτωσαν 55.
 μαρὰν ἀθά 24.
 μεγιστᾶνες 20.
 μειζότερος 48.

- μενούργε primum in enuncia-
 tione locum occupans. 526.
 Μεσσίας 24.
 μέλλειν cum Infinit. Fut. et
 Praes. 365.
 μεμενήκεισαν 50.
 μὲν — δὲ. *Mèn solitarium*. 520.
 ἀλλά καὶ aut ἔπειτα pro δὲ
 post μὲν. 521. ἀλλά pro δὲ
 post μὲν 468. μὲν. non suo
 loco positum. 526. μὲν *per se*
 positum. 522. μέντοι 466.
 μετά cum Genitivo. 406. cum
 Acc. 433.
 μετέχειν struct. 201.
 μεσημβρία sine Artic. 119.
 μέσον sine Articulo. 118. tam-
 quam Adverbium. 486.
 μετοικιῶ 52.
 μιαίνω flex. 72.
 μή differt ab οὐ 488. Usus cum
 Infinitivo. 489. Cum Impera-
 tivo. 490. Cum Participio.
 491. Post Relativa ὅς ἂν, cet.
 492. In sententia *conditio-*
nali. 493. In negativa inter-
 rogatione. 510. Μή, μήπως,
 cet. structura. 502, sqq. μή
 ut ne. 504. μή, ne, ne forte.
 504. οὐ μή emphaticum. 506.
 μή οὐ interrogantis. 511. μή
 semel positum ad duo enun-
 ciationis membra referen-
 dum. 499.
 μήδε differt a μήτε. 496.
 μήτε—καὶ 499.
- μήπως cum Praet. Indicat. 505.
 Cum duplici Modo. 505.
 μήποτε struct. 504, sq.
 μήτε differt a μήδε 496. μήτε—
 μήτε 496.
 μήδε—μήτε 498.
 μήτηρ omissum. 195.
 μος exit. Nom. 79.
 Μωϋσῆς declin. 46.
 ν ἐφελκ. 29.
 ν a fine Acc. 45.
 νεκροί sine Artic. 119.
 νίπτω 72.
 νοῦ 41.
 νόμος sine Artic. 119.
 νυνί 17.
 ξηρά, ἡ, de continente terra. 11.
 ὁδός omissa vox. 532.
 ὀδυνᾶσαι 54.
 ὁ μὲν—ὁ δὲ 133. οἱ μὲν—ἄλλοι
 δὲ. 133. οἱ δὲ sine praegresso
 οἱ μὲν. 133, sq. οἱ μὲν — οἱ
 δὲ ad modum demonstrativi
 Pronom. 134. οἱ Χλόης. 135.
 οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. 135. ὁ
 num pro relativo Pronom.
 136.
 οἰκτηρήσω 72.
 ὄλλυμι flex. 73.
 ὀμνύω flex. 73. constr. 225.
 ὅμοιος termin. fem. 47. Cum
 Genit. 198. Cum Dativo 210.
 ὁμολογεῖν εν. 229.
 ὀνειδίζειν cum Acc. 225.

ὅμως non suo loco posita vox.
525.

ὅπως 473. struct. 310, sqq.
Num pro ὥστῃ. 481. ὅπως
ἄν 343.

ὁρέων 44.

ὁρθοτομεῖν 87.

ὅς aliquando referendum ad
nomen remotius. 153. Num
ὅ alicubi pro interrogativo
τί. 166. ὅς ἄν cum variis
modis. 341 sq. ὅς ἐάν 344.
ὅς μὲν—ὅς δὲ 134. ὅς μὲν—
ἄλλος δὲ 134. Duae aut
plures sententiae conjunctae
ope Pronominis relativi
166, sq.

οσαν flexura 3 Pers. Plur. in
Temporibus historicis. 55,
sq.

ὅστέα, ὅστέων 42.

ὅστις ἄν 342.

ὅταν struct. 327.

ὅ, τι 478.

ὅτι notio 471. 478. Num pro
aliis Conjunctionibus adhi-
beat. 478. cum Infinitivo.
368, sq.

ὅ differt a μή 488. Junctum
Participio. 491. Junctum ver-
bo aut Substantivo ad con-
trariam notionem exprimen-
dam. 489. οὗ cum accentu,
in responso. 489. ὅστις οὗ
492, sq. εἰ μή et εἰ οὐ quid
differant. 493, sqq. Post ὥστῃ

cum verbo Finito 495. Post
ὅτι et ἔπει 495. Post ὅτε
495, sq. οὐκ—ἀλλά 499, sq.
οὐ μόνον—ἀλλά 500. οὐ μόνον
δὲ elliptice. 529. οὐ πᾶς pro
οὐδεὶς 170, sq. οὐ—οὔτε 498.
οὐ μὴ emphaticum. 506. οὐ
μὴ in interrogando. 511. ὅρα
μὴ 504. οὐ in interrogando.
510. οὐ cum Futuro in im-
perando 346. 503. οὐ non
suo loco posita vox. 525.

οὐαί, ἦ. 179.

οὐδέ differt ab οὔτε 496. οὐδέ—
οὔτε 497. οὔτε ne-quidem.
497. 498. οὐ—οὔτε 498.

οὐδεὶς ἐστίν ὅς vel ὅστις. 333.

οὐθεν pro οὐδέν 16.

οὔκουν et οὔκοῦν 511.

οὔν notio et usus. 469. Num
ponatur pro aliis Conjun-
ctionibus. 477, sq.

οὐρανός sine Artic. 119.

οὐράνιος exit. fem. 47.

οὔτε—οὔτε 496. οὔτε—καί 499.

οὗτος nonnumquam relatum
ad remotius. 151. Quemnam
in sententia locum occupet
150. 158. Ante ὅτι, ἵνα 159.
Cum Artic. 107.

ὀφείλημα de peccato 11.

ὀφελον cum Indicat. 337.

ὀφθαλμός sine Artic. 120.

ὀψει pro ὀψῇ 54.

ὀψησθε 73.

ὦ exit. Verbor. 77.

- πᾶλιν αὖθις. 544.
 πάντῃ ἀπ' πάντῃ 84.
 παθητός 84.
 παίζειν flex. 73.
 παρά cum Genit. 395. Cum ver-
 bis passivis. 396. cum Dativo
 396. 421. cum Acc. 433.
 In oratione comparativa. 249.
 Num periphrastice adhibea-
 tur. 194.
 παραβολεύεσθαι 78.
 παραδιατριβή 88.
 παρακαλεῖν, rogare. 16.
 παρακαταθήκη 88.
 παρελάβοσαν 56.
 παρεμβολή 16.
 πᾶς cum Artic. 107. sqq. πᾶς
 de eo quod summum est in
 aliquo genere. 108. πᾶς pro
 παντοδάπος, παντοῖος. 110.
 οὐ—πᾶς pro οὐδεὶς 171.
 πατήρ sine Artic. 120.
 πεινᾶν flex. 66.
 πείσμονή 80.
 πέμπειν in Aor. usus. 298.
 πεποιήκεισαν 50.
 περί cum Genit. 402. περί et
 ὑπέρ. 443. Cum Acc. 437. Num
 periphrastice adhibeatur. 194.
 περιούσιος 84.
 πέρατα τῆς γῆς de terra longin-
 qua. 24.
 περιτίθεασι 87.
 πετώμενον 73.
 πηχῶν 44.
 πίεσαι 73.
 πίομαι Fut. a πίνω 76.
 πίπτω flex. 73.
 πιστεύειν εἰς, ἐπὶ τινά 215.
 πιστικός 84.
 πλησίον, ὁ πλησίον? 127.
 πλοός in Genit. 42.
 πλούσιος struct. 202.
 πλοῦτος ὁ et τὸ. 45.
 πνεῦμα ἁγίον sine Artic. 120.
 ποιεῖν et ποιεῖσθαι 268.
 ποιήσειαν 55.
 πολλοί et οἱ πολλοί 95.
 πότε, ποῦ in obliqua interro-
 gatione. 510.
 πρὶν, πρὶν ἢ 360.
 πρὸς cum Genit. 404. Cum
 Dativ. 422. Cum Acc. 435.
 Usus periphrasticus. 451.
 προσήλυτος 84.
 προσκυνεῖν struct. 210,
 προστιθέναι pro Adverb. 484.
 πρόσωπον sine Artic. 120.
 προσωποληπτεῖν 87.
 προφητεύειν cum Augm. 49.
 πρῶτος pro εἰς. 256. pro πρέτε-
 ρος. 252.
 πύλη omissa vox.
 ρεύσω 73.
 ρεραντισμένοι 51.
 σάββατον declin. 42.
 σαλπίζω flex. 74.
 σάρκινος ei σαρκικός 85.
 σημαίνω flex. 74.
 σίτος in Plur. 42.

- σκέπτομαι flex. 74.
 σκότος 45.
 Σολομῶν declin 46.
 σπείρης 41.
 σπουδάζω flex. 74.
 στηρίζω flex. 74,
 συγγενίς vox forma feminina a
 συγγενής 47.
 σύν 418.
 συναντιλαμβάνεσθαι 88.
 συνιοῦσι 62.
 ταῦτα de una aliqua re. 160.
 τάχιον Neutr. Comparat. 48.
 τε differt a καί 463. τε—τε
 464. τε—καί 464, sq. τε non
 suum occupans locum. 526.
 τέτυχε 74.
 τιθέασι 57.
 τίς non pro εἴ τις, τι. Junc-
 tum Substantivis et Adjectivis
 169. Adhibitum ad modum
 Substantivi. 170. τίς ut va-
 leat *circiter*. 170.
 τίς in obliqua interrogatione.
 168. pro πότερος. 168. τίς
 ἐστίν ὅς cum Indicativo. 334.
 τὸ integrae enunciationi prae-
 missum. 135.
 τοίνυν in principio sententiae.
 526.
 τοιοῦτος cum Artic. 113.
 τοῦ pro τούτου 135.
 τρίτον, *tertia vice*, 259.
 τυγχάνειν struct.
 τωσαν exit. 3 Plur. Imper. 55.
 ὑγιή 43.
 ὕδωρ omissa vox. 532.
 υἱός periphrasi inserviens. 243.
 ὑπάρχειν cum Particip. 381.
 ὑπέρ cum Genit. 412. cum Acc.
 432.
 ὑπό cum Genit. 398. cum Acc.
 438.
 φάγεσαι 74.
 φορέσω, ἐφορέσα 56.
 φυείς 75.
 φύω 262.
 χειλέων 44.
 χρήζειν struct. 201.
 χρηματίζειν, *vocare, appella-*
re. 17.
 ψηλαφήσειαν 55.
 ω exitus acc. 41.
 ὠδίν 44.
 ὦν Particip. Imperf. 376.
 ὠνησάμεν 76.
 ὦρα sine Artic. 120. omissa
 vox. 533.
 ὠρώμεν 73.
 ὥς 326. 465, sq. ὥς—οὕτως.
 465.
 ὥς—καὶ. *ibid.*
 ὥστε, cum Infinit. 337. cum
 verbo finito. *ibid.* ὥστε οὐ
 (μή) 495.

III. INDEX LOCORUM S. SCRIPTURAE

PLUS MINUSVE EXPLANATORUM.

Matth. 1, 11.—191.	Matth. 5, 48.—346.
» 1, 18.—477.	» 6, 1.—529.
» 1, 22.—479.	» 6, 2.—293. 328.
» 1, 24.—462.	» 6, 3.—316.
» 2, 4.—282.	» 6, 5.—503.
» 2, 7,— 91.	» 6, 12.— 11.
» 2, 20.—174.	» 6, 24.—198.
» 2, 23.—443. 481.	» 6, 30.—375.
» 3, 10.—281.	» 7, 3.—309.
» 3, 12.—144.	» 7, 8,—283.
» 3, 14.—287.	» 7, 9.—168. 511.
» 3, 17.—298.	» 7, 10.—465.
» 4, 4.—300. 420.	» 7, 12.—478.
» 4, 23.—190.	» 7, 21.—171.
» 5, 1.— 99.	» 9, 8.—174.
» 5, 19.—344.	» 9, 13.—300.
» 5, 20.—253.	» 9, 15.—440.
» 5, 22.—109. 214. 537.	» 10, 5.—190.
» 5, 34.—417.	» 10, 11.—342.
» 5, 41.— 20.	» 10, 18.—439.
» 5, 45.—471. 478.	» 10, 20.—499.
» 5, 46.—281.	» 10, 26.—477.

Matth. 10, 32.—478.	Matth 22, 36.—254.
» 10, 38.—215.	» 23, 2.—297.
» 10, 42.—532.	» 23, 5.—476.
» 11, 20.—297.	» 23, 25.—486.
» 11, 26.—183.	» 23, 33.—308.
» 12, 12.—477.	» 24, 5.—420.
» 12, 15.—143.	» 24, 17.—394.
» 12, 30.—491.	» 24, 22.—171.
» 12, 41.— 94. 407. 426.	» 24, 26.—175.
» 13, 32.—252.	» 24, 38.—162.
» 14, 7.—406.	» 24, 40.—282.
» 14, 24.—486.	» 25, 9.—505.
» 14, 36.—341.	» 25, 20.—420.
» 16, 26.—129.	» 25, 24.—157.
» 16, 34.—335.	» 25, 27.—340.
» 17, 18.—139. 316.	» 25, 34.—192.
» 17, 32.— 20.	» 26, 2.—279.
» 18, 1.—252.	» 26, 8.—176.
» 18, 8.—248.	» 26, 23.—445.
» 18, 21.—283.	» 26, 45.—345.
» 18, 22.—259.	» 26, 54.—308. 478.
» 19, 2.—143.	» 26, 65.—268.
» 19, 3.—432.	» 26, 67.—133.
» 19, 8.—436.	» 27, 12.—222.
» 19, 13.—314.	» 27, 22.—477.
» 19, 22.—380.	» 27, 23.—371.
» 20, 1.—213.	» 27, 29.—183.
» 20, 28.—395.	» 27, 33.—166.
» 21, 7.—175.	» 27, 40.—374. 378.
» 21, 23.—222.	» 27, 44.—175.
» 21, 41.—141.	» 27, 66.—407.
» 21, 42.—163. 242. 396.	» 28, 1.—256.
» 22, 5.—149.	» 28, 10.—17. 138.
» 22, 23.—474.	Marc. 1, 4.—191. 381.
» 22, 28.—102.	» 1, 7.— 92.
	» 1, 44.—500.

Marc. 1, 45.—246.
 » 2, 1.—445.
 » 2, 3.—283.
 » 2, 8.—336.
 » 3, 2.—333.
 » 3, 20.—497.
 » 3, 21.—396.
 » 4, 19.—194.
 » 4, 29.—260.
 » 5, 14.—284.
 » 5, 15.—283.
 » 5, 22.—346.
 » 5, 26.—396.
 » 5, 42.—197.
 » 5, 39.—499.
 » 6, 3.—103.
 » 6, 7.—257.
 » 6, 16.—163. 514.
 » 6, 21.—220.
 » 6, 39.—233.
 » 6, 40.—257.
 » 6, 56.—341.
 » 7, 11.—517. 538.
 » 7, 19.—388. 541.
 » 7, 36.—252.
 » 8, 1.—244.
 » 8, 6.—313.
 » 8, 12.—501.
 » 8, 19.—214.
 » 9, 2.—381.
 » 9, 8.—474.
 » 9, 11.—478.
 » 9, 17.—299.
 » 9, 20.—181.
 » 9, 29.—478.
 » 10, 13.—314.

Marc. 10, 30.—407.
 » 10, 32.—380.
 » 10, 37.—171.
 » 11, 13.—335.
 » 12, 5.—529.
 » 12, 24.—159.
 » 12, 26.—405.
 » 12, 28.—179.
 » 12, 30.—184.
 » 13, 10.—214.
 » 13, 25.—380.
 » 14, 3.—191.
 » 14, 6.—246.
 » 14, 8.—484.
 » 14, 12.—286.
 » 14, 13.—191.
 » 14, 19.—258.
 » 15, 6.—286.
 » 15, 8.—528.
 » 15, 21.—20.
 » 15, 24.—440. 539.
 » 15, 39.—532.
 » 15, 43.—380.
 » 15, 44.—289.
 » 16, 2.—256.
 » 16, 8.—475.
 Luc. 1, 1.—294.
 » 1, 17.—143.
 » 1, 20.—395.
 » 1, 28.—254. 432.
 » 1, 34.—283.
 » 1, 37.—300.
 » 1, 51.—297.
 » 1, 56.—421.
 » 1, 59.—287.
 » 1, 62.—344.

Luc. 1, 64.—540.

» 1, 73.—163. 516.

» 2, 1.—265.

» 2, 8.—229.

» 2, 12.—379.

» 2, 14.—417.

» 2, 15.—461.

» 2, 31.—430.

» 2, 35.—343. 481.

» 2, 41.—216.

» 3, 5.—532.

» 3, 13.—250.

» 3, 23.—381.

» 3, 35.—381.

» 4, 10.—358.

» 4, 15.—382.

» 4, 16.—222.

» 4, 20.—91.

» 4, 25.—444.

» 5, 1.—380.

» 5, 19.—532.

» 5, 37.—146.

» 6, 17.—400.

» 6, 18.—485.

» 7, 12.—222.

» 7, 19.—280.

» 7, 30.—213.

» 7, 45.—533.

» 8, 10.—479.

» 8, 29.—219.

» 8, 43.—416.

» 8, 45.—214.

» 8, 54.—183.

» 9, 3.—361.

» 9, 26.—185.

» 9, 28.—182.

Luc. 9, 54.—308.

» 9, 55.—197. 535.

» 10, 1.—257.

» 10, 11.—264.

» 10, 13.—384.

» 10, 29.—127.

» 10, 40.—438.

» 10, 42.—254.

» 11, 4.—109.

» 11, 5.—309.

» 11, 7.—445.

» 11, 12.—325.

» 11, 18.—471.

» 11, 19.—438.

» 11, 29.—192.

» 11, 44.—460.

» 12, 4.—160.

» 12, 20.—268.

» 12, 47.—229. 531.

» 12, 51.—467.

» 12, 52.—419.

» 12, 58.—476.

» 13, 1.—541.

» 13, 2.—249. 434.

» 13, 22.—331.

» 14, 22.—432.

» 14, 31.—415.

» 15, 7.—248.

» 15, 26.—168.

» 16, 2.—539.

» 16, 8.—250.

» 16, 19.—462.

» 17, 1.—359.

» 17, 2.—249.

» 17, 24.—532.

» 18, 9.—98.

Luc. 18 , 14.—249.	Joh. 2 , 9.—284.
» 18 , 19.—336.	» 3 , 6.—179.
» 18 , 31.—212.	» 3 , 10.—102.
» 18 , 34.—143.	» 3 , 20.—483.
» 19 , 4.—532.	» 3 , 23.—398.
» 19 , 7.—422.	» 3 , 33.—298.
» 19 , 37.—244. 423.	» 3 , 36.—280.
» 19 , 42.—538.	» 4 , 1.—284.
» 19 , 48.—300.	» 4 , 4.—304.
» 20 , 11.—485.	» 4 , 6.—548.
» 20 , 15.—483.	» 4 , 22.—493.
» 20 , 20.—203.	» 4 , 24.—460.
» 20 , 26.—203.	» 4 , 39.—523.
» 21 , 6.—180.	« 4 , 44.—477.
» 22 , 23.—332.	» 4 , 45.—174.
» 22 , 42.—538.	» 4 , 47.—293.
» 22 , 49.—300.	» 5 , 2.—419. 533.
» 23 , 15.—221.	» 5 , 14.—376.
« 23 , 44.—461.	» 5 , 24.—292.
» 23 , 45.—129.	» 5 , 29.—191.
» 23 , 51.—518.	» 5 , 30.—537.
» 23 , 53.—500.	» 5 , 32.— 97.
» 24 , 18.—523.	» 5 , 36.—253.
» 24 , 21.—336. 418. 526.	» 5 , 37.—494.
» 24 , 32.—380.	» 5 , 45.—290.
» 24 , 47.—236.	» 6 , 1.—192.
» 27 , 40.—532.	» 6 , 3.— 94.
Joh. 1 , 6.—382. 396.	» 6 , 29.—156. 157.
» 1 , 8.—347. 534.	» 6 , 36.—280. 464.
» 1 , 13.—178.	» 6 , 45.—192.
» 1 , 15.—293.	» 6 , 57.—428.
» 1 , 16.—395. 462.	» 7 , 15.—491.
» 1 , 18.—376. 445.	» 7 , 22.—398. 533.
» 1 , 34.—291.	» 7 , 24.— 93.
» 1 , 39.—516.	» 7 , 35.—191.
» 1 , 49.—376.	» 7 , 48.—467.

Act. 17, 11.—406.
 » 17, 18.—134. 343.
 » 17, 21.—250.
 » 17, 22.—251.
 » 17, 28.—135.
 » 17, 31.—417.
 » 18, 6.—530.
 » 19, 3.—426.
 » 19, 24.—376.
 » 19, 27.—465.
 » 19, 29.—383.
 » 19, 33.—211.
 » 19, 34.—181.
 » 20, 3.—181. 273.
 » 20, 13.—275.
 » 20, 28.—153. 264.
 » 21, 2.—375.
 » 21, 8.—131.
 » 21, 16.—164.
 » 21, 38.—93.
 » 22, 3.—526.
 » 22, 9.—525.
 » 22, 22.—303.
 » 22, 25.—331.
 » 22, 30.—396.
 » 23, 3.—375.
 » 23, 6.—197.
 » 23, 9.—538.
 » 23, 22.—523.
 » 23, 27.—131.
 » 23, 30.—518.
 » 24, 5.—372.
 » 24, 17.—408.
 » 24, 21.—162.
 » 34, 10.—250.

Act. 25, 11.—265. 284.
 » 25, 16.—329.
 » 25, 24.—500.
 » 26, 2.—405.
 » 26, 22.—477.
 » 26, 31.—284.
 » 27, 1.—274.
 » 27, 3.—353.
 » 27, 10.—368. 520.
 » 27, 13.—250.
 » 27, 14.—143.
 » 27, 34.—404.
 » 27, 37.—111.
 » 27, 38.—93.
 » 27, 39.—324.
 » 28, 1.—358.
 » 28, 3.—268.
 » 28, 14.—419.
 » 28, 23.—402.
 » 28, 43.—460.
 Rom. 1, 4.—191.
 » 1, 5.—188.
 » 1, 9.—416.
 » 1, 10.—405.
 » 1, 13.—463.
 » 1, 15.—240.
 » 1, 16.—256.
 » 1, 17.—189.
 » 1, 19.—240.
 » 1, 20.—240.
 » 1, 24.—277. 359. 446.
 » 1, 25.—435.
 » 1, 26.—242.
 » 1, 32.—382.
 » 2, 1.—185.

Rom. 2, 4.—240.	Rom. 7, 2.—191. 323.
» 2, 7.—190.	» 7, 3.—382.
» 2, 14.—132.	» 7, 21.—145.
» 2, 25.—323.	» 7, 24.—184. 192. 242.
» 2, 26.—142. 232.	» 8, 2.—131.
» 2, 27.—411.	» 8, 3.—156. 182. 235.
» 2, 29.—528.	520.
» 3, 2.—477.	» 8, 8.—475.
» 3, 8.—514.	» 8, 11.—428.
» 3, 19.—212.	» 8, 12.—358.
» 3, 24.—219. 383.	» 8, 18.—437.
» 3, 25.—131. 427.	» 8, 21.—539.
» 3, 28.—509.	» 8, 24.—147. 190.
» 4, 11.—388. 409.	» 8, 25.—219. 307.
» 4, 12.—211.	» 8, 25.—307. 409. 449.
» 4, 13.—189.	» 8, 26.—331.
» 4, 17.—163.	» 8, 35.—189.
» 4, 19.—492.	» 8, 36.—191.
» 4, 20.—274.	» 9, 3.—304.
» 5, 1.—437.	» 9, 4.—94.
» 5, 5.—189.	» 9, 6.—533.
» 5, 6.—430.	» 9, 11.—195.
» 5, 7.—101.	» 9, 17.—264.
» 5, 11.—371. 408.	» 9, 19.—477.
» 5, 12.—157. 420.	» 9, 21.—193.
» 5, 14.—421. 474.	» 10, 14.—156. 299. 477.
» 5, 15.—95. 475. 528.	» 10, 18.—474.
» 6, 2.—217.	» 10, 19.—489.
» 6, 4.—241. 478.	» 10, 21.—436.
» 6, 6.—191.	» 11, 1.—463. 477.
» 6, 7.—275.	» 11, 11.—480. 530.
» 6, 10.—167.	» 11, 18.—539.
» 6, 14.—300.	» 11, 19.—477.
» 6, 17.—163. 274. 324.	» 11, 20.—218.
» 6, 21.—139. 156.	» 11, 21.—430. 494. 534.
» 6, 22.—445.	» 11, 27.—194.

Rom. 11, 36.—446.

» 12, 1.—387. 411.

» 12, 5.—258.

» 12, 6.—529.

» 12, 15.—360.

» 13, 8.—434.

» 13, 7.—533.

» 13, 8.—292.

» 13, 13.—211.

» 13, 18.—503.

» 14, 2.—134.

» 14, 5.—434.

» 14, 20.—410.

» 15, 8.—520.

» 15, 9.—364.

» 15, 13.—442.

» 15, 17.—478.

» 15, 30.—411.

» 16, 10.—195.

» 16, 25.—220.

1 Cor. 1, 7.—202.

» 1, 8.—153.

» 1, 9.—409.

» 1, 11.—195.

» 1, 12.—197.

» 1, 18.—188.

» 1, 21.—411.

» 1, 25.—240. 253.

» 1, 27.—178.

» 1, 31.—534.

» 2, 13.—195.

» 3, 2.—540.

» 4, 3.—187.

» 4, 4.—472.

» 4, 6.—316. 537.

» 4, 10.—442.

1 Cor. 4, 17.—442.

» 4, 21.—309. 415.

» 5, 3.—476.

» 5, 9.—299.

» 5, 10.—304.

» 6, 1.—266. 307.

» 6, 6.—160.

» 6, 7.—265.

» 7, 2.—428.

» 7, 7.—305. 463.

» 7, 9.—494.

» 7, 11.—274.

» 7, 13.—522.

» 7, 15.—344. 446.

» 7, 16.—333.

» 7, 18.—163.

» 7, 19.—528.

» 7, 21.—307. 529. 538.

» 7, 28.—323.

» 7, 35.—379.

» 7, 37.—194. 358.

» 8, 3.—277.

» 8, 7.—188.

» 9, 9.—533.

» 9, 16.—323.

» 9, 20.—298.

» 10, 2.—267.

» 10, 9.—399.

» 10, 13.—537.

» 10, 16.—163. 514.

» 10, 19.—467.

» 10, 22.—306.

» 11, 4.—109.

» 11, 5.—146. 209. 268.

» 11, 20.—478.

» 11, 26.—476.

1 Cor. 11, 27.—197.	2 Cor. 4, 5.—428.
» 11, 28.—475.	» 4, 13.—370.
» 12, 15.—435.	» 4, 17.—442.
» 12, 31.—483.	» 5, 1.—193. 281. 323.
» 13, 12.—277. 410.	» 5, 2.—143.
» 14, 1.—476.	» 5, 5.—388.
» 14, 11.—221.	» 5, 6.—372.
» 14, 19.—249. 538.	» 5, 12.—372.
» 14, 20.—216.	» 5, 20.—274.
» 14, 27.—427. 432. 528.	» 6, 14.—222.
» 15, 6.—259.	» 6, 17.—143.
» 15, 8.—94.	» 7, 5.—372.
» 15, 10.—418. 474. 500.	» 7, 7.—250.
» 15, 20.—387.	» 8, 1.—221.
» 15, 21.—530.	» 8, 7.—194. 347. 474.
» 15, 35.—280.	» 8, 8.—411.
» 15, 37.—323.	» 6, 11.—398.
» 15, 52.—415.	» 8, 15.—533.
» 16, 2.—432.	» 8, 17.—250.
» 16, 22.—494.	» 8, 20.—371.
2 Cor. 1, 4.—162.	» 8, 23.—522.
» 1, 5.—192.	» 8, 24.—424.
» 1, 6.—184. 528.	» 9, 2.—209.
» 1, 13.—467.	» 9, 3.—521.
» 1, 15.—218. 304.	» 9, 5.—221.
» 1, 22.—445.	» 9, 9.—485.
» 2, 1.—159.	» 9, 10.—361.
» 2, 3.—539.	» 9, 13.—410.
» 2, 4.—397. 409.	» 10, 4.—218.
» 2, 6.—385.	» 10, 5.—188.
» 2, 12.—359. 476.	» 10, 9.—344.
» 3, 7.—170. 376.	» 10, 10.—390.
» 3, 9.—477.	» 10, 13.—164.
» 3, 11.—409.	» 11, 1.—477.
» 3, 14.—529.	» 11, 2.—356.
» 3, 19.—373.	» 11, 4.—99. 340.

2 Cor. 11, 23.—449. 483.	Eph. 1, 12.—129.
» 11, 24.—434.	» 1, 16.—317.
» 11, 27.—191. 465.	» 1, 20.—319.
» 12, 2.—158.	» 1, 23.—269.
» 12, 17.—520.	» 2, 2.—248.
» 12, 18.—211.	» 2, 3.—198.
» 12, 19.—211.	» 2, 8.—219.
» 12, 20.—221. 476.	» 2, 16.—446.
» 12, 21.—217. 499.	» 2, 21.—109 195.
» 13, 5.—320.	» 3, 16.—317. 426. 445.
» 14, 16.—299.	» 3, 29.—219.
Gal. 1, 1.—401. 446.	» 4, 1.—162.
» 1, 7.—97. 190.	» 4, 2.—319.
» 1, 12.—497.	» 4, 8.—229.
» 1, 14.—286.	» 4, 10.—112.
» 2, 1.—408.	» 4, 17.—244.
» 2, 2.—505.	» 4, 18.—189.
» 2, 6.—170. 193. 519.	» 5, 5.—166.
» 2, 9.—530.	» 5, 12.—143.
» 2, 10.—145.	» 5, 13.—269.
» 2, 11.—378.	» 5, 16.—264.
» 2, 17.—510.	» 5, 21.—372.
» 2, 20.—167. 430.	» 5, 24.—474.
» 3, 1.—145.	» 5, 27.—522.
» 3, 5.—373.	» 5, 29.—298.
» 3, 16.—406.	» 5, 32.—148.
» 3, 19.—409. 480.	» 5, 33.—347.
» 4, 9.—276.	» 6, 12.—243.
» 4, 13.—428.	Phil. 1, 3.—418.
» 4, 17.—316.	» 1, 7.—447.
» 4, 20.—304.	» 1, 13.—251.
» 4, 24.—401.	» 1, 21.—218.
» 5, 7.—513.	» 1, 22.—332.
» 5, 12.—267. 338.	» 1, 23.—252.
» 5, 18.—533.	» 1, 29.—413.
» 5, 16.—211. 217.	» 2, 4.—500.

Phil. 2, 5.—382.	1 Thess. 3, 5.—505.
» 2, 15.—486.	» 3, 11.—124. 360.
» 2, 20.—193.	» 3, 13.—542.
» 2, 28.—251.	» 4, 9.—368.
» 2, 30.—193.	» 4, 16.—255.
» 3, 8.—240.	» 5, 8.—197.
» 3, 12.—421.	2 Thess. 1, 4.—387.
» 3, 16.—361.	» 1, 10.—273.
» 3, 18.—184.	» 2, 2.—293.
» 3, 20.—138.	» 2, 3.—534.
» 3, 21.—541.	» 2, 6.—178.
» 4, 7.—189.	» 2, 17.—360.
» 4, 10.—356.	» 3, 2.—293.
» 4, 15.—202. 426.	» 3, 5.—360.
Col. 1, 13.—241.	» 3, 8.—372.
» 1, 18.—398.	» 3, 14.—264.
» 1, 20.—191.	1 Tim. 1, 12.—124.
» 2, 1.—476.	» 2, 6.—541.
» 2, 2.—519.	» 2, 10.—157.
» 2, 12.—192.	» 2, 15.—384.
» 2, 18.—189. 399	» 3, 2.—102.
» 2, 19.—255.	» 3, 5.—476.
» 2, 23.—521.	» 3, 16.—273.
» 3, 5.—166.	» 4, 1.—189.
» 3, 14.—166.	» 4, 3.—540.
» 3, 15.—189.	» 4, 6.—375.
» 3, 18.—288.	» 5, 13.—370.
» 4, 6.—361.	» 6, 12.—203.
1 Thess. 1, 2.—405.	» 6, 17.—194. 241.
» 1, 3.—190.	» 6, 18.—202. 290.
» 2, 6.—442.	» 6, 18.—202.
» 2, 13.—270.	2 Tim. 1, 1.—432.
» 2, 16.—476.	» 1, 8.—192.
» 2, 17.—251.	» 1, 18.—250. 396.
» 2, 28.—462.	» 2, 2.—408.
» 3, 3.—359.	» 2, 14.—541.

2 Tim. 2, 26.—539.	Hebr. 9, 4.—554. 415.
» 3, 16.—108.	» 9, 7.—129.
» 4, 8.—290.	» 9, 11.—410.
» 4, 13.—21.	» 9, 17.—326. 495.
» 4, 15.—265.	» 9, 21.—174.
» 4, 18.—539.	» 9, 23.—250.
Tit. 1, 3.—388.	» 9, 25.—432.
» 2, 7.—269. 438.	» 9, 26.—304. 419.
» 2, 13.—123.	» 10, 2.—340.
Philem. ψ. 5.—443.	» 10, 6.—329.
» ψ. 13.—192. 304.	» 10, 8.—372.
» ψ. 20.—310.	» 10, 9.—253.
Hebr. 1, 3.—190.	» 10, 16.—437.
» 1, 4.—250.	» 10, 27.—169.
» 1, 7.—436.	» 10, 34.—525.
» 2, 2.—409.	» 10, 38.—390.
» 2, 9.—428.	» 11, 2.—273.
» 2, 18.—156.	» 11, 4.—250.
» 4, 11.—525.	» 11, 12.—160.
» 4, 13.—437.	» 11, 28.—94.
» 5, 4.—307.	» 12, 1.—449.
» 5, 5.—355.	» 12, 3.—399.
» 5, 12.—193. 368. 381.	» 12, 11.—197.
428.	» 12, 15.—262.
» 5, 14.—428.	» 12, 18.—378.
» 6, 1.—190.	» 13, 2.—484.
» 6, 2.—189.	» 13, 22.—198. 449.
» 6, 7.—463.	Jac. 1, 2.—110.
» 6, 8.—371.	» 1, 13.—196.
» 6, 9.—198.	» 1, 17.—380.
» 6, 16.—96.	» 1, 18.—169.
» 6, 20.—487.	» 2, 3.—92.
»] 7, 11.—274. 490.	» 2, 5.—192.
» 7, 18.—239.	» 2, 6.—173. 298.
» 7, 20.—518.	» 2, 9.—382.
» 7, 26.—463.	» 2, 14.—93.

- Jac.** 2, 15.—92. 94.
 » 3, 6.—374.
 » 3, 11.—532.
 » 3, 13.—168.
 » 3, 14.—499.
 » 4, 2.—268.
 » 4, 13.—160.
 » 4, 15.—309. 461.
 » 5, 2.—292.
 » 5, 13.—168. 306.
 » 5, 14.—439.
1 Petr. 1, 7.—240. 317. 375.
 » 1, 14.—243. 273.
 » 1, 18.—247.
 » 1, 28.—246.
 » 2, 21.—211.
 » 2, 24.—145.
 » 3, 14.—143.
 » 3, 17.—324.
 » 4, 1.—275. 443.
 » 4, 18.—173.
 » 5, 7.—372.
 » 5, 9.—146.
 » 5, 10.—129. 360.
 » 6, 12.—449.
2 Petr. 1, 3.—547.
 » 1, 9.—477.
 » 1, 11.—388.
 » 1, 17.—399.
 » 1, 19.—251.
 » 1, 21.—217.
 » 1, 27.—372.
 » 2, 1.—371.
 » 2, 2.—428.
 » 2, 3.—145. 226.
 » 2, 5.—257.
2 Petr. 2, 7.—399.
 » 2, 8.—397.
 » 2, 14.—196.
 » 2, 21.—351.
 » 3, 1.—139.
 » 3, 2.—193.
 » 3, 4.—533.
 » 3, 16.—139.
1 Joh. 2, 2.—522.
 » 2, 12.—143.
 » 2, 19.—528.
 » 2, 25.—389.
 » 2, 27.—298. 520.
 » 3, 4.—461.
 » 3, 5.—284.
 » 3, 8.—283.
 » 3, 11.—541.
 » 3, 14.—478.
 » 4, 16.—273.
 » 4, 20.—293.
 » 5, 16.—388. 390.
 » 5, 20.—152.
2 Joh. v. 2.—522.
 » v. 7.—375.
 » v. 10.—494.
 » v. 12.—304.
3 Joh. v. 2.—403.
 » v. 4.—160.
 » v. 20.—238.
Jud. v. 6.—191.
 » v. 11.—192. 211.
 » v. 12.—378.
 » v. 14.—296. 400.
Apoc. 1, 20.—236.
 » 2, 26.—181.
 » 3, 9.—315.

Apoc. 4, 2.—523.	Apoc. 13, 13.—479.
» 4, 8.—427.	» 14, 10.—192.
» 6, 8.—185.	» 14, 14.—523.
» 7, 2.—144.	» 14, 21.—398.
» 8, 13.—102.	» 16, 9.—355.
» 10, 7.—296.	» 18, 17.—235.
» 10, 9.—361.	» 19, 10.—538.
» 11, 15.—244.	» 19, 14.—244.
» 12, 7.—359.	» 21, 9.—129.
» 13, 3.—241.	» 21, 17.—236.
» 13, 9.—145.	» 21, 21.—258. 427.
» 13, 11.—541.	» 22, 14.—314.

APPROBATIO.

Opus quod inscribitur : *Grammatica Graecitatis Novi Testamenti*, quam ad Georgii Wineri ejusdem argumenti librum, Germanico idiomate conscriptum, in usum suorum auditorum composuit Joannes Theodorus Beelen, Cubicularius hon. SS. D. N. Pii IX, Can. eccl. cathedr. Leod., S. Theol. Doct., in Academia Catholica Lovaniensi S. Script. et Lingg. Orientt. Prof. Ord., ex auctoritate Eminentissimi et Reverendissimi Cardinalis Archiepiscopi Mechliniensis et legum academicarum praescripto recognitum, quum fidei aut bonis moribus contrarium nihil continere visum fuerit, imprimi potest.

Datum Lovanii, Idib. Mart. 1857.

P. F. X. DE RAM.

RECT. UNIV.

